ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Брой 1. У Сомбору 15. Јануара 1867. Год. IX.

Школски Лист излази месечно двапут: сваког 15. и последњег, а Пријатељ српске младежи излази као додатак школског Листа. Цена је за оба Листа 4 фор. на годину.

БЕСЕДА

НА СВЕТОСАВСКОЈ СВЕЧАНОСТИ ГОД. 1865.

у дворани српског учитељишта сомборског говорена.

Високопоштовани Зборе Српски! Громки звуци црквених звона позваше нас данас у храм божји, а из храма божјега дођосмо у овај храм народне просвете, да и овде прославимо успомену великог и светог мужа, који је српскоме народу био наставник, првопрестолник и учитељ, који је отачаство своје просветио, који је предцима нашима предао највеће од свију блага, благо, коега је вредност постојана и вечита.

Свршен је свештени обред, који нас опоминје на духовну чистоту, и на постојану тежњу к савршенству, и сад по љубави збора наставничког на мене паде дужност, да пред одабраним овим обштинством беседим о важности ове наше свечаности.

Признаем, да је моја снага према узвишеном задатку ове беседе веома слаба, али ће, надам се, доброта и љубав Ваша узвисити дејство слабога мога дара; а истина предмета о коме ћу говорити, и ваше српско чувство, накнадиће недостатке мога говора.

Да би важност ове наше данашње велике свечаности показао, нуждно ми је позор одабраног збора овог обратити на прошле дане, дане некадашње славе и величине рода српског.

Премда је још пре хиљаду година сав српски народ Вѣру Христову примио био, али просвета, ова благотворна послѣдица свете вѣре, није се у нас за дуго времена утврдити и одомаћити могла. Међусобна неслога, крваве борбе са сусѣдним народима, оскудица у валјаним свештеноучитељима; ту-

ћиниске сплетке, и уобште варварски дух онога времена, више стотина година у тами суевѣрства задржаваше народ наш, све до друге половине двапаестога вѣка. И тада даде Бог народу српском за владаоца Стевана Немању, кои несложне и раскомадане Србе у єдно политично тѣло састави, и основа велику снажну и самосталну државу српску, те учини, да се сви Србльи као єдноврна браћа и синови єдногa народа сматрати почеше.

Као богобоязльив и поштен владалац увидио є Немања, да є християнска просвѣта основ процветања и напредка народног, пак с тога є по чистой своіой побожности православну вѣру бранио, распростирао и утврђивао подижући цркве и манастире, ова знаменита за оно време воспиталишта, и такорећи єдина ондашња училишта народна. Развалине ћурћевих Стубова у Старой Србіи, и света Лавра Студеничка у садашньой кнежевини Српской, єсу живи споменици любави Немањине к душевном развитку народа свог, єсу непрестани свѣдоци нѣгове снаге и волѣ.

Своіом побожношћу, разумом и юнаштвом, Немања є малену државицу свою распростро тако, да у то време сав Срем с делом Славоније, Босна, Херцеговина, Зета, велики део Арбаније и Маћедоније сачињаваху државу Српску.

Али іошт не бѣше у Српском народу оне правне снаге, коя би духом мудрости и вишег заданућа, духом пастирске ревности и самоодречења у народу свом живи храм просвѣте сазидала!

И ова узвишена снага, произиђе нам из дома Немањиног, као плод домаћег кротког и тихог живота и родительске мудрости великога Немањѣ. Повѣстница нам казує, да Немања и у домаћем животу бѣше огледало доброга отца, а супруга нѣгова Анна, нимало ниje у породичним врлинама мужу свом уступала. Њи двоє, воспитаваху дѣцу, конма их є Бог благословио у благим правима, и наставляху их у књижной и светой мудрости. Најмлађем сину свом, ког су особито любили, дали су они име Растко, с жељом да расти и напредує у свакой изврстности.

Дѣтиньство Растково, протекло є у дому родительском тихо и спокойно под утицаjом доброг домаћег васпитања, о чему нам нѣгов животописац Дометиjан овако свѣдочи: „Растко бѣ отроче благообразно и весело дѹшею, и ва ученіи прѣспѣваіѣ, и разумомъ ва дѣтскомъ возрастѣ удивлѣнъ!“

Когод науми велико какво дѣло учинити, дѣло коим се народ ѳдан снажно и одеданнут унапређуѳ, тай мора себе одважно жртвовати, мора заборавити на угодности своѳ, мора се исключиво посветити к вршеню великог предузећа свога. Тако ѳ чинио и млади краљевић србски Растко, кад ѳ у 17-ой своіой години оставивши Отца и Майку, браћу и другове, и драговољно презрѣвши све сласти свѣтске, настанио се у тихой пустињи Светогорской, и посветио себе тешком, и слабост људску готово надвишуюћем постничком подвигу, снагом ума свога покораваюћи оно што ѳ у човѣку низше, чувствено, и земальско, к ономе, што ѳ више, духовно, свето и идеално.

Русски манастир на Атону примио ѳ Србског Краљевића у свою скромну ћелию; ту ѳ он завѣте калуђерске пред олтарем божим положио, ту ѳ с црном расом име Сава на себе узео. — Но начелник свето-горских монаха, наскоро премѣсти младога инока Саву у царски манастир Ватопед, кои се славляше са високе мудрости своих стараца и са своѳ богате и знамените књижне збирке. Ту ѳ Сава године своѳ цвѣтуће младости провео учећи се мудрости хришћанской, напредуюћи у врлинама, коѳ свештеноучителя найвећма красе.

Побожни родитель Савин Стефан Немања, наситивши се славе земальске, сазове сабор народа Србског године 1195, и опростивши се с народом своим преда краљевску власт найстаријем сину свом Стевану, а сам он, пошто као смирени инок Симеон две године у задушбини своіой Студеници проведе, отиде у Св. Гору своме мезимцу, те тамо од своѳга блага подиже славни манастир Хиландар и у њему заведе дом милосрђа за сиромахе, болницу и странопримницу; ѳр обштинско доброчинство бѣше у стара времена у нашем народу найкрасниі израз љубави ка ближњему.

Пошто се велики Немања, као смирени инок Симеон год. 1200 у вѣчност пресели, и од цркве са своих побожних дѣла и задушбина за угодника божиѳг сматрати стане, свети Сава, године 1208. по жељи брата свог Стевана пренесе тѣло свога отца у Студеницу, и ту над гробом родитељвим помири браћу свою; укроти благим средствима земальске непријатељ, пак се онда свойски постара зле и неваляле обичаѳ, као што су: неуредан и непоштен живот, пиянство, пакост, злоба и освета, из народа требити, а на место њих дивне врлине уредности, поштења, трезвености и братолюбивости засађивати, у срдцима и у душама србских синова. А кад народ србски усређен

мудрим савѣтима Савиним поче њега с похвалама преузносити и знаке благодарности указивати му, онда се архимандрит Студенички из превелике смирености, презирући сваку хвалу, опет уклони у свое тихо прибѣжиште у гору Атоиску, и сакупив око себе одабране Српске младиће, васпитаваше их у духу евангелском, да по времену достойни буду пастирске и учительске службе у народу српском.

Подкрѣпљен на ново у усамљености светогорской за продуженѣ просвѣтительске радње своє, Сава, по потреби цркве божиє, отиде у славни град Никею, гдѣ тада становаху цар источни Теодор Ласкар, и вселенски цариградски Патриарх Герман. Ту буде он за Архиепископа Српског, у години 1222. посвећен, и задобие од вселенскога Патриарха народу своме право, да Срби на сабору своме црквеноме сами себи бираю Архиепископа, и да црква Српска самостална и независна буде од сваког туђег уплива.

Повративши се у Србию, први Архиепископ Српски, подѣли предѣле српске на 12 црквених области, и између своих светогорских ученика одабере дванаисторицу найдостойниих, коє постави за Епископе, а сам он као Архиепископ колко науком, толико своим светим и богоугодним животом приправљаше одабрану духовну младеж за велико и найважниє звание свештеника и учителя народних, да на њима после себе остави у народу своме свето Православлѣ и просвѣту народну.

Великолѣпна Жича, задушбина краля Стефана, брата Савиного, већ є била готова, и Спасителѣвом светом Вазнесењу посвећена. Код овог дивног храма Божиег, сакупи се сад велики сабор народа Српског о Спасову дну, и ту Св. Сава брата свога Стевана по обредима православне цркве кралѣвском круном вѣнча, и ускликне „Первовѣнчаномѹ власѣ Сѣрбскїа и Поморскїа земли Кралю Стѣфанѹ многаа лѣта!“ Том приликом є Сава више дана од ютра па до мрака учио сакупљену господу српску светой вѣри, обавешћивао є и духом кротости на прави пут изводио заблуђене, држећи се великог оног педагогичног начела: „Докле се год човѣк зла неокане, дотле се неможе к добру приволети, и у добру напредовати.

Пошто є Светитель наш цркву Српску у добар поредак довео, отиде он, по давнашньой жељи свог побожног срдца у свету землю, поклони се живоносноме гробу Господњем, походи сва мѣста на коима се дѣло Спасения нашег свршило, пак преко любиме своє Свете Горе врати се опет к стаду своме

у Србію, гдѣ своя у путованю и у бесѣдама с найславнїим и найпросвѣћенїим мужевима Православнога Истока добївена искуства, брижљиво употреблявати почне на корист народа Српског. Под нѣговим упливом, и по нѣговом благослову подизаху се и уређиваху на све стране Божїи храмови, и разсадници просвѣте народне.

Списатель жития Савиног, споминюћи ревност Савину у проповѣданю слова Божиег по свима краєвима Србства, и казуюћи шта є светитель говорио людима различитога станя и узраста, ово наводи: „Велможама и богатима говорио є да се нехоле, да се неуздаю на своє богатство, но на Бога кои им богатство дає, па да се са добри дѣли богате и да подпомажу прилозима своима обште благо, да буду снисходльиви и тихи према людма нижега станя, а човѣколюбиви према слугама и подчинѣнима; ер и ви сте — рече — исто тако од землѣ као и они, и ви потребуєте Божиє милости и човѣколюбия много већма него што сиромаси ваше милости потребую. Ратоборне юнаке одвраћао є од насилия, а свима є людма без разлике препоручивао, да се између себе пазе, да увреде єдан другом учинѣне праштаю, да у свакой честитости од дана на дан све већма напредую.“ Такав є био светитель наш, и тако є он народ свой просвѣштавао, а народ є с њим био срећан и дичан, и напредуюћи у сваком погледу, радовао се што га има у средини своїой. —

Остає ми iошт да наспоменем, како є св. Сава после смрти брата свог првовѣнчаног краля найпре найстариег сина нѣговог Радослава, а после нѣког времена, по жељи народа, другог сина Стевановог Владислава за краля српског крунисао, и овоме кћер Загорскога или Бугарско-Славянског цара Асана за невѣсту испросио. Краль Владислав особито є свог преосвештеног стрића почитовао и у свачему га є за савѣт питао, и по нѣговом благослову почео є зидати красни и великолѣпни манастир Милѣшево у Херцеговини, земльи Светога Саве.

Просвѣтительска радня Светога Саве почне већ благе приносити плоде, и он се увѣри да є мили нѣгов род Српски на правоме путу к просвѣти и к напредованю у сваковрстним врлинама. С тога сазове он црквени сабор, и у саизволеню са овим преда архиепископско достоянство своме ученику Арсению, родом сремцу, мужу праведном, добродѣтельном, мудром и милостивом, — а сам опростивши се с кралѣм, с свештен-

ством и с народом, у друштву са нѣколицином своих ученика, по други пут предузме велико путованѣ на Исток. На путу том проѣе по Египту, Ливији и Тиваиди, гдѣ є у то време іошт Християнство цвѣтало; на Синайской Гори проведе цѣлу четиредесетницу, затим обиѣе Єрусалим и сву Палестину, пробави нѣко време у Антиохіи; у Сиріи и у Арменіи набави многе црквене ствари за намастире и храмове Божиє у Србіи, и преко Цариграда касно у єсен год. 1237. стиѣне у Бугарску. — На овом путу свом имао є Светитель важне договоре са сва четири вселенска Православна Патріарха, и с другим знаменитим духовним и свѣтским лицима, а у повратку свом задржао се преко Божиѣних праздника у Трнову граду, у престолници свога пріятеля Бугарског цара Асѣна. Ту є уочи Богоявленія последњи пут свету литургію служио и водицу светио, а одма затим разболи се и између 13. и 14. Јануара у поноћи, причестивши се светога тѣла и крви Христове, и славећи Бога преселио се у вѣчност у 68. години од роѣења свога.

Ето високопоштовани зборе, то є кратки преглед оних великих дѣла из наше народне прошлости, коя освѣтлюю важност данашнѣ ове славе наше; коя нам свѣдоче да є свети Сава найвећи добротвор народа нашег постао тим, што га є у светой Православной вѣри утврдио, што є у црквени и духовни живот народа нашег добар поредак увео, што є с науком чистоевангелском и с уводенѣм добрих обичаја положио темељ правой християнской и човѣчаской просвѣти у народу нашем, па у томе дао нам є он главно єиство за напредованѣ у добродѣтельи и још у срдца свегколиког Србства невидиму и надприродну ону снагу, коя узводи човѣчаство од землѣ на небо, коя нас є єдино и у несрећи срећнима, и у невољи трпељивима учинити кадра.

Та невидима снага узвисила є и прославила народ наш у срећно време готово двестагодишнѣ владе славних Немањића. Дух Савин и дух нѣговог великог родителя Немањѣ, лебдио є над великим Урошем; юначким Милутином, смиреним кралѣм Дечанским и над силним царем Србским Душаном; тай дух подигао є дивне оне задушбине, с коима є била сва земља Србска осветлѣна, кано што є ноћу ведро небо звѣздама искићено.

А кад доѣе несрећни онай и тужне успомене прни Видов дан; — тада све пропаде што є основала, задобила и извоєвала юначка мишца наших војвода и юнака; пропаде и у понор се сурва државна она сграда, коју є велики Немања по-

дигао, кою є силни Душан до найвисше славе узвисио; кою є Кнез Лазар сачувати и обновити смѣрао, кад оно позва сав народ српски у бој противу силе турске, заклињући га оном спомена достојном заклетвом:

„Ко є Србин и Српскога рода,
И од Српске крви и колѣна,
А недошо на бој на Косово,
Неимао од срдца порода,
Ни мушкога ни ђевоячкога,
Од руке му ништа неродило,
Рујно вино ни шеница бѣла,
Рђом кап'о док му є колѣна.“

Да, многоуважени зборе; сила турска упропастила є царство Српско; звѣрска ярост њихова бацила нас є у скоро петстолѣтно робство, али ниє била кадра никаква сила на свѣту уништити вѣру и надежду нашу. Србин є и у найтужнис доба сужаньства свог у своим тавним луговима и байним долинама, ал іошт већма у средини срдца свога вѣрно сачувао свето Православлѣ, тай небесни залог праве просвѣте и напредованя у добру, што нам као єдини аманет преостаде од просветителя нашег!

Српска є майка, усред крвавих ратова и грозних збѣгова, лебдећи над одойчетом своим, уливала му у нѣжно срдашце начела найсветие благонравности, говорећи чеду своме: „болѣ ти є изгубити главу, него свою огрѣшити душу.“

Српски давор-пѣсници уз гусле споминући стару славу Српску, будили су не само юначка, него и света осећања у раздраганим срдцима своих слушалаца, опоминући их на єдинакост свию люди пред Богом, на вѣчну правду, на Бога и на душу! Српски свештеници и калуђери, ови вѣрни чувари Савиного аманета, своим мудрим савѣтима и опоменама, своим побожним чатанѣм и умилним поянѣм, ал іошт више своіом живом вѣром и богоугодним примѣрима одржаше дух народа на правоме путу.

Вѣкови прођоше, и у њима изменяше се многа поколења, али Срби вѣрно сачуваше светосавски аманет, и кои га год сачуваше ти єдино кадри бише одржати се у своіой народности, и остати вѣрни и непоколебими у Срѣству

Име Србин и име Православни постало є свим душманима Српским страшно, а нама є и єдно и друго свето и за нас неразлучно.

Повѣстница наша ясно нам открива ту вѣковима освѣдочену истину, да Србин, чим се одрече Вѣре Православне, одма изгуби и висшу идею човѣчанства, и сам себи туђином постане. Па и данас, смѣло рећи могу, да сваки онай између нас Србаља, кои нелюби и непочитує прадѣдску вѣру, кои презире Светосавско наслѣдство наше, — тим самим хотимице или нехотице постає непријатель и одпадник народа свога.

Православлѣ, ово узвишено и идеално єдинство духа међу нами, сачувало нас є досад, да се нисмо међу народима изгубили, оно ће, надамо се, и од сад бити главно условиє напредованя нашег како у породичном, тако и у явном животу. — А ова наша надежда увеличава се у овай пар, кад свети преємник престола Савиног, кои данас дан рођеня и крштеног имена свог слави, сазива црквени сабор, од кога изгледамо болю и срећнию будућност нашег црквеног и просвѣтног живота!

Єдино на том темељу, кадри ћемо бити ми Срби да остварити оне красне и високе мисли, коє се из науке и из намѣра Просветителя нашег светога Саве извести даю, и коє ова наша свечаност треба да у нами понавља, као да би их баш сад из уста самог прослављеног предка нашег слушали, гдѣ нам говори: „Синови мои, чеда моя по духу! Напредуйте у християнской просвѣти! Тежите к савршенству угледаюћи се непрестано на недостижни узор савршенства, на благог Спасителя нашег! Будите у добру сложни! Науку и просвѣту, радиност и штедљивост; правду и истину; любав и милост свойски обгрлите. Дѣцу свою добро васпитавайте и то не у туђинском духу, него у духу своє вѣре и своє народности. Любите єзик свой, чувайте народност свою, подпомажите обште благо цркве и народа свога! Дижите на све стране просвѣтне српске заводе! Па кад се српским именом поносите, а ви настойте да име то са ваше валяности и честитости од сада свѣтло и дично, славно и поштовано буде међу народима, с коима у заѣдници грађанской живите!!“

К вама се обраћам сад, мили ученици наши! Ви сте се из разних краєва Српских сакупили у овай завод, да се у њему приправляте за важно и свето званиє учительско, како би на стази живота свог у скромном кругу народне школе око васпитаваня и ученя дѣчице Српске трудећи се, распростирати могли свѣтлост християнске просвѣте по нашем народу. Учительски и васпитательски посао изабрасте ви за радню живота

вашег, и већ избор тај, ако є искрен био, дає нам ємства, да сте ви чеда свѣтлости, да сте љубитељи просвѣте и напредка.

Красно є и племенито предузеће ваше; али є и велики труд кои вас чека. Но небојте га се. Усрдиє и ревност ваша све ће тегобе побѣдити, и ви ћете — ако само прави и савестни учитељи будете, — брзо осетити узвишену ону унутарню радост, кою само вѣрно испуњаванѣ најсветиих дужности човѣку дати може.

Навикните се іошт сада дужности ученичке с вољом, с усрдиєм, с ревношћу и с самоодреченѣм одправлати, да вам по времену лаке и миле постану дужности учитељске за кое се овдѣ припремате. Угледајте се на красни пример просветителя нашег, кои є као краљевић, понизио себе, те є у младости драговољно трудио се и мучио, да може у зрелим годинама живота свог Богу и човѣчаству достојно послужити, и свог себе на просвећиванѣ премилог народа Србског посветити. Непитајте, ко ће вам захвалити што се трудите! — Земљѣдѣлчева є дужност да сеє, а Божиє є да му труд благослови. Тако и ваш труд, ако га се само својски вешто и свесрдно прихватите, и с постојанством га извршуєте, принеће у своє време роду нашем, драгой отачбини, светой цркви и човѣчаству обилне плодове, па онда вѣрнога радина на полю просвѣте народне вальда неће ни народ заборавити, ал све ако би вас људи и заборавности предали, ипак можете се постояно у духу радовати, єр имена вѣрних и савестних учителя, по рѣчма Спасителя нашег, написана су на небесима.

Завѣтуйте се дакле, драги ученици наши овдѣ пред иконом св. Саве, и пред образима Свеславенских првоучителя Кирила и Методия, да ћете својски и неуморно настоявати, да постанете валяни учитељи и васпитељи Србске дѣце, и да ћете навиком, науком и добрим примѣром, целог живота свог распростирати просвѣту и врлине породичне, општинске, грађанске и християнске у милом нашем Србском народу, коме Бог дао у напредак срећу, мир, просвѣту и сваковрстно усавршаванѣ у врлинам християнским и човечаским!

Н. Ђ В.

Дописи.

П. Д. У Сомбору 1. Јануара 1867. Последњи дан године, за нас є заиста врло важан дан, єр тада сваки свестан

Л6 10
4750

В. 4826

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

за

ГОДИНУ

1867.

Издаје и уређује

НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ.

IX. ГОДИНА.

Поклон
ЈОЦЕ ВУЈИЋА из Сенте
УНИВЕРЗИТЕТ. БИБЛИОТЕЦИ
У БЕОГРАДУ

Библиотека
ЈОЦЕ ВУЈИЋА
у Сенти

У СОМБОРУ
Брзотиском Андрије Вагнера.

САДРЖАЈ.

I. ШКОЛА И УЧИТЕЉ. Како се има учитељ владати према дечијим родитељима, стр. 39. Задаће за учитељске скупштине, 55. Упутство за управитељ школске, 65, Приметбе на извештај о стању школа у Србији, стр. 88. Походењ школе, 169. Нешто о осн. школама у Србији и о наукама што се у овима уче, 173, 190 и 205. Учитељ и Економија, 185. Једна реч о учитељским зборовима, 193. Српски учитељско приправнички Завод, 217. Преглед предмета, кои се у срб. Учитељском заводу предаю: 220, 237, 277, и 318. Српске народне школе пре десет година и данас, 219; 209 и 293. Прекрасно правило за наставнике, 27. Уступно писмо Платонеуму, 75. Школска друштва, стр. 81, и 338, Захвалница Епископу Платону, 93. Учитељске дружине, 204. Гимнастика у школи 212. Учитељски испит у Срб. Учитељишту, 244, и 261. Први испит српских приправница, 246. Записник учитељског збора у Сентомашу, стр. 284. Извештаи са учитељских зборова; из Подунавља 302; из Панчева, 307. Записник учитељског збора у Ст. Бечеју, стр. 331, Неколико речи о полажењу школе, стр. 345. Богословија у Банлуци, 374. О учитељской плати 382, 6. Захвалница Учитеља сомборских школском Саветнику Госп. Натошевићу, стр. 324. 8, Станѣ фонда Школ. Листа. 339. 9. Станѣ фонда за учитељске сироте, 340. Братски позив на нар. учитељ ради Фонда за пензич, стр. 357. Нова заклада 401.

II. НАУКА О ВАСПИТАВАЊУ И УЧЕЊУ. О васпитавању. Увод у Християнску Педагогију; стр. 49. Преглед различитих врста. васпитавања. 97. Важност Христ. васпитања, 102. Потреба васпитања и средства за васпитаванѣ, 152. О изображаваню говора, 201.

Мисли и изреке. Дистервегове, и то: о Учитељству стр 233; о учењу и о учитељима, 257; О наукама и о школама, 333; о надзору школском, 316; о вери и моралу, 317, и 330.

Обучаваню. Наставлянѣ у науци Християнской, 83. Како се имаю читати приповедке из прве езикословне читанке 124. Єзикословна наука у IV. разреду, стр. 140, и 157. Псалом 91-ви стр 170; псалом 92-ги стр. 204, Овца (једна лекција из природописа за III. разред стр, 186.

Грађа за прво читанѣ и писанѣ из економије, стр. 103 и 126; из Христоитике и диететике, 143, и 160; из природословља: 367 и 384. „Буди миролюбив и задоволян." (Једна лекција из I. Читанке) стр. 347. Пословна писмена, у народној школи стр. 24, 41, 53, 73, 87. О црквеном појању. стр. 137.

III. БЕСЕДЕ НА ШКОЛСКИМ СВЕЧАНОСТИМА. Беседа на Светосавской свечаности у Сомбору год. 1865. стр. 1. Педесетогодишњица Српског учитељишта стр. 17 и 33. Светковина у Банлучкој Богословији о св. Сави, стр, 60 и 75. Беседа на св. Сави говорена у школи Слабињской. стр. 70.

IV, КАТИХИЗИЧКЕ БЕСЂДЕ, стр. 105, 145 176, 208, 210, 227, 281, 321, 352, 354, 369, 372, 382, 390 и 397.

V. НЕКРОЛОЗИ. Платон Атанацковић, стр. 113. — Јов. Петровић, 179. І. Вуић, 362.

VI. РАСПРАВА ИЗ ХРОНОЛОГИЈЕ, стр. 52, 57, 92, 107, 129, 147 и 162. — Месецослове бележке: Мратиндан, Видовдан и Михољдан, 392. —

VII. РАЧУНСКЕ ЗАДАЋЕ, Домаћи рачуни, 14, 62, О важности радње и штедње, за ученике старијег разреда и за шегрте, стр. 150, 165. — Задатци рачунски о важности радње и штедње за ученице, стр. 213.

VIII. ДОПИСИ. Из Сомбора стр. 9, 44, 48, 112, 130, 196, 197; Суботице, стр. 28; Ст.апара, стр. 29; Новог Сада, стр. 13, 131, 195. Срб. Бечеја, стр. 29. Вршца, стр, 12, 111, 325. Беле Цркве 11, 229, Неусиле, стр. 111. Марадика, 30, 152: Сирига, 46. Париа, 47, Црвене цркве, стр. 166. Бачког Дистрикта, 180. Руме. 131, и 151. Моола, 152. Турие, бр. 394. Ст. Ивана стр. 403 Срема 404. Пачетина 405.

IX. ШКОЛСКЕ ВЕСТИ, Наредба кр, у. Министарства Просвете од 11 Апр, стр. 166. Из српског учитељишта, 31, 78, 183, 215, 291. 341. Похвала учитељима, 15, 334. Учитељски зборови 78, 135, 200. Станје школа у Србији 78. Рачун прав. шк, Фонда стр. 95. Педагогична стипендија, 134. Нова професорска катедра у препарандији, 183, Именовања у кр. уг. Министарству просвете, стр. 184 и 198. Стипендије за православне ђаке у угарској, 198. Подвоз и дневнице учитељима, 378. Збор банатских учитеља, 380. Српске Задужбине, 63. 378. Нове школе, 96, 310. 342. Поклони. 32, 64, 96, 135. 344. Учитељски станови у Виртембергу, 135. Восак за каламење, 135. Из Северне Америке, 135. Помешане школе, 197. Земљоделска школа у Виртембергу, 197. Вечерње школе у Француској, 197, Жртве на школу у Бостону, 214. Свештеници и школа, 215. Примораване деце у школу 215. Доситејева светковина, 265. Предлог за подизање нових школа у Сомбору 265. Књижевна награда, 266. Недељна школа, 266. Свеобшти збор аустриских учитеља, 291. Учебни одбор код св. Синода, 291. Велика девојачка школа у Прагу, 309. Каноничка посета и школа, 309. Нова здања школска у Одеси 310. Лекари и школске зграде, 343. Учитељи и књиге, 344. Православни школ. Фонд у Пешти, стр. 260. Основна наука за војнике, 361, Женска трговачка школа, 361; Свештеник као учитељ, 361.

Упражњена учитељска места, стр. 60, 136, 184, 215, 232, 248, 292, 310, 342, 362, 396. 407.

Учитељска Именовања стр. 15, 16, 79, 136, 109, 214, 231, 292, 310, 326, 342,

Прилози на Фонд Школ. Листа, стр. 96, 152, 184, 292, 344, 378, 379, 407 и 408.

Прилози на фонд за сироте учитељске, 16, 362.

Претплатници, стр, 80, 363, 396, 408. Опомена, стр. 167. Званична обява учитељима ради полагања испита, 199. — Књиге школске: 266, 311, 312, 378. Први духовни лист српски Пастир (обява) стр. 326. —

човек сам над собом, треба да испит држи. У тај дан сваки свестан човек смишља, да, као што є крај овој години дошао, тако ће и њему, и његовом земаљском жићу єданпут крај да дође. При таковима мислима човек се увек побожним осећа, и мисли му се у висину подижу; он тражи Бога, кои се зањ досада увек отачаски старао, да пред њим захвално срце своє открије. Наша света мати православна црква, с отвореним наручјем хити нам тада на сусрет, призиваюћи уједно и оне, коіи тај дан са ума сметоше, да хвалу даду Господу Богу кои є свою штедру милост и овог лета над њима излевао. И ако се црквена година од грађанске дели, то опет мислим да ће устав црквени ни најмањ прекорачити неће, ако се благодареньу Богу, последњг дана грађанске године држало буде.

Тако се и код нас у Сомбору иче, т. є. 31. Децембра 1866. та светковина у свето-ђурђевском храму држала. Тога дана после ютреня беше св. литургија, на коіой су и мушка и женска деца главне школе наше присуствовала. После литургије држано є благодареньу онако како нам за тај случај устав наше православне цркве прописуе.*) Жалост є велика, што се од одрастлих, ма да є за то у цркви іош пре явљено било, врло мален брой стекао био. Я незнам шта є узрок томе, или вальда наша Србадија држи, да то није обичај наше православне цркве!! Ко тако мисли тај се лито вара. — По да све свечаности цркве наше уопште, а особито ова, велики утисак на душу човечанску, а особито дечиу имаю, о томе мислим да ми није нужно доказуюћи узалуд речи трошити. Я као учитељ, тек ћу да препоручим садруговима моима овај дан, као дан, када са благим речима религиозно чувство у души дечиој највише побудити се може.

Но кад сам већ перо у руке узео, немогу пропустити, да и о другом делу што заиста похвале заслужуе, прећутим.

Лепо поіање имаде такође врло велики утисак на душу нашу; лепо поіањ кадро є и најтврђе, најбезбожније срце дирнути, и благим упливом своим умекшати. Ми се утолико сретни назвати можемо, што се наслађуемо, слушаюћи на служби Божиой

*) Благодарење то бива по местном обичаю овдашњем, иначе по аналогіи устава црковног од 1. Септ. држи се у Србіи, у Русіи, и у гдекоіи овостраним црквама свечано благодарење после литургије на ново лето 1. Јануара, при коіой светковини пое се тропар Новому Љету: „Всея твари Содетелю“, и чита се Евангеліе Лук. зач. 13. —

складно појнѣ наше певачке дружине, коіом Г. Никола Груић учитель овдашњи, управља. Іош поодавна саставио є Г. Н. Груић мушки кор, кои є досада на духовно сазиданѣ наше, скоро сваке неделѣ и празника у цркви појо. Али, о овогодишњим великима божићнима празницима изненади нас іош лепше појнѣ, у толико, што є неколико женских гласова са нежношћу своіом величанственіи вид целом појню дало. Црквено појнѣ, само по себи потреса душу нашу, али лепа хармонија іош сто пут већи утисак на нас имати мора. Зато не могу на ино, но као хришћанин, кога є такође лепа складност овога мешовитог појня у срце дирнула, морам да кажем: „хвала“, како Г. Ники Груићу управителю кора, тако и родолюбивим Србкињама тима, коє су учаством своим кор наш увеличале, као и свима другима участвуюћима члановима на великом труду и марљивости њиној. Но вредно ће бити Србине дични да познаш те родолюбке, коє су нас ових празника обрадовале. Нећу да дуго љубопитство узбуђуєм, то су четир приправнице учитељског звања, коє су такође тек из родолюбља ову стазу изабрале, у той намери, да роду своме колико могу послуже!

Толико за данас о певачкой дружини нашой.

М. Из Беле Цркве. Недавно се код нас єдан старіи разред за мушку децу, као и єдна срб. романска женска школа завела. У овой женской школи налазе се 84 срб. и 24 ром. ученица. Учителька у овой школи морала є оба єзика и іошт женске ручне послове предавати. Но немогући своме позиву задоста одговарати, напусти ова свое звање месеца Фебруара 1866. Срби пак знаюћи да є деоба Романа од Србаља од найвишег места дозволѣна, науме незаводити више такову заєдничку школу, но том приликом се са школом поделити. Зато одма замоле свою власт, да би ова стециште за чисто србску учителъку расписала, и докажу како є врло тежко и посве немогуће два єзика у єдной школи предавати, а и врло є мучно наћи такову учителъку коя би у оба єзика точна била. Но власт нехтеде ово дозволити, єр вели не може се за тако мали брой романске деце школа коя много кошта, заводити, и да мора по старом остати.

Срби онда приложе другу молбу, у коіой заиште да се плата, коя се из обште благајне поменутой учителъки издає, сразмерно по числу деце подели, а што недостає нека се

пореже, па нека свака страна своіой учителькы подмири и тако би и Срби, и Романи, до своѣ поделѣне школе дошли, но Романи напред увиђаюћи да ће и на овай начин врло мали део на ньи доћи, нехтеше ни на ово престати. И тако Срби видећи да никако са Романи немогу накрай изаћи, а при том на уму имаюћи, дангубленѣ и пропаданѣ своѣ дечице, пристану да се и по старом стециште распише, само да би се єдном до учителке дошло, коѣ се и учини и на расписано стециште пріяве се 3 учителке коѣ романски незнаю. Срби навале да се избере єдна, и да іой се даде времена да романски научи. Но романи незадовольни опет протестираше, и хоћеду да се стециште на ново распише, и то на Карансебешку и Лугошку консісторію, мислећи да ће се коя какву они желише пріявити. То се и учини, а скупо време наше невине дечице узалуд пролазаше, и тако се по истеченю стецишта непріяви ни єдна више, и власт закаже биранѣ. Србска се обштина пре избора обрати на школског управителя и замоли га да нам он од пріявлѣни найспособнію препоручи; Господину управителю лежећи на срцу напредак наше скоро упропашћене школе, уважи молбу обштине и одма нам као вредну, у свем точну, и као найспособнію г. Юлиану Кулузић препоручи. Но Романи се опет за другу заузму, коя є неко време у Ковину служила. Срби се у оваквом положаю обрате на вишу власт, коя увидивши праведне желѣ наше, потврди за учителькy г. Кулузићеву, и тако єдва после 8 месеци дођосмо до учителке, али опет србскороманске. Овде се увидити може, свойско заузиманѣ наше свестне обштине, а што не продреше, мислим да им се неможе у грѣх уписати. Колико нам є жао, што нам деца люто издангубише, толико се опет радуємо, што Госпоицу Кулузић за учителькy добисмо, и надамо се да ће наша многострадаюћа дечица, поред своѣ вредне и у свем способне учителке изгублѣно накнадити.

Ђ. Б. Вршац. Немогу да пропустим, а да явности не предам, како се и у нашем краю школе, ови найвећи адиђари свию народа, па и нашег — налазе, и како напредую? — Я сам с найвећом пажньом, па и найманѣ кораке, овдашньих школа пратио, и истину морам рећи, да знаменито напредую. — И код нас є ове године збор учительски из васцелог диштрикта сазван, и дана 17. Октобера, под предсѣдничтвом пречастног Господина Филипа Трандафиловића Проте и окружног и мѣстног

управителя држан био. Као први пут већало се о манама и недостатцима, ков се у нашим народним школама налазе, — и како би се такове отклониле, — као и о другим за школе полезним стварма. — Овом су приликом и методична предавања за углед од Г. Г. учителя и катихете вршачких држана; писмено се ниє ништа, као први пут предузети могло, но само су теме задане, ков се за дойдући збор израдити и донети имаю; и кои найболѣ израдио буде, онай ће и предаванѣ за углед држати. — Где се год овако свойски заузима и ради, ту известни напредак предстои. — Слава дакле нашем врстном управителю и школском старателю, — слава и врлим учительма нашим!

Овом є приликом іошт наш врстни управитель збору предложио; како би од велике нужде било и школску библиотеку основати, — коя би осим многих других дела, поглавито са делма врстних педагога снабдѣвена бити имала — и том приликом на ту цѣл сам Господин управитель 50 ф. ав. и више полезних дела, новой библиотеки обрече и као темель положи, а Г. Г. учитељи и старатель на себе приме, да добровольне прилоге, и новчане и књижевне, од добрих обштинара наших покупе и тим положени темель утврде. — Дай Боже да се по свим отменим обштинама нашим, Г. Г. учитељи, учитељи и старатељи овако свойски заузимаю, пак ће нам онда школе зацело други вид добити, и само ћемо тако моћни у просвети са другима корачати. — Живио дакле први основатель учительске библиотеке наше! Хвала му на нѣговом дару!!

Нови Сад. — Родолюбива и далеко чувена госпоѣа Мария Трандафил, коя и явно и тайно многе задушбине и милостинѣ чини, као год до сад тако є и ове године четрдесет форинти аустр. вредн. поклонила, да се одтуд овдашньой сиротой деци нормални школа потребне књиге купе. Г. местни управитель овдашньих норм. србски школа ову є суму новаца суразмерно на сваку овдашню школу и класу поделио, и учительима предао, да они за те новце потребне књиге набаве, и найпотребитиой деци у своима классама даду, ков су дотични учитељи и учинили.

Овдашньи местни управитель србски школа и учитељи у ньиховом єдном збору посаветовали су се и заключили, да єдан ђачки баряк од добровольних прилога, ков ньихових ков ђачких и других овдашньих граѣана, направе, и понуде вишеречену госпоѣу Марию Трандафил да буде кума тог

барика. Предхвалѣна госпоѣа не само да се кумства примила, него є и сав трошак за баряк на себе узела, и већ га є дала радити. — Како на оном дару тако и на овом явно іой бладаре и учитељи и ученици.

На овогодишньой главной конференціи, посаветовали су се овдашњи учитељи са Г.Г. шк. управителѣм и старателѣм, да заведу и школску библиотеку, коя би не само учитељима и ученицима на услуги била, него би и оной деци, коя су већ престала школу походити, а и свакоме граѣанину била приступачна. А да би се речена библиотека подиѣи и постояти могла, закључили су да свако дете кад у єсен у школу поѣе, 10 новч. приложити има, и већ є ове године 40 фор. а. вр. одтуд скупљено. Г.Г. шк. управитель и старатель обеѣали су сваки по 2 фор. а учитељи сваки по єдну фор. за сад, а и у будуће свагда по потреби на ту цель прилагати. Овдашнѣ є благоизбрано обштество безплатан локал за речену библиотеку дало, а неки су граѣани већ по више ексемплара књига разног садржая поклонили; коих частна имена, кад библиотека у живот ступи и у ред се уведе, явности ће се предати.

Домаћи рачуни

(практични задатци за рачунанѣ на памет и на табли у III. разреду основне школе).

1. Пошто долази 70 ая, кад су 2 ая̆та за 3 новчића (1 Ф. 05 кр.)
2. Домаћица купи главу шећера, у коіой има 9 ¾ Фунте, шта ће платити, кад єдна Фунта стои 42 новчића (4 Ф. 09 ½ новчића).
3. Кад се за 12 хвати растових дрва плати 98 Ф. 64 кр. пошто долази 1 хват (8 Ф. 22 новчића.)
4. Колико ће изићи кошуля из 63 рифа платна, ако се у сваку кошулю узме 4 ½ рифа (14 кошуля).
5. У єдной великой кући изложи се преко године 17 ½ хвати церових дрва, хват по 9 Ф. 06 н., колико се ту изда новаца на дрва (158 Ф. 55 н.)
6. За 5 Фунти свећа плати се 2 Ф. 30 новч.; пошто долази 27 ½ Фунти свећа (єдна Фунта : 46 н.; а 27 ½ Фунти = 12 Ф. 65 н.)
7. Трговцу дугује єдна кућа за шећер: 8 Ф. 24 н.; за кафу 5 Ф. 65 н; за други еспап 9 Ф. 63 н. кад се од тога исплати 17 Ф. 54 н.; колико остаѣ іош на дугу?
8. Девојчица єдна понесе на пияцу 60 ая и мора продавати 2 ая̆та за 5 новчића. Ако се на путу разбиѣ 10 ая; пошто ће онда морати она остала ая продавати, да донесе за њи госпоѣи онолико новаца колико іой є било заповеѣено?

9. Кум један поклони своме кумчету о новој години 48 четвртфоринте у сребру; колико ће то у банкама изнети, ако є прид сребра на банкноте 10 % (13 ф. 20 н.)

Школске вести.

ПОХВАЛА УЧИТЕЉИМА. На предлог г. окружног школског надзирателя у протопресвитерату Чанадском, изявљена є од ч. конзисторије Темишварске за отличан успѣх у години 186⅔ званична похвала слѣдующим учитељима тога окружия: Г. Г. Стефану Поповићу у св. Петру, Алекси Ариовлѣвићу у Варяшу, Вельку Поповићу у Сиригу, Игнатию Видаковићу у Санадима. Осим тога изявљено є благоволенѣ осморици учителя из истог округа, кои су с добрим успехом децу обучавали.

НОВОПОСТАВЉЕНИ УЧИТЕЉИ. У Старом Бечею на новой отвореной девоячкой школи именован Стеван Жекић бивши учитель у Новом Саду. Изучио 2 реалне разреда и препарандию у Сомбору. Проглашен да є способан за учителя у основной и нижим разредима главне школе. Тражили се іош: М. Летић, Д. Милошевић, М. Кнежевић, С. Милашиновић, М. Лугумерски, К. Живковић и Г. Миладиновић. Потврђено од кр. уг. Наместн. бр. 83929. г. 1866. Уедно є истог супруга именована за учитељку женских радия.

У Стар. Араду. Именован Стеван Поповић бивши учитель у срб. Сенпетру. Свршио 4 гимназ. кл. и препарандию у Сомбору. Проглашен да є способан за учителя у основной школи. Положио учитељски испит у Сомбору. Тражили се іош: В. Урсић, Г. Пешић, І. Котарац и С. Карановић. Потврђено од кр. уг. Наместн. бр. 88266 г. 1866.

У Т. Фелдварцу. Именован Милош Летић. Свршио 5 гимн. разреда у Бач и препарандию у Сомбору. Проглашен да є способан за учителя на главной школи. Тражили се іош: К. Живковић, А. Димић, Ђ. Краіован, Ђ. Миладиновић, Ц. Поповић, М. Лугумерски, Ђ. Радосављевић и Г. Пешић. Одобрено од кр. уг. Наместн. бр. 83930 под условом, да на свршетку текуће школске године прописани испит пред комисиом у Сомбору положи.

У Чобанцу. Именован Паво Плавшић Свршио главну срб. школу и препарандию у Сомбору. Проглашен да є способан за учителя у основной школи с препоруком, али само за будимску дивецезу. Ниє се више тражио нико. Потврђено од кр. уг Наместн. бр. 69155 г. 1866.

У Сентомашу. Именован Лазар Михаиловић за учителя у Туку. Свршио 6 гимн. класа, богословию и препарандию, и положио учитељски испит.

Даље є именован Младен Стефановић за учителя у Унчићу. Свршио 3 реал. кл. и препарандию у Сомбору.

Најпосле именована Ана Јанковић за учитељку женских ручних радња на девоячкой школи.

Тражили се іош: С. Жекић, Ц. Поповић, Г. Миладиновић, П. Борић, Г. Радосављевић, К. Живковић и А. Димић. Одобрено од кр. уг.

Намест. бр. 83927, са приметбом, да Стефановић има на свршетку текуће школске год. у Сомбору пред комисиом учитељски испит положити.

НАИМЕНОВАЊА. У Врбасу. Наименован Станислав Грујић, свршио 4 гимн. разреда, богословию и препарандию. Проглашен да є способан за учителя у основной школи. Тражили се іош: Л. Михаиловић, Ђ. Радосављевић, Г. Пешић, С. Милашиновић и Ц. Поповић. Одобрено од Намест. бр. 80240 под условом пробе од године дана.

ПОКЛОН ФОНДУ ЗА УЧИТЕЉСКЕ СИРОТЕ. Г. Ђорђе Радосављевић привремени учитель у Турији послао є на фонд за учитељске сироте два фор. а. вр.

Изява поштованим читатељима.

Оддаваюћи достойну хвалу свима родолюбивим Србима, кои ми прошле године издаванє Листа умним своим прилозима подпомагаху, а особито Господину школском Саветнику Дру Ђорђу Натошевићу, кои є у обадва Листа ова найврстние чланке шиљао, и кои ће и у напредак врстним своим педагогичним чланцима Школски Лист, а поучним и забавним саставцима Приятеля Србске Младежи снабдевати; учтиво молим све наше учене Мужеве, да ми своє умне прилоге и дописе, кои се с програмом Листа слажу, шиљяти изволе. Особито пак молим, да се Господа свештеници и учитељи потруде описание места и предела у ком станую, повестничке црте из прошлости нашег народа у месту том, с податцима о постанку и напредованю цркве и школе; о насельиваню и разсельиваню, о напредованю ил' о губитку народа нашег; далє назначенє имена потока, єзера, шума, брда, историчних споменика, као и бележке народних обичая, сказки, байки, приповедака, игри, загонетака и мудрих досетака народних, — све ово верно и савестно забиљежено, мени прислати.

Уредник.

☞ Учтиво позивамо све сл. обштине и п. н. Господу, коя лист овай примаю, да с предплатом што скорие похите, или да барем писмено уверенє о том даду, да ће за Лист овай у течаю године платити. Предплата се прима годишнє и полгодишнє. Новци нека се у добро запечаћеном плаћеном писму одправляю. Такође ланьске дужнике опоминємо, да се већ єданпут отдуже.

Издає и уређує Никола Ђ. Вукићевић.

Брзотиском Андрие Вагнера и друга.

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Брой 2. У Сомбору 31. Јануара 1867. Год. IX.

Школски Лист излази месечно двапут: сваког 15. и последњег, а Пријатељ српске младежи излази као додатак школског Листа. Цена је за оба Листа 4 Фор. на годину.

ПРОШЛОСТ
СРБСКОГ ПЕДАГОГИУМА
БЕСЕДА НА ПЕДЕСЕТОГОДИШЊИЦИ
Српског Учитељишта Сомборског
о Св. Сави 1867. год. говорена.

Многоуважени Зборе! Састасмо се данас, у овом просвети народа нашег посвећеном здању, да заједнички прославимо годишњу успомену великог добротвора народног светога Саве просветитеља српског.

Али овај састанак наш уз обичну светосавску светковину, носи на себи још више значај, по коме је свечаност ова над обичном много узвишенија и сјајнија.

Пре два месеца навршило се петдесет година, од како је Српска Препарандија из Сентандрије у ову највећу општину српску пренешена, у којој и сада постоји и напредује на корист и славу рода српског.

С тога — држим, — да ће најприличније бити, да на данашњој светковини славећи педесетогодишњицу обстанка српске Препарандије у Сомбору, разложим пред вама листове прошлости овог нашег по преимућству народног просветног завода.

Предци наши изгубивши своју славу и слободу на Косову, и немогући за онда навали дивљих и сурових азијатских хорда одољети, заветоваше се верни остати светоме еванђелију. и предаваући од колена на колено потомству своме она начела, која је св. Сава њихове праотце научио, наумили су били у обрану својих хришћанских и човечаских права „за крст

частни и слободу златну“ борити се супрот душманима вере и слободе све дотле, док зраци болѣ будућности не засину, и док опет непотече вода куд є некада текла!

Вршећи тай завет велики део одабраних Србаля сдружи оружиє своє с оружиєм овога царства, и помогне очистити од некрсти красну ову землю, на коіой ми сада стануємо, и у коіой є свака стопа земльишта крвлю праотаца и браће наше напоєна.

Чим прећоше олує ратне, и чим се дедови наши овде смирише и кућити почеше, одма су се они постарали били подизати по варошима, шанчевима и знатниим селима своє основне, а гдешто и веће школе, на коє су, као и на цркве, сами трошили, и коє су сами издржавали.

И премда се по нетрпељивости и суровости онога времена просвети нашега народа силне препоне на пут стављаху, ипак є народ наш своіом трпељивошћу и постојанством, све препоне надвладао, над свима явним нападаима и тайним сплеткама моралну победу одржао, и кад є наступило време блажиє, време од напредка, видимо ми где и наш народ за просветом свойски тежи и стара се с осталим сугрђанима своима успоред корачати к умном и душевном образованю свом.

До неколико година новршиће се читаво столеће, од како є по жељи блажене успомене царице Марие Терезие знаменити прелат Сагански народне школе у аустриским наслѣдним земљама уређивати почео, приправљајући у Бечу младе људе реда ученога за будуће управитеље и учитеље школске. Међу ученицима овима опажамо ми и неколико српских синова, од коих троица: Теодор Јанковић Мириевски родом Каменичанин, Стефан Вуяновски родом из Брѣана у Хрватской, и Авраам Мразовић родом из Сомбора, постадоше окружни управитељи српских школа, и као такови дижући школе и изображаваући народу ваљане учитеље поставише темељ садашњем стању просвете у нашем народу.

Но ние моє данас говорити о том првом времену развитка наших народних школа, коє захвата три десетине из прошлог и прву десетину из садашњега столећа; то ћемо оставити ономе, коме у део падне, да године 1876. прослави успомену стогодишњицу од уређења српских основних школа у овим земљама. А я ћу сада по своме обећаню приступити к лѣтописима овог єдиног досада српског учительишта, у коега дворани ми данас светковину педесетогодишњицу славимо.

Добре народне школе єсу највеће благо за сваки народ; само с валяном народном школом кадар є народ єдан међу другим народима обстати, одржати се и у сваком погледу напредовати. Па у колико кои народ своју школу већма люби, цѣни, подпомаже и о нѣном напредку стара се; у толико он сам себе поштує и снажи, а своіой деци найболю баштину након себе оставля.

То є увидио наш народ, кад є из сабора у Темишвару г. 1790. држаног захтевао, да се србске школе коначно уреде, испод старателъства иноплеменых и иноверних власти изузму и под самоуправу народног сабора и нѣгових органа ставе. На основу тог захтеваня, и услѣд учестаних представляня од стране найизображенних мужева наших, реши се блажене успомене цар и краль Франц I. за првог врховног управителя свию србских, романских и грчких народних школа у Угарской и у сдруженим кралѣвинама именовати отличног наученог и родолюбивог Србина Стефана Уроша Несторовића, и нѣму поверити старанѣ о благостаню, множеню и процветаню ових школа.

Увиђаюћи да є само валян учитель кадар школу добром и напредном учинити, а валян се учитель мора за многотрудно званиє ово достойно и за младости приправляти, предложи разборити Несторовић найвишем месту, да се зарад изображаваня учителя заведу три педагогиума єдан за Србље, други за Романе, а трећи за Грке.

Предлог овай без сваког оклеваня примљен буде, и милостивом кр. дворском одлуком од 12. Юния 1812. наређено є, да се србска препарандия у Сентандрии, романска у Араду, а грчка у Пешти завести има, чим се способни за такове заводе наставници нађу.

За прве наставнике у србском учителъишту постављени су Кузман Іосић учитель пештански, Павао Атанацковић свештеник — обоица Сомборци, и Василіе Булић савршени медицинар родом из Старога Врбаса; први за славенски єзик и стилистику, други за педагогию и отачаствену повестницу, а трећи за рачун, алгебру, геометрию и земљопис. За катихету позван є био прослављени пѣсник србски Лукиян Мушицки, кои се ове катедре по томе ниє примио, што є већ тада учителѣм богословиє у Ср. Карловци постао био; с тога є млади професор Атанацковић одма у почетку и катедру вѣроучителя заступао.

Спомена достойно є, да є већ приликом позива свог на катедру српског педагогиума свештеник Павао Атанацковић поднео високој влади посредством врховног школског управительства, у рукопису своє обширно списано дело, прву српску Педагогију, коя є по славном Нимаєру израђена, и у год. 1817 штампана била.

У Сентандреи дакле, 3. Новембра 1812. године, после свечане службе божиє и призивания св. Духа отворе се двери српског Педагогиума, код николаєвске цркве, где є родољубива општина тамошня три собе уступила за потребу овог народног заведеня.

У то време су кандидати професорства за арадску романску препарандию пред српским професорима у Сентандреи учительски испит положили, и од њих упутство добили, како ће предаваня водити, а грчка препарандия ниє ни у живот ступила по томе, што чланови грчкога народа нису могли сакупити толико новаца, колико є нуждно било, да се институт овай издржавати и постояти може.

С почетка є било у српском педагогиуму три течая сваки од пет месеци. —

Прво саветованє наставничко такозвани „Consessus Litterarius“ држано є 13 Декембра 1812. под председаванєм сениора Іосиа.

У Августу 1813. професор Атанацковић наименован буде за катихету и сениора, а за професора педагогиє, метода и повестнице отачаственe поставлєн буде даровити професор гимназиє карловачке Димитриє Исайловић, ког 2. Новембра те године у званиє свечано уведе многозаслужени школски муж и списатель Іован Берић тайник врховног управительства школског.

Ревност првих наставника учительишта овог у вршеню дужности била є велика, трудољубивост неусипна, знанє у дотичним наукама темељно и обилато, а љубав к просвети народа српског и к своим ученицима жарка и пламтећа. Камо срећа, да є велико пожртвованє и заузиманє њихово достойна одзива нашло код тадашњих старешина цркве и народа нашег; камо срећа, да се народ наш свестно и свойски заузео био за овако красно и полезно заведенє, какво су народи римске вере у Угарской тек на 30 година доцније добили! Тада би учительиште ово ямачно много више користи народу при-

нело, а народ би с њиме и са њега далеко напредњи постао него што є.

Година 1814. била є по томе за овај завод знатна, што су те године око Ускрса држани први свршетни испити кандидата учитељских у присутству самог врховног управитеља и многих отличних особа из Сентандрије, Пеште и Будима.

Слѣдујуће године уведен є двогодишњи течај, изостављена су предаваня из Алгебре и Геометрије, а разширена є наука земљописна. У то време постоно є уз завод овај конвикт за израњиванѣ сиромашних приправника, а отличи градоначелник сомборски Василије Атанацковић, завештао є 40 ютара своє землѣ на подпору сиромашних приправника, одкуда су за живота његовога сваке године четворица доброучећих се питомаца овога завода новчану подпору уживали.

У єсен године 1815. само се три нова питомца у I. течај приправнички упишу, и та околност доведе Несторовића до увереня, да Сентандрия по своїой удалѣности од средине Србства нимало није удесна за станиште српског педагогиума, пак почне размишлѣати, у ков ће место дољноземско да нови овај народни завод пренесе. Родољубива сомборска српска црквена обштина, на предлог свога приходског свештеника Авраама Максимовића из седнице 11. Нов. 1815. држане, писмено умоли врховно управительство школско, да се српски педагогиум пресели у ово место, ков є у средини овостранога Србства, и где се сиромашни младићи с малим трошком издржавати могу. Услѣд те молбе, на предлог врх. школског управительства високославна кр. дворска канцелария угарска под 11. Ювня, 1816 бр. 16,404 дозволи и нареди, да се учитељиште српско у Сомбор пренесе.

И тако поменуте године 3. Новембра на дан обновленя храма св. Ђурђа, кр. повереник племенити Одрия поджупан бачки с великом свечаношћу уведе учитељиште српско у просторе оног нашег стародревног школског здания, на ковга месту сад се налази ово према нашим околностима великолѣпно здание, ков є љубав честите обштине сомборске пре неколико година с великим жртвама подићи и Србству поклонити усрдствовала.

Приликом свечаности уводења или инсталације Педагогиума српског на служби божиой у светоЂурђевской саборной цркви говорио є бесѣду о потреби васпитања и о користи овог завода катихет приправнички Павао Атанацковић, а по том є у

просторима завода свечано и явно предаванѣ из Педагогиє држао професор Исаиловић. Тада се к збору првих наставника на место одступившег. Іосифа придружио и четврти професор Іован Живковић, бивши пре тога наставником у гимназии карловачкой, коме є овде предаванѣ славенског и нѣмачког єзика и стилистике српске поверено, Редовна предаваня су започета у Новембру 1816. са 19 питомаца у првом, и само са троицом у другом течаю.

У природним наукама искусни професор Булић на собствену понуду добио є од више власти дозволенѣ да може у првой приправничкой години Природопис а у другой Човекословлѣ као ванредне предмете предавати. Є ли ова целисходна намера Булићева остварена, и докле є он те велекористне науке овде предавао, о томе никаква спомена у записницима неналазимо

После свебе у Сомбор одма се приступило к осниваню књижнице у овом заводу, коя є добила многозначеће име Народне Библиотеке. Око скупляня књига највише су се трудили први катихет, овдашњи отлични грађанин Іова Атанацковић и тутор црквени Данило Шиваčић. Међу првим приложницима читамо имена Ђорђа Исаковића адвоката, Николе Шимића местног школског управителя, Симе Деметровића варошког капетана, и Аврама Максимовића пароха сомборског.

Данашњим даном књижница приправничког завода више од 2000 примерака књига брои, међу коима има много у новије доба набављених важних педагогичних дела.

Године 1817. изишла є на свет Педагогия и Методика списана іош у 1812. години, и то се дело много година као учебник главнога предмета у учительишту овом употреблявало. Следуюће године буде од кр. угарског наместничког савета дозволѣно, да професори овога завода могу у овдашнѣ и у све остале школе српске у Угарской на предаваня одлазити.

У прво време обстанка овога завода одправляо є дужност местног управителя сениор, кога су професори између себе редом бирали. Године 1820. наименован буде за првог местног управителя добротвор учеће се младежи, обштеуважени градоначелник сомборски Василиє Атанацковић, кои є у ово почастно звание 4 Юлия поменуте године преко поглаварства сомборског представляног том приликом у лицу сенатора Якова Лалошевића уведен.

Те године Ђорђе Раля грађанин пештански и супруга нѣ-

гова Марта оставе стипендијалну закладу од 2000 форинти бечке вредности, из ког сваке године по један добро учећи се приправник српски на препоруку наставничког збора подпору добија.

Около године 1821. припремали су професори овога завода за печатню учебнике; у то је време катихет радио на библичной повести и превео Митерпахерово свилоделство, које је наскоро затим на свет изишло; Исаиловић се бавио с списиванѣм понаособне Методике; Живковић са израђиванѣм Стилистике, а Булић је сачињавао Земљопис и Рачуницу, од кога два дела прве су свезке доцније штампане биле.

Још од времена ступања свога на управу српских школа настојавао је врстни и родољубиви Несторовић око тога, да се читанке и остале књиге за народне школе на српском језику спишу, и ове је у рукопису године 1813. дворској канцеларији поднео, али му рукописи после многог околишења у години 1821. повраћени буду с приметбом, да се по известию запитаних народних старешина књиге те немогу у школе увести, што су на простом језику списане и што у њима отвеђ много религиозне науке има! — Ко је морао у то време бити тај непријатељ српскога језика, и саме верозаконске науке, кои је родољубиву намеру Несторовићеву тада осујетио? — Нека на ово безпристрастни историк српски у дотичним архивама доказа потражи, а ми ћемо то за сада прећутати, да неби ову свечаност нашу с непријатним осећанѣм узнемирили.

Неуморни Несторовић небоћни се препона понови молбу своју ради одобреня предложених нових школских књига, иштући, да се наименује одбор за напредком чезнућих и просветолюбивих Србаља духовног и грађанског реда, кои ће пресуду о тим књигама донети. И кад на ову молбу никакво решење недође Несторовић године 1822. и 1823. понови искање своје, у овом последњем изричио изявлююћи, да нити нови нити стари учителѣ дотле могу с децом добре успехе показати, докгод се у школама употребљавале буду старе још у години 1777-ој издане књиге, и док се неспишу и неуведу како по језику тако и по садржаю ваљане књиге школске. На то изиђе године 1824. одговор, да ће у том погледу царско решење следовати, али Несторовић то недочека, ер умре 28. Јулия г. 1825.

И тако ова красна намера остаде више од 25 година неизвршена, док пре неколико година недобисмо прве српске читанке и остале књиге за основне српске школе у аустриском

царству, израђене трудом онога мужа, кои є по свой прилици ту идею први код нас у раној младости своіой покренуо био, и коега ће име потомство наше с пиштетом споминяти и преузносити и онда кад се — ако Бог да — по потреби напредуюће просвете прве ове школске књиге наше с больима и савршенима заменуле буду!

(Продужиће се.)

Маня пословна писмена.

(За старие разреде основних и за недельне и шегртске школе.)

У пословима што их люди єдан с другим имаю догађа се, те поће єдан другом на превару, да онога оштети, а себе да помогне; многи заборави, шта є кад учинио, примио ил издао, или не може да се сети, кад є управо било; многи умре, па наследници не знаю, шта є где покойни дао ил узео, или немогу оно писменом да докажу; многи похулы, па прими ствар ил новце, а после одриче, да є примио и тражи поново. С тога су приморани люди, да све, што даю ил примаю или што уговараю пред сведоцима чине, или іош болѣ писмено, єр оће и сведоци да забораве, или помру. Отуда су изашла различна писмена, уз коя се учињено незаборавля, и сваки є сачуван од преваре. То су пословна писмена. За ньих има нека правила, како мораю написана бити, да могу, ако би до нужде дошло и пред судом важитѣ као сведочбе за оног, ко их има. По разлици послова различна су и та писмена. Найважния су и найнуждние да их сваки зна следећа:

1. РАЧУН (конта).

Рачун є попис продатих или начињених ствари, што га онай, ко ствари продає ил прави пише и шалѣ оном, коме є оно продао или начинио.

У рачун има да дође:

1, Место, дан и година, кад є рачун послат;

2, Име, презиме и шта є онай, коме се рачун шалѣ;

3, Име, презиме и шта є онай, ко рачун шалѣ;

4, Попис и цена од ствари, заєдно са даном и месецом кад є коя ствар дата тако изложено, да напред дође дан и месец, за тим попис издатих ствари, а натраг цена.

Ако є исти рачун исписан из пословне књиге, онда се има изложити још име и лист од те књиге.

С левога руба или озго валя оставити повише празна места, да може онай, што рачун прима, ако би их више имао, све сашити заєдно.

Кад се рачун исплати, онда потпише оздо онай, што є рачун дао „исплаћено“ и тим припозна, да нема више за оно ништа тражити. Та реч не потписує се пре, док се новци не приме, а за сигурност обе стране валя целу примљену суму исписати писменима и потписати дан, кад є исплаћено, ков све има онай учинити своєручно, ко рачун дає, да небп другчиє какве преваре било.

За мале рачуне довољно є лист, а за дугачке рачуне по табака артиє, ков се излињира као у следећим примерима:

1. Рачун.

У Земуну 1. Јануара 1867.

Г. Марку Петровићу овдашњем трговцу

од чизмара Васе Марковића, по гласу књиге А, лист 72.

1866		фр.	нв.
Мая 3	1 пар нових штифлица од лака	5	50
5	1 „ ципелица за госпођицу	2	80
Септ. 11	1 „ штифлица од руске коже	6	—
23	1 „ папучица за госпођицу	1	20
Окт. 7	2 „ каляча оправљено	1	—
Нов. 5	1 „ ловачких чизама оправљено	1	60
	Свега	18 ф	10 н

Плаћено осамнайст фр. и 10 нв.

У Земуну 5. Јануара 1867. Васа Марковић с. р.
чизмар

2. Рачун.

У Новом Саду 1. Јануара 1867.

од Петра Симића столара

Г. Васи Петровићу професору

за начињење столарске ствари по гласу књиге Б. стр. 57.

1866		фр.	кр.
4. Мая	2 ормана од оровине по 36 фор.	72	—
	6 столица „ „ по 3 ф. 50 н.	21	—

4. Маја	2 кревета од мека дрвета, намазано по 7 фор. 50 нв.	15	—
6. Јул.	1 орман за ела, од мека дрвета намаз.	8	50
18. „	12 оквира за слике од тврдог дрвета намазано по 50 нв.	6	—
3. Дец.	2 стола оправљено по 50 нв.	1	—
	Свега	123 ф	50 н

Поменуту суму од сто двадесет и три фр. 50 нв. примих у Новом Саду 10 Јануара 1867.

Петар Симић с. р. столар.

Задаће. Напиши по истом образцу:

1. рачун кројачки, 2, браварски, 3, стакларски, 4, зидарски. 5, трговачки. *)

Подпиши оздо: горе изложене суме ..... примих подпуно и лепо благодарим; или: да сам означену суму од ..... исправно примио, овим потврђујем.

Нуждно є и пробитачно, да се у свакој кући води рачун о свима приманьима и издаванъима, чега ради ваља водити књигу, коя се има овако удесити. Н. пр.

Домаћи рачун о приманю и издаваню.

1866	Попис ствари	Примљено		Издато	
1 фебр.	Остало готовог у каси од Јануара	17	66		
	за 1 пар чизама П. Марковићу чизмару			6	50
2 „	месечни интерес од Н. Коњића	15	—		
3 „	І. Медурићу кројачу по рачуну од 30. Јан.			13	—
4 „	за два хвата дрва по 12 ф.			24	—
5 „	за 10 акова вина по 6 фор.	60	—		
	Свега	92 ф	66 н	43 ф	50 н

*) Учитель нека каже ствари и праве цене од еднине.

Ако є много рачуна, онда є удесниє водити две књиге, єдну за приманя, другу за издаваня. У књизи од издаваня ваља одлучити свакидашня маня издаваня од оних већих, и за ово оставити толико празних листова, колико ће за 12 месеци бити довољно.

На краю сваког месеца ваља рачуне завршити, па ове на краю године све саставити, по следећем образцу:

1866	Маня издаваня.	фр.	нв.
Јн. 1	1 фун. кафе 90 н. и 2 ф. шећера по 40 н.	1	70
2	3 ф. пиринца по 25 н. и 5 к. лимуни по 3 н.		90
3	2 ф. свећа по 65 н. и 5 ф. сапуна по 25 н.	2	55
4	7 ока млека по 10 н. и 1 ф. масла 70 н.	1	40
5	10 фунти меса по 20 нв.	2	—
	Свега	8 ф	5 н

Тако се уписує сваки месец башка.

На краю године склопи се рачун од свих 12 месеци по овом обрасцу.

Прекрасно правило за наставнике.

С уводењем христове вере у Русию за времена св. Владимира, појавила су се тамо и прва училишта за народ. Ево какви є напутак наставницима тих училишта дао први русски митрополит Михаил. — „Призвав их к себи — говори лѣтописац — светитель их поучи да право и благочастно уче малу децу како књижевном знаню тако и добром владаню, и правди, љубави, страху божием, кои є почетак мудрости, и чистоти, и смерном о себи мњнию. Да их уче не ярошћу, жестокошћу и срдитошћу, но радостовидним страхом, љубавним обичаєм, сладким поучаваньем, ласкавим тешењем и ободраваньем да неби дечица ослабила и уленьила се.“ Особито им пак препоручиваше да се уче закону божием на ползу души и телу, а од безумних и непристојних речи да се чуваю,

(Из Степен. књиге).

Дописи.

Г. У Суботици на св. Саву. Свечаност о св. Сави и овде се обдржавала достойно успомени нѣговой. Службу божию одслужише наша три свештеника са ђаконом, на коіой є наше србско певачко друштво хармоничнo пояло и тим свечаност ову увеличало. По свршетку литурђие уз појанѣ тропара пшло се у школу на водоосвећењѣ. После свршених молитава и духовних песама при водоосвећењу изговорио є г. Лудањ учитељ слово, у коме є заслуге светитељве, стараѣ и доброчинства нѣгова за благо народа србског уобште навео, а посебице у црквено-просветним одношаима; и пошто є још неколико славних мужева из најновиег доба спомеиуо, кои се као прави преемници светитељви сматраю и као народни добротвори свуда славе, — рекне далѣ, да є учитељски збор у споразумљењу са неколико главних чланова србске црквене обштине закључио, да се и овде по примеру осталих обштина оснуе школски фонд на ту цел, да би се сиромашним ђацима обоег пола нужне потребе школске набављале, а и да оснивањ школске библиотеке подупире, тврдећи, да ћемо само тим начином достойно уважити дела светитељва, кад на обште полезне цели прилажемо. У колико се овдашњ грађанство овой племенитой тежњи одазвало, види се отуда, што се одмах знатан брой приложника на поднесену листу уписало.

Имена ових приложника излишно би било овде спомињати, ер су чинили из чистог родолюбља с начелом: „Да незна левака, што чини десница твоя.“ Овим би се дакле и допис овай о светосавскоj свечаности довршио, да се писмо ове године новим племенитим идеама сусрели, ков су єдино из достойног уважења дела светитељви поникле. Наша црквена обштина ево већ треће године, како сиромашним ђацима походењ школе олакшава тим, што на дан св. Саве такове са обућама обдари; а коима є нужда и цело одело. Ову свою милост є до данас само на мушке ученике граничила; но увидивши важност хришћански васпитаних и у србско-народном духу образованих женскиња, милост є свою ове године и на ученице овдашњ девојчке школе распростpла. —

Пошто є г. управитель у девојчком училишту за освећењ нѣгово водом у накрст шкропио, — док су девойчице светосавску песму у два гласа певале присуствујући су целивали крст, и тек онда су се раздавале обуће назначеним сиромашним ученицама. Овом приликом две најсиромашније ученице добиле су целокупно одело, ков є за овай дан приправила велештована удовица госпоја Терезия Прокопчањ. У похвалу ове отличне госпоје имам спомепути, да на сваком испиту ученица у девојачкой школи присуствуе, и том приликом доброучењу се децу с новцем обдари. Премда свое деце нема, опет напредак народни на срцу носећи из чистог родолюбља и сажаленя према сиромашној деци, предречену милостиню є учинила Овим родолюбивим даром и примера достойном милостињом наше црквене обштине тронути, и знаући ону изреку „да є благодарност мила и Богу и людма“ — девојачки учитель є све ове ученице одвео најпре привр.

председнику обштине г. дру Стойковићу, да му се захвале у име свију чланова обштине на учињеном дариваню, кое е он врло усрдно примио обдаривши их іош и с новцем. Подобним начином е чинио и са оним ученицама, кое су одело добиле, да познаю ту велештовану госпоју, коя е тако милостива, па да се моле Богу за ню, да ю Бог поживи млого година здраву, и да іой свагда кадгод е на путу или на где виде, оно поштованѣ одаю, кое една поштена старица заслужуе, и кое е сваки дужан своим добротворима чинити. Ми пак од наше стране велимо: „Да Бог да се хиляднле оваке милостиве и добротворне госпоће.“

Из Старога Бечеја. Светога Саву прославили смо свечано. Народа особито простога скупило се било у великом броју. Међу граћанима, кои су на школску свечаност дошли, випили смо и неколико одабраних и отмѣних родолюбкиня. Преч. господин протопресвитер Ал. Бастић са два капелана светио е водицу. Учитель старнег разреда ћорће Глибоњски говорио е слово у коме е споменуо врстна дела добротворке бечејске блаженоупокоене баронице Ефимие Іовића и свесрбских мецената Саве Текелие, Саве Вуковића и владике Платона. На местну шкодску закладу скуплѣно е том приликом 40 Фор. Од тога ће се ѳдан део сиротой школской деци одма поделити а други к главници придодати. — На особитом одзиву присутствуюћих у име школе и просвете велика хвала, и вавек им слава била!

Стапар. — Вредно е да чуе наш народ, како е и код нас одржана школска свечаност, у славу просветителя, и найвећег народног добротвора, — св. Саве. —

Свету службу божию одслужи на найсвечанији начин, пречастни господ. Іоан Поповић шк. катихет. По свршетку литургие даде поменути служећи свештеник сакуплѣном народу у цркви лепо и празнику сходно слово; у ком укратко — ал ѳзгровито опише како живот и дела св. Саве, тако исто и прави значай светосавске свечаности. Добри народ наш, кога е пуна црква била, побуђен речма свог духовног пастира, ноће у школу са пречастним свештенством своим, и са свом овдашњом мушком и женском дечицом из сва три разреда, коя путем до школе тропар „Пути вводящаго въ жизнь“ пояше.

Када се овде у школской дворани првог мушког разреда — коя е била лепо украшена и за овай найважнии и найсвечанји час спремлѣна — сви сакупише; тада се пред ликовима: преблагословене дѣве Марие — славенских првоучителя Кирила и Метода — и пред великим образом св. Саве, кою е икону године 1864. наш трговац ћорће Бернћ нпао љубав девоячкой школи поклонити, — освети водица; а за тим одпое наша школска дечица из найстарнег разреда ону красну и омилѣну светосавску песму „Воскликнем љубовію“ на свршетку свега овог, прочита г. Іоан Поповић катихета имена честити приложника на школски фонд, и позове народ срдачним речма, да се и сад покажу; да су верни послѣдователи првог просветителя српског, па да по могућству свом, и ове године, као и предпрошлих, прилажу на постоећи местни школски фонд, кога наши пречастни служителји олтара божнег, и дечии наставници заедничком ревношћу, и свойским заузиманѣм год. 1864 на дан св. Саве заведоше и помоћу родолюбивих приложника осно-

ваше. — Особиту похвалу у овом, заслужује наш врли и обштеуважени свештеник г. Никола Момировић, кои је први на ту сретну и благословену мисао дошао, и народ наш својом ваљаном беседом г. 1864. побудио и позвао, да се свойски прихвати око оснивања и подизања школског фонда, кои ће с временом, када једном до свог цвета дође, нашой школи и дечици од неоценићне користи бити, и врло лепу помоћ доносити.

Главница нашег местн. школ. фонда, с концем год. 1866. износила је: 84 ф. 44 кр. а. в. Ове године, при свем том што нам је несретни ланьски майски мраз одвећ оштетио польске усеве, — скуплёно је: 20 ф. а. в. свега дакле износи главница 104 ф. 44 нов. а. в. Како сам са поуздане стране разумети могао, нека господа наша, кои са овом горепомонутом основном главницом од год. 1864. па до данас манипулираше, међусобно се светују, да би за ове новце добро било, да се „школска застава“ узме. Греота би, а и срамота би било казати да нам „школска застава“ нетреба, али свак живи признати мора, да нам је местни школски фонд далеко пречи и нуждни. Я дакле држим, да би много болѣ и паметние било, да се зарад заставе по народу добровольни прилози купе, — чему као да би у напред рећи могао, да би нам се добри народ наш радо одазвао. У случаю ако би баш и ова сва средства недовольна била, могли би се и други извори потражити; — само никако неби саветно било, у саданьи мест. школски фонд — основ процветања и унапређења наши местних школа дирати, и корен му тако рано подгризати.

Овде немогу прећи, а да ошт неспоменем, да се и код нас врло лепа и велика школска башта налази; кою је наша обштина по правительственой наредби пре неколико година, зарад практичног обучавања деце, у неги и облагорођеню воћа — одредила. Један мали део ове школске баште, засађен је пре две године са дивљакама, међу кoима приличан се брой налази већ и красни оплемењни воћака. Али док се ова башта са воћкама незасади, и са њима сва непопуни проћи ће ошт доста година; — греота је дакле да онай налазећи се празан простор, кои је за свако без разлике сеянѣ, врло згодан и леп комад земљѣ, без икакве школске користи стои, него би га ваљало под закуп издати и новце на корист школе употребити. *)

М. Б. Из Марадика. Приликом светосавске свечаности, изволео је г. Урош Луяновић местни бележник приложити 4 ф. а. вр. као предплату за „Школски Лист“, и то од данас пак док живио буде за једног сиромашног учителя, за сад у дицези нигда незаборављёног негдашњег свога професора и благодѣтеля преосв. г. Лукияна Николаевића епископа горньокарловачког, с тим, да се њему у свое време саобшти, кои учитель и у коіой обштини горньокарловачке дицезе поклоњени тай Школски Лист добија. Уједно јављам да је исти родољюб српски г. бележник истога дана на св. Саву, после свршене литургије сакуплёном народу у школи препоручио, да се данас као на св. Саву

*) А зашто се неби цела та башта за вештбанѣ деце у баштованству одма употребити могла?

просветителя српског местни школски фонд заведе, народ се томе позиву тако одзове, да є истоме родољубљу у прилаганю на школски фонд знатно слѣдовао, кою суму — кад у ред ставили будемо, нећу пропустити саобштити у Школски Лист. (Добили смо іош дописа о светосавској свечаности, ков због маленог простора овог листа изоставити морамо. У.)

Школске вести.

ИЗ СРБСКОГ УЧИТЕЉИШТА. Прошле єсени баш на Ђурђицу навршило се 50 година од како є учитељиште српско из Сентандрије у Сомбор пренешено. С тога є ове године на дан успомене св. Саве просветителя српског уз обичну светосавску свечаност држана Педесетогодишњица овог єдиног нашег педагогичног института. Тога дана свечану службу божию служио є пречастни г. прота Бранковић са два свештеника и ђаконом. После заамвоне молитве и освећења кољива обуку се у одежде сви свештеници, и с народом и приправницима уз појнѣ тропара светоме Сави дођу у велику дворану приправничког завода, где є најпре водица освећена, а затим є главни приправнички наставник у држаной беседи прошлост овог народног завода изложио. Говор є овай трало скоро читав сат. Напоследку се појала песма светителю Сави и узимало кољиво. После ове свечаности свештенство с народом поврати се у цркву где є слѣдовао отпуст. Народа є у цркви било више него прошлих година, али се и то могло приметити, да є много било простога света а отменијега врло мало. —

Ове године у нашем учитељишту има 27 приправника у II. течаю, а 21 приправник у I. течаю; међу последњима има три младића из Србије, од ких су у двоица богословци а єдан гимназиста. Они су єсенас овамо дошли с намером да се овде за учитељ изобразе, како би по том отачбини својој као редовно изображени народни учитељи служити могли. Долазак њихов служи нам за доказ, да би високославно правителство књежевине српске потреби тамошњег нашег народа пуно одговорило, кад би, као што є у овом листу већ напомињано, о трошку државном неколико одабраних младића овамо ради изученя педагогичних наука послало. Из поузданога извора дознасмо, да є тога ради предлог єсенас учињен, и надамо се да ће доиђуће єсени предлог тай у живот ступити. — Младићи, што су овамо сами из Србије дошли, примљени су овде како од професора тако и од овдашњих врстних грађана врло лепо. Двоица од њи нису у стању сами себе издржавати, па с тога єдноме є дао безплатни стан, рану и зимно одело врли Србин Г. Гедеон Леовић адвокат, а другога издржаваю ранам, оделом и станом неколико отмених грађана, међу ким се особито отликују: Г. Г. Ђока Михайловић и Самуил Живановић, ков поменутог младића раном снабдеваю. Нека є овим и осталим врстним добротворима наше учење се младежи явна благодарност изречена.

ПОКЛОНИ ШКОЛАМА И УЧИТЕЉИМА. Преосвештени Господин Стефан Кнежевић православни епископ далматински имао е милост наредити, да се српским народним школама у Стрмици и у Ервенику у Далмацији „Школски Лист“ за годину 1867. као дар од њега шиље.

Високопречастни Господин Герасим Петрановић архимандрит консисторијални и манастира Драговића у Далмацији, шиље на дар и ове године „Школски Лист“ једноме учителю у Босни и једном свештенику у Далмацији.

Г. Јован Раин Стојковић надзиратель властелинства у Делинешћу, и Гд. др. Ђорђе Максимовић вар. физикус у Сомбору предплатили су „Школски Лист“ сваки за једног сиромашног учителя за целу 1867. годину. Првога господина дар шиље се г. Мирку Маряновићу учителю у Мајши у Барањи, кои са свое малене учительске платице два отлично учења се сина школује, а дар другога господина шиље се школи Четињској.

Дружиница једна младих српских соколова у Пешти, послала е преко г. Марка Аксентијевића грађанина осећког 3 ф. с жељом да се за те новце једној српској сиротној општини у Славонији „Школски Лист“ ове године шиље. Овој суми додао е г. Аксентијевић још 1 ф. и наредио, да се школи Чепинској Лист овај на дар шиље.

Из закладе високопречастног г. Архимандрита Стефана Михаловића на предлог уреништва овог и по одобрењу господина основателя примаю Лист Школски ове године на поклон: Српска основна школа у Петрињи; г. Петар Берић учитель Брањински у Барањи, и српска школа у Дољној Љубкови у Банату. —

У Срб. Бечеју на позив учителя Ђ. Глибоњског набавиште Школске Листове за прво полгодиште 1867. године на дар сиромашних школа и учителя ова Г. Г. Стефан Стефановић трговац; Стефан Манојловић общ. благајник; Емил Лозанов ц. кр. званичник и Арса Поповић земљепритежатель. Четири ова примерка шиљу се на дар школама: у Пећи у Старој Србији, у Рац-Алмашу и у Батосеку у будимской епархии, и у Тузли у Босни. Као дар господина Глибоњског, кои е у Бечеју 27 предплатника на овај лист скупио, шиље се Лист Школски овога полгодиша школи Ст. Бечејской и школи Лединачкой.

Г. Урош Луиновић бележник Марадички послао е годишњу предплату за једну школу у епархии Горњокарловачкой (види допис у овом броју). Сходно жељи дародавца шиље се поклон његов општинској српској школи у Костајници.

На племенитим овим даровима од стране уреништва овог врстним и родољубивим дарователима искрена благодарност овим се у име дотичних општина и учителя изјављује.

УПРАЗНЕНО УЧИТЕЉСКО МЕСТО. У Фелдварцу у Бачкой. Плата 400 ф. и стан. Рок пријављивања 12. Фебр. о. г.

Издаје и уређује Никола Ђ. Вукићевић.

Брзотиском Андрије Вагнера и друга.

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Број 3. У Сомбору 15. Фебруара 1867. **Год. IX.**

Школски Лист излази месечно двапред: сваког 15. и последњег, а Пријатель српске младежи излази као додатак школскога Листа. Цена је за оба Листа 4 фор. на годину.

ПРОШЛОСТ
СРБСКОГ ПЕДАГОГИУМА
БЕСЕДА НА ПЕДЕСЕТОГОДИШЊИЦИ
Српског Учитељишта Сомборског
о Св. Сави 1867. год. говорена.

(Продуженѣ и свршетак.)

Несторовићева смрт, после које се званије врх. управителя школског 16 година стално попунило није; слабо материално станѣ професора препарандије; непризнаванѣ њихових заслуга у народу, а особито неугодно расположенѣ неких тога времена знатних Србаља према овоме народном заводу; учинише, да је од 1826. године учитељиште ово венути и опадати почело, тако да се мало доцније ни они нису већ више отдржаню нѣговом надали, који су дотле са самопрегореванѣм у нѣму професорске дужности вршили били!

Двоица од првих професора, и то најпре године 1825. Булић, а затим године 1830. Живковић преселе се у вечност, оставивши своје породице у очајном станю потребитости; катихет Павао Атанацковић год 1829. ступи у монашки чин у манастиру Крушедолу; професор Педагогије Исаиловић год. 1830 отиде на позив кнеза Милоша у Србију, да тамо школе уређује, а новонаименовани професор др. Стефан Прерадовић после кратког службованя год. 1830. упокои се.

У ово најнезгодније време сачувао је од коначне пропасти учитељиште српско други катихет Авраам Максимовић, онай исти који је и у почетку много допринео био, да се завод овай у Сомбор пренесе, и који је сад као једини професор са два

заступника: Мојсеом Игњатовићем учитељем новосадским и Гавром Максимовићем учитељем сомборским придржао у животу учитељиште ово, док за њега нису бољи дани наступили били.

Ти бољи дани наступили су на измаку 1831. грађанске године, кад је 28. Новембра у присутству овдашњих отличних грађана за професора педагогије, метода, историје и рачуна уведен г. Трифон Атанацковић; Децембра 16. те исте године започео је предавања из славенског и њемачког језика и земљописа професор Василије Лазић, а последњега дана исте године на место већ пре тога упокојеног местног управителя уведен је овдашњи велики судац варошки Јован Михајловић.

Ова господа, — која се у години 1834. придружио као професор мађарског језика г. Никола Михајловић — сматрати се могу као обновитељи нашег учитељишта, које су они од пропасти сачували и дуже времена у њему делујући у добар га ред довели, те учинили, да је младеж српска у то време из свију крајева Угарске, Срема и Славоније овамо прилила, да се ту педагогичним наукама на матерњем језику учи и за учитељство приправља.

На свршетку школске 1840. године прелазком професора Лазића у Србију упражњено место заузме Јован Берић млађи.

Године 1841. прими управу српских и романских основних школа и приправничких завода г. Евгеније Ђурковић. Глас о сталном попуњењу врховног управитељства школског примљен је у приправничком заводу с највећом радошћу, ер тим се отвориле изгледи, да ће се од Несторовића започето дело народне просвете продужити с бољом срећом и с бољим напредком! Тек ове године добило је заведење наше свој званични печат. — У Јунију месецу исте године овдашњи учитељ рисованја Лазар Баић одпочео је из собственог побуђења приправнике у красопису вештбати.

До тога времена примани су били у учитељиште наше и такови младићи кои су само основне школе свршили, а тада изиђе наредба по којој је сваки приправник 4 гимназијални разред пре ступања свога у учитељиште свршити морао.

Године 1842. на место преминувшег (9. Јунија) местног директора Михајловића постављен буде (24. Јулија) сенатор сомборски и окружни школски управитељ Ђорђе Петровић.

На измаку исте године професори Трифон Атанацковић и Никола Михајловић даду оставку, почем је први пред тим капетаном, а други бележником сл. кр. вароши Сомбора постао.

Године 1842. Децембра 8. уведен є за професора педагогије, метода, земљописа и мађарске граматике г. Іован Чокор бивши дотле професор гимназије новосадске.

По смрти професора Берића на почетку 184⅔ школске године постане привременим професором Іован Грочански адвокат. Јулия 13. године 1845. преселио се у вечност катихет Авраам Максимовић, кои є 15 година са особитом ревношћу и трудољубивошћу у овом заводу народу свом послужио. На место његово дошао є за катихету парох овдашњи Іован Теодоровић, а Грочанскога замењуо є у почетку 184⅔ школске године г. Іован Туряк бивши пре тога подбележник сл. кр. вароши Стојнога Београда, почем се пред тим за професора позвани адвокат Теодор Прокопчањия звания овог није хтео примити. —

На предлог кр. саветника и школског врх. управителя, да би се српско учительиште по начину новозаведених римских препарандија у Угарској преустроило, држан є тога ради договор у заводу овом 16. Нов. 1845. под председништвом управителя Ђорђа Петровића у присутству професора и призвана на то три отлична Србина: Николе Шимића сомборске главне школе управителя, Давида Коњовића вел. судца и Трифона Атанацковића капетана вароши Сомбора. На овом договору свршено є, да се сви дотле у учительишту овом предавани предмети — осим свилоделства — и унапредак задрже, а притом да се придода природопис, природословље, наука о домаћем газдованю, о рукоделству, о лечењу рана на людма и на домаћој стоки, и тумачење урбарских закона. Уз то се поднесе молба найвисшој земаљској власти, да се наставницима овога завода пристойна плата — у колико школски фонд не би у стању био ову подмиривати — из државне благаинице определи, од куда се и римске препарандије у Угарској издржаваю. — Договор овай остао є без сваког успеха.

Године 1847. прими привремену управу завода професор Чокор, — за катихету наименован буде преч. г. Урош Стојшић парох сомборски а месеца Марта 1848. постане професором г. Теодор Живковић.

Због покрета од године 1848. прекинута су у Маю те године предаваня, и започета су тек у Новембру године 1849. коіом приликом — на место професора Живковића, кои є одступио, постане заступником једне професорске катедре г. Лазар Баић.

Године 1852. земаљска школска власт војводства српског

постави за управитеља учитељишта нашег блаженопочившег протопресвитера сомборског Василија Ковачића, а пошто у Октобру 1853. професор Јован Чокор оставку даде и у монашки чин ступи, уведен будем и за привременог учитеља, и уз остале прописане предмете, из собственог побуђења почнем предавати српско језикословље, ков се дотле у овом заводу учило није.

Покрет од год. 1848. много є учитељишту нашем шкодио и назад га бацио, али се оно трудом своих наставника, а особито ревношћу г. школског саветника др Ђорђа Натошевића после неколико година сасвим опоравило и у цветуће стање поставило.

Година 1857. остаће златним словима уписана у лѣтописима српских народних школа, и напосе учитељишта српског. Те године у пролеће постао є ц. кр. школским саветником у војводству Србији г. др. Ђорђе Натошевић, кои се одма постарао школе српске у бољи поредак довести, и на место застарелог нов разумни начин обучавања у наше школе увести. За извести ову своју намеру, држао є господин овај у лето год. 1867. предавања из новога метода на учитељским састанцима у Вел. Кикинди, Сомбору, Новом Саду и Темишвару Ова предавања покренула су из дуготрајног мртвила нашу српску школу, и учинила нову епоху у просветном животу народа српског.

Септембра 8. године 1857. пресели се у вечност Василије Ковачић управитељ учитељишта овог, и прими привремену управу преч. г. Урош Стојшић, а на почетку шк. године 185⅞. поверено буде мени предаваньє главних учевних предмета: педагогије, дидактике и метода уз остале предмете, ков сам дотле предавао.

Од 19. Јулија до 1. Августа 1858. држан є овде шестнедељни практични учитељски течај, на коме є до 150 учитеља из разних краева присуствовало. Слѣдуюће две године поново су држани четирнедељни течаеви за оне учитељ, кои на првом нису били.

У течаю године 1861. и 1862. по ревностном настојаваню г. кр. саветника др. Теодора Мандића, и школског саветника г. Натошевића, установи племенити в. кикиндски српски округ закладу од 12.000 форинти а. вр. да се из ньє професорима овог завода плата поболша. На исту цѣл, и под условом, да завод овај у Сомбору остати има, определи благоизбрана обштина сомборска годишньи прилог од 315 ф. Около

тог времена завештали су такође: г. Кузман Рацковић адвокат из Кикинде, и општина кикиндска и падејска овом народном заводу давати годишње прилоге кои се на набављање књига и осталих средства за ученѣ употребљую

Године 1862. Октобра 22. ступило є у живот садашње устройство српског учительско приправничког завода, коим є завод овај према садашњим потребама и околностима народа нашег уређен тако, да сад већ у свима краєвима Србства, свију отличних и правих родолюба повереньє и заслужено уважаванѣ ужива, коє се и одтуда види, што се ове године у учительишту нашем налази питомаца не само из разних предела овостраног народа нашег, него и из юначке Црне Горе, и из кнежевине српске, и што се сходно потребама девоячких школа летос по усрдию наставничког збора образоваб ванредни течай, у коме се српске кћери за учительице и воспитательице приправляю.

Честита општина сомборска желећи да овај народни завод за свагда у Сомбору остане с великим жртвама подигла є и с школским намештаєм красно снабдела ово здание, у коє смо се 6. Октобра 1863. уселили, и коє сада међу храмовима просвете код овостраних Срба, по сполаштњем изгледу свом, єдно од првих места заузима. За ову родолюбиву жртву нека буде врстной општини овој слава и хвала у народу нашем.

Сад нека ми є дозволѣно, многоуважени зборе, пажню вашу обратити на ту околност, да є промисао божји єдног од првих и найревностніих делателя у овом народном заводу, на велику корист нашега учительишта а на дику и понос целога Србства, све до данас у животу задржао. То є први професор и катихет српског педагогиума, садашњи високопреосвештени епископ бачки Платон, кои є 17 найлепших година младости своє у овом заводу делаюћи провео, кои є у старости своюй доживио, да є посредством њега садашње устройство учительишта српског извршено, и кои є осниванѣм Платонеума т. є закладе, из коє осморица сиромашних и доброучећих се приправника рану добияю, запечатио свою любав к овом институту, у коме є пре 54 године явни наставнички живот започео.

У колико нам є жао, што на овој педесетогодишњици нашој велики овај добротвор народни због дубоке своє старости и удаљености присутствовати неможе, у толико се исто радуємо, што нам є овај Нестор педагога српских іош у жи-

воту, и желимо, да га Господ Бог на славу српског рода и на ползу овога завода и нѣгових питомаца іош на многа лѣта у здравлю и у животу одржи.

Као што є промисао божій првог професора Педагогије до данас у животу оддржао и у народу нашем славно прославио; тако су и од првих питомаца овога завода, сад после 54 године, у колико ми є познато, двоица іош у животу, од коих є єдан пречастни господин Никола Іовановић златним крстом за заслуге украшени члан консисторије темишварске парох и школски управитель у Св. Петру у Банату, а други є родитель господина садашнѣг управителя овог завода, преч. г. Тимотей Бранковић парох сенћански и члан консисторије Бачке.

Од године 1814—1826. редовно су учительске науке свршили и сведочбе о учительской способности добили 175 кандидата. Од ових є сада єдан православни епископ, двоица су протопресвитери, а неки су и сада у животу находећи се свештеници и учитељи. Међу покојнима споменути нам ваља бившег земаљског саветника у Србіи Лазу Зубана, и пре неколико година у вечност преселившег се архимандрита хоповског Севастијана Илића, кои су обоица године 1814. у Сентандреи учительске науке свршили.

Од године 1826—1855, — нерачунећи овамо годину 1830. — редовно свршише приправничке науке 503 кандидата од коих є єдан земаљски саветник у слободној Црној Гори, а многи су и сад служећи свештеници, учитељи, бележници и други званичници.

Од године 1855. до свршетка 1866. проглашени су 169 савршених приправника за способне учитељ, кои сада у народу нашем многотрудно звање учительско одправляю.

Од постанка дакле препаранднје до данас изобразило се у њој 847 српских синова за свето и велеважно учительско звање, и у колико се знатна већина међу овима у служби учительской показала и сада показује, у толико завод овај — држимо — да заслужує место у реду других просветних завода српских, и уважаваня код обштина и сународника наших!

Многоуважени зборе! Кратки преглед повестнице и развитка нашег учительишта српског свршио сам. Преглед тай довољно показує, како є завод овај половину столећа у овој вароши навршио изображаваюћи роду српском ваљане учитељ; како є он у новије време пажню народа нашег на себе обратио, и материялном подпором овдашнѣ српске обштине и плем.

велико кикиндског дистрикта, трудом наставника а особито вредном управом и отчинским руководенем найотличнiих српских мужева у цветуће стане поставлен.

Остає нам iошт желити да се по заключеню народног сабора од год. 1865. нова катедра за природне науке и за економию оснуе; да се течай приправнички с єдном годином распространи, да се учебници наука педагогичних што скорие на свет издаду; а особито да се српске обштине и богати родолюбци, по примеру великог добротвора епископа Платона, постараю основати што више стипендия за ученике овога завода, — коє би стипендие овде и найнуждние, и по народ найкористние биле. — Желити є напоследку, да се одабрана младеж српска одсада из свию краєва Србства у ову учительску школу стиче; пак ће онда, надамо се, учительиште ово наше у другой половини свога првог столећа много напредние бити, и из нега ће како овострани народ наш, тако и остала браћа наша, коя су просвете жељна, — ваљане учителє и васпитателє младога нараштая добияти моћи.

Дай Боже да се ове желє наше што скорие у найлепшем смислу остваре и испуне!!! В.

Како се има учитель владати према дечiим родительима у школи.

Родитељи дечiи обично долазе у школу кад децу први пут у школу доведу и на почетку сваке године кад се деца уписую, притом после детинє болести, и кад им се чини, да є учитель отвеч строго дете њихово казнио.

Кад родитељи дете у школу доведу, учитель треба да их учтиво предусретне, да им изяви радост свою, што они свое детенце нєговом стараню и надзору повєраваю, да их упути, да дете прилєжно у школу шилю од прилике овако: „Мени є врло драго што сте вашега синчића у школу довели. Я ћу се трудити, да га полезном знаню научим, и да га воспитавам и на добар пут наставлям. Молим вас само га уредно у школу шаљите, и сваки дан питайте шта се у школи радило, шта є тай дан дете ваше чуло и научило, и шта є за лекцию задано. Изволите ме и чешће походити и за свое дете запитати, а я ћу опет од моє стране све оно явлити вам, што опазим,

да се на благо сина вашег (или кћери ваше) клонило буде; ер само онда може ученик у воспитању и учењу напредовати, кад се родитељи и учитељи споразумѣвају и заѣднички о благу дететa труде.“

Кад се кои ученик разболи, треба да га учитель походи упућујући просте родитељ да се на лекара обрате и да дете по овога упутству лече, а кад дете оздрави па у школу дође учитель треба да с њиме, и с родитељима такође благо поступа, и да дете опомене на благодарност Богу што га є милостиво изцѣлио и здравлѣ му повратио. —

Кад се родитељи на учитеља због строгог поступања тужити имаю, то обично иду школском управителю на тужбу. У том случаю нека управитель преслуша мирно тужбу, па онда ако є тужба уместна, нека умири раздраженог родитеља на овай начин: „Врло ми є жао што се у школи нашой таково што догодило, ал и ви сами знате, као родитель, како є тешко и двоє троє деце у реду држати, па размислите, да є ушколи іошт теже с толико многом децом на крај изићи. Ослоните се на мене, а я ћу се с г. учителѣм разговарати о овой ствари, и надам се да у будуће никад више нећете имати повода на нѣга се потужити.“

Ако пак отац или мати у злу срдцу у школу дођу и самог учителя пред децом нападну, то ће најболѣ бити да их учитель одведе у свою собу и да од прилике у горе наведеном смислу с њима разговара, а нипошто нека нападаня њихова грубим речма не одбия. — У обште пак нека се учитель клоне сваког онаког казненя, коє би здравлѣ дечиє повредити могло, и нека строжиє казни извршую пред дотичним родитељима, или нека таково казненѣ овима оставе.

Гдекои пут се догоди, да отац или мати дођу учителю и туже се да им дете ништа незна, а да є код прећашнѣг учителя много више и болѣ учило. У овом случаю препоручує се учителю да прибере себе, и да у найвећой тишини разложи родитељима узроке због коих дете њихово найболѣ неуспѣва, нека им каже да се он око свију ученика єднако труди и све заѣдно учи, нека им покаже из каталога колико є пута њихово дете од школе изостало, и како ниє пазило, или нека их запита, да л' они сваки дан дете питаю шта се у школи ради, и шта є задато за читанѣ, писанѣ и ученѣ код куће; притом може учитель увести родитељ у школу и прозвати другу децу, нека виде како ова уче и у наукама напредую. Овако ако се

буде учитель озбильно и с важношћу али ипак учтиво и с пристойношћу бранио, родитељ ће умирити, и ови ће од часа болђ настоявати, да им деца у школи пазе, а код куће задатке брижљиво израђую и лекцию прилежно уче.

Уобште у сваком отношеню према родительима дечіима треба учитель да се учтиво и пристойно понаша, тако ће и себи и школи подпуно и достойно уваженђ задобити и отдржати.

Маня пословна писмена.

(За старије разреде основних и за недельне и шегртске школе.)

Домаћи рачун о приманю и издаваню.

(Продужено из броя I.)

На краю године склопи се рачун од свих 12 месеци, по овом образцу.

1866	Преглед од маньих месечних издаваня	фр.	нв.
Јануар	По гласу листа 1, из кньиге издаваня	8	5
Фебруар	„ „ „ 2 „ „ „ н. п.	7	65
Март	„ „ „ 3 „ „ „	8	40

и тако далђ редом по месеци, на дну сума, шта износи свега.

Већа издаваня бележе се башка по овом образцу:

Већа издаваня

1866	Попис предмета	Дрва		Рана и пића		Слуге, данци, репарације	
		ф.	н.	ф.	н.	ф.	н.
1 Јан.	Слушкиньи плаћен кварт					15	—
8 „	3 хвата дрва по 12 фор.	36	—				
13 „	Порез и општински данак					12	66
24 „	5 центи брашна по 5 ф. 50 н.			27	50		
„ „	1 пласт сена			24	—		
27 „	Нова пећ у велику собу					15	50
	Свега	36	—	51	50	43	16

Тако се уписује сваки месец башка.

На краю године склопе се сва већа и мања издаваня по овом обрасцу:

Преглед од свих издавања	фр.	нв
Сва мања издаваня по глáсу листа . . . . . и.п:	96	—
За дрва све издато „ „ „	144	—
За брашно „ „ „ „	120	80
За пићу марве „ „ „	207	35
За оправу куће „ „ „	84	54
За порезу „ „ „ „	113	26
За плату слушкиње „ „ „	66	—
Свега	831	ф. 95

Сваки занатлия треба да води башка књигу о своим занатлиским приманьима, и у њој ваља за сваку своју већу муштерију да остави по 1 лист, а мање муштерије да уписује по две и три на єдну страну, и то по реду азбучном, како би кад устреба лакше наћи могао и. п. по овом образцу:

1866	Име	Ствари	Износ	плаћено
Јан. 2.	Г. Коста Савић трговац	1 душанка од чоє	45 —	Плаћено 1. Мая
		1 чакшире црне тоск.	12 —	
		1 прелук бео пик	6 —	
Фебр. 10		1 чакшире мрке	12 —	
Март 12		1 огртач пролетньи, чоян	30 —	
		Свега	105 —	105

Расправа из црковне хронологиє.*)

Хронология є наука коя нас учи како се време збрая.

ВРЕМЕ є нешто цело, ков се свагда у прирашћеню и умаленю налази; или време є мѣра међу двама движенияма Мере времена єсу: часови, дани, седмице, месеци, године, кругови и епохе.

О ГОДИНИ. Година се узима по теченю месеца и сунца Месечна година састои се из 12 месеци синодични, и има 354 дана, 8 часова, 48 минута и 36 секунда. Или обично састои се из 12 месеци кои броє ово 29, ово 30, али свагда 354 дана.

*) Види Школски Лист 1866. стр. 329. и 362.

Сунчана година састои се из 365 дана, 5 сати, 48 мин. и 49 секунда, у коима сунце по видимому свој течај сврши. Грађанска или Јулијанова година састои се из 365 дана и 6 часова, кои часови сваке 4-те године сачињаваю један дан, и овај чини да је свака четврта година преступна. — Јулијанова година зове се зато, што је по заповјести Јулија Кесара, Созигеном, египетским астрономом, по течаю сунца исправљена године 45-те пре рођења Христова. Јулијанова година дужа је од сунчане или праве године за 12 минута и 11 секунда. Разлика је ова од године 325. у коіой су св. отци на никејском првом всел. сабору при определеню празнованя свете пасхе сувишак тай избацили, до године 1582. после Хр. 10 дана причинила. Отци никејски положили су равноноћие пролётно на 21. Марта, али сувишак овай од 12 минута и 11 секунда проузрокова, да се године 1582. равноноћие не на 21. него на 11 дан Марта препесе.

Преступна година дознати се може ево овако: Годину кою знати желиш је ли преступна подели са 4 па ако ништа доле не остане, онда је знак да је преступна А ако брой какав остане, да се поделити неможе, то тай заоставши доле брой показује, са колико је година напред преступна година била. Н. пр. Је ли преступна 1867. година? (1867 : 4 = 466) Ни је

3

дакле преступна, но била је пре три године.

Да видимо 1868. је л' ова преступна? 1868 : 4 = 467 Ни је ништа у остатку остало, дакле је преступна.

О КРУГОВИМА. Круг је извјестни брой година непрестано текући, и јест: круг година, индикта, сунца и месеца.

Круг година јест течај времена, кои се из 532 год. састои. По истеченю ови година, кругови сунца, месеца и броєви недељни заједно и опет на ново са првим броєм започињу се. Да се круг година састои из 532 године, зна се од туда, што се круг сунца састои из 28, а круг месеца из 19 година, пак ови кад се међу собом умноже, изађе збир 532, (28 × 19 = 532). Да би изнашли колико је кругова година од створеня света, па до данас прошло, нуждно нам је знати, коя је година од створеня света у оной години од рођеня Христова, у коіой тражимо, колико је кругова протекло, и у ком се кругу сад налазимо.

Кад годину од створеня света тражимо међу годинама од Р. Х. онда години Р. Х. коіой тражимо год. од створеня света

додамо ону годину у коіой се Христос родио, а он се родио 5508. па сума показує тражену годину од створеня света н. п. у години 1867. коя є година од створеня света? 1867 + 5508 =7375 ово є сада година од створеня света.

Ако годину од Р. Хр. међу годинама од створеня света хоћемо да дознамо, то одузмемо од године створеня света ону годину у коіой се Христос родио, па остатак одкрие тражену годину. н. пр. 7375 — 5508 = 1867 ево дакле ово є година од рођеня Христова.

Колико є кругова година од створеня света прошло и колико смо година ушли у нови или виши круг дознаћемо, кад годину од створеня света поделимо са 532 као са подпуним кругом година, количник ће показати колико є кругова прошло, а остатак показаће, колико смо година већ у нови или већи круг ушли. У оной години коя се са 532 подели без остатка, свршен є круг. Н. пр. Да видимо у овой години 1867 од Р. Хр. или од створеня света у 7375. години, колико є кругова прошло: 7375 : 532 = 13. Овай є рачун показао, да є од створеня света до сад прошло подпуно 13 кругова и да смо у 14 круг ушли на ново са 459 година.

Колико треба година да се овай 14 круг довриши то се дознає одузиманѣм, кад се од 532 као подпуног круга година, одузме свота коя показує колико смо година ушли у овай нови круг т. є. 459; остатак показує колико іошт година треба да протеку, да се круг изврши. н. пр. 532 — 459 = 73.

Ков ће се године круг 14 свршити то ћемо пронаћи: кад напишемо текућу год. од створеня свѣта, па іой додамо оне 73 године, што су по одузетом 459 од 532 заостале и саберемо, онда ће свота тражену годину показати. н. пр. од створеня света 7375 + 73 = 7448, а од рођеня Христова 1867 + 73 = 1940. Ове ће се дакле 7448. од Адама, или 1940. од Р. Хр. круг 14 свршити. — То се засведочити може овом пробом: Годину од створеня 7448 поделити вала са кругом година 532 па ако ништа неостане, знак є да є круг свршен; дакле: 7448 : 532 = 14.

(Продужиће се.)

Дописи.

І. Б. У Сомбору 10. Февруара. Омладина наша по свима местима, где се находи, здружує се у дружину, за моћи тако што више и што болѣ своме миломе роду користати. Истина да є омладина у зачетку те помисли дегде и на препоне наилазила, али показана слога и племенита намера њена све є савладала. Тако данас радує се и мало

и велико, кад се чуе, да се омладина у једну свезу у један јаки ланац — удружено спојила.

Овде код нас има на броју много омладине и учене и радене, али некако досад провођаше своје дане — у стесњеној тишини.

Но сад се и она пренула — скинула је с лица ону тамну копрену, латила се заједничка посла — сложила се у једну дружину, да тако уједињеним силама својим припомогне к развитку и напредку српства.

А Срби, кад се посла тичућег српства лати, он га брзо, паљиво и узорито сврши.

Тако је наша удружена омладина у прошасту недељу 5 Фебруара дала сјајну беседу у корист правне академије српске. Беседу је отворио г. Исидор Стојковић са „поздравом“ у коме је нацртао значај српске беседе и важност правне академије српске напоменувши уједно првог основателя њеног. Поздрав овај примљен је са одобраваньем, и с усклицима. „Шта ћутиш Србине“ одпевао је лик да немож лепше бити, под управом нашег вештог коровође г. Н. Грујића. — Увертиру из „Циркаскиње“ од Д. Обе-а свираше на гласовиру племенита и врстна госпођа Софија Веселиновића са г. Маршалом. Познаваюћи врлу ову Српкињу као вештакињу на гласовиру у напред знађасмо да ће нас подпуно задовољити, као што и беше. — „Ђурђев-дан“ од І. Јовановића декламоваше мала Милана ћерка родољуба нашег господина Ђуре Кировића. У найвећој тишини слушасмо је где она онако живо па вољно говори; у човека найтврђа срца треперила је суза. Завршетак беше бурним плесканем пропраћен али и „наново“ викање публика „наново“. Но она изишавши обрадова публику декламуюћи другу песму „Анђео Срба“ од І. І. Публика пак усхићена њеним говором захтеваше и викаше „још један пут, још“. Милана је морала опет изићи и опет изделамова песму „Делия Девојка“ од І. І. Бурном и дуготраюћем „живела“ једва би крај. Међу тим раздаваше она песму „Ђурђев-дан“, која се овде штампала. — „Српске народне песме“ од К. Станковића одсвира на гласовиру вешто и лепо отлична госпођица Дафина Лалошевића. — „Исток“ од П. Деспотовића ставио је у два гласа г. Н. Груић, коју песму он с ћом Софком Јорговића одпева у врло приятном гласу тако, да се публици јако допало. — Народну песму „Сестра Ђурковић-сердара“ декламоваше ваљано г. Е. Вуић. — Опет свираше фантазију „Ла Странијера“ од Талберга ћа София Веселиновића, праву своју вештину показавши на тешком овоме комаду. Она лакост њени руку, они ситни па умилни звучићи што у једној једини текоше — што се низаше као бисерје, занеше душу и срце свију слушалаца до изван себе. Би крај — пренуше слушаоци и одобраваньем с плесканем и викањем „живила дична Српкиња“ орило се по двори. — Напослетку укаже нам се опет лик под управом г. Н. Грујића и одпева песму „Звоникарјви“ од Рихара. На обште захтеваньє публике одпева лик другу песму „Надежда.“

За овим изиђе г. председник Др. Никола Максимовић и рекне, да су овој омладини са виша страна путем брзојава стигла честитања. Прочитао их је и свако беше са громким „живили“ примљено.

По томе је свршен први део беседе, кои је сваког слушаоца душу уздигао а срце сасвим раздрагао. А и како да не, кад над нама саме небеске милине лебдияху. Ништа се сада немогаше чути, до под-

пуно задовољство и похвала омладине а и жеља да што пре она опет овакву беседу даде.

Публике беше дубоком пуно. Кад е човек с преда на седење Србкиње гледнуо, учинило му се читаво море, ков се у коритy своме люлюшка, а много — утесњено — стоење людство, изгледаше као стење око мора. Многи страни дођоше да буду учестници и живи сведоци ове сајне српске беседе, међу коима смо са особитим умиленем гледали врстног Србина Госп. Петра Заку Байшанског, кои е са своіом отличном породицом чак из Байше на ову светковину дошао.

Други део беше играпка. О њојзи ми недопушта задатак овога листа опширно говорити; напоменућу само да се „коло“ уз гајде играло, а здравице при одмору текоше једна за другом: народу српском, основателю Академије високопреосвештеном Епископу Платону Атанацковићу и многим другим знатним мужевима српским.

Приход е врло велики, из кога овдашња омладина по хришћанской дужности 30 сирота душа за неко време заранює, а сав остали чист приход с добровољни прилози једно опремиће се своіой цељи.

Др. Н. Максимовић, као председник одбора, кои е Беседу ову приредио, добио е следеће писмо од Његове Светости Господина Самуила Машировића, патријарха српског:

„Благородный Господине! Следујући позиву управљајућег Одбора на Беседу, кою српска Омладина наша, у корист фонду правне Академіе Српске, у Сомбору даје, и уважаваюћи цељ, кою е Омладина народной той забави предпоставила, захваљујем ви на вичанію мени учињеномъ, прилажем овде 25 ф. и желимъ, да милостивый Богъ трудъ Омладине Сомборске благослови, плодове труда умножи, и ревность Омладине наше на доброчинство подигне, одржи и укрепи.

С' љубовмь и архипастирскимъ благоволенемъ есамь вашъ најдоброжелателнін

У Пешти 6. Февруара 1867.

Самуилъ Машировићъ с. р. Патріархъ.“

Ово е писмо јуче 9. Февр. о. г. у седници „шахске дружине“ у присуству 50 чланова, многих грађана и племенитих госпођа и госпођица овдашњих прочитано, на кое се светом патријарху свечано „многая лѣта“ одпое и једно закључи, на штедром дару овом и особито на тим побудителним речима првосвештеника српског адресом захвалити се.

П. Из Сирига. Код нас има доста породица ков славе св. Николу као свое крстно име. Вредно е дакле да за пример наведем један дом, у ком се есенас св. Никола славио. Наш селянин и врстан Србин Макса Недељковић као до сад, тако и ове године по могућству свом славио е свое крстно име. Ту беше између више звани гостиу и наш млади свештеник частни отац Александар Поповић, кои председаваше у друштву смерно и на узор скуплѣним гостима. После обеда по жељи домаћина буде резанѣ колача, а по свршетку овог обреда, приповеди наш млади свештеник скуплѣним гостима, живот и дела светителя, упућујући их, да се угледаю на врлине његове, да би и ми могли врлинама његовим следовати, валя нам се посредством школе и св. цркве учити, да би нам школа врстне потомке одгаяла, нуж-

дан ioй є душевни материял — наука а, како видимо, у садашњем времену „Школски Лист“ највише материяла приноси нашим школама; ал да би се овай лист могао материялно издржавати, треба да му свакн Србин слогом у помоћ притече. На овай позив одазва се домаћин, пак с њиме и гости, на добровољни прилог за издржаванѣ Школскога Листа, као што слѣдују: Частни Г. А. Поповић парох и катихет 2 Ф. Єлена Поповића 1 Ф. Макса Недељковић (домаћин) 2 Ф. Маца Недељковић 1 Ф. Ћира Недељковић ученик I. гимн. разреда 1 Ф. Порфирие Пакашки школски старатель 2 Ф. Ана Пакашка 1 Ф. А. Стефани бележник 1 Ф. Игнат Фау (Чех) надзорник на желѣзници 1 Ф. Павле Сорат (Мађар) 1 Ф. Самуило Белеслин 1 Ф. А. Миланов 1 Ф Ђорђе Недељковић 1 Ф. А. Тодоров 50 н. Никола Марковић 40 н. Самуило Петровић 20 н. Ђенадия Недељковић 20 н. Ђорђе Петровић 20 н. Илка Белеслина 50 н. Велько Поповић учитель 2 Ф. Свега 20 Ф. а. вр. — Новце ове по жељи дарователя шиљем сл. уреднишству с тим, да се за њи у течаю године 1867, српским сиромашним школама или учительима Школски Лист на дар од поменутог свечарског збора шаљѣ. Овако би ваљало мислим и по другим местима слављењ крстног имена проводити сабиранѣм прилога на добре цели. *)

А. У Парцу 30. Јануара. Као што є познато ми смо остали без храма божиег, ког су поуниѣени Романи себи неправедно присвоили, но при свем том ми смо се ипак одржали сви у нашой православной вери тврдо и постоянo. Лане баш на само „Цвѣтоносне“ дође нам за свештеника у Парац г. Єфта Іовановић капелан Диняшки, човек наученн, трудољубив, кротак и пун љубави према цркви и народу, и тако мало по мало све се болѣ уређујемо и Богу хвала изгубити се и у туђе што прелити се нећемо.

Славу српског просвѣтителя св. Саве провели смо овако: Око 5 сати у ютру огласе три праника празник просветителя српског. Ако и небеше слободно звонити на ютреню, ипак є наша мала у школском здању сменштеник црквица дубком пуна била. На службу се звонило, єр господа свештеници греко-унитског вероисповедания — негда бивши наши духовни пастири — смиловаше се и допустише те нам се звонило при одправлянју св. литургие. На св. литургіи говорио є наш врстни свештеник лепо поучение народу; после заамвонске молитве држало се освећенѣ водице и колива; єдан ученик приповедао є скуплѣном народу „житие св. Саве“ и затим є говорило опет друго дете песму св. Саве „Збор зборила“ и певала се песма свето-савска. Том приликом освећена є икона св. Саве, коіой є био ктитор господар Пера Іовановић школски старатель. Дай Боже да се сви школски старателѣи буду око школе тако трудили и старали као што споменути Пера Іовановић, па онда ће тек школа моћи напредовати а учитель ће онда бар свойски моћи радити посао свој на кои се посветио и одао! За време

*) Благодареѣи овой дружини на поклону учињеном, являмо да се у име тога прилога за целу текућу 1867 годину шиљѣ Школски Лист на дар у 6 ексемплара слѣдујућима Српским школама: Парачкой и Сиријжкой у Банату, Градачкой у Босни, Перойской у Истрии; богословии у Банялуки у Босни; и учителю Сиријжком г. Вельку Поповићу.

богослуженя пуцале су прангије. Затим је у учитељском стану држан народни обед на коме су напијане здравице светломе цару, св. Патријарху, преосвештеном владици нашем Антонију, и још једном родољубивом Србину, кога селяци наши из његових књижевних дела познаю. После је г. свештеник са учитељем резао колач, целивала се икона, и приложено је 22 ф. 74 н. од кога смо прилога ради установити школски фонд за сироту децу.

Г. Петар Фодор Мађар бивши бележник, а сада економ парачки купио је 2 прангије и поклонио срб. парачкој православној цркви. Трећу прангију купио је цркви опет овдашњи житељ Арсен Рацић ковач кои се упокоио трећи дан после св. Саве.

После подне скупио се опет народ, и пред учитељским станом младеж је играла коло до мрклог мрака.

К. Из Сомбора 10. Фебр. — Велика Катавасия, кою је пречастни г. Димитрије Поповић, катихета у овдашњем краљ. јавном учитељско-приправничком заводу српском, под 16. Јулия п. г. објавио да ће је штампати, ових је дана сасвим довршена. Чим се књиге повежу, одмах ће се разаслати предбројницима, којих преко 1300 имаде.

Ова књига износи пуних 17 штампаних табака велике осмине, а по избору и садржаю своме превазилази све досадашње књиге од ове струке, тако да ће се с њоме сваки љубитељ нашег красног појня црквеног подпуно задовољити.

Иста књига моћи ће и по нашим светим црквама оскудицу надокнадити, ер су у њој између осталога сви сједални, свјетилни са хвалитним и еванђелским стихирама из осмогласника, сва величања са изабраним псалмовима, и уобште све што се о великим празницима нашима у цркви пое. А што ће свакога особито обрадовати, то су у овој књизи духовне песме на два пуна табака наштампане, сасвим исправљене, допуњене и за појнје као што треба удешене.

Што се на ову књигу и покрај садашње оскудице наше толико пренумеранатâ пријавило, то је знак да је нашем народу ове струке књига добро уређена оскудевала. Цена је овој књизи 1 Ф. а. в. На 7 књига предплаћених даје се само код издателя осма књига бадава, а на 20 предплаћених књига уступа се 20%.

Иначе могу се ове књиге добити, и то у Вел. Кикинди код г. Аркад. Варађанина учителя; у Н. Саду код г. Арона Михаиловића учителя; у Панчеву код г. Бранка Рапића ђакона и српског језика на ћкрал. надреалци учителя; у Руми код г. Арона Аршинова учителя, и у Темишвару код г. Ђуре Јовановића градског учителя.

☞ Због неке препоне од ц. кр. пошт. управе распослаће се бр. 3. „Пријателя Српске Младежи“ заедно са 4. бројем.

Ланьски дужници озбильно се позиваю, да се за 14 дана издуже.

Издаје и уређује Никола Ђ. Вукићевић.

Брзотиском Андрије Вагнера и друга.

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Брой 4. У Сомбору 28. Фебруара 1867. Год. IX.

Школски Лист излази месечно двапут: сваког 15. и последњег, а Пријатељ српске младежи излази као додатак школског Листа. Цена је за оба Листа 4 фор. на годину.

Увод у христијанску Педагогију.

ОПРЕДЕЉЕЊЕ ЧОВЕЧИЈЕ.

Што смо и рада шта смо ми овде на земљи? То су питања важна по сваког човека, а особито по онога, кои је позван, да друге људе наставља и упућује. Сам разум човечији није кадар одговорити својом снагом на ова питања, али ум наш, просвећен вером у Бога и његово св. откривење, даје нам подпуни и найпоузданији одговор, а то је овај:

„Човек је овде на земљи за то, да Бога познаје и љуби и да њему служи, па тим спокоян, задовољан и блажен да буде.“

По овоме дакле права цел, за коіом ми овде на земљи тежити имамо, јест та: да познаємо и љубимо Бога и да њему служимо. А просвета, образованје, здравље телесно, наше добро владање, испуњаванје дужности нашега звања, љубав ка ближњима, и подпомаганје обштега блага, — јесу само средства, коима ми можемо ону главну цел нашу постићи.

Куда и камо ми васцелог живота нашег тежити и за чиме непрестано чезнути имамо, то се найболје види из ових речи, божественог Спасителя нашег.

„Бѫдите совершени, ꙗкоже и ѻ҃тецъ вашъ небесный совершенъ ѥсть.“ Мат. V. 48.

У овим спасителевим речма садржи се задатак наш, наша срећа замаљска и вечно спасеније наше. Ми треба да се овде на земљи Богу, источнику сваког блага, све већма уподобљавамо, да би се тако после излазка из овога живота удостоили найвећих и вечних блага, кое је Бог приправио за оне, кои њега љубе. Земаљски дакле наш живот није ништа друго,

него само єдно училиште, у ком се ми одхрањујемо и приправлямо за други, далеко савршенији и вечни живот на небу, где ћемо Бога, саздателя нашег гледати лицем к лицу, где ћемо славити име његово свето и испуњавати његову волю, па у том највеће блаженство уживати. —

СТАНЂ ПРВИХ ЉУДИ И ЊИХОВО ПАДЕНИЄ.

За васпитателя није довољно да познаје само опредељенѣ и задатак човечији овде на земльи, него є іошт необходимо нуждно, да позна оне снаге и дарове, које є Бог човеку дао да чрез њи задатку свом одговорити и право опредѣленѣ своє постићи може. Да би пак ми ове снаге и дарове наше како ваља познали, морамо се пре свега мислима и вером узнети на почетак рода човечијег и на постанак нѣгов, о коєм нам св. Писмо, на првим својим страницама, просте али и најясније доказе дає. Оно вели:

„Бог є створио човека и то непосредно, саздавши му тело од землѣ и заданувши га душом живом.“

Душа є човечия дух безсмртни и створена є „по образу и по подобию Божиєм,“ то єст, Бог є души нашой даровао неке природне способности и моћи, без коих она неможе бити, а притом іошт неке надприродне дарове, кои су ню кадри узвисити и прославити, али кои не сачињаваю суштност нѣну, слѣдовательно, које є она и изгубити могла.

Природни дарови, кои човека Богу уподобљаваю єсу: Безсмртиє, ум и слободна воля, те тим господарство над стварима земальским.

Надприродни дарови, кои у вишем смислу сачињаваю образ и подобиє божиє у човеку, єсу: 1. Благодат божия, коя є подпуно и освећујући дѣйствовала на првога човека, и проузроковала у нѣму светост волѣ, правду и преподобиє (добродѣтель). По овой надприродной правди и светости, стаю є човек према Богу у синовњем одношеню, и имао є подпуну надежду на наслѣдованѣ небесних блага.

2. Разум озарен надприродном светлошћу познаваня, коим є први праотац рода човеческога кадар био без сваке препоне познавати Отца небесног, сматраюћи нѣга умнима очима.

3. Воля, коя є у првоме човеку тако снажна и света била, да є он по милости божиой кадар био, само да є хтео, њойзи покорити све желѣ и све тежнѣ своє.

4. Телесно безсмртиє, и слобода од сваке болести, туге и жалости, од сваке патиѣ и свију неволя

Као што є Адам праотац и родоначелник целога човечества; тако би и цели род човечески све ове природне и надприродне даре подпуно од њега наслѣдити имао.

Али ми већ знамо, да є цѣл, ради коє є човек овде на земльи, та, да он позна и люби Бога и да њему служи, па тиме да небеско блаженство заслужи; по себи се дакле разуме, да є први човек подпуном покорношћу имао засведочити свою любав к Богу. Но он се непокоран показао саздателю своме, преступивши єдину Његову заповест. Тим делом првога човека, ушао є у свет грех и са греха смрт. Човек изгуби надприродне даре: благодат божию, правду и светост волѣ; природне моћи духа његовог ослабише, чувственост стави се у супрот духовности, заєдница, у коіой дотле човек с Творцем своим пребиваше, попусти, — а и само тело човечиє постаде подчињено патњама, болестима, неволяма и смрти.

Послѣдице првога греха іошт се и данас виде на свима потомцима Адамовима. Умне наше снаге по себи су помрачене, и нису кадре савршено познати Бога и своє опредѣленѣ; страсти наше силно се противе нашем разуму, и често отимаю мах над њим, ми сами по себи нисмо свагда кадри увидити право добро, а много пута и познаваюћи шта є добро, ипак чинимо зло. У унутреньости нашой трає непрестано борба између ума и своєвольства, између дужности и страсти, између добра и зла. Многе патиѣ и неволѣ, многе беде и искушења окружаваю нас све єднако, док на последку и сама смрт не снађе нас, и не учини крај нашем земальском животу. Узалуд нам сва мука, коіом се ми паштимо сами по себи и своіом снагом постояну срећу основати, ако не припознаємо свою слабост, и не осећамо, да нам є потребна тога ради помоћ божия.

СПАСЕНИЄ РОДА ЧОВЕЧАСКОГ.

Спасениє рода човечаског єст повратак онога стања, коє є први човек грехом непослушности изгубио. За спасенијем тим чезнуло є, и пањ слутило више тисућа година потомство Адамово, по обећаню, што га є Бог првима људма одма после њиховог падения дао и више пута понавља. Цео стари завет сматра се као єдно велико, непрекидно пророчство на нови завет, као живи израз чезнѣ за спасенијем, за помоћ одозго.

Али чезня та није била у свију народа и у свако доба једнака. Сунце правде небијаше се још појавило на мисленом истоку, и премда зраци његови, као кроз густу маглу допираху до појединих Богом просвећених и умудрених мужева, ипак дух човечји уопште пребиваше све једнако у тами, борби и неспокојству. Бог је попустио био, да људи све већма страстима својима угађају, не што би се он томе злу радовао, или га одобравао, него зато, да човеку додија зло. да се патњом опамети, па да већма заждни за чашом спасења.

Кад се већ мера греха препунила и када је приспело од Бога одређено време, у коме се сила и благодат божија на спасење човечанства на земљи явити имала; посла Бог јединородног сина свог Господа нашега Исуса Христа на овај свет, да нас он од послједица првога греха ослободи, и да нас приведе на право опредјељење, на које смо од Бога створени. И они, који његa и његову најсветију науку приме, постадоше чеда Божија, учесници милости, и спасавајуће благодати божије.

Воплоћени син божији, с највећом послушношћу примио је не себе измирење људи с Богом; својим животом показао је нама највиши узор савршенства, за којим нам ваља вазда тежити; својом понизношћу до саме смрти на крсту, раздерао је рукопис греха првороднога; смрћу својом смрт је сатр'о, и повратио благодат, мир, спокојство духа и блаженство сваком оном човеку, који науку његову прима и по њој се влада. Њиме постајемо ми учесници милости божије, и ступамо у заједницу с њиме посредством светога крштења, које се с тога новим или духовним рођењем назива, те тако постајемо чланови једне, свете, саборне и апостолске цркве, која нам христову науку проповеда, која нам свете тајне новога завета даје, и волю божију открива.

По овоме дакле сваки, који се у Христа крсти, треба да се и обуче у Христа, да скроз проникнут буде духом христовим, и да за правим савршенством без престанка тежи, угледајући се на Спасителя свога, који је свима нама: пут, истина и живот, и вавек постојано држећи се, кадри смо ми једино узвести се на прво достојање, и добрим својим дјелима, по божијој благодати овде на земљи за блажену вечност приправити се. —

ВАСПИТАВАНЂ.

Да би човек могао своє опредѣленѣ постићи, нуждно є, да га други зрелији, паметнији и савршенији људи на то упућују и наставляю. Кад се човек роди слаб є и неіацак, много немоћнији од осталих животиня. Без туђе помоћи, нити би он живити, нити ваљаним човеком постати могао. Нуждно є дакле, да се сви природни дари тела и душе нѣгове постепено и цѣли сходно развияю и да се у нѣму подгрева и развия таинствени и благодатни живот добивени у светом крштеню. За развиянѣ и однегованѣ како природног, тако и благодатног надприродног живота у нами, нуждна є помоћ и подпора других разумних и савршеніх људи. Помоћ ту називамо ми васпитанѣм, а људе, кои нам ю даю: васпитательима, наставницима и учителима; а ако они на себи имаю и од цркве предани виши позив за учительство, онда их іошт зовемо „духовним и светим отцима.“ —

Маня пословна писмена.

(За старіе разреде основних и за недельне и шегртске школе.)

(Продужено из броя 3.)

2. ПРИЗНАНИЦА (КВИТА).

Признаница є писмена сведочба, да є онай, кои є имао шта примити, доиста оно примио. Издає се кад ко прими плату, интерес, кирию и др.

У свакой признаници има се изложити:

1. примлѣна сума новаца, кою сигурности ради валя йсписати писменима;

2. име од касе, или име презиме и шта є онай, ко исплаћує;

3. у какво се име прима новац, и ако є плата, интерес ил кирия, то се има означити време од ког до ког дана ил за колико є месеци та плата, интерес ил кирия;

4. место, дан и година, кад є примлѣно;

5. подпис: име презиме и шта є онай, ко прима. Овай подпис мора одма испод последнѣ врсте тако уписан бити, да не остане озго празног места, да се неможе озго ништа далѣ писати те превара каква начинити.

Оздо с леве стране или озго на среди означи се иста сума са мало покрупнијим цифрама.

Ако ко признаницу изгуби, па ште да му се изда друга, то ваља у той означити, да є та иста већ єдаред издата, па се изгубила, и ако би се нашло, да ова ништа не вреди.

На признаницу удара се жиг по величини суме примљених новаца.

Признаница.

Од двадесет и пет фор. А вр., ков подписани у име припадајуће ми четвртгодишње плате за месец Аугуст Септембер и Октобер из сеоске касе примих и овим признајем.

У Жумберку 1. Новембра 1866.

т. є. 25 фор. а. в. Сима Васић ср. учитель.

Признаница

= 15 фр. А. в. =

Словом петнајст фор. А. в. што их као четвртгодишњу плату од 1. Јануара до последњег Марта од г. кнеза Николе Петровића из општинске касе подпуно примих и овим то признаєм. У Каменици 1. Јануара 1867.

Стеван Николић ср.
писар.

Признаница

Да сам сто двајст и пет фр. А. в. примио од г. Марка Весића златара, у име полгодишње кирије, од Ђурђева до Митрова унапред, за стан у моіой кући под бр. 17. у господской улици; овим признаєм. У Новом Саду на Ђурђево 1866.

т. є. 125 фр. А. в. Васа Марковић ср. зидар.

Признаница

= 25 ф. А в. =

Писмом двајст и пет фр. А. в., што их као припадајући интерес 5% од капитала 500 ф. по гласу облигације од 10. Марта 1866. г., од г. Панте Васоєвића трговца у Черевићу за текућу год. од 10. Марта 1867. до истог дана 1868. г., подпуно примих, и овим то признаєм.

У Раковцу 10. Марта 1867. Велимир Бугарски ср.
трговац.

Кадкад се догоди, да неможе онай целу суму новаца да исплати, но само неки део, онда се и у признаници означи та сума на одбитак, одплату целе суме и гласи н. пр. овако:

Признаница.

Од г. Петра Павловића столара примих данас тридесет фр. А в., на одплату мени за браварске послове дужних педесет и шест фр. А. в., кое овим признаем

У Панчеву 1. Јануара 1867. Стоян Николић ср.
т. е. 30 фр. А в. бравар

Признаница

На сто педесет фр. А. в., што их од г. Пере Нешковића дрвара у одплату мени по гласу обвезнице од 3. Окт. 1866. дужних двеста фр. А. в. примих и овим то признаем.

У Карловци 4. Ян. 1867. Јован Зубан ср.
т. е. 150 фр. А в. винар.

(Продужиће се.)

Задаће за учительске скупштине.

Окром задаћа за учительске скупштине наведених у школском листу год. 1860 стр. 337 и даље, г. 1864 стр. 191, год. 1865. стр. 62, претресана су у учительским скупштинама по немачким крајма Аустрије још и следећа питања:

Шта има чинити учитель, да му сва деца пазе, ма колко их много у школи имао?

Ели користно, да учитель начини за се школске помоћнике од старије и бистрије школске деце, и како их има употребити?

Како се дају сва три разреда деце у истой соби непрестано користно забављати?

Како се има употребити начело наочигледног обучавања код науке верозаконске?

Како се има поступати са библичким приповедкама, да деца библичке речи запамте, а да их неуче на изуст?

Како ће се учинити, да дела библичких приповести увек живо деци на уму стоје, и за образац служе?

Шта има учитель чинити, да молитве у школи буде право моленъ Богу, а не голо брбљанъ и деранъ, као обично што је?

Како и колко има учитель упознати децу са црквеном песмарицом.

Поступак са црквеном песмом унаймлађем разреду основне школе.

Шта се све разуме под именом доброга читаня и како ће учитель децу овом приучити?

Постепеност у писменим саставцима у основној школи.

Како се имаю употребити исторички успоменски дани и светковине, да побуде у младежи љубав свое народности и оташтва.

Правилно употребленѣ земльовидних ликова у основној школи.

Колико и како се има у основној школи истеривати история оташтвена, свемирна и наравна.

Како ће научити учитель децу, да познаю животинѣ растинѣ и минерале бар оне из свое найближе околине.

Коя су найобичније погрешке и недостатци при науци рачуна, и како их є избећи?

Шта се има у основној школи предавати из гимнастике и како?

Шта има учитель чинити, да деца без насиля у школу уредно долазе.

Искуство показуе, да се сила од оног заборави, што се у школи научи, чим се школа остави, те тако неостане никое велике користи од школе за живот, шта има дакле учитель чинити да се овай губитак избегне.

Шта могу и требаю чинити учительи, да народ и материялним благостанѣм и религиозним и моралним животом своим напред поће?

Шта има учитель чинити, да се одржи као валян и врстан учитель.

Шта има и како ће учитель чинити, да сачува децу од зла и погрешака и изван школе.

Шта има учитель чинити, да се стане на супрот мах преотимљюћој разузданости младежи?

Коя се има правити разлика у дисциплинаром поступку са мушком и женском децом?

Да се постигне цел школска, врло є нуждна строга навика деце на прилежност. Како ће се ово извршити?

Како ће учитель своє празно време найкористније и найдостойније употребити?

Коя средства има учитель, и начине и прилике, да га дечји родитељи омиле?

Шта и какође учинити учитель да деца и њиови родитељи прилажно у цркву долазе.

Шта и како има учитель чинити да се народна песма, као главно средство народног изображаня што већма и лепше негује.

Шта и како ће чинити учитель, да удржи децу, да нечине пакости ни квара ни животињама ни растињама.

Шта има чинити учитель противу хрђавих обичаја и предрасуда у народу и како?

Расправа из црковне хронологије.

(Продуженѣ.)

ИНДИКТ. Индикт је реч латинска и значи указ. Овај су Индикт римски кесари у време владаня свога завели; он се 1. Септембра започињао и 15 год. траја. Индикт је био на троје подељн, и на сваку пету годину трећина је долазила, у којој су данак од народа купили. Први 5 година народ им је бакар и гвожђе; други 5 год. сребро; а трећи злато приносио. Ово су они весело, певаући и играући са горећим свећама чинили, и зато су га називали „свѣтлое“ (Lustrum).

Индикт се овако пронађе за сваку годину: Годину од створеня света раздели са 15, а годину од р. Хр. или додај 3 или одузми 12 и остатак показује, кои је индикт. Н. пр. 7375 : 15 = 491. Дакле за ову годину је индикт 10.

10

Сад за год. од р. Хр. 1867 + 3 = 1870 : 15 = 124.

Или: 1867 — 12 = 1855 : 15 = 123 *) 10

10

*) Години од р. Хр. при траженю индикта додаје се због тог 3, што је у години 5508. од створеня света кад се Христос Спаситель родио 3-ћи индикт био. Ево на то живог и пореће се немогућег примера: 5508 : 15 = 367. И Орфелин у веч. календару свом на страни

3

71. овим је истим начином доказао коим и ми, да је био 3-ћи Индикт у години 5508. кад се Христос родио. А одкуд г. Јован Балугџић на страни 72 веч. календара свога наводи, да се Хр. 12. индикта родио? И ма да по рачуну његовом изађе исти онај број индикта, кои управо

Приметба. Ако у години са 15 поделѣной у коіой тражимо индикт доле ништа неостане, то є знак да є 15-ти и последньи.

КРУГ СУНЦА. Круг сунца кои се и златни круг зове єст време, кое се из 28 година састои, по истеченю коих дани седмични у оне исте месечне дане биваю. Н. пр. године 1867. месеца Мая, неделя пада 7, 14, 21, и 28. Мая, по истеченю 28 година опет ће у те исте месечне дане пасти неделя.

Круг сунца може се за сваку годину пронаћи, кад се год. од створеня света подели са 28 као подпуним кругом сунчани година, а години од р. Хр. кад се дода 20, као бивши круг кад се Христос родио; после подели се са 28, онда остатак за єдне и друге године показує тражени круг сунца; а ако ништа не остане, онда є знак да є 18. или последньи. Н. пр. од створеня света $\frac{7375 : 28 = 263}{11}$

а од р. Хр. $1867+20 = \frac{1887 : 28 = 67}{11}$

За ову є годину круг сунца єданаисти. —

КРУГ МЕСЕЦА. Круг месеца кои се и златни брой зове, єст течение времена из 19. љта састоєће се. По истеченю ових година опет промене месечне т. є. мене и пуни месеци у исте дана биваю, н. пр. 1867. р. Хр. а од створеня света 7375 битиће мена 21. Мая; прва четврт, 28. Мая; пун месец, 4. Јуния; а последня четврт, 12. Јюния. Пак ће опет исте промене месечне, после 19 година у исте ове дане случити се.

Круг месеца пронаће се за годину од створеня света, кад се иста са 19 подели; а за годину р. Хр. кад се овой дода 17 као бивши круг оне године у коіой се Христос родио, па се и ова подели са 19 као подпуним кругом година месечни, и свота доле заоставша показує тражени круг за исту годину н. пр, година од створеня света $\frac{7375 : 19 = 388}{3}$ а од р. Хр. $1867+17 = \frac{1884 : 19 = 99}{3}$

Круг є месеца 3-ћи за ову годину.

и єст за ону тражену годину, немогу никако да поним, єр се несласе са рачуном кад се година р. Хр. са 15 подели. Добро би било, кад би нам овай господин свой посао болѣ обяснио. (Писац расправе).

ЕПАКТЕ су они 11 дана у години, с којима є сунчана година дужа од месечне. — Ови 11 дана за єдну годину чине 11, за две год. 22, а за три год. 33 дана. Но у трећој години они 30 дана, као подпуни месец избацујосе, па само 3 остаю. И ови 11 дана после се сваком броју додаю, пак четврта епакта буде 14, пета 25, шеста би била 36, ал се 30 избацує; дакле остане 6 и т. д. Ево пример ће ово најболѣ показати, како се епакте по круговима месечним збраю.

Кругови месечни	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
епакте	11	22	3	14	25	6	17	28	9	20
Кругови месечни	11	12	13	14	15	16	17	18	19	
Епакте	1	12	23	4	15	26	7	18	29	*)

Епакте се за сваку годину овако најлакше пронаћи могу: Пронаћи круг месеца за ону годину, ков епакту тражиш, овај умножи са 11. они сувишњи дана, којима є сунчана година од месечне дужа, продукт тога раздели са 30 пак што ти остане, оно є епакта тражене године. Овако радећи засведочавасе, да су наше епакте уредно стављене.

Ево примера за годину 1867. видилисмо, да є круг месеца 3. Овај умножи са 11 биће 33, раздели са 30, остаће 3, дакле за круг месечни трећи и епакта є трећа.

Да засведочимо іошт са єдним примером н. пр. за годину 1879. биће круг месеца 15, овај кад се умножи са 11 биће 165, ова свота подељна са 30 датиће остатка 15. Ево:

$$15 \times 11 = 165 : 30 = 5$$
$$15$$

Дакле петнајстога круга месечног епакта є 15 а не 30.**)

*) Обште ово правило по овде изложеном начину наше Хронологије, и г. Балугџић у свом календару наблюдавао є. Па зашто є после под први круг месечни ставно доле за епакту 25 место 11, и са тим све епакте пореметио, незнам! Изясненѣ оно у §. 33. нѣговог календара на страни 68. није ми довољно. Желио би, да се болѣ изясни. Овај нѣгов поступак неслаже се ни са овим предметом школским, који се овуда по богословиама предає; неслаже се ни са Орфелиновим начином, који се са нашим подпуно слиже, види Орфелинова календара страну 68. и 69. Најпосле неслажесе ни са Аритметичном пробом, као најяснијим доказом, као што ћемо из следующег уверитисе. (Писац расправе.)

**) Одкуд опет у великом Псалтиру, ове епакте нимало са нашом неслажу се? то ми є непонятно; тамо є за годину 1879. епакта тре-

ОСНОВАНИЄ. Основания се састављаю из епакта. До 16. месечног круга заключно, додає се епакти 3. а у последня три круга додає се епакти четири, пак то є онда основаније: н. пр. за годину 1867. круг є месеца 3. а видили смо горе да є од тога круга 3. и епакта 3. овой епакти 3. додає се іошт 3, будући да круг месечни није прешао 16. докле є 6. основаније од ове треће епакте. Ово є било у кругу месечном оном, у коме се додає само 3. Сад ћемо навести єдан пример гди є круг месечни већи од 16 т. є. 17. 18. или 19. пак ћемо додати 4 н. пр. за годину 1882. биће круг месеца 18., овой епакти додай 4 пак ће бити 22. и ово є основаније од епакте 18-те. На овай се начин докле из епакта основания састављаю.

У случаю гди брой 30 пређе са основанияма поступа се онако, као при епактама 30. као подпуни месец избацує се, а оно што є преко 30. остає н пр. епакти 29. кад се дода 4. буде 33. избаци 30 остану 3. и онда є ево основаније треће.

(Продужиће се.)

Светосавска светковина у Банялучкой Богословіи.

У новооснованой Богословіи у Банялуки у Босни прославлєн є св. Сава ове године први пут овако:

На позив г. Василија С Пелагића професора, скупила се сва православна српска обштина у зданије богословско, где є найпре било о-

---

ћа. Исто є тако и у малом Требнику 1855. у Бечу напечатаноме. Но овом се чудити нетреба; єр є у њега само од речи до речи из великог Требника или Псалтира препечатано.

Позивам докле све кои се овом науком баве, да ово разясне; пак ће мо видити тко є на чисто, или ми кои по нашем рачуну пронађосмо да є 15-га круга месечног, и епакта 15. или г. Балукуић кои каже да є 30, или напоследку писци великог Псалтира, кои написаше да є 3. Ево іошт пример за годину 1877. круг месеца є 13, а одкуд є код г. Балукуића 7. а у великом псалтиру 25. кад ево како рачун каже: $13 \times 11 = 143 : 30 = 4$.

23

Са овим свршујемо рачун од епакта, али управо я неразумем, како се при опредѣленю ново и пуномесечня исте епакте употребляваю. Знаюћи безпогрешно исте епакте пронаћи, молим ако когод зна практично их употребити, нека посредством овога листа явности обзнани, са тим ће ме обвезати, да ћу му јавно казати „хвала“. (Писац расправе.)

свећењѣ водице и кољива, у ком є усађено било три велика шећерна крста, и на среднѣм, найвећем, био є надпис: „У славу и част св. Сави српском просветителю, од Банялучке Богословије 1867.“ Потом є слѣдовала благодарителна химна: „Тебе Бога хвалим.“ После благодарения говорио є учитель слово, при ком є четири пута пѣвано громко многая лѣта, кад се спомињало име владаюћега цара, честитог везира, преосвештеног митрополита и добротвора, приложника и пријателя Банялучке Богословије. Пошто су затим одпояне пѣсме: „узликнимо с љубвом светителю Сави“ (прекроена према мѣсту и околностима), и „Єгда приде конец вѣка;“ изиђу на среду два ученика, и отворе разговор, кога овде од речи до речи наводимо:

Борко: Помози Бог драги брате Раденко!

Раденко: Бог ти милостиви помогао, брате Борко; а одкуд тебе Србине?

Б. Ето пошао сам био у село, да видим моју баштину, пак пролазећи мимо овог вашег и нашег богоугодног и велеважног училишта, чух умиляте и срце потресаюће звуке од пѣсама, кое до сада нигда чуо нисам, и ако сам овуда више пута на овай дан пролазно; па ме повуче ватрена жеља да видим шта є то, каква свечаност и дивно весељѣ? кое сваког поштеног Србина и паметног човека обрадовати и развеселити мора, ако само човеческа срца и душе имао буде.

Р. Па добро нам дошао, љубезни Србине, Борко! имаш коме, хвала преблагоме Творцу, а и имаш шта и видити.

Б. Али кажи ми, молим те брате Раденко, шта є данас и зашто се празнує тако свечано данашњи дан?

Р. Ево зашто драги Борко: прие 630 година, лицем на данашњи дан 14. Јануара преставио се у вѣчност св. Сава први Архиепископ, Просветитель и найвећи Учитель српскога народа, кои є био син светог Симеона Мироточивог, краля српског Стефана Неманѣ Првога.

Б. Прекрасно брате Раденко! Ја мислим да има и других светителя, кои су од српског народа произашли, али се ни єдном таква част неодаје и толика свечаност нечини као св. Сави.

Р. Истина є право да є тако. Али треба да знадеш да ни єдног Србина небиваше у оно врѣме, кои є тако ревностно светой вѣри христовой и просвѣти људской оддан био, као св. Сава. Он є презрео царске позлаћене дворе, оставио величанствено живованѣ и кралѣвски престо, па се посветио цркви Христовой, да би тако мили народ свой у православној вѣри утврдити и на прави пут просвештеня извести могао; да би га тим правим и найпоузданијим путем іош лѣпшой срећи, слави и будућности повео. Он є знао да є тврда вѣра и права просвѣта и наука найвиша моћ и снага, коіой ништа одолѣти неможе, па зато се свом снагом старао, да му народ његов буде велики у снази, славан на страни, тврд и постоян у вѣри, срећан у дому и држави и сталан у просвѣти. Он є тим своим неуморним трудом са своим оцем Стеваном Неманьом Првим, народ српски приуготовио, да доживи оноліку моћ и сяйност, силу и славу, коя биваше у врнеме силног и славног цара српског Душана, ког є држава прие 489 година цватила, коя се су три мора граничила; кога се закони за узор правичности и данас у Европи сматраю, а напоследку, ког є држава у оно врѣме била

међу осталим државама то, што є данас Русија и Француска. Осим свега тога брате Борко, св. Сава є у подпуном смислу оправдао високо назначенѣ човека, велики позив пастира стада Христовога, дужност наставника и име Србина. Па ето због штає заслужно просветитель српски, да се іош више слави и величанствение празнуе.

Б. О, сладки брате Раденко! Кад си нам наспоменуо високо назначенѣ човѣка, а ти кажи нам: шта треба човѣк да ради, па да оправда високо назначенѣ своє, ков му є сам Бог опредѣлио?

Р. Ево шта: Бог є створио човѣка за то, да прослави свемогуће име његово. А име божиє прославиће кад чини добра дѣла, коя су Богу угодна. А Нѣму є найугодније то; да ближньима нашима све оно чинимо, што год желимо да нама други људи чине. Осим тога назначенѣ є сваког човѣка, или болѣ рећи, воля є божия да никад незаборављамо, да смо дужни по св. заповести божиой радити за друге људе, и за обште благо народа свог оноликo, колико радимо за сами себе. Ми ваља да пред очима имамо, као да нам сам свевишњи Творац говори: Смртни човѣче! помисли да си земља, да по земљи пузиш, и да ћеш онда кад се ни надао ниси опет у ню отићи. За то непропуштай ни єдног минута а да не помислиш: да си на овай свѣт го као прст рођен, пак од ништа учињо сам те ништа — учињо сам те разумним и имућним човеком, владаоцем свога имања и отцем своє породице; па зато налажем ти самртниче єдан: да чиниш добра дѣла у корист других исто онако, као што сам я теби учињо; єр знай самртниче, да си ти, твоя породица и цѣло твоє имањ на моме длану, па кад узхтем само одна си свега лишен и у бездну низвргнут.

Б. Заиста є тако, љубезни брате Раденко! єр слушао сам ће говоре учени људи, ће є некакав човек питао врло ученог єдног филозофа: „шта ради Бог?“ а овай му є одговорио: „Бог обара великаше и богаташе, а на њиово мѣсто подиже сиромахе.“

Р. А зашто то брате Борко?

Б. За то, што су многи од великаша и богаташа заборавили на благодѣяния божия: да су они до іуче били ништко и ништа. Па зато на њиово мѣсто подиже сиромахе, да би се бар они болѣ владали, заповѣсти преблагог Творца испуњавали и добра дѣла чинили. А кад ови млађи тако исто забораве шта су били, Бог их, као милостиви судия, малко попричека, еда би се покаяли и поправили, па пошто види, да є и овима иманѣ и власт ум заиела, онда с њима исто онако поступа, као и с прећашњима. Єл тако, брате Раденко.

Р. Јесте љубезни пријателю, то є света и необорима истина.

(Продужиће се.)

Домаћи рачуни

(практични задатци за рачунанѣ на памет и на табли у III. разреду основне школе).

(Продуженѣ.)

10. Госпоћа єдна купи 9 Фунти кафе за 7 Ф. 20 н., после месец дана треба њоћ опет 7 Фунти кафе, колико ће новаца за ту кафу платити, ако є цена кафе међутим с 5 % скочила (5 Ф. 88 н.).

11. У једној кући потроши се сваког месеца 36 ока млека по 5 новчића, и 14 ока скорупа по 18 новчића, колико то свега износи? (4 ф. 32 н.) Колико се у тој кући на млеко и на каймак изда за три месеца; за четири месеца; за по године; за 10 месеци? — Колико за целу годину? —

12. Шта дође ефтиније: 8 фунти масти за 5 ф. 28 н; или 11 фунти за 7 ф. 04 н.? (Од друге је масти фунта с два новчића ефтиния него од прве).

13. У 6 кошуља иде 22 ½ рифа платна; колико ће рифи изићи из три комада платна од којих у сваком има 45 рифи (36).

14. Госпоја даде куварици банку десетицу, да купи 84 ока брашна; а ока брашна је 9 новчића; колико дакле новаца има донети натраг куварица? (2 ф. 44 н.)

15. Девојка једна купи за хаљину 12 ¾ рифи орлеана, риф по 56 новч. али она има само једну банку петицу; колико ће дакле морати остати дужна? (1 ф. 86 н.)

16. Породица једна, која се састоји из 4 особе, приправи брашна за 8 месеци; ал пре него што почне трошити то брашно, узме два ђака на рану; колико ће дакле месеци оно брашно трајати? (5 ⅓ месеца.)

17. Две газдарице купе качицу, у којој има 54 фунте масла. У једној качици има 30 фунти, и та количина масла стоји 17 ф. 10 нов. колико ће платити она друга жена за своје масло? (13 ф. 68 н.)

18. Пошто долази тупе кошуља, кад се за комад платна од 52 рифа плати 31 ф. 20 н., а у једну кошуљу иде 4 рифа платна, а сврх тога за посао плаћа се од кошуље 85 новчића? (39 ф.)

19. Има се исплатити овај месарски рачун.

	ф.	кр.
37 ¾ фунте говеђине по 18 новч.	.	.
9 ½ фунти телеће по 24 новч.	.	.
27 фунти овчија меса по 12 нов.	.	.
Колико то износи:	.	.

20. Куварица добије 14 ⅖ фор. с налогом, да за те новце накупује кокошију, патака и гусака, и то од сваке врсте живади подједнако. — Ако је пар кокошију 64 новчића, пар патака 1 ф. 16 н. а пар гусака 1 ф. 80 н; колико ће пари од сваке врсте купити моћи? (четири пара гусака, толико патака, и толико кокошију).

Школске вести.

НОВА ЗАДУШБИНА СРБСКА. Познато је, да је велики добротвор народни Преосвештени Епископ Бачки Платон пре пет година основао за сиромашне доброучеће се приправнике учитељске у Сомбору закладу, која се по предлогу наставничког збора српског учитељишта и по одобрењу кр. угар. намест. Савета „Платонеум“ назива. Платонеум је основан био из прихода од конвенције и сидоксије у протопресвитерату Сом-

борском, и досада је од тога сваке године одприлике трећина на стипендије осморице сиромашних приправника издавана, а остало заједно с никасираним дуговима сачињавало је основну главницу „Платонеума," којом по саизволењу оснивателјном Сомборска српска црквена општина у споразумљењу с управитељм и професорима учитељишта руководи. — Преосвештени оснивател Платонеума желећи распространити и овековечити своју племениту задушбину пре три недељ уступио је Платонеуму сву епископску конвенцију и сидоксију из протопресвитерата Новосадског и Сегединског, која од г. 1852—1866 покупљена није. Ове конвенције и сидоксије има по гласу дотичних протокола 2034⅔ пешт. мерова жита, 1950⅔ пешт. мерова зоби и 9666 фр. 39 новчића у новцу. Сав дуг овај кад се скупи изнети ће суму најманђ на 20,000 Фр. Госп. прота Бранковић одређен је да по целој Бачкој иде, и обвезнице од свију дужника покупи, како би се што пре дугови ови исплатити и у главницу Платонеума унети могли. — Даровно писмо Господина Епископа, обнародоваће се у идућем броју овога Листа. — Кад се сва главница Платонеума једно прибере, моћи ће се најманђ двадесет ваљаних приправника с стипендијама од 100—120 Фр. издржавати. Од дотичних општина и свештенства зависи сад, да се ово што пре у живот приведе.

Овом великом задушбином својом, запечатио је штедри Меценат наш свою неисцрпиму љубав према просвети народној, и према ономе заводу, са којега почетком започео се и његов вавек живот на многоструку пользу и славу целога Србства. Живио нам Преосвештени наш Владика и добротвор на многа љета! И да Бог да се на њега угледали сви они Срблји, који земаљских блага изобилно имаю!

ПОКЛОНИ ШКОЛАМА И УЧИТЕЉИМА. Преосвештени Господин Лукијан Николајевић православни епископ горњокарловачки и познати ревнитель народне просвете, имао је милост за седам примерака Школског Листа за ову годину предплатити, да се као дар од Њега шаљу: Богословском заведењу у Плашкоме два примерка, а по један примерак српским школама у В. Радинци, у Вогњу и у Стељановци — месту рођења свога — у Срему; даље младежи православној што се учи на нижим реалкама у Госпићу и у Петрињи, под насловом дотичних катихета.

На овом племенитом дару изјављује уредништво ово у име свију дотичних дароприматца, и у име своје, Преосвештеном Дарователю најтоплију синовију благодарност.

☞ Ко Листа држати немисли, нека врати све досад изишавше броеве, ал и број први ма и разсечен био; само нека су враћени броеви чисти и неупрљани.

Издаје и уређује Никола Ђ. Вукићевић.

Брзотиском Андрије Вагнера и друга.

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Брой 5. У Сомбору 15. Марта 1867. Год. IX.

Школски Лист излази месечно двапут: сваког 15. и последњег, а Пријатељ српске младежи излази као додатак школског Листа. Цена је за оба Листа 4 фор. на годину.

Привремено упутство

ЗА УПРАВИТЕЉЕ ПРАВОСЛАВНИХ ГЛАВНИХ ОСНОВНИХ ШКОЛА У УГАРСКОЈ.

§. 1. По пропису ставља се код сваке добро устројене главне основне школе један за управитеља ради непосредног надзора и управе. Тај је самосталан, и има за ово или довољну годишњу плату, или награду.

§. 2. Управитељ има се старати о напредку повереног му завода, и стоји у свези са дотичном конзисторијом као најближом предпостављеном власти.

§. 3. Дужности овог управитеља тичусе најглавније:

а) науке и запта школске младежи;

б) намештаја школских соба и учевне опреме;

в) водења и држања споляшњега реда.

§. 4 Што се тиче науке, пазиће управитељ:

да се све науке, како су за поједине разреде наређене, не само у одређене часе предају; и по одређеним школским књигама, него и по прописаном начину, да би се тим достигла цел сваког пособце разреда;

да учитељи сагласно и сложно раде и у методу једнообразно поступају;

да све прописе тичуће се науке непрестано на уму имаю и све науке тако предаю, да ово не само за умни и религиозно морални развитак и изображење младежи, него и за њихов грађански живот од лепе и постојане користи буде.

Управитељ ће пазити на прихвате, где су допуштени, да их учитељи држе, и гледаће, да их ови даю у прописано време и на корист деце, али да се никако деца на прихват нетераю, ни овим новчано глобе.

Што се тиче школскога запта дужан є управитель пазити:

да се приучаваю деца из свију разреда на добро и пристойно владанѣ;

да деца из старіих разреда своим владанѣм буду деци из млађих разреда увек за пример и углед;

знаюћи, да є задаћа основне школе, да се у младежи утврди религиозни характер, има се особито о том старати, и гледаће, да ово што већма унапреди и подпомогне;

уобште трудиће се, да науком и запгом онако управля, да деца не само праведне желѣ своих родителя подпуно задоволѣ, него да се и свуда де год се покажу било самце или у скупа, сваком честитом човеку допадну.

Ради уредногa предаваня наука и нуждног сагласия и єднообразия у поступку са децом држаће управитель са учителѣима прописане месечне договоре (конференције).

По потреби договараће се и са повдиним учителѣима пособце о науци и запту и гледаће, да опажене мане приятелѣским начином одклони.

Исто ће тако пазити на награде и казни, како се у повдиним разредима употребляю, и само ће оне допуштати, коє су допуштене и припознате да су удесне, а гледаће, да учителѣ и у овом у сагласиє доведе, како би и у овом погледу била єднообразност у заводу,

У свима тежим случаима, особито ако би се кои од учителя противио нѣговой доброй намери или постоећим наредбама и законима, има се он са дотичном консисторном посветовати, шта ће чинити.

Он ће се старати, са учителѣима у онаком отношаю да стои да то и по завод користно, и по њих пробитачно буде, али несме уз то заборавити, да є напредак завода сила пречи, од личне користи повдиних учителя. Он ће учителѣ пазити, чувати, закланяти и њих у случаима неправедних нападая или где би њнова част вређана и њнова радня сметана била, бранити; али и на супрот, где свима средствима приятелѣства и благости неузможе успети, несме се затезати, да предпоставлѣној власти одма неприяви оне недостатке и мане, што их уза све усияваће не узможе одклонити.

Где има катихете гледаће, да се с њим споразуме о свему, што се тиче религиозне моралне управе с младежи, и да све оно, што по том утврдили буду, у дело изведе.

У случаю болести или друге кое препоне учителя он ће их сам заступити или ће се постарати за ово

Најпосле гледаће, да се што се тиче владања деце споразуме и са дечијим родитељима или ових заступницима, и радиће да и ове задобије.

§. 5. Са науком и заптом стоји у тесној свези и добро станѣ и намештај школских соба и зграда, а особито набављање нуждних учевних опрема. По томе ће управитель водити бригу о томе, да су школске собе чисте, изветрене, зими у своје време загрејане, а ако є где по науку нуждно и осветлѣне; да има довољно потребних намештаја: скамија, табли, и др., и да се све учевне опреме, како су за кои разред нужднe набаве и удесно употребе.

Он ће пазити, да намештаѣ и учевне опреме нико неквари, ни од несташлука, ни другчије, а особито оне учевне опреме, што се лако укварити могу, да се удесно склањаю и чуваю, да се неразвлаче; за то ће имати на краю сваке године заѣдно са учитељима све ове ствари по односним пописима да прегледа, па где шта нађе, да є нуждно да се оправи, а он ће одма то и наредити.

§. 6. Свака добро устроєна главна основна школа мора имати следеће званичне књиге и пописе, кое мора управитель чувати, као:

а) разредну књигу (разредницу)

б) књигу за наредбе (наредбеницу)

в) књигу са рачуннма од поклона за сиромашну децу (задушницу)

г) књигу о заветима и основаньима за школу (заветницу)

д) попис од намештаја,

е) попис од учевних опрема

ж) попис од књига из књижнице,

з) записницу о конференцияма,

и) записницу о примљним и на поклон раздатим књигама, и све прописане образце (формулара) за званичне извештаѣ.

Све ове књиге и записнице чуваће управитель у школској писмохранилници (архиви) и предаваће их приликом личних промена уз записник дотичним заступницима у званю били привремени или сталии.

Он ће разређенѣ (класификацию) деце, као што се у конференцији сврши, одма увести у разредну књигу, све примљене наредбе и налоге тичуће се школе у књигу од наредба, све

поклоне за сиромашку децу у књигу од поклона, а сва заветна писма одма у књигу од завета.

У разредну књигу имаю се уписати и сви приватно ту испитани ђаци, заједно са добивеним оценама, и то као додатак на краю сваке године уз разреднцу явних ђака.

Ако се води летопис школски (споменица) или где хоће да є заведу, имаю се у њу увести сви по школу и обштину важни догађаи.

Све ове књиге и записници имаю се показати при визитаціи школе од виших надзорника, да их виде и видираю.

Исто ће тако чувати управитель и сва остала званична писма, што их прима, као и преписе своих извештаја и одговора сложено у архиви по реду времена.

§. 7. Што се тиче држаня споляшнѣга школскога реда, то ће управитель водити бригу:

да се школска година у свое време започне и доврши;

да се том приликом прописане свечаности одрже;

да се строго обдржи пропис о распустима, што су у течаю године допуштени;

да се нареди и обзнани, кад ће се држати испити, било явни или приватни, особито свечани, и да се учине том приликом уобичаени позиви, где є нуждно, да се начине и испитни програми, у чему се има управитель ставити у споразумлѣнѣ са дієцезанским школа надзорником или ако овог нпе, са дотичном консисторіом.

Нѣгова є дужност да се постара за све оно, што се има о испиту изложити и има присутствовати на испиту, био явни ил не.

Он ће при полазку деце у школу свако дете упутити у дотични разред: почетнике у први, а остале по мери како є ког приправлѣно, и известиће о овом учителѣ дотичних разреда. Нѣгово є, да у споразумлѣню са катихетом где га има; пренести децу из нижих разреда у више, при чему ће и на то пазити, да неби која соба препуњена била, а друга остала празна, него да се поделе деца онако, као што задаћа школе иште.

Код школа на углед, у кою немора примати сву децу која год се приявe, примаће само онолико, колико допушта простор собе са обзиром на задаћу ове школе.

Далѣ є дужан управитель брижљиво о том настоити, да сва деца, што су дужна походити школу, ню уредно походе;

ако би кое од школе изостаяло, он ће развидити узроке, и само он може по некое дете из обзира важних узрока у споразумљењу са дотичним учителѣм на неко време опростити од школе, а у споразумљењу са катихетом од цркве.

Он ће водити попис о свима разредима, у кои ће окром осталих уводити белешке о свему што се тиче школског запта, и што год на поединой деци или сам опази, или му приликом месечних конференция учительи саобште.

При оцењиваню (класификаци) деце, било явни ил приватни ђаци, има пазити:

а) да се при оцени деце из найнижега разреда са призренѣм на њиову младост поступа благо, а код деце из висших особито четвртога разреда да се тим више иште, не смењући с ума, да се у оним школама, што нису за углед, и у кое мораю примљена бити сва деца из оне обштине ил предграђия, без обзира да ли су добро ил лоше одарена и имаю ли код куће помоћи ил не, при оцењиваню те деце има призренѣ:

б) да се исказ катихете, где их има, не само при оцени деце из науке хришћанске, него и из владаня найвећма пази.

Управителю стои на вольи, са децом из четвртога разреда на краю године предузети іош и писмене испите из свију учевних предмета изузевши науку хришћанску, да би по томе мого іош праведние оцене дати.

Школске сведочбе издає управитель на основу разредние це, он их са катихетом и єдним од учителя подписуе и он удара на њих званични печат; а код школе на углед подписуе их іош и окружни школски и односно диецезански школски надзиратель, кои код школа на углед заступа место од окружнога надзирателя.

§. 8. Управитель подноси предпостављѣной школской власти у своє време не само повремене него и све друге нуждне ил поискане извештає састављене по прописаном образцу.

§. 9. Ако би са коіом главном основном школом стаяо у свези учительски приправнички завод (препарандия) то ће се управитель постарати, да се точно одрже сви у овом погледу постоећи прописи, особито то, да са приправничким учителѣм у сагласию стои.

Издато од кр. уг. наместничког Савета у Будиму 11. Яп. 1864. Бр. 48,347.*)

*) У упутству, кое є на местне управителѣ основних школа издано, речено є, да ће се ови из упутства за управителѣ православних глав-

Беседа на св. Саву

(говорио у Слабињској школи у Бањи Павле Пањ свештеник.)

Мила моја браћо Срби! Лани смо први пут на данашњи празник српски, св. Саву у школу долазили, на водици се Богу молили, чинили спомен св. Сави српском просвѣтителю. Увѣрен сам, да се сви ви самном заедно радујете, што нам Бог подѣли ево и данас се овди у нашој школи виђети и разговорити.

Прије него што ћемо Бога умолити, да нам чрез освештаваньѣ водице пошлѣ Св. Духа, казаћу вам узрок нашег данашњѣг долазка амо у школу, и узрок освештаваня водице у школи, ер ми обично сваке младе недѣље у цркви светимо водицу. Послушајте ме зашто:

Бог, кад є свиєт створио, у трећи дан раздѣлио є воду од земљѣ, као да би одлучио чистоћу од чистоће, и дао води наравну силу, да пере и испира што є блатно и нечисто. Пророк св. Јован пере грѣшно тѣло оних, кои су долазили к нѣму, да их крсти. Св. Јован самог Христа крсти у Јордану, и у тай мах силази Дух Свети, да освети грешну землю. Св. Сава држећи у лиєвой руци крст, а десном умаче босиљак у Дунав, Саву, Мораву, Дрину, Уну, Сану и Ситницу, и благосиља Србе своє, да их Дух Свети просвети, и постану синови майке православне цркве. Срби су истина прије св. Саве Христяни били, али нису вѣре своє познавали. Њи є требало упознати са вѣром, њи учити. Он є изабрао дванайст Србала, као дванайст апостола. Посветио их за прве учитељ, и разредио их по народу српском, и заклео их, да служе Богу и народу. Ти одабраници су од свега срца одазвали се той свидужности своїой, обилазећи уручена им мѣста, учили стадо своє духовно вѣри и закону, тѣшили их у туги, и помагали у невољи. Још то све ниє намѣру св. Саве постићи могло. Он започне свуда у народу српскоме школе подизати, да у дѣци малой одгаи добре христяне, поштене људе, и честите Србе. И заиста св. Сава положио є темељ, оной великой Душановой царевини.

них школа іош на ситниє своє дужности видити, с тога обраћамо пажљивост господе управителя наших основних школа на овде изложено упутство а особито на садржай §. 4—8. по коима им ваља своє званичне послове точно вршити.

Ову св. Савом започету радњу о просвѣти и науки, наставе други св. люди. А дѣца њихова Срби, завѣтују се своме просвѣтитељу, постом и молитвом у славу имену њѣговом и св. дѣлима, док су живи прадзновати, а уз то и друге учитељ наше цркве споминяти као: св. Арсенија, Максима, мученика косовског цара Лазара, Стевана Штиљановића, Стевана краља Дечанског, Младог цара Уроша и многе друге. То є узрок зашто смо у школу дошли данас, и на водици Богу се молимо.

Љубезна браћо моя Срби! из овог што сам реко, свако ће лако увиђети потребу и нужду школа. Али я сам на несрећу нашу, доста пута чути морао, ће неки говоре: шта ће нама школе. Дѣца наша нека нама марву чуваю од коє живимо. Учитель се плаћати неможе, єр смо ми осиромашили. Я и сваки између нас, кои жели срећу дѣци своіой, такав говор сажалѣвати морамо. Ниє наш народ плаћанѣ за издржаванѣ школа и учителя осиромашило, већ су нам маћине и очує наше, црн комад у торбу увалили. То грдно плаћанѣ за школу, састои се у 25 пара од рала, па зар є то много? Да є іош толико, нежали брате! то є на добро твоє дѣчице. А ко од вас нежели добра своіой дѣци. Желите да како сви. — Видители браћо моя драга! како се є свиєт изопачио: Бог се непочитує; вѣра се таре; непоштенѣ и небеген у народу завладало, па ће ће дѣте твоє лѣпше и болѣ сѣта и науке чути, но у школи. Чоєк, кои често у цркву долази, може из св. Еванђелия све то чути, и научити дужности к Богу и людима, као и дѣте твоє у школи; али он неможе као дѣте у школи научити се читаню српски књига, а нама є знати прочитати српску књигу преко нуждно. Єр одкуда би ми знати могли, да смо ми Срби некад своє краљве и цареве имали; од куда ћемо сазнати, што є старевина наша; одкуда ћемо дознати за правице наше, што су нам их цареви обрекли, кад су нас овамо позвали, да их од Турака бранимо. Све се то може само из српски књига знати. Е па ко би іош и помислити могао, да нам српске школе нетребаю! Онай, кои говори да нам српске школе нетребаю, тай ради у прилог нашима душманима; тай ниє приятель своє вѣре; тай є душманин свога народа; тай оштрим мачем сиече свою народност, ма тай се и сам баца у проклетство нараштаја као и косовска изданца Вук Бранковић.

Немойте се дакле никад, ни ниђе тужити, на то мало плаћанѣ за школу, кад є ето видите, школа од неоцѣнѣне користи за вашу дѣчицу будући српски народ. Потужимо се ми свѣт-

ломе цару нашем на неправду, коя нам се у школи чини. Ово є божиом правдом наша србска школа, єр ми Срби, са ничијим туђим, већ баш са своима крвавима жулѣвима издржавамо ю. Па се она ипак звати несмиє „србска школа“ него ю крсте „хрватска народна школа.“ Србска се књига тек мимогред учи, а хрватска се баш мора. Издржавати ю не да морамо, оћемо од свега срца, али оћемо у њој да и уређуємо, како є по нас болѣ, по народност нашу напредно, а по нашу православну вѣру користно. Нами є то, како се овди у краини у нашима школама уређує, богами неправо. Цар наш прогласио є „равноправност“ за све своє народе. А видите како се царска рѣч овђе іош са свим неиспуњава, па се ми на неправду пред свиетом Богу и цару потужити морамо. Милости од никога неиштемо, него правду и правицу коју подпуно заслужуємо, єр ће се крв за благо цара и отачбине пролѣва, тамо ю пролѣвамо ми више него ико други.

Пре двѣ године дана, држан є у доњи Карловци наш црквени сабор у цѣли, да уреди наше црквене обштине, школе, свештенство, наше фондове, што их Сава Текелија, садашњи Новосадски владика Платон Атанацковић и други, за школе, и за сиромашне и ваљане ђаке основаше; па ти саборски заключци іош никако да добију потврђенѣ, и могу іош по несрећи нашој проћи, као и Темишварски. Дакле тако є то?! ће є воєвати ту є Србин први на дѣлу, а ће се правице рамером дѣле, ту є Србин последњи на диелу. Други народи у нашој царевини броє по хиљаду школа, а Срби броє по хиљаду сирота и удовица.

Ми смо све то, стиснувши очемерене груди наше, стрпѣливо подносили а св. Сава код престола божиег се молио, и Богу се домолио, да є баш виђено да се и по нас Србе на болѣ окреће, ако Бог да! Наша омладина србска, што се учи по великим школама у Златном Прагу, Пешти, Бечу, у Нѣмачкой и Швајцарской лѣтос се у соколовом гнѣзду Новом Саду састала и у скупштини заключила књиге србске писати и у народ их шиљати да се читаю. Св. Сава нека іой дѣло благослови, а од нас іой мило и драго поздравлѣ! да се и нас, своє браће Србаља у Краини, незаборави.

Іош напослѣдку велим нама да будемо сложни и єдини. Покажимо да и ми имамо осѣћаня за србски єзик, за србску књигу и народност, покажимо да любимо просвѣту, науку и напредак. Све оно, што се наше србско зове, покажимо да лю-

бимо, поносимо се и дичимо. Тако чувство и осећанѣ са нама да овлада, онда ћемо са дѣчицом нашом започѣвати моћи: Ускликнимо са љубави светителю Сави и т. д. Онда ће ова светог Саве водица душманима нашима морска пучина бити, о коју ће се сила њиова разбити, а нама ће водица ова бити каплѣ Духа Светога, кои нас из сна робованя буди, и у живот слободе уводи. Амин.

Маня пословна писмена.

(За старије разреде основних и за недељне и шегртске школе.)

2. ПРИЗНАНИЦА.

(Продуженѣ.)

Кад се догоди, да њих двоје имаю єдан другом плаћати, па прегледавши своје рачуне измиресе и о томе єдан другом изда признаницу на изравнанѣ, коє овако напишу. Н. п.

Образац признанице за изравнанѣ.

Ми подписани прегледавши своје међусобне рачуне, што их до подписаног дана имасмо намиримо се тако, да єдан од другога ништа више тражити нема, и ако би се ма какво пре данашњега дана од нас єдно другом издато и єдно другом задужуюће писмено нашло, то овим проглашуємо за невредно.

Од овога у два єднака примерка попписаног и од обоице нас подписаног писмена задржава сваки по єдан примерак за се. У Новом Саду 27. Дец. 1866.

Петар Васић ср. трговац у Кању

Сима Пешић ср. трговац у Новом Саду.

ЗАДАЋЕ. Промени признаницу 1, и почни овако: Подписани признаєм . . . Промени 2 овако: Данас 1. Апр . . . Промени 3 овако: Г. Марко Васоєвић . . .

Напиши признаницу од 35 фр. за свою месечну плату. — Издай призн. на одплату од 20 фр. за издатих 3 хвата дрва по 12 фр. — Напиши призн. на онай под 1. написани чизмарски рачун. — Напиши међусобну призн. о том: Зидар Паво Илић прима од Стевана Савића економа 2 ланца земље на Ранчеву у Сомбору у име дуга од 600 фр. А. в. коє му є онай дужан за оправу куће. Обоица изявлюю, да су се међусобно изравнали. — Издай призн. да си примио годишню камату 6 % од своих по гласу у руци твоіой находеће се облигације од 3. Окт. 1866. г. Н.Н. у заим датих 1200 фр. А. в. и примети, да є дужник праву признаницу, што си му є у своє време

издао изгубио, овим речима: уз кое имам додати, да е г. Н.Н. признаницу коју сам му тог дана (датум) издао изгубио, те му нанћгову молбу ову нову издаем, са том примедбом, ако се она нађе, да ова ништа невреди.

ПРИМНИЦА.

Кад ко коме какву ствар шаље, да е онай или за себе задржи, или да другоме преда, и оће сигурности свое ради, да има доказ, да е онай ту ствар доиста примио, а он иште од онога писмено о том, то се писмено зове примница (реверс или рецепис).

И у овом писмену има се изложити:

1, примљена ствар и њезин точан опис;

2, име, презиме и шта е онай, ко е шаље;

3, дан месец година и место, где е и кад примљена;

4, име презиме и шта е онай, ко е прима.

Ово писмено напише обично сам онай, ко е рад да га има, па пошље ономе, ко ствар прима, да га само подпише.

Примери: 1. Примница

Да ми е г. Ћира Анђелић столар из Сомбора предао педесет фр. А. в., да их преда г. Томи Теодоровићу адвокату у Новом Саду, овим признаем.

У Сомбору (датум) Н.Н. ср. и шта е

2. Примница

Од четрдесет и пет фр. А. в., Што ми их Г. Н.Н. капетан при свом ненадном одлазку у одсутству свог газде Н.Н. трговца у Баи предаде, да их я овоме предам, овим признаем.

У Баи (датум) Н.Н. ср. и шта е.

3. Примница.

Да ми г. Н.Н. (шта е) из Н. по свом слуги посла четрдесет фр. А. в., да их за његовога сина Н.Н. г. учителю Н.Н. у Н у име стана за четврт год. од 1. Априла до краја Јуниа предам, овим признаем. У Н. (датум) Н.Н. ср и шта е.

ЗАДАЋЕ. Промени прим. 1 и почни овако: Данас ми предаде . . . Промени 2 овако: Г. Н.Н. капетан . . . Промени 3 овако: Слуга г. Н.Н. . . .

Напиши прим. да ти слуга г. Н.Н. из Н. предаде 1 сандук под знаком Нр. 4. да га ти у село Н. г. Н.Н. трговцу

найдалѣ за 3 лана имаш послати. — Напиши, да си од корманоша Н.Н. с лађе Н. примио 1 буре вина од 5 ак, под знаком А. К. 7. да га г. Н.Н. (шта є) у Н. придаш.

(Продужиће се.)

Уступно Писмо Платонеуму

„Съ утѣхомъ и радосћу видећи Я подписаный, да тако названый при Учительском Педагогичномъ Інституту у Сомбору мном године 1862. заведеный „Платонеумъ“ при свой своіой іоште неякости ипакъ плодосно напредує, па тога ради родолюбно желећи и далѣ га прихватити се и оснажити га, драговољно самъ се решио и све друге такође изъ Протопрезвитерата Новосадскога и Сегединскога Епископске сидоксналне и конвенцијалне за време отъ 1853. до 1866. године заключно припадаюће ми Рештанције, у колико те до данас инкассіране нису, истоме Платонеуму придодати, поклонити и у право чисте собствености му нѣгове уступити, као што и запста овымъ ево Уступнимъ Писмомъ придодаємъ, покланямъ и у право чисте собствености му нѣгове уступамъ. Инкассіранѣ истыхъ свію тыхъ Рештанција Честнѣйшему Протопресвитеру Сомборскоме, као уєдно и Управителю Учительско-Педагогичног Інститута у Сомбору, Георгію Бранковићу, кой є и досад ревность свою у томъ већ похвално освѣдочіо, съ пунимъ повѣренѣмъ препоручуємъ. Дано у Новом Саду 1. Фебруара 1867.

Платон Атанацковић с. р.
Епископъ Бачкій.

Предстоће Уступно Писмо у засѣданію Конзисторіалномъ дана 16. Фебр. тек. год. држаномъ под Бр. 55. от рѣчи до рѣчи прочитано, у Протоколъ уведено и у оригіналу Протопресвитеру Сомборском Георгію Бранковићь нуждних расположеня и извршеня ради извршити се имаюћих одслано є.

Из Засѣданія Конзисторіалног 16. Фебр. 1867. у Новом Саду држаног. Ісідор Коларовић Архімандр. Ковильскій Предсѣдатель Конзіст. Стефан Ніколићь Іеродіаконъ и вице Нотарій Конзисторіалный.“

Светосавска светковина у Банялучкой Богословіи.

(Продуженѣ.)

Борко. Па кажи ми, душе ти Раденко, какво є дѣло за сваког човѣка на овоме свиету найплеменитіе и найсветіе.

Раденко. Хоћу, с драге волѣ, мой Србине, само ме послушай: Ниједне ствари нема лѣпше на овоме свиету, ни красније ни племенитије, него подизати и срдачно подпомагати школу и цркву, сиротне а добре ученике и осталу сиротињу.

Б. Заиста тако є Раденко; єр подизати школе и држати у њима добре и валяне учитељ, то є код Бога и код паметни људи найпреча, найважнија и найсветија ствар за сваког човѣка, за сваку државу и за сваки народ; єр наука роде мой мили! извор є сваке среће и благостања, она є данашњим даном найвећа моћ и снага.

Р. Добро брате Борко; али кажи ми: због шта є света племенита ствар подпомагати и благодѣяния чинити сиротним и добрим ученицима?

Б. За то Раденко, што су ученици будућа подпора народа; на њима свет остає; од добри и валяни ученика постаю добри и честити граѣани, ревностни учитељи и пастири стада христова, а од учитеља и свештеника зависи срећа и несрећа свега народа; єр они су живац народни, они су срце народно. Ако су добри свештеници и учитељи народни, онда ће и народ бити срећан и напредан, сложан и благополучан, зато што су они руководе њихове. Они су, ако су само трудолюбиви и научни прави расадници просвѣте народне, необорими темељ благостања народног и найячи чувари вѣре, єзика, и имена народног. Они су, ако само високи свой позив, разумно найтврђи утемељитељи братске любави, и свете слоге, сагласия и искреног пријатељског повѣреня и друженя. Ето зашто є драги Раденко, найсветија и найблагородния ствар подпомагати и благодѣяние чинити сиротним а добрим ученицима; єр на оваким младим граничцама Србство наше остає, и од наставника и старатеља њиови зависи, па да ове младе граничце обилати плод принесу нашем милом и драгом народу и завичаю, єзику, вѣри и закону.

Р. Судећи дакле по томе, учитељско є званије високо и позив є његов врло велики и важан.

Б. Да шта ти мислиш, Брате Раденко! Ни єдног звания у држави и у народу нема светиег и важниег за народ, него што є учитељско, зато, што се учителю повѣраваю млађана и невина срца дѣчия, да их он научи; васпита и на прави пут наведе. Учитељи су дужни у срца дѣчия уливати любав према родитељима и друговима. Њима се препоручују невина и нѣжна срца, да улију іош зарана ватрену любав према милом и драгом народу своме, према светој вѣри и драгоцѣном єзику и завичаю. Њима се предаю непокварене душе, да им іош из мале малоће укорене у срце свету слогу и братску любав; єр само од те двије рѣчице зависи срећа и несрећа народа и друштва човечиег.

Учитељи напослѣдку буде код дѣце волю и любав за науком и просвѣтом, за коіом се цео данашњи просвѣћени свѣт тако ревностно и озбиљно труди и стара. Да, љубезни брате Раденко, такво є високо и велико звание учитељско; али на жалост мало их имаде, кои знаю тай преважни позив оправдати онако, као што треба, него само живе и нешто мало раде да се лебом ране; єр знай, брате Раденко, учитель ако є добар и поштен, и ако хоће да колико толико оправда свое звание, треба да є прие свега научан, поштен, смирен, искрен, правдољубив и трудољубив т. є. да се єднако стара и труди о повѣреной му

дужности; од учителя треба да є далеко пијанство, картанѣ, скитанѣ и псованѣ, од њега нека є далеко свака смутња, сплетка и лаж, зато, што є то само злоћудним и непоштеним људима свойствено. Дакле, кад видиш таквог учителя, кои є удаљен од речени порока, тада знай, да є такав учитель посланик неба и избрани уд човечанског рода; кои човека човеком учини. И такви учитељи код свиюпоштени и паметни људи заслужую сваку част, похвалу високо уваженѣ, и сваку помоћ и награду. А напротив они учитељи, кои с вишепоменутим порoцима другую, єсу упропастителѝ невине дѣчице и отровници непокварене младежи; такве учитељ или болѣ рећи упропаститељ народне просвећени люди и любитељи човечанства презиру и с мѣста светиње гоне, да неваљяци незапремаю ово мѣсто, ђе би други способни и честити пуно користи учинити могао.

Р. О, сладки брате Борко! кажи ми имена ти србског: єси ли ти онай исти Борко, што си самном прие неколико година овце чувао?

Б. Єсам брате онай исти пређашњи; али ми є хришћанско воспитанѣ, света и моћна наука душу и срце облагородила и свестним ме учинила.

Р. Свемогући Бог нека те живи, премили Србине Борко! кад си положио такав велики труд, да до те науке дођеш, и срдачно ти благодаримо, што си се потрудио да нам такови валяни и полезни ствари изпричаш; него молимо само: кажи нам іош штогођ.

Б. А шта ваше да ти говорим брате Раденко! за сада є довољно казано, само ако то божествено сѣме буде пало на добру и обрађену землю, т. є. ако само буде имало поштени, праведни и благородни срца, коя су га топло примила и разумѣла! — Него при растанку рећи ћу ти іош ово: Ти драги брате и премили друже, кад се налазиш сваки дан међу народом нашим, с божие стране молим те, кажи му: нека свойски озбильно и найревностние подиже народне школе, и нек за њи набавля добре и валяне учитељ; єр знай роде мой мили! да є просвѣта и наука найвећа моћ и снага, с коіом се све постићи може, и коя непрти сиротињу. Зато вазлюблени брате, Раденко! заклињем те живим Богом и предрагим нашим именом србским, и именом свети Немањића, поздрави ми мили и љубезни народ наш, нека с тобом заедно непожали преполовити свое имање подижући просвѣту и свету науку, коя є кадра прво незнање од нас у бездну стѣрати, густу таму с очию скинути и учинити нас да будемо люди међу људима!!!

После овог разговора, пѣвали су ученици врло лѣпо слѣдећу пѣсму:

О. Райко, мило дѣте, каквае ова радост, то дивно веселѣ, коме ли свечаност?

Ђ: Ова радост, бабо, у част є и славу, светителю Сави, србског рода глави.

О. Ал кажи ми Райко, какви су то люди, коли є то с тобом?

Ђ Ово су нам бабо, добротвори наши, руковоће среће, старателѝ наши.

— А ово су овће, млађани другови, мила браћа Срби, лоза Немањина, потомци Душана. —

О. Бог вас живио, Райко, с ваши наставници, с добротворма школе, кои є помажу.

Ђ. Амин, амин, бабо; само нек є слоге; амин вишњи Боже! Живили кои нас помажу! — добротвори школа! — на многая лѣта. После свега овога сви су учестници послужени били кољивом, кое є у част светителя приуготовлѣно било.

Школске вести.

ИЗ СРБ. УЧИТЕЉИШТА. Високославни кр. угар. нам. Савет наредбом од 25. Дек. пр. год. Бр. 85,839 пажљивима є учинио преч. конзисторије Вршачку и Тамишварску, као и дотичног окружног главног Управителя школског, да се у подручним гимназијама и реалкама младеж српска науци вере и српском єзику точније и с већом ревношћу наставляти има. Притом є наложено управительству учељишта српског, да у будуће све питомце, кои у овай завод ступати намераваю, строгом пријемном испиту из Науке вере, Библ. повести, Српског Читања Писања и Єзикословља, Славенског Читања, из рачуна напамет и на табли с целим бројевима и разбиткима и из малога поља подвргнути има, па свакога кои испит с добрим успехом не би положити могао, да има с места од завода овог одстранити. Уједно забрањено є у препарандију примати ђаке из Врбашког IV. гими. разреда, ван ако ови неби у коіой явној гимназіи испит положили.

На ову наредбу чинимо пажљивима све ученике кои намераваю на єсен у препарандију ступити, опоминући их да се зарана припремати почну, како би пријемни испит с добрим успехом у своє време положити могли.

УЧИТЕЉСКА СКУПШТИНА У ВРШЦУ. По званичном извештаю држана є прва уч. скуп. у Вршцу 17. Окт. о. г. под председништвом дотичнога окруж. школ. надзирателя г. Ф. Трандафиловића проте Вршачког. На той скупштини присутствовало є 24 учителя, 16 катихета, 14 местних школских управителя и 15 школских старателя. Овом се приликом као при првом састанку световало и договарало о том, како би се одклониле мане и недостатци на школи; држана су некоя практична предавања за углед из предмета за школу прописаних; писмених радова ниє никоих донешено, него су сад раздате тезе, кое се имаю на идућу скупштину израђене донети. Најважније што є овом приликом учињено то є, да є положен темељ єдној окружној црквено школској библиотеци за свештенство и за учитељ. Боже дай благослова и да ово неостане на папиру, него да се оствари, и да буде користи, а не да остану књиге у рафовима лежећи! (Види допис из Вршца у 1. брою Школского Листа)

СТАНЂ ШКОЛА У СРБИИ ЗА ГОД. 1865. (Продужено из бр. 23. Год. 1866.) Богословия постои од 1836 године у Београду, а законом од 26 Септ. 1863. добила є своє стално устројство. У њой се осим чисто богословских предмета предаю и такове светске науке, кое ће допринети да се образованост будућих свештеника и учителя увећа, а то су Физика, обшта история са земљописом, пољска економия, психология с физиологиом, логика, рачун, учительски метод и диететика с домаћим лекарством, и руски єзик. Ово заведенѣ, над коим преосв.

Г. Митрополит брижљиво бдиѣ, од године на годину све се болѣ развија како у погледу на науке, тако и у погледу на воспитанѣ, само се у овом последњем обзиру налази на велике тегобе у томе, што заведенѣ нема цѣлисходног сместишта и што су средства за издржанѣ нѣгово яко скучена. У Богословију се примаю ученици из IV. гимн. разреда. Богословаца ѣ било 194, а дѣйствовало ѣ 7 професора међу коима ѣ ѣдан ректор. На плату професорску потрошено ѣ 57,984 гроша: на издржанѣ ученика 18,000 гр. а на остале потребе заведеня 7400 гроша. Сви ученици имаѣаху безплатан стан, огрев, осветленѣ, и негу у болести, а половина уживаше у заведеню и рану коју за 40 ученика плаћа правительство, а за остале родитељи.

Велика школа ѣ найвише заведенѣ у Србіи. За нѭ ѣ 24. Септ. 1863. изашло ново устройство, по коме ѣ дотадашньи лицей преобраѣен у велику школу или академију са три факултета: Филозофским, техничким, и правничким. У овой се школи спрема младеж за разне струке државне службе и за висше сфере граѣанског живота. Било ѣ у великой школи 194 ученика, дакле далеко више него у пређашнѣм лицею. Професора 15. Велика школа има прилично снабдѣвене и добро уређене кабинете за разне струке наука. На издржанѣ нѣно троши се 159,967 гроша. —

За све среднѣ и више заводе прописани су сходни закони, а у средньим школама укинута ѣ телесна казн. Укинуѣем ове казни опазило се да ѣ свуда постало болѣ владанѣ дечиѣ и болѣ прилѣжаванѣ у наукама.

Правительство српско у свима научним средньим и висшим заводима подпомаже велики брой сиромашних и добрих ученика новцем и поклањанѣм школских књига. Међу оваким правительственим благодѣяницима налази се знаменити брой српских и бугарских младића из Босне, Херцеговине, Старе Србиѣ и Бугарске, кои се спремаю за учителѣ и свештенике у своме отачаству. На све ове благодѣяние потрошено ѣ 36,000 гроша.

Осим тога правительство издржава у Страним земляма благодѣяние кои се тамо у висшим стручним наукама изображаваю и усавршаваю. Такових питомаца било ѣ 43, и на њи ѣ потрошено 199,803 гроша. Ови питомци подносе сваке половине године министру просвете научне расправе и своя школска сведочанства.

НАИМЕНОВАЊА. У Сенђурђу код Бечкерека: наименован Ђорђе Павловић; свршио 2 реалне класе и препарандију и положио практ. учительски испит све у Сомбору. Проглашен да ѣ способан за учителя у основној школи. Ниѣ се више нико тражио. Одобрено од кр. уг. Намест. бр. 819, г. 1867.

За учителя у новоотвореној девоячкој школи у Турији наименован ѣ г. Чедомиљ Бошњаковић. Свршио ѣ трећи реални разред и препарандију у Сомбору године 1866 с добрим успехом. Наименованѣ ово потврђено ѣ наредбом в. кр. угар. Савета од 8. Фебр. о. г. бр. 8973, условно, да наименовани учисель Јулия месеца текуће године испит о учительской способности по смислу наредбе од 26. Авг. 1866. бр. 60,113, — у Сомбору положити има.

УПРАЗНЂНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА. У Пивницама плата 105

фр. а вр. 25 пож. жита, 1 цента меса, 3 хв. сламе, 15 фунти лоя, 40 фун. соли, 1 пож. пасуља, и уживање по сесие землѣ. Молбенице се до 23. Марта поднети имаю ч. консисторіи у Н. Сад.

У Срб. Ст. Петру плата 143. фр. а вр. 1½ ланца орање земљ, 1 ланац баште, 36 мер. жита, 25 фун. соли, 12 фун. свећа, 15 форинти у име свинчета, и 3 хв. дрва. Молбенице имаю се у Марту месецу ч. консисторіи у Темишвар поднети.

ПОКЛОНИ. Високопречастни Господин Теофан Живковић Архимандрит Бездински изволио е наредити да се и ове године као дар од њега шаљ Школски Лист девоячкой школи у Ср. Карловци, и школи србской у Чобанцу.

Преч. Г. Никола Беговић парох у Г. Карловци предплатио е окром свога Листа іошт и за србску школу у Дрешници у Огулинской пуковніи.

Г. Др Данило Медаковић, — осим Листа што за себе држи предплатіо е за єдну школу у Хрватской. Дар овай шаљ се новооснованой срб. школи у Глини.

Єдан родолюб из С . . . . . у Угарской осим Листа што за себе држи предплатно е за єдног валяног учителя, с жељом да име дарователя у тайности остане. Дар овай жаљ се Гд. Игнату Видаковићу учителю Санадском.

Г. Мавко Котта из Новога Бечеја предплатно е за учителя Липовског у Баранъи.

Г. Никола Малетић местни лекар у Срб. Бечеју послао нам е полгодишню предплату за єдну Банатску школу. Дар овай прима србска обштинска школа у Кетфелю.

Свим овим приложницима на родолюбивом дару њиховом од стране Уредништва овим се явно захваљује.

ПРЕДПЛАТНИЦИ ШКОЛСКОГА ЛИСТА (за годину 1867.)

Преосв. г. Прокопие Ивачковић епископ арадски 2 ф. Преч. Г. Г. Стефан Михаловић архимандрит св. Ђурђевски 4 ф.; Атанасие Чурлић архимандрит и провикар у Котору 4 ф.; Обрадовић парох шиклошки 4 ф.; П. Римски парох св. андрейски 4 ф.; Обштина Илок 4 ф.; Сима Конић земљедалац из Баната за сина Димитрия 5 ф.; Кнежевић Ђ. А. Краљорђевић у Пешти 4 ф.; Бл. гд. Теофил Димић окр. директор у Митровици 3 ф.; Дим. Косић учитель мухачки 4 ф.; Обштине Бингула, Бачинци, Дивош, Ердевик, Чалма и Беркасово преко г. Іована Младеновића срезког судца 24 ф.; А. Косанић уч. у Бечкереку 2 ф.; Є. Величковић уч. елемирски 2 ф.; Іован Стойковић властелинства управитель за єдног учителя у Баранъи 4 ф.; Обштина осечка 4 ф.; за обштину чепинску 4 ф.; школа у Чакову 2 ф.; П. Стояновић парох у Чакову 2 ф; Србска школа у Бан 2 ф.; Становници сиришки о Николю дну на издржаване Школского Листа сакупише 20 ф. за ков се шаљ Лист Школски Обштинским школама у Сиригу, Парцу, у Перою, у Градачцу, Богословии банялучкой и учителю сиришком В. Поповићу.

(Продужиће се.)

Издає и уређує Никола Ђ. Вукићевић.

Брзотиском Андрие Вагнера и друга.

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Брой 6. У Сомбору 31. Марта 1867. Год. IX.

Школски Лист излази месечно двапут: сваког 15. и последњег, а Пријатель српске младежи излази као додатак школског Листа. Цена је за оба Листа 4 Фор. на годину.

Школска друштва.

У Хамбургу постои школско друштво, које је 23. Апр. 1865 год. славило четрдесетгодишњицу од свог постанка. То друштво има данас 10 почастних, 193 редовних и 255 помажућих чланова. Цел овог друштва је: да се унапреди стање школско, да се учитељи боље изобразе, а удно да се њихово и њихових удовица и сирота материјално стање поправи. Друштво ово завели су њих 6 младих учителя са врло маленим годишњим прилозима, после се придруживало све више учителя и свештеника и других пријателя школе и дечијег напредка. Ту се после накупило све више њих, који су својим одушевлењем за ову свету цел умели много чланова задобити. Са светањом намере, некористолюбивошћу, достојанством, ревношћу и слогом чланова нарасло је друштво велико и снажно и постало образцем многима другим друштвима, која су се по овом образовала. Са тим што се није запатило од критике, што се радо свако мњење саслушало, што ни после најватренијих дебата никада није следовало растройство, но све тешња слога и љубав, и што нико никада није своју личност предпостављо светој цели, друштво се не само утврдило, него и уважење свуд задобило. Тако стои и расте данас све на веће благо оне вароши и далеке околине. Друштво то држи сваке недеље по једну седницу за рад, сваке године по две генералне седнице и по 2 свечане. У генералним седницама прегледа и наређује своје спољашње пословне ствари а у радним седницама држе се предавања педагогичка и научна, и ту је свакоме приступ слободан. Ево да наведемо нека од главнијих предавања, што су прошле године држана: Недостатци школски; учитељ и отачаство; народна поезија и основна школа; народна повестница и њезина

вредност; математички део у земљопису; природословне науке у основној школи; средства да деца буду прилежна; важност основне школе све већа; наука о наизустном рачуну; шта иште данашње време од учитеља; важност науке рисања; концентрација науке; корист природословних наука за учитеља; наука отачаственице; баштени рад дечји; наука и васпитање. — Друштво има своју библиотеку, коју прилежно употребљава. Сваке године докупљује нове знатније књиге, добива неке на поклон, и даје о том явни извештај. — Друштво има своје читалиште, ту држи најзнатније школске и научне листове, које је од пре, док није доста снажно било са другим друштвима у замену имало. Издаје сад свој школски лист, као орган у коем саобштава сва своја знатнија предаваня и саставке од својих чланова; лист тај излази свако 15 дана на по табака и кошта на годину 24 грошића у сребру. — Друштво ово завело је више корисних завода, као:

1. Певачко друштво, где се сваке среде по 2 сата вежбаю у хармоничком певаню, а сваке године држе по двапут лепе забаве певачке за сву публику, којом се приликом накупи новаца за трошкове, и певачка каса прилично је одтуд порасла.

2. Одељење за познаване отачаства. Ово изашило је сваке године табаке са питањима да се убележе знаменитости из оних краєва; то се после у ред доведе и служи као поглавито средство за подизање љубави своје отачбине.

3. Одељење за школски музеум, које настои за тим, да што већма умножи средства за науку учитеља и деце наочигледним начином; има данас до близу 2000 различних справа и збирака за природословне и друге науке; добива нешто на поклон, нешто у замену, а нешто купује из собствених редовних и добровољних прилога од чланова и од публике. И ова каса расте.

4. Друштво ово завело је препарандију за женске, са двогодишњим течаем, има данас 77 ученица, што се спремаю за учитељке. Науке предаю учитељи у слободне дане само двапут преко недеље по 4 сата, безплатно, и уче педагогију, методику, језик матерњи и литературу, ботанику, физику, историју са земљописом и рачуницу.

5. Завело је друштво то препарандију за мушке, где се дечаци спремаю за учитеље, има сад 44 ђака, у два течаја, учитељи предаю науке двапут преко недеље по 4 сата у сло-

бодне дане, и уче децу окром поменутих наука у женской препарандіи іош и науку хришћанску уз библію, рисанѣ, краснопис, и воде их на практична вештбања.

6. Завело є болничку касу, где са првобитним улогом од 1 талира, и сваке ¼ г. по 6 грошића сребра, дає сваком члану док є болестан по 5 талира недељно помоћи; има сад 94 члана.

7. Завело є фонд за учитељске удовице и сироте, на коє и милостинѣ скупља, и сад већ готово редовно по неке мале тестаментске легате добива, а и друштво госпоа притиче им знатно у помоћ даровима различним, коє лутриом изграваю; има сад од годишњих редовних прилога до 800 фор, од интереса на скуплѣн капитал 600 фор. од других добровољних прилога до 500 фор. а издає на помоћ пстих удовица и сирота 1800 фор. —

Све ово даємо за углед, не били се и код нас овом подобно завело.

Наставленѣ у християнской вери.

(од Пае Јанковића свештеника и катихете).

Наставленѣ у вери християнской држим за питанѣ тако важно, да по моме мнѣнію у големоме задатку тога наставленя положен є сав уплив душепопечитељске управе, сав успех и будућност нѣна, па и будућност како самога верозакона, тако и самога народа. Кад душепопечитель наставленѣ у науци християнской добро уреди, и води, онда нека зна, да никаквим ячим средством на читаве генерације тако спасоносно уплинути неможе.

Какав лепотан зрак баца наставленѣ у вери на сам верозакон, кад душепопечитель уме да га употреби? Неоценѣна врлина нѣгова та є, што може првеначе утиске смештати у неоскверњена срдца тако, да их може као восак довияти. Вавек ће нам тиняти у срдцу начела у детињству нашем полученa; а утисци тога пстога доба, лепи спомени из науке християнске, па они с коима смо друговали, свештеници из коих смо уста науку Христову слушали, школа, црква и свака најманя околност, тако яко увате се за детињско срдце, да их неизбриса из срдца нашег — никакав метеж овога света, никаква неугодна прилика живота. Радостан и весео бацамо поглед на она места, коя знаю за наше детињство, кад є срдце

наше християнско постаяло; за срећне држимо се, кад се састанемо са другови̏ма, с коима смо невино наше доба живота заѣдно проводили; па нека малакше међу нами вера, нек нас окруже светске предрасуде, ал у срдцу понове нам се опет сами они у детиньству получени верозаконски утисци. Начела не меняю се никад; можда кадкад клону мало, али неуниште се.

Утисци првога материнскога воспитаня немогу се никад сбрисати сасвим. А црква, као найнѣжния майка, воспитава поверену іой децу. Колико ћеш видити младих люди и женски, коѥ су до найвиших кругова допрле, па опет чисто срдце и здраву душу задржале? па зар ћеш мало видити и такових, кои су заблудили били, па после опет окренули се и повратили ономе верозакону, ког су у нѣжном детиньству познали, и кои ту траже сигурног прибежишта, и уточишта противу нових бурних таласа и холуя? Сви су такви синови катихисиса; синови, коѥ є водила у науци християнской мудра вешта каква глава. Буди войник, буди званичник, буди вештак, буди занатлия; ако си у детинству свестно и паметно уведен у науку християнску, остаћеш навек добар християнин, на свету нема тога, што ће ти изчупати побожност и начела верозаконска.

За душепопечителя дакле нема на свету важнијега деланя, од наставленя у верозакону; он треба да се бави око побожности око чистоти своих верних; па зато можемо пресуду изрећи, да є наставленѣ у верозакону питанѣ живота и смрти у погледу на сам верозакон.

А кад є тако важна та грана душепопечительства, онда хоћу да приметим нешто овде о методу нѣговом.

У круг наставленя у верозакон спада: ученѣ катихисиса и библичних повести, посештаванѣ цркве недельом и празником и разясньиванѣ Апостола, и Еванђелия, богослужебних обреда, молитава, и песама.

Пре свега нуждно є, да се катихета не узда сувише у себе, већ да се за сваку лекцию приуготови. Само тако моћи ће знати, шта ће и колико ће предавати деци, па и лаким, полезним и привлачећим начином предаваня моћи ће уплинути на њих; по местима где є єдан свештеник катихет, а други местни школски управитель, добро би било, да є и єдан и други у време катихизације у школи, од коих би овай други могао погдекои уместан савет и згодан пример навести, а тим

позор и важност предмету повисити. Али овде се иште, да управитель школски има мало више науке, сличних примера и приповедчица, како ће лако, без муке, пристойно их употребити умети. Пажня дечия неможе се ничим тако привезати, као кратким описиванѣм, и кратким приповедчицама и примерима. Кад школски местни управитель тако се владао буде, он ће тим помоћи катихети, да ће овай моћи невина и еластична дечия срдца по вольи довиятн, и дубоко у њих верозаконске истине усађивати. Велика тайна наставленя у вери састои се у том, да се разум млађаних слушалаца никад неумори; да непрестано пазе, да их свака реч привлачи, ако и не све у виду новог, а оно да им се са какве нове стране ма єдна и иста ствар износи: Si non nova, adminus nove.

Од катихете иште се да се сам приуготови, иште се практичност, и известна или од нарави или трудом стечена вештина; то се иште, и то се валяноме катихети кроз прсте прогледати неможе никако. Нек є найлакша лекция, нек се чини найпростия, све бадава, неће му никад испасти за руком школски час онако, као што се надао, ако се сам катихета напред неспреми за нѣга. Тако на пример из виђеня судећи, нема лакше, него искати од деце да кажу лецкию од речи до речи на памет, єр ту треба само валяна питаня деци давати. Па опет ниє тако лака ствар децу питати, то єст: добро питати, и лекцию на питанѣ добро казати. Има катихета, кои са питанѣм децу збуне, и застраше; имаю нешто у гласу, у погледу, у движеню, у стасу, што дечию памет збуни, и на мах укочи. А имамо напротив примера, где љубки глас катихетин и мио поглед нѣгов и благ, храбреће нѣгово смешенѣ, умилято блистаюће црте на лицу одедаред ублаже сметеного ученика, радньи душевной подпуну слободу поврате, а све то буде без єдне укорне речи, све се то постигне правом добром вольом стрпельивошћу и отчинском добротом. Я се обраћам на найвештиє катихете, нека кажу имам ли право кад реknем да єдно исто дете, коє добро учи, да ће єдном одговорити на питанѣ сасвим изредно, а другоме ће сасвим лоше, и одма ће се збунити. Треба дакле да се извечбамо питати, и да научимо вештину ту; треба да подпомогнемо обично страшльиву нарав дечию да рабримо и крепимо у њима сваку добру волю, никад да их не збунюємо, нити застрашуємо. Валян начин питаня: кратак, брз и енертичан треба да буде, како ће одма и обелоданити с места колико дете схваћа и зна.

Желити є, да кроз єдну годину єдно дете небуде питано преко мере више пута него друго; али и то, да се сва деца што чешће питаю.

После питања слѣдує толкованѣ, ово є фундаментални камен у катихизаціи. Толкованѣм треба да се дође до овековеченога утиска. Катихет треба у прстима да има предмет, ког толкує, треба из срдца да му иде свака реч, треба да лако и ясно предає, да зна, како ће дечия ограничена памет лако примити. Не ишту се овде врлине црквенога проповедника; овде се ишту врлине правога учительскога звания, учительска вештина ište се, са коіом се крепи и душа и срдце, и са коіом се трудимо да поделимо знанѣ наше у єдно исто доба са стотином младих умова, и утиске наше на толико младих срдаца да управимо. Ала є то лепа улога; ала є то особито нешто; само за кога є, и кои волѣ има на то! Но да таквоме задатку задоста одговоримо, ište се више знанѣ и богато познаванѣ, ište се чувствително добро срдце, и лакоћа у предаваню, ište се да нам глас, очи и гестикулация свакога занима приятно, и на пажљивост побуди, ište се да избегавамо сваку тешкоћу, монотонию, и педантерию, а с друге стране и сваку красноречивост; виспрено и смешно лако се додирую; племенита простота, отчински глас, искрени и на месту употребљени разговор свакоме є драг, и мио а особито дечици. Особито води к цельи, кад се предаванѣ вешто боядише драматички, и кад се у приповеданю говор и радня поєдиних лица живо и вешто наводи. Желити є, да катихета толкуюћи и приповедаюћи никад не завири у кньигу; єр тим оладни сво предаванѣ, и найнеповољнији утисак учини и на оног, кои говори, й на оне кои слушаю, и душевноме маху крила ломи.

У катихизиранѣ увршћуєм присутствованѣ богослужению, и толкованѣ Апостола и Еванђелия пре службе у школи. Катихисираня поглавита є цель та, да се буди и негує у деци побожност и благонравност; а то се само тако получити може, ако местни школски управитель и катихета држали буду Омилие сваке неделѣ и праздника, й кад свойски настоявали буду, да младеж са примерном побожношћу участвує у свакоме богослужению. Єдном речию: катихета нека не губи из вида никада, да є дужност нѣгова да научи децу Бога познати, Бога любити, служити му, и тим живот вечни задобити.*)

*) Све што овде поштовани г. сачинитель говори о дужности катихетиной, у пуной мери спада код нас по смислу школского

Маня пословна писмена.

(За старије разреде основних и за недељне и шегртске школе.)

ПРИМНИЦА.

(Продужено.)

Кадкад мора по неки човек да изненада куда и то на несигурно место оде, де ће не извесно време морати да остане, а овамо има скупоцених ствари, што их није рад собом да носи, него их преда приятелю коєм ил познанику на оставу, док се не врати, па за свою сигурност ште од оног писмено, да су те и те нѣгове ствари доиста ту на остави. И ово се писмено зове примница или реверс.

У нѣму се има означити:

1, ствар на остави, коя има точно описана бити;

2, име презиме и шта є онай, ко ствар оставля;

3, име презиме и шта є онай, ко є прима да чува, са изявом, да ће є у свако доба оном чия є, ил нѣговом поверенику издати, чим му ово писмено врати;

4, место и дан кад є ствар на оставу примљена.

И ово писмено напише обично онай, ко є рад да га има, па поднесе ономе, ко ствар прима да га само подпише.

Примери:

1. Г. Н. Н. (и шта є) из Н. предаде ми данас кесу са сто комада ћесарских дуката, што их предамном изброя, на оставу, коє овим признаєм и обвезуєм се кесу и дукате ове истоме Г. Н. Н. или нѣговом поверенику у свако доба одма вратити, чим ми ово писмено поврати.

У Карловци Н. Н. ср. (и шта є).

устройства и у дужност сваког србског учителя у основной и у нижим разредима главне школе. Ми дакле и овом приликом пажљивима чинимо браћу учителѣ, нека за єдну од найсветіих своих дужности сматраю обучаванѣ и васпитаванѣ дечице школске у вери, на коє наравно катихете и школски Управителы бодрим оком и с найвећом савестношћу треба да мотре, да би се оно точно и у духу чистога православия извршивало. Да би пак Богослужение на васпитаванѣ младежи и народа нашег благотворна уплива имати могло, то молимо найучтивие пречастно свештенство наше, да се Богослужение, на коме деца и люди присутствую, скромно, смерно и са страхом Божиим одправля, и да се певцима и чатцима недозволява брзати и без смисла пояти и читати. Учителѣ пак упућуємо да и сами смерно и побожно у цркви пою и читаю и младеж да обуче и управляю у што лепшем и што складнием пояню. (У.)

2. Подписаћ овим признаем, да ми є г. Н. Н. (шта є) из Н. свој златан сат окићен са брилијанти, у вредности од двеста фор. а. вр. при полазку на бој дао на оставу, да му га вратим кадгод узиште и чим ми ово моє писмено преда.

У Н. (датум) Н. Н. ср. (и шта є)

3. Писменом овим признаем, да ми Г. Н. Н. (шта є) из Н. при полазку свом на пут, дадє на оставу: три прстена са дијамантима и неке друге адиђаре, у вредности по казиваню двеста педесет фор. а. в. да до нѣговог повратка сачувам и онда да му на ово писмено натраг вратим.

У Н. (датум) Н. Н. ср. (и шта є)

Задаће. Промени 1. овако: Подписани овим . . ; промени 2. овако: Да сам ја од Г. Н. Н. . . ; промени 3. овако: Данас ми Г. Н. Н. . . .

Напиши, да си примио сандуче са толико (попиѕ) алвина на сачуванѣ, док се Н. Н. не врати, али ако би молац штете начинио, да немаш ти одговарати. — Напиши, да ти є Г. Н. Н. предао своє папире (запечаћено) на сачуванѣ, док се из банѣ не врати.

Приметбе на извештај о стању Школа у Србији.

Нека нам є дозволѣно на званични извештај г. Министра просвете и црквених дела о стању школе у Србији за год. 1865, кои Српске Новине у свој обширности у бр. 104 — 113 пр. год, донеше, и од коєга кратки извод у овога Листа бр. 23. пр. год. и бр. 5. тек. год. читасмо следеће приметити:

Из извештаја не знасе, еда ли су сва деца дужна ићи у основну школу, и од коє до коє године, па нема изложеног ни броя од све за школу способне деце; али, ако узмемо, да є ово у Србији као и у другим земљама, де се тежи за просветом, а то є, да су дужна сва деца ићи у основну школу, па да не речемо више, но само 6 година, од 6 до 12, (ово є најманѣ), и нека ниє број способне деце већи, но 10% од целог становништва (ово є најманѣ); то на 1,118,000 душа треба да има 118000 деце за школу, од коє обично полак мушко, а полак женско, дакле 55900 мушке, и толико женске. Ретко є де, да сва за школу деца иду у школу, ал што више иде,

то є знак болѣга стања школског, знак више свести, и по томе се мери. То є станѣ дакле овде сила незгодно, пошто само 12616 мушке а то є єдва $\frac{1}{4}$, и само 2097 женске, то є єдва $\frac{1}{25}$ у школу иде а $\frac{3}{4}$ мушке и $\frac{24}{25}$ женске деце никад школе невиде, те по томе се само $\frac{1}{8}$ од будућега народа учи нечем, а $\frac{7}{8}$ остає без икоє науке, у чему грдно снаге пропада. — На то 12616 мушке деце има 289 мушких школа, са 356 учителя, то є по 46 деце на школу, а по 35 на учителя. Могло би се бар іош толико деце учити, а да се ни школа ни учителя не множи, дакле без трошка. На 2097 женске деце има 32 школе са 50 учителика, то є по 65 деце на школу, а по 40 на учительку. То є дакле врло згодно станѣ по учителѣ, єр што є манѣ деце, то може и валя у толико болѣга успеха да буде. Добро би било, кад би нам кои од г. учителя точно саобштио, шта се све у основним школама мушким и женским варошким и сеоским учи и како се успех истера. — За Београд каже се у извештаю, да основну школу походе 510 деце. Ако є становника 25000, и од ових само 20000 Срба, онда би морало найманѣ до 2000 за школу деце бити, то є од 6 до 12 год. Онда и овде у престолници иде тек само $\frac{1}{4}$ деце у школу, и по томе є станѣ основне школе у престолници мало утекло од онога, како є у целой земльи, а обично є, да у престолницама иде до $\frac{3}{4}$ и $\frac{4}{5}$ па до $\frac{9}{10}$ и $\frac{19}{20}$ у школу. Нови Сад неможе се ни у чему упоредити са Београдом, и опет у Н. С. иде 500 срб. деце у основну школу а нема више но само 7000 Срба становника, то є дакле 500 од 700 деце, или $\frac{5}{7}$. У Београду има 6 школа са 14 учителя мушких, то дође по 36 деце на учителя, и ту би дакле могло без повишаваня учителя и трошкова іош єдаред толико деце учити се. У Београду требало би на 2000 деце, — по 50 на учителя узевши, — 40 учителя, дакле до 20 за мушке и толико за женске школе, а у целой земльи до 2360, и то 1680 за мушку и толико за женску децу, а то є іош бар 5 и 6 пута толико као сад. — На све учителѣ издає се 605400 порез. гроша, то є на 356 мушких и 50 женских свега њих 406 учителя 1483 гр. на сваког, то є 247 фор. ср. Мало, сувише мало плате! 40 крайцара на дан за рану и одело и све друге потребе, набављанѣ књига и др. то є мало и за сапца, а де ли за породицу. Нека мете сваки руку на срце, на по себи и по души нека каже! — Гимназиє има 2 велике са 6, и 3 мале са 3 класе, свега 21 класа са 1413 ђака, то

є по 65 ђака на класу дакле двапред више него на основној школи. Кад би знали колико има свега чиновника светских и црквених, што их гимнасије и више школе даю и колико их на годину из ови школа ступи у живот, дало би се од прилике начинити рачун, єли ово довољно гимнасија, пошто се обично и најманђ узимлђ, да на свако 30 чиновника најманђ по 1 сваке године замене треба. — На гимнасијама има 41 професор, и троши се на плате 331448 пор. гр. то є 7205 на сваког или 1200 ср. Ово є близу 6 пута већа плата, него учитељска на основној школи. Таке неразмерности редко ће се где у свету наћи, особито кад се узме, да учитељи на основној школи имаю сила више сати недељно, и различних наука сваки по себе да предаю, и са ситниом простиом немирниом и тупљом децом да се боче, и да су далеко више и теже црквом обвезани. Код оваких лепих плата професора на гимнасији може се са правом искати, да се те гимнасије своим успесима мере са најбољима на свету, наравно, у колико и основна школа у приправљењу деце за гимнасију своју дужност изврши. — У Београду има виша девојачка школа са 133 ученица и 11 учитеља, на ков се троши 25320 пор. гр. ту є по 6 сати на дан, и 5 дана на неделю, у три класе свега 90 сати, дакле 8 сати на учитеља, а плате 380 ф. ср. и ово є лепа плата за оно мало сата, особито испоређено са платама учитеља на основној школи, кои најманђ 3 и 4 пута сата имаю, а за ½ маню плату. — Од неоценђене є штете, што нема іош недељних школа заведено, те као што сам извештај каже, мораю деца да све забораве, што год у основној школи науче. За ово бар потреба трошка, но само наредбе, да сва деца после свршене основне школе бар єдаред недељно у школу дођу, и бар да повторе оно, што су научила, док се ненађе онаких учитеља, кои би овој зрелиој деци предавали практичну земљоделску науку и читали с њима таке читанке, што би за ову децу не само занимљиве него и од практичне користи било. Сав трошак би био, да се єдна ил две таке читанке спишу, и ако би се учитељима што плате повисило, то код оних злеудих плата већ и другчије заслужую. — Іош є од веће штете, што іош ни данас нема педагогиске школе; а узроци, кои се наводе, зашто є нема, не чине нам се ни близу онако важни бити. Каже се н. п. да нема стручна персонала за тай завод, и да би тай завод великих жртава стао. Ми држимо, да што се стручнога персо-

нала тиче, не стоимо нимало другчиє, него као и са стручним персоналом за гимназиє, богословию и велику школу, па ако се нађе за оне, ямачно би било и за ову. Што се тиче жртви, неби ни ово износило више, него сила манѣ, од ма кое друге. На сомборской срб. препарандии има само 1 катихета, 1 професор, и 2 помоћника, кои предаю: катихетику, библичну и црквену повестницу тумаченѣ еванђелия и апостола, литурђику, типик, поянѣ црквено и хармоничко, славенски и србски єзик, рачуницу са облицима из земљомерства, земљопис, отачественицу, краснопис, рисанѣ, гимнастику, и педагогию, дидактику и методику уз познаванѣ садржая школских књига, повестницу педагогиє и науку о устройству народне школе, практичну радню у народной школи, и економию селячку. Катихета и професор имаю по 20 сата, а помоћници по 2 сата недельно, па за две године сврше све. И на ово троши се свега 1750 фор. ср. где катихета добива 800 фор. и толико главни професор, а помоћници сваки по 75 фор. на годину. У Београду, пошто ту свих других потребних школа има, могла би се ова са полак овог трошка завести, ако би се све оне напред ставлѣне науке слушале, коє у Богословии, коє у вишой гимназии, па само се узео професор за ове на краю ставлѣне строго учительске науке, по томе неби овай завод коштао жртве ни полак, ни ¼ од онога, шта кошта виша девоячка школа, коя тешко да и ⅒ са стране деце има, а овай завод има да дає учителѣ за целу землю. Кад има 41 професор за гимназиє, онда неможемо веровати, да би овай 1 ил 2 професора за препарандию толико трошком землю отештали, а да изображаваю учителѣ не за неколико стотина неко за стотину хиляда деце. Нека дакле честита србска влада нежали то мало трошка, за ту велику и свету ствар, па ако никако другчиє ненађе люде, нека даде двоицу, кои на ово волю имаю у Немачкой и Швайцарской да се изобразе, коє може за годину за две бити. Изображен народ има велику снагу, ни десет пута множином већи а не изображени не може се мерити с њим; а код нас Срба само є у Србии можно то изображенѣ за кратко време извести до цвета, да може са сваким упоред стати, по што му тамо нико не смета, но сваки и жели и радо ће помоћи!

Расправа из црковне хронологије.

(Продуженѣ.)

ЕПОХА. Епоха є знатно приключенѣ, од кога време броимо. Найзнатније су епохе: створенѣ свѣта и Рођенѣ Христово. Восточна наша црква у броянію времена од створеня свѣта употреблява свѣточисленѣ Библије Александрійске 70 толковника, и брои до Рођеня Христова 5508 година. Разни броячи лѣта од створеня тако различно набраяю, да их има 132 начина. Лѣточисленѣ од Рођеня Христова у свію християна є єдно и исто.

БРОЙ НЕДЕЛЬНИ. Брой недельни или „в'рѣцѣ лѣто“ за сваку годину овим се начином пронализи: Кругу сунца оне године додаду се преступне године и скупе се у єдну суму; сума та подѣли се са седам, као подпуним броєм седмичних дана, а остатак показує тражени брой недельни. н. пр. За годину 1867. круг сунца є 11. У 11 год. није могло бити више него 2 преступне, єрбо є само свака четврта година преступна; овом брою 11 додасе 2 па буде 13. Брой 13 поделисе са 7 доле остане 6. Дакле 1867. год. брой Недельни 6. — Ако по разделеню са 7 ништа неостане то є знак да є брой недельни последньи т. є. 7 н. пр. год. 1873. по Р. Х. круг сунца битће 17. а зато є врѣме било 4 преступне године. 17 и 4 єст 21 ово са 7 кад се подели неостане ништа, дакле знак є да є поменуте године брой недельни седми или последньи.

Брой недельни и на овай начин пронализи се: Повуче се линия од горе до доле, а са леве стране линије одозго напишесе К. С. а то значи круг сунца, из под тога редом пише се 1, 2, 3, све до 28, поред сваког четвртог круга, као поред 4. 8. 12. 16. 20. 24. 28. на страни напише се П, а то є знак да су те преступне године. Са десне стране те исте линије поред сваког броя сунчанога круга, испод Б. Н. ково значи брой недельни, ставе се броєви недельни; ови редом иду, 1, 2, 3, али већ поред четвртог недоће 4. єрбо є година преступна, него доће 5; Па тако кад се изређаю сви седам броєва недельни онда се опет починѣ са 1. па се код осме прескочи 2. и доће 3. а код дванајсте место 7. доће 1. и т. д. Да би се ово болѣ разумело, ставлямо таблицу на углед.

К. С.	Б. Н.	К. С.	Б. Н.	К. С.	Б. Н.
1.	1.	11.	6.	21.	5.
2.	2.	П. 12.	1.	22.	6.
3.	3.	13.	2.	23.	7.
П. 4.	5.	14.	3.	П. 24.	2.
5.	6.	15.	4.	25.	3.
6.	7.	П. 16.	6.	26.	4.
7.	1.	17.	7.	27.	5.
П. 8.	3.	18.	1.	П. 28.	7.
9.	4.	19.	2.		
10.	5.	П. 20.	4.		

Сад кад хоћемо да дознамо, кои є брой недељни за год. 1867. онда морамо знати кои є круг сунца за ту годину; а за ту є годину круг сунца 11. онда налазимо да є са друге стране десно 6 поред нѣга, дакле є за ту годину 6. брой недељни. Видилисмо за годину, коя ниє преступна. Сад ћемо ставити єдан пример у преступној години, а то є 1876. у той є години круг сунца 20, па због тога што є преступна, поред сунчаног круга 20, неће бити онай брой недељни кои є на реду 3. него ће бити 4.

Захвалница

Преосвештеном Г. Платону Атанацковићу Епископу Бачком Основателю Платонеума.

Ваше Високопреосвештенство, Господине наймилостивіи! Половина века єдног навршила се, од како є Високопреосвештенство Ваше, као први професор и катихет Српског Педагогиума, свою по умни и морални напредак и развитак народа Српског велекористну радню одпочело, отличним даровима виспреног ума свог, жарким одушевленѣм родољубивог срдца, и неуморном ревношћу изображаваюћи синове српске за свето и велеважно звание учитељско.

Од тога доба Ви сте Високопреосвештени Господине, непрестано старали се о унапређеню просвете народне, и бодрим оком пратилисте све догађає овог срдцу Вашем наймилиег Учительског Заведения, радуюћи се нѣговом напредку и заузимаюћи се ревностно за нѣгово благостанѣ и процветанѣ.

У том свом ревностном стараню, изволило є В. В. пре четири године дарежљивом руком основати закладу за издржаванѣ доброучећих се сиромашних приправника, коя се по имену штедрог основателя свог Платонеум назива.

Увѣривши се да ова задушбина Ваша већ и за кратко време обстанка свога плодоносно напредує, и желећи ню оснажити, распространити и стални темељ обстанку нѣном положити, имали сте милост, Високопреосвештени Господине, уступним писмом од 1. Фебруара ове године, Платонеуму нови знаменити прилог подарити и у таково станѣ поставити га, да ће он у дичном венцу безсмртних задушбина Србских, како по знатности тако и по плодовитости своіой, достойно место заузети и на свагда отдржати се моћи.

Знаменитим овим даром запечатило є В. В. на найсяйніи начин свою давнашню любав к просвети народной, оставивши садашнѣм и потонѣм Србству найкрасніи пример узвишеногa пожртвованя за благо и ползу народа и човечства.

Наставнички збор Србског Педагогичког Заведения Сомборског усуђує се на племенитом и великодушном дару том, Високопреосвештенству Вашем чистосрдачни изяв найтоплиє благодарности своє са синовним страхопочитанѣм поднети, обштой жельи свію родолюба придодаваюћи свою искрену желю, да Преблаги Отац Небесни подари Вашем Високопреосвештенству живота и здравля, да очима своима угледати можете красне плодове, ков ће подашљивошћу Вашом основани и распространѣни Платонеум, народунашем обилно приносити.

Препоручуюћи се Архипастирской милости Високопреосвештенства Вашег, и цѣлуюћи свету десницу, са синовньим страхопочитанѣм єсмо.

Из сѣдниде наставничког збора у Србском Педагогичном Заведению Сомборском дне 2 Марта 1867 држане. Вашег Високопреосвештенства Наймилостивиега Господина, послушни синови: Протоєрей Ђорђе Бранковић с. р. привр. управитель. Димитриє Поповић с. р. катихета. Никола Ђ. Вукићевић с. р. главни приправнички учитель. Ђорђе Теодоровић с. р. учитель краснописа и рисаня. Никола Грунћ с. р. учитель харм. пояня и гимнастике.

Школске вести.

РАЧУН ОД ПРАВОСЛАВНИ ФОНДОВА У ПЕШТИ, по званичном извештаю у почетку г. 1867.

I. Школски фонд има 1. Капитала: а) у обвезницама бивше бечке валуте (шайну) 51745 ф. 56 кр.; б) у обвезницама бивше конвенц. монете (сребру) 4814 ф. 7 кр.; в) у обвезницама садашнѣ аустриске вредности (новом новцу) 49245 ф. 65 нов.; г) готовине у каси 17 ф. 6 нов. 2. Прихода: а) од год. интереса 4002 ф. а. вр.; б) од 10% додатка 3000 ф.; в) од трећега таса 1300 ф.; г) од добровольних прилога 50 ф.; д) од других прихода (а то, од пензионог и од Балиног фонда, што овамо на администранию додаю) 1055 ф. а. вр. 3. Расхода: а) на администрацию, и то: касиру 630 ф., контролору 420 ф., актуару 420 ф., слуги 210 ф., и додатка слуги 90 ф., презесу ремунерация 420 ф., за стан 200 ф., за артию 80 ф., огрев 63 ф.; на путне трошкове 40., на свеће 15 ф., на новине 24 ф., и друге ситнице, свега ће администрацию 2628 ф. а. вр. б.) на српску препарандию у Сомбору: катихети 400 ф., професору 400 ф., помоћнику 82 ф., слуги 21 ф., паушал канцелар. и школске потребе 47 ф. 25. н., на библиотеку 47 ф. 25 н., свега на српску препарандию 998 фор. а вред. в) на романску препарандию у Араду: катихети 525 ф., двоици професорима по 336, ускупа 672 ф., слуги 21 ф., свега на романску препарандию 1218 ф. а. вр. г.) на пензие: удовици Баића бившега професора препарандие у Сомбору 100 ф., а. вр. д) на стипендие: Ралиним стипендисти 50 ф. 40 н., Чокоровом 4 ф., и Ловранском учителю додатка 6 ф. 30 н. е) на порезу 412 фор., свега ускупа расхода 5416 фор. а. вр.

II. Пензиони фонд има: 1, Капитала: а) у обвезницама бивше бечке валуте (шайну) 26043 ф. 51 кр. б) у обвезницама бивше конвенционе монете (сребру) 528 ф., в) у обвезницама садашнѣ аустриске вредности (нових новаца) 14881 ф. 26. н., г.) готовине у каси 283 ф. 40 н. 2, Прихода: од год. интереса 1831 ф. а. вр. 3. Расхода: а) на администрацию: 526 ф. а. вр. б) на пензие: 1 од 105 ф., 12 од 84 ф. 10 од 42 ф. и 3 од 52 ф. 50 н. свега на пензие 1596, а ускупа расхода 2212 ф. а. вр.

III. Балин фонд има: 1, Капитала: а) у обвезницама бивше бечке валуте (шайну) 35267 ф., б) у обвезницама конвен. мон. 4850 ф., в) у обвезницама аустр. вред. 4464 ф. 53 н. г) готовине у каси 63 ф. 9 н. 2. Прихода: од годиш. интереса 1430 ф. а. вр. 3. Расхода: а) на администрацию 526 ф., б) на стипендие: 2 по 105 ф., 4 по 84 ф. и 3 по 63 ф. свега на стипендие 735 ф., в) на порезу 125 ф. свега ускупа расхода 1386 фор. а. вр.

IV. Арадски конвитски фонд има капитала: у бечкой валути 714 ф., у конвенцион. монети 800 ф., у аустриской вредности 1866 ф. 50 н. у обвезницама, и готовине 6 ф. 17 н. Најпосле има депозита: у бечкой валути 5583 ф. у конвенц. м. 2000 ф. у у аустр. вред. 408 ф. 70 н. у обвезницама, 8 ф. 37 н. готовине.

На ове рачуне нека нам се допусте само нека испоређења: обе препарандие из свог фонда 2216 фр. а администрация 2628; њих 8

особа код обе препарандије 2121., а њих 5 особа код администрације 2190 ф.; професори имаю по 320 ф. односно 400 до 525 ф.; по један слуга код сваке препарандије по 21 ф. а онай код администрације 210 ф. и још 90 ф. додатка; презес код администрације има за почасну службу 420 фор. рекунерације, а за управитељ код препарандија нема ремунерација; помоћник на српској препарандији што учи будуће учитељ краснопису, рисаню, хармоничном пояню и гимнастици, добива за тай свой труд годишње 82 ф., а слуга код администрације низ плату од 210 ф. 90 ф. додатка; њих 26 пензионоваца, што су уз онай мучни рад кроз дуг век свой улагали крваво заслужени новац у фонд, примаю ускупа 1596 ф.; а администрација 526 фр; њих 9 стипендиста примаю из Балиног Фонда, коима је наменьи свега 765 ф., а администрација 526. Тако се рукује са задужбинама код нас!

„Застава.“

НОВА ШКОЛА. У Ябуки близо Вршца оддвојена је сада Школа Српска од романске, и установљена чисто Српска основна Школа, за коју се тражи учитель. Плата је 84 фор. а. вр. 20 пож. жита и толико кукуруза, 2 хв. дрва, 100 ф. сланине, 50 ф. соли, 12 ф. свећа, један ланац винограда и слободан стан. Молбенице се шалю на ч. консисторию Вршачку. — Живили честити Срби у Ябуки, кои ову школу основаше, — и валяне старешине њихове, кои им добри савета дадоше и на добро их упутише!

ПОКЛОНИ. Г. Стев. Деспотовић бележнички помоћник у Стапару, изволео је приликом полгодишњег испита дечиег 60 добрих књига ондашньой доброучењой се деци подарити.

ПРИЛОГ НА ФОНД ШКОЛ. ЛИСТА. Преч. Г. Урош Милутиновић Прота. Дмитровачки приложио је на Фонд Школ. Листа 1 фр. а. вр. —

* Госп. Димитрије Јосић учитель у Н Саду предао је у штампу дело под насловом „Како је у месецу.“ ово дело Дра Евг. Нетоличке преведено с намером да наша младеж у њему наће забаве и користи, и да се народ отресе коекаквих суеверица. У књизи има 30 објашења о месецу и 7 дрвореза. Цена је 30 новчића. Девети комад даће се скупительима на дар. Новци се шалю унапред преводителю у Нови Сад.

Поправка. У брою 4. на стр. 57, у Расправи из црк. хронологије, о Индикту у реду 10. место „годину“ треба читати овако: „а година од Р. Хр.“ — На стр. 58. у реду 15. стои погрешно написано 18, то ваља исправити па написати 28.

☞ Уз овай Лист шаље се 5 и 6 бр. Пријателя младежи, и тако ће се и у будуће сваког месеца по два броя додатка заједно разшиљати, због тога што би се иначе на по табака толико поштарине морало плаћати, колико и за цео табак.

Издаје и уређује Никола Ђ. Вукићевић.

Брзотиском Андрије Варгнера и друга.

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Брой 7. У Сомбору 15. Априла 1867. Год. IX.

Школски Лист излази месечно двапут: сваког 15. и последњег, а Пријатель српске младежи излази као додатак школског Листа. Цена је за оба Листа 4 фор. на годину.

Преглед различитих врста васпитања.

Свако уредно васпитање основати се мора на известним начелима или основним правилима, по којима васпитатель своје питомце наставља и руководи. Васпитатељи неслажу се међу собом у определењу ових правила, него су се у том погледу јако међу собом поцепали, и одтуда посташе разни редостави (системати) васпитања; које ћемо ми овде прегледати пре него што се упустимо у ближе познанство са христијанским васпитањем. Поштовани ће читатељи увидити, да се сви ови редостави на погрешно или на једностручно схваћеним начелима основаю, и по томе ће кадри бити лакше отличност христијанског васпитања увидити.

Ово су знатнији између тих редостава:

1. Саможиво (егоистично) васпитаванје. Ово се оснива на погрешном начелу: „Човек је само за себе и ни за кога другог на овоме свету.“ На жалост не само зли примери многих родитеља и васпитателя, него и њихова превелика слабост и отданост к уживању, јесу узроци, што се ово начело међу људма јако распростире. Али ми треба пред очима да имамо свагда ту свету истину, да човек није само зато створен, да себи угађа, него да је право определење његово светије и узвишење. Ко се за саможивилношћу поведе и по њој децу васпитава, тај пробуђује и подхрањује у њима најжешће и најопасније страсти као што су: сујета, охолост, грамзење за именем и таштом славом, завист, неситост у јелу и пићу, угађање телу и сваковрсно сладострастије, — а све то пре или после води к пропасти несрећног питомца, коме у део падне, да се саможиво или себичњачки васпитава.

2. Васпитаванје за другога. Овога је начело:

„Човек є само за друге људе одређен.“ — Истина є, да є човек христианин за истину Божию и за своє ближнѣ, кад потреба изискує, све своє, па и сам живот свой жртвовати дужан. Таково пожртвованѣ єст дело найсветиє. Той найузвишеніой идеи упућує нас пример самога Спасителя нашег, и безбройни збор мученика, исповедника, и светителя, па и сама задруга човечия изискує ованково племенито пожртвованѣ од свештеника, војника и лекара. О ованковом пожртвованю за сведочбу истине, и за благо своих ближњих, ніє овде реч, него се овде мисли онаково одхрањиванѣ деце, при коме родитељи, задруга или држава сматраю децу као неку робу, кою они за свою корист и потребу васпитавата и употребљивати могу сасвим по своіой вољи и ћуди, и ради своих себичних тежия и намера. Тако знамо да є обичай и данас у Китаю, и у млогим другим язическим земљама, да родитељи свою децу убияю, измењу и продаю; или да људе, као невољно роблѣ купую, продаю и за своє себичне цѣли употребљую. Овоме нечовечном поступаню сасвим наличи теранѣ деце у прошњу, или у крађу, да тим родитељима понажу; мученѣ мале сиромашке деце са тешким пословима по фабрикама, у служби и на занатима; непуштанѣ челяди у цркву у дане празничне и недељне; навикаванѣ господске деце на лѣност, ласканѣ и безрасудно харченѣ свога имања на забаве и весеља, ков све неприлике у данашнѣ време се често и међу христианима налазе.

3. Вештаственo (материялистично) васпитаванѣ Ово се поводи за начелом: „Човек є одређен само за овай земальски живот.“ Кад би човек створен био само за овай земальски живот, кад неби за нѣга било вечности; онда би они имали право, кои пазе на найближу и видиму корист и потребу сваког поединог васпитаника, а и шта би их се тицала далека и по њиховом мнѣнию сасвим неизвестна будућност. По овой науци найвиши степен савршенства, до коега се човек попети може єст тай, да постане светски грађанин и врстан члан дружине човечиє. Плод ованког васпитания єсу они уроци, кое често у данашнѣ доба из уста родитеља и старешина чуємо, и кои овако гласе: „Научи што валяно, да можеш у свету напредовати, да можеш твою породицу издржавати и да іой на понос служиш; гледай па се нађи у свету; уживай сваштa у свету али умерено.“ и т. д.

Како би ядно било човечаство, кад у нѣму осим ове никаква виша помисао, никаква племенития наука не би места

наћи могла. Себичност би тада и неприметно мах отела; дружевност, светиња брака, поштованѣ власти и старешинства све би то престало, суровост и безнравственост би све свезе питомиѣг живота мало по мало раскинула.

Гдекои учени люди придржаваюћи се вештаственог начела васпитаваня дали су му лепши изглед под именом „човечности или хуманитета.“ Узор кога су они по свом субѣктивном мишлѣню створили, ѣст достоянство човечаско. По том узору валя да се дете васпита найаре да буде човек, па онда земальски граћанин. За надприродну силу благодати и за светост вере, не мари оваково васпитаванѣ, премда се проповедницима нѣговим гдекоѣ истине християнског благонравия са своѣ практичности веома допадаю, и с тога их питомцима своима препоручую.

4. Тирянско (деспотично) васпитаванѣ. Начело му ѣ: „Човек ѣ по природи своіой сасвим невалио.“ Кои се овога начела држе, ти мисле, да ѣ човек сасвим невалио, слѣдователно да се управо ни васпитати не може, нити се могу снаге нѣгове на добар пут извести и развити. Ѣдини посао, коим они желе своѣ питомце у неким нужним способностима и радняма извештити, састоя се у механичном абрихтованю и дресираню. Чулна побуђења, то ѣст видљиве награде и насилне осетльиве казни, особито биѣнѣ, ѣсу опака средства тирянскога васпитаваня. Предразсуде, глупост, тупоглавост и по видимоме лако извршенѣ оваковог васпитаваня ѣсу узроци, што се млоги родительи и гдекои неисправни и ћудльиви учительи овог начела іошт и данас држе, на велику душевну и телесну штету и назадак омладине.

5. Светинячко (пиѣтистично) васпитаванѣ. И овоме служи за начело: „Човек ѣ по природи своіой сасвим невалио. С тога ѣ нужно, да му се непрестано пред очи ставля грешност нѣгова, да му се срце на понизност, сакрушеност и непрестано каянѣ а воля на безусловну и слепу покорност и подчиненѣ упућуѣ, само ако ѣ тако приправлѣн човек, може он примити у себе Божаю благодат, кои после у нѣму свако добро сама производи, без икаквог нѣговог садѣйствованя.“ Искуство показуѣ, да деца по овоме начелу и начину васпитована, постану найвише противно од онога што се постићи жели, т. ѣ постану злобна, пакостна, притворна, іогунаста и робскога духа, а у срдцу лажльива и покварена, с тога се и овай начин васпитаваня одобрити неможе.

6. Човеколюбиво или филантропско васпитаванѣ. Начело му є: „Човек є од природе сасвим добар“ По овоме начелу васпитанѣ има се само око тога старати, да се све ниже и више снаге дечиѣ природи сходно развияю, и да се снагама овима добар правац даѕ. Кад би носиоци овога начела своіой науци сасвим слѣдствени остали, то би они морали управо оканути се сваког васпитаня, и оставити децу саму себи. Єр кад є природа човечия сама по себи тако сувише добра и савршена, то се неможе ништа од тога болѣ и савршениѣ васпитаванѣм постиѣи; сваки дакле уплив васпитательски на снаге духа дечиѣга, био би насилно нападанѣ и узнемириванѣ природе и нѣнога делања. Будући да се филантропско васпитаванѣ нигда подпуно и сасвим у практики извршивати ниѣ могло, то су се педагоги, кои се начела овога држе, поделили на многе врсте, и извели млога нова начела, од коих ћемо найглаѵния ми овде укратко навести: а) „Буди здрав, или старай се за здравлѣ и очвршћенѣ детиѣ све дотле, док се нѣгова физична снага не развиѣ, па ће остало само по себи доћи.“. Мислителъи, кои ово начело, усвоише, држе, да с телесном снагом свагда долази нравна снага и свако умно савршенство. Но они се у том вараю; єр искуство показуѣ, да снаге душевне, коима се васпитаванѣм добар правац не даѕ, лако могу подивяти и саме себи оставлѣне уплести се у замке порока, коих се нигда више сасвим не могу опростити. Притом найчи и найчвршћи люди, нису свагда найразборитіи, найпаметніи и найваляніи. Добра є дакле ова наука, али ниѣ главна, ниѣ єдина, нити нам цело васпитанѣ од саме нѣ исключиво зависити сме. б) „Пусти детету све на волю, па ће му се тако воля оснажити и задобиће стални и постояни карактер, слободу и самосталност, а то є найвеће благо; своєвольност є добра, а попуштанѣ туђой вольи не валя.“ Ова наука кад се до крайности дотера, отвара пут свакояким страстима и непристойностима; єр по ньой се найвећа бездѣлия хвале и похвалама преузносе или барем извиняваю и полепшаваю као плод слободне волѣ, а іогунство и тврдоглавство узима се као црта чврстог и сталног карактера. в) „Старай се да разум изобразиш, єр просвета срца и благонравност зависи од просвећеног разума.“ Єдни од оних, кои ововме начелу слѣдую, захтеваю да се само разум развия и вештба, а све им є єдно, научила деца што притом или не научила; єр

веле, кад се разум пробуди и развије, онда ће дете постати по себи валяно, добро и за свашта способно. Но послѣдице често показују, да оваково єдностранo изображаванѣ разума проузрокује у питомцима охолост, поузданѣ у саме себе, себичност и отданост свакојаким страстима, као што о том и она проста пословица вели: „Где су кола мудрости, ту су двоја лудости.“ Други опет желе: „да се разум изображава само ученѣм стварних и за живот грађански нужних знања, єр незналица ниє никуда у свету пристао, и већ є по себи неваљо човек.“ Но и у овоме послу млоги су претерали претоваривајући децу више него што су кадре поднети дечије снаге, те тиме проузроковаше млогозналост и површно знанѣ, при коме є обично срдце празно, и необделано. г) „Изображавай дечије срдце и старай се да деца постану нѣжна, побожна и племенито осећаюћа.“ И овај начин васпитаваня због єдностраности своє ниє у свему добар, и доводи децу често до велике разнѣжености, осетљивости, лицемерства, притворности и лукавства.

7. Безусловно или независно (абсолутно) васпитаванѣ. Начело му є: „Човек нити є од природе добар, нити є неваљо, него онакав постане, како га васпитаю.“ По овоме мнѣнію васпитаванѣ ни мало не зависи од дечије природе; оно може учинити с дететом штогод хоће, само кад се по плану удесе први утисци што их дете добија, сви примери и сва радня околине, и кад су васпитатељи вешти у свом послу. —

8. Натериваюће васпитаванѣ. „Гони човека на добро тим ћеш га најпре и најлакше валяним учинити.“ То є начело натериваюћега васпитаваня, коє на жалост іошт у гдекоим вишим и нижим школама и у млогим породицама влада. Васпитатељи ове врсте, ради су суморним и сувише охолим понашанѣм своим према питомцима себи важност код њих задобити, али се они люто вараю, єр права важност недобија се претераном строгошћу, него отачаском благошћу и любави према своим питомцима. Гоненіє при васпитаваню пробуђује код младежи мрзост, потайну злобу и пакост понајпре према самим васпитатељима, па затим и према другим људма, а кад тако одранѣна омладина одрасти, онда и она постає прека и опора према своима млађима, те тако у пуной мери наслѣди све пороке своих гонителя, од коих се у младо своє доба гнушала. Време би било, да се већ овако нечовечно васпитаванѣ,

коим се највећи потајни и явни пороци у срцима омладине подхрањују, како из породица, тако и из християнских училишта сасвим изгони.

9. Мазно васпитаванѣ. Начело му є: „Деци треба све по вољи чинити и угађати, и никад се несме употребити онако средство за васпитаванѣ, коє би деци немило и неугодно било.“ По начелу овом васпитана деца постаю обично мазна и сувише нѣжна, а кад одрасту буду мекушци, себичняци, іогунице и своєвольници, притом телом слаби и духом неяцки а за терете живота неспособни, своим станѣм незадовольни и на очаянѣ склонѣни. Доиста би валяло, да се родитељи брижльиво чуваю од мазног васпитаваня; єр нема горих душмана по децу од њих, што их мазенѣм кваре и свашта им на волю пуштаю. —

10. Претерано иначе строєвско или технично васпитанѣ. Коєга є ово начело: „Не оставляй ученика никад ни у чему самога себи, него га непрестано упућуй и управляй.“ Когод у васпитаваню меру претера, и хоће да сувише уради, тай поквари сам свой посао. Има људи, кои из тежнѣ за господаренѣм, или из суєте, или из претераног уваженя васпитательских средства, єднако децу хвале ил куде, ни на єдан часак без себе их непуштаю, и сваки корак њихов подозрителним оком мере; све им показую, све нешто дотерую и поправляю, критикую и караю, па и прорічу шта ће од детета бити. Но претераност ова нимало није по дечию будућност добра; њоме постаю деца духом слаба и оруђе у туђим рукама, или постаю неосетльива према сваком васпитательском упливу, и по томе гдекои пут гора од оне, коя се скоро никако неваспитаваю.

Важност християнског васпитаня.

Као што є оку телесном нуждна светлост да може видити; тако є и духу човечиєм нуждна светлост, да може познати истину; светлост є та двострука; єдна є унутарня и нама принадлежећа, а то є наш „ум;“ друга є споляшня и виспа, коя є изван нас и кою само чистом вером примати можемо, а то є: „Откривенѣ Божиє,“ коє се у своіой чистоти налази у св. Писму, и у науци єдине, свете, саборне и апостолске цркве Христове. Само у християнству налазимо ми сва истинита и права начела доброг васпитаня. Црква Христова неодбацує проналазке здравога разума,

човечиега ума и искуства у делима васпитаваня, него их по заслузи уважава, али нас она упућує, да све те проналазке сматрамо наспрам више духовне светлости, да их испитуємо и оно што се слаже са вечним определењем и правом срећом нашом да задржавамо и употребљємо, а само оно да одбацимо што є вечном определењу и правој срећи нашој противно. Єдном речи света црква наша божаственом благодати светога Духа, коя у њој пребива, свагда исцелює оно што є у нама немоћно, и попунява оно што є у нама оскудно и несавршено, а тим васпитава како поєдине људе и народе, тако и цела поколења, коя ю слушаю. При великой озбильности, с коіом су учени Педагоги у западной Европи од двеста и више година на васпитаваню и на удешаваню науке о васпитаню радили; ямачно би они до єдиномислености у начелима и у избору средства за васпитаванє одавна већ дошли били и свет би већ уживао найлепше плодове њихових трудова, да су само кадри били са смиреношћу примити озаренє од више духовне светлости и да су радню свою на християнским начелима основали. Но неуживаюћи и не познаваюћи пуноћу Православия, много су пута они уз найболю волю и намеру у своіой науци странпутицом пошли и од вечне истине одступили. Учитељи нашега народа и родитељи србске дечице, валяло би да се неодступно и неуклоно при васпитаваню држе вековечних и сталних начела сахранћних у Православию, да при светлости незаходећега сунца испитую свако людско мудровање, науке, вештине и искуства, да само оно што є добро примаю, и да свагда на уму и у срцу имаю савест Божаственог Спасителя нашег, кои вели: „Тражите найпре царство Божиє и Нћегову правду, па ће вам се све остало придодати.“

Грађа за прво читанє и писанє,

(из економије).

1. Плугом оремо. Дрлячом влачимо. Косом косимо. Грабљяма купимо. Српом жанємо. Решетом веємо. Лопатом грћемо Мерицом меримо. Вилама набадамо. Мотиком копамо. Ножем сечемо. Малћм тучемо. Бургиіом бушимо. Клћштама чупамо. Иглом шиємо. Разбочм ткамо. Четком чистимо. Метлом метемо. Перушком паємо. Цедилом цедимо. —

2. Црница є плодна. Тресет – ялов. Иловача – мочарна. Пескуша – сува. Кречуля – врела. Ђубренѣ богати ратара. Ђубре валя кад угоре. Шеница воли кости. Пасуљ в. креч. Чокот в. пепео. Зоб в. песак. Детелина в. креч. Кромпир в. пепео. Рано семе мраз убија. Позно семе ялова жетва. Иловача є тешка земља. Пескуша – лака з. — Иловача поправља се песком. Пескуша поправља се иловачом. —

3. Будале ђубре разбацаю, паметни сбираю. Пиштавина є найснажније ђубре. Ђубре валя плитко заорати. Од густог сеяня полежу жита. Младо семе тера више траве. Старије семе тера више зрна. Кромпир најболѣ прия на детелишту. Кокуруз воли суву пригревицу. Кромпир в. нађубрен песак. Јабука в. суву яку землю. Воћке в. чађ и угаљ. Међу кокурузе сеје се пасуљ. Сади дудова што више можеш. Ко плаши тице мами гусенице. Поздно воће найдуже се држи. Штале су болѣ, што су сувлѣ. Коя кокош квоца, та се насађује. Живина треба много чисте воде. —

4. Найлошия земља поправи се ђубренѣм. Бостан найволије голубије и кокошије ђубре. Угорела комина найболѣ є ђубре за виноград. За бостан є найболѣ семе двогодно. Куделя и кокуруз волу барску землю. Што ређе сеєш манѣ ћеш жети. Пресађиванѣ прия на влажном времену. Ко воли воће, нека треби гусенице. Воћа обогате читаве пределе. Крушка воли дубоку землю и пригревицу. Где є цвет ту є мед. Ливаде валя косити, чим почну цветати. Ко найдублѣ коси, найболѣ сено носи. Шеничнй леб пре окоре него ражни. Варива се найбрже скуваю у кишници. Найкорелији леб одмекне у врелой пећи. Говна марва найснажније ђубре даје. Овца найвећма страда од влаге. Свинчету найболѣ прия влажна рана.

5. Смолняча дотерује се песком, он є раздроби. Пескуша дотерује се смолнячом, ова є стегне. Ко стриљке спалује, болѣ му њива рађа. Ђубре валя заклонити од кише и сунца. Ситно смрвлѣне кости даю найснажније ђубре. Чокот найволије пепео од лозе. Утрула сочивица найболѣ є ђубре за варива. Ораница постаје мрвлѣњем стене и камена. Рано семе редко омане, а поздчесто. Што поздния сетва, то више семена треба. Што раније зоб посеєш, болю ћеш добити. Свилена буба воли лист од белог дуда. Живина найболѣ прия уз семе од сунцокрета. У житном є зрну мекиня найснажния рана. Што є дрво тврђе, то снажнију ватру даје. Свилена буба треба много чистог ваздуха. Неродна воћка изађе прстенанѣм грана' родна. —

6. Устояна и утрула вода најболя є за заливанѣ расада. Водом с балеге заливано цвеће најболѣ расте. Мочарна земля на яркове се осуши и поправи. Што є земля црня, то више топлоту упия. Шеница и раж прияю на детелишту и репишту. Не зарони семе ни сувише дубоко ни плитко. Дубоко заронѣно семе не добиє довольно влаге ни ваздуха. Плитко заронѣно семе осуши се ил тица поєде. Што є земля плодния, то манѣ семена треба. На шеничишту никад добро не роди шеница, раж, єчам. Жита валя пре жети, него што зрно стврдне. Што се виноград чешће окопава, то болѣ рађа. Вино валя одма с киселице оточити, чим превриє. Паметан домаћин гледа да запати најболю пасму стоке. Паметна домаћица запати најболю пасму живине. Краве ранѣне репом много и добро млеко даю. Варено млеко дуже се одржи да не ускисне.

7. Разуман ратар не угари, но ђубри и сеє непрестано. На сунцу изветри ђубре, а на киши исплака се. Што се земля дублѣ оре, то больи род рађа. Ко под марву сечку стере, најболѣ ђубре добива. Иза єчма валя истог лета іош шта посеяти. Пепео волею: чокот, репа, репац, купус, кель, кромпир. Пескушу волею: кромпир, проя, єчам, єлда, зоб, кокуруз. Преливаюћи воћа и расаде водом чађавицом утамане се гусенице. Ђубрено и окопавано воће лепше и више рода дає. Више вреди єдно дрво племените воћке него илида шугуля. Ко накалами ябуку на трешню, добиє найрумениу ябуку. Колико засадиш воћних коштица толико ћеш добити младица. Младом кокурузовином ранѣна музара, дає найвише и најслађе млеко. Што є штала тешња, то є више ветрити валя. Врело єло и пиће за псе є врло шкодльиво. Кошнице валя заклонити од зиме и ветра. Што више суварака, то є болѣ вино. У житнице свежено зрно валя чешће претресати. На сир комловом обложен неће ни црв ни плесань. Од брашна на реће сито сеяног питавши є леб. Благо поступанѣ упитоми найдивлѣг звера. Болесну стоку валя брижльивиє неговати, него здраву. (Продужиће се.)

Катихизичке Беседе.

БЕСЕДА 1.

О том, што є нуждно човеку ради спасения.

„Иже вѣрѫ имѣтъ и креститсѧ, спасенъ бѫдетъ“ (Марк. 16. 16.)

По благодати Божиюй, сви смо ми, Браћо! добили у св. крштеню найдрагоцѣниє право, називати се християнима, по-

стали смо чановима свете православне цркве; сви смо позвани, да наслѣдимо царство небесно, свима нам є отворен улазак, и показан Спасителѣм пут у вечно блаженство. Слава и благодарност милосрдном Господу! Но да би заиста добили вечно блаженство, дужнисмо и сами потрудити се о том и испунити неке обвезе. Какве? Казаћу у кратко: да би придобио царство небесно и живот вечни, дужан є християнин у течаю земног живота свог пристойним начином ползовати се оним духовним благом, ков нам є Спаситель дао. Ми називамо Господа Исуса Христом, т. є. Помазаником. Зашто? У старом завету називали су помазаницима: Пророке, Првосвештенике и Цареве. А Исус Христос, кои се од пресвете Дѣве Маріе нашег ради спасенія родио, сѣдинио є у Себи службу Пророка, Првосвештеника и Цара. Као Пророк открио нам є непроменьливу истину вѣре, явио є роду човечиєм свою спасителну и Божествену науку. И тако пре свега дужнисмо старати се, да ту науку познамо и у ню вѣруємо од свег срдца. Исус Христос, као посредник и првосвештеник, измирио є нас с Богом, дао нам є приступ к Нѣму, слободу да му се молимо као Отцу, да се уфамо у Нѣга и очекуємо од Нѣга велике и богате милости. Дужнисмо дакле молити се Богу и уздати се у Нѣга. Као Цар, дао нам є нравствене законе или заповѣди, и за испуняванѣ тих обећао є вечно блаженство. По том смо дужни повиновати се Нѣговим законима и испуњивати Нѣгове заповести. Таквим начином, да би постали правим ученицима Исуса Христа и наслѣдили обећано нам од Нѣга царство, дужнисмо вѣровати у Бога, уздати се у Нѣга, молити му се, и чинити добра, нѣму угодна дѣла. „видимъ убо нынѣ, якоже зерцаломъ въ гаданіи, тогдаже лицемъ къ лицѹ: нынѣ разумѣю и части, тогдаже познаю, якоже познанъ быхъ: нынѣ же пребываютъ; вѣра, надежда, любы, — три сія. (1 кор. 13. 12, 13.). Ми ћемо видити некад Господа нашег лицем к лицу, а сад док смо на земьи, дужни смо тежити к нѣму, угађати му, духовно се с ньим спаяти средством вѣре, надежде и любави.

Како и у што треба да вѣруємо, како и за што да му се молимо, шта да испуњавамо и чега да се клонимо, — свему том научава нас св. мати наша Црква; она є од Господа добила власт и силу, да чува и распространява међ людма нѣгову науку и раздає дарe благодати, за нас ньиме прибављене. Ко се неповинує цркви, тай се неповинує Исусу Христу; „онай неможе називати Бога Отцем, кои недржи Цркву за

матер“ говори св. Киприан. Под рукованьем св. Цркве, познати можемо истине православно-християнске вѣре из св. писма, из дѣла св. Отаца и учителя црквених, и из књига богослужебних. Но ниє сваки доколан и способан, да поцрпи из тих обширних извора. Да би нам се олакшало и укоренило у сваком, ма и недозрелом и неученом, познањ најглавнији истина вѣре, св. Црква предлаже нам неке кратке образце, у коима се суштествено садржи цела наука християнска. По томе, најглавније истине вѣроученя налазе се у Символу вѣре, кога су саставили свети отци на двима вселенским Саборима. Правой молитви учи нас молитва Господня: „Отче наш,“ кою є Спаситель наш предао ученицима своима. Истине нравственог, дѣлателног ученя садрже се у десетословію, или у десет заповести, коє є Бог пророку Мойсею дао.

Сад ћемо беседити с вама, Браћо! о Символу вѣре. Наше ће беседе бити кратке; у њима ће се излагати само суштествено, најважније — и већом чешћу речма св. Писма и учителя црквених; то неће бити наше речи, не наше ученѣ, но ученѣ цркве, слово Божиє. Єли нуждно говорити после тог, с каквом охотом треба слушати ту науку? . . . Ми ћемо излагати истине свете, православне вѣре наше у свези и у постепеном поредку. Ко пропусти єдно поученѣ, тай не само да неће чути изложене у нѣму науке, но и друго, слѣдеће поученѣ неће му бити подпуно ясно и разумљиво. И тако вас молим, да се постарате, да не пропустите ни єдног поученя, него да оставивши сва светска дѣла и бриге дођете у Храм Божиі!

Завршујући данашню беседу нашу, кажем вам речма св. Кирила єрусалимског: Моє є говорити, ваше — слушати, а Божиє — усвршавати. Устремимо разум наш, удесимо душу, приправимо срдце; єр се ради душа трудимо, а блага вечна очекуємо.“ Аминь.

Расправа из црковне хронологије.

(Продуженѣ.)

О СЛОВИМА ПАСХАЛНИМ. Слово Пасхално, коє се и ключ граница назива, єсу 35. азбучни слова, коя у Пасхаліи показују подвижне празднике за сваку годину. Зато су 35 азбучни слова што Пасха од 22. Марта заключно, до 25.

Априла опет заключно догађасе. Ови 35 писмена редом овде се на углед стављаю : А. Б. В. Г. Д. Ѕ. Ж. З. И. І. К. Л. М. Н. О. П. Р. С. Т. Ѵ. (у црковним гдекоим књигама место овог стои: Ү. што є у старо доба значило то исто што „У“.) Ф. Х. Ѳ. Ц. Ч. Ш. Щ. Ъ. Ы. Ь. Ѣ. Ю. Ѧ. Ѫ. Кад є слово пасхално А. онда є Пасха Христова 22. Марта, а кад є слово пасхално И. онда є последњег т. є. 31. Марта; І већ почиње 1. Априла, а Ѫ. завршуе 25. Април или последњи дан, кад се пасха случити може. Дакле од А. до И. тражи пасху у Марту, а од І па до Ѫ; тражи є у Априлу.

О ЕПАКТАМА МЂСЕЧНИМ. Епакте мђсечне показую како се с календаром вђчитим и без њега дознати може, у кои дан мђсец кои започиње. И то са календаром овако : Наћи године оне, кое почетак кога мђсеца тражиш брой Недељни, па у календару предидућег мђсеца види последњи датум спрам кога є те године брой Недељни, па по брою овога лако ћеш наћи. Н. пр. године 1867. кад оћемо да знамо у кои ће дан бити 1. Новембер, онда тражимо у Октобру спрам кога є датума овај брой Недељни 6. написан ; а тај ћемо наћи спрам 29. Октобра, онда ћемо видити да ће у Среду бити 1. Новембер.

Може се и без календара дознати, у кои ће се седмични дан кои мђсец започети. При овом нуждно є знати мђсечне Епакте на памет, или написане пред собом имати. А мђсечне Епакте под сваким мђсецом овде ћемо изложити.

а.) Епакте мђсечне.

Март.	Април.	Мај.	Јунїи.	Јулїи.	Август.	Септембер.
5.	1.	3.	6.	1.	4.	7.
Октобер.	Новембер.	Декембер.	Јануар.	Фебруар.		
2.	5.	7.	3	6.		

б) броєви под седмичним данима :

Нед.	Понед.	Втор.	Среда.	Четвр.	Петак.	Субота.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.

Ако желимо знати, у кои є дан седмични год. 1867. Мај започео, онда морамо знати брой недељни, а овај є у тој години 6. послђ пронаћи треба под месецем Маем Епакту 3. ово двоє кад се скупи битће 9. тражи под данима недељним овај брой 9. па под коим даном 9 нађеш, у тај є дан био 1. Мај, а 9 є под Понедељником, дакле у Понедељник є 1. Мај. — Сад іошт єдан пример : За годину 1940. у кои ће дан бити 30 Октобер? Брой Недељни є 7. Епакта Октобра 2;

7 и 2 = 9. 9 є под Понедељником. У Попед. є 1 Октобер, а у кои є 1. у тај є и 8. 15. 22 и 29. следовательно 30 є у Вторник. Овим се начином сваки датум од сваког месеца и за сваку годину пронаћи може, у кои седмични дан пада. *)

За пронаћи пасху за сваку годину, нуждна су нам ова средства: кругови сунца, месеца, година и броєви недељни или ключеви граница о коима є већ овде говорено. Наша православна црква по определеню Никејског првог вселенског

*) Одкуда є код Орфелина Јануара месеца Епакта 2. а Фебруара 5. и єли то правилно?

Правилно то никако ние. Орфелин є пао у погрешку са тим, што є Јануару мѣсецу придао Епакту 2. а Фебруару 5. па поред ови Епакта мора да узима брой недељни онай, кои би се по обштем правилу тек до године за исте мѣсеце употребити морао, као што ћемо доле ово објаснити. Орфелин у своме вѣчитоме Календару, мѣсецу Јануару придав Епакту 2, мѣсто 3; а Фебруару 5, мѣсто наше Епакте 6. И ово може човека у забуну да доведе, при траженю седмичног дана, кад оћемо да дознамо у кои седмични дан мѣсец кои започинѣ. Забуну ову са предосторожношћу избегнути є можно, кад се пазило буде на брой недељни, кои да се употреби, дал за ову текућу годину прописани, или од ланьске заоставши. Године од створеня свѣта починю се бројати од 1. (првог) Марта, а свршую се послѣдним даном Фебруара. Тако дакле, ако ми грађанску нашу годину и починѣмо бројати са даном првим Јануара нпак по сбраяню Календара година од створеня свѣта, ова два прва мѣсеца, с коима се наша година започинѣ, сматраю се као два последня с коима се рачунаюћи годину од створеня света ова завршуе. А по годинама од створеня свѣта сбраяю се кругови сунца, мѣсеца, и броєва недељни. Са овим ћу примѣром чвор да разрѣшим, и то са нашом Епактом најпре, а после са Орфелиновом. У ком є дакле седмични дан ове 1867. године први Фебруар? Наша епакта Фебруара єст 6. той Епакти морамо додати брой недељни од године 1866; єр Јануар и Фебруар год. 1867. падаю іошт у год. 1866. А ове є године брой недељни 5. дакле 5 и 6 єсу 11. А 11 налази се под средом, дакле у среду започинѣ 1. (први) Фебруар 1867. Сад ево опет примера по Орфелиновом начину: Он узима мѣсеце Јануар и Фебруар у текућу а не у ланьску годину, па и брой недељни за текућу годину определѣлени узима, а не ланьски. Уколико є дакле нѣгова Епакта маня од наше, у толико є брой недељни са єдним броєм већи, єр сваке текуће године брой недељни са єдним є броєм већи од ланьског. Ми смо дакле узели Епакту 6, и брой недељни 5, па є било 11. а Орфелин узимао є Епакту 5, а од текуће 1867. године брой недељни 6. па опет тако исто доће 5 и 6 єст 11, а овай брой 11 под Средом се налази, дакле и по нѣговом начину у Среду є 1867. године први Фебруар.

Сабора год. од Р. Хр. 325. држаног, светкује празднйк воскресенйя Христова у Неделю послѣ пуномѣсечйя по равноданству или равноноћйю пролѣтном. (види кньигу о првом вселенском Сабору од Архимандрита Гаврила страна 15. 27. 28 и 33.) — Западна црква зарад светкованя Воскресенйя Христова била є примила онай исти устав, кои и ми; а што є од нѣга одступила, узрок є поправак Календара. Истина да западна црква приманѣм новога Календара Григориева к точности се у збраяню времена већма приближава, нежели наша коя држи стари Юлиев Календар, ништа манѣ с друге стране у недостатке и погрѣшке против самог определеня горереченог Сабора упада по томе, што кадкад са самим Єврейма у єдан исти дан пасху Христову празднує, кое би се определенѣм саборним избѣгнути морало; а кадкад и с пуномѣсечнем пасхалним исту празднує, кое є равним начином определењу Саборном противно. Равноноћие и восточна и западна црква за определенѣ пасхе своє 21. Марта полаже, а тако и пуномѣсечия и мѣне по истеченню 19. год. држи се, да се случаваю; но по точном астрономичном збраяню тако небива. У нашой православной цркви воскресение Христово против опредѣлења Саборног случити се неможе, што ми чрез прирашћени 400 год. са три дана више пута од Римокатоличке, слѣдователно и од Єврейске пасхе, кад се с ньом догоди, већма удаляваио се. Слѣдуюћа болѣ ће обаснити ово: Римляни нису могли предупредити, да ово право астрономично равноноћие од 19 до 25 Марта небива; ако се дакле пуноглуние 20. Марта случи, кад є равноноћие 19. онда овако пуномѣсечие єст право пасхално, єр є по равноноћию слѣдовало; но Римляни за таково га због тога недрже, што они као што смо напред рекли равноноћие свагда на 21 Марта полажу; напротив случившему се правому астрономичкому равноноћию 23. Марта и пуномѣсечию 22; то за пасхално почитую, премда се преће правог равноћия догодило; слѣдователно ние пасхално. Воскресение своє дакле двапут у єдной години црковной међу єдним и другим равноноћием светкую. Такоћер у смотреню збраяня пуномѣсечия упадаю у погрешку противну соборному определению, н. пр. право пуномесечие пасхално случава се кадкад у Субботу, а круг мѣсеца износи га у Неделю, па због тога 8 дана ранше и доцние у таковом случаю Воскресение торжествую; или напротив право пуномесечие пасхално догађа се кадкад у Неделю, а по кругу

месечном у Субботу пред том Недељом односи се, у ком случаю на сами пуномесечия дан пасху заедно са Єврейском против намѣре и узаконения првог вселенског Сабора празднују.

Дописи.

Ђ. М. Вршац, — Я сам дописом моим у бр. 1. овога Листа явио, како є овде први Збор учитељскй из округа вршачког сазван и у почетку школске године држан био, исто тако непропуштам течай радиħ другога Збора, кои є 15. Марта о. г. под председничеством Преч. Г. Филипа Трандафиловиħа проте и окружног надзирателя држан, явности предати: Пошто се Г.Г. Управительи, Учительи, Катихете, и Старательи сакупише, отвори председник збор, и прво се прочита и подпише записник прошлог Збора, — затим се поднесу писмена сачинена, коя ħе се одбору, на преглед предати, после су држана практична предавания за углед, са децом из слѣдеħих предмета: 1.) Из науке християнске „Пета Заповед Божия“ предавао Никола Никашиновиħ Катихета вршачки. 2.)Библична повест „о Аврааму“ предавао Васа Каменарски Учитель вршачки. 3.) Рачун „Брой десет“ у сва четир вида наставляо Димитар М. Бакиħ Учитель вршачки. 4.) Буквареска приповедка „Туђе не дирай“ предавао Іован Бакиħ Учитель вршачки. 5.) Описание „Овца“ из П. Читанке предавао Авакум Травањ учительденѣански. 6.) Диктандо, — „са сва три Разреда заедно“ држао Димитар Аħимовиħ Учитель вршачки. — Пошто се овако предавания свршила, слѣдовале су узаимне приметбе и саветования, — а председник позове ону Г.Г. Учителѣ и Катихете, коима є нови предавания начин манѣ познат, да и они тако раде. — Овом є приликом поново позвао Г. Председник присутствуюħу Господу, да сваки добровольно приложи на новоустроену школску Библиотеку, положивши, сам 50 Фр. а. вр. и тако слѣдуюħи примеру председниковом, сваки є по могућству прилог учинио.

Ж. Л. Из Ср. Неузине. Вредни свештеник наш Ч. Гд. Лука Дожудиħ еднако око настоява да се женска школа код нас заведе. Зарад тога држане су две обштинске скупштине, и решеное, да се Преосвештени Г. Епископ умоли, да другу парохияльну сесию у корист подигнуħа здания школског бар на 7 година обштеству србском уступити изволи, почем на 287. православних домова, нуждне су две Школе него два свештеника. Обштина наша до данас є имала два свеште ника и поред ове крайне излишности од женске деце само четворо школу походише, а то све због тог, што се одпре свештеници више за свое издржанье, нежели за школу стараше. — Али бадава ħе и свештеник настоявати да женска деца школу походе, кад є едно соба мала и за мушкарце, друго пак женска деца нерадо и чезну за школом, гди су мушкарци у едной соби с њима, а ямачно се знаде, да є и много болѣ по дечие васпитаванье кад є школа женска од мушке одѣлена. И тако необходно є за нас нуждна и женска школа. Ако

ову свету намеру нашу високопреосвећени Гд. Епископ благослови — са оваким вредним душепопечителем и управителем школе — добиће народ и наша општина по времену красне и побожне матере ков су заиста најбољи учитељи у првом васпитаню дечаци.

П. Д. У Сомбору 5. Априла 1867. Читаоцима овога листа познато ће бити да су питомци приправничког Завода српског још лане литературну дружину под именом „Венац“ основали. Но осим приправника налази се овде још много младих Срба кои такође задатак свој поняю, и кои за другом свестном браћом своіом остати нехтедоше. Та прва сомборска омладина, склопила є недавно омладинску задругу те под именом „Шахска српска друштва“ вршн заклучке уединење омладине српске. Омладина ова ніе само обделаванѣ књижевности себи за задатак узела, него држи и јавна предаваня и вештбанѣ у лепом хармоничном поняю. Седнице ков се свако 14 дана бар по єданнут држе, јавне су и у њима свако приступа имаде. Я ћу вам само две последнѣ да опишем. У великой дворани приправничкога завода искуплѣно беше још пре почетка седница много слушалаца мушких али још више женских. Седница се обично почела са читанѣм записника и пошто су и други друштвени послови свршени, приступило се правом раду. Єдан члан читао є своє изворно дело ков є други у другой седници братински критиковао, а затим одпевана є єдна песма. Други члан декламовао є єдну народну песму, и тад є опет єдна песма одпевана, а по том є држано предаванѣ. У првой седници предавао є г. Јустин Коњовић земљомер : „О јуначком поштеню, по српским народним песмама“ а у другой предавао є члан Никола Груић врло лепо и вешто : „О утицаю музике на изображенѣ народа.“ Седница се песмом завршила.

„БОГОМИЛИ. ЦРКВА БОСАНЬСКА И КРСТЊАНИ“

*.Под овим є именом нижеподписани написао, а ту скоро српско учено друштво у Биограду наградило критичко-историчну расправу, коя се искључиво бави разјашњиванѣм єдногa од најтамніих и најзамршеніих религіозно-друштвених појава у исторіи югославянской. Намѣраваюћи є сада путем штампе обѣлоданити, позивам на пренумерацию пријатељ народнога напредка и књижевности наше. Књига износиће до 12 табака а цѣна јој 80 новчића. Штована уреднишства српско-рватских новина и свакога у обште родољуба учтиво молим да се приме скупљаня предбројника, и да ми имена њихова пошлю у Задар најдаље до свршетка мѣсеца Маја т. г. — Тко скупи 12 уписника, или наручи толико књига, примиће тринајсту на дар. У Задру, на Благовѣсти, 1867.

Др. Божидар Петрановић.

Издає и уређує Никола Ђ. Вукићевић.

Брзотиском Андрије Варгнера и друга.

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Брой 8. У Сомбору 30. Априла 1867. Год. IX.

Школски Лист излази месечно двапут: сваког 15. и последњег, а Пријатељ српске младежи излази као додатак школског Листа. Цена је за оба Листа 4 фор. на годину.

ПЛАТОН АТАНАЦКОВИЋ

Православни Епископ Бачки.

Онај, који је на полу цркве, школе и просвете Српске већ од шестдест година делао, који је народу Српском вековечне данашњем времену сходне просветне задушбине подигао, с киме се Српство и Славјанство дичило и поносило, — није више међу нама.

Платон Атанацковић православни Епископ Бачки, Сегедински и Угарски, ц. кр. Леополдовог ордена комендатор, председник Матице Српске и више учених друштва члан, ревностни списатељ Српски, Нестор педагога Српских и славни Меценат народни, после дугог боловања преселио се у вечност лицем на цветну неделю, 9. Априла ове године у шест часова из ютра.

Премда је Преосвештени Епископ Платон за данашње време редку старост наиме 79. годину свою доживио, ипак је смрт његова велики губитак по нашу младјану и неяку просвету народну, ер он бијаше први и досада једини Архијерей у народу нашем, који је и своіом трудољубивом и ревностном списатељском радньом, од ране младости па до саме поздне старости, морално религиозну просвету у народу подизао, и који је од земаљског блага, што му по високом сану Његовом народ на уживанје даде, велики део іош за живота свога народу

уступно подижући просветне задушбине, кое ће живити и народ усрећивати, док траје Србства и српског потомства. Једно, што нас за великим овим народним покојником тјши, јест та мисао, да ће Платоново доброчинство за углед послужити садашњим и потоњим знатним и богатим мужевима нашим, и да ће одсада подизање и издржаване просветних завода постати општа задаћа свију оних Срба, кои изобила земаљских блага уживаю, а Платонова неуморна умна радња на пољу књижества и његово ревностно заузиманје за школу и просвету, надамо се, да ће послужити целоме духовенству нашем као пример подражания најдостојнији, те да одсада више неће бити у Србству свештеника, кои школу и религиозно-моралну књижевност народну не би искрено любио и својски подпомагао!

Живот прослављеног Владике Платона нисам у стању овде подробно описати. Томе се ште ближе познаванје личности његове, и подпуно знање догађаја, што су се у народу нашем на овој страни од почетка овога века до данас збили. Међутим ово што ћу овде изложити, служити може за грађу свакоме животописцу Платоновом, а свима читательима овога листа бити ће оно користно и забавно као пријатна успомена на великог покојника.

Павао Атанацковић — у калуђерству назван Платон, — родио се у слоб. кр. граду Сомбору, — недалеко од Светопредтечеве Цркве у војводићској улици у дому кои је сада под. бр. 155. — 29. Јуния 1788 године. Отац његов Петар Атанацковић био је трговац и грађанин Сомборски, а деда Атанацко доселио се овамо из Маћедоније и умро у Силбашу приликом свога путовања, где је у порти и сарањен. — Родитель Платонов за своје младости многе је краљевине обишао ради познаваня земаља и народа, за кое је време брат његов Јован, радећи у Сомбору као трговац и економ, брижљиво себи текао и тециво у реалитете обраћао. Мати Платонова коя је особито нежног и доброг срдца женска била, и према коіой се прослављени наш Епископ са особитим пиететом свакда односио, звала се Марија, рођена Станићева, и била је унука једног столетног старца, кои се из Кожана у Маћедонији доселио, па су га овде старцем Кожом звали, а звоно, кое је он цркви св. Ђурђевской поклонио, зове се и сада „Кожно звоно.“

Старији брат Платонов Мојсеј умре у цветућој младости и смрт његова добру мајку тако ожалости, да јој је срдце

препукло те є наскоро и сама умрла. Осим овога, имао є покојни Епископ две старије сестре и два млађа брата, од коих є сада само єдан најмлађи брат у животу.

Детињство своє провео є Платон у дому родитељском, и учио є у Сомбору основну школу. Єдан од првих учителя био му є Василије Миловановић, потоњи парох Сомборски, кои є пре неколико година као старац од 105 лета упокоио се. Особито се сећао последњих година живота свог преосвештени Платон своєга катихете у сомборској школи ревностног негдашњег пароха сомборског попа Атанасије (Зарића); кои є њему као маленом іош детету, своим побожним животом, мудрим саветима, и толкованїм науке Еванђелске, љубав к цркви и християнской просвети у срце улио, и дао му волю учительском и свештеничком чину.

Гимназияльне науке свршио є Атанацковић у Карловци под управом славнога Директора Андреи Волнога (Volny), а тамо є изучио и богословске науке. Стари наши казују, да є у то време Гимназия Карловачка у цветућем стаю била, и по томе није се чудити, што є Атанацковић, као єдан од најдаровитіих ученика њених, у класичним наукама толики успех учинио, да є потом своим самоучким трудом у пуној мери надокнадио високе науке, кое није имао прилику слушати, и да се већ у своіой 19. години међу најизображеније Србе онога времена бројати могао. Вративши се у постојбину свою као савршени богослов, положи он пред славним директором Мразовићем за учитељ прописани испит с отличним успехом и оженивши се дївицом Катарином роћ. Сотинчевом, постане год. 1809 учителїм у Сомборской школи. Истога лета у деветнайстой своіой години рукоположен буде за ђакона, а 1810. године за свештеника. Као учитель основне Школе Сомборске започео є дакле блаженопочивши свою каријеру, и већ на првом овом степену делао є тако ревностно, да є свима учительима за углед служити могао. Између тадашњих ученика његових има их много іош и сада у животу, а найславнији међу свима є садашњи св. Патриярх Српски Самуил.

Као ђакон и учитель занимао се Атанацковић особито читанїм класичних, педагогичних и религиозних књига немачких, те є у то време израдио по Нимаєру обширно списану прву Српску Педагогию, кою є год. 1812 у рукопису поднео врховном управителю свию православних школа у

Угарской и у сдруженим краљевинама, славнопознатом мужу Стефану Урошу Несторовићу.

У то време на предлог Несторовићев блажене успомене Цар и Краљ Франц I. изда наредбу да се Препарандиє за Србе, Романе и Грке осную, и у новооснованом Српском Педагогиуму у Сентандреи постављен буде за првог професора Педагогиє млади Сомборски Свештеник Павао Атанацковић, заступаюћи прве године и катедру катихете. Да є у новооснованом Педагогиуму Српском Атанацковић главним фактором и найревностнїим професором био, види се из акта у архиви српског учителишта сачуваних, као и од туда, што є већ у Августу 1813. сеннором заведения постао. Кад у Новембру год. 1813. женијални професор гимназиє карловачке Дим. Исайловић у Сентандрїю за професора Педагогиє дође, онда Атанацковић наименован буде за редовног катихету, професора пћения и доцинє Свилодћлства, кое є премете како у Сентандреи, тако и у Сомбору све до године 1829 ревностно предавао.

Сродне по умной снази и по правцу мишленя душе лако у пријательство ступе, и то пријатьство њима на узаимно напредованћ у наукама и образованости служи. Колегијална дружба и найтешнћ братинско пријательство професора Исайловића, Атанацковића и Булића у Сентандреи и у Сомбору може за пример служити свима наставницима наших школа. У том пријателству Атанацковић се врло много од Исайловића у висшим наукама користно, и за то време є он с найвећим жаром и одушевлћнїм на полю књижевности наше радио пишући полезна и забавна дела на српском єзику много чистиє и правилниє, него што су пре и после нћга славено – српски списатељи писали. У Давидовићевим Бечким новинама, као и у посебним књигама и књижицама издавао є на свет Атанацковић плодове умних своих трудова. Године 1817. изишла є у Будиму „Педагогия и Методика“ без имена ауторовог, за кою се држи да ю є списао професор Исайловић, али по сравњиваню званичних писмена што их при себи имам, држим да є то оно исто дело кое є Атанацковић год. 1812 кр. саветнику Несторовићу поднео, и кое є по том по наредби правителства, може бити чрез Исайловића, скраћено на свет изишло.

Године 1823. издао є Павао Атанацковић „Огледало Човечности“ књигу пуну найкраснїе науке у приповедкама кое є трудолюбиви писатель с немачког и француског

єзика у младости своіой преводио ради свога упражнияваня у тим єзицима. У предговору на ову кньигу врло мудро говори он: „Други просвећени народи имаю толике силне моралне повести печатане, пакъ и опетъ непрестано издаю, с ньима се читаюћи и, лепо забавляю и срдце своє облагорођаваю. Зашто не бы мы, кадъ нам ніє преднячити дато, за ньима неленостно ступали? Стидимо л' се што писмо орігіналне главе? То би штеславне было, напредку просвећеня народногъ отвећ вредоносно. Већа є и сайния чест полезним, него без тога орігіналом бити."

Ову свою кньигу списао є свештеник Атанацковић за учителѣ, а особито за нежне матере србске, коима ове вечног спомена достойне речи на краю предговора свог на срце меће: „А тебе сам нарочито Нежна Србска Мати пред очима имао. Ты си она на првом листу изображена, како детенце твоє раниш. Клечећи пред тобом иште оно рaану од тебе. Рaани га и пой свесрдно, да бы ти и оно рaана као што га од милине називашъ, была. Быће, ако га млекомъ добродѣтельи, Богу љубезнымъ, Цару вернымъ, Людма услужнымъ отдоишъ. Казуй му и приповедай свагда оно, чим ћешъ у младо срдашце нѣгово честность садити, коренити. Пази добро и разбирай, єли му то трпельивіе, нежніе, блажіе, словомъ добродѣтельніе приповеданѣмъ твоимъ постало, него што є пре тога было. Света є ово дужность Ваша, Матере! Отъ тогъ, како ю испунявате, зависи срећа ил несрећа Рода Човечіегъ."

И да нам осим ове красне кньиге ни шта друго ніє оставио Павао Атанацковић, ипак би вечно у народу споминяло се име нѣгово; єр кньига та доиста є многоме младом Србину за огледало човечности и поштеня служила, као што и я радо признаємъ, да самъ ю под руководством моє добре Майке іошт као дете од 9 година са услађенѣм читао и из нѣ многе примере добродѣтельи прочуо.

Као катихета и професор Педагогиума Србског списао є Атанацковић не само све предмете коє є он у овом заводу предавао, него є найвеће учешће имао у радньи на школским кньигама, коє є Несторовић намислио био у школе србске увести, али се ніє то допустило.

За време бавленя свога у Сомбору од 1816 — 1829 године био є Атанацковић и парохом у Св. Ђурђевской цркви Сомборской, и као такав отликовао се особито проповеданѣм

слова Божијега, са чега є и неке неугодности од тадашње своє власти претрпити морао.

Іошт млад свештеник будући остане удовцем са єдним єдинцем сином по имену Василијем, кога є на више науке дао, а сам он године 1829 опростивши се с духовним стадом своим у красној беседи, коју є на Ускрс те године у Св. Успенској Цркви Сомборској изговорио, отиде у Фрушку Гору и ту под наставлянем Авве Крушедолског Димитрия Крестића проведе неко време на искушению, а затим у јаночки чин ступи примивши не само у филозофији грчкой него и у православной цркви у почетку XIX века прослављено име Платон.

За кратко време задобије іеромонах Платон велику љубав своега Авве а посредством овога дође у милост и код митрополита Стратимировића, те постане најпре настоятелем манастира Шишатовца, а потом Архимандритом Бездинским.

Као Архимандрита Бездинског налазимо ми Платона на Сабору народном године 1837. при избору Владике Стефана Станковића за Митрополита Карловачког. Мудар савет и красноречиве речи Његове одклонише на сабору том неслогу и неспоразумленє међу посланицима и умирише узруяне посланике романске народности.

Године 1839 кад се бивши пакрачки владика Хранислав премести у Бачку, а дотадашњи будимски владика Живковић у Темишварску епархию, постану упразнене епархије пакрачка и будимска, а горњокарловачка є већ од више година смрћу митроносног песника Лукіяна Мушицког упразнена била. Том приликом по синодалном избору и царском потврђеню држана су Септембра месеца у Сремски Карловци три Архијерейска посвећења, наиме у неделю 10. Септембра 1839. посвећен є био за Епископа Горњокарловачког раковачки Архимандрит Евгеније Іовановић; у Уторак Септембра 12. завладичен є Архимандрит Бездински Платон Атанацковић и предан му є жезал епархије Будимске, а идуће неделє посвећен є за Епископа Пакрачког ковильски архимандрит Стефан Поповић. Платоново посвећенє извршено є с необично великом свечаношћу чрез Митрополита Станковића и Архијерее Георгия Хранислава и Пантелеимона Живковића, кои су у очи тога дана на преламаню архијерейских хлебова у саборной цркви Карловачкой провозглашени били, први за Бачког а други за Темишварског Епископа.

Од године 1839 до 1848 управляо є Епископ Платон

епархиом Будимском стануюћи у Будиму. За то є време он слово Божиє с природеном себи речитошћу у Будимской и Пештанской Цркви више пута проповедао, и на земальским саборима права Цркве и Народа нашег одважно бранио, као што сведоче нѣгове на свет издане „Дипталне Бесѣде,“ а продужио є и свою у младости започету књижевну радню издавши на свет у то време: „Библичне Повѣсти Старога Завѣта књигу I,“ и Повѣст о резиденцiи Епископата Будимског.“

Поставши Епископ, године 1841 походио є први пут од како се покалуђерио мило своє рођеня место Сомбор, и ту є у свето Ђурђевской Цркви на Петров дан, а у Св. Предтечевой на Павлов дан служио и проповедао, почевши у овой цркви проповед с речма „Ево места гди сам се родiо, ево цркве гди сам се на данашњи дан крстио!“ Све своє познанике, коє є у животу нашао, походио є тада Владика Платон, на и саме просте салашане негдашнѣ парохияне своє, чим є опазио, поздравляо є, и с њима се братински снисходљиво разразговарао, оставивши у месту овом најкрасниi спомен смирености и архипастирске љубави према простоме народу.

Кад є обштина липованских расколника у Буковини год. 1844. добивши од аустриског правительства право имати епископа, за таквог год. 1846. узела неког у Цариграду под судом патриjаршеским бившег босанског митрополита Амвросия, и кад су противу тога епископ Буковински Хакман и Митрополит Раячић званично код двора царског протестовали, онда є епископ Платон списао и 1848 год. на свет издао на црквено славенском єзику књижицу под насловом: „Повѣсть краткая и достовѣрная о расколницѣхъ, на соблазнъ и позоръ православныя нашея восточныя церкве въ сiя послѣдняя времена прошибающихся.“ — Дѣло ово слабо є у нас Србаља познато, али знаю за нѣга у Русiи, и тамо є оно у духовной литератури достойно уважено. (Види Христ. Чтеніе 1859. декабрь: „О послѣднѣй попыткѣ разколниковъ найти себѣ епископа.“)

Бурне године 1848 премештен є преосвештени Платон по наредби Цара Фердинанда за Епископа Бачког, но тек год. 1851 прими он управу Епархиє ове.

Увиђаюћи да су нам школе яко занемарене и да школских књига немамо, прими се Преосвештени Владика са особитом љубави трудног посла списиваня школских књига. Од нѣга добисмо између године 1852 и 1856. српски

Буквар; прву ѣзикословну Читанку; другу књигу о ѣзикословію и читаню; Практично немачко ѣзикословље; Училишну и Домашню Библију са сликама (управо обширну библичну повест старог и новог завета с нравоученијама по немачком списану); Катихизисе: мали, средњи и велики; Методику рачуна на памет, методику рачуна с цифрама, књигу упражнења у рачуну и т. д. Ово су прве школске књиге што су на Србском ѣзику у Бечу трошком ц. кр. накладе школских књига издане и у Србске основне школе у аустриским земљама уведене. А што смо те велекористне књиге за тако кратко време добили, на томе имамо захвалити неусипном труду Платоновом, кои є и само време ноћнога покоя на сачињаванѣ, преваћаванѣ и списиванѣ ових књига жртвовао, при свем том што є баш овостручна радња нѣгова наносила му многе неповољности од људи, кои су завидљивим оком пратили све кораке и сву радњу нѣгову.

Преосвештени Владика наш могао се до тога времена, — при свим незгодама, кое га окружаваху, — срећним човеком назвати; єр жив бияше премили син нѣгов Васа, кога є као зеницу ока любио, и у коме є сву радост и утѣху налазио. Али последњег дана године 1854 умре єдинац Платонов и он остане сам саморан на овоме свету лишен последње утѣхе ове у дубокой старости своіой!

Но ту у найвећой невољи, и у найтежем искушењу, покаже се Преосвештени Платон разумним адамантом. Ослонивши сву печал свою на Бога и на милост Божию, с удвоєним трудом и с неусипном ревношћу прихвати се он књижевног рада свог преводећи Библију, од кое є из Новога Завѣта издао недељне и празничне Апостоле и Евангелија у тексту славенском са своим србским преводом, а из Старога Завѣта превео є и издао „Сочинения Соломонова и Сирахова (1857), Псалтир и књиге: Іова, Іудите и Естире.“

Іошт є издао Епископ Платон године 1857. за свештенство наше врло полезно дело на црквено славенском ѣзику под насловом: „Архїерейское Повѣленїе на свѧтцѣ даємое Пресвутерѹ въ Хїротонисанїи, сложеное по писанїамъ.“ Славећи 27 Октобра године 1860. свој педесетогодишњи свештенички јубилеј издао є у спомен тога свој превод „Толкованіе молитве Господнѣ Отче нашъ.“ Осим других дела, што их є у ово време и доцније митрополит овај писатељ печатати дао, издао є он год. 1861 у преводу србском „Старозавѣтне Пророке,“ с жељом, да

мили нѣгов Род Српски читаюћи, размишљаюћи и поучаваюћи се у овим богодухновеним књигама наће себи духовне ползе и праве радости.

Сад наступаю последньи дани живота Платоновог, дани дубоке старости нѣгове, кои се управо могу назвати периодом доброчинства нѣговог, єр у овима є он подигао себи задушбине, кое ће вечито у народу Српском проповедати славно име Нѣгово, приносећи многоструку корист и унапређуюћи од колѣна на колѣно просвету народну.

Прославивши у години 1861 стогодишньицу найвећег Мецената Српског Саве Текелиє, Владика Платон наскоро потом положи темељ српской правној академији, о коіой се идея на поменутой светковини породила, завештавши великолѣпни дом, кога є за 40000 ф. купио за палату те велике школе; затим куплѣну по скупе новце књигопечатню уступи Гимназији Новосадской; сазида о свом трошку красну црквицу на альмашком гроблю у Новом Саду, а покрай нѣ оснуе школу за децу из околнога края и установи закладу за издржаванѣ учителя.

Међутим навршивши се и педесет година од како є негдашньи млади свештеник Павао Атанацковић првим професором у Педагогиуму постао био, Прослављени Архиєрей, — удививши, да є омилѣни нѣму негда Педагогиум Српски прежививши многе критичне догађаје, као Фиников обновио се, и ново устройство добио, кое є по високой правителственой наредби преко Нѣга дне 22. Октобра 1862 у живот ступило, — установи алумнеум за препитаванѣ сиромашних доброучећих се учительских приправника у Сомбору, уступивши заветним писмом од 27 Октобра 1862. све своє приходе из протопресвитерата Сомборског, овой своіой задушбини.

Овим є начином постала у препарандіи Сомборской заклада „Платонеум,“ из кое сиромашни приправници зарад препитаваня и издржаваня новчану помоћ добияю.

Напоследку уверивши се, да то мезимче између задушбина нѣгових плодоносно напредуе, и желећи обстанак овога вековечно утврдити и обезбедити а притом стипендиє увеличати и разпространити, заветним своим писмом од 1. Фебр. ове године уступи прослављени Владика наш Платонеуму сав дотле нескуплѣни приход свой из протопресвитерата Сегединског и Новосадског, од коега є по ревности прич. Г. Ђорђа Бранковића проте сомборског до сада већа половина обезбеђена, а надати се, да ће и остала сума, што се на дугу код

општина и свештенства налази, скорим законитим путем обезбедити се, те тако ће Платонеум наш, ако Бог да, скорим у нову стадију напредовања свога ступити, и по времену сваке године дванаистицу доброучећих се сиромашних приправника с пристојном подпором месечном издржавати моћи. —

Свршио сам ове црте из живота Преосвештеног Владике Платона, онако како сам знао и могао, тим мој најдубљ почитањ отдавајући првом професору Српске Педагогије, једном од најревностнијих и најплодоноснијих народних писателя, прослављеном учителю, катихети, проповеднику и Архијерею, а сврх свега безсмртном Меценату, коега ће славна успомена у Србству живити, док год се читале буду књиге његове, док год постојале буду задужбине његове, и док узтраје родољубља у прсима Српских синова.

У Сомбору, Други дан Ускрса 1867.

Н. Ђ. В.

Цљ, задатак и главно начело християнског васпитања.

Из свега, што смо о определењу човечијем, о падењу првих људи и о спасењу нашем чрез Исуса Христа напред говорили, *) ясно се види, да се прави задатак земаљског живота нашег састои у том: „Да се човек, због првога грјха лишени заједнице с Богом, својевољно обрати Богу, да Га позна и љуби, да Њему служи, и тим спокоян, задовољан и блажен да постане.“ — Но ово може бити само посредством спасителних од Христа установљених и у св. цркви храњених се средства благодати Божије.

Христос нас је искупио од клетве греховне, и привео на прво наше достојање, т. ј. на ону идеју, ради које је човек на овај свет створен. С' тога смо ми дужни Спасителя нашег сматрати као узор васпитања, и као најбољг васпитателя целог човечанства. Као што се планете около сунца окрећу, тако ваља да се цео живот, све мисли, све намере, сва осећања и сва дела наша обрћу около „Сунца Правде“ Исуса Христа, с том само знаменитом разликом, што смо ми дужни наше најсјајније Сунце правде, све у ближим круговима обилазити,

*) види бр. 4.

да се тако на последку с њиме саединимо и уђемо у царство нѣгове славе. Само тврдом и постояном вером у распетога Спасителя, употребленѣм благодатних средства нѣгове свете цркве, и владанѣм по нѣговой найсветиой и премудрой науци, кадри смо ми себи повратити прво оно блаженство, кое є праотац Адам са непослушности изгубио; тим само начином можемо ми постигнути право определенѣ наше.

Задатак християнског васпитаня дакле є: „Приводити децу к заедници са Христом, и довести их до тога, да они по времену као одрасли и зрели люди, своєвольно, радо и свесрдно теже и настоє уподобити се Христу, и онако живити, као што є он учио.“

Цѣл християнског васпитаня є ова: „природним средствима, што их здрав разум, ум и искуство пружаю, и одобраваю, и надприродним средствима, што их света црква дає, децу и младеж упућивати и утврђивати у томе, да они, право определенѣ човечаско постигну.“

Главно начело правог християнског васпитаваня є ово: „Васпитай човека да буде послѣдователь Христов, и да увек настоява нѣму се уподобити.“

Рећи ће можда когод, да поставлѣно ово правило важи само за благочастиво или религиозно васпитанѣ, а не и за васпитанѣ домаће, телесно, умно и грађанско. Ал' ко би могао порећи наше ово начело и одрећи му важност обшту за целокупно васпитанѣ, чим само разборито и безпредрасудно посмотри живот Спасителѣв, и нѣгову чисту еванђелску науку. Речи, наука, чудеса и друга сва дела Христа Спасителя очевидно нас упућую да телесне моћи наше чувамо, негуємо и усавршуємо; да умне и правне снаге духа нашега развиямо; да телом и духом Бога славимо; да све люде као свою браћу, као синове єдног обштег Отца небесног сматрамо; да их любимо од свег срдца, и да им све оно чинимо, што би желили, да у подобной прилици други нама чине; да ближньима своима чинимо свака добра; да отачбину любимо; да цара и власти почитуємо; да будемо трудољубиви, задовольни, смерни, послушни, да почитуємо своє родителѣ. Єдном речи, све оно, чиме се права срећа поєдиног човека, и благостанѣ обште подпомаже, утемељує и унапређує, учимо се ми познати и дѣлати из светог Евангелия, и из апостолских посланица.

Далеко нека буде од нас та црна мисао, да нам науке и вештине, што на корист, земальску срећу и на напредак

човечаства служе, нису од потребе; ѳр кад ми умом напредујемо, то онда по нашем увереню све већма уважавамо образ Божји, што ѳ у нама. Али смо ми притом подпуно уверени, да знања и вештине саме по себи нису кадре нас привести к правом определеню нашем, нити су оне кадре, без освећења одозго, дух наш савршено задовољити и стално и дуготрајно благостанѣ друштву човечиѣм дати. Па с тога желимо и тежимо, да сво знанѣ, свака вештина, и све што човек душом и телом ради, задахнуто буде духом благочастия, духом свеспасителне науке Христове; да човек свестан буде определеня свог, и уверен, да он ниѳ само за овај свет створен, него да ѳ живот нѣгов на земльи само приправлянѣ за вечност, и на последку, да човек, стараюћи се за своѳ тело, не заборави на свою душу; ѳр каква ѳ корист човеку, ако придобиѳ сав свет, а оштети душу свою.

Како се читаю приповедке из прве ѳзикословне читанке.

Пошто се ученици у другом разреду србске народне школе у читаню у толико већ извештбаю, да могу сваку србску књигу правилно без муцаня и застаяня читати, предузети валя читанѣ с' разумеванѣм, и то понайпре на оним предметима, из прве читанке, кои у себи садрже приповедке. Такове за овай посао отвеч сгодне приповедке у овой читанци ѳсу: 2. 4. 7. 11. 12. 14. 18. 25. 26. 35. 36. 37. 39. 41. 42. 45. 48. 49. 83. 96. 98. 84. 86. 93. 95. 99. 100. 101. и 110.

За предаванѣ ових предмета' препоручую вешти учительи овако поступанѣ:

I. Учитель, брижльиво приправивши се пред тим код куће, приповеди деци приповедку лепо, разговетно и умилятим гласом. Деца врло радо слушаю приповедке, и већма на ньи пазе него ма на какво друго казиванѣ, описиванѣ ил поучаванѣ. Само треба да учитель уме к срдцу дечиѣм говорити и да се сам заузима срдцем и душом за оно што им казуѳ, пак неће имати узрока тужити се на непажню и разсеяност дечию.

Кад ѳ учитель приповедку изприповедао, онда нека отвори читанку, и упутивши ученике на коіой се страня налази та иста приповедка, нека он прво велегласно, полагано и подпуно

правилно и лепо целу приповедку прочита. Међутим ученици очима гледаюћи у књигу а ушима слушаюћи како учитель чита, прате читанѣ учителѣво и сами у себи читаю.

По том на позив учителѣв чита се одсек по одсек, и то сваки одсек чита најпре єдан од бољих чатаца, па онда опет єдан или двоица од лошијих. Између првог и другог дечијег читања учитель затворивши књигу пита од прилику овако: о коме є ту реч? Шта се о нѣму каже? Какав є био тай дечко? Треба ли да се на нѣга деца угледаю, и у чему? и т. д. По себи се разуме да питања мораю бити удешена према садржаю прочитанога предмета. А да би учитель згодна питања вештo задавати могао, треба да се пред тим код куће извештба у задаваню питања, а не да их онде онако од ока смишља. Ученици обрнувши књиге на скамију, пазе на свако питанѣ учителѣво, и прозвани одговара у подпуној реченици. —

Код другог читања разтумачи учитель деци речи и изражає, коє ова неразумею, и запита их како би се тай смисао другим речма казати могао.

После тога на позив учителѣв прочитаю ученици іош єданпут или двапут течно целу приповедку, тако да по єдан чита на глас а сви други за њим у себи. На глас читаюћи ученици меняю се код свакога одсека, и тим се прилика даде да већи део ученика у велегласном читаню учествує. Затим се зада ученицима, да приповедку ту и код куће велегласно прочитаю и да ю родитељима, сродницима или другим знанцима приповедаю.

II. Другога часа захтева учитель, да му ученици приповеде ону приповедку, коју су іуче у школи чули и читали. Сећаню дечијем, где нуждно буде, притећи ће учитель у помоћ сходним питанѣм, а при том ће морати єднако на опрезу бити, да деца неговоре по књизи од речи до речи, него да приповедаю своим речма. Оваковим приповеданѣм вештбаю се деца у стварном памтењу, у устменом изражаваню мисли, и у правилном говору, а све то є од превелике користи за нашу децу, особито у оним краєвима где се неправилно говори, и где се туђе речи у говор српски мешаю.

Пошто се овако деца у приповеданю добро извеште, учитель прихвати моралну єзгру или главну мисао приповедке, и у разговору омили деци ону врлину, коя се ту препоручує, или побуди у срдцу њиховом негодованѣ и одвраћанѣ од онога невалялства или погрешке, о коіой се у приповедки ка-

зує. Затим се главна мисао приповедке доводи у свезу са науком вере и закона Божијег, са познатим изрекенијама и пословицама, и приповедкама.

У главним и у свим варошким школама упућује учитељ II. полгодија децу, да изнађу именице (речи суштне) у једно и више брою; затим придјеве (приложне речи) и глаголе, и да ове у садашњости, прошлости и у будућности у оба броја и у сва три лица изложе. По себи се разуме да ово иде постепено и тек онда пошто је учитељ пред тим децу упутио у разпознаваню главних граматичних делова' и облика.'

На последку задати ваља, да деца неотварајући књиге, својим речма спишу приповедку коју умеју приповедити. Међутим ове покушаје тек другог полгодија започети ваља и то с' мањим приповедкама као што су оне на брою: 4. 11. 14. 24. 36. 37. обадве под бр. 96. 99. и 100. Докле се деца с овим тихо забављају, дотле учитељ ради посао с букварцима или с' псалтирцима.

Грађа за прво читанје и писанје,

(из економије).

8. Земље около вода имаю више влаге озго и оздо. Разуман домаћин има найзгоднје рупе, де ђубре збира. Сапуница иза кошуља остаюћи найболје је ђубре за ливаде. Вешт ратар зна, које је семе за његову землю найболје. Један косач уради више и боље него три жетеоца. Паметни подижу племените воћке, а будале шугуље. Тамани изданке, па ће воће више рађати. Шљива свуд прија, де није сувише влажно и ладно. Бели лептирови шкодљиви су и ваља их све тући. Тамани сваку некорисну бильку, ер отимље рану корисной. На цвету од једе и беле детелине набере чела много меда и воска. Найбољи мед прави чела на цвету од липе и багрена. За рану свилене бубе несме бити лишће влажно. Разумне газде држе онолико стоке, колико могу добро ранити. Мирна и благе ђуди животиня угоји се, а немирна никад. Добра овца даје по 3½ до 4 фун. вуне. Добра пасма кокоши носи по 150 ја на годину. Састрица је питавија нег житно зрно, и више снаге даје. Ко ће добра вина, нека га на комини неоставља. Брашно од кромпира помешано са шеничним даје врло заситљив леб. Од кудельна и конопља задаја бежи житни жижак без трага. —

9. Највећма земљу опустоши, ко на њу двапред застопце исто семе сеѣ. Кромпиром засађена земља даѣ десет пута више рода него житом. Пожњевено жито што се болѣ од кише сачува, то болѣ брашно даѣ. Од катранског задая бежи кртина, миш и жижак без трага. На дивљу младицу накалемљена племенита даѣ најплеменитији род. За коштичаво ѣ воће најболѣ спаинѣ, а за семенато очењ. Где год се на воћки две гране укрштаю валя одна ѣдну одсећи. Око воћке заронѣн у ярчиње чађ начини ѣ роднију и снажнију. Дуд најболѣ прија на топлој земљи и пригревици. Ко марву израноѣ наквашеном сечком полак ране заштеди и болѣ израни. Прекруплѣне и натоплѣне зоби не оде полак, а коњи се болѣ изране. Кадкад су само ваши криве, те се свињи угоити не даю. Најболѣ су коже од лисица и вукова зими утучених. Добро уранѣна гуска даѣ по ¾ фун. перя на годину. Разумни сею полак земљ за стоку, да ѣ више одране. Што су на коли већи точкови, то лакше кола иду.

10. Сирвљеним костима најубрена њива, даѣ по 10 центи зрна више по ютру. Лаку земљу валя дублѣ и гушће сеяти, а тешку плиће и ређе. За стоку сеяне усеве валя косити у цвету, онда најболю пињу даю. Разумни држе стоке што више могу, да више ђубрета ухвате. Болѣ ѣ давати стоки ране чешће помало, него на ѣдаред много. Добра крава даѣ на доброй рани по 5 ока млека на дан. Брже се нагоѣ свињ, кад се у рану помало ситна угля помеша. Ко зоб са сечком помешану и натоплѣну изранюѣ, ни полу не потроши. Дуд ѣ толико користан, да би све ограде дудовом живицом засадити валяло. Семе од свилене бубе валя зими држати на сувом и ладном месту. Свилена буба не подноси ни сунца, ни зиме, ни промаѣ. Док снег стои валя заклонити кошнице, да их сунце и не осиа. Добро ранѣне гуске могу се по два и тридред на годину очупати. Пас побесни од яке зиме, вруѣине, глади, жеђи и од драженя. Свиньче ако и воли брлю најболѣ прија у своіой и у топлој кочини. Четир коня упоред упрегнута сила више вуку, него два и два. Најпитавіи леб ѣде, ко мекиню прокува, прогнѣчи, и том водом леб замешуѣ. У шеничном брашну има више мекињ него у ражном, зато ѣ питавиѣ. —

11. Свака растиня има као и свака животиня свою особиту негу, уз коју најболѣ прия. Преливаюћи цвеће и расаде водом од кувана дувана, све ћеш гусенице и бубе истребити. Под корен од воћке закопана у ѣсен крв, црева ил стрвйна

натера силан род. Есени по ѕдаред заливене воћке водом од куваних костију или кожица кожуарских чизмарских и других натера силан род. Суве гране на воћкама ваља есени до здравца отестерисати и ране залечити. Ако є у време цвета много кише, а ти свако ютро помало воћке отреси. Кокице ваља рано ютром с дрва отрести, у кесе скупити па опарено дати живини. Најбољи су виногради на южной страни од брда, особито ако су од истока заклонѣни. На пачија ја болѣ є насадити ћурку ил кокош, ѳр мирније лежи. Од белих коза слаѣе є млеко, него од мрких, и од шутих слаѣе него од рогатих. Зрном ранѣна стока болѣ ђубре дає, него од сена, а од овог болѣ него од сламе. Ждребе ваља презати уз мирна и добронудна коња, да научи мирно бити и добронудно. По снази питања прече є сочиво, па пасуљ, грах, састрица, єлда, најпосле жита. Кравлѣ млеко има више сира и масла, а овчиє и козиє више шећера. Немирной на мужи крави баци на крста мокро ћебе, па ће мировати. Добра крмача опраси у 2 године 5 пута по 10 до 12 прасаца. Вешта газдарица очерупа своє гуске по 2 и 3 ред на годину, те гомилу перја добиє. Не остави марвинче да на киши и мећави пред врати дрежди, док ти се прохте да га унутра пустиш. —

12. Сваки расад и усев оће свою земљу, положај, ђубре, време сетве и жетве, коє све мора ратар да зна. Сваки расад и усев има свою особиту рану, па у коіой є земљи највише находи, ту најболѣ прија. Сваки расад и усев сиса из земљѣ оно, што му є рана, па ако се ђубренѣм оно земљи не накнади, она изјалови. Зоб и раж могу се дваред застопце на исту земљу сеяти, ал шеница и ечам не. Земља се оре и копа, да є кртија, па се лакше семе ухвати и има више ваздуха, топлоте и влаге. Ко жито пре жанѣ него што узре, добиє и зрно крупније и болу сламу. Ако є на воћки много граня, ваља слабије посећи, да остале одгуше и оснаже. Набацај с пролећа свако вече вунених крпа на воћке и ухватићеш свако ютро гомилу гусеница. Ако є у време цвета суша, а ти воћке водом шкропи и добићеш више воћа. Топлота, мрак, мирно лежанѣ и добра рана сваку животиню угои, а зима, вианѣ и глад осуши. Изсецана па у сланой води натоплѣна кокурузовина најболя є зимна рана за музару. Ко живину са натоплѣном кокуружньом прекрупом рани, сила є пре угои. Ко є према живадима суров и немилостив, биће и према људма и према рођеной браћи своіой.

Расправа из црковне хронологије.

(Продуженѣ.)

О ТРАЖЕЊУ ПАСХЕ. На колико се начина може Христијанска Пасха пронаћи?

Христијанска Пасха, може се пронаћи на пет начина: 1. по круговима година, 2. по таблици неисходиме пасхалне, 3. практично. 4. чрез основаније. 5. чрез брой недељни.

1. Изнађенѣ пасхе по круговима година. Ово є израђено за цео круг година, кои се из 532 године састои н. пр. 13 круг свршен є 6916 од Адама, а од Р. Х. 1408 а започео є круг 14 са 6917-ом од Адама, а од Р. Х. 1409-ом и кои ће се свршити год. од Адама 7448-ме или 1940 Христове године. Сад кои незна практично пронаћи нека види у великом Псалтиру, Типику, Требнику и Орфелиновом вѣчитом календару, па ће наћи годину од створења свѣта, и од роћења Христова, Индикт, круг сунца, круг луне, основаније, епакту, вруцѣ лѣто или брой недељни, и ключ граница или слово пасхално.

По овом слову пасхалном нека гледи у пасхалију пак ће видити ког є пасха, н. пр. за год. 1867 слово є пасхално Ч, нек почне бројати са А од 22 Марта пак ће набројати да є Ч 16. Априла и да є тога 16 Апр. Воскресеније.

2. По таблици неисходиме пасхалне, слѣдујућим се начином пасха наће: Овдѣ су горе стављени сви 28 кругова сунчани, и лѣво на страна сви 19 кругова мѣсечни, десно таблица пасхални слова у седам реди, а под тима доле 7 броева Недељни. Сад пронаћи треба круг сунца и круг месеца, пак ћеш видити, да є за год. 1867 круг сунца 11, круг месеца 3. повуци од круга сунца 11 доле преко пасхални слова линију, до круга мѣсеца 3. па ово слово ков из под круга сунца стои у єдной линији са кругом мѣсеца, или ков обадвома круговима, т. є. сунчаном и мѣсечном на ключ или на лакат стои, то є за ону годину слово пасхално. А овде є Ч, и кад є Ч слово пасхално, онда горњи рачун у предидућем правилу тако исто и у пасхалији показује да є Ч 16-ог Априла. Испод Ч. доле вуци линију до броева недељни, пак ћеш наћи да є под њим брой недељни 6. Тако є дакле за сваку год. испод пасхалног слова брой недељни наменѣн.

Ево овдѣ стављамо таблицу пасхалне заедно са круговима сунца, мѣсеца и броевима недељнима на углед, да се сваки, кои жели, по њој равнати може.

Ш. Л. 8 б.

Кругови сунца.	1	2	3	9	4	5	6
	7	13	8	15	10	11	17
	12	19	14	20	21	16	23
	18	24	25	26	27	22	28

Кругови мѣсечни							
1.	П	О	Н	М	Л	Ѳ	Р
2.	Ѯ	Б	Ѕ	Ж	Ѳ	Д	Г
3.	Ѳ	Х	Ф	Ѵ	Ш	Ч	Ц
4.	Н	О	Н	М	Л	К	І
5.	Ъ	Ы	Ч	Ѿ	Ѫ	Ю	Ѣ
6.	Ѳ	Х	Ф	Ѵ	Т	Ѳ	Р
7.	Н	Ѕ	Ѕ	Ж	Л	К	І
8.	Ъ	Ы	Ъ	Щ	Ш	Ч	Ѣ
9.	П	О	Н	Ѵ	Т	Ѳ	Р
10.	Н	Ѕ	Ѕ	Ж	Ѳ	Д	Г
11.	Ѳ	Х	Ъ	Щ	Ш	Ч	Ц
12.	П	О	Н	М	Л	К	Р
13.	Ѯ	Б	Л	Ж	Ѳ	Д	Г
14.	Ѳ	Х	Ф	Ѵ	Т	Ч	Ц
15.	Н	Ѕ	Н	М	Л	К	І
16.	Ъ	Ы	Ч	Щ	Ѫ	Ю	Ѣ
17.	П	О	Ф	Ѵ	Т	Ѳ	Р
18.	Н	Ѕ	Ѕ	Ж	Ѳ	Д	І
19.	Ѳ	Ы	Ъ	Щ	Ш	Ч	Ц

Броєви Недѣлни	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.

(Продужиће се.)

Дописи.

У. П. У Сомбору, на велики четвртак. Кад смо на Цветну Неделю с Ютреня изишли, стиже нам по брзояву тужни глас, да є велики добротвор народни и први педагог Србски **Преосвештени Епископ наш Платон Атанацковић тога ютра у 6**

сати изданую. На Литургіи тога дана у свима овдашњим црквама споминяни є већ у место владике нашег свети патриарх српски Самуил, а у саборной Светођурђевской цркви после сугубе ектеније читано є молебствіе за упокой душе „успшагw рака Божїа Архїерєа Платwна,“ коіом приликом су питомцй Платонеума и сви приправници добротвору свом тужносвечано „Господи помилуй“ пояли и за упокой душе нѣгове Богу се молили. У подне огласе звона у све три наше цркве блаженопочившег Архипастира, кои се овде у Сомбору 29. Юния 1789 године родио, и одрастао, овде 1809. године ђаконом и учителѣм постао, а затим као свештеник, парох, катихета и славан проповедник од 1812 — 1829 овдашньой св. цркви послужио. — Звоненѣ на покойнога Епископа по наредби Госп. Проте продужиће се — са изузетком вел. петка све до трећега дана Ускрса.

Прeч. Госп. Протопресвитер наш кои од дужег времена у интересу Платонеумске главнице по местима протопресвитерата Сегединског и Новосадског путує, синоћ се с пута вратио, донесавши собом обвезнице и изяве обштина коє Платонеуму дугую, а од неких и готове новце. — Чим се главница Платонеума у ред доведе и обштини нашой преда, саобштићемо путем овога Листа сво станѣ ове найкористніе задушбине Платонове.

† У Новом Саду, на светлу Среду. Познато ће вам већ бити, да се Преосвештени Владика Бачки Платон Атанацковић, после дужег боловања преселио у вечност, на Цвети у 6. сати из ютра, баш кад се у светим храмовима нашим ютренѣ свршило. На неколико дана пре смрти своє са страхом Божіим и тврдом вѣром примио є болни Архиєрей Свето Причешће, и са умиленѣм и скрушеним срдцем држећи у рукама Распетиє Христово и љубећи га, саслушао канон на исход душе, кога му є на собствено захтеваннѣ нѣгово прeч. протопресвитер сомборски читао. Одма на Цвети оглашена є смрт блаженопочившег Владике великим звоном у српском Сіону у Карловцима, а у овдашньим є црквама тек у Среду у ютру звоненѣ започето. Међутим є тело покойниково балзамовано, и у великой дворани дома Академіи српской завештанога постављено, где су свештеници од времена на време св. Евангелиє и молитве за упокой читали, и куда є народ долазио да последньи пут целива ону свету десницу, коя є србству многа добра учинила.

Прeч. конзисторія епархиялна обявила є смрт Владикину

овим у нѣговом стилу написаним листом: „Православный Консисторіумъ Бачкій явля Православном' народу жалостну вѣсть, да се по неиспытном' Промыслу Божіем' и по неизмѣном' и вѣчном' закону естества Нѣгово Високопреосвештво Господинъ Епископъ Бачкій, Аустрійско-Императорског Леополд-Ордена Комендаторъ, Платонъ Атанацковићъ 9. Априліа т. год. на Цвѣтоносну Недељу у ютру у 6. саатій, после дуготраюће болести, причестивши се с. тајнама у 79. години живота свога у вѣчность преселіо. Тѣло ће по Богу усопшег' Архіерея 18. Апр. т. г. по савршеној Божественој Літургіи у Катедралној Цркви и по извршенымъ прописаннимъ за преставлене Архіерее молитвама усопших, у гробници капеле у обштемъ гроблю Алмашкомъ зовомомъ, усопшимъ Епископомъ сагрђене, погребено быти."

Други дан Ускрса пред вече пренешено є тѣло преминувшега Владике у саборну цркву, у коіой су прозори и владикин стол црним застрти били, и поставлѣно є на узвишени катафалк. Ючe у 8½ сати, дошао є Свети Патриярх Српски Самуил у пратньи два Архимандрита и дворског протосингела, да последню почаст отда найстаријем српском православном Архиерею. Силни свет већ се искупио био у цркву и око цркве. Одма по долазку Нѣгове Светости у саборну цркву започне се Служба Божія, коју є служио найстаріи протопресвитер Бачке Епархиє пречастни и обштеуважени Господин Максим Пашић са два свештеника и с ђаконима. Надгробно слово говорио є са познатом речитошћу Госп. А. Монашевић катедрални парох и школски управитель, споменувши заслуге Платонове на књижевном и на педагогичном полю, живо ставивши сакуплѣном народу важност задужбина, коє є Преосвештени Меценат народу свом оставио за пример и углед високодостойницима и богатирцима српским потоњих векова.

При Опелу свештенодѣйствовао є Свети Патриярх с два Архимадрита гргетешким Германом и крушедолским Савом, с три Протопресвитера и с великим броем свештеника. Опело є држано по пропису за светлу недељу одређеном. После шесте песме читан є Апостол и Евангелиє, затим є поюно „Плотїю усн8въ" и „Да воскреснетъ Богъ." Разрѣшителну велику архиерејску молитву изговорио є сам свети Патриярх.

После Опела свештеници понесу тѣло Платоново поюћи дивну ону песму — „Христосъ воскресе изъ мертвыхъ" коіом християнске душе побѣду над смрћу славе. Свечани

спровод ишао є кроз ћурчинску улицу, покрай Николаєвске Цркве и житне пијаце к' альманском гробљу. Народа є толико било, да су сви сокаци куда є спровод пролазно од саборне цркве па до самога гробља препуњени били; лако се може узети да є до 10.000 душа на укопу овом било. За ковчегом покојниковим ишао є благодарни питомац нѣгов преч. г. Архимандрит Исидор, рођени брат владикин Никола, и остали присни пријатељи и почитатељи врлина покојникових, кои су се са свију страна на ову тужну светковину скупили били. Около 12. сати приспесмо к цркви Св. апостола Петра и Павла, задушбини Платоновој, и пошто Архимандрит Герман последњу молитву одчита, спустисмо мртво тело у гробницу, да тамо до обштег ускрснућа почива уз земне остатке покојног премилог єдинца свог Васе. „Вѣчнаа памать!“ и „Бог да му душу прости!!“ зачує се из хиљаду грла сабранога народа, и гробница се Платонова затвори, а ми се с тужним срдцем разиђосмо, Бога молећи, да се хиљаде у Србству овакви добротвори као што є био наш покојни Владика, кога ће успомена са нѣгових добрих дела' вечито живити у народу нашем.

С. М. У Руми, на В. Петак. И српске обштине дођоше до увиђења, да су им главне школе преко нужде, те почеше, бар са жељом да главну школу осную, на видик излазити а неке желю ову остварати. Међу последњима є и наша румска обштина. И она пре кратког времена основа главну школу али засад — само по имену, и то зато, што іошт нема довољно учителя, кои су кадри дужности учителске на главној школи отправляти. Истина учитель IV. разреда єсте валян и врстан, єр ради са челичном одважношћу и неизказаном ревношћу, речю, учитель є именом и делом, али є сво нѣгово заузиманѣ узалудно, єр што троица учине да рамља, то четврти неисправи. Да нам остали учители за отправлянѣ учителске дужности на главној школи способни нису, показује та околност, што препарандиє ни видели нису, а ко є рад на главној школи учительовати, тай треба да сомборску препарандију прописаним путем са отличним успехом сврши, єр самом вољом (ако є има) без ученя препарандиє неможе се (савесно) на главној школи учитель бити. — И тако ми засад имамо само назови главну школу, али се тврдо уздамо, да ће є славна обштина, по кратком времену, и у самој ствари знати и хтети основати, да буде онака као што є Новосадска

и Сомборска. Педагогична наука корача из дана у дан напред и све се већма усавршава, а ова се засада код нас Србаља само у Сомборској препарандији како ваља научити може, и зато би требало, да општина наша школу своју приправницима из нове сомборске школе преда, па ће нам онда школе сасвим другчије напредовати. —

Школске вести.

ПЕДАГОГИЧНА СТИПЕНДИЈА ИЗ ТЕКЕЛИНЕ ЗАКЛАДЕ. Високославни кр. угар. наместнички Савет наредбом од 28. Окт. пр. год. бр. 72,400 одобрио је да се по заключку Матице Српске у Новом Саду из Текелине закладе годишња стипендија од 500 фор. савршеном отличном приправнику Стефану Стоичићу изда, да може у страноземски кои педагогични завод ићи и тамо више педагогичне науке учити; определивши уедно да се стипендија та и убудуће све дотле издаје, док не ступи у живот она педагогична стипендија, коју је Народни Сабор од год. 1866. наредио да се из Народног фонда у Карловци издаје. — Господин Стоичић примивши од Матице Српске унапред за полгодине стипендију, кренуо се други дан Ускрса у Швајцарску, где ће у педагогиуму Циришком — управо у варошици Киснахту близо Цириха, — науке Педагогичне слушати. Течај Школски у томе заводу почиње се 1. Маја по новом календару. Господин Стоичић је први Српски син, коме је у део пало, да педагогичне науке у Швајцарској учи. Познаваући га као даровита, трудољубива и у сваком погледу честита младића надамо се да ће нам и тамо образ осветлати, и да ће по времену као валян педагог народу свом послужити!

ИЗ СОМБОРСКЕ РЕАЛКЕ. Пре 13 година, кад је трошком вароши Сомбора, у којој 13000 Србаља православне вере и 8 хиљада буњеваца станује, — реалка овде заведена, недозволи темишварска власт, да кои Србин професором постане, премда су више њи та места искали. Садашња уставна влада, на предлог општине варошке, поставила је за техничког професора у том заводу Господина Александра Костића изученог техничара прашког, испитаног и дипломираног земљомера, кои је 19. Априла предавања започео. Познаваући овог врстног младог Србина, честитамо сомборској реалци, што је у њему искусна и валяна учителя добила, кои ће и овде делом доказати, да „Србин међ првима бити може!“

ПОХВАЛА УЧИТЕЉИМА. Као што нам из Шајкашког округа пишу, изнађена је од стране ц. кр. генералкоманде у Темишвару званична похвала за отличан успех у години 186⅝, следећим Г. Г. учитељима: Теодору Мириловом Тительском (сад Кањишком); Андрији Кадићу Гардиновачком; Григорију Кађанском и Стефану Гавриловићу Ковильским; Јакову Андрији Арачићу Сентиванском; Порфирију Бабићу Госпођиначком, и Милану Јовановићу Чурушком. — Госп. Милан Јовановић кои је за шест година учитељовања свога већ више пута похвале

добило, стављен је за узор свима учитељима у војној крајини, и препоручен је, да га општина из својих прихода достојно награди, почем није обичај да Српски учитељи из провентске благајнице награђени бивају, ер се из ове само немачким ваљним учитељима ремунерација издаје.

УЧИТЕЉСКА СКУПШТИНА. Шестнајста свеобшта немачка учитељска скупштина, која се лане због међусобног немачког рата отложити морала, држаће се у Хилдесхајму 30. и 31. Маја и 1. Јунија ове године На скупштину ту шиљё и Бечка Општина о свом трошку неколико својих учитеља.

УЧИТЕЉСКИ СТАНОВИ. Кр. министарство у Виртембергу наредило је да се сваки учитељски стан састаяти има из две собе с пећима, једне собице, једне куйне и једне смочаре, коморе, подрума, дрварнице, и из сместишта за сено и сламу. Све ово има општина у добром стању држати. Осим тога за домаћу потребу има сваки сеоски учитељ куйнску башту. — Кад ће наше општине своим учитељима оваке станове дати?

ИЗ СЕВЕРНЕ АМЕРИКЕ. У варошп Ст. Луи школска власт је наредила да се пре навршене 7. године ни једно дете у школу неприма, оспиваюћи се на том искуству, што маня деца за праву и озбильну школу нису, и што дуго седеньё и ученьё здравлю мале деце шкоди. —

ВОСАК ЗА КАЛАМЉЕЊЕ И ДРВОМАЗ. Учитељима, кои се с вртарством баве препоручује се, да сами себи праве восак за каламљење, а тай се прави овако: Узми ¾ фунте жута воска, ½ фунте елове смоле и ½ фунте терпентина. Восак и смолу найпре у шерпењи на ватри растопи, па после успи у нутра терпентин, и добро смешай све заедно, па истреси у чинију пуну ладне воде. Од тако добивене лоште направи дугуласто комаће кое можеш у папир завити и у џепу носити. Кад се хоће да спаја, узме се мало овога воска и растопи се на се везице (пантљике) у њега умоче, и с њима се каламак обавиє.

Найефтинији дрвомаз прави се овако: Узми ¾ масне иловаче и ¼ кравље балеге, па помешай с крављом длаком, и све ово с водом замеси као тесто. Тим се ране на дрвећу замазују, а дрвомаз тай и при каламљењу може се употребити.

ПОКЛОНИ. Г. Милош Іоцић адвокат из Срб. Бечеја поклонио је школи Призренској Школски Лист год. 1864. 1865. и 1366. Ово је одправљено г. Сими Игуменовом трговцу Кијевском и великом добротвору школе Призренске. —

Г. Лука Іовановић заниичник код телеграфа у Сомбору, предплатио је на целу ову годину Школски Лист за једног трудољубивог учитеља Српског у Банату, а г. Милан Гргуров земљомер послао је полугодишњу предплату с жељом да се за ню Школ. Лист једном од најбољих ученика сомборске Срб. главне школе на дар шаље.

Захвалююћи овој господи являмо, да се дар првога шаље г. Милошу Настасићу учитељу Беодранском, а дар другога примаю браћа Стева и Іоца Григоријевићи ученици IV. разреда гл. осн. школе у Сомбору.

Г. Стеван Іанковић учитељ Ђурђевачки шиљё од 1. Априла ове године Лист овай на дар школи у Баньи Александровачкой у Србији.

НАИМЕНОВАНЯ. За учителя у Црној Бари у темишварској епархији наименован је г. Матија Чобановић. Свршио је III. реални разред и Препарандију у Сомбору г. 1867. с добрим успехом. Потврђен је наредбом кр. уг намест. савета од 1. Марта о. г. бр 15609, с тим, да је, по смислу наредбе од 26. Августа 1866. бр. 60, 113. обвезан на свршетку текуће школске године учительски испит у Сомборском учительишту положити. —

За учителя старијега разреда у Осеку постављен је г. Димитрије Мидошевић. Свршио је трећи реални разред и Препарандију у Сомбору године 1866. с врло добрим успехом.

За заступника III. разреда у главној школи Румској постављен је привремено г. Стефан Л. Милашиновић млађи, родом из Сомбора. Свршио је III. реални разред и препарандију с врло добрим успехом год. 1866.

УПРАЗНЂЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА. У Рудни у епархији темишварској; плата 105 фор. 4 ланца оранће земље 25 пож. жита, 10 пож. кокуруза, 20 фунти соли, 8 ф. свећа, 2 хвата дрва и стан.

У Сиригу, у епархији темишварској; плата 105 Фор. 4 ланца оранће земље, 40 пож. жита, 50 фунти соли, 12 Фунти свећа, 4 хвата сламе, 1 хв. дрва и стан.

У Фенлаку у темишв. епархији, са српским учевним, језиком Плата: 325 фр. 8 хв. дрва и слободан стан.

У Мунари, селу код манастира Бездина. Плата: 42 фр. од општине; 10 фр. 50 кр. прилог од манастира; ¼ ланца врта, 50 ф. соли и толико сланине, 8 фути свећа, 2 хв. дрва и стан. — Језик учевни је српски и романски.

У Малом Бечкереку у епархији темишварској. Плата: 148 Фр. а. в. 3 ланца оранће земље; ½ ланца врта, 55 пожунаца жита, 10 хв. дрва и слободан стан. Учевни језик српски и романски.

Молбенице за сва ова места имаю се поднети ч. конзисторији темишварској.

Штампарске погрешке.

При свем том што се с највећом брижљивошћу Лист овај по три и четири пута поправља, ипак се ипак неке штампарске погрешке, с' тога што је слагар још млад и невешт. Тако у бр. 7 ово су велике погрешке: на страни 102 у тринаистом реду од „од њих," а треба „од оних;" на стр. 103 на краю првога чланка у 4. реду одоздо стоји „савест" а треба „савет;" на стр. 104 одоздо у 7 реду скраја у место „позд-" читати ваља „поздно" Остале мање погрешке нека сами читатељи доброту имаю поправити.

Издаје и уређује Никола Ђ. Вукићевић.

Брзотиском Андрије Варгнера и друга.

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Брой 9. У Сомбору 15. Маја 1867. Год. IX.

Школски Лист излази месечно двапут: сваког 15. и последњег, а Пријатель српске младежи излази као додатак школског Листа. Цена је за оба Листа 4 Фор. на годину.

О црквеном појању.

Да је нескладно појање у нашим црквама један од главних узрока што нам народ слабо у цркву долази; то већ свако из искуства свога знаде. Истина, нама је света мати црква приправила и поклонила најблагодатнији извор спасоносних песама све са предивним мелодијама, али се те красне мелодије редко где данас правилно знаю, и појање је наше у многим местима тако изопачено, да већ неможе горе бити. Послѣдице таквог неуредног појања отвориле су очи многим отмѣним обштинама, те сад заводе црквене храмонично-певачке дружине, које би цркви својим умилним пѣнием на дику и понос а народу на сазиданѣ духовно служити имале.

Истина да осниванѣ оваких дружина користне послѣдице како по цркву тако и по народ имати може, али само онда, кад би плодови њиховог заузимања сходни нашој цркви и нѣном духу били. — Онда би се и постигла главна цѣл пѣња у нашим црквама: да се дух у цркви притомног народа у други виши живот узнесе; да се побуди у срцима слушалаца чежња за заједницом с Богом; да се народ у цркви наслађује небесних милина и да му тим срце изван цркве за сваку врлину приемљиво постане. Кад тако буде појање наше онда за ниста није могуће да ће народ од цркве изостаяти, није могуће, да ће људи наши о цркви и о нѣним служитељима мислити па и говорити, као што на жалост сада готово свуда говоре.

При свем том нестои то, да је свако хармонично појање кадро у нашем народу побожна осећања произвести, н. пр. Пѣније врло китњасто и триласто, што је надик на опере, својом мелодијом слушаоца истина на слушанѣ мами, али то донде траје, док му је појање то ново и непознато, а после га сасвим

изгуби из воље. Таково хармонично пѣније за нашу цркву нимало неприличи, єр се њиме више светска него духовна страна човечија задовољава.

Истина да може и само слушање ваљане мелодије блага осећања у срдцима произвести; али далеко мање од оне, покрај ког цео народ у цркви, изговарајући свете оне речи, и свои осећања појањем изразити може. — Єр свако хармонично појање таквог є створа, да сви гласови скупа сачињаваю подпуну мелодию, поред ког, кад већ познатом постане, ипак народ по гдегде пояти може; али не са оним дубоким и висшим осећањем, єр га є вештина створила и украсила, ниє из народног духа проистекло.

За достигнути дакле праву цель нашег црк. пѣнија нужно є да буде у појању духа народног, покрај ког ће цео народ своим гласом увек Бога славити и хвалити. — И заиста вальда се нигде такова божанствена красота на лицу народа наћи не може, као у цркви, кад сви простим сполашњим знацима најдубље страхопочитања тихо и смерно пою и Богу се моле. —

Таково є појање код нас само єдно што га никаква вештина створила ниє, но ког су побожна срдца наших праотаца єдино изявљиваньем отданости своє према Богу и Његовой вољи произвела. — А то є старо Карловачко, што га є покојни и незаборављени наш вештак Корнилије Станковић у четири гласа и за уво приятно тако ставио, да му тим природу његову ни мало оштетно ниє. — То би требало по примеру неких општина све наше општине да заведу, да нам појање єднообразно постане, да се єданпут и у том већ изравнамо и уєдинимо.

Но и нама учитељима у дужност спада поверену нам дечицу лепом појању темељно научити, то є управо редован и єдан од најглавніих предмета школских. — А и каква би тако явна сведочба о нашем раду и труду била, ако не црквено пѣније? Та оно є огледало кроз ког се ми с народом огледамо! И каква би згодния прилика била да сваки од нас одраслом свету наочигледно користити можемо, чего што є црква и у њој наше и дечије појање!

При учењу појања сваки се учитель мора тврдо постепености, особито пак єднообразности и правилности држати, од чега єдино добар успѣх зависи. — Што су деца мања ил што су у овом погледу већма занемарена, тим више треба с њима шкалу предузимати и то све дотле, докле се оне у

кратком упутству изложене точке не постигну. — Но примѣтити морам, да се при ученю било шкале или какве друге мелодиѣ тактирати мора, покрай чега, кад се у веће пѣније уђе, и сама деца неосетно на гдѣкоим песмама ритмичну оскудицу опазе и за неправилну приме. — Тога є ради особито нужна кућевна припрема са тактиранѣм, коѣ не само што пѣније улепша но и децу сву на складно и живо појмѣ подстиче. —

Іошт є од велике и неизказане користи с децом више пута пре сваког ученя какве црквене мелодиѣ шкалу отпоѣти и то тако, да се барем трипут складно и правилно отпои одоздо горе и обратно, коѣ кад се сврши, упућує учитель да погоде сви наѳданпут од нѣга заказани тон, и то преко реда час єдан виски, час други високи, час средньи и т. д.; тек онда ваљало би на далю науку прелазити. Овим поступком учиниће учитель то, да ће деца лако предузету мелодию научити, и да ће у цркви ову ил ону песму поуздано добро почети, коѣ ако се не учини, ма и најболя била, ништа не вреди. Ово би управо први корак с децом из ове науке био, кои би у далѣм и већем обучаваню у полак труд олакшао.

При ученю ирмоса или коѣ друге теже црквене песме мора учитель целост поделити на лекциѣ, од коих би сваки дан по єдну свршио. По себи се разуме да сваку лекцию толико код куће поиначѣм покушавати мора, докле не постигне правилност и ритмичну и мелодину, после коих да се постара и єднообразност да одржи. — Кад дакле хоће учећи децу прву лекцию да одпоѣ, нека најпре у себи то покуша, пак онда добро нек пази кои тон цела песма изискує, да њиме деца могу поати. При казиваню єдне лекциѣ мора найвише и на то пазити, да кад други пут поѣ, не би више или манѣ трила него први пут додао, коѣ деца таки опазе, пак и сама онда не знаю коима да се приволе, коѣ да приме и да утубе. Зато треба особито да пази на ову нашег пѣния тегобу, пак одпоявши песму први пут, да ю исто тако и други пут одпоѣ удараюћи гласом где є найтеже и найзаплетеније; па онда ће се уверити, да му неће требати ни четири пута да одпоѣ, пак ће се већ наћи коѣ од деце што ће поати моћи. — Истина да се догађаю и такове лекциѣ, коѣ се никако єдним предаваньем не могу свршити; те ваља іошт на манѣ свести и донде далѣ не корачати, докле барем сваки са своіом скамиом не одпоѣ. Сутра дан предузима се та иста лекция, па кад се

двапут или трипут, било скамном појединце, ил од свију отпов, већ ће сва деца ту лекцију појати знати. Онда се прелази на другу лекцију, код ков се тако исто поступа као и код прве, с тим іошт додатком, да се с прећашњом лекцијом сравни єднакост и разлика, ков кад деца сазнаду, никад заборавити неће. — Тако кад се све лекције єдне мелодије пређу, онда без разлике вала на ков дете прозвати, да ма коју лекцију почне, пак ће се учитель уверити, да ће и само дете кадро бити одпоjати; увериће се, да ће том приликом и оно дете, за ков є држао да никад појац бити неће, руку свою дизати, иштући се да у цркви починѣ.

Овако учим я све црквене песме, па сам се уверио да тим начином деца лако и радо појати науче, и да никад што су у школи научила заборавити неће; особито іош ако каквим єднаким знацима єднаке запете мелодіине прибележе. —

На овай начин, држим, да се може наше црк. пѣнив, ово велико условив посећивања наше цркве, тако валяно произвести, да оно у свези са свима осталима црквеним обредима и дужностима, само ако се све ове ревносно одправляле буду, подпуно и благотворно на срце притомних слушателя пораћивати може; ков ће им любав к цркви утврдити, и оснажити, а и изван цркве ка свакой врлини најбољи воћа постати. —

У Руми

А. Аршиновић
учитель.

Єзикословна наука

у IV. разреду главне школе.

Каогод што є моћ мишленя прирођена човеку, исто му є тако прирођен и дар говора. Ни єдан дар не донесе човек сасвим развиєн на овай свет, него све тек у клици и заметку, кои се после човечиєм узрасту сходно даю развияти и усавршавати.

Я ћу овде само о дару и у савршаваню говора да кою рекнем.

Да є говор заиста прирођен човеку, може се сваки лако уверити само на єдном детету, ков починѣ проговарати; оно за тихли часак утуби ону реч, кою є тек неколико пута из уста своє майке и других у кући чуло, и то тако, да ако отац проговараюћег детета кудгод на неколико неделя оде,

мора се по повратку да чуди брзом напредку детинѣм у говору. —

Ясниј іош доказ єсте овај, што мати не казує детету облике єзика (промене речи) па ипак дете од четир године неће погрешити у променама речи свога материњег єзика, па макар му дошла она реч, коју є тек єданпут чуло и то само у єдном облику. Н. пр. дете є чуло, где се у кући говори, да ће ових дана доћи војвода. Међем случај, да є дете ту реч први пут чуло и то само у облику именит. падежа, као што є овде. — Дете ће истина одмах запитати: „Шта є то војвода?“ (у им. пад.) али ће зато знати запитати правилно и овако: „хоћу л' и я видити војводу?“ макар да ниє учило да глагол видити захтева винителни падеж и да на питанѣ: кога? шта? исти падеж долази. Исто ће тако то дете у сгодним ставовима казати и: војводе, војводи, војводом и т. д. све ако и незна ков є ког падеж, и ако и ниє чуло до тога времена све облике и падеже исте речи. Тако то бива и са сваком другом речи и то не само суштном, него и прилогом и глаголом и д.

Дете донесе и у школу тај говор, и то онако, како є од својих старијих научило. Но млога деца и из отмѣнијих породица греше у падежима суштних речи женског рода, ков се на суглас завршују, као што су: мисао, со, заповест, крв, маст и т. д. зато учитель нетреба да таке речи равнодушно пропушта, него нека децу поправља у говору, па би се тако млого одлакшало учителю старињег разреда, где се граматика као редовна наука предає. Разуме се по себи да треба и учитель сам да се пази, што правилније говорити.

Кад би се овако дете већ обикло у правилном изговараню речи, колико би му онда лакше било речи у ставове слагати при израђиваню писмених саставака у старијим разредима.

Моралне приповедке, изречения и пословице и народне песме доприносе млого напредку у изговараню дечијем. — Но, као што напред споменух, већ за писмене саставке, ниє доста да дете зна само лепо своє мисли другом устмено изразити, него у истој мери и писмено. Ово є већ посао учителя старињег разреда и то поглавито учителя IV. разреда.

Овде треба да деца науче осим разчлањаваня речи и разчлањаванѣ ставова. За наочигледно остваренѣ ставова могло би се од прилике овако поступати:

I.

ПРОСТ НАГ СТАВ.

Кад я кажем, **војвода**, разумеш ли ви дечице, шта я хоћу тим да кажем? — Зашто неразумете? Єр се још незна, шта се о **војводи** мисли, или шта се хоће да рекне о њему.

Добро дакле, кад незнате, а ви сад добро слушајте: Војвода погуби! Єстел ме сад болѣ разумели? — зашто? — Єр сте казали сад, шта є војвода радио. Кад я кажем: **војвода** є **храбар**, єсам ли я опет тим казао, шта **ради** војвода? —

Да шта се сад каже за војводу? —

Какав є војвода. —

Па єсте л ме сад разумели? —

Добро. А кад я рекнем: војвода є **војник**, шта сам онда за њега рекао? Онда се рекло „шта є војвода.“

Сад пазите, опет шта ћу вам казати! —

Војвода є овде предмет, о ком се нешто говори, и зове се **подлог** (субѣкт); **погуби**, **храбар**, **војник**, єсу речи, коє нешто о **војводи** (о субѣкту) говоре, Те се речи зову прирок (предикат).

Дакле: **Подлог** є она реч о коїой се нешто говори, а прирок; — коїом се **означує шта ради**, или **какав** є, или **шта** є онай о коме се говори, или оно о чему се говори.

Каквим є делом говора означен овде подлог? (суштном речи). А прирок? Код првог става **глаголом**, код другог **прилогом**, а код трећег **суштном речи**.

А би л' се могао подлог овде другом коїом речи заменути? — да чуем!

Зашто личном заменицом?

Зато што лична заменица заменює сваку суштну реч. Па какву би ти овде личну заменицу место речи **војвода** ставио? (он). Па како би онда гласио став? Он погуби, он є храбар, он є војник.

Шта є главна особина (свойство) код личних заменица? (лице).

Колико лица имаю личне заменице? (три лица) — Па коє є ово лице овде? Коє є треће лице. — А како би гласио став кад би подлог овде пренео на прво лице? — Я погубих, я сам храбар, я сам војник. —

А за друго лице? Ти погуби, ти си храбар, ти си војник.

Из свега овога, би л ти мени сад погодио на какво питање долази подлог? —

На питање: ко погуби, ко є храбар, ко є војник.

А на какво питање долази прирок? На питање: Шта ради војвода, какав є војвода, шта є војвода.

У ком падежу стои овде подлог: војвода, он, я, ти,? — Зашто у именителном.? Єр те све речи долазе на питање ко.

Де покушай да ставиш тай подлог у кои други падеж, н. п. у родителни! —

Војводе погуби — не може се казати.

Хајде у дателни! војводи погуби — не може ни овде.

У винителни? војводу погуби — ха то се може већ казати!

Добро, добро; ал єл ту сад цела мисао на чисто изречена, или іош нешто недостає? — Овде се само каже кога погуби, али ти мораш мени и казати ко погуби!

Пазите дакле сад шта ћу вам казати: Подлог мора свагда бити у именителном падежу т. є. мора доћи свагда на питање ко? С' тога се подлог не може ни єдном другом речи ни изразити до суштном речи и личном заменицом.

Покушай сад прирок коіом другом речи изразити осим глагола, прилога и суштне речи. —

(Овде треба учитель да наведе све остале делове говора изузимаюћи ова три, коим є овде предикат изражен, па ће се дете и само уверити да не може бити).

Сад смо се дакле уверили, да се подлог само суштном речи и личном заменицом у им. падежу, а прирок само глаголом, прилогом и другом суштном речи опет у им. падежу изразити може.

(Ту се деци покаже и где долазе речи: сам, си, є; смо сте, су, коє субѣкт и предикат вежу).

Став єдан, кои се из самог подлога и прирока састои, зове се прост наг став.

(Продужиће се.)

Граћа за прво читање и писање,

(из Христоитике и Дистетике.)

1. Буди пристоян. Гледай смерно. Ходи право. Седи мирно Поздрављай пролазеће. Изпрати одлазеће. Не шмркай. Не зиян

Не цркай. Не рачи. Не звиждоћи. Не плюцкай. Носа не копай. Уши не чагољи. Нокте на грызкай. Крастице не чупкай. Буди чист. Не излази неумивен. Не ходи неочешљан. Не загледай свакога. Не завируй свуда. Не зверай коекуда. —

2. Непристойно є: старијега непустити напред, — старијем пута прећи, — старијем леђа обртати, — пре старијега сести, — где старији стои седити, — где старији седи шетати, — кад старији говори зевати, — неслушати, док други говори, — улазити другом у реч, — пиљити другом у зубе, — пружати прст на кога, — улазити коме некуцаюћи, — излазећи вратма лупати, — пред другим усекњивати се, — зевајући пред другим несклонити се, — по соби плювати, рукавом нос утирати, — по улици викати, — ходећи рукама млатати, — седећи ногама дрмати. —

3. Ружно є: за трапезом шмркати, — ћувши уста препуњавати. — вадити ело пре старијих, — грабити ело испред другога, — превртати по чинији све делове, — чупати ело прстима, — бацати кости под стол, — вадити со прстима, — вадити зазубице ноктима, — чачкати зубе вилушком. Кад жваћеш не говори. Ружно є ела њушкати. Р.- кашику облизивати. Р.- кости глодати. Кад пиеш не клокоћи. Не брой туђе залогаје. —

4. Чистоћа є половина здравља. Нечистоћа навуче болест. Чистоћа век продужуе а нечистоћа скраћуе. Топлота є мати живота, а зима душманин. Сувишна топлота шкодљива є здрављу. Сувише претопљаванје омлитави найчвршћега. Црно є одело найтоплије, а бело найладовније. Миран сан найболе оснажи. Найслађи є одмор после умора. Иза рада слатко є ело. Врућ є леб врло нездрав. Спаваће собе ваља найвише ветрити. Около баруштина има найвише болештина. Гимнастика развије тело найболе. Свака болест доће од нечувања. Найвише болести доће од назеба. Болестнику є лежанје први лек. Топло купанје окрепи многог болесника. На пролив облажи трбу топло. —

5. Ко се сувише претоплява први страда. Ладно купанје снажи, а топло очисти. Ладно пранје и трвенје оснажи найслаблег. Спаваћа соба треба да є найпространија. Млеко є снажна и найздравија рана. Месна ела даю снагу и срчаност. Врло масна ела найтеже желудац свлада. Болећ є леб препечен, него недопечен. Црни лук є врло снажна рана. Бог є оставио воду за пиће. Без кривице никоја болест не доће. Противу далкова найбољи су топли облози. —

6. Весела нарав продужує век. а невесела скраћује. Гимнастиком се добије највише снаге и срчаности. Бежи из затворених собица као из гробница. Трбу ваља топлије, а главу ладније држати. Што є одело пространије, то є топлије. У влажним алцинама најбрже се и највећма озебе. После ѣла ваља мало поседити или прилећи. Трчанѣ и скаканѣ после ѣла шкодљиво є. Месо, ја и млеко најснажнија є рана. Преслана ѣла укваре крв и навуку полячину. Прекисела ѣла укваре крв и навуку бледоћу. Лакше се од болести сачувати, него излечити. Кашљави нека највећма груди и ноге утоплява. Шкрофуљави нека се непрестано на сунцу бави. Вашљивога ваља до коже ошишати и цеђом опрати. —

(Продужиће се.)

Катихизичке Беседе.

БЕСЕДА 2.

О Вѣри

„Без вѣри не возможно угодити Богѹ“ (Євр. 2. 6.)

Ко жели бити правим християнином, и наслѣдити живот вѣчни, тай є пре свега, као што смо у првой бесѣди рекли, дужан вѣровати. „Без вѣре не може се угодити Богу,“ вели св. Апостол Павле. Шта може од те истине ясније бити? Без вѣре не само да се не може угодити Богу, но ни знати га; по томе што Бога познаємо не разумом, но вѣром.

Шта є то дакле вѣра? Шта значи вѣровати у Бога? вѣра єсть ѹповаємыхъ ѹзвѣщенїе, вещей ѡличенїе невидимыхъ, — говори св. Апостол Павле (Євр. 2. 1.) т. є. вѣра є таква увѣреност у испуняваню обећаног и очекиваног, као да би оно већ било дано или наступило, и тако є убеђенѣ у истини невидимог (или ученя о невидимом), као да би гледали то невидимо своима очима. Вѣровати у Бога значи признавати не само биће нѣгово и промисао, но и без сумнѣ примати све то, што нам є Он одкрио чрез свете Пророке и Апостоле, — у светом свом писму, и примати напме у том смислу, у ком нам є објаснила и утврдила св. црква. Ето — ту вѣру, иште од нас, ради нашег спасеня Бог и нѣгова св. Црква! „Глѧшаѩй васъ,“ рекао є Господ своим Апостолима, мене слѹшаетъ, и ѿметаѩйсѧ васъ, мене ѿметаетсѧ; ѿметаѩйсѧ же мене ѿме-

тайтсѧ послабшагѡ мѧ. (Лук. 10. 16). Иже вѣрѹ имѣтъ и крьститсѧ, спасенъ бѹдетъ, а иже не имѣтъ вѣры, ѡсѹжденъ бѹдетъ. (Марк. 16. 16.).

А спадамо л' и ми, браћо! у брой вѣрујућих? Имамо л' ми вѣре? Заиста, да како; за найвећу увреду сматрали би, кад би се когод о том посумњао. Дакле вѣрујемо; но да ли тако, да би за нашу вѣру заслужили себи спасенѣ и живот вѣчни? Вѣра има разне степене, и само онай, кои є на вишем степену нѣном, може подпуно увѣрен бити о свом спасењу. И сами Апостоли до силазка Духа светог на њи, молили су се Господу: „приложи намъ вѣрѹ.“ (Лук. 17. 4.) Сам прворховни Петар заслужио є једном укор у маловѣрију: „маловѣре! почто ѹсѹмнѣлсѧ єси:“ (Мат. 14. 31.) Тим више дужнисмо ми, кои смо огрезли у суетама светским, пазљиво испитивати сами себе: да ли смо ми право вѣрујући? Вѣровати значи, као што смо рекли, признавати за праву истину све, што нам є Бог одкрио, и чему нас учи св. Црква. По том смо дужни пазити: нема ли у нами какви сумњи, или предрасуда, заблуда и суевѣрија, у обште мнѣнија, коя се не саглашаваю с' ученѣм св. цркве? Ако има, то наша унутрашња вѣра, — није вѣра надлежна, она є нечиста, не подпуна и не спасаваюћа. Па и само наше незнанѣ неких истина вѣре, нехатост о познаваню тих истина, није ли грѣх против вѣре, против Бога?

Но узмимо да наш ум не сме сумњати се о истини св. вѣре, да примамо све то, чему нас учи св. црква, и одбацујемо све што она одбацује; све то опет није довољно к спасењу. Вѣра треба да є жива и дѣлателна. Она треба да проникне све суштество наше, да испуни сву нашу душу, да господари у нашим мислима, чувствима и жељама, да се изрази у речима и поступцима. „Покажи ми вѣрѹ твою ѿ дѣлъ твоихъ, говори св. Апостол Јаков; „ты вѣрѹеши, ꙗкѡ Богъ єдинъ єсть, — добрѣ твориши, но и бѣси вѣрѹютъ и трепещѹтъ.“ (2. 19.). Који имаю праву т. є. тврду, живу и дѣлателну вѣру, ти ioш на земљи носе залог спасења и блаженства у душама својим, наслађую се миром небесним и радошћу неизказаном. Некада им є дао Бог силу и заповедати законима природе, чинити чуда по истином обећаню Спасителя; „знамєнїа вѣровавшимъ сїѧ послѣдѹютъ, именемъ моимъ бѣси изженѹтъ, ꙗзыки возглаголютъ новы, змїи возмѹтъ, аще и что смертно испїютъ невредитъ ихъ, на недѹжныꙗ рѹки возложатъ и здрави

«ѕдѕтх.“ (Марк. 16. 17.). Живот светих угодника, безбройна чуда, коя су починили, потврђују истину овог обећања.

Чудно є, да и вѣра, коя чини чуда, кадкад није довољна к спасењу, ако ю човек постояном добродѣтели, правом будношћу, молитвом и смиреношћу не чува до краја живота свог; не остане вѣрним Богу до смрти. Само онай, кои до краја претрпи, спасава се. И тако вѣра наша, найпосле треба да буде постояна й тврда.

Но ви кажете, да се задобије и сачува такав високи степен, то є труд, кои превазилази силе слабог човека, кои є пао. И то є тако, Браћо! но што є човеку не могуће, то є у Бога могуће. Вѣра, као и сам живот наш, дар є Божји; наше є желити и молити за тай дар, и примати га (єр сваки кои моли добија) и чувати драгоцѣни дар тай помоћу Божјом.

С тога ћемо се усрдно и постояно молити Господу да нам дарує вѣру савршену, тврду и истину; живу и дѣлателну, постояну и непроменљиву.

Ми вѣруємо, Господи! но іош нам додай вѣре — и помози нашем невѣрію! Аминь.

Расправа из црковне хронологије.

(Продуженѣ.)

О ТРАЖЕЊУ ПАСХЕ. 3. Изналазак Пасхе практично. При овом на слѣдујућа правила пазити треба: а) Круг текући мѣсеца умножи са 11. б) Ако є тай круг од 1-ог до 16-ог заключно, додає му се 6; а круговима 17, 18, и 19 додаю се 7. г) Раздели ово са 30, па остатку, кои показує колико є дана пред равноданством пролѣтним послѣднѣ пуномѣсечије догодило се, толико се дода дана Марта почињући од 21, или ако ових доста неби било из Марта, онда се додає из Априла онолико дана, колико су довољни да сачине 30. т. є. цѣли мѣсец, па кои дан допуни брой 30, тай є дан пуномѣсечије пасхално, или жидовска пасха. На пр. за год. 1867, круг є мѣсеца 3. овай кад се са 11 умножи битће 33, кад му се дода 6 битће 39, ово кад се подели са 30 остаће 9, и ово дакле 9, показує да є пред равноданством пролѣтним последнѣ пуномѣсечије догодило се, и овом 9. дода се из марта 11 дана, почињући од 21 Марта па до 31-ог Марта, битће 20, али іошт нису саставили цео мѣсец, дакле треба додати іошт 10 из Априла

пак ће бити 30, и тако 10. Април допуњава 30. дан, дакле є 10. Априла єврејска пасха, послѣ єврејске пасхе одма у прву неделю долази наша.

Сад смо дужни пронаћи у кои є дан био 1. Април. По предизложеном пронаћи ћемо да є први Април био у суботу, а у суботу є и осми, дакле є десети у понедељник, после 10. у прву неделю пада шестнајсти Април и тога є наше Воскресеније.

4. Чрез Основаније овим се начином пасха проналази: Текућему основанію мѣсеца додай толико дана из Марта почињући од првог Марта бројати, колико су довољни да саставе 47; ови пак ако довољни небуду из Марта, онда се допуни из Априла, и кои дан допуни 47, у тай дан бива пунолуније пасхално или Єврејска пасха, а у прву Неделю пасха Христијанска, н. пр. за годину 1867 основаније є 6, овоме се дода из Марта 31 дан, па буде 37, додаю се іошт 10 из Априла, па онда начине своту од 47; дакле 10. Април є ово допуњно и 10-ог є Априла жидовска пасха, 10-и пада у понедељник, а у прву неделю шестнајсти и тога дана наше воскресеније. — Исто тако за год. 1870. основаније є 9. додає му се из Марта 31, па онда буде 40 и 7 из Априла, па буде 47, 7 Април попуњно є овай брой, и тога є дакле жидовска пасха; први є Април те године у среду, у среду є и осми, онда є у прву неделю 12. и тога є дана наша Христијанска пасха. —

Примѣтба: Ако є основаније месечно више од 26 дана, то само єдан дан из Марта, а друге из Априла додай. У круговима 17, 18 и 19. брой до 48 дана, н. пр. за год. 1899. основаније є 29, дода се од Марта єдан дан овом основанію па онда є 30, сад се дода из Априла іошт 17, и овай брой допуњава 47, дакле 17-ог є Априла жидовска или Єврејска пасха, мѣсец се почео у четвртак, то є у четвртак 1, 8, и 15, слѣдователно є 17 у суботу; а у прву неделю 18-ог наше є воскресеније. —

Сад ћемо іошт овде навести примѣр гди є круг мѣсечни већи од 16, пак се брои са основанијем до 48 н. пр. 1882, круг є мѣсеца 18, а основаније є 22, овом основанію кад се дода 26 дана Марта, чини 48, дакле 26-ог є Єврејска пасха. Март први започиње у понедељник, у понедељник є дакле 1, 8, 15, 22, у петак долази 26-ог Єврејска пасха, а у прву неделю 28 наше воскресеније.

5. Пронађенѣ пасхе чрез број недељни бива овако: Напиши круг сунца, том кругу придодай четвртину преступни година н. пр. круг сунца є за год. 1867. 11; четвртина є од 11 = 2, єр су само 2 преступне године; 2 и 11 єсу 13; ако є Єврейска пасха у Марту то додай 11, ако є у Априлу онда 14, па онда додай іошт дан Єврейске пасхе и суму раздѣли са 7, остатак показує дан седмични у кои пада Єврейска пасха; а у прву неделю затим одма є Христіянска пасха.

Ако по раздѣленю са 7 ништа неостане, Єврейска є пасха била у суботу, аколи остане, број од неделѣ є дан Єврейске пасхе.

НЕДЕЉА МЕСОПУСТА. Неделю Месопуста или месне покладе пронаћи можемо овако: Дану пасхе приложи три, ако ниє преступна година; а ако є преступна, онда додай 4, то скупи у єдну суму, пак ће ти та сума назначити дан месни поклада. При том іошт то примѣтити треба, да ако є воскресеніе Марта мѣсеца, онда покладе тражи у Јануару, а напротив ако є воскресеніе у Априлу, то покладе тражи у Фебруару. Н. пр. Године 1867. воскресеніе є 16 Априла овоме броју 16 додай 3 пак ће бити 19 и то є 19 фебруар због тога што є воскресеніе у Априлу. Сад іошт єдан примѣр гдѣ є воскресеніе у Марту мѣсецу. Н. пр. године 1866 воскресеніе Христово прадновало се 27 Марта, овом 27 додай, 3 пак є онда 30. Јануара 30-ог биле су месне покладе.

Примѣр за год. 1876. коя ће преступна бити, той ће се додати у мѣсто 3, четири: Воскресеніе ће бити 4. Априла, дакле месне покладе долазе Фебруара 8.

НЕДЕЉА СВИЮ СВЕТИХ ИЛИ ПЕТРОВСКЕ ПОКЛАДЕ. Неделя свию светих или Петровске покладе слѣдуюћим начином пронаћи се може. н. пр за 1867. воскресеніе пада 16 Априла, а од тога одузми 5, пак ће остати 11, дакле 11-ог є Јуния неделя свию свети.

Ако є воскресеніе у Марту, тражи Неделю свию светих у Маю, а ако є воскр. у Априлу тражи є у Јунию.

Примѣтба Ако се пасха случи 1-ог Априла, онда се непрескаче мѣсец Май, тражећи Неделю свию свети. Н. пр. за год. 1879. у коіой ће бити воскресеніе 1-ог Априла, неће се тражити неделя свию светих у Јунию, него у Маю и биће 27 Мая, пак ће се овако имати одузети: Март има 31, и 1. Април додай то су 32, дакле 5 од 32 остаю 27. А тако се све поступа до 5. Априла заключно. Кад се воскресеніе

случи шестог Априла, онда већ тражи неделю свију свети у Јунию, а неделю месни поклада у Фебруару. *)

О ВОЗНЕСЕНИЮ ХРИСТОВОМ И О СОШТЕСТВИЮ СВ. ДУХА. Празднику воскресения Христова и сам празник ту рачунаюћи дода се 40 дана пак є Вознесение, а Сошествию дода се 50 дана; или одузме се од броя неделѣ всѣх святих 7 па є Сошествие, а кад се одузме 17 онда є Взонесение. Н. пр. у год. 1867 неделя свију светих пада 11. Јуния, одузми 7, остає 4, дакле є Сошествие 4. Јуния. Одузми 17, остаће 25, дакле 25-ог є Мая Вознесение.

Рачунски задатци

о важности радње и штедње,

(за ученике у старием разреду и у недельной Школи).

1. Колико потроше родителъи на издржаванѣ єдног детета до нѣгове 13. године. Ако се узме да до навршене 8. године свакидашнѣ єло детинѣ стои само на 5 новчића, а одело преко године 6 фр. 35 кр; нега прве две године месечно 3 фр. 60 кр; а за осталих 6 година годишнѣ 9 фр; од почетка девете до свршетка дванайсте године нека стои єло на дан 12 новч. одело годишнѣ 24 фр. 60 кр. књиге папир и друге школске потребе годишнѣ 3 фр. 84. — Колико све ово износи?

2. Тай дечко проведе на занату као научник 3 године, од свое 13 — 15 године, и за то време плаћаю родителъи за нѣгову науку и рану майстору сваке године 6 мер. жита, (вредност мерова узимамо на 5 фр. 40 кр.), а на одело троше годишнѣ само оноликo колико и док є у школу ишао. Шта све то за три године износи?

3. Младић од 16 година ослободисе и постане калфа, али прве године неприма плату у новцу него ради майстору за рану и за ново одело, кое му овай направи, а родителъи на опрему свог сина с рублѣм издаду 52 фр — Колико су досада свега родителъи на тог свог сина издали?

4. Тай исти младић ради као калфа три године, сваке године по 50 неделя и заслужи преко неделѣ 5 фр; али месечно изда на рану 9 фр. за пранѣ месечно 80 новчића; хальине га стое сваке године 42 фр. 75 кр; на књиге, забаве и остале ситнице потроши преко

---

*) Ово є главна регула, коя нема изятия, и нетреба никога да збуни, ако у єдном или другом Календару какву противну цифру наће, єр то су погрешке књигопечатне. У Балугџића календару такова погдикоя налази се, и то баш у овой години 1789 воскресение 1 Априла, а код нѣга стои месне покладе и ако є преступна 5-ог, и ако ние преступ. опет 5-ог Февруара.

године 8 фр. — Колико може он заштедити сваке године? Колико заштеди за три године? У колико су родитељи на њега дотле више новаца потрошили него што ће он у стању био заслужити?

Видите деце, колико добри ваши родитељи троше на вас, а да знате још колико се они трудити и мучити морају, док толики новац заслуже! Ви им нисте у стању за дуго времена вратити све што они на вас потроше, а за њихову љубав, и за добро васпитање, које вам они дају, оставте им на веки дужници. Поштуйте дакле ваше родитеље и слушайте их, па и кад велики будете, поштуйте их; будите им онда благодарни и признателни, и гледайте да њима у старости код вас добро буде, као што је вама у детињству код њи најболе било!

(Продужиће се.)

Дописи.

С. М. У Руми 2. Маја. — Природа је преспавала свој дуги санак, свака билька скупила је себи преко зиме довољно ране, која јој је нужна да у пролеће наново потера и напредује, те је сад све у нову одећу обучено, све је очаравајући облик добило. Од великог слона па до најмањег мравка све се за свој рад заузима, све ужива дивоте, које нам мати природа у пролетње доба обилато дав, све је сад чило и весело. Кад бездушно растиње и неразумне животиње у овом препорођају природе толико радости налазе, то у много више треба човек, створен по облику и по подобију божием а одарен разумом и слободном вољом, да налази насладе и радовања у уживању чисте и здраве природе. —

Знајући овдашњи учитељи, да само из познавања и уживања слободне природе проистиче и достојно уживање ове, договорише се како ће својој милој дечици школској забаву у чистом и слободном зраку приредити, које ће „Маялес“ држати, и одредише за то 1. дан месеца Маја, као дан кога свако са веселим срдцем очекује.

Да је држање Маялеса особито за школску дечицу (али кад није скопчано са раскошством) савестно и пробитачно, свако је лако дознати могао, кои је бодрим оком мотрио како дечица радостно чекаю освитак заказаног дана, како су весела, што ће у слободној и здравој природи неко време да пробаве.

Освануо је жељени дан и сваком детету беше на челу радост и задовољство изваяно, па топећи се тако у радости дошло је свако спремно за полазак у одређен час на одређено место. Како ли дивно беше погледати ову дичну Србчад, овај чврсти и поуздани подмладак Србства, где се сваком у руци лепша зелена гранчица искићена са разношарним цвећем и разнобојним везицама; како ли умилно послушати, где им се из невини али српски груди ори „Я сам Србин српски син“ а и глас других песама, као: „Веселост“ „У гаю“ „Майска песма“ и „Радо иде Србин у војнике“ које их је све наш врли и вредни учитељ А. А. лепо и складно певати научио тако, да је певање дечије целу румску публику задовољило. У 7 сахати из јутра крену се дечица, отпевавши под прозором овдашњег местног управителя школског једну

песму под предвођењем своих наставника праћени народном свирком, управо пут зеленог гаја, кои е за држанѣ те забаве одређен и кои за уживанѣ такове пријатности и милине пружа, што их само овај себи представити и достойно оценити уме, кои се на једанпут у овај кићени Срем вине из оног вилаета, де се те природне дивоте за редкости сматраю.

Ту натом райском месту проведоше деца у невиной забави цело време са своим учительима, и после подне почеше им и родительи а и остали граћани у госте долазити, да виде, како им ова чила и раздрагана узданица у народной игри, у живом и веселом сигранѣ, у красном милозвучном певанѣ и у лепой ал невиной шали ово дивно време пробавља. Широка ливада између два гаја разастрла е свой свиломеки десницом божиом разастрти и мирисним цвећем окићени ћилим, и примила е на своѣ угодно крило силну светину, кою се стекла, да се заедно са децицом наслађуе и наужива милина првога майског дана. Забава е текла све до мрака и тек око 8 сати пред вече врате се деца с родительима и учительима у варош, носећи у младим и невиним срдцима милу успомену на свечану ову забаву.

† У Молу 26. Априла 1867. Немила смрт угради нам већ за један месец дана два ваљана учителя наша, а то су: Малош Ђурчић учитель II. разреда основне мушке школе, кои се 27 Марта о. г. у вечност преселио, а данас опет нам црна смрт из наше средине једног између врстних младих учителя отрже, а тай е: Александар Чиновачки учитель девоячки, кои е после дужег болованя данас преминуо, оставивши саморану матер и майку, коима е једина подпора био, у очайном станю сиромаштва. Являм ово свима познатима и пријателима покойниковима, да би му са туге препуним срдцем заедно самном: „Лака ти црна земља друже и брате!“ казати могли.

М. Б. У Марадику. Наш местни школски фонд кои е настојаванѣм нашег честитог бележника г. Уроша Луяновића основан има сада већ 140 фр. а. вр. капитала. Исти г. бележник Луяновић на полгодишнѣм испиту школском доброучећой се децици 50 комада св. иконица и 10 ком. за премие прописаних различитих књига — даровао е, тее и овом приликом показао, како му развитак и просвета народа свога на срдцу лежи. Том приликом приложио е исти Господин два фор. а. вр. за једног сиромашног а при том отличног приправника, кое вам ево овде предаем. (Дар овай поделћен е о Ускрсу приправницима М. Павловићу и Г. Тереку.

Из Брестовца послао нам е г. Ј. Димитријевић прилог од 10 фр. 20 н. што е тамо на св. Саву скуплен у помоћ Листу овоме. Од овога са 8 фр. предплаћен е за ову и идућу год. Школски Лист за тамошнѣ школу, а 2 фр. 20 н. припадаю Фонду Школскога листа.

Издае и уређуе Никола Ђ. Вукићевић.

Брзотиском Андрие Варгиера и друга.

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Брой 10. У Сомбору 31. Мая 1867. Год. IX.

Школски Лист излази месечно двапут: сваког 15. и последњег, а Пријатељ српске младежи излази као додатак школског Листа. Цена је за оба Листа 4 фор. на годину.

Потреба васпитања и средства за васпитаванѣ.

Свакидашнѣ искуство показује, да се васпитанѣ човека једног, не може за неколико година произвести. Цели живот наш јест безпрекидни течај образовања нашег. Не само у младости, него и у мушком узрасту, па и у самој старости дае се човеку прилика и начин, да може себе усавршавати. „Човек се учи до гроба,“ вели паметно стара пословица. И доиста, сва појављења и догађаи, кои се около нас збиваю, имаю силни уплив на нас и на наше станѣ и мишлѣнѣ, и Господ Бог по своим вечним и неиспитаним намерама и својом непостижимом премудрошћу у природи и у царству благодати непрестано васпитава род човечаски и упућује га к савршенству.

Но о оваковом у обширном смислу узетом васпитаню, ми овде нећемо говорити, него ће предмет овог чланка нашег бити само васпитанѣ човека у добу нѣгове младости, уколико се то у дому родитељском, у цркви, и особито у народном училишту произвести може.

Да је васпитанѣ младежи необходимо нуждно, уверићемо се из слѣдујућих примера:

1. Погледаймо једно зрно пшенично! Сви знамо, да се у њему налази, на најчудеснији начин сакривена клица живота растинског, али да би се животна та снага из зрна извити и развити могла, нуждан је томе сполашњи уплив, нуждна је светлост, топлота, ваздух и влага, које чине, да из зрна тог произиће витка стабљика, која ће у своје време блатати, и плод принети. Исто тако успаване и притајане снаге човечије могу се само благотворним упливом родитељске и васпитателске

неге пробудити, оснажити, развити, и у своє време добре плодове приносити. Без те помоћи и неге, коју ми васпитањем називамо, не би се никако могао дух човечји развити, и напредовати.

2. Ни једна животиња не долази на овај свет тако слаба и нејака, као што човек долази; и ни једна животиња не потребује толико и тако дуго туђе помоћи за свој обстанак, као што потребује човек не само првих дана после рођења, него и за цело време свога детињства и прве младости. По у тој туђој помоћи, ако се она разумно и целисходно уђеси, састои се баш васпитаванје човечије; слѣдователно васпитанје є нуждно и очевидно од велике користи.

3. Дрво кад из корена никне и израсте дивље є, и без вештачке помоћи вртарове, остало би свагда тако, и приносило би опори и кржљави плод. Ако желимо, да га припитомимо и да нам укусно воће на њему роди, то га морамо од изданака чистити, накаламити и привезати за тачку, коя ће му правац давати, куда на кою страну да расте. Исто є тако нужно да се и наклоностима и снагама човечијма іошт у нѣжним детинства годинама добар правац даде, да се не би путена (плотска) природа човечия зарана тријем страсти обузела, и препречила развитак вишим моћима духа.

Нећемо рећи, да сваки васпитатель мора свестно познавати свою радњу, и с доказима оправдати свой поступак. Било є и биће свагда родитеља, кои без уредног педагогичног знања децу свою валяно васпитаваю. Али при свем том знати вала, да такови родитељи при одхрањиваню свог деце, ипак сасвим без плана не поступаю. Њихово собствено васпитанје; примери других валяних родитеља; преданије, кое они од своих старіх приміше; њихово родитељско чувство и љубав према деци, и напоследку милост Божия руководе их на овоме путу, и чуваю да не погреше.

Природна средства за васпитаванје єсу: навика, пример, и наука.

Навика є прво средство, коим се на низком степену просвете находећи се људи и народи, па и сва без разлике мала деца најлакше и најсгоднје васпитавати могу. Ово средство употребити се може већ и код саме најмањ напрчади. Особито се навиком даде моћ волѣ на добро упутити; с тога у дужност сваког васпитателя спада од свега што є зло, децу из ране младости чувати и одвикавати, а на добро при-

викавати. Искуство показује, да обичај доиста у нарав прелази, и да је рани уплив навике од највеће важности по цели будући живот сваког појединог човека.

Пример је друго велеважно средство за васпитаванѣ. Човек обично постане онакав, каква је околина у којој одрасте и у којој живи. Узрока томе наћићемо у моћи подражавања, која је особито у добу детињства веома снажна. „Шта чине деца? Што виде отца, од матере, од старешина и од свештеника. Добри примери повлаче за собом добро владанѣ; ер људи се већма угледају на дела, него на речи. Готово је немогућно, да међу самим ваљним и добродѣтелним људма изметне се невалалац ѣдан. С тога нам ваља настојавати, да деца у својој окоаини све само добре и извртне примере виђаю, особито међу оним мужевима, који се за отличне и старе почитују. Дајте нам добре примере у моралном владању, у побожности, у родољубљу, у радиности и штедљивости, у вршењу дужности, сви ви, који се свештеницима, учитељима старешинама и родитељима називате, пак ће нам деца наша, и сва простота наша наскоро добро васпитана, ваљана и у сваком погледу честита постати!

Уз навику и пример, употребити ваља као треће средство за васпитаванѣ науку, и то од онога доба како почне дете мислити. Без науке данашњим даном нитко обстати неможе међу напредним и просвећеним људма. Наука је дакле данас исто тако, и још већма, нуждна као и она два споменута средства за васпитаванѣ младежи. Само науком може дете до тога доћи да добро чини из собственог уверења и увиђења, а не само зато што је таки обичај, и што тако и други чине.

Ако пазљиво проучимо повестницу рода човечаског, а особито библичне повести, то ћемо увидити, да је и Господ Бог при васпитаваню и усавршаваню рода човечаскога у сва времена навику, пример и науку употребљавати дао по своме премудром промислу. У старом завету највише је употребљавана зарад васпитаваня навика; ер људи онога времена бијаху прости, и у детињству развитка свог. У животу старозаветних патријараха и пророка налазимо ми и она два друга васпитателна средства употребљена. Нови завет, имајући посла са зрелим човечаством, науком и добрим примерима људе к савршенству приводи, ал уз то употребљавала је и употребљава црква Християнска и навику зарад спасоносног васпитаваня и усавршаваня своих чеда. —

При домаћем васпитаваню навика и примери главну улогу играю. У школи наука є на првом месту, ал уз ню сдружени мораю бити добри обичаи или добар запт, и валяни примери добри од стране учителя, катихете, свештеника и школских старешина. То све троє кад є у реду и на свом месту, онда се тек од школе надати можемо, да ће нам валяно децу васпитати моћи, и да ћемо из њ честит млади нараштай и напредније потомство добити. —

Осим досад споменутих природних средства за васпитанѣ деце и народа, имамо ми іош єдно више, надприродно средство, коє є са християнског гледишта найважније и за право васпитаванѣ найплодовитије. То є „благодат Божия,“ коя надприродним начином дѣйствує на право християнско срце и на душу и коя се добия посредством св. тайна, молитве, поста и богоугодног живота. —

Свако добро долази одозго, сваки бляги дар долази од Отца небесног, па с тога и християнски васпитатель треба да се пашти бити свагда у милости код Бога и да настои како ће се благодатни у св. крштеню добивени живот у срцима питомаца подгревати и развияти. — Човек є без Божије благодатне помоћи слабачак и неак, тако да га и сам разум — ова свест што є у себи имаде, — на странпутицу завести може, па зато потребує он доиста у сваком послу добром, а особито у делу васпитаня, невидиме милости и благодати Божије, коя се у очевидним добрим послѣдицама своим често покасує међу ьравим послѣдователыима Господа Іисуса Христа.

У наше време гдекои люди, кои се токорсе међу християне броє, заборавляю на Бога и неће да знаю ни за какву висшу и надприродну помоћ Божию. Али Србски учителыи и родителыи пека неслѣдую слепо овим назови мудрацима садашњг века, него нека у овом послу болѣ за савет питаю славне оне мудраце Грчке, кои ако и нису били християни, ипак су признавали, да човек єдино своіом снагом неможе бити ни добродетелян, ни мудар, ни срећан, него да му є за све то покрай доброг васпитаня, нуждна іош и невидима Божия помоћ. Тако є учио безсмртни онай мудрац и мученик за истину Сократ. А Сократов ученик Платон пише ово: Добродетель недолази од нарави, нити се она дає сасвим од люди примити и научити, него она долази людма, кои ю имаю, од „Божије милости.“ и на другом месту вели он: „Знай да сваки кои є целомудрен и добар, то є тек Божиом милошћу и помоћу постао.“

— Истина, да може човек бити добар и нека добра дела чинити и сам по своіой нарави, али искра истине правде и поштења брзо се угаси у срцу сваког оног, кои се на собствену снагу узда, а на Бога заборавља и нѣгову помоћ презире. Доиста дакле у свачему па и особито у делу васпитања ваља нам вѣровати и пред очима имати оно, што нам свештеник на краю сваке св. литургиѥ напомиње: „Ѥкѡ всѧкое даннѣе благо и всѧкъ даръ совершенъ свыше ѥсть, сходай ѿ Отца свѣтѡвъ.“

Єзикословна наука

у IV. разреду главне школе.

(Продуженѣ.)

II.

ПРОСТ ЗАОДЕВЕН СТАВ.

Ми смо напред рекли о неком војводи, да є погубио али — кога? — то се незна.

Хајд да ставимо какву реч и на ово питање; н. п. цара. Како ће сад став гласити? — Војвода погуби цара.

Шта смо ми сад са овом последњом речи учинили? — Додали смо є субѣкту и предикату, па смо тиме наш став мало попунили и ясніим учинили. Реч та, коіом се єдан став на питање кога попуњава, зове се попуненѣ или предмеѳ, Обѣкт.

Ми овде іош нисмо на чисто, єр смо узели став, кои се іош већма мора разяснити, сад пазите.

Да л' є вама познато из народних песама, да є неки војвода опет неког цара погубио? Добро се сећајте, єр овде су две неизвестне речце (неки), ков се мораю другим известним речма заменути.

Шта ти Хранславе мислиш, кои се војвода у нашим народним песмама највише међу јунацима спомиње?

Војвода Милош Обилић.

Е сад већ знамо, кои є војвода, ал тим би сад у неком, коме наша история ниѳ нимало позната, тек радозналост пробудио; єр он неби знао ковг цара. — — цара Мурата.

Дед мц Петре сложи све те речи сад у єдан став!

„Војвода Милош Обилић погуби цара Мурата.“

Дед наброй ти ђоко мени ове повододате речи! —

— Милош Обилић — — Мурата.

Ми смо већ сазнали: На ков питанѣ долази подлог? На ков питанѣ долази прирок? — На ков питанѣ долази предмет или попуненѣ? — А за ове друге три речи нит смо казали на какво питанѣ долазе, нит смо казали како се зову.

На ков дакле питанѣ долазе речи: Милош Обилић? — На питанѣ: кои војвода.

А на ков питанѣ долази реч: „Мурата?“ — На питанѣ коѥг цара. — Дакле то ѥ то исто питанѣ, само што ѥ оно прво у именителном, а ово друго у винит. падежу. —

Нама ѥ то као Србима, коима ѥ српска история добро позната, доста ясно казано кад смо само означили: кои војвода погуби коѥга цара, али ѥдном туђинцу, кои би мислио, да су можда и војвода и цар ѥдне народности били, морамо іош болѣ разяснити, па ћемо казати:

Српски (чиј?) војвода Милош Обилић, погуби турског (чијѥг) цара Мурата.

Е добро, сад нам ѥ све ясно, сад да се опет нашем ѣзикословлю вратимо! —

Ков смо ми овде речи изближе означили? —

Речи: војвода (подлог) и цара (предмет). —

Ков су речи подлогу придевене? (Српски Милош Обилић) А предмету? — (турског, Мурата).

Речи, ков се другим речма ради ближег опредѣня придеваю, зову се придеви или придодатци (die Beifügung). —

Сад ми ти Стеване кажи: Где ѥ подлог? Где ѥ прирок? Где ѥ предмет? — А ков су придодатци што се односе на подлог? А ков су придодатци што се односе на предмет? —

Сад ми повтори одговор на питанѣ: Шта ѥ прост наг став? „Прост наг став зове се онай, кои се само из подлога и прирока састои“

А ѥл ово прост став? Ѥсте прост, ѥр ѥ само ѥдан субѣкт и предикат.

А ѥли наг? Ние, ѥр осим субѣкта и предиката има іошт и обѣкт и придев.

Я ћу вам сад дакле казати, како се тай став зове. — Тай став зове се разширен или заодевен. Но будући да ѥ ипак и прост такође, назива се он прост заодевен или прост разширен став.

Хајд да видимо, би ли се іош могло подлогу што додати!

Какав є био Милош Обилић кад се смео усудити да погуби Мурата? — Храбар.

Хајде придодај и ту реч! „Храбри српски војвода Милош Обилић погуби турског цара Мурата.“

Ми смо овде заодели само подлог и предмет а прирок писмо. Хајд да пробамо и њга!

За подлог (војвода) казнили смо какав є (овде є у нас управо питањ кои? єр є у одређеном виду прилог: храбри) војвода, чіи є војвода (српски), кои є војвода (Милош Обилић), а за попуњењ или предмет: чиєг (турског) и коєг цара (Мурата).

На прирок (предикат) пак неможе се ни на єдно од ових питања одговорити, али се зато може одговорити на ова питања: како, где, кад и зашто војвода Милош погуби турског цара Мурата?

Речи, коима се на ова питања одговара, зову се околности и то: на питањ како? долази околност начина; на питањ где? околност места; на питањ кад? околност времена а на питањ зашто? долази околност узрока.

Чим се дакле може прирок заодети? Прирок (кад є глагол,*) може се заодети околностима: начина, места, времена и узрока.

Сад пазите па ми одговорите на єдно од горенаведних питања!

Где є Милош Обилић погубио цара Мурата? Под Муратовим шатором!

Сад ћемо и овај одговор уплести у наш став, али реч „Муратовим“ шатором, заменућемо присвојном заменицом „њговим“ шатором; єр неби добро звечало у ушима, кад би казали: погуби Мурата под Муратовим шатором; — али и да кажемо „под њговим шатором“ опет нис место доста означено, єр се буди сумња, да л' се под Муратовим или под Милошевим шатором то догодило. Ту ћемо изближе означити место с речју: собственим, дакле:

„Храбри српски војвода Милош Обилић погуби турског цара Мурата под њговим собственим шатором.“

Кою смо дакле реч сад заодели? Предикат (погуби) — чим? околношћу места.

---

*) Такође и ако є предикат суштна реч: војвода Милош Обилић (субєкт) беше (свезв у полупрош.) најхрабрји јунак (предикат) за владе кнеза Лазара (кад? околност времена) и т. д.

Сад ми іош єданпут понови: Како делимо просте ставове? Просте ставове делимо, на просте наге и просте заодевене ставове.

Шта є прост наг став? Прост наг став єсте онай став, кои се из самог подлога и прирока састои. А шта є прост заодевен став? Прост заодевен став зове се онай став, кои іош осим подлога и прирока има и других речи, коима се ови изближе опредслюю.

Граћа за прво читанѣ и писанѣ,

(из Христоитике и Диететике.)

7. Што се ко чешће купа, то здравіи бива. Зноян ладно не пій ако ћеш добро да проћеш. Деца треба да више спаваю нег зрели люди. Изпред спаваня не ваља млого єсти и пити, ко сувише врат претоплява, довека с ньим натеже. Прождрльивост као и пиянство знак є грабльиве душе. Тврда єла ваља найситниє изсецати и найдуже жватати. Кишница є за куванѣ и пранѣ найболя вода. Гнѣцав є леб као и пресно тесто врло нездрав. На сунце окренуте куће и собе найздравиє су. Ваздух є у селима чистіи него у варошима. Чист ваздух є болеснику први и найглавніи лек. Болесник треба да лежи у найчистіоій и найздравіоій соби. Болесника ваља чешће у чисто пресвлачити, него здравога. Од назеба найпречи є лек пиће врела тея. Од севаюћих болова найпречи су топли облози. Цуреће уши ваља топло чувати и топло мити. —

8. Ко мало спава слаби, а ко млого оглупави. Слаће спава, ко се испред сна ладном водом умиє. Вино и яка пића узбуюю крв, а вода стишава. Месна єла драже крв, а зеля и воћа разблажую. Варива су и гльиве найснажния од рашћа рана. Тесно є одело многога пре времена у гроб свалило. Црно одело већма привлачи и држи топлоту, зато є зими пробитачниє. Главу ваља већма чувати од врућине него од зиме. Влажна мрачна и низка собица готова є гробница. Што є где ваздух нечистіи, то є по здравлѣ опачіи. Дисанѣм чиста ваздуха крв се чисти, а нечистим квари. Мрвом поквашене артиє найлакше се трун из ока извуче. Пияном облажи главу ладном водом, док себи не дође. Кашляви нека се найвећма чува од зиме и ветра. Шкрофуляви нека се само млеком и месом рани. Ко од бледила пати, нека се непрестано на сунцу бави. У

грозничној ватри ваља све помало накисела пића пиоцати. На пролив ни пошто ладно не пиј ни єди. —

9. Купај се и пресвлачи што чешће можеш, да дуговечан будеш. Ко дуго у тамној соби седи, побледи, увене и пропадне. Спаваће собе ваља заклонити, да не упре месец у нутра. Близу смрдљивих рупа становати и смрад онај удисати убитачноє. Најболѣ є онда собе ветрити, кад сунце у прозоре упре. Пространо и отворено одело припушта ваздух телу, зато є здравиє. Ко трбу стеже све дробове згнѣчи, зато пре времена пропадне. Жестоке нарави требаю разблажених, а ленѣ раздражених єла и пића. Деца, што много брашнавих єла єду, редко без шкрофле проћу. Єло и пиће ни ваља врло топло, ни врло ладно. Потражи најболю пијаћу воду и пиј є увек скорашню, свежу (тазе, фришку). Од ждераня претовари се и уквари желудац, а после се на то научи. Сваки є ждеран пун крви, коя га и удави. Кашлява нека непрестано вунену кошуљицу на голом телу носи. За кашљаве є врло користна повезица преко нос и уста.

10. Што чешће очи ладном водом узмиеш, то ће бити здравиє. На чистом ваздуху ваља сваки што дублѣ може да предише. Што є више светлости, то болѣ по здравлѣ и дуг век. — Кои људи најдуже живе? Они људи најдуже живе кои се цајдуже на слободном ваздуху баве. — Најтеже болести долазе од нечисте крви, а ова од нечиста ваздиха. Влажну обућу и одећу ни по часа на себи не држи. Не єди зелено воће, ако ћеш здрав и читав да прођеш. Дуже живи ко залогає добро сажваће, него ко их живе гута. Устаяна вода не ваља за пиће, као ни трула и смрдљива. Више се људи удави у вину и у ракіи него у води Ни єдан пиянац није дуговечан био, сви мањкаю. Читанѣ и писанѣ на сунцу уквари очи као и у мраку. Мало се слепих роди, него не чуванѣм и рђавим леченѣм слепи постану. За єктичаве є сурутка најбољи лек, али є дуго пити ваља. Од трбоболѣ привежи ајстук на трбух. ако других облога није. —

11. Ко ће здрав и яки да буде, нека с малена на зиму стврдне. Ко ће да стврдне од зиме, нека се ладном водом пере и таре. Радљиви су сви здрави и снажни, а леньи отруну и пропадну. Зноян на ладну землю легати и ладно єсти и пити, може сваког убити. Ко зубе нечува, рано их погуби и никад дуга века не дочека. Више људи помре од преєла и препияня, него од глади и од жеђе. Извор- и бунар- вода кад є питка, увек є

боля, него речна. Очима шкоди яка светлост, дим, прах, ветар, и люти задан. Обнесвестлог валя на чист ваздух изнети, разкопчати и ладном водом прскати. Кога чела убоде, нека одма жаоку извуче и ладном водом рану облаже. Кога бесно псето уѣ, нека рану што више цеди и живим угљеном изжеже. Шкрофуљави нека се што већма уздржава од брашнавих єла. Док ко у болести бунца валя му облагати главу чаршавима из ладне воде. У колери валя се врело облагати и врела тея пити, док год зној не поће. Кад неће из ране крв да стане, поспи є стученим угљем или стипсом. —

12. Са яке зиме неиди на пречац на врућину, ни с врућине на зиму. Иза многог говора и певања не валя на ладноћу излазити, ни ладно пити и єсти. Зими треба више масне и слатке ране, а лети зеля и воћа, оно гриѣ а ово лади. Од бакарних не окалансаних судова отрую се єла и пића и читаве породице изумиру. Ко рано рани и рано леже дуже живи, него ко доцниѣ леже и устаѣ. Читаюћи и пишући не валя очи близу приносити ко неће кратковид да остане. За зиме у грозници валя се топло обложити и што више врела тея пити. Од зубоболѣ, ако є од назеба, натуци до рамена ястук на главу и полези, док се глава неозноји. Коме уће бува у уво, нек наспе у нѣга воде и бува ће изаћи. Ко се угрува, нека оно место дотле водом облаже, док бол не одумине. За зноєнѣ најбољи є тей од цвета зове, липе, титрице, дивизме или врела киселица. Млеко као єдино єло и пиће кадро є од највеће чаме и слабости исцелити и подмладити.

Расправа из црковне хронологиє.

(Свршетак).

О ИЗНАЛАЗКУ ЗНАТНИХ ДОГАЂАЯ ПРЕ ХРИСТА. Знатни догађаи пре Христа произналазе се одузиманѣм. Ону годину, у коіой се штогод знатно догодило пре Р. Хр. одузмимо од године, у коіой се Христос родио, а та є 5508; остатак ће показати тражену годину. Н. пр. Потоп є био 2262 год. од створеня свѣта, ову годину кад одзумемо од године у коіой се Христос родио, остаће 3246. Потоп є дакле пре Хр на 3246 година.

О ИЗНАЛАЗКУ ЗНАТНИХ ДОГАЂАЯ ПОСЛѢ ХРИСТА.

Ово се произналази одузиманѣм. Од године од створеня свѣта, што се брояла онда кад се дотично дело случило, одузети ваља ону годину у коіой се Христос родио. Остатак показує годину од Р. Хр. коя се тада брояла. — Н. пр. читамо у житиям светих, да є год. од створеня свѣта 6875 цар Урош убиєн. Кое се дакле године послѣ Р. Хр. то случило? Ево: 6875 — 5508= 1367. Дакле цар Урош убиєн є год. 1367. после Р. Хр.

У повѣстници народа србског читамо, да є богомрзки Вукашин убио цара Уроша на Косову полю, на извору студене водице под брегом Некудима 2 Декемврия год. 1867. Сад кад хоћемо да дознамо, кои є то седмични дан био, онда Епакти Декемврия 7. додамо брой недельни за ту годину; а те є године био брой недельни 4; ово 4 и Епакта 7 єсу 11; Єданаист наћи ћеш под средом, у среду є дакле био први, а у четвртак є био 2 Декемврие; дакле є у четвртак цар Урош погинуо. На тай исти начин увѣри ћеш се да є Кнез Лазар погинуо на Косову полю год. 1389. Юния 15 у вторник Епакта є Юния 6, брой недельни 4. а 6 и 4 єсу 10, ово є под вторником, а у вторник є 1. 8. и 15. Юние. Дакле из овог се види да є Кнез Лазар 1389 Юния 15. у вторник погинуо, и Србльи у тай несрећни дан своє царство да су изгубили. По Истории Свети Методие умро є 11 Мая 885, — Свети Стефан Шчиляновић, 4 Октоврия 1515. — а Ђурађ II. Бранковић, затворен є 29 Октоврия 1689. У кое се седмичне дане ово догодило? — Неко се родио 1818 год. па запита матер свою: Мати! кад сам се я родио, кое године, ког мѣсеца и кога дана? А она одгоори: 1817. четврти дан послѣ Дмитровадна. У кои є дакле дан те године Дмитров дан био, и у кои се дан тай питач родио?

КАКО СЕ МОЖЕ ДОЗНАТИ КОЛИКО Є КОИ ДАН ДУГАЧАК? Узми календар, пак види у колико сата и минута тай дан сунце заилази, и онда ове сате и минуте умножи са 2. па ће показати дужину тога дана. Н. пр. 22. Мая сунце заилази у 7 сати 52 минута, ово са 2 кад се умножи биће 15 сати, 44 минута.

КАКО СЕ ДУЖИНА НОЋИ ДОЗНАТИ МОЖЕ? Ево свако: Овде се са 2 умноже сати и минути дана кад се сунце раћа, производ показує дужину прошасте ноћи. Н. пр. На видовдан сунце се раћа у 4 сата и 4 минута, ово са 2 кад се умножи буде 8 сати и 8 минута. Слѣдователно Видов-

дан освануо є после ноћи, коя є дугачка била 8 сати и 8 минути.

КОЛИКО ДАНА НАПРЕД РИМЉЯНИ ПРЕД НАМА У ДАТУМУ ИДУ? Они иду 12 дана пред нама, и то тако, да свагда кад є наш први њихов є 13. па после кад хоћемо да дознамо кои є њихов, 12 само додамо, н. пр. наш 8. њиов 20. наш 16. њиов 28.

КОГ НАШЕГ ДАТУМА РИМСКИ МЂСЕЦ ЗА ПОЧИМЉЂ? Ако мђсец има 30 дана, онда є нашег 19. њиов први, а ако мђсец има 31 дан, онда є наш 20 а њиов први н. пр. Мђсец Ноємвриє има 30 дана, нашег 19 Ноємврия њиов є 1-ви Декемвриє. Август има 31 дан; дакле кад є наш 20. Август онда є њиов 1. Септемврiи.

КАКО СЕ ДОЗНАТИ МОЖЕ, КОИ МЂСЕЦ ИМА 30 А КОИ 31. ДАН? Овим се начином дознати може: Стисни песницу па метни прст од друге руке на зглавак од показуюћег прста, па брой од Јануара, дакле кои ти год мђсец дође на зглавак, тай има 31. дан; а кои у долину између два зглавка дође, тай тма 30. дана.

Довршивши расправу Хронологиє црковне позивам свакога, кои се с овом науком занима, да ми са изясненђм, како се са Епактима и Основанияма практично поступа, у помоћ притече. Кои ово изяснио буде, велику ће од мене захвалност заслужити, єр са тим ће не само мени, но и потомству услугу учинити. Епакте и Основания употребляваю се при опредђленю ново- и пуполия, но како се практично употребляваю незнам; а незнам зато, што кога сам год досад питао, ниє умео да ми каже, а нигди написано читао нисам. Истина госп. Балугиић у своме вђчитом календару о Епактима нешто укратко наспоминђ, али ниє ясан, па због тога ми є и непонятан. Орфелин, пак као што смо напред рекли споминђ и Епакте и Основания, ал о практичном њиовом употребљењу ништа неговори. Тако исто овай предмет, кои ми є поверен, да га клирицима предаєм, врло є ограничен и из шест само писани листова састои се; па кога сам я са трудом моим већ на седам пуни табака писани распространио. Само іошт ово двоє нисам постигао и то 1.) како се Епакте и Основания практично употребляваю? 2.) како се нареде азбучна писмена у таблици пенсходиме Пасхалиє, без да се за сваку годину посебице тражити мораю? Орфелин о овом неговори, а госп. Балугиић, на страни 106 у §. 58. не-

што о том, ал не ясно и непонятно пише. И то ме принуђава позвати вештаке од ове струке, да потреби овој са изисненѣм задоста учине!

У Плашком на Воведеније 1866.

Милутин Ратковић.
Професор св. Богословије.

Рачунски задатци

о важности радиѣ и штедиѣ,

(за ученике у старијем разреду и у недељној Школи).

(Продуженѣ).

5. Єдан хром момак у Бачком Подунавлю научи плести котарице и извешти се у том послу за чудо. Лане є он од 1 Септембра до 1 Фебруара дакле за пет месеци оплео 276 котарица. За врбово пруће, што му є за тай посао требало, платио є он 16 фр. Котарице є срећно распродао, и то ½ од њих комад по 20 новчића; ¼ комад по 35 новчића, а остале комад по 50 новчића. Колико є котарица продао по 20н. и шта є за њи добио? (92 кот. а 20 н. = 18 фр. 40 н.) Колико є к. продао по 35 н. и шта є за њи добио? (69 кот. = 24 фр. 15 н.). Колико є к. продао по 50 н. и шта є за њи добио? (115 к. = 57 фр. 50 н.). Колико є добио свега новаца? (100 фр. 05 н.). Колико му є остало, кад врбово пруће исплати? (84 фр. 05 н.). Колико є на месец заслуживао тай момак? (84 фр. 05 н. : 5 = 16 ф. 81 н.).

Од 1 Фебруара до краја Августа правио є исти момак кошнице, сепетке и корпе за лебац и за сушењ воћа и на томе є заслуживао месечно само 12 фр. 48 н; колико за свих седам месеци? (87 ф. 36 н.) Колико є он за целу годину новаца заслужио? (171 Фр. 41 н.).

Ако се узме да є кућа трошила на његову рану месечно 7 фр. а на одело преко године 27 Фр. колико износи сав годишњи трошак овог момкаа? (111 фр.) Колико дакле он заштеди преко године? (60 фр. 41 н.). —

Што преко године заштеди, то преда он о новом лету штедионицу, и тако чини за 10 година колико ће му изнети главница после 10 година, не есапећи камату коју є он сваке године потрошио? (604 фр. 10 н.)

6. Овај хроми момак има здравога брата, кои неће да учи никаква заната, нит хоће што да ради, него га мораю родитељи здрава читава да ране и издржаваю, а он само иде по крчмама те узалуд време проводи. На његово издржаваниѣ издаду родитељи годишње 125 фр.? — Колико би то чинило за 10 година (1250 фр.). Єли право да кућа овога невалялца рани? —

Ето видите, ков вредан и вешт у послу, тай може ако є и сакат заслужити и за старост коју пару оставити, а лењивац и неук само є на штету куће и обштине у коіој живи!

Допис.

Б. Црвена Црква, у Србско банатской пуковнiи. Од кад ми у средину нашу, за учителя младог г. Пантелiя Пантелiћа добисмо, опажамо у многоме напредак наше школе. Њговом ревношћу заведе се у нас лепо хармонично пѣнiе у храму Божiем; њговим настояванѣм, освети се први пут водица у школи нашой на дан Србског просветителя св. Саве, коiом приликом нам єдно малено детенце красно изприча дела Светителя и Просветителя Србског. Ово дана опет нас добри учитель наш са єдном лепом и по школу користном забавом изненади и то школским маялесом. Ова свечаност и дечiе веселѣ, ков досад у нас не беше, обрадова сваког поштеног Србина и паметног човека, а и ко се неће обрадовати гледаюћи веселу и чилу Србчад, са заставама у руци накићену ружицама, где кроз наше мало сеоце пролазаше и дивно певаше народне Србске песме. Но iошт лепше є било видити дечицу у слободной природи, сигураюћи се, а међу њима врлог наставника, где их овом приликом са природом упознає и на Свемогућу ону Десницу опоминѣ, коя є тако дивно целу природу и сва створенiя у њой уредила, да човеку за ползу и увеселенiе служе. У овакой забави и разговору проведоше наша дечица цео дан у слободной, веселой, и здравой Божиой природи.

Овай є призор целу нашу публику задовольно, с тога прећутати немогосмо, а да младом и ревносном нашем г. учителю од срца не рекнемо: Хвала велика! и та га ревност и воля и далѣ пратила и непрестано уза њега била!

Врстни наши општинари, немогући му другчiе благодарити, дадоше му уверенѣ, да ће му почетком школске године плату знатно повисити.

Нека ми се незамери што ћу као Србин овом приликом рећи господи учитељима: Ево примера како се може до болѣг стања и ужитка доћи. Учите господо децу свему што є лепо и користно; васпитавайте их добро, будите им прави отцеви и наставници, па ће се и ваше станѣ скорим поправити и ви ћете задобити право уваженѣ у народу ков вам припада; єр наш є народ врло добар, и радо чини све з а школу и за учителя свог кад само увиди да му честити учитель тежи за напредком и развитком своих ученика!

Овом приликом пропустити немогу, а да не спомеием овдашњег честитог Србина Ђоку Миличева, кои деци уступи свой лепо засађени забран за ово веселѣ, и поклони деци за ужину єдно ягнѣ из свога стада.

Не маню хвалу заслужуе и Г. Новаковић лайтнант у пензiи, кои овом приликом раздаде деци 20. комада лепих каменорезних слика, и тим показа колико му школа и напредак рода на срцу лежи. Слава им!!

Єдан члан општине.

Школске вести.

НАРЕДБА КР. УГАР. МИНИСТАРСТВА ПРОСВЕТЕ. Високо кр. уг. Министарство просвете под 11. априла о. г. по новом кал. 1499. издало є ч. консисторияма епархие Будимске, Арадске, Бачке, Темиш-

варске и Вршачке наредбу, коју овде у изводу саобштавамо: „Почем се опазило, да гдикоје конзисторне наименовања учителя у основним школама непредставляю државној највишој школској власти, а у неким случаєвима, да се пренебрегава у таблице квалификационе уводити способност и знање єзика дотичних учителя, или се недоставляю извѣстия о упразнѣним учительским местима; далѣ іошт се и то опазило да окружни надзиратели при поставляню подучителя и помоћника необраћаю пажню на то єсу ли особе поставлѣне способне за одправлѣње учительских дужности, и да ли имаю сведочбу о учительской способности. У слѣд тога правительство сматра за дужност свою старати се о напредку народне образованости, и жели уверенъ добити, да ли се за учителѣ поставляю такове особе, ков су у сваком погледу способне за моћи одправлати тако важно звание. Ако се за сада іошт због назадка у образованости и неби могла подпуно желѣна мета у школама постићи; то се ипак уз брижљиво и савестно поступанѣ може барем приблизително та мета постићи. — И дотле дакле док се путем закона явно народно обучаванѣ у ред недоведе, позиваю се дотичне власти школске, да имаю пред очима правило у наредби од 7. юлия 1863. на бр. 43,929. изложено, и да се тога правила при поставляню учителя у основним школама и помоћника строго придржавати имаю. Напоследку изявлюе се, да ће се они млади учитељи и помоћници, кои под войничку дужност спадаю, а іошт немаю сведочбе о учительской способности, или кои другчие нису у стању показати сведочбу, да их є отачаство – обранително кр. угар. министарство од воюченя ослободило, — узимати у войничку службу, ако су иначе за ову телесно способни.

ОПОМЕНА.

Од прошлих година осташе преѣшнѣм уредништву многи дужни за Школски лист, коима є слат на изрично писмено или устмено исканѣ, єр обећаваху, да ће дочиње платити, или є слат као директияма и осталим школским властима, и пошто га невратише, то се држало, да ће они за њега и платити. Уредништво се пре годину дана обрати са молбом на дотичне црквене и мирске власти, и дужници беше опомонути, те неки дуг свой одужише; али будући да их іошт много има, кои то ни данас іошт не учинише, то нека извине, што се овде поименце умоляваю, да то сад учине, тим радие, што се од тих новаца наменює фонду за учительске сироте, а са осталима има іошт да се исплате дугови, што су за штампанѣ истог листа начинѣни.

За год. 1864. дугую по 2 Фор. а. вр.

I. из архидиєцезе: а) манастири: Фенек, Ремета, Опово, Язак, Бешеново, Привина глава;

б) протопрезвитерати: Шид,

в) обштине: Сасе, старе Бановце, *) Батаница, Буковац, Ириг, Стеяновци, Путинци, Кралѣвци, мали Радинци, велики Радинци,

*) Неможемо да не споменемо, како смо са Бановци прошли год. 1861. компания є искала, да іой се 4 єгземп. од листа шалю, за по год. дана, и да іой се пошалѣ квита од 8 Фор. па ће чим квиту прими

Манђелос, Бингула, Беочин, Сусек, Грабово, Свилош, Шид, Шаренград, Белобрдо,

II. из пакрачке дијецезе: а) манастири Оравица, Лепавина;

б) протопрезвитерати: Борово, Брачевац, Трештеновац;

III. из горњокарловачке дијецезе: а) протопрезвитерати: Вилић, Глина, Блиња, Сухаја, Кореница, Раевац, Медак;

IV. из Задарске дијецезе: а) Протопрезвитерати: Бенковац, Перој, Скрадин, Книн, Биянка, Кастелново;

б) школе: Шибеник;

V. из Будимске дијецезе: а) манастири Грабовац;

б) Протопрезвитерати: Будим;

в) Општине: Калаз, Бата, Сака, Вилян, Будмир, Илочац, Безедек, Шарок, Липово, Моноштор;

VI. из Бачке дијецезе: а) Општине: Шандор, Пачир, Станишић, Брестовац, Кула, Пивнице, Кер, Деспот-Сентиван, Паланка, Товаришево, Бегеч,

б) Учитељи: Николић у Сенти, Поповић у Шандору, Сентомашки у Сивцу, Поповић у Кули, Иванчић у Лалићу, Вуичић у Обровцу, Јелинац у Футогу.

VII. из Вршачке дијецезе: а) манастири Војловица, Златица;

б) Општине: Борча, Орловат;

в) Учитељи: Николић у Јарковцу, Топорашевић у Црепаи, Јовановић у Севкерину, Марков у Опаву, Филиповић и Илић у Панчеву, Торњански у Перлезу, Ђурин у Идвору;

VIII. у Темишварској дијецези: а) Протопрезвитерати: Чаково;

б) општине: Сириг, Санад, Јозефово, Оросламош, Деска, Хиђош, Нађфала, Варяш, Мехала, Сока, Бочар, Тараш, Сенђурађ код Бечкерека, Неузина, Пардањ, Шурян, Иванда, Рудна, Падеј;

в) Учитељи: Белезлин у Оросламошу, Сима и Кристифор Ајвази у Кикинди;

IX. у Арадской дијецези: српска општина Арад.

Оне дужнике, што су за год. 1865. остали по 88 нов. дужни изложићемо други ред, засад умолявамо, да гледе да тај мали свој одуже.

Исто тако и многобројне дужнике од године 1866, учтиво опоминћемо, да нам се већ єданпут издуже; єр иначе ћемо принуђени бити и њихова имена објавити, с назначењем своте коју нам дугују.

одма и новце послати, али како онда и лане; листове и квиту посла тадашње уредништво, а новаца поред свих молба никад не виде.

Исто тако учини начеонштво у Боботи; заиска од уредништва да пошље листове и неке књиге у вредности 36 фор. а. вр. и обећа чим књиге прими, да ће одма и новце послати, па никад.

Има оваких још и више.

Издаје и уређује Никола Ђ. Вукићевић.

Брзотиском Андрије Вагнера и друга.

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Брой 11. У Сомбору 15. Јунија 1867. **Год. IX.**

Школски Лист излази месечно двапут: сваког 15. и последњег, а Пријатель српске младежи излази као додатак школског Листа. Цена је за оба Листа 4 фор. на годину.

Походењ школе.

Са свију страна чују се тужбе, да деца врло неуредно школу походе. Да је ово главна сметња, те не може школа да оно истера, што се прописује, о томе нема сумње. Моје би дакле мнење било, да сви учитељи своја искуства и мнења о овом јавно изложе, шта би се имало чинити, да деца уредно школу походе, а нарочито да се о том изјаве, шта ми учитељи сами у томе чинити имамо, да нам деца уредније долазе.

Ево ја своје мнење изјављујем, и држим, да ће походењ школе сила уредније бити, чим ми следеће чинити предузмемо:

1. Ако сваки од нас свою дужност савестно вршио буде у школи и ван школе, ал тако, да деца добию волю на учење, и да се радују школи; а сваки од нас добро зна, шта могу деца над своим родитељима у овом погледу, сваки зна, да кад се буду деца сама отимала, да иду у школу, врло мало ће се тако злих родитеља наћи, који ће их одвраћати од школе и непуштати на науку, па држим, да ће тим одпасти гомила одсутства од школе.

2. Иштимо строго, да се свако одсутство са довољним узроком извини, и да нам се одма и напред обиви, кад ће ко и зашто од школског часа да изостане.

3. Учинимо, да надзирателји и старателји школски школу чешће посећују, и да увек попис одсутних прегледе, па да похвале ону децу, што уредно долазе, похвала сила вреди особито код нашега света, а да опомену оне што изостаю, да и деци особито родитељима важност школе и науке својски представе и да се покажу, како и они држе за ствар од највеће важности, да сви уредно школу походе.

4. Учинимо сами, или умолимо своје више школске власти,

да се њиовом препоруком и заузиманьем у свакой општини нареде комисије, коих ће дужност бити само о томе старати се, да се школа уредно походи, а комисије саме нека нареде, како ће немарљиве вияти корети и казнити. У реду би било, да у той комисији буду чланови надзирателји и старателји школски, ако є икако можно, да уђе и кои од чиновника и од људи, кои се у општини држе за најотменије, али и усталци, коима ће ствар ова на срдцу стаяти, кои ће њи и говорити оцевима и матерама, а не само заповедати, грдити и пандурити. Та комисија да се састав бар сваког месеца єдаред, па да прегледа листе одсутних, и да чини оно, што по договору наредили буду, да се чини са онима, кои би своју децу одвраћали од школе ил непазили, да уредно долазе. Я држим, да би ова средства учинила, да деца сила уредније у школу долазе.

Молим да и остала браћа учитељи, особито учитељске скупштине свое предлоге о овом саобште.

ПСАЛОМ 91.

Славоп҃ѣв Господу Богу, што усрећує оне, кои Нѣга поштую. —

(Єдна лекција из Псалтира у III. разреду основне школе).

Блго є҃сть исповѣдатиса Господиви, и пѣти имени твоємѹ вышнїй, возвѣщати заѹтра милость твою и истинѹ твою на всакѹ ноћь.

Лепо є и красно славити Господа, и појати Твоме имену о Свевишњи Боже, па казивати милост твою и твою истину, сваке ноћи. Лепо є Бога славити и хвалити не само даню него и ноћу. — Шта є дужан чинити сваки Христианин у вече пре него што легне спавати? А шта нам вала свако јутро радити? Како се зове она Богомоља што се у цркви свако јутро држи? Єсте ли кадгод чули да се ово свето изречение у цркви чита? Кад то бива и у ков дане? (гежатником и у ускршњи пост на свршетку јутреня изговори ово обично старешина црквени). Чиме ми можемо најболѣ име Божие славити? (Нашим добрим и богоугодним владањем).

Вѣ дєнтостр҃ѹнѣмѣ Ѱалтири сѣ пѣснїю вѣ гѹслѣхѣ.

Лепо є славити Бога на свирки од десет жица с' поиѣм уз гусле. — Псалтир зове се свирка, коя є налик била на лиру код старих Грка. Уз ту свирку и уз харфу, гусле и китару пояли су Евреи песме у славу Божию. У спомен тога и данас се у гдекоим црквама над невинцима налазе изрезане или насликане овакe свирале.

Ꙗкѡ возвеселилъ ма є҆си Гдⷭ҇и въ твореніи твоемъ. и въ дѣлѣхъ рꙋкъ твоею возрадꙋюсѧ.

Єр си Ти Господе мене развеселио у твоима тварима и у дѣлима твоих руку и ћу се радовати. Сматраюћи све што си Ти Боже створио, и паметно употребљюћи за одржанѣ живота мога рану, ваздух, одело и сва друга блага, што ми Ти Боже даеш, я се радуем, и радујући се Тебе славим и хвалим. Шта ми све од Бога добијамо? На чему смо дакле ми дужни Богу захвалити? Како треба да ми сматрамо наш живот и наше имање што смо наслѣдили ил' с' правом муком стекли? (као дар Божји). — Коя треба да є найвећа радост за сваког богатог човѣка? (Кад од богатства свога учини какву милостињу и задушбину Бога ради и на славу Божию).

Ꙗкѡ возвеличишасѧ дѣла твоа Гдⷭ҇и: вѣлѡ оуглꙋбишасѧ помышленіа твоа.

О како су велика (величаствена) дела твоя Господе, врло су дубоке помисли твое; неиспитане су намере твое! Ми људи нисмо кадри свагда докучити Божию намеру, ал знамо и вѣрујемо, да є све што он чини врло добро, и да све то на нашу праву срећу сиѣра. Кад нам се каква несрећа догоди, потреба да очајавамо, него ваља да ю као Божие попуштење сматрамо или као дело карајућега Отца, кои на то иде да се ми поправимо, кои ће нас опет помиловати ако то заслужили будемо, и кои се најболѣ за нас стара, кои нас у злу оставити неће.

Мѫжъ кѣзмнъ не познаетъ, и неразмивъ неразмѣетъ сихъ.

Човек безуман непознае и неверује, да є сав свет и све у њему твое дело и да се ти за нас свакда најболѣ стараш; а и неразуман човек то не увиђа, неразуме; будала и луда неможе и неће да схвати и да припозна, да є Господ Бог сав свет створио, и да се за нас стара.

Вниѓда прозакоша грѣшници ꙗко трава, и проникоша вси дѣлающіи кѣззаконіе, ꙗко да потребатсѧ въ вѣкъ вѣка.

Све кад би грешници клияли као трава, и све кад би ницали сви они, кои чине невалялства; ипак ће се они истребити

увек и до века. Може гдеком невалалом човеку срећа послужити да стече, да буде богат и да га људи поштују; ал ипак є он несрећан; єр га савест непрестано гризе, и зло ће проћи до последка, пропастиће занавѣк. „Што є отето, то є и проклето, и неправо тециво нема на себи божијега благослова. — Неправо тециво неће прелази на треће колено.“

Ты же вышній во вѣкъ Гди.

Ал ти си Господе увек Највисши. Ко се год невлада по божіой вољи тай ће зло проћи до послѣдка; єр жив є Бог на небу, и он ће свакоме право и по заслуги судити.

Ꙗкω сѣ врази твои Гди, ꙗкω сѣ врази твои погибнѹтъ, и разидѹтсѧ вси дѣлающіи нєзаконіє.

Єр гле, твои непријатељи Господе (то єст невалаоци и безбожници) пропаће, и разиће се, разпудиће се сви, кои чине невалалство.

И возносится ꙗкω єдинорога рогъ мой, и старость моѧ въ єлеи маститъ.

И чело моє подиће се горе, као рог у єднорога (инорог животно); я, ћу ведрим челом слободно гледати, єр се немам зашто стидити, и старост моя битиће у мастном зейтину то єст я ћу по божіой милости дочекати крѣпку и здраву старост. Човек, кои се од детиньства поштено и паметно влада, кои є трезвен и умерен, кои се Бога боји а људи стиди, слободан є весео, здрав задоволян и ведра чела; нема се ни одкога бояти ни стрепити, и он може ако буде божија воля дочекати здраву старост, и у старости битиће крепак ведар, задоволян и добре волѣ.

И воззрѣ̀ ѻ̀ко мое на враги моѧ, и востающыѧ на мѧ лѹкавнѹющыѧ ѹ̀слышитъ ѹ̀хо мое.

И око ће моє слободно гледати на моє непријатељ, и уво ће моє слушати лукавце, невалаце кои против мене устаю. — Ко се Бога боји томе неће невалали људи с' облагиванѣм наудити моћи, и он ће им до последка смело у очи погледати и речи њихове чути моћи, па ће се с' том побѣдом наслађивати, и осећати да є Бог праведника избавіо из свију замки, што му невалаци подметаше.

Правєдникъ ꙗкω фінїзъ процвѣтетъ, ꙗкω кедръ иже въ ліванѣ ѹмножится.

Праведник ће процвѣтати као финик (палма или урма високо дрво у Палестини и на истоку, ков у мѣсто граня из врха свога велико грдно лишће тера и то му сачињава круну,

а плод є на єдной врсти од тих дрва урма кою ми у дућани под именом морских шљива купуємо); и као кедар на ливану тако ће се умножити. Праведник ће свагда напредовати и праву срећу уживати. Кад се ово пое у цркви као прокимен (На ђурђев дан о ютреню пред читањем св. Евангелия). А зашто се баш онда пое? (зато да ми, чујући у духовним песмама како є св мученик страдао неочаявамо, него да се из речи св. Евангелия. што се тада читаю, уверимо да Бог праведнике неоставля, и да є смрт сваког мученика умножавала брой християна, и њи снажила у вери и у доброме животу.

Насаждєнїи въ домѣ Господни, въ дворѣхъ Бога нашегѡ процвѣтѹтъ. Ѥщє оумножатсѧ въ старости маститѣ, и благопрїємлюще кѧдѹтъ.

Кои су усађени у дому Господњем, тіи ће у дворовима Бога нашега и процветати; іошт ће се у старости умножити, и плод ће добар приносити. Кои се људи у закону Божием у своме детињству васпитаваю; тіи ће по закону Божием у младости живити, а у старости кадри ће бити и друге људе на добро упућивати.

Да возвѣстатъ, ꙗко правъ Гдь Богъ нашъ и нѣсть неправды въ немъ.

Бог ће им у старости ту милост дати, да казую другима људма, да є праведан Господ Бог наш и да нема у њему неправде. —

Нешто о основним школама у Србіи и о наукама што се у овима уче.

У шестоме брою Школскога Листа поштовани писац „Приметба на извештай о стању школа у Србіи“ изрекао є желю, да му кои од учителя из Србиє точније саобшти: „шта се у основним школама мушким и женским, варошким и сеоским учи, и како се успех истера.“

Да би овой жељи велештованога г. писца задоста учинио, а притом и укупну осталу о просветним српским заведењима знати жељну браћу Србе задовољно, потрудићу се, да им овде право станѣ основних школа у Србіи са оним наукама, што се у њима уче, колико узмогу точније и јасније, опишем.

Да започнем дакле о школама.

Основне у Србији школе деле се на варошке и на сеоске, а уз то још и на мужке и женске. Варошке школе, постоје у свима окружним местима и у другим већим варошима, и састоје се из четири, а сеоске састоје се из три разреда. Варошким школама припадаю и женске школе, ер оне постоје само у већим варошима, а састоје се као и варошке мужке из четири разреда, осим где стање ствари то недопушта, на прилику, где је школа скоро отворена, или где, из коих других узрока, нема довољно ученица за сва четири разреда. — Сваки поједини разред свршава се за једну годину школску, која почиње 1. Августа, а завршује се свршетком Јунија. Месец Јулије служи на одмор школски. Време дакле учења траје по варошима четири, а по селима три године. — Обвезаност за шилянје деце у школу одређена је следећим правилом закона о устројству осн. школа у Србији:

„Сваки треба (а није дужан?!) своје дете да да у школу да се по христијанској науци воспита и научи основним наукама.“ — „Општина, која има преко 250. домова, дужна је на сваки 100. домова дати 10. ученика.“ — „У школу се узимаю деца из имућни или задружни кућа и из оних, које двоје или више деце имаю, како се где потреба укаже.“

Из овога се дакле ясно види, да народно изображење у Србији није — по мишљењу господина писца приметба — за свакога баш толико обвезно; него је то остављено више собственом убеђењу и вољи појединих родитеља, као чланова народа. К овоме додајте још и то, како се она мало пре речена, законом изказана „потреба“ код попекога капетана, кмета, па можда и самога учитеља сасвим овлаш схваћа и узима, па се онда нимало нећете чудити, што се у Србији, поред свеколиких најзгоднијих за изображење околности, једва ¼ деце за будуће разумне грађане спрема, а сви осталих 7. делова у глупости и пуком незнању остаю. —

Изложивши довде укратко стање осн. у Србији школа са начином шиљања деце у њих, прелазим к решењу питања: „шта се у осн. школама мужким и женским, варошким и сеоским учи?“

На ово питање мислим да ћу најзгодније одговорити, ако поштованим читаоцима подносим на преглед оно, што глава 11. „Педагогично-методичног наставленја“ у томе погледу за

осн. мужке школе одређује, а доцније ћу показати и шта се у осн. женским школама учи.

По томе правилу у осн. мужким школама предаю се и изучаваю ови предмети:

а) У I. осн. разреду, и то:

Првога полгодия:

1. Штица и Буквар: познаванѣ писмена и срицанѣ са грађанским писменима; 2) Писанѣ грађанских писмена на табли; 3) Наизустно ученѣ броєва до 100, писанѣ такових на табли и броянѣ са стварима; 4) Наизустно ученѣ молитава: Отче наш, и Богородице Дѣво.

Другога полгодия:

1) Продуженѣ Буквара, т. є. читанѣ са грађанским писменима; 2) Познаванѣ црквених, писмена, срицанѣ и читанѣ; 3) Продуженѣ писаня на табли, и почетак по прегледаоници; 4) Наизустно ученѣ броєва до 1000, писанѣ такових на табли (и броянѣ са стварима); 5) Наизустно ученѣ Символа вѣре.

б) У II. осн. разреду.

Првога полгодия:

1) Читанѣ србско; 2) Читанѣ славенско; 3) Продуженѣ писаня по прегледаоници; 4) Наизустно ученѣ таблица сабираня и одузиманя и прва два вида рачунаня са єдноименим броєвима; 5) Кратка црквена История: стари завет; 6) Прва знаня наизуст: прва и друга глава; 7) Наизустно ученѣ молитава пре и после обѣда, пре и после спаваня; 8) Пѣниє.

Другога полгодия:

1) Читанѣ србско; 2) Читанѣ славенско; 3) Писанѣ по прегледаоници; 4) Наизустно ученѣ таблица множења и деленя и друга два вида рачунаня са єдноименим броєвима; 5) Кратка црквена История: нови завет; 6) Прва знаня наизуст: трећа и четврта глава; 7) Наизустно ученѣ Десет заповеди божіих; 8) Пѣниє.

в) У III. осн. разреду.

Прва полгодия:

1) Читанѣ србско; 2) Читанѣ славенско; 3) Писанѣ по прегледаоници и по казиваню; 4) Прва два вида рачунаня са

разноименим броєвима; 5) Кратки катихисис: прва част; 6) Прва Знања наизуст: пета и шеста глава; 7) Кратки општи земљопис: математични и естестаствени.

Другога полгодия:

1) Читанѣ србско; 2) Читанѣ славенско; 3) Писанѣ по казиваню; 4) Друга два вида рачунања са разноименим броєвима; 5) Кратки Катихисис: друга и трећа част; 6) Прва Знања наизуст: седма и осма глава; 7) Кратки општи земљопис: грађански (о свима 5 честима света.); Пѣниє оба полгодия.

г) У IV. осн. разреду.

Првога полгодия:

1) Читанѣ србско; 2) Писанѣ по казиваню; 3) Рачунанѣ у сва четири вида са разноименим броєвима; 4) Повтораванѣ целе кратке Црквене Историе; 5) Србска Граматика до глагола; 6) Кратка србска История до Кнеза Лазара; 7) Кратки земљопис: о Србіи.

Другога полгодия:

1) Србско читанѣ; 2) Писанѣ по казиваню; 3) Рачунанѣ са простим тройним правилом; 4) Повтораванѣ целога Кратког Катихисиса; 5) Србска Граматика до синтакса; 6) Кратка србска История: од Кнеза Лазара до найновиєг времена; 7) Кратки земљопис: о земляма европског царства турског; 8) Пѣниє у оба полгодия,

Од свију довде изложени наука у сеоским школама, где єдан учитель а три разреда има, имаю се изучити оне, коє су за прва три разреда означене; а у варошким, где има найманѣ по два учителя, а свуда по четири разреда, свршаваю се науке, означене у сва четири разреда. —

(Продужиће се.)

Катихизичке Беседе.

БЕСЕДА 3.

О Символу вѣре.

„Єдинъ Господь, єдина вѣра, єдино крщенїе.“ (Ефес. 4. 5.)

Пре смо говорили о вѣри, а и сад ћемо говорити о вѣри. Но онда смо говорили о том, почему и како смо дужни вѣровати,

а сад ћемо говорити о том, у што смо дужни вѣровати. Пре смо разсматрали вѣру као добродѣтель, као благодатну силу; а сад ћемо разсматрати вѣру, као закон, као одкривенѣ Божиѣ.

Истине вѣре православно-християнске, као што смо пре рекли, изложене су укратко у Символу вѣре, кои се починѣ речма: „вѣрꙋю во ѥдинаго Бога.“ Реч „Ѕумволѫ“ узета ѥ из Грчког ѥзика, у ком два значеня има: збор или укупност, и знак или одличнїи знак. Оба та значеня могу се придати и к Символу вѣре: Он ѥ збор и укупно изложенѣ истина, или догмата вѣре, и у ѥдно знак, коим се одликую християни од поганика, православни од ѥретика.

Кад ѥ, за кога, и ким саставлѣн Символ вѣре? На то одговара Исторня вселенске цркве слѣдеће: Исус Христос и Божествени ученици нѣгови посеяли су по свету семена спасителног ученя; но враг рода човечиѣг посеяо ѥ по нѣму куколь, — появиле се ѥреси, т. ѥ. ученя лажна, несагласна са правим исповеданѣм вѣре. Докле су ѥреси ово не силне, ово пак не опасне биле, — то су односно до тих спорова свети отци и пастири Цркве сами, посебно или на местним саборима по даной им од Бога власти, на основу светог писма и преданя, осуђивали ѥретике и њихово неправо ученѣ, и определявали су право ученѣ. Но у четвртом вѣку появи се нечастива ѥрес Ариѥва, коя ѥ изопачила ѥдан од найглавнїих догмата христянске вѣре и свратила с пута истине врло многе. Тада се саберу светитељи и богомудри мужеви цѣле вселенске Цркве у Никею, разсматраше и потом предаше вѣчном проклетству ѥрес Ариѥву, и у точним, ясним речма изложише право исповеданѣ вѣре. Символ вѣре, кои ѥ на том првом вселенском сабору саставлѣн, потврђен ѥ и од чести допунѣн на другом вселенском Константинопољском сабору, кои ѥ осудио Ѥрес Македониѥву. Од тог се доба то исповеданѣ вѣре свето и ненарушимо чува и држи у светой православной цркви, коя одбацуѥ од себе сваког, кои се усуди нѣму што додати и одузети од нѣга, ма то само и ѥдна ѥдина реч била.

Свети отци разделили су Символ Вѣре на дванаист чести или чланова, као што на тѣлу човечиѣм сваки уд има своѥ засебно место, свой особени и нуждни значай, а сви удови уѥдно узети саставляю ѥдно премудро устроено тѣло; тако треба да се у Символу Вѣре сваки догмат прими и исповѣда оделѣно, посебно и све с ѥдиаком живом вѣром. Пре него што приступимо к подробном изясненю сваког члана за

себе, изложићемо кратки садржај свију у обште. Главни є предмет и као основ Символа Вѣре, ученѣ о Пресветой Тројици. Најпре є речено о Богу Оцу, затим о Богу Сину, и најпосле о Богу Духу Светом. По наособ садржи Символ вѣре у себи слѣдеће истине: Бог є по суштеству свом єдан но тројичан. Бог отац створио є чрез сина свог свет видими и невидими, Ангеле и људе. Све є у пѣговой власти, свим управља, о свему промишлява. Господ Исус Христос єдинородни є син Бога Отца, рођен пре свију векова, као што се рађа видело од видела, зраци од сунца. Син Божји єдносуштан є и раван Богу Оцу, он є прави Бог, њим є створено све што суштествує. Ради нашег спасења и искупленя људи од њихових грѣхова, сишао є Господ Исус Христос с неба, родио се и постао човек од пречисте Дѣве Марије, дѣйством Светога Духа, био є савршени човек, т. є. примио душу и тѣло човечије. Страдао є добровољно, распет био и погребен, — то се збило, кад є управљао Юдеом понтије Пилат, наместитик Римског Императора. Трећи дан после погреба, васкрсао є Господ из мртвих, као што су предсказали свети пророци. После васкрсења у четрдесети дан вазнесао се Исус Христос на небо и сео с десне стране Бога Отца т. є. примио є, као Богочовек Божествену власт над искупљѣним светом. Но господ кои се вазнесао на небо, доћи ће опет на ново на землю у слави, да суди живим и мртвим, кои ће тада васкрснути. Царству пѣговом неће бити, краја. Дух свети излази од Бога Отца; Он є Господ, т. є. он є прави Бог, коме пристои єднако клањанѣ и слава као и Богу Оцу и Богу Сину. Он све оживлява своіом благодаћу; Он говори усти светих Пророка и Апостола. Християнин дужан є вѣровати и у свету, саборну и Апостолску Цркву, т. є. с правом вѣром и побожношћу примати њено ученѣ, уставе и Тайне. Крштенѣ є єдно кое се неповторава, у кои се дає човеку оставленѣ грѣхова. Сви умрли васкрснуће пре другог долазка Христовог, сѣдиниће се с тѣлом своим и изићи ће на страшни суд Христов; на суду том праведници добиће вѣчно блаженство, а грѣшници биће предани на вѣчне муке.

То су истине, кое Символ вѣре у себи садржи, и о коима ћемо доцније подробно говорити. Многима су од нас те истине сад већ као обичне постале, с тога их нецѣнимо свагда као што треба, нити познаємо сву њину важност, нити благодаримо оном, кои нам их є дао. Но сѣтите се, да за 5 хиљада и пет стотина године [illegible] род човечији многе од тих

истина, да су и сами старозаветни праведници желили слушати оно, што ми слушамо, и нису чули. Опомените се, да є ради тог, да би казао свету те истине, сам Син Божји постао человеком; да су те истине запечаћене и потврђене Духом Светим, проповедане од светих Апостола и Богом умудрених мужева цркве, и да су за њи проливали мученици крв свою. Те дакле найглавние истине свете вере наше треба да сачињаваю основ цѣлом духовном животу нашем, оне треба да постану темељ наших мисли, наших чувствованя и надежда, о њима и за њи датћемо ми єдном одговор пред свесилним и найпресудњим Судном живих и мртвих.

Ако прилѣжно размислимо о свему том, то ћемо сами увидити, да нас веже найсветия дужност да учимо истине свете православне християнске вере с найвећом прилѣжношћу и любављу, да их примамо с пуним уверенѣм, и благодарношћу к нашем Спасителю, да их исповедамо и изяснявамо речма и поступком свагда и пред свима, ма да би се лишили времених добитака, удовольства, па и самог живота.

Господе Боже наш! Дай нам, да єдним устима и єдним срдцем, на земльи и на небу исповѣдамо и славимо пречастно и веделѣпно име твое: Отца, и Сина, и Светога Духа! Аминь.

---

† Іован Петровић.

Немила смрт изтрже нам опет из средине наше єдног валяног и вредног радина на полю народне просвете.

Честити професор велике Гимназије Новосадске Іован Петровић пресељо се у вечност ноћу између 26 и 27 Мая у светосавском манастиру Кувеждину, куда є по савету лекарском отишао био да потражи лека за своє слабачко здравлѣ.

Покойник є био єдан од оних младих Србаља, кои се уче, да науком роду свом на ползу буду; он є презревши сву славу, коя би га као учена человека на другим стазама живота срести могла, посветио био сав живот и сав труд свой найплеменитиєм, али код света іош слабо припознатом учительском и списательском деланю, и већ за кратко време овостручнога явнога рада, показао є правац у коме би роду свом верно послужио, да му є Бог дуже живота подарио.

Іован Петровић родио се год. 1841 у Шајкашком баталиону у селу Госпођинцима, где му є Отац народни учитель био. Ту

у Госпођинци, затим у Ковилу и у Тителу сврши он основну школу. Његов брат покојни Архимандрит Герасим одведе га собом у Гомирје и даде га на науке у Рѣчку, и у Горњокарловачку гимназију. Трећи гимназијални разред дође он слушати у Карловце и ту сврши све остале разреде до осмога, а овај последњи сврши у Пешти поставши год. 1860. питомцем Текелиног Заведења. Пошто положи испит зрелости, отда се на ученѣ наука у филозофиском факултету, где трогодишњи течај сврши и за професора Гимназијалног приправи се. Особити є любитель био природних наука и из ових се найвећма приправляо. Године 1865. постао є професором Историе у карловачкой Гимназији, а године 1866. прешао є за професора у Гимназију Новосадску, где є Математику и Природне Науке предавао. Ошт као ђак у Пешти списао є неколико позоришних дела, и дописивао є у Србске Листове. За ове последње две године шиљао є природописне слике у „Матицу.“ У Пријателю Србске Младежи, имамо од њега два красна популарно списана природописна чланка и то у бр. 10. год. 1866 под насловом „Пас,“ и у бр. 3. ове год. под насловом „Препелица.“ Но найлепши споменик млађаног труда свога оставио нам є покојник у књизи: „Наука о Животињама“ коју є за ученике на нижим гимназијама и реалкама по Дру А. Покорноме списао и ове године о свом трошку на свет издао.

Као што є покојник умео лепо и разумљиво за народ писати, тако є имао он и лакост и вештину у предаваню, са чега су га ученици његови веома радо имали, и са заузиманѣм слушали предаваня његова. —

Ово є кратки преглед деланя Петровићевог. Кад помислимо, да є тек 26 година живио, и само $2\frac{1}{2}$ године као професор делао, то ћемо лако увидити, чему смо се од њега надати могли, и шта смо у њему изгубили! С' тога вредни и савестни труђеник овај заслужуе, да му, као ваљаном учителю и писателю, на гробу рекнемо: „Вѣчная памят.“

Допис.

Из Бачког Дистрикта. Пречастни Г. Петар Чолић окружни управитель школски походио є ове године школе округа Новосадског с великом ревношћу и усрдием. Из поузданог извора разабрао сам, да се у поменутом округу ове

године примѣтио у обште больи успех у школама, и то особито код оних учителя, кои се ѳсенас приликом састанка и братскога договора уверише о користи разумног начина обучаваня, пак се свойски потрудише, да у кругу своѥ радиѣ остваре поправленѣ явног обучаваня, око кога се врстни наш Господин школски саветник Др. Ђорђе Натошевиħ ревностно и неуморно трудио, док нам ѥ очи отворио и упутио нас како нам се валя застарѣлог механизма отрести, и путем напредка поћи. —

На жалост опажа се, да има и такових млађих учителя, кои брзо забораве науку и савете, што су у препарандіи добили, пак држе да им се више петреба учити и трудити, чим декрет у руке добию. Таки люди дошавши на место определеня свога прве године доста добро раде, али на брзо послушаю савет неразумних и леньих трбуха, каквих у Бачкой на више места има, кои младом и неискусном учителю веле: „Нетреба све оно слушати што вам се у препарандіи говори; може се то и овлаш радити; видите како се ми нетрудимо и немучимо, па нам опет болѣ среħа пева него вама, што се узалуд по васдан у школи мучите и здравлѣ губите. Само се ви добро слажите с нама и будите нам покорни, а за школу и тако никоме ништа ни бриге!“ После оваких сиринских примамливих савета гдекои млади учителъи забораве на точно вршенѣ дужности своѥ, и веħ друге године манѣ, а треће іошт манѣ у школи раде, а и оно што ураде, више ѥ тек као од беде урађено.

Учитель несме никад у напредованю и у усавршаваню самога себе застати, па рећи: Све што ми знати валя изучио сам, време ѥ да се за больи ужитак постарам трговањем, писањем код бележника ил код ответника, кортешованѣм или ма коим другим радом и занатом. Чувајмо се тога, браћо, и савестно се држимо школе и наших учительских послова. Учећи децу учимо и сами себе! Та има ли лепше, има л' племенитиѥ забаве и радиѣ него што ѥ учительска и васпитательска?

Наше пак обштине грађанске треба да се постараю што скорие за больи ужитак своих учителя, кои заиста тежак и мучан позив имаю и онде, где им ѥ обстанак добром платом обезбеђен, а некмоли тамо, где ѥ плата тако худа и жалостна да њоме учитель неможе себе и свою породицу ни хлебцем да зарани, као што има такових места и овде у Бачкой а іош више, у Срему и у Бараньи, где учитель на маленой плати

издржавати се и на крај изалазити неможе, па му іошт и ту ядну крвавим зноем заслужену плату гдекоѣ безсавестне сеоске старешине на време неиздаю, и закидаю!

Ово неговорим ради своѣ користи. Честита обштина, у коіоій служим, стара се примерно за издржаванѣ своих учителя што нека іой на дику служи. Али за дело савести сматрао сам казати оно што знадем, да ѣ по многим местима бивало, па и данас бива. Я би се особито радовао, кад би све обштине наше своим учительама труду и заслуги сходну плату определиле и ову точно и благовремено издавале. А вальда ѣ веѣ и томе ѣданпут време, да се усгледне обштине србске, за пример другима, постараю и за осигуранѣ ужитка учительским сирочадма, што би се доиста од њи с пуним правом очекивати могло; ѣр кад се учитель труди за облагорођенѣ срдца и ума, за васпитанѣ, изображаванѣ и усрећенѣ све деце ѣдног места, то ѣ праведно и прилично да се цело то место о материялном обстанку и о добром васпитаню оних найвећих на свету сирочади постара, чіи ѣ родитель са самоодреченѣи вршећи найплеменитие и обштеполезне учительске дужности, можда баш са ревностног испуняваня тих светих дужности рано и пре времена с овог света отишао.

То радите, око тога се старайте свестни и уставни обштинари наши, али онда и с пуним правом захтевайте од своих учителя, да ѣдино своме светом званию живе, и да дужности своѣ найточние врше!

Овде ѣ свию свестних учителя и родолюбаца ѣдногласна жеља, да се за управителя свию школа наших што скорие паименуѣ онай отлични и ѣдини србски школски муж, кои ѣ у войводовини нашой од године 1857 — 1861 делом доказао, да ѣ кадар живота и снаге дати нашой пре тога забаталѣной народной школи, и за кога смо уверени, да би само он ѣдан у станю био школе наше и опет у цветуће станѣ поставити. Мислим, да би сва муниципия наша у Угарской и све наше црквене обштине требало да од своѣ стране код новоснованог кр. угарског министарства корак учине да се звание врховног управителя србских школа неотложно попуни, и повѣри ономе мужу, кои ѣ за школу нашу у бившем войводству найвише заслуга себи стекао, и кои поверенѣ свег коликог Србства у пуной мери ужива. Овим предлогом несмерам на уништенѣ наше црквенопросветне автономие, него напротив баш

на скорашнѣ остварењ једне најважније точке из заключака последњег расправног сабора нашег. пак ће нам онда лакше бити изчекивати подпуно решење свију осталих саборских заключака, за коим ће се и онако можда дуго чекати морати.

Народни Учитель.

Школске вести.

НОВА ПРОФЕСОРСКА КАТЕДРА У СРСКОМ УЧИТЕЉСКО-ПРИПРАВНИЧКОМ ЗАВОДУ СОМБОРСКОМ. По жељи Његове Светости Патријарха Самуила високом правителъству 20. Маја пр. год. на бр. 41 изавлење, и у смислу предлога Депутације фонда Шк. у Пешти издао е кр. угарски министар просвете 13. Маја ове године бр. 3027. наредбу, коіом се у Сомборској препарандији трећа професорска катедра с платом од 400 фор установлява. Катедра ова има се одма до почетка идуће школске године неотложно попунити, а поменута плата ће се из закладе за правосл. источне школе плаћати. Знати ваља да е од год. 1850 па до сада, поменута заклада романске препарандији у Араду по добивеној наредби сваке године са 300 фор. ср. више издавала, него овој Српској препарандији. Овом дакле новом министарском наредбом исправлена е и у ред доведена постојаша неприлика, по коіой су романи из заједничке закладе наше много више примали него ми Срби.

У истой наредби повишена е плата двоице Арадских професора од 336 фор. са 180 фор. тако да ће и они од почетка ове школске године из горнѣга фонда примати 525 фор. а. вр. колико и таношњи катихет прима. Напослетку послужителъи завода приправничких у Сомбору и у Араду, кои су досада само 21 фор. плате имали, од почетка ове школске године имаю примати сваки 80 Фор. годишнѣ плате. Као што смо из поуздана извора извештени, нова катедра одређена ће бити за предаваньѣ природних наука и економије, Рачуна, Геометрије, Земљописа и Отачественице, кое е све досада главни приправнички професор покрай осталих предмета предавао. Главни приправнички професор предавати ће и у будуће Педагогију, Дидактику, Методу, Историју и науку о устройству народних школа, и руководиће практична покушаваня приправника у основном обучаваню; за то ће још од предмета, што их сад г. катихет предае, славенски језик припасти у део главном професору, те тим ће се свима професорима овога завода посао знатно олакшати, и учинити, да ће они од сада на предаваньѣ дотичних предмета више снаге и времена обраћати моћи. —

ИЗ СРБСКЕ ПРЕПАРАНДИЈЕ. У очи св. Константина и Јелене примили смо велику слику блаженопочившег Владике Платона, коя е овом заводу из Новог Сада на дар послата. Слика ће се ова чувати у соби за држаньѣ учевних саветования одређеной, а о свечаностима изставља ће у великой дворани школской — На Петровдан даваће се овде парастос покойноме владици, после кога ће се држати у приправничком заводу свечаност у спомен овог редког добротвора учеће се младежи Српске. Као што сам могао дознати, такова ће се свеча-

ност у овом заводу, одсада сваке године на поменути праздник, као на дан рођења Платонова, обдржавати.

Љубитељи просвете народне позиваю се да на ову прву свечаност, што се у спомен Владике Платона у Сомбору држи, доћи изволе.

НАИМЕНОВАЊА У КР. УГАРСКОМ МИНИСТАРСТВУ ПРОСВЕТЕ. Званичне мађарске новине саобштаваю наредбу по којој є г. Липовницки наслovни владика римски именован за Министеријалног саветника у кр. уг. Министарству просвете и црквп. послова; господин кр. Саветник Теодор Мандић именован є за саветника отсека при истом министарству.

ПРИЛОГ НА ФОНД ШКОЛ. ЛИСТА. Учитељски збор српске главне основне школе у Руми, од новца на тамошњој овогодишњој майској свечаности скупљеног, одредио є 8 фр. као прилог фонду Школског Листа. Ове є новце г. Арон Аршиновић учитељ IV. разреда Уреднишству овом послао с жељом да би поменути Фонд што скорије у толико порастао, да се њиме издаванѣ Школског Листа на свагда обезбеди.

УПРАЗНЂНО УЧИТЕЉСКО МЕСТО. Ради попуненя учитељског места у IV. разреду српске главне основне школе у В. Кикинди, поново є расписан стечай до Видовадне ове године.

О б я в а.

☞ С концем овога месеца истиче рок предплате многим нашим предбройницима; с' тога их учтиво позивамо да предплату за друго полгодиє понове.

Господа предплатници нека опросте, што због маленог простора листа немогосмо улучити прилику, да имена њихова досада по обећаню своме штампати дамо, то ће се скорим накнадити; засада само ћемо с благодарношћу споменути, да се за досадашњи обстанак овога Листа найвише има благодарити стараню неких отличне Господе српске, која су у кругу свом находеће се општине свештенике учитеље и богословце на држанѣ Листа овога позвала. Имена ових врстних добротвора Школ. Листа у свое време с похвалом ћемо у странице Листа овога ради спомена и подржаваня уврстити, а засада нека им свима овим явна благодарност изречена буде. —

Господа и Општине, што Лист примаю, а досада нам іошт неплатише, умоляваю се да предплату на целу годину найдаље до 1 Іюния ове године послати изволе.

Ланьске дужнике по ново опоминѣмо, да се што пре отдуже.

Издае и уређуе Никола Ђ. Вукићевић.

Брзотиском Андрие Вагнера и друга.

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Број 12. У Сомбору 30. Јуния 1867. Год. IX.

Школски Лист излази месечно двапут: сваког 15. и последњег, а Пријатель српске младежи излази као додатак школскога Листа. Цена је за оба Листа 4 Фор. на годину.

Учитель и Економия.

Ваља ли да и учитель помогне, да се наш селяк што је болѣ можно изобрази у економской науци и економской радньи?

Я држим, да је учитель за распростиранѣ како сваке тако и ове науке найудеснїи човек у свом месту. Њему ће найболѣ за руком поћи, да се ова знања популаришу и обшта постану. Његова је задаћа, распростиранѣ знања и изображења не само међу децом, него и међу одраслима, а у томе му дає пољска и домаћа економия једно од найпространїих и найблагодарнїих поля. За ту науку је сеоска омладина и остарина болѣ приуготовлѣна, него за ма коју другу. Отуда ће и школа имати користи, ер кад старїи уздолазе на науку, тим већма ће и свою децу терати у школу и на науку. Учитель ће имати у томе и своје собствене материялне користи, ер, чим се са новим економским знањима упозна, одма ће и сам свою землю, ако је има, болѣ обрађивати, и домаћу економию болѣ водити, те тим више користи имати.

Шта има да чини учитель, да у обзиру економије свом месту на корист буде?

Има да се обазре по економской литератури, па особиту позорност на оне струке од економије пољске и домаће да обрати, што су у оном месту и околини найважније и найкористније. Има, да се са найвештима и найизображенима економима из свог места и своје околине стави у споразумљѣње, и да од њих што год може научити; да мањ и бољтиње покушаје (особито са ђубретом, семеном, расадом, стоком и нѣном раном, воћем, виноградом, челом, свиленом бубом и другим) сам чини, са предосторожношћу и постоянством, па добро рачун да ухвати, па онда и све отресније и разборитије у свом

месту да побуди, да и они ове покушаѣ најпре у малом предосторожно учине, и добро рачун да ухвате; а највећма да са разумнима у свом месту и околини склопи економско друштво, па да заведу што чешће састанке и села, де ће сваки своѣ осведочено и основано искуство свима саобштити; ако ли таких друштва у месту ил у околини већ има, да се одма у чланство упише, и ту ѣдан од најуредних и најпримерних да буде. Ако учитель прилику има, да економску школу види, ил кою лепше вођену угледнию и примернию економию, да не пропусти посетити, добро промотрити и научити се дати; најпосле, и да у школи особиту важност полаже на природописне, технологичке и физикалне предмете из читанака и особито при задаћама рачунским на економске рачуне. — Препоручуѣм ово озбилном размишленю све моѣ браће учителя и учительским скупштинама.

О в ц а.

(Ѣдно предаваће из природописа уз другу ѣзикословну читанку у III. раз. гл. осн. српске школе у Сомбору, од Ј. Б. учителя.)

Драга дечице! Кад се оно о крави разговарасмо *) казао сам вам, да ћемо се други пут тако исто о „Овци“ разговарати; я сам вам препоручио, да овцу што болѣ посматрате, да би ми могли данас о њојзи што рећи. А могу вам и њену слику показати, то ћу и учинити, па тек онда ћемо ю описивати.

а. Описаће. Учитель показуѣ слику. Чия ѣ ово слика? То ѣ слика ѣдне овце. — Колика ѣ овца? Овца може бити 2′ висока а 3′ дугачка. — Ков су најглавнији делови њеног тела? — (глава, врат, труп, ноге) — Шта има овца на предњем делу главе? — (уста, и вилице). Ѣси ли видео шта у уста има? (зубе десни и ѣзик). — А шта има іош с поля на том предњем делу главе? (нос с две ноздрве). Овца непрестано шмрка. — Како веле за дете ков ѣ балаво или ков шмрка? — Балав си као овца; шмркаш као овца. Зато се ваља брисати и нос чисто држати. — Шта има овца іош на глави? — (очи и на њим веће; уши и на њима рожниће. — Какви су ти рожниѣи у овце? — (Како у ков; има оваца с врло мали рожниѣи а гдеков имаю дуге и танке па ил право стоѣ или

*) Види Шк. Листа Год. VIII. бр. 16. стр. 243.

су ма на кою страну увиєни) — Каквог є облика глава? — (Горньи део главе є округласт а долньи нешто затубаст). Какав є врат? — (Врат є округао). — Да какав є труп? — (И труп є дугуљасто округао.) — Какве су ноге? — (подебеле па кратке.) Шта имаю овце на долньи делу ноге? — (папке, кои су расцепљени.) — Овца има виме, у коме є млеко. Чиме є тело у овце покривено? (вуном.) — Єли у сваке овце вуна єднака? — има их по вуни различитих; тако, бирке имаю густу, кратку и чисто модру вуну; — србске овце, именую их и „рацке“ овце, што их наши люди найвише држе, имаю лепу белу па дугу, обредку, па чисто као свилену вуну; у ових понайвише стоє рогови усправљено; — мелеске имаю дужу вуну од бирака а краћу од србских оваца. Осим тога имућни люди држе іошт и свилоруне овце, кое имаю лепу вуну (вуна зове се србски другоячие и руно); ове су од велике користи, али и веома су нѣжне и осетльиве, па с тога велику негу потребую. — Како є овцама у вуни лети? (мучно им є доста, упаре се па траже ладовину а кад иду оне по земльи главу вуку.) — Па шта раде люди с њима у пролеће за олакшати им? — (с пролећа у месецу маю стригу их, па им є онда много лакше.) Баш као нама, децо, што є мило кад свучемо зимње одело а обучемо летње, тако є овцама кад су острижене; до зиме опет вуна нарасти, те су и оне онда опет у своіой зимньой одећи. Ето, одтуда видите дечице, како се преблаги Бог, за свако створење своє лепо постарао! — Єли видио кои у месарници овцу распорену? Па шта си тамо Стеване видио? — (месо, кости, дугачка црева, бураге, црвену и врућу крв.) Краве се теле, а да како овце на свет долазе? — (јагње се.) У кое се доба овце јагње? (рано с пролећа). — Како зову јагње од две године? (шилѣже). А како є име мушкой овци кад одрасте? (ован.) — Ован є већи и много крупнији, снажнији па дрзкіи од овце; он има на челу єдну квргу, врло тврду па яку кост, коіом се бие и чика. — Какав глас дае од себе овца? (блеи).

6. **Корист.** Сад ћемо да видимо од какве є користи човеку овца. Кажи Живоине шта добіамо од овце за живота њена? — (млеко, из овог опет масло, сир.) А кад ю заколѣмо, шта онда од њ добіамо? — (месо за ело, црева за жице, кожу.) — За чега се употребліую коже? — Коже од бирака употреблію се за зимње огртаче, за поставлянѣ бунде; од кожа србских оваца шију се опаклие а од кожа мелеских оваца праве

се најбољи кожуси. — Нашто се вуна употребљује? — Сва чоја, сукно од коих ми себи хаљине правимо понајвише се прави од овчије вуне; такође и материје за женске хаљине праве се од вуне; — жене овчију вуну преду па припраљају за свою потребу; ткаю покриваче, сагове — ћилиме, — обојке људима и т. д. Видите дечице тако једна мала животиња па од какве је користи човеку! Редак је човек, кои их је држао а да се с' тога каја; него је сваки морао рећи: имао сам од моих овчица преко целе године бела смока; оне саме себе издржаше и још ми и новца у кућу донесоше. А и како да не, кад једна кућа неможе сво млеко и сав сир што 10 оваца даду потрошити, него се остатак по скуп новац продаје. А шта да вам речем за вуну, коя у свако доба добру цену има и пролази; та од 10 комада оваца може се 40—50 ф. вуне и више добити, то је одма 36 ф. до 45 ф. па гди су још јагањци!

в. Рана. Још имамо да се и о овчиној рани проразговоримо. Рана овчия је сасвим обична — природна. Чиме се ране овце лети? — Људи их тераю у пашу по ливада, стрњика, по усеву, — житу, зоби. — Само валя при пуштаню у пашу пазити на землю; пасући по мочарној и подводној земльи и после кише разболу се а и штету усевима тада почине. Најпробитачније их је по висинама и по бреговима на пашу пуштати. — Чиме се овци зими ране? — Догод снег незавије на паши су, а после збију их у тор; овде им бацаю сено сечку, репу, зоб, кокурузовину, олайне погаче. — Шта раде овци с раном кад ју прогутаю? (поврате ју натраг у уста па онда жваћу, преживаю) Валя им кадшто и соли дати. Воду пију по трипут на дан. Какве су ћуди овце? — (мирне плашљиве, стрпљиве, безазлене) — Овца може живити 14—15 година.

После овог разговора долази сравњивање са животињом, коя је на овцу налик, н. пр. с козом. Ту се предузме најпре описање козе и сравњивање с овцом. Учитель пита ученике од прилике овако: Познаете ли једну домаћу животињу, коя је врло налик на овцу? — Коза. — И при овом раду може се слика дотичне животиње ученицима показати. — Ево, децо, слике козиње; гледните ју само! За овим се укратко испитаю главни делови тела, и шта на коме има, одприлике онако, као што је при овци поступано. По овом се опет сравнюје: У чему је коза налик на овцу? — налик је по свом споляшњем облику; има и коза главу, врат, труп с четир ноге и на овима разцепљене папке;

дугуљасто тело јој је вуном покривено као у овце и т. д. А би ли знао какву разлику између козе и овце? — У козе је глава дугуљаста а у овце затубаста; коза има на доњој вилици подужу браду што у овце нема; врат је козји дужи и тањи но што је у овце; и ноге су јој више и танје; по боји и величини вуне има је различите. Коза је ћуд, живања, халастија и јогунастија од овце. Сваки човек није у стању себи оваца или краву набавити, зато сиромашнији људи себи набављају козу. Ова је много јефтинија, спретније се може држати а користити се може њоме врло добро. — Шта од ваше козе, Стеване, добијате? — Млеко козје је врло здраво; добро га је изјутра онако врућe помужено пити. Људи који од прсију пате пију га по вас дан. — Нашто служи козија вуна? (ткају се торбе, покровци и т. д.) — Месо се козје једе; кожа се по скуп нова продаје, ер је људима од велике користи. Има људи, који козе на дому ране сеном, сламом, кромпиром, бундевом, блитвом; али понајвише их терају на пашу; коза пасе радо без разлике сваку траву; најмилије јој је лишће с дрвећа, зањ ће се чак на високо дрво успентрати а зато има згодне папке; завлачи се у џбунове и шипраге зарад лишћа. — Какве је ћуди? — (веселе, несташна је и немирна баш као нека деца.) — Коза мечи, мекеће.

Сад дечице да видимо још шта у нашој Србској читанци о „Овци“ написано стоји; нађите бр. 52; шта тамо пише? („Овца“). Дакле под тим бројем читаћемо о Овци.

Учитељ. Читај Милане! (Милан чита први одсек, који о ползи овце говори). Сва остала деца читају у себи то исто.

Уч. Стани! О коме смо читали, кажи Милане? — Шта смо о овци читали? — Шта добијамо од овце? —

Уч. Даље нека чита Јован! (овај други одсек може се до пола читати, три прве точке.)

Уч. Доста Јоване! Ајд нам кажи какве су ћуди овци? — Одкуд знаш да се незнају бранити, нит што себи помоћи! Шта разумеш под том речју „браник.“ — (Место где се ко брани.)

Уч. Читај тај одсек до краја Божидаре!

Уч. Шта се може казати за овце кад свог пастира познају, и глас му чују? — (да имају добар слух.) Каква је то болест „метиљ?“ (црна џигерица напуни се црви, који као лептирићи изгледају; ови троше џигерицу дотле, док је има после мора овца да угине. — Одкуда се запати у овцама та,

болест? (кад пасу по баруштинама и сасушеним ритовима); — могу ли се овце од метиља излечити? Људи веле да могу, кад се зарана, чим се болест опази, на младо жито на пашу истерују.

Уч. Још до краја нек прочита и Златое! —

Уч. Кад се овце стрижу? — Колико једна добра овца даде вуне? — По чему се познаје добра вуна? — (које су овце дебеле, те и добру вуну дају, у тих је вуна густа, тешка и масна.) — Шта значе те речи „количество и качество?“ Српски се то боље каже: количина и каквоћа. —

Децо! У наших старих беше готово у свакој кући по читав чопор оваца а сад редко их је видити; онако и ђсмо натраг с напређм посрнули. Дао би Бог да сваки земљедјелац колико више може оваца да држи; ђр све што је на овци и у њој од велике је потребе људима!

Што се овако једнога дана у школи на одсеке прочита, то се зада, деци за вештбање у лепом читању, с упутством, да сваки код куће тај предмет три или четири пута велегласно и ако је могуће пред старијима прочита. Следећег часа школског дође учитељ сав предмет течно и лепо с правилним ударањем гласа два или трипут прочитати, и потом још једанпут испита децу, да му кажу све што знају о овци, о њеној рани и о корисги, што ју људи од овце добијају.

Нешто о основним школама у Србији и о наукама што се у овима уче.

(Продужено).

У женским основним школама у Србији уче се по наредби г. Министра Просвете ови предмети.

а) У I. разреду.

Прво г а полгодиња: 1) Познавање слова, изговарање појединих слогова, и лагано читање; 2) Писање слова и слогова на табли; 3) Бројење и писање броева до најпре стотине (999.); 4) Молитва: „Отче наш.

Другога полгодиња: 1) Читање српско; 2) Читање славенско; 3) Писање појединих речи на табли и после по прегледаоници; 4) Бројење и писање броева до најпре хиљаде (9999.); 5) Молитва: Богородице Дјево.

Од женскога рада у оба полгодия: плетенѣ разно (са єдном и с пет игала).

б) У II. разреду.

Првога полгодия: 1) Читанѣ србско; 2) Читанѣ славенско; 3) Писанѣ по прегледаоници; 4) Таблице прва два проста вида и рачунанѣ са єдноименим броєвима; 5) Кратка Црквена История: стари завет; 6) Прва знања: глава прва и § 2. из главе друге наизуст; 7) Наука вере: Вѣрую. (само на изуст се учи без тумачења.) —

Другога полгодия: 1) Читанѣ србско; 2) Читанѣ славенско; 3) Писанѣ по прегледаоници; 4) Таблице друга два проста вида и рачунанѣ са єдноименим броєвима; 5) Кратка црквена История: нови завет; 6) Прва знања: глава трећа и § 9. из главе четврте наизуст; 7) закон: Десет божіих заповеди.

Од женског рада у оба полгодия: бели вез.

в) У III. разреду.

Првога полгодия: 1) Читанѣ србско; 2) Читанѣ славенско; 3) Писанѣ по прегледаоници и по казиваню; 4) Преобраћанѣ разноимених броєва у равноимене и прва два вида са разноименим броєвима; 5) Кратки Катихисис до 7. члана; 6) Прва знања: из главе пете § 1 и 4 наизуст; 7) Кратки земљопис обшти: математични и єстаствени.

Другога полгодия: 1) Читанѣ србско; 2) Читанѣ славенско; 3) Писанѣ по казиваню; 4) Рачунанѣ; друга два вида са разноименим броєвима; 5) Катихисис од члана VIII. до чести друге; 6) Прва знања: глава шеста (кратка србска история) наизуст; 7) Кратки обшти грађански земљопис.

Од женског рада у оба полгодия: шарени вез (вуницом, перлама и т. д.).

г) У IV. разреду.

Првога полгодия: 1) Србско читанѣ из кратке србске Историе и из III. Читанке; 2) Писанѣ по казиваню; 3) Повтораванѣ сва четири вида разноимених броєва; 4) Србска Граматика: до глагола; 5) Кратки Земљопис: о Србіи; 6) Катихисис: част друга до треће.

Другога полгодия: 1) Србско читанѣ из Историе и III. читанке; 2) Писанѣ по казиваню; 3) Рачунанѣ са простим

тройним правилом; 4) Српска Граматика до синтаксе; 5) Катихисис: част трећа; 6) Земљопис европског царства турског.

Од женског рада у оба полгодиа: кроенѣ и шивенѣ кошуља (и альина, где є могуће).

Сви ови предмети предаю се свакога школског дана само прд по'дне, „а после по'дне предає се сваки дан у свима разредима женски рад.“ Но учителька се може „с неком ученицом, по прилици и потреби, и после подне занимати око кога учевног предмета.“

Овде ће вредно бити да споменем ову чудновату, ал опет целу истину: Док се у мушким варошким школама баве обучаванѣм школске деце редко и наймање по два, но већом страном по три, четири, и у неким варошима и по пет и више учителя; у женским школама по неким маньим местима осуђена є да ради у сва четири разреда по єдна єдина учителька, од кое се — незнам са каквим разлогом — ниште, да с малим неким изузетком спреми децу у свима предметима, што се у мужким школама предаю, па уз све то, да их іош изучи и у свима разноврстним радовима женским!!! Незначи ли то од єдне женске захтевати оно, што би єднога найбистрнега и найокретнега човека силе надмашавало, — што є дакле по све немогуће. Суди ли ко о томе, нека само размисли: еда ли є кадро єдно лице, па ма какве оно способности и вештине имало, за време од три, а по некад и два часа да нерекнем више, но само двадесеторо дете, поделѣне у четири разреда (а сваки поедини при найболѣм разпореду мора имати свакога часа бар по два предмета, а то є у сва четири разреда свакога часа наймање по осам предмета) честито испитати и у свему питаноме ваљано обавестити, — па ће истину ових речи — уверен сам — с места признати. —

Іош ми ваља дати одговор на треће и найтеже, ал такође и найважније питање: „какав се успех изтера?“

Ние то мали ни лак посао: одредити средню меру напредка од више хиляда ученика, кое су учили ньих четири стотине и више учителя. Да би на ово питање савестно одговорио, требао би известитель да све изреда ученике у свима оси. у Србиа школама точно испита; но како писцу ових редака могућност за то недостае, то ће се он при одговору на овде стављено питање најпре обазрети на знање, какво га у саданьим околностима и према припреми своіой за тежки позив учитељски, саданьи наши учитељи имати могу и имаю, — што

ће уобште дати приличнога појма и о успеху, што га они код ученика својих извести могу; а затим ће на видик изнети и оно искуство, које је он за више година свога учитељовања у томе прибрао.

(Свршиће се.)

Једна реч о учитељским зборовима.

(из новосадског школског округа.)

Почем се посведочило да учитељски зборови добра плода приносе, а уверен будући да су и друга браћа учитељи овога округа, једног мишљења самном, намеран сам неколико речи о учитељским зборовима прозборити.

Да више очију више види, то је света истина, а што важи за очи, то стоји и за мисли људске; та је истина и у пословицу прешла и говори се: колико људи, толико ћуди; т. ј. колико је год људи, толико и различних мисли. Кад је ово истина, онда се и то порећи неможе, да покрај свега тога што се у учитељском заводу са највећом вољом свима приправницима једнако науке предаю, ипак можно да сваки све оно схвати, како ваља, и како потреба школска изискује. Духовни дарови и људске наклоности нису једнаке, пак зато и неможемо сви све једнако схваћати; један има дара наклоности и волћ за једну науку а други опет за другу; те тако сваки о ономе понајвише мисли и говори, што му је најмилије; то је опет отуда, што је Бог по премудрости својој дарове умне различито поделио.

О различју дечијих умних дарова сваки пазљив учитељ може се лако уверити у својој школи на својим ученицима.

Сви добри учитељи имаю једну тежњу, а та је: унапређењ и усређењ свога народа. Кад сви треба да једној мети тежимо, то нам је онда нужно, да и једним сталним путем корачамо, а да се ово постигне нуждни су братски и искрени договори, не само учитеља него и оних лица, која уплива на народно васпитањ имаю.

За укупно договарањ о напредку народном, најзгоднији су учитељски договори, у којима би требало, да, осим учитеља, местних управитеља и школских старатеља, и сви одабрани и врстни Српски мужеви, што у дотичном округу живе, учествую. Сваки, који што полезно по школу знаде, валя да збору знањ ил вештину своју саобшти, а ово се особито од учитеља изи-

скує. Сваки од браће учитеља, кои є свой свакидашньи посао пазљиво пратио, понешто є искусио; та своя искуства кад єдан другоме саобштимо, и у обштем збору оно што од свега найкористнїе буде примимо, па по томе наше послове узотправлямо, моћи ћемо сваким даном у свом послу вештїи, а свом роду користнїи постаяти.

Похитаймо дакле господо и браћо учитељи, а и други ревнительи просвете народне на братске договоре; победимо гордост, коя сваког упропашћуе, и немислимо, као што неки између нас говоре: „шта ће мени овога и онога учителя савет и начин предаваня; сви смо ми на єдном месту слушали препарандию!“ Него овако мислимо и говоримо: „Потребно є да се скупимо, па да се о ономе посаветуємо, што ће нам свима найкористнїе бити! Пренимо и ми из мртвила, крайнє є време; пригрлимо вредноћу и урадимо колико кои можемо. Мудри Доситиє вели: „Кад бы сваки онолико добро учиніо колико може много бы више добра на свету было.“ Добра воля и братска снага кадра є млого учинити.

Найудеснїе место за збор учительски у Новосадском округу, кад би хтели свима право учинити, било би по мом мнѣнию Кулпин; то є место баш у среди округа. Ако би тамо због станова оскудица била, онда би зато био найбольи НСад; ал овде би се онда само могли скупити, кад би Обштине учительима помоћ какву дале. Но како о томе Обштине никаква налога немаю, то тешко да ће оне своє учителѣ у овом предузећу материялно подпомоћи. С' тога би за збор учительски найзгоднїи био Србобран, тамо има више учителя Г. Г. Свештеника и отличних родолюба, кои би учителѣ, свештенике и све друге учестнике збора као рођену браћу дочекали и у племенитом послу подпомогли, а и Турия є ту облизу па би и тамо по гдекои учестници могли на ноћиште отићи.

Мой би смерни предлог био, да сваки од браће учителя НСадског округа Г. Округ. Управителю изяви, ков би место за скуп желио, а он ће нам онда свима явити, у ком ћемо месту и кад ћемо се састати; а о чему ће се прво већати, држим да ће найболѣ бити да се онда реши, кад се први пут у збор сакупимо.

Приликом овом немогу а да и ово неспоменем: Овде се код нас од неког времена проноси глас да ће Високоблагородни Господин Др. Ђ. Натошевић школски саветник, у Србию отићи и тамо управителѣм свию народних школа постати. Ми смо

уверени, да би тим школе у Србіи много добиле, али напротив, то би по нас овде врло неудесно било, и наше би школе у овом господину много изгубиле. С тога є овай глас немило дирнуо у овом краю сваког поштеног и валяног учителя, кои се уверио о ватреном родољубљу овог дичног Србина, и о пѣговом заузиманю за школу нашу. Од како Г. Натошевић школским саветником постаде, од то доба тек почесмо напредовати; од то доба нестаде и онога страха у учительским срдцима, кои их обузимаше приликом предаваня явних испита, и приликом визитація пређашњих инспектора, и директора; он є са сваким учителѣм благо поступао, свакога є упућивао и уважавао, и где є труд учителѣв приметио, изявљивао є явно своє задовольство; єдном рѣчу Г. Натошевић єсте прави добротвор свога народа, зато є и наша жеља као што є и сваког врлог Србина, да он постане врховним Управителѣм наших школа у Угарской; єр слободно рећи можемо, да є он у Србству єдини досада наш школски муж, кои є школу нашу народну у напредном стању отдржати кадар, и да без пѣга нема нам у школи напредка.

Могу вас поуздано увѣрити, да ће, ако Гд. Натошевић у Србію пређе, наши најбољи учитељи тамо преселити се, єдино из тога узрока, што особито желе под мудром управом овога врстног родољуба служити.

Народни Учитель.

Дописи.

Д. І. У Новом Саду. Читаоцима овог листа биће већ свима познато, да є у нас ове године заведена школска књижница са малом читаоницом. Ова є заведена с том намером, да послужи овдашњим учитељима као изображаюће средство с єдне стране а с друге, да нам наша младеж, коя већ не походи школу, може имати умне забаве и корисни читанѣм свом узрасту сходних књига.

Наша школска књижница брои досад 275 комада књига, а у читаоници држе се засад осим србских забавних листова іош и ова два немачка педагогична листа: Allgemeine deutsche Lehrer-Zeitung (Leipzig) и Schweizerische Lehrer-Zeitung (Zürich). — На свом сретном почетку има овай наш завод да захвали: Српской Матици у Н.Саду, српском ученом друштву у Београду, Матици Далматинской у Задру, кои нам послаше све оне књиге, што их ови заводи издадоше; далѣ притекоше у помоћ овом просветном заводу іош ови врли родољуби и грађани: покойни владика Платон; Г. Исидор Коларовић архим. м. Ковиља; Др. Іов. Хаџић — Светић, Урош По-

повић Пеция; Г. А. Монашевић управитель местних школа; Г. Мита Момировић, Г. Ђорђе Поповић уредник „Данице“ и „Напредка“ г. А. Сандић професор; г. Август Хергер књижар, г. Карољи управитель штампарије Платонове, Г. Др. Данило Медаковић, госпођа Ана Петровићева учитељка и Г. И. Ђ. Вукићевић учитель на српском Учитељишту у Сомбору. Свима овима Добротворима и љубитељима просвете нека є изречена јавна хвала у поштованом Листу овом од збора Новосадских учителя.

Као што Србин сваку своју радњу оснива на благослову божием, тако и ми, пре но што отворисмо нашу књижницу и читаоницу, осветисмо их. То беше 22. Априла лицем на светлу суботу. Будући се не могаше у нутра сместити сва школска младеж, то г. г. Учитељи доведоше сваки из свог разреда по неколико ученика, да учествују у овој светковини у име своих саученика и саученица. Књижница є осветио и светом водицом пошкропио преч. Г. Григорије Андрејевић овд. најстарији свештеник. Пошто се сврши ова свечаност изјави нам споменути старина свою радост, што се у нама, као у гњезду српском појавила та срећна мисао и завршн свој поздрав овим речма: „Нека вам буде ваше предузеће срећно и благословено!“ — Затим г. А. Монашевић парох и управитель наших школа изјави у неколико озгоднитих речи свою радост као и благодарност учитељима, што су настојавали око овог завода; затим нашрта присутној деци важност ове књижнице за њих, коя ће им у одморне часе давати најприятније и најневинније забаве.

Тако се та светковина завршн и од то доба примају деца, своме узрасту сходне књиге на прочитаванје, а учитељи се састају у књижници, где читају и зборе међусобно о напредку својих ученика, као будућег народа.

В. У Сомбору, на Видовдан. Успомену Св. кнеза Лазара држасмо јутрос у обе цркве наше свечано и сјајно. У великој цркви присуствоше јутрењу и литургији ученици свију овдашњих српских школа. У Горњоварошкој цркви, где є г. катихет реалне школе службу служио, били су Срби ли што се у овд. реалној школи уче. После службе Божие одпоше ученици сложно песму св. кн. Лазару. Народа простор бијаше у цркви доста а и отмене су Србкиње делом показале да умеју ценити светињу Српску, ер су у великом броју тога јутра у цркву дошле. Свечаност ова траяла є од 6—8¼ из јутра. — У десет сати држан є у нашој цркви свечани парастос за упокој душе аустриских војника, што су у боевима прошле године у Чешкој изгинули. Народа є било млого. Овде стануюћа цес. кр. војска била є најпре пред римском црквом (у 9 сати) упарађена, затим є код наше цркве богомолю слушала и три војне салве дала.

После ове тужне светковине отидосмо у завод за ученић мале деце, кога є овде пре три месеца г. Стеван Одрия са своиом госпођом завео, и у коме се тронца наших приправника од неког времена у послу овом вештбаю. У овом приватном заводу има до 80 деце (између њих само три или четири Србчета). Господин Одрия добро є приправљен за одправлянје својих дужности, веома є вешт у послу свом и према деци љубезан, у чему би се многи српски народни учитељи на њега

угледати могли. Штета само што є певанѣ и разговараѣ у овом заводу по све мађарско, те ће се тим бунѣвачка и наша деца за кратко време помађарити.

Нама би овде од преке потребе био овакав завод за нашу Српску децу, устроєн у Српском духу, и са Српским дружевним и разговорним єзиком.

В. У Сомбору, на Петров дан. Данас свечано прослависмо успомену Владике Платона како у цркви, тако и у школи. Службу Божию служио є преч. Г. прота са обадва катихете и ђаконом. На служби говорио є проповед г. Дим. Поповић приправнички катихет. После службе држан є свечани парастос, а после овога у великој дворани Учитељскоприправничког Завода украшеној сликом Владике Платона, држао є беседу главни приправнички професор, у којој є изложио живот и дела Епископа Платона а особито є споменуо задужбину, коју є он у „Платонеуму“ свом ученој се младежи приправникој оставио. После ове беседе поно є лик приправнички: „Со святыми упокой,“ а приправник друге године Димитрије Нешковић у красним своим стиховима, — кои су прошле недељ у седници приправничког „Венца“ примљени, живо нам є пред очи извео успомену Платонову те извео из свију слушалачких срдаца узклик „Слава“ и „вѣчная память“ великом Добротвору, кога успомену држасмо. Обе свечаности изволио є присуствовн своим увеличати Високор. г. Никола Михајловић велики жупан Бачки, са отличном Господом и грађанима овдашњим. Дивотни Венац отмѣних Србиня украсно є присуством своим ову црквену и школску свечаност.

Школске вести.

ПОМЕШАНЕ ШКОЛЕ. У Баденској води се од ваше година борба и люта препирка о томе, да се школе лутеранске и римске помешају, да би се тим што више школа завести могло. Ово се другчије извести неда, но само тим начином, да се избаци значај конфесије сасвим, па да се специјална верозаконска наука у школи и не учи, но само опште хришћанска, и да ни єдни ни други свештеници у школу недолазе, ни у њој раде; а учитељ ни єдан, да се не усуђује никоє специјално догматичке науке но само чисто єванђелске у школи спомињати, као што се ово чини у белгиским школама и у северној Америци. Али римска црква, коя се бои, да би іой ово на велики ущрб било, недопушта никако, ма да є у мањини и сила слабија од лутеранске. Ово се зато наводи, да се знаю и наши према оваковим покушанима владати и правдати. —

ЗЕМЉОДЕЛСКА НАУКА У ВИРТЕНБЕРШКОЈ. У овој малој немачкој државици било є прошле године 184 земљоделске недељне добровољне школице, 275 обвезних вечерних школа за ратарску науку, у 75 места држани су редовни вечерни састанци ради подизања земљоделста, и било є 21 читаониште само овога ради, дакле на 555 завоа ради земљоделске науке, ове најважније струке народнога живота. А шта се чини код нас?

ВЕЧЕРЊЕ ШКОЛЕ У ФРАНЦУСКОЈ, све се већма распростиру и улазе у обичај. Данас има већ више од 20,000 учитеља, кои у овима

раде. У 22980 школици за одрастлию момчад и 1706 школица за девојчад. На свакой се школи по 150 сата на годину. На ню долазе преко 400,000 девоика и преко 550,000 момчади. Од ових учило е читати преко 102000, рачунати преко 194000, а остали учили су друге науке. —

НАИМЕНОВАНЯ У КР. УГАРСКОМ МИНИСТАРСТВУ. Његово кр. апост. Величаство изволило е на предлог министра явног обучаваня и црквн. посзова, међу осталим лицима, наименозати у истом министарству за државног тайника г. Ђорђа Іовановића, а за саветника отделења г. Светозара Милутиновића.

СТИПЕНДИЈЕ ЗА ПРАВОСЛАВНЕ ЂАКЕ У УГАРСКОЙ ГОДИНЕ 186⅞ БИЛЕ СУ ОВЕ:

а) Балине, код школ. Фонда у Пешти добивали су: 2 по 105 ф. 4 по 84 фр. и 3 по 63 фр. свега 9 . . . . 735 фор.

б) Божићеве код Н. Св. срб. патриярха у Карловци: 2 по 105 фр. у сумн 210 фор.

в) Вуићеве код правосл. општине у Бан 2 по 10 ф. 50 н. 21 ф.

г) Гвозденчевићеве код Н. св. ср. патриярха у Карловци. 9 по 126 Фр. 1134 фр.

д) Димитријевићеве код Н. Св. ср. патр. у Карловци: 2 по 315 Фр. 1 а 250 Фр. 3 по 200 Фр. и 4 по 150 Фр. 2080 Фр.

е) Зелићеве код Н. Св. ср. патр. у Карловци: 4 по 105 фр. и 1 место остало празно. 420. фр.

ж) Іовановићеве код срб. Матице у Новом Саду: 3 по 315 фр. 945 фр.

з) Іовићкине код правосл. општине у старом Бечеју: 6 по 140 Фр. и 4 места остала празна. 840 Фор.

и) Манојловићеву код правосл. општине у Суботици: 1 а 45 Фр. 36 нв. 45 фр. 36 нв.

і) Миланковићеве код правосл. општине у Новом Саду: 1 а 600 Фр, и 2 500 Фр. а за милитар. академню стои празна: свега 1600 фр.

к) Милиновићеву код правосл. општине у Суботици: 1 а 38 фр. 27 нв. 37 Фр. 28 нв.

л) Нпколићеве код правосл. општине у Новом Саду: 2 по 126 Ф. 252 ф.

м) Петровићкине код правосл. општине у Новом Саду: 1 а 500 ф. и 1 а 400 ф. 900 ф.

н) Платонове код управительства срб. препарандије у Сомбору: 2 по 50 ф. 2 по 40 ф. и 5 по 30 ф. 330 ф.

о) Путникове код Нь. Св. срб. патриярха у Карловци: 4 по 100 ф. 400 ф.

п) Ральину код школског фонда у Пешти. 1 а 50 ф. 40 нов 50 Фор. 40 нов.

р) Рудолфинске код бачког дистрикта: 9 по 125 ф. и 1 место остало празно 1125 ф.

с) Сервичеве код банат. дистрикта 3 по 50 ф. 40 н. 151 Фор. 20 нов.

т) Сервицкове код наследника у турской Кањижи: 6 по 210 ф. 7 по 157 ф. 50 нов. и 7 по 105 ф. 3097 ф. 50 н.

у) Текелиие код срб. Матице у Новом Саду: 18 по 200 ф. и стан 3600 ф.

Свега било је г. 185⅝ 122 стипендисте, Срба, и издато је на све ове стипеодије 17973 фор. 74 нов. по томе је ма да је остало 7 места празних опет било 2 више, и издато је са 1593 фор. 20 нов. више нег прошле године.

НАИМЕНОВАЊА СРБ. УЧИТЕЉА. За учитеља у Ченеју именован је г. Ђорђе Богосав, бивши учитељ у Иванди, свршио романску Препарандију у Араду; за учитеља у Иванди именован је г Ђорђе Грбановић, свршио романску препарандију у Араду. Обоица под условом да имаю испит о способности са учитељованић у Српским школама, положити. С тога су они наредбама министра просвете од 21. Јунија о. г. бр. 2123, и 2562 упућени да тай испит у Јулию месецу ове године у Сомбору пред одређеном комисіом положе.

Обява.

Од стране управителства Српског учитељско приправничког завода у Сомбору, овим се објављује, да ће се испити о способности учитељской, у овом заводу, 20. Јулия по нашем календару држати. С' тога, — по смислу наредбе постојавшег кр. угар. намест. савета од 26 Авг. 1866. Нр. 66,113. позиваю се сви приправници, кои су год. 1866. други педагогични течай свршили, да се до тога дана, ради полагања испита о учитељской способности, код подписаног управителства пријавити имаю.

У исто време по смислу В. наредбе од 23. Апр. 1866. бр. 11,890 имаю овде испит о способности у обучаваню на српском језику, полагати сва она ГГ. учитељи из Темишварске, Вршачке и Арадске епархије, кои су романску препарандију у Араду свршили, а у мешовитим или у чисто српским школама служе или служити желе. Поименце овамо спадаю и сви они учитељи за кое су понаособ В. правителствене наредбе у овом погледу издане, као што су: ГГ. учитељи: Милован Керешан у Петровцу, Іов. Буха у Кралјевцу, Іован Путник у Сентандрашу, Мих. Пелић у Хрнякову, Милош Војновић у Станчеву, Владимир Павловић у Гату, Љубомир Марковић у Нимету, Порфирије Глогоња у Рудни, Гаврило Ђорђевић у Лукаревцу, Ђорђе Грбановић у Иванди, и Ђорђе Богосав у Ченеју. — Притом, по смислу званичне изаве Прев. Конзисторије Вршачке, овамо припадаю іошт и слѣдећа ГГ. учитељи: Іосиф Гајта у Влајковцу, Іован Новак у Јабуки, Дим. Іовановић у малом Ђаму, Петар Ђурђау малом Гаю, и Ал. Жебељан у Маргити.

Овом приликом, на основу В. наредбе од 26. Авг. 1866. бр. 60, 113., упућују се такође сви они учитељи кои имаю дозволенѣ, да могу учитељски испит овде приватно или накнадно положити, да до поменутог дана овамо дођи изволе Такови су: ГГ. Филип Милутиновић учитель у Подпорању, Лазар Мильковић савр. богослов и учитель у Вршцу, Іован Деспотовић учитель у Сульошу, Гавра Пешић учитель Меленачки, Коста Живковић заступник учитељски у Моолу, Бранко Влашкалић учитель у Мађар Боји, и Іован Петковић певац у Балашћармату.

Сваки од ове Господе, ваља да собом донесе сведочбе своѥ школске, и учитељске, сведочбу од општине о досадашнѣм службованю и владаню и особито званични препис, кои му ѥ допуштено да може испит овде положити. Приправници Арадски имаю неизоставно показати сведочбу о свршеном другом педагогичном течаю.

Напоследку обявлюѥ се, да ће, услѣд наредбе правит. од 29. Августа 1865, бр. 94, 715, сви учитељи епархие Будимске, кои су године 1863. на учитељском састанку у Мухачу и у Будиму предаваня из новог Метода слушали, ове године у гореозначено време, испит из истога Метода положити и по успеху овога сведочбе о способности за учитељство добити моћи. —

Почем ће се пак сви ови испити, може бити на 7 до 10 дана протегнути, то се пажљивима чине сви дотични, да се, са средствима за издржаванѣ овде у месту, снабдѣти постараю, да не би у противном случаю оскудицу трпити морали. —

Од 1. Юлия по нашем држаће се еднако у заводу овом повтораваня, на коима могу и сва ГГ. учитељи, кои дотле овамо дођу присутствовати, и тим се за полаганѣ испита болѣ приправити. —

У Сомбору, 25. Іюния 1867.

Управителство Срб. Учитељско-приправничког Завода.

☞ Учтиво молимо ону Г. Г. предбройнике, коима преплата истиче да ю што скорие поновити изволе.

Издаѥ и уређуѥ Никола Ђ. Вукићевић.

Брзотиском Андрие Вагнера и друга.

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Брой 13. У Сомбору 15. Юлия 1867. Год. IX.

Школски Лист излази месечно двапред: сваког 15. и последњег, а Пријатель српске младежи излази као додатак школског Листа. Цена є за оба Листа 4 фор. на годину.

О изображаваню говора.

Преблаги Творац обдарио є човека таковом моћи, коіом є он кадар своє мисли и своя осећаня, своє желѣ и тежнѣ посредством гласа изражавати и другим саобштавати. Моћ та єст говор човечіи.

Говор човечіи сматрати се може са душевног и телесног гледишта. По томе што говор бива посредством телесних органа, припада он нашему телу, али по томе, што є говор израз наше разумне природе припада он духу нашем.

Као што без свестнога опажаня не може бити мишленя и као што без мишленя нема поймова (понятия) тако исто не може бити ясних поймова без речи, коя є као неко ваплоћенѣ мисли наших и зато се слободно рећи може, да люди без говора не би се могли нигда изобразити, или би барем њихово изображенѣ врло оскудно и недостаточно било, као што нам пример глувонемих довољно сведочи.

Говор є духовна свеза између люди и народа; у говору се наше духовно биће одзива; у речма открива се нама и св. воля божия. Посредством овога дара найлакше, найзгоднѣ и на найбољи начин могу се люди изобразити. Сваки народ имаде свој собствени начин говора, свој єзик, коим се од других народа одликує. Тай заєднички и єднаки говор, коим се єдан народ од другога разликує, и коме се човек у детињству од своих родителя научио, зове се матерњи єзик.

Єзик поєдиног човека єст мерило нѣговог умног развитка и нѣгове праве изображености. Исто се тако слободно узети може, да є народ єдан у толико напреднїи у своме умном (интелектуалном) развитку, у колико є нѣгов єзик изображенїи,

чистiи, отреситiи, и за правилно изражаванѣ поймова из стварног и идеалног света удеснiи и способнiи.

Найвећи грех при изображаваню умних дечiих моћи чини се тиме, што неки ядни слабоумни или за туђинством понешени люди и жене малену свою дечицу уместо матернѣга єзика туђем єзику уче, или у говор на матернѣм єзику мешаю туђе стране речи; єдним и другим поступком силно се затупљує разум у самом првом развитку свом и отештава се правилно мишлѣнѣ за целога живота, а наместо правог и природи сходног изображеня добия се вештачки произведена, споляшня углађеност, коя у себи нити праве важности има, нити є кадра усрећити човека и учинити га полезним чланом своєга народа, а с тим и друштва човечаског.

Прво вештбанѣ у говору, коє бива у родительском дому, оснива се на гледаню предмета и на подражаваню говора околине; н. пр. Отац, узевши одойче на руке, показує му прстом матер и изговара просту реч ову „мама.“ То тако у више пута показує и казує, док се у єдаред не одреши детиньи єзик и оно проговори: „ма — мама.“ На овай исти начин показуюћи више пута сваку ствар и изговараюћи име нѣно уче деца у 2. 3. и 4. години говорити, и найтежи посао при изображаваню ове моћи свршує се већ у оно време, кад деца у школу пођу. Родительи, коi на овай начин свою децу матернѣм єзику уче, єсу уєдно и њихови найвећи добротвори и васпитательи. Само би валяо да им увек наобашка по єдну ствар или особу показую и име нѣно изговараю, єр се иначе деца забуне. Притом би врло нужно било да се деца у дому родительском правилно говорити науче; но ово є у гдекоим пределима народа нашег, где сами родительи правилно говорити не умею, посве немогућно и по томе у главни посао српске народне школе спада, да децу правилно на матернѣм єзику говорити, и оно што други на том єзику говоре разумевати научи.

Како на дому родительском тако и у школи вештбанѣ у говору, а по томе и изображаванѣ ове моћи успоред њи мора са изображаванѣм моћи гледаня и управо рећи, ова два посла тако су измећу себе скопчана, да се єдан без другог ни помислити а камо ли урадити неможе.

При изображаваню моћи говора у народној школи има се настоявати: да свако дете научи разумевати оно, што му се на матернѣм єзику говори или чита; да кадро буде своє мисли ясним и определѣним речма и у правилном облику изра-

жавати и другима саобштавати; да кадро буде читати, по казиваню писати и своје мисли у најпростијем облику писмено изражавати.

Да би се ово постигло, то мора учитель сам правилно и разговетно говорити и од старије деце строго изискивати, да правилно говоре. Само се буквараима с почетка године допустити може, да говоре онако погрешно, као што су научили, ал после их од тога одвикавати ваља.

Најзгоднје средство за овај посао је наука гледања, где се учитель непрестано с децом разговара и наводи их да кажу шта виде и шта опажаю. Осим тога и сви други школски предмети служе за вештбање у говору, ал особито су по изображењ матерњега језика од велике важности читанке, изречења, која се за писање диктанда задаю и народне песме. Што смо овде за читанке казали, то ће тек онда у пуном смислу код нас важити, кад ове чисто и правилно српски списане и из најбољих српских списателя извађене буду. Међутим и ове садашње ёсу велико добро по наше школе, у којима још пре десетину година никаквих читанака на матернем језику било није.

У приповеданю има се учитель чувати од излишних речи и неправилних изражая, пак и на деци не сме он таково што трпити. У говору треба да он употребљава природни поредак мисли, да у простим реченицама говори и велике периоде говорне да избегава. Притом строго има на то мотрити, да ученици речи у правом значењу употребљују; да на питања његова смислено и у подпуним реченицама одговараю, и да што је више могуће разумеју сваку реч коју говоре. Оне туђе речи, које се у обичном животу употребљују, заменити ваља са српскима, које су обште примљене и које се у новијим и бољим књигама употребљују.

Своим правилним говором, читањем и ученьем народних песама и других чисто и правилно сачињених саставака има учитель изображавати код своих ученика чувство говора (Sprachgefühl) и довести их до тога, да они и без познавања граматичних правила кадри буду правилан говор од неправилнога разликовати, па у правилном се говорењу вештбати, а од неправилнога се чувати.

На последку и ёзгру ёзикословља т. ё. главна правила граматичне науке има учитель старијим ученицима саобштавати, у колико је то за правилно знање матерњег ёзика нужно и потребно. Но овде приметити ваља, да се у народној

школи не смеду језикословне разпре, различита филологична мнѣня спомињати и учити, ер народу није од потребе научна препирка о језику, него ясно и разговетно мишлѣнѣ и правилно изражаванѣ на матернѣм језику.

Учительске дружине.

Вредан је и хвале и угледа онай покрет међу учительима по Немачкой, кои се свуда здружују у тако зване Песталоцеве дружине, коима оно пре десетину година славни Дистервег први покрет даде. Цел је ових друштава, да установе фондове на помоћ учительских удовица и сирота. Данас има готово свака немачка државица по једну оваку дружиницу и фонд. Фондове праве дававаући редовне улоге, скупљаући добровољне прилоге и милостинѣ, дававаће певачке и свирачке забаве и предаваня, скупљаући различне поклоне пак их путем лутрије изиграваући, печатаући о свом трошку корисне за децу и народ књижице и продававаући их на ту цел, издававаући своје учительске календаре и смишљаући свакојака средства на ту цел. Исто је тако похвале и угледа вредно, да се око овога особито заузимлю племените госпође, па из своих друштава лепим дарима заводе ове потпомажући.

Исто је тако угледа вредно то, што се на све стране учители здружују у том, да дававаући мале ¼-годишнѣ улоге оснивају за се болничке касе, те отуда у случаю болести сваком болесном члану знатна новчана помоћ издаје. Исто су тако и друштва за укопске трошкове у случаю смрти кога од чланова.

ПСАЛОМ 92.

Славопѣв Господу Богу, у успомену шестога дана створеня свѣта, кад се населила земља.

(Једна лекција из Псалтира за ученике III. разреда.)

Господь воцарисѧ, въ лѣпоту облечесѧ.

Господ Бог се зацарио, он се у лѣноту обукао. Господ је Цар, он царује над цѣлим свѣтом и над свима људма. Све

штогод очима видимо, небо и земля и све што є на њима свѣдочи нам славу Божію.

Облачесѧ Гдь въ силу и препоасаса.

Обукао се Господ у снагу, и опасао се. Његова є снага и могућност велика; он є свесилан и свемогућан.

Ико оутвьрди вселенуѭ ѥиже не подвижитсѧ.

Єр он є утврдіо вас свѣт, кои се неће залюляти; све на свѣту бива по уредби Божіой и по законима кое є Бог наредіо.

Готовъ престолъ твои ѿтолѣ, ѿ вѣка ты єси.

Одъ тог времена стално стои престол твој; од вѣка ти єси. Бог є свагда био, и єст и бити ће; престол његов и његова влада траје увѣк од како є свѣта.

Воздвигоша рѣки Гди воздвигоша рѣки гласи своа.

Рѣке дижу Господе своє гласове, у славу твою; таласи рѣчни струєњем своим славе Господа.

Возмуть рѣки сотренїа своа. ѿ гласовъ водъ многихъ, дивны высоты морскїа: дивенъ въ высокихъ Гдь.

Рѣке подигну своє таласе, од лупе водâ многих дивне су и чудноватe морске висине, али є іошт већма диван, іош чудніи и узвишенін Господ у висини. Дивни и страховити призор морских узколебаних валовâ, учи нас прослављати великог и дивног Бога нашег.

Свидѣнїа твоа оубѣрисѧ вѣлѡ.

Твоє заповѣди єсу врло истините.

Домъ твоемъ подобаетъ сватина, Господи, въ долготу днїй.

Дому твоме Господе пристои светиња за дуго време. До вѣка ће људи Господа славити у његовим светим храмовима.

У очи неделѣ на вечерню свагда се овај псалом као прокимен поє. Коя сте изреченія изъ овога псалма у суботу на вечерню чули? Зашто се то онда поє? У спомен створења свѣта и Божіих дивних свойства, а и с' тога што є Спаситель своим воскресењем установіо свету православну цркву, коя стално и непомично стои и стояти ће до вѣка.

Нешто о основним школама у Србіи и о наукама што се у овима уче.

(Свршетак)

Различно є, врло различно знање и способност саданьи наши учителя; єр неки су од њи свршили само по два раз-

реда гимназиска и богословію, неки три, а неки четйри и богословію; неки само по два разреда гимназиска, неки три, а неки четири, пет и шест разреда. — Према овако неєднаком знаню учителя, — кад се узме, да су они главни чинитељи и управо душа у школи, — разуме се по себи, да и успех њихових ученика врло различан бити мора. За седам година мога учитељованя, од коих се последньи пет година обучаванѣм деце старіих разреда бавим, имао сам прилику примати од варошких и сеоских учителя децу врло различно обучену. Тако, нека су од њих изучила свршене разреде врло добро, са могућим своме узрасту свестним разумеванѣм; а нека опет очигледно са грубим механизмом, несвестно и без довољног схваћаня. Ал у хатар истини признати морам, да су ми долазили више добри, него рђави ученици. Држим дакле, да нећу нимало погрешити, ако средню вредност успеха свію ученика осн. српских школа означим са речю: „добар.“ Пита ли ме поштовани читатель: а зашто да ниє и больи? — одговарам: због несталности и малене награде учителя.

Са незнатним изузетком наши богослови — учитељи, сматраюћи учитељованѣ за прелаз к свештеничкоме чину, сву бригу и пажню управляю на то, како ће се за свршаванѣ црквених обреда што болѣ извежбати, — а школи и школской деци што милостиви Бог да. Одузме ли му пак висша власт звание учителя, а он ти таки ступи у свештенички чин, пак отиде у какву варош или село, где нову дужност свою свршава, а има вечито уживанѣ и више заслужуе, него као учитель. —

Други опет очемеривши се горчином садашньости, а страшећи се уместно іош црнѣ будућности, оставляю школу, те се разним пословима одаю, еда би само деци своіой бар леба задоста набавили.

А има их и таквих, кое є власт због какве незнатне и посве мале погрешке, у кое сви изреда као људи падамо, из школе изтисла, само зар зато, да исто место другоме каквом просителю са іош маньом платом да. Желе ли се читатељи о овоме уверити, то нека узму овогодишньи княжества Србиє шематизам, те сравне његов додатак (и овде се ясно доказуе: како се осн. школе и њини учитељи за ништа сматраю, кад им є єдва у додатку место дато) са 17. § устройства школског, па ће ми овай навод морати за истинит признати. Єр споменуто устройство допушта, да у првой класи могу бити 10 учителя, — а поставлѣно их є само два; у другой класи

могу бити 15 — а има их опет само 2; у трећој могу бити 20 — а има их само 4; у четвртој могу бити 25 — а има их само 9; у петој могу бити 30 — а има их само 11; у шестој могу бити 40 — а има их само 19. Остале пак класе, бр су са маленим платама, врло су точно попуњене, — а особито десета, у коју є ни више ни манѣ, но 224 учителя и 16 учитељки стрпано!!

Све ово има веома неповолян утицај на онай малени брой добрих учителя, што се іош у школи задржаше, а преко тога и на ток основног развитка народног. А како и неби? Представите само себи поштовани читатељи човека, кои бавећи се годинама, шта више читавогъ свог века са маленом, у свему несвестном децом, трошн немилице и душевну и телесну свою снагу око тога, да ту децу укроти, освести, нуждним за живот знанѣм снабде, и од нѣ држави у свему ваљане грађане приготови; па га опет готово сви изреда у свакой прилици обезуважаваю, презиру и до простога слуге унижаваю, недаюћи му за — тако да рекнем — крвави труд нѣгов ни толико, да чемерноra порода свог наготу покрити и породицу свою лебом заранити може! Ето тако вам є бедан човек саданьи наш учитель. — И ово већ само по себи очайничко станѣ нѣгово, погоршава іош и то, што є у прилици, да непрестано гледа, како све друге струке код обилатих награда своих благую, а само є он єдини на оскудицу и све из нѣ изтичуће патнѣ вечно осуђен.

И зар се од оваких људи, зар се іош и од оваких очайника достоянство карактера, єдрина ума и добра воля к раду захтевати може?! — —

Усвояваюћи дакле подпуно мисао поштованога писца приметаба и я од свое стране пријатељима просвете народне велим: Оћете ли збиля напредак и просвету народну? — неоклевайте ни мало са осниванѣм учитељишта; утврдите и обвежите учителѣ са правичніом наградом на веће ревнованѣ к раду: па ћете онда и болѣ учителѣ имати; народу и држави будућност са већим броем добро одгаених грађана осигурати; недељне школе завести, и уобште сваки могући народни развитак унапредити моћи! — Другчие никако и никад.

У Србіи Єдан српски учитель.

Катихизичке Беседе.

БЕСЕДА 4.

О Богу, єдном и непостижном у суштаству своєм.

„вѣрꙋю во єдинаго Бога.“

Првим речма Символа вѣре узноси св. црква нашу мисао више свега земног, више небеса, више света анђелског, к највишем Суштаству, Богу: „вѣрꙋю во єдинаго Бога.“ И тай први задатак, те три прве речи чине и малолѣтног дечка христијанског мудрији од свију мудраца древног поганичког света. Они или су се у гомилама кланяли бездушним идолима измишлѣном Божаству, или су само нагађаюћи говорили о єдном истином Богу. А ми сви, и мали и узрастни слѣдꙋюћи ученю свете цркве с пуним убѣђенѣм, од свег срдца говоримо: „вѣрꙋю во єдинаго Бога.“

Да є Бог єдан, о том є најясније речено у светом писму. Тако є іош у старом завѣту Бог усти св. пророка Мојсея рекао народу израильском: „Слꙋши, Израиле! Господь Богъ вашъ, — Господь єдинъ єсть“ (второз. 6. 3.) и чрез пророка Исаију: „Азъ первый и азъ по сихъ: кромѣ Мене нѣсть Бога“ (54. 6). С таквом јасношћу показана є истина, да є Бог єдан, и у новом завѣту: Он єсть животъ вѣчный, вели Спаситель, да знаютъ Тебе єдинаго истинаго Бога, и єгоже послалъ єси Іисꙋсъ Христа (Іоан. 17. 3). Св. апостол Павле пише Коринћанима: „никтоже Богъ инъ, токмо єдинъ“ (1. кор. 8. 4.).

Ми дакле браћо! право вѣрꙋемо и знамо, да є Бог єдан; ту истину признає и доказꙋє и здрави разум човечји. Но можемо л' разумом постићи и само суштаство Божије? Неможемо, єр є Бог непостижан у суштаству свом. Не само човек, но и анђели, па и најближи до Бога Херувими и Серафими, не могу понати умом своим сва безгранична савршенства Божија! „Божїа никтоже вѣсть, точїю дꙋхъ Божїй (кор. I. 2. 2). „Богъ живетъ во свѣтѣ непристꙋпнѣмъ, єгоже никтоже видѣлъ єсть ѿ человѣкъ, ниже видѣти можетъ (Тім. 6. 16). Што би више човек размишљао о Богу, тим би му непонятније, тим непостижније било величаство Божије. Из тога ипак неслѣдꙋє, да нетреба размишлати о Богу, и да ми ништа о свойствима Божијима знати неможемо. Не — єр „размишлявати о Богу тако є необходно нуждно човеку, као и дисати,“ говори св. Григорије Богослов. Нека свойства Божија може знати и сам разум раз-

сматранѣм дѣла Божіих, разсматранѣм овога свѣта и човѣка. Но много ясније и подпуније говори нам о Богу, сам Бог у светом писму.

У осталом о свойствима Божіим говорићемо доцније, изясняваући по реду речи Символа вѣре; а сад утврдимо у уму и у срдцима нашим истину, да има Бога, да є Бог єдан и у свом суштаству непостижан. Послушаймо како о томе учи велики учитель цркве, св. Кирил Іерусалимски. „Ти живиш на земльи, говори он, и незнаш краја землѣ — домовине твоє; како ћеш пак моћи познати Творца нѣног? Ти видиш звѣзде, а Творца им не видиш. Преброй звѣзде, коє видиш, па онда приповедай о невидимом, кои преброява множину звѣзда, и свакой име надѣва. Но то є немогуће; — познай дакле свою слабост, а из тог познай могућство Божіе. „Вишшихъ себе не ищи, и крѣпшихъ себе не испытуй, паче ти повелѣна, — сїя разумѣвай (Сирах. 3. 22.). Но речи ће когод: кад є Божіе суштаство непостижно, то зашто и да говоримо о том? Но зар с' тога, што немогу попити сву рѣку, нећу из нѣ заитити воде умѣрено и колико ми треба? Зар већ с' тога, што моє очи немогу гледати у сунце, нетреба да гледим у нѣга колико могу? Хвалим и прославлям Створителя нашег. Сад ћу прославляти владику, а неиспитивати суштаства нѣговог“ . . . . . (оглас. поуч. стр. 101. и 103.).

Кад су већ свети и богомудрени мужеви, кои су цео живот свой проводили у богомольи и добродѣтельи, увидили, да не могу познати суштаство Божіе; то шта ћемо рећи ми робови тѣла и суѣта светских? „Вели Господь нашъ и велїа крѣпость єгѡ и разумъ єгѡ нѣсть числа!“ Он є — безконачни, а ми — земля и пепео; Он є — найсавршенїи, свемогући, а ми — слаби и немоћни. У осталом нама су дана средства, да познамо Бога, колико могу суштаства створена; то є вѣра, надежда и любав; „колши же сихъ любы“ (1. кор. 13. 13.). Ко люби Бога, и ради Бога люби ближнѣга, тай не само да познае Бога, но и осећа, да є Бог с ньим и да га у срцу свом носи. „Ащє кто любитъ мя, слово мое соблюдетъ и Отецъ мой возлюбитъ єго, и къ немѹ пріидемъ и обытель сотворимъ оу него. (Іоан. 14. 23.).

Дођи Господе! и усели се у нас недостойне, силом Духа твоєга светог очисти нас од сваке скврнавости, уразуми нас, поучи нас, и спаси душе наше! Аминь.

БЕСЕДА 5.

О Светой Троици.

„вѣрꙋю во ѥдинаго Бога Отца.“

У пређашньой беседи, изясняваюћи прве речи Символа вѣре, рекли смо, да ѥ Бог ѥдан и непостижан у суштаству своѥм. Сад нам св. црква даѥ нову задаћу, одкрива нову тайну називаюћи Бога Отцем: „вѣрꙋю во ѥдинаго Бога Отца.“ Како се поняю те речи? „Треба знати, да се односе на тайну свете Троице, ѥрбо ѥ Бог ѥдан по суштаству, но триличан, Отац, Син и Свети Дух, Троица ѥдносуштна и нераздѣлена.“ (Простр. Катих.) У име св. Троице добили смо благодат св. крштеня, постали смо Христянима, благословом св. Троице православна црква починѣ своя тайнепуна свештенодѣйства, призиванѣм свете Троице починѣмо обично важния дѣла наша, ѥр прекрстивши се велимо: „ѥо има Отца и Сина и Ѕватаго Дꙋха.“ У име свете Троице починѣмо и ми сваки пут наше беседе. С тога би гриота и ствдно било незнати, како учи св. црква о том найважнѣем, основном догмату наше вѣре, о светой Тоици.

У старом завѣту тайна свете Троице била ѥ позната само неколицини люди избраних, светих, такви су били: св. Аврам, Пророци Мойсей, Давид, Исаия и неки други. Већа пак чест Юдея по свом грубом понятию и чувству, по своіой неизлечимой наклоности к идолопоклонству била ѥ неспособна и недостойна, да слуша тако високо ученѣ. „Никтоже знаетъ Сына, токмо Отецъ, ни Отца кто знаетъ, токмо Сынъ, и ѥмꙋ же аще волитъ Сынъ открыти.“ (Мат. 11. 27.) казао ѥ Спаситель. Он сам одкрио нам ѥ, да ѥ истини Бог света Троица: Отац, Син и Дух свети. Кад ѥ послао Спаситель св. Апостоле у свѣт, да проповѣдаю Еванђелиѥ, рекао им ѥ: „Шедше наꙋчити вса языки, крестяще ихъ во имя Отца, и Сына и Ѕватаго Дꙋха (Мат. 28. 19.). Свети Апостоли явили су тайну свете Троице целом свету. Трїе сꙋть свидѣтелствꙋюци на небеси: Отецъ, Слово и Ѕватый Дꙋхъ; и сїи три ѥдино сꙋть. (1. Іоан. 5. 7) вели св. Іоан Богослов. „Благодать Господа нашего Іисꙋса Христа, и любовь Бога и Отца и общенїе Ѕватаго Дꙋха со всѣми вами (2. кор. 8. 13.); тако завршује св. Апостол Павле свою посланицу на коринћане.

Нашли се ипак и међ оним людма, кои носе на себи име Христянина, такови, кои се нису хтели у простоти вѣре по-

корити ученю Спасителѣвом и вселенске цркве; трудили су се, да разним майсторијама и лукавством изопаче право ученѣ, да умешаю у нѣга мудровања лажног разума. Но против таквих люди подигао є Господ у разно доба богомудрене мужеве, коих є усти Дух Свети изобличио непокорне, и подробнив говорио є о правом ученю. Тако є іош пре него што су свети Отци на вселенским саборима опредѣлили православне догмате или истине вѣре, св. Григорив Неокесариски особитим одкровенѣм Божіим, изложио науку о светой Троици у слѣдећим речма: „Єдан є Бог, Отац Слова живог, премудрости и силе, и образа вечног; савршени родитель савршенога, Отац Сина єднородног. Єдан Господ, єдан од єднога, Бог од Бога, образ и изражај Божаства, Слово дѣйствујуће, мудрост, коя све обдржава и сила, коя све ствара, прави Син правог Отца, невидими невидимог, безсмртни безсмртног, вечни — вечног. И єдан Дух свети од Бога Отца излазећи, кои се преко Сина явио людма, живот и виновник живота живећих, свети извор светиня, коя нас освећує. Троица савршена славом и вечношћу, и царством нераздѣлна и неразлучна. Потом нема у Троици ни створеног, ни служећег, ни излазећег, што ниє пре било и што ниє после ушло. Ниє Отац нигда без Сина, ни Син без Духа био; но Троица, коя се немења, и свагда єдна иста.“

Слѣдујући дакле ученю богом заданутих отцева и целе вселенске цркве, вѣруємо и исповѣдамо, да є Бог у суштаству свом єдан, но тричан, да су сва три лица свете Троице: Бог Отац, Бог Син и Бог Дух свети єднаки међу собом, єднако вечни, єднако свемогући; да три лица ни су три Бога, но єдан Бог трични. Лица свете Троице, єдносуштне и нераздѣлне по Божаству, разликую се тим, што се Бог Отац не рађа и не излази од другог лица, Бог Син рађа се превѣчно од Бога Отца, Бог Дух свети превѣчно излази од Отца. Осим тога свето писмо приписує по преимућству: Богу Отцу створенѣ, Богу Сину искупленѣ, Богу Духу светом освећенѣ свѣта. У осталом у свима трима дѣйствама учествовала су, истина не єдналим начином, сва лица єдносуштне и нераздѣлне Троице. Тако є Бог Отац створио свѣт, чрез Слово своє. Сина свог єднородног, и Дух свети дао є свему живот и живост. Бог Отац намерио є по милосрдию свом, спасти човека, кои є у зло пао, а Бог Син примио є на себе дѣло спасеня рода човеческог, родио се од Дѣве Марие, дѣйством Светога Духа, задовољио є правосудие Божие и искупио свѣт крвлю своіом.

Бог Отац шиљ Духа светог, да оживи и освети, ради безбројних заслуга Сина свог, све кои се крсте и вѣрују у свету Тројицу.

Тајна св. Тројице непостижна є, више ума човѣчиег, као што є Бог више човѣка. Доћи ће време, кад ћемо гледати Бога, (ако будемо тог достојни) лицем к лицу, и познати га, као што он нас зна. А сад на земљи, месту искушења, постараймо се угодити нашем Створителю добрима дѣлима и чувствованьма, вѣром и благочестиєм; исповедаймо и прослављймо га, као што га исповеда и прославља св. православна црква са св. Апостолима, богоносним отцевима, мученицима, исповедницима, преподобнима заєдно с ликом Анђела и Арханђела; прослављймо єдног у Тројици светој Бога: Отца, Сина и светога Духа.

„Слава сватѣй, єдиносущнѣй и нераздѣлнѣй Троицѣ, всегда, нынѣ и присно, и во вѣки вѣковъ! Аминь.“

Гимнастика у школи.

Свуда по Немачкој навалюю не само лекари, васпитатељи и патриоте, него сада и варошке и отресните сеоске власти, те се уз школе заводи гимнастика, као редован предмет науке. У Баденској є ставила народна скупштина 10.000 ф. влади на расположенѣ за ову цел. У Баварској су оба представничка дома заключила іош 1861. год. да се уведе гимнастика у све школе. У Хесенској наређен є сваке године курс од 4 недељ за оне учитељ, кои нису овом вешти, те долазе о ферияма и науче. И у Аустрији се заузео райхсрат да се у школе гимнастика уводи. У средњим школама, реалкама и гимнасияма заведена є по Немачкој гимнастика већ одпре и ради се весело. У Пруској постои следећа наредба: Сва деца из основне школе по селима као и по варошима дужна су од девете године започевши учити гимнастику, а учитељи и школске власти имаю се старати, да сва деца гимнастику уче. Гимнастика се има радити постепено, са непрестаним обзиром на телесни развитак и снагу дечию. Књига, кое се имаю придржавати учитељи као упутства, прописана є она од Списа учителя. Гимнастику имаю предавати дотични учитељи безплатно. Свака обштина мора дати згодно место зарад овог, има да подигне удесну зграду и да набави неке најнуждне

справице. Школским властима налаже се, да убеде општинска представништва о многостручној користи овог, и да на онаки мести започну, где є публика свестнија. Найвише помажу у овом явни говори и представке од лекара и варошких физика.

У Пруској изображаваю се учительи за ово на семинаріяма, окром тога има єдна централна школа само за оне старије учителѣ, кои нису имали прилику то пре научити. У райнским провинціяма ради се іош и више. Тамо се гоне сеоске обштине, и казне они, кои би се противили; шалю се вешти люди од села до села, те одбираю места и наређую найпотребније справице, а после се шалю инспектори, те надгледаю и привлаче, ако се неби где радило. Где нису учительи вешти, тамо се међутим стављаю изслужени вешти войници и официри, да децу уче и да наставаю, док не прихвати учитель. На многи мести раде официри и више и заузимлю се око овог већма него други, те ствар њиовим заузиманѣм напредує іош болѣ.

А што се тиче гимнастике за одрасліе, то постоє већ од више година небројна друштва, те са малим годишньим улозима издржаваю сгодна места, набављаю потребне справе, држе и издаю своє листове и књиге, поучаваю народ, стараю се, да се ово и по школама заведе, сами уче децу и учителѣ, нека друштва имаю лепе фондове, те подпомажу и у околини ствар ту.

Валяло би, да се и наши угледаю на она друштва, па да врло важну ствар ову што пре у живот изведу!

Рачунски задатци

о важности раднѣ и штеднѣ.

(За ученице у старијем разреду.)

1. Нека прилѣжна девойчица тако се извешти у плетењу наногавица, да є сваки дан после школе 4 новчића тим послом заслужила. Колико то износи за 6 радених дана у седмици? (24 н.) Колико би износило за годину дана? (12 фр. 48 н.). Али нека се изузме 30 заповедних праздника кад се девойчица та, као и недельом није могла својим плетивом занимати, колико онда износи њена годишња заслуга? (11 фр. 28 н.) Колика є заслуга за $2\frac{1}{2}$ године (28 фр. 20 н.)

2. Сестра оне девойчице опреде за то време $2\frac{3}{4}$ фунте; $3\frac{3}{8}$ фунте; $5\frac{5}{6}$ фунти и $5\frac{1}{2}$ фунти куделѣ, и за сваку фунту треће добие 36 новчића. Колико є фунти куделѣ она опрела? (управо $17\frac{17}{24}$ фунти, ал може се узети $17\frac{1}{2}$ фунти, да є по децу лакше израчунати). — Колико

є та валяна преља заслужила, ако из 6 фунти куделѣ изиђе 5 фунти пређе? (опрела є 14⁷/₁₂ фунти пређе, а заслужила 5 фр. 25 н.) Колико є за 4 године заслужила (21 фр).

3. Єдна од моих бивших ученица пошто є основну школу свршила, учила се с великим прилѣжанѣм шити бело рублѣ, и од 15 година сашила є већ 1½ туце мушких кошуља, докле су се за то време нѣзине другарице с луткама сигравле. — За сваку кошулю заслужи ова прилѣжна шваља 2 фр. 60 н. а осим тога добие по свршетку посла у име поклона шест сребрњака, од коих сваки вреди ¼ форинте. — Колико є новаца на 1½ тућету заслужила? (46 фр. 80 н.) а с поклоном заедно? (48 фр. 30 н.) — Половину од тога даде своіой матери. — Колико њой остає? (24 фр. 15 н.). Од те своє половине потроши она ⅙ на набављанѣ єднога рубца (мараме) и на купованѣ конаца, игала, и т. д. колико износи тай потрошени новац? (4 фр. 83 н.) — оно што претече преда она у штедіоницу. Колико є у штедіоницу унела? (19 фр. 32 н.).

Школске вести.

ЖРТВЕ НА ШКОЛУ. Ни єдна варош на свету не чини толико за изображенѣ и науку своє деце, као Бостон у Америци. Кад се све на рачун узме, шта се годишнѣ на ово потроши, то пада на свако за школу способно дете по 40 долара (талира а 2 фр.) коє се из обштинске касе дає, окром оних новаца, што их људи и башка іош на ово даю. Али им и єсу школска здања све саме палате, дивота погледати их, ни царски двори нису леппи; учительске су плате све господске, и сваки до последнѣга грађанина бриие се за ово као за свою найважнию ствар. Сваки Бостонац држи школу за найбољи завод осигураня своє деце и своих млађих противу свию невоља, и за єдино средство њихова напредка и њихове среће. Сваки занатлия по четвртину од своє годишнѣ заслуге дає на ово, и дає драговољно без позиваня или натеривања, сваки купує књиге, држи листове и чита, и кадгод може, а он у школу на явна предаваня иде и њих слуша. Ни єдан човек онде не умре, ко поле шта има, да већи ил мањи део свога имања неостави на школе и на просветне цели; ово држи сваки за найвећу и найсветию задужбину. Кад се онде пронесу листе за уписиванѣ прилога и поклона на просветне цели, то се часом напуне и увек више изнесу него што се тражи и треба; у овом су найподашние руке, на ово не жале дати, што ко више може, и надмеђу се, вредност умних блага превазилази код њих сва остала. Али се види и плод. Бостон є варош новия, єдва є 200 година како постои, а из нѣ є изашло више славних људи и жена, него ма из коє друге вароши на свету коя илядама година стои. — На ово уздише неки Немац питаюћи: У коіой є немачкой вароши или држави вредност просвете овако припозната! у коіой општинской репрезентанціи седе овакі пријатељи просвете и обштинска напредка, и где су!! — А да шта тужан да рекнемо ми, конма ових пријателя найвише треба, и коє є просвета єдина спасти кадра!? — У нашим репрезентанціяма има их, конма

кад рекнеш, да би валяло да нову школу дигну, очи ће ти ископати; има их таквих, да кад би оне са салаша на место њих посадио, пре би са обштекористним предлогом продро, него код ових; има их, коима кад само спомениш за најманьи трошак на школу или на просветне цели, а они се одма наеже, па се вурао и рукама и ногама, мислиш изгореше, а овамо хоће да се броѣ у благоизбране између грађанства. Са таким незналицама и пропалицама мора све пропасти.

СВЕШТЕНИЦИ И ШКОЛА. Митрополит у Монахову пише у свом писму на клир своѣ диецезе ово: „Постарајте се, да научите и да кроз познате сва найболя и найпрактичния средства и начине за ученѣ деце у основним наукама, да не само по имену него у истини будете управитељи и настоятељи основних школа. Сећајте се, да є учительско званѣ преважно по цркву и народ, па чините све можно, да задобиете учителѣ, да вам буду искрени приятељи и верни помагачи у изображаваню народа; предусретајте их са сваком любави и искреним повереньем, да вам и они буду искрени, — они су мученици за вас а не за себе, за вас одгаяю, — па сносите братски њиове случайне мане и слабости, колко год интерес школе то допушта, са штедньом и трпељивошћу; будите особито млађим учительима прави оцеви и приятељи, али не напуштаюћи да падну у зло, него љубавно одвраћаюћи и себи приволеваюћи; не пуштајте, да у њима клоне воля за ону свету дужност, а свою извршуйте са свештеничким достоянством и свештеничком умереношћу!“

ПРИМОРАВАНѢ ДЕЦЕ У ШКОЛУ. У целой Немачкой постои закон, да мораю сва деца ићи у школу, и то: код римляна од края 6-е па до края 12-е године, а код протестаната и пре 6-е па до края 14-е године. После овога настає исто тако примораванѣ за недельну школу, и то: код римляна до края 15-е год. а код протестаната найвише до края 18-е године. Земальски закони ишту од свакога становника, да зна читати и писати. Ово примораванѣ чини се неком тешко, несвовольно, и има их, кои би се радо од овог отресли, а‡ свестнїи међу њима убеђую оне незналице разумними разлозима о користи ове наредбе, и сви се радую овом мораню са оних лепих плодова, коим ураћа то, што од дана до дана све болѣ корист тог увићаю и они, што се противляху.

ИЗ СРБ. УЧИТЕЛЬИШТА. Наредбом кр. угар. Министра Просвете од 9. Юлія о. г. бр. 5494. постављен є Г. Др. Ђорђе Натошевић за председника испитуюћега одбора при овогодишньим испитима у овом заводу.

НАИМЕНОВАНѢ. За учителя у Пачиру наименован є г. Іован Чупић. Свршио трећи реални разред и препарандију у Сомбору. Потврђен наредбом кр. угар. Министра Просвете од 29. Мая о. г. бр. 4002. с тим да є обвезан ове године учительски испит положити.

УПРАЖНѢНО УЧИТЕЉСКО МЕСТО у Павлишу код Вршца. Учевни єзик є српски. Плата 105 фр. а. вр.; 41 пож. мер. жита; 38 пож. мер. кукуруза; 100 фунти сланине, 50 Ф. соли, 16 Ф. свећа, 4 хвата дрва, 4 ютра ораће земљ, ¼ ютра градине и стан. Стечай отворен до 8. Августа. Молбенице се имаю управити на ч. Конзисторию Вршачку.

ЯВНА КОРЕСПОНДЕНЦИЯ.

Сл. Читаоници Српској у Митровици. Ви сте изволили Јануара месеца 4 фр. на целу ову годину платити, а ових дана сте нам опет 2 фр. послали, ков смо за прво полгодие 1868. год. урачунали.

Обштинама у Брестовцу, Станишићу, Кулпину и Силбашу. Имате вратити све броеве ков сте од Јануара месеца ове године примили, или уместо њих предплату за прво полгодие. Није у реду примати доникле Школски Лист, па у невреме последњи број вратити с изявом нетреба нам.

Обштини у Подпорњу. Ви сте примали Школски Лист првога полгодия, а број 12 вратили сте нам. Дужни сте дакле два форинта а. вр. послати. —

Обштини у Шуряну. Ви сте примали лане целе године Школски Лист, а број 24. вратили сте с изявом, да вам Лист нетреба. Потоме дужни сте нам платити 4 фр. а. вр.

Обява.

СРБСКО-ДАЛМАТИНСКИ „МАГАЗИН“ изаћи ће и за идућу годину (Књига XXVI.). Увѣрити могу родољубе, да и овогодишњи Магазин неће нимало заостати иза прећашњих, што се тиче користнога и разноврстнога садржаја; због чега є онаку лѣпу хвалу стекао у повременим нашим књижевним листовима. Када є тако, то се праведно надам да ће се браћа Срби и Хрвати одазвати многобројно на предброенѣ на што их овим огласом учтиво позивам. Цѣна є обична 60 нов. Имена шаљу се до 15. Августа о. г. или мени у Задар, или частним уредништвима „Матице“ и „Даница“ у Новом Саду, „Виле“ у Београду, коя су за то улудно молѣна; а са захвалношћу примићу, ако се изволио буде и иначе тко примити трудног посла скупљия предбројника. *)

У Задру 30. Мая 1857.

Герасим Петрановић,
Архимандрит.

*) И уредништво Шк. Листа примаће радо предбројнике на ову ваљану књигу.

☞ Учтиво молимо за предплату на друго полгодие. У Србіи прима предплату госп. Прока Теодоровић, кои се стара и за предаванѣ Листа овога пошти Српској. —

Дужници се опоминю да се већ єданпут оддуже.

Издає и уређує Никола Ђ. Вукићевић.

Брзотиском Андрие Вагнера и друга.

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Брой 14. У Сомбору 31. Јулия 1867. Год. IX.

Школски Лист излази месечно двапут: сваког 15. и последњег, а Пријатель српске младежи излази као додатак школскога Листа. Цена је за оба Листа 4 фор. на годину.

Српски Учительско-приправнички завод.

Од свију средњих и висших школа, што их ми Срби на овој страни имамо, по моме мнѣнію, од највеће је за нас важности учительско-приправнички завод у Сомбору. Ето, Богу хвала, навршује се већ 55 година од како завод овај постои. У њему се за то време редовно изобразило близо 700 учителя, од коих доста знаменити део удостои се свештеничког чина, често и без ученя Богословиѣ, што је у прва времена у Банату, а све до скора у Будимской Епархіи понајвише бивало.

Готово без сваког патрона и добротвора, у најнепријатніим околностима, оставлѣна самој себи и родољубивом пожртвованію и самоодреченію своих наставника, проживила је препарандија ова половину вѣка издржаваюћи се єдино оним повчањима, што у провинцијалу нашем у трећи тас црквени падаху, па ипак и у само најпрачніе доба обстанка свога ниє била гора од других наших учебних завода.

Пре десет година, ревностним и родољубивим настојањем обштеуваженог преобразителя и обновителя наших народних школа Господина Др. Натошевића ц. кр. школског саветника, изведен је овај завод српски на прави пут, на коме му ваља сходно задатку и определенію своме на благо народа нашег делати. Од тога времена постала је Препарандија наша достојним образовалиштем српских учителя, што и најжешћи противници њени, — ако их има — признати мораю; почем о томе најбољу сведочбу даје радња оних младих учителя, кои данашњим даном у многим школама Бачке и Баната, и у неким школама Срема, Славоније и Будимске Епархіе, подобно трудо-

любивим пчелицама неуморно делаю васпитаваюћи и учећи децу нашу.

Да би народ Српски знати могао какво є садашњє станє Српског Учитељско-приправничког Завода, то ће се у овом брою мало ниже, и у идућим бровима овога листа саобштити преглед предмета што се овде уче, ал пре тога за нуждно налазим овде назначити саме учебне предмете, кои се у Српском Учитељишту предаю, количину часова седмичних, брой учителя и ученика и остале околности овога завода, кое су обштинству нашем іош слабо познате.

У Српском Учитељишту Сомборском уче се ови предмети: 1. Пространи Катихисис и Катихетика; 2. Библична Повестница Старога и Новога Завѣта; 3. Толкованѣ Недељних и Празничних Евангелия и Апостола'; 4. Литургика; 5. Кратка Црквена повестница и Жития Светих, кои се код нас особито почитую; 6. Педагогия; 7. Дидактика и Методика с познаванѣм садржая школских књига', и с практичним покушаванѣм у обучаваню школске дечице; 8. Наука о устройству народних школа, и повестница васпитавања у кратком прегледу, с изученѣм педагогичних начела по списима найславніх Педагога; 9. Рачун на памет и на табля с облицима из геометрие; 10. Српска Граматика са писменим саставцима и повестницом књижевности српске; 11. Црквено-славенски єзик с превађанѣм на српски; 12. Земљопис; 13. Отачаственица (земљопис земаля круне угарске и историчне црте из прошлости народа Српског); 14. Економия; 15. Типик; 16. Црквено поянѣ; 17. Харионично поянѣ и певанѣ; 18. Нѣмачки єзик; 19. Мађарски єзик; 20. Краснопис; 21. Рисанѣ; 22. Гимнастика.

Науке се предаю у два годишња течая. Приправници првога течая имаю 32 школска часа, а приправници другога течая имаю 33 школска часа преко недељ; тако да є прави одмор од ученя и вештбаня школског управо само недељом после подне, па и ово єдино слободно време обратили су Приправници наши на свою науку, држећи тада седнице дружине „Венца“ и читаюћи у овима своя покушаваня на полю књижевности наше.

Осим ових школских часова приправници присутствую свако ютро на Ютреню и на св. Литургиіи, што обично 1½ сата трае, а недељом и празником иду они и на Вечерњ. Па почем на сваком како свакидашњем тако и свечаном богослужен

ови читаю и пою, то се и часови црквени могу за њи као часови учења и вештбања сматрати, и потоме долази на њи још около 12 дужностних часова преко седмице, не броећи овамо ученѣ лекция, приправљанѣ за предаванѣ у народној школи, у домаће израђиванѣ стилистичних, педагогичних и осталих задаћа.

Управитель Српског Учительишта є Преч. Г. Ђорђе Бранковић Прота Сомборски, кои трудни овай посао из почасти одправля. Науке предаю: єдан катихет уєдно редовни професор српског и славенског єзика и црквеног пояња; єдан главни приправнички наставник, и два помоћника, од коих єдном у део пада красопис и рисанѣ, а другом хармонично поянѣ и гимнастика.

Прва двоица примаю сваки по 800 фр. годишнѣ плате, а друга двоица по 75 фр. Идуће године отвориће се іош єдна професорска катедра са 400 фр. плате, те тим ће се посао садашња два редовна наставника знаменито одлакшати и унапредити.

Приправника ове школске године има у другом течаю 27, а у првом 22. Свега 49.

Владанѣ є питомаца уобште примѣрно и похвале достойно било. Стипендию из фундациє блаженопочившег Ђорђа Ралѣ од 50 фр. 40 кр. за прошлу годину, примио є у течаю ове године єдан приправник, а шесторица добияли су подпоре из Платонеума, и то двоица по 60 фр.; двоица по 50 фр. а остали по 40 фр.

Прекутра ће приспети овамо правительствени повереник при овогодишњим испитима Г. Др. Натошевић, под коега предсѣдаванѣм обдржаваће се испити о способности за учительско звание, како оних приправника, кои ове године други приправнички течай свршую, тако и оних, кои су прошасте године науке ове свршили, али због ратног доба прописани испит нису положити могли. —

Надамо се, да ће одсада обштинство српско, уверивши се о важности учительишта овог, свойски се о напредку нѣговом постарати, и да ће честити синови српски из свию краєва српства идуће школске године у великом брою овамо поврвити, да се педагогичним, и духовно религиозним наукама овде на милом нашем материнѣм єзику уче, и за велеважно учительско звание приправляю. —

У той нади починѣмо данас саобштавати преглед пред-

мета, кои се у Српској Препарандији Сомборској, са одобрењем кр. угар. правительства већ од више година са успехом предаю.

У Сомбору, на Св. Илију 1867.

Преглед предмета

кое є у явном Српском Учительишту Сомборском год. 186⅝. и 186⅞. редовним приправницима учительским, главни приправнички наставник предавао.

А. ПЕДАГОГИЯ.

I. У првом приправничком течаю уче се:

Предходна знања из науке о човеку.

Определење и назначење човека на земльи. Васпитање, и средства за васпитаваље.

У чему се састои суштаство човечије? Строй тѣла човечијег. Саставни делови тѣла човечијега. Мозак и нерви. Крви сасудови. Лимфатични сасудови. Сматрање појединих делова главе, трупа и чланкова. Три главне животне радње: дисање, течай крви и свариваље. — Тѣло као оруђе духа човечијег. Споляшна чула. Чулни органи и чуваље ових.

Дух човечији, његово преимућство и радња; способност духа човечијег за усавршаваље. Три главне моћи духа нашег.

Моћ познаваља уобште. Опажаље и споляшње гледаље. Гледаље унутрашње. Моћ уображаља понављаюћа и ствараюћа (машта). Моћ памтеља. Моћ мишленя, као разум — Поймови, пресуде и заключеня. Ум као највиши степен моћи познаваља, као највиша моћ духа човечијег, и као орган, коимми откривење божије примамо.

Моћ чувствоваља. — Сматрање чувствоваља по њиховой каквоћи. Душевни потреси (афекти) и страсти. Разлика чувства по њиховом извору. — Телесно или плотско чувство. Чувство своељубља. Добро срдце. Чувствоваље истине. Чувство морално и благочастиво. Чувство родољубља и отачаствољубља.

Моћ тежње. Чувствене тежње. Духовне тежње. Сматрање дечіих склоности. Савест. — Темпераменти.

Седмично єдан час.

II. У другом течаю.

Наука о васпитаню. Различите врсте васпитаваня: васпитаванѣ физично, интелектуално, морално, религиозно и христотично. —

О умном или интелектуалном васпитаню уобште. Главно правило при изображаваню моћи познаваня.

Изображаванѣ споляшнѣга гледаня на дому и у народной школи. Спомоћна средства при изображаваню ове моћи.

Развиянѣ унутрашнѣга гледаня. Свест. Самосвест. Зашто се у народной школи има уз споляшнѣ гледанѣ развияти унутрашнѣ гледанѣ? Како се има то чинити?

Изображаванѣ моћи говора у свези са сматранѣм и познаванѣм предмета. Уплив матернѣг єзика на развитак умних снага дечіих. На што има учитель при изображаваню говора дечіег пазити.

Навикаванѣ на пажльивост. Важност пажльивости по умно напредованѣ дечіе.

Неговане моћи уображаня у народной школи посредством сиграня и описания.

Неговане моћи стваращье у школи и у цркви. — Чуванѣ од претераности у уображаню, и од невалялих нечистих маштания.

Снаженѣ памтеня. Шта у овом погледу има домаће васпитанѣ чинити? Шта се ште од садашнѣ школе у погледу на вештбанѣ деце у памтеню.

Старанѣ о разумеваню предмета што се на памет уче. коим се начином вештба памтенѣ ствари, а коим памтенѣ речи? Повтораванѣ. Игра сећаня.

Изображаванѣ разума. На чему осниват валя развиянѣ разума. Правила за постепено развиянѣ разума у народной школи. Правац разума логични, математични, и практични.

Вештбанѣ у разсуђиваню.

Упућиванѣ на саморадню.

Чуванѣ од претераности, наособности и пренаглости при изображаваню разума. — Складност у развияню свію богоданих снага дечіих.

Изображаванѣ ума.

Естетично васпитанѣ уобште. — Очврстнуће као средство противу сувишне разнѣжености и слабости. Подчиненѣ плотског или чувственог чувствованя духовним чувствованьима и уму.

Неговање чувствовања красоте на дому, у школи и у цркви. Средства за неговање овог чувствовања.

Васпитавање доброга срдца или чувства симпатичног.

Изображавање чувства истине.

Развијање чувства благонравности. — Кад се ово започиње и како се на дому и у школи чувство благонравности крепи и снажи.

Буђење и развијање чувства побожности у породици. — Зашто неваља одлагати буђење овога чувства, до савршеног узраста дечијег? — Средства коима се чувство побожности у дому родитељском снажи и негује. Чиме се ово чувство код деце затупљује. Изображавање чувства побожности у народној школи. Изображавање родољубља и отачаствољубља у народној школи.

О нравном или моралном васпитању. На чему се оснива нравно васпитање. Тегобе нравног васпитања у народној школи, особито у данашње време.

Одвикавање и чување од зла.

Рано навикавање у добру. Утицај благога обичаја на благонравност међу децом и међу простим људма.

О послушности. Послушност из страха, из љубави и из поштања. Правила за одржати децу у послушности. — Разлике послушности дечије, и послушности одрасле младежи. Лечење непослушности или поступање с непокорном децом. — Разликовање преступака по извору из кога долазе.

Вештбање у искрености и истинитости. Педагогично поступање с лажљивом децом.

Школски запт, и благотворан утицај његов на васпитање и изображавање ученика у народној школи. — Шта се има урадити да деца уредно у школу долазе, да при предавању пазе, да буду на миру и да им се прилежност омили.

Награде и казни у народној школи. — Разлике награда и казни васпитательских од грађанских. Природи сходне и произвољне награде и казни. Шта се има пазити при раздавању награда'. Ред награда' у народној школи. — Казни у народној школи. — Учитељ има веома на опрезу бити кад хоће да казни. — Каштига домаћа и школска несме бити отмаштење, ни чињење за доста (удовлетворење). Положај учитељев при казњењу. Постепеност у казњењу. — Ваља ли често и редовно казнити? Које се казни несмеју у школи употребљивати? — О телесној казни. — Како би се могле казни одклонити.

Пример као средство за васпитанѣ.

Телесно васпитанѣ. Потреба и важност овога. — На кога спада найвећма дужност телесног васпитаваня. У колико може учитель допринети к телесном изображаваню своих ученика?

Уплив ваздуха, топлоте и светлости на живот и здравлѣ свакога човека, а на посе на телесно развиянѣ детиѥ.

Чистота. Правила за привикаванѣ к чистоти. Одело дечиѥ.

Савети у погледу на рану и пиће дечиѥ.

О телесном послу и одмору. Диѥтетични прописи за спаванѣ. — Природна и вештачка Гимнастика. —

Примѣтба. Предаваня из Наособне Педагогиѥ, слушали су ученици из оба течая заѣдно, али су из нѣ само ученици другог течая испитивани били. —

Педагогия предавана ѥ по рукопису професоровом, списаном на основу ових извора: Grundsaetze der Erziehung und des Unterichtes von A. H. Niemaer. — Lehrbuch der Erziehung und des Unterrichtes von Curtmann. — Volksschulkunde von L. Kellner. Die Paedagogik, von H. R. Rüegg.

У другом течаю седмично два часа предаваня. — Приправници другога течая добияли су сваких 15 дана по ѥдан педагогични састав за израђиванѣ.

Б. ДИДАКТИКА.

I. Дидактика општа.

Увод у науку о ученю. Цел ученя стварна и умна. Поим о Дидактици и Методици. Главна правила обучаваня коя се поглавито односе на децу. Правила обучаваня, коя се тичу учевних предмета. Правила обучаваня у погледу на учителя. Чуванѣ деце од разсеяности и вештбанѣ у пазльивости.

План обучаваня у народној школи. Предмети главни и необходно нуждни у свакој школи. — Предмети кои се у напреднім школама уз оне найглавниѥ предавати имаю.

Поступак при обучаваню.

Облик обучаваня. Предаванѣ и изтраживанѣ. (Акроама и Ѥвристика). Разговорни или диалогични и катихетични начин обучаваня. Начини ученя: показујући, напред говорећи и приповедаюћи.

Питанѣ и одговори. —

Дух обучаваня.

Овай ѥ предмет предаван ученицима другог течая у часовима за Методику одређенима.

II. Наособна Методика и познаванѣ школских књига.

Задатак народне школе.

Предмети, кои се у народној школи и у сваком поедином отделењу и разреду народне школе уче. —

Наука гледања, мишленя и говора у I. разреду народне школе.

Вештина читања и писања. Ученѣ читати по срицаню и гласаню, и недостаточности оног првог начина ученя.

О ученю писања и читања (Schreiblese Unterricht.) Преимућства и осведочена корист овога.

Умно приуготовляванѣ за читанѣ у свези с науком гледања. Вештбанѣ распознаваня речи у реченици. Растваранѣ речи на слогове и слогова на гласове, и спаянѣ гласова у слогове и у речи.

Вештбанѣ у познаваню сваког поединог самогласа и сугласа. —

Ручно приуготовляванѣ. Средства зарад овога. Распознаванѣ шта є десно, лево, горе, доле, и т. д. Точке; основни потезови; потезови из коих се наша писмена састоє. Начин, коим се потезови писати уче.

Начин коим се уче писати самогласи.

Писанѣ малих писмена по калиграфичном реду. Познаванѣ великих рукописних, грађанских малих и великих и црквених писмена. — Штице и писмарица.

Спаянѣ слогова и считаванѣ на табли, на штицама и у буквару. Писанѣ слогова и речи по тактираню. — Писанѣ великих писмена.

Начин коим се уче букварске приповедке. — Славенски буквар.

Практично користенѣ с науком писања. Писанѣ по казиваню и поправлянѣ прописа. Како се покушаваю писмени саставци у III. IV. разреду главних основних школа.

Прва єзикословна читанка и нѣн садржай. — Вештбанѣ у приповеданю. — Предмети за механично читанѣ.

Начин, коим се вештба механично читанѣ у II. разреду осн. школе.

Метод за читанѣ с разумеванѣм у II. и у III. разреду.

Метод за предаванѣ приповедака из прве читанке. Садржај, главна мисао и поредак мисли важнијих приповедка из ове читанке.

Метод за читанѣ описания природописних и земљописних у II. разреду. Ученѣ народних песама. Єзикословно обучаванѣ у II. разреду главних основних школа. —

Друга књига о єзику и читаню, њен садржај, поделенѣ и употребленѣ. — Приповедке из те читанке, и наука што се у њима находи. —

Метод за предаванѣ Приповедака из II. читанке. Песмице, морална изречения и дидактична поученя из исте читанке како се имаю предавати.

Поступак при предаваню природописних описиваня.

Предаванѣ земљописних предмета у III. и у IV. разреду основних школа'. — Предмети природословни у III. и IV. разреду. — Предмети из историе отачаствене и народне у III. и IV. разреду. Народне песме у овим разредима, као средство за развиянѣ народне свести и народног поноса.

Єзикословно обучаванѣ у III. и IV. разреду главне основне школе.

Начин коим се деца у вери и у благонравности, на основу науке християнске васпитаваю. Предмети што се у I. разреду основне школе из Науке Християнске и Библичне Повести уче, и начин коим се єдно и друго извршуе.

Катихизис у II. разреду основне школе. Употребленѣ еванђелске науке у изреченията зарад религиозног васпитаня дечиег у овом разреду.

Начин коим се библичне повести у народной школи уче.

Метод за тумаченѣ недельних и праздничних Евангелия и Апостола у III. и IV. разреду. Ученѣ изречения из Св. Писма на српском и на славенском єзику.

Поступак при изясняваню богослуженя, црквених молитава и обреда, и при приповеданю Жития светих угодника Божиих.

Начин коим се деца у вештбаню разумљивог читаня из Часловца вештбаю.

Како се одабрани псалмови читаю и зарад разумеваня славенског єзика и побуђеня благочастивог чувства употреблюю.

Важност пояня. Поянѣ као редован предмет у народной школи. Припреманѣ за ученѣ пояня. Шта се у сваком поједином разреду из пояня учи.

Начин коим се учи текст песме у првом, и како у оста-

лим разредима. Начин за ученѣ мелодиѥ песме. Како би могао учитель одраслию младеж сеоску и варошку у пояню обучавати?

Ученѣ другог земаљског ѥзика у овостраним србским основним школама. — Писанѣ с латиницом и с немачки писмени. Немачки буквар за србске школе.

Вештбанѣ у механичном чйтаню немачком, и у разумеваню прочитанога. Практично немачко ѥзикословлѣ у III. и у IV. разреду главних основних школа србских. Ученѣ рачуна у народной школи. Рачун напаметни и писмени. Поступак при ученю рачуна уобште. — Начин коим се рачун у I. разреду осн. школа учи. Поступак при ученю напаметног рачуна у II. основном разреду и течай обучаваня. Начин коим се писмени рачун у II. разреду предаѥ и шта се све ту учи. Рачун у III. разреду основне школе, с начином обучаваня и поступком методичним при ученю напаметног и писменог рачуна. Практично користенѣ науке рачуиске. Рачун у IV. разреду главне основне школе. —

Како се могу сва три отделеня деце у ѥдноласной школи заѥдно с послом занимати.

Дидактична правила израђена су по овим списима: Wegweiser für deutsche Lehrer, von A. Diesterweg. Volksschulkunde von L. Kellner. Allgemeine Unterichts und Erziehungslehre von Fr. Herrmann. — Метод учительски предаѥ се по собственом искуству наставникову, с употребленѣм ових извора: „Упутство за буквараке науке од Дра Ђорђа Натошевића; Кратко упутство, II. изданѣ од истога; Школски Лист, год. 1858—1866.; Speciella Methodik von Obler; die Unterklasse von Herrmann; Rukovodstvo za početnicu, od Fr. Klaića; „Učitelj u školi“ од истога. — Sprach und Sachunterricht von Fr. Herrmann. — Az olvasás tanmódja, irta Bárány Ignácz.

Дидактика с Методом учительским предавана ѥ у 3 седмична часа. Метод су учили сви приправници заѥдно, али се само од приправника из другог течая точно и подпуно знанѣ изискивало.

Приправници другога течая под надзором и руководством професора Методике држали су сваке недељ по три часа практична покушавања у предаваню предмета у првом, другом и трећем разреду Сомборске србске главне основне школе. Приправници првога течая имали су три часа одређена за полазенѣ разреда у главной основной мушкой, и у основной девоячкой школи Сомборской, гди су они предаваньима ГГ. учителя присутствовали и о добивеном искуству белешке своѥ водили.

Катихизичке Беседе.

БЕСЕДА 6.

О свойствима Божіим.

„вѣрꙋю во ѥдинаго Бога Отца вседержителя.“

Кад нас ѥ света црква научила, да вѣрꙋемо и кланямо се ѥдном у св. Троици Богу; кад нам ѥ показала лична свойства Бога Отца, Бога Сина и Бога Духа светог, то нам сад одкрива свойства Божия, кои су свима трима лицима свете Троице обшта. Та се свойства укратко изражаваю у Символу вѣре ѥдном речи: „вседержителя.“ „вѣрꙋю во ѥдинаго Бога Отца вседержителя.“ Ма да ѥ реч сведржитель стављѣна после имена Бога Отца, опет се она односи како на Бога Отца, тако исто на Бога Сина и Бога Духа светог. „Име сведржитель ясније од ма коег другог имена изражава свойство Бога; по том, што ни ѥдно створено суштаство не може бити сведржителѣм, т. ѥ. свемогућим.“ (Правос. Исп. ч. 1. вопр. 14.). У осталом свойства су Божия неброѥна. По ученю православне цркве назначићемо ова најглавнија: „Бог ѥ Дух, вечни, преблаги, свезнаюћи, најправеднији, свемогући, свуда присутствующ, непроменљив, најдовољнији, преблажени.

„Дꙋхъ ѥсть Богъ,“ рекао ѥ сам Спаситель (Іоан 4. 20). А шта значи реч Дух? Дух се противполаже вештаству или тѣлу. Свако тѣло састои се из чести, има споляшњи вид, подлежи мери, нема сазнаваня. Дух напротив суштаство ѥ несаставлѣно, просто, невидимо, неизмерно, разумно — слободно. Таква ѥ, браћо! и наша душа, или дух, кои у нама живи. Такви су и безтѣлесни дуси или Анђели. Но душа наша сѣдинѣна ѥ с тѣлом, и сами Анђели ограничени су простором, мораю дакле имати ма какав образ, вид. Но Бог ѥ Дух најчистији, кои нема сенке тѣлесне, невидим, безконачни и неописани

Бог ѥ Дух „вечни.“ Он нит ѥ имао почетка бићу свом, нити ће краја имати, он ѥ био, ѥст и биће, или болѣ рећи: Он ѥ свагда независан и самобитан. Азъ первый, и Азъ по сихъ; кромѣ мене нѣсть Бога (Иса. 44. 6.); Азъ ѥсмь первый и Азъ ѥсмь во вѣкъ (Иса. 48. 12.) тако говори сам Бог у св. писму!

Бог ѥ Дух преблаги. По неограниченој благости своіој, створио ѥ Бог видими и невидими свет, Анђеле и људе, да би их учинио учестницима своѥ славе и блаженства. По

безконачной благости своіой, послао є Бог на землю Сина свог єдинородног ради спасеня людій од грѣхова њихових. Бог є сама благост, сама љубав: „Богъ љубы єсть“ (1. Іоан. 4. 16.) говори љубимац и ученик Спасителя св. Іоанн Богослов.

Бог є Дух свезнаюћи. Свезнанѣ божіе неограничава се ни временом, ни местом. Он зна све што є било, што бива и што ће бити, види све што є на небу, на земльи и у преисподньой; зна наше мисли, чувства и желѣ, намере, речи и поступке. „Нѣсть тварь невидимна предъ нимъ, вся же нага и окаблена предъ очима єгѡ. (Євр. 4. 13.)

Бог є Дух найправедніи. Єдном Богу пристои найсавршения светост и праведност. „Богъ вѣрныхъ и нѣсть неправды въ немъ.“ (второз. 32. 14.) С тога љуби Бог и код свои створеня светост, и праведност, и мрзи на свако зло, сваки грѣх; праведнима помаже и награђује их, а злима се противи и грози казню; єр є праведан. „Богъ не хотай беззаконїа ты єси; не приселитсѧ къ тебѣ лукавнуй, ниже пребудутъ беззаконицы предъ очима твоима (Псал. 5. 5—6.)

Бог є Дух свемогући. По свемогућству свом, Бог чини све што хоће, што се слаже с његовим безконачним савршенствама: светошћу, премудрошћу и благошћу. Њему ниє ништа немогуће, ништа трудно. „Он рече, — и быша, повелѣ и создашасѧ. ОУ Бога вся возможна.“ (Мат. 10. 26.)

Бог є Дух свуда присутствујућ. Бог ниє ограничен местом или простором. Он є свуда по свој вселеној. На сваком є месту не само силом и премудрошћу, но и самим суштаством своим. „Аще оутаитсѧ бо сокровенныхъ, — и Азъ не оузрю ли єгѡ? Ѣда нѣко и землю не Азъ наполняю?“ Тако говори сам Бог чрез пророка Єремию (23. 24.)

Бог є Дух кои се не меня. Бог се не меня, него є свагда єдан и исти, како у суштаству свом, тако и у своим савршенствама, дѣйствама, намерама и обећаньма. А може л' бити другчие? Он є подпуно битан, подпуно савршен. „ОУ Отца свѣтовъ нѣсть премѣненїа или преложенїа сѣнь.“ (Јак. 1. 17.) Не якѡ человѣкъ Богъ колеблитсѧ, ниже якѡ сынъ человѣчь измѣнитсѧ. Той глаголаше: не сотворитъ ли? Речетъ — и не пребудетъ ли? (Числ. 23. 19.)

Бог є Дух найдовольніи, преблажени. Бог ни у чем не оскудѣва, ни од ког не зависи, но све што є створио, од њега зависи, он држи. Он є сам слава и красота, спокойство и блаженство. Бог „ни ѡ рѣкъ человѣческихъ оугожденїа

пріемлетъ, требѣа что. самъ дае всѣмъ животъ и дыханіе и вса (Дѣян. 17. 25.) говори св. Апостол Павле. Он и назива Бога „блаженымъ и єдинымъ силнымъ, царемъ царствѣющихъ и Господемъ господствѣющихъ (1. Тим. 6. 15.)

Савршенства су Божија, као што смо пређе рекли неброена. Кад би стали подробно говорити само о споменутим својствама, не да би нам мало дана било, него и сав живот. У осталом познанѣ Бога треба да буде найглавније дѣло у животу сваког човека, у том се састои наш значай, наша слава и блаженство. Држимо тврдо у уму и срдцу, да є Бог дух, найсавршенїи, вечни, свуда присутствующ, безконачни, да є он наш свемогући Творац, милосрдни владика, премудри промислитель и судија правосудни.

Нѣму пристои свака слава, част и кланянѣ: Отцу, и Сину и светом Духу, сада, вечно и до века. Аминь.

Допис.

І. Е. Бела Црква, 12. Юлия. У обштини овой постое 2 мужка и 1 женски разред, у коима се ових дана држаху годишньи испити. Намера ми є на видело изнети како са овим напредуемо, єр држим да нас ништа не може од народног пропаданя и одрођаваня сачувати до школе и опет велим школе.

Будући да се овде због наших србских школа неко неспоразумленѣ међу обштином и племенитим маџистратом изродило, то є за добро нашао госп. окружни управитель школски Дим. Чобић, високобла-городног госп. Генерала и Бригадира на испит позвати, кои є заиста 19. Юнія у нашу школу и дошао, и успех наших школа савестно оценіо, за кое ми г. управителю весма благодаримо. Од стране плем. поглаварства присутствоваху на овом испиту гг. градоначелник Фром, управитель Улић, сенатор Франя Грайнер, а од стране обштине преч. г. прота са више одабраних чланова.

Испит є у втором разреду, над коим є учителѣм постављен г. Макса Пантелић на задовольство школске комисие испао, све прописане предмете школске деца добро знадоше, а особито Природопис и Земљопис, само є штета што у школи овой нема іошт до данас никаква земљовида, где би могла деца и руком оно што говоре показати, али шта ћемо кад смо ми овде у маньини, па свака наша молба буде у засѣданію одбиена.

На захтеванѣ госп. Генерала писала су деца на табли врло лепо и чисто, и сваку реч граматично означише какова є. Ово нас є заиста удивити морало, кад се само сетисмо да за време нашег обучаваня о свему овом ни спомена било ниє. Но нас найвише обрадова єдно мало детенце, кое нам на родољубивом присутству нашем у німе своих

содругова с нѣжним осећанѣм хвалу одаде, и неколико валяних речи о школи и просвети изрече; говорећи да є црква и школа єдно с другим тесно скопчана, єр бадава ће се у цркви одраслим људма наука вере и закона проповедати, ако ови нису из школе изнели срдце облагорођено за све хришћанске врлине, с тога и єсте — вели — главни задатак народнѣ школе, да васпита и одгаи св. цркви добре и валяне чланове. Наука є — говораше даљ мали ученик — данашњим даном највећа моћ и снага, на којој почива спокојство, и срећа сваког народа, и државе, без ове не може данас ни єдан народ дуго ни постояти а камо ли срећан бити. — У свему увидисмо на испиту, да се наша дечица у овом разреду у духу народном васпитаваю, и да се наш врли учитель труди улити деци, осим остали предмета, и мужку одважност, народни понос и свест о достоянству човека. Г. управитель явно хвалу изрече и труд нѣгов достойно оцени, па ево и ми пређутати немогосмо, а да му хвалу не одамо с том жељом, да га та ревност и марљивост никад не остави. У женском пак разреду, у ком є ове године госпођица учителька Юлка Колузић на захтеванѣ општинско постављена и потврђена, биясмо подпуно задовољни, и изненађени, єр кад узмемо да є та школа 8 месеци љуто дангубила — кое ће поштованим читаоцима овога листа бити познато, — онда се заиста чудити морамо, како се могло толико успети. Но наша є омиљена учителька својим неуморним трудом показала, докле са вољом и ревношћу дотерати може, за кое нека іой ово буде награда, што іой овде хвалу одаемо, и труд уважавамо. Испит се држао и у првом мужком разреду такође.

Надамо се да ће после овога испита свако неспоразумленѣ између учителя и обштине, и између ове и плем. маџистрата престати.

Школске вести.

УЧИТЕЛЬСКИ ЗБОР У БЕЧКЕРЕКУ. Јулия 6. држан є окружни учительски збор у месту Великом Бечкереку. Збор є одпочео у 10 сати пре подне. Господин Гавра Пешић учитель велико-бечкеречки устао є са приметбама:

1. Како су нуждни зборови, те да се што чешће држе.
2. Како ће учитељи уредно плату добияти?
3. Како ће се доћи до цељи да ученици уредно посећую школу, и наводи за узрок непосећиваня: неслогу између свештеника и учителя.
4. Да се заведу школске баште, да их учитељи обделаваю, а приход одтуд добивени да се обраћа на преке потребе сиромашних и добрих ученика у хальиницама и књижицама.

Господин прота Стаић у погледу на трећу точку приметбе господина Пешића предложи, да би добро било годишњи одмор дечији од два месеца разложити у три периода тако, да први од єдне седмице падне у пролеће, други од 6 неделя падне у лето, а трећи од єдне седмице у есен кад се беру кукурузи.

За господином Пешићем устане гос. Паја Јанковић свештеник Итебејски и примети:

1. Да наше народне школе само ће онда достойно носити име то, кад буду народно осећанѣ будиле и развијале, а то без предавања народне наше повестнице по народним нашим школама никако бити неможе; да се умоли дакле Матица Српска да распише награду за онога, кои сачини српску повестницу, или болѣ повестницу српског народа за српске народне школе.

2. Да учитель предуготови свагда ученике за молитве коима одпочинѣ и докончава наставляня своя; у ком смислу положи он на сто саставак „О Школской молитви.“

3. Разложи, како треба учитель да поступа са новима ученицима, придодавши и у овоме смислу сготовлѣно делце под насловом: „Како треба учитель да поступа са новайлиима. Проче приметбе овога госп. свештеника неимадоше времена у ред да дођу ер єдан сат избие, и збор се идући закаже за 24. Август о. г.

НОВОНАИМЕНОВАНИ УЧИТЕЉИ. У Иванди: Ђорђе Грбановић, свршио основну школу у Араду, и без гимназије ил реалке препарандију у Араду. Проглашен онде да є способан за учителя у основной школи. Тражио се іош: Порфири Глогонац арадски и Ђорђе Краіован сомборски препаранд. Потврђен на предлог темишварске консисторије од угар. Минист. за просвету бр. 2123. са том приметбом, да има положити учительски испит у Сомбору.

У Ченеју: Ђорђе Богосав, свршио основну школу у Темишвару, и без гимназије ил реалке препарандију у Араду. Проглашен онде да є способан за учителя у основной школи. Није положио практични учительски испит. Тражили се іош Цветко Поповић и Илија Алексић препаранди сомборски. Потврђен на предлог темишварске консисторије од угарск. минист. просвете бр. 2562. са приметбом, да има положити учительски испит на српској препарандији у Сомбору.

У Пачиру: Іован Чупић, свршио три реална разреда и препарандију у Сомбору; проглашен да є способан за учителя у основной школи. Тражили се іош: Ђорђе Павловић, Цветко Поповић и Ђорђе Миладиновић. Потврђен од угар. минист. просвете бр. 4002.

У Баіи: Александер Јанковић, свршио 4 гимнас. разреда у Н. Саду и препарандију у Сомбору, проглашен да є способан за учителя у основ. школи. Тражио се іош Цветко Поповић. Потврђен од угар. минист. просвете бр. 4003.

у Ябуки: Ђорђе Крагујевић, свршио 4 гимнас. разреда у Осеку и препарандију у Сомбору. Проглашен да є способан за учителя у основной школи. Тражио се іош Іован Георгијевић. Потврђен од угар. минист. просвете бр. 4327.

У Пивници: Милош Теодоровић, свршио 6 гимнас. разреда, Филозофију и Богословију, положио практ. учительски испит, и проглашен да є способан за учителя у основной школи. Тражили се іош: Ђорђе Миладиновић, Паво Мирковић, Светозар Миладиновић, Ђорђе Крагујевић и Стеван Карановић. Потврђен од угар. минист. просвете бр. 5200.

УПРАЗНЂНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА. У Вршцу, плата є 400 фр. а. вр. и 7 хв. дрва од коих се има школа грејати; преостатак од дрва припада учителю, но зато є он обвезан о свом трошку школу чистити и грејати и дрва тестерисати дати. — Стечай є отворен до 14. Августа. Молбенице се подносе магистрату. (Незна се, є ли ово место у главной школи вршачкой, или є у школи девоячкой, или у основной двокласной код Горње Цркве. Валяло би и то назначити при расписиваню стечая, да се просительи управляти могу. У.)

У Српском Сен. Петеру у епархіи Тамишградской. Плата 144 фр. 60 пож. жита; 3 хв. дрва, 50 фунти соли, 12 фунти свећа, єдно двогодишње свињче, 4 ланца ливаде, 8 хв. сламе, и стан с баштом. Єзик обучаваня є српски. Молбенице се подносе консисторіи тамишградской.

У Чакову, плата 200 фр. 25. пож. жита, 15 фунти свећа, 8 хв. дрва. Учебни є єзик Српски. Молбенице се до 13. Августа поднети имаю консисторіи Тамишварской.

У Будимской епархіи отворен є стечай на ова учителська места:

1. У Калазу, плата 268 фр. 4 мерова наполице, стан и два парчета (колика?) землѣ.

2. У Ловри, плата 76 фр. 20 н. 2 мерова пшенице 12 мер. наполице, 8 мер. ечма, 1 комад ораће землѣ са 14 ютара пашняка, 1 кола сена, 25 фунти сланине, 25 холби пасуља, 500 нарамняка прућа и стан.

3. У Литоби, плата 28 фр. 20 пож. мер. ражи 1[illegible] пож. кукуруза, 2 хв. дрва, и 2½ акова вина и стан.

4. У Ланчугу, плата 40 фр. 18 пож. жита и толико кокуруза, 3 хв. дрва, 5 акова вина, 1 ланац ораће землѣ, ¼ ланца ливаде и стан.

5. У Медини, плата 84 фр. 24 пож. наполице, 8 пож. ечма, 1 хв. дрва, 3 хв. сламе 4 ланца землѣ, стан и башта.

6. У Мађар Боіи, плата 40 фр. 18 пож. жита и толико кокуруза, и 3 хв. дрва.

7. У Шиклошу, плата 220 фр. 4 хв. дрва и стан.

8. У Херцег-Сульошу, плата 28 фр. 20 мерова жита и толико кокуруза, 7 хв. дрва, 10 акова вина, 4 ланца землѣ и стан.

За сва овде назначена места подносе се молбенице ч. конзисторіи будимской до 20 Августа о. г.

Іош су отворени стечаеви на учителська места у Мохову, Петровци и Маркушици — (сва три села у протопресвитерату Вуковарском. Плата є у сва ова три места одређена систематичка (315 фр.?)

Исправка. У брою 11. Школ. Листа, на страни 168. под VII. случайно є погрешно назначено, да учитель панчевачки г. Іован Илић за овай Лист год. 1864. дугује; почем є исти г. уз свое писмо од 1. Дец. 1865. исправно два Фор. пређашњем уреднишству у име предплате за 1864. годину послао, што є и у записницима дотичним уведено. Молимо дакле да се немила погрешка ова исправи.

Издае и уређуе Никола[illegible] Вукићевић.

Брзотиском Андрие Ваг[illegible].

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Број 15. У Сомбору 15. Августа 1867. Год. IX.

Школски Лист излази месечно двапут: сваког 15. и последњег, а Пријатељ српске младежи излази као додатак школског Листа. Цена је за оба Листа 4 фор. на годину.

Мисли и изреке једнога од првих педагога новијега доба.

УЧИТЕЉСТВО.

Учитељска је служба тако пуна брига и терета, да је мучно равне јој наћи. —

Поштованје учитеља. Поштујући и уважавајући свог учитеља сваки народ сам себе поштује и уважава, а непазећи их или слепачки држећи, сам себе срамоти и слепцем прави. Поступајте с њима отлично, па ће отлични бити, и децу вашу отличним људма учинити; а ако с њима геачки поступате, мораћу погеачити, и од ваше деце геаке извести. —

Понајвише зависи од учитеља самих, да их свет отлично поштује и уважава. —

Предусретати учитеље с поштованјем, па тим учинити, да се сами још већма поштују, и да свог звања све већма уважавају, то је најврединје посао школских надзорника и властника. —

Првенство међу учитељима. Међу учитељима не признаем другога првенства, него, ма у којој класи ко био, први је онај, кои је задаћу школе најболје схватио, па се отима, да је животом и радом оствари и улепша. —

Не даје оно учителю важности ни отличија, шта и коме шта предаје, већ како то чини, и какав је собом —

Благостанје учитеља. У воћарству, свиларству, челарству, једном речи, у економији домаћој и пољској има за учитеља великих благослова. —

Учитељи ваља међу собом да начине друштва, и да их све на далје разшире, с вароши на цео срез, целу провинцију,

сви скупа. Међусобним договорима, саветима, науком најбоље ће учитељи поправити своје материјално и морално стање. —

Од учитеља изабрати представници, то су једини позвати заступници учитељске ствари у држави. —

Својства учитељска. На учителю није поглавито само знање и сама вештина. —

Може ко најучењи човек бити, па да опет у школи уз малу децу баш ништа не вреди. —

Ко није побожан човек, он није за учитеља, ма све знао и све умео. —

По томе се најбоље зна, ко је за учитеља: ако све о томе мисли, да се у звању свом све боље изобрази; ако му је све радованје само с децом и међу децом тако, да му нема душа мира без њих; ако му је све задовољство само у школским часовима и у школском раду, и ако не може ни часа да буде, а да себе ил' другога не учи, не васпитава, не подстиче на науку, не развија телесно ил' душевно. —

Ваљност учитеља држим и у овом троме: ако се радује са истином и непрестано је тражи и испитује; ако се радује с децом, и непрестано их тражи и учи; ако се радује са својим звањем, и непрестано у томе савестно дела. —

Тешко селу и општини, ако дечји учитељ није човек озбиљан, ако није озбиље главна црта његове душе, и ако није дубоко схватио озбиљност живота, особито свог звања.

Учитељи, што ће народ да уче, треба да су најваљанији и најделатељни људи у целој нацији. —

Христос Спаситељ остао је вечити идеал свију учитеља и васпитатеља. —

Учитељ је дотле ваљан, док учећи се сам све се боље изображава, а уз то стара се, да младачки дух одржи, па младачком снагом да ради. —

Изображење учитеља. Богословска школа ако ће бити најбоља, није кадра да онако изобрази учитеља, како их данашње време иште; за то је само приправничка школа. —

Највећа мана приправничких школа из прошлих времена била је то, што се само гледало, да се изобразе учитељи у школској вештини, а није се старало, да се и мушке врлине у њима развију. —

Ја сам за то, да приправници скупа станују; само је ту можно ухватити рачун о њиховом владању, способству, теж-

нама. Кад их човек непрестано око себе има, онда и зна, шта є на ком, а шта није. —

У приправничкој школи ваља највећу важност полагати на науку религиозну. —

Изображаванѣ приправника има бити сасвим практично. Учећи децу имаю се сами учити и научити томе. Пре свега нуждно є, да сами све виде и искусе, шта и како све бива у школи, па ту да се извештбаю у учительском раду. Као што се вештак и занатлија најболѣ за свою струку изобрази у најбољој радионици од своє струке, тако и најбољи учитель у најбољој школи. И учительски є рад сасвим практичан; ту одлучивати теорију од праксе нема смисла. Голом теоријом не поста нико валян учитель, то іошт одтуѣи од правог позива; зато є валяна основна школа најпоглавитија потреба уза сваку приправничку школу. —

Данас се пште од приправничке школе, да своє питомце задане љубављу према деци и учительском звању, да у њима развије и оснажи свест о изображеню свом и свога народа, а изгро тог, да развије у њима религиозна начела и волю, да их научи на живостан рад око тога, и да научи, да буду будитељи народне свести и народне снаге. —

Педагогија. Я мрзим на сваку боядисану Педагогију била то римско-католичка или еванђеличка, и оћу само чисто природну, по људской нарави схваћену Педагогију, єр само є то права људска, чиста од свих самовољних погледа и самовољних станива. —

У педагогіи основаной на антропологіи (а само є то єдини прави основ) не зна се ништа о првобитном невалялству човечије душе, него се зна и виде у свима људма исти душевни (психични) елементи, кои по себи и од себе нису ни зли ни добри, но само на обоє кадри, и кои код сваког човека у особной смеси исчињаваю лични комплекс од природѣених кадрости. Те кадрости у той смеси има педагогија до можне висине да развије, али да пази, да та лична смеса задржи свој првобитни карактер, а не да се исквари и начини накарада. Ту личну смесу гаити, то є задаћа за праксу од васпитања. —

Без познаваня психичких појава није можно да васпитатель свесно дела. Без валяне психологије нема ни валяне педагогије; па пошто нам у овом од психологија на немачком єзику Бенекова најболѣ помаже, то би се за сад само ове држати морали. —

Данас има написано различних система и теорија о васпитаню, те зато се од данашњег учителя и не иште, да се искључно држи ове ил' оне, него, да их све проучи, па да ступи самостално и самосвестно на рад, и да има срца, да слободно мисли, да добро схвати дух и правац данашњега времена, што све силовито напред гура и тера, па тежећи за истином и ни длаке од ње не одступаюћи, вучен љубављу човештва, да се и сам свойски подахвата на решаваньс задаћа данашњега времена, у колико их школа и педагогија решити има; иште се, да се задуби у човечију нарав, и учительску задаћу и вештину; иште се, да буде савршен, да буде прави и єдини учитель, ни више, ни мање, ни друго шта. —

ВАСПИТАНЂ И ВАСПИТАТЕЉ.

Ни єдно дете не доће на свет ни добро, ни зло, већ само донесе склоности на обоє, па како се ове ил оне од њих пре и већма развију, онако и буде. —

За то нема у нас правих људи, єр нема правога васпитателя.

Васпитателю треба да є човечија нарав прва светиња. —

Ко не познає сва свойства човечије душе, и не познає средства и начине, како се та гаити имаю, тай није за васпитателя ни за учителя. Жалостан є оно вртар, кои незна ни свойства биља, ни средства и прописа за гаєнє. Слепачки рад није вештачки; незналица ће за цело сто пута покварити и порушити, док єдаред случайно шта добро уради. —

Човечија душа и ум има да се развије свако по собствености свойства, и тих собственим психологичким и педагогичким правилима. — Само є тако можан прави развитак. —

Што се раније почну та урођена способства будити, то се и пре и болє, а што позније то теже и лоше развијаю и теже до снаге доћу. —

Позднио способство тим теже се пробуди и оснажи, што се дуже у дремежу и чами остави, а међутим се друга већма развију и оячаю. Зато є задаћа у васпитаню сва свойства харлоничоо будити и развијати, и то телесна као и душевна, а не да се развија єдно на уштрб другога, као што то бива обично. —

У васпитаню не изчекуй много од говорканя, светованя, каранья, још мање од псовке и грдње, већ све од рада. —

У васпитаню є пример поглавито средство. Више се ту учи-

ни делом, него саветом. Ради па ће ти и деца радити. Говори истину па ће и они истину говорити. Што год хоћеш да деца раде, ради најпре сам. —

Ко хоће другога да учи, да буде поштен и валян, ваља да є сам таки. Ко то није, ни другога ненаучи. —

Закраћиванѣм неискорени зла, већ тим, ако на место њих лепше шта подметеш. —

Споляшњю углађеност неби ваљало истеривати вештином; она ваља као род душевног изображења и моралних појмова, да сама собом доспе. —

Шљунак не ваља да сиє ватром драга камена. Човек, што є само с поља углађен опачији є него ошећерени отров. Споляшња углађеност без унутрашњег изображења наоружа улю са најотровнијим оружѣм. Зликовац пека остане и с поља груб, да га одма сваки позна, па да се од њега бар клони, ако неће да га гони. Изображавајте дечије срце и ум, па ће споляшност сама од себе лепа изаћи. —

(Продужиће се.)

Преглед предмета

кое є у јавном Српском Учительштву Сомборском год. 186⅞. и 186⅞. редовним приправницима учительским, главни приправнички наставник предавао.

В. НАУКА О УСТРОЙСТВУ НАРОДНИХ ШКОЛА и ПОВЕСТНИЦА ВАСПИТАВАЊА И ОБУЧАВАЊА.

I. Наука о Устройству Народних Школа

Задатак и определење народне школе. Врсте народних школа. — Заводи за чуванѣ и васпитанѣ мале деце од 3—6 године. — Праве народне школе.

Надзор народних школа. Народна школа є општински завод; она є обвезна за сву децу. Вероисповедни значај народне школе. — Єзик ученя и саобраштаваня у српској народној школи. — Помешане српско-романске школе. —

Обичне єдноласне основне школе са три одељења, и вештина коя се у њима изискує. — Дволасне основне школе.

Женске школе и васпитанѣ и ученѣ женске деце. Женски ручни посслови. —

Главна основна школа са 4 разреда. Недељне и шегртске школе.

Поделенѣ школскѣх часова, и ред коим предмети један за другим долазе.

Здания школска. Школске собе и намештаи. Школско двориште.

Свойства валяног учителя, од стране тела, разума и благонравности.

Дужности учителѣве у школи. Свакидашнѣ приправленѣ за обучаванѣ. — Дужности кад ученици у школу долазе.

Школска молитва. Учитель за време школских часова, и после ових.

Учитель на катѣлогу и у цркви при богослужению.

Васпитаванѣ деце у вери и побожности. — Учитель као певац црквени.

Явни испити, премештанѣ ученика, и одпуштанѣ у явни живот или на више науке.

Отношаи учителѣв према свештенству.

Дужности учителѣве према поглаварству, према обштини и према дечиим родительима.

Школски записници и школске свечаности.

II. Повестница васпитавания и обучавания.

Приступ у ову науку. Нѣна корист по учителѣ. Васпитаванѣ код древних народа, особито код Китаяца, Индияпаца, Египтяна, Халдеяца и Персияпаца.

Васпитанѣ код Єлина и Римляна. —

Начела васпитательска найславниих грчких мудраца.

Уплив християнске вѣре на васпитанѣ народа у прва четири вѣка нашег леточисленя.

Обраћанѣ Славена у веру Христову, и уплив византинске просвете на Бугаре, Србе и остале Славяне. —

Станѣ просвете у западноі Европи од 800—1600. године, у кратком прегледу.

Ян Амос Коменски и нѣгова Дидактика. —

Џон Локе. — Херман Аугуст Франке, и школа пиетистична. — Фенелон као васпитатель, и нѣгове мисли о васпитаваню женскога пола.

Доситей Обрадовић философ и учитель народа србског, и мудра изреченя нѣгова, коя се на васпитанѣ и изображаванѣ односе.

Русо, и уплив нѣгове науке на изображаванѣ.

Фридрих Рохов. — Игнят Фелбигер и нѣгове заслуге за подизанѣ школа код народа' у Аустр. царству. —

Школе српске у другој половини 18 вѣка.

Теодор Јанковић Мириевски, Аврам Мразовић, и Стефан Вуиновски. — ІованРанћ и први српски Православни Катихизис.

Іован Хајнрих Песталоције и наочигледно обучаванѣ.

Главна педагогична начела Песталоцина, сакупљена из нѣгових списа.

Српске школе у 19. столећу. Оснивање Препарандије српске у Сомбору год. 1812. —

Поглед на ускрснуће народне просвете у кнежевини Србији.

Поправљање јавног обучавања у српској Војводовини.

Наука о устројству школа предаје се по рукопису изведеном из ових књига: Народна школа од др. Ђорђа Натошевића, Methodenbuch für österreichische Volksschule.

Повестница васпитавања и обучавања списана је по делима: Schulpaedagogik von Berthelt; Историја Педагогије од Д. Матића, а нешто је изведено из књиге: Geschichte der Paedagogik von Dr. Karl Schmidt. — Седмично 2 часа.

Г. РАЧУН.

I. У првом течају.

1. Рачун на памет, упоредо са упутством како се овај предмет у I. и у II. разреду основне школе учи. Поступак при учењу рачуна од 1—10; од 10—20; од 20—100; са употребљењем рачуналке и рачунских штица. Поступак при учењу напаметног рачуна у бројевима већим од 100 у сва четири вида рачунања. — Из цене јединства изнаћи цену задатог вишества.

2. Учењ писменог рачуна са целим једноименованим и више именованим бројевима. — Уз сваку лекцију, даје се упутство како се има писмени рачун у I. II. и III. разреду основне школе учити. — Седмично 1 час.

II. У другом течају.

Понављање рачуна напамет као у првом течају.

Наука о дељимости бројева. Рачун са обичним и десетичним разбитцима. Двоставнички рачун, и овога употребљен у III. и у IV. разреду нар. школе. Отношаи и суразмерности. Суразмериост права и изврнута. Разрачунаванѣ лихве. Правило дружевно. Талијанска практика.

Уз сваку радњу упућују се приправници у томе, како се рачуни ови у вишим разредима српске главне школе и у варошким основним школама предавати имаю.

Додатак. У другом припрaвничком течаю, у часовима рачуна повторава се из Геометрије следећа наука:

О правим и кривим линијама; о равнотекућим линијама; о угловима о кружној линији; о троугловима; о четвероугловима и полигонима. — Прорачунање садржаја и површине четвероуглих и троуглих и округлих простора.

Вештији ученици све ово су и цртали. —

Уз то још вештбаху се припрaвници у познаваню тела геометричких, као што су призма, коцка, пирамида, ваљак, круг, и сохa.

При ученю рачуна наставник се држи упутства и рачуница Хенчелових и Шолцових. Ученици употребљују књиге: „Методика рачуна на памет за српске школе“ књига Упражнявања у Рачуну, и Методика рачуна с цифрама од Мочника. — Практична вештбања из Рачуна и Геометрије задавана су понајвише по књизи: Rechnungsübungen für die Wiederholungs und Fortbildungs schulen. Wien 1863. —

За рачун и Геометрию у II. течаю седмично одређен је један сат.

Д. ОБШТИ ЗЕМЉОПИС.

У првом разреду.

1. Небесна телеса уобште. — Сунце, планете, стоће звезде, репатице. —

2. Земља. Докази да је земља округла. Видокруг. Равнитель, полуданик и остала кола и точке на земальской кругли и њихово значење.

3. Обртање землѣ око свог осовине, и около сунца. Дан и ноћ. Година.

4. Месец и његова појављеня. Помрачења сунца и месеца.

5. Унутрашњост землѣ. Њена кора. Узроци землѣтреса и огњедишућих брда.

6. О ваздуху. Појави у ваздуху.

7. Поясеви земальски. Поднебиє, и производи у сваком поясу.

8. Вода и земља. Делови землѣ. Светско море и овога поделење. — Мореузи и землѣузи. Острова и полуострова.

9. Мора што припадаю Атланском океану.

10. Планине и равнице.

11. Реке и језера особито у Европи.

12. Племена људска и народи.

13. Народи по вероисповѣди.

14. Земљ и народи у политичком обзиру. —
15. Царство Аустриско.
16. Балканско Полуострово, и
17. Кратки преглед царства, кралѣвина и осталих држава у Европи.

Е. ОТАЧАСТВЕНИЦА.

(У II. течаю.)

I. Описаніе земаля круне угарске.

1. Кралѣство Угарско. Землѣ што припадаю круни угарской. Положай. Границе. Простор. Плодовитост землѣ.
2. Планине. Равнице. Рѣке и Єзера.
3. Народи у Угарской по народностима, и по вероисповеди. Земаљски производи, трговина и саобраштай. Поделенѣ.
4. Средоточна Пештанска жупанија.
5. Бачка жупанија.
6. Остале жупаніе у округу с ове стране Дунава, и знатна места.
7. Округ с оне стране Дунава.
8. Округ с ове стране Тисе. —
9. Округ с оне стране Тисе. Кунски, Језички и Ајдучки округи.
10. Банат с србско-банатском крајином.
11. Срем и варадинска пуковнија.
12. Остала Славонија с своіом крајином.
13 Хрватска провинцијална.
14. Воена крајина у Хрватской.

II. Црте из Повестнице.

1. Хуни Словени. Обри Сеоба Срба и Хрвата из закарпатских предела у садашнѣ њихове землѣ.
2. Крштенѣ Славена.
3. Св. Стефан установлява кралѣвство угарско године 1000 после Христа.

Срби од VIII. до краја XI. века. Краљ србски Владимир. — Урош жупан србски, и Бела II. краљ угарски.

4. Осниванѣ Немањине династиѣ.

Св. Сава Архиепископ србски. Кралѣви србски из дома Немањиног. —

5. Татарско опустошаванѣ у Угарской год. 1241. Бела IV. Победе Хрвата и Сремаца над Татарима на Гробничком полю. — Србски краљ Урош у свези са Белом IV. Србски

краљеви у сродству са последњим краљевима угарским из Арпадовог племена. —

6. Стефан Душан Силни цар српски и Велики Људевит краљ угарски.

7. Пропаст царства српског на Косову. —

8. Сигисмунд и Албрехт краљеви угарски. — Ђурађ Бранковић деспот српски, и права народу српском у Угарској од краља Албрехта дарована.

9. Век Хуњадијев у Угарској с обзиром на дела краља Матије Корвина, и на заслуге Срба у то време Угарској чињене. — Змај Деспот Вук, и кнез Павао.

Освојење Србије, Босне и Херцеговине од Турака.

Деспоти српски у Угарској на свршетку XIV. и у почетку XV. века.

10. Навала Турака у Угарску и пропаст код Мухача.

11. Фердинанд I. краљ угарски и Јован Заполя. — Јуначка дела Срба у Угарској под предводјењем Јована Чарнојевића и Павла Бакића.

12. Максимилијан I. краљ угарски. Обсада Крупе и Сигета.

Срби за време турско-угарских ратова под краљевима Рудолфом, Матијом, Фердинандом II. и Фердинандом III.

13. Леополд I. Ослобођење Угарске од Турака и заслуге Срба у том јуначком делу. Прелазак Срба у ове земље с Арсенијем Чарнојевићем. Права Србљима дарована. — Карловачки мир. —

14. Јосиф I. и Карло VI. (III.).

Пожаревачки мир и овога последице. — Губитак Београда и Србије. Прелазак Срба с патријархом Арсенијем Јановићем Шакабентом.

15. Марија Терезија краљица угарска. Јосиф II. и Леополд II.

Ж. ЕКОНОМИЈА.

У првом течају.

Каква мора бити земља коју хоћемо да засејемо.

Различите врсте земље.

Саставни делови растиња.

Стихије или првоосновци из којих се растиње састоји, и шта из хемије сваком разумном земљедјелцу знати ваља. —

Утицај ваздуха, влаге, светлости и топлоте на живот растиња —

Одкуда добия рану растиња.
Ђубре и наука о ђубрету.
Различите врсте ђубрета.
Ђубриште или сметиште, и простиранѣ под марву. —
О школском врту. — Воће, сѣянѣ и разсађиванѣ младица. — Калемленѣ, спајанѣ, окованѣ. Пресађиванѣ младица у воћњак и уређенѣ воћњака. — Седмично 1 сат.

II. У другом течаю.

Како се може деци земљедѣлство омилити. — Оранѣ, угаренѣ и ђубренѣ и радња око ране. — Предива; репац; маунасте биљке. Обделаванѣ ливада. Детелина. —
Воћарство. —
Сточарство. Нега краве и коња. —
Свилодѣлство. —

Све ово учи се по рукопису учителѣвом из слѣдећих извора састављеноме: Das goldene Buch der Landwirschaft von Fernand Stamm; Нега краве, од Дра Ђорђа Натошевића; Selyem tenyésztés Magyar Orszagban irta Göntzi Pál. — Свилодѣлство од Фр. Кланѣа и др. —

Књижице о чеЛарству и о држаню домаће живади од Дра В. Хамма, даване су поѣдинце приправницима на прочитанѣ, одкуда су они поучавали се и бележили што им се важно чинило, па после белешке саученицима своима саобштавали.

У калемленю вештбали су се приправници другог течаја у воћњаку вароши Сомбора.

За предаванѣ ове науке у II. течаю прописан є єдан час преко седмице.

3. НѢМАЧКИ ЄЗИК.

У оба течаја заєдно.

Практично немачко єзикословлѣ за III. и IV. разред српских главних школа. По овој књизи уче се приправници немачкоме єзику, и вештбаю се у превођењу на српски и са српског на немачки. На свршетку године понове науку граматичну и вештбаю се у правопису. — Седмично 1 час.

И. МАЂАРСКИ ЄЗИК.

У оба течаја заєдно.

Писанѣ и читанѣ. Разумеванѣ и ученѣ речи. Главна граматична правила с превођењем с мађарског на српски, а с најнапреднијим ученицима и са српског на мађарски.

Читано є из мађарског буквара, а за ученѣ єзикословли и за превођенѣ употребљавана є књига: „Кратак наук мађарског єзика по Шамяряню од Милована Јанковића, Н. Сад 1865. (од §. 1—72.) — Седмично 1 сат.

Учителски испити у србском учительишту.

Наш обштелюблѣни и велеуважени школски саветник гос. Др. Ђорђе Натошевић, као кралѣвски повереник за овогодишнѣ приправничке и учителске испите приспео є у Сомбор у Недељу 23. Јулия. — То вече омладина приправничка давала є по други пут беседу, на коју є и г. саветник, чим є с пута приспео, на позив омладине дошао. Беседа ова састояла се из педагогичних и родолюбних предавања, декламовања и певања народних песама. На њој учествоваше ланьски и овогодишньи приправници, а гостию бияше веома много.

У понеделяк 24. Јулия започети су испити о способности учителской. Найпре су полагали испите овогодишньи свршени приправници, затим они, кои су ланьске године други приправнички течай свршили, али због ратних околности нису у своє време испита положити могли. После тога испитивани су они учительи, кои допуштенѣ имаћаху за полагањ или подпуног учителског испита, или само практичног учителског испита или испита за учителство у срб. школама. — Напоследку 29. Јулия положиле су испит прве приправнице учителског звания на обште задовольство како госп. повереника тако и одабраног обштинства овдашнѣг.

Држим, да є на свом месту, у школском листу саобштити повдинце какав є успех наших приправника, кои ове године учителски испит положише, нека знаде Србство какви су они младићи, кои се у учителской школи нашой сада изображаваю, да роду свом као васпитательи млађаног нараштая послуже.

У другом приправничком заводу било є ове године 27 приправника, од коих су пре ступаня свога у овай завод осморица свршили трећи реални разред, петорица четврти, петорица пети, и петорица шести гимназиални разред, двоица свршила су богословию.

Знати ваља да се савршенима приправницима нашима, пошто испит о способности издрже, по успеху њиховом у наукама и вештинама што се овде предају, и по практичној вештини у обучавању осведоченој на покушаима у овдашњим основним разредима, издаје сведочба о способности за одправљање учитељског звања: 1. у главној основној школи; 2 у основној и у нижим разредима главне школе с препоруком; 3. у основној народној школи с препоруком, и 4. просто у основној школи. Који нису кадри испит с довољним из свију предмета успехом издржати, ти се упућују да течај школски понове; но оваких приправника ове године у другом течаю имали нисмо, и по томе су сви овогодишњи приправници другога течаја — изузимаући једног, који се на две недеље пред испит разболио и кући отишао — учитељски испит положили. Од ових за учитеље у главној школи са особитом препоруком проглашени су: Іован Стоянов из Пардана, Димитрије Нешковић из Нов. Сада и Александар Кузмановић из Кларије. — За учитеље у основној и нижим разредима главне школе проглашени су: Іован Жупински и Ђорђе Јанковић из Сараволе, Стеван Арсеновић и Младен Средојевић из Сомбора. — За учитеље у основним школама с препоруком проглашени су: Филип Шпадијер Црногорац, Прока Милошевић из Палиша, Винћентије Ајваз из Срб. Крстура, Велько Петровић из Мартоноша, Лазар Станојев и Іован Капурић из Сомбора, и Лазар Удицки из Кикинде. Остали приправници проглашени су просто за учитеље у основној школи, но и међу овима заслужују да се по трудољубију и знању своме у обзир узму: Михаило Стояновић Вршчанин, Александар Вујић Туринац, и Милош Груић Шиђанин.

Године 186^{6}/$_{7}$. прекинут је био течај школски због ратних околности и нису држани испити, с тога су сви приправници, који су поменуте године други приправнички течај свршили, по наредби правительственој ове године 26. 27. и 28. Августа испит о учитељској способности полагали. Оваковних приправника било је 17, али је један добровољно течај поновио, и потоме је са овогодишњим приправницима заједно испит положио, а један од свију најизврснији по имену Стеван Стојчић, приправља се у Швајцарској за професора Педагогије. И тако овом приликом њих петнајсторица учитељски испит положише. Од ових за учитеље у главним основним школама са особитом препоруком проглашени су: ГГ. Димитрије Милоше-

вић учитель Осечки, Стеван Милашиновић учитель у Руми, Лазар Іосимовић учитель у Моолу, Милош Летић учитель у Феудварцу. За учителя у основной и у нижим разредима главне школе с препоруком проглашен є г. Авакум Травань садашњи учительски заступник у Денти. Остала десеторица проглашени су за учителѣ у основной школи. —

(Продужиће се.)

ПРВИ ИСПИТ СРБСКИХ ПРИПРАВНИЦА У СОМБОРУ.

Читаоцима Школског Листа познато є, да се 25. Юлия прошле године започео овде ванредни течай за приправлянѣ учительица србских. Тай течай траяо є 12 пуних месеци. Редовних приправница било є седам, кое су све с великом прилѣжношћу и заузиманѣм училе се. У овом течаю држали су предавания, из чистог родолюбля безплатно, сви наставници учительско-приправничког завода, наиме госп. катихета Димитрие Поповић, главни приправнички учитель Н. Ђ. Вукићевић, учитель краснописа г. Ђура Теодоровић и учитель пояня хармоничног г. Никола Груић. Приправнице су по смислу наредбе кр. угарског наместничког савета од 23. Января 1866. брой 88.557. училе следеће учевне предмете: Науку християнску, Библичну повест старог и новог завета, Читанѣ и тумаченѣ Еванђелия, Педагогию, Дидактику, Метод с познаванѣм и употребленѣм школских књига што се у народной школи читаю и по коима се учи; Рачун на памет и на табли са целим бровима и обичним разбитцима, Србски єзик са писменим саставцима, земљопис с отачаственицом, и краснопис. Осим тога вештбале су се оне овде у читаню и разумеваню Часловца и Псалтира, у читаню немачком (относно мађарском) с разумеванѣм, и у елементарном црквеном пояню.

Вис. краль. угарско министарство просвете, на извештай Управительства учительско-приправничког завода, одобрило є овай ванредно и покушая ради отворени течай за приправнице, и допустило є наредбом од 3. Юлия о. г. бр. 5493. да све редовне приправнице, наиме: госпоѣа София удова Іорговића роѣена Райковићева, и госпоѣице Анѣелия и София Ракићева из Сомбора, Милица Борићева из Новога Сада, Єлена Николићева из Сенте, Емилия Горянчева из Буковара, и София Стефановићева из Сомбора редовно прописани учительски испит

положити и по овоме сведочбе о способности за учитељице српске добити могу. Осим ових редовних приправница, по допуштеню кр. угар. намест. савета још пре полдруге године добивеном, училе су приватно педагогичке науке, госпођице: Анка Јанковићева учитељица женских ручних послова у Србобрану, и Наталија Ђорђевићевя учитељица женских ручних послова у В. Бечкереку.

Све ове приправнице полагале су учитељски испит 29. Јулия пре и после подне. Осим госп. кр. повереника Дра Натошевића, и испитног одбора, на њему присуствоваше неколико отмених госпођа и честитих грађана, сви учитељи и сва приправничка омладина. Испит є испао на подпуно задовољство господина кр. повереника, и кад се у обзир узму те околности, што су прве приправнице наше без сваких предходних гимнасиских и реалних наука у овај завод ступиле, што су само 12 месеци с науком овде пробавиле, и што су професори тек пузгред покрај редовних своих дужности науке њима обашка предавати могли; то се онда можемо дичити и поносити са овим нашим првим приправницама, и морамо њихову прилежност и отданост к учитељском послу явно похвалити. — Успех ових наших приправница, као и свију редовних приправника изложен є у разредници, коя є путем штампе явности предана. Осим тога све су ове приправнице веште још и у ручним женским пословима и способне су за обучаванѣ деце у плетеню, везу белом и отвореном, у шивеню кошуља и у свима осталим пословима, а неке изимеђу њих веште су још и у кроєню и шивеню женских хальина као и у држаню куйне и вођеню домаћега газдовања. — Оцена из женских послова због тога ніє се могла приправницама у сведочбе уписати, што овде у месту нема засада женске особе, коя би овлашћена била, да их из тога испитує. —

Све како редовне тако и приватне приправнице проглашене су да су способне за учитељице у српским народним основним школама. Као такове ми их препоручуємо нашим обштинама, ков потребую учитељице за свою женску децу, и надамо се, да ће оне своїом великом наклоности к учитељском послу, пажним поступанѣм према деци, трудољубљем и знањем, препоруку ову подпуно оправдати, и по времену достойне васпитељице српских девойчица бити,

Пошто є први овај покушай с приправљанѣм честитих младих српкиня за учитељице срећно испао, препоручуємо свест-

ном обштинству нашем, да се постара, како би се скорим овде отворило редовно васпиталиште и образовалиште српских учитељица, а родољубе и родољубкиње позивамо да оснивају стипендије за подпору оних српског рода кћери, које би се одважити хтеле приправницама постати. Ко ову племениту ствар с одушевленем прихватио и подпомагао буде, више ће добра српском роду учинити, него са подпомаганем и изучаванем ђака на високим школама; ер за сада Србству пре свега треба ово троје: добре девојачке школе по варошима и по селима; ваљане учитељице српске, које се морају за позив свој достойно приправити, и ваљане матере, које ће Србчад добро одрањивати, васпитавати, те учинити, да се препородимо, да постанемо свестни и врстни чланови Славянства и човечанства.

УПРАЗНЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА. У Бачкој епархији упражнена су ова учитељска места:

1. У Мооду, у девојачкој школи, плата 230 фр. пола сесије земље 2 хвата дрва, сламе за огрев и стан.

2. У Мооду, у другом разреду мушке школе, плата 230 фр. 63 фр. у име огрева за школу и за учитеља, 2 хвата дрва и пола сесије земље.

3. У Д. С. Ивану, плата 105 фр. 30 пож. наполице, 15 мерова ечма, 6 пласова сена, 3 хв. сламе, 3 хв. дрва, 100 фунти меса, 30 фунти лоја, 1 меров пасуља, 40 фунти соли и стан.

У Гложану, плата 105 фр. 25 пож. жита, 10 пож. ечма, 5 пож. кукуруза, 3 хв. дрва и топико сламе и стан.

Молбенице до 25. Августа имаю се поднети ч. конзисторији у Новом Саду.

У протопресвитерату Митровачком у архидиецези, упражнена су ова учитељска места.

1. У Руми, на сва четири посебна разреда главне основне школе, плата с свакога учителя 315 фр. и 6 хв. тврдих дрва.

2. У Буђановци, с платом 210 фр. 20 пож. жита, 12½ пож. кукуруза, 4 хв. дрва и 4 фунте свећа.

3. У Брестачу с платом 168 фр. 25 пож. жита, 6 пож. кукуруза, 6 хв. дрва, 6 фунти свећа.

4. У Петровци, пл. 168 фр. у готову новцу, 40 пож. жита, 6 хв. дрва и 6 фунти свећа.

Још су упражнена учит. места у Кралјевци, Мали и Велики Радинци, Путинци, Сибачу, и Шульму.

У карловачком протопресвитерату упражнена су ова учит. места: у Беочину, у Врднику и у Каменици.

Издаје и уређује Никола Ђ. Вукићевић.

Брзотиском Андрије Вагнера и друга.

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Број 16. У Сомбору 31. Августа 1867. Год. IX.

Школски Лист излази месечно двапут: сваког 15. и последњег, а Пријатељ српске младежи излази као додатак школског Листа. Цена је за оба Листа 4 фор. на годину.

Српске народне школе пре десет година и данас.

Пролетос се навршило десет година, како је управу наших народних школа у Српској Војводини на себе примио школски саветник госп. Др. Ђорђе Натошевић, и одма од тога часа покренута је наша народна школа из дуготрајног чамења у свежи напредни живот.

Сви ми, који памтимо годину 1857. и по коју десетину година пред тим временом, добро се опоминњемо у каквом су ондом стању тада школе наше биле. Али ми смо и очевидци неуморног рада и безпримерног пожртвованя, с коим се родољуб овај прихватио тешкога посла поправляня и уређиваня наше школе, и при свим многобројним препонама, што овоме послу и с поља и изнутра на путу стаяху, и при свем том, што је прави и непосредни уплив овог господина на школу нашу тек три, четири године траяо, доживисмо, Богу хвала, иак красне успехе по изображаванје младежи наше, ков данашня школа Србству већ од више година приноси.

Сада дакле, кад се десетина година од преображая наших школа навршила, и кад, као што с тугом чути морасмо, званични уплив госп. Натошевића на управу школа наших, сасвим престаје, намеран сам у овоме Листу представити верну слику наше народне школе у години 1857. а затим изнети на видило оне промене, ков су једно по родољубивом заузиманю поменутог господина школског саветника у школама нашима за ових последњих десет година учињене.

Није моя намера овде хвалити дела овог врстног Србина. Дела та сама собом њему на највећу славу служе. У њима

є он подигао себи вечити споменик, кои ће живити док год буде српске школе и напредка у њойзи, и кои ће у онолико већма расти и светлити, у колико народ наш у просвети напредовао буде. Али као очевидца, савременика и учителя српског дужност ме моя морално позива, да у овоме Листу јавности предам читаюћем свету нашем, како є код нас било некада, и шта є урађено за ових десетак година. Може бити, да ће они мужеви, койма правительство поверило буде управу наших школа, из ово неколико редака упознати у колико смо досада у школи напредовали, те по томе ће радню свою управительску и известительску на започетом сталном темелю продужити, и срећно наставити моћи ону сграду, кою є врли предходник њихов, тако славно и валино зидати започео.

Све што ћу у овом чланку говорити, права є и чиста истина, и оснива се ово на собственом искуству мом, ово на речма найваляніих и сваког уваженя достойних учителя наших из разних краєва Бачке, Баната, Срема и Баранђ.

Я дакле почињем са представлянем слике наше народне школе каква є она пре десет-година била. —

I.

Основне школе српске године 1857. биле су у јадном стању, крайнѣ занемарене и опале. У њима є владао найвећи механизам, найподлия педантерия и робска тирания. Деца су учила молитве веровань и заповести сячући у глас; ни єдно єдино дете није разумевало ни найманѣ молитвице, ни заповеди ни верованя, па и сами учитељи и непомишляху, да то ваља разумевати и к срдцу примати, него држаху да є све то само за просто сяканѣ и безсвестно рецитованѣ. Катихисис учила су деца на памет од речи до речи, нит им є што из њега тумачено, нит є ко смео запитати шта значи ова ил она реч. „Тако є написано, тако треба научити,“ то бияше заповест наших учителя и катихета. Што деца нису разумевала ни речи из катихисиса, што су одговарала без смисла и без осећања, на питаня кое учитељи из књиге задаваху, на то се нитко ни осврнуо није; то се држало да є сасвим на свом месту и како ваља. Ни у єдној школи нашој није се приповедала ни єдна єдина библична приповедка; учитељи нису ни знали да им те приповедке знатя ваља. — Єдва се у две три школе неколико пута преко године и то недељом на каталогу тумачило Еванђелие као ванредан предмет. — Деци није казиван

на српски ни онай Апостол, кога деца учаху, да у цркви читаю; ниє се знало у школама нашим ни за єдну изреку из Светога писма, ни за єдно житиє светих; деца нису никад ни питана кад им є крстно име, а камо ли да им є за углед стављен живот светца кога им родитељи славе. Деца нису знала шта кои празник значи и зашто се држи и светкує, єр им ни то никад не беше казивано; ни за саме највеће Христове празнике н. пр. Богоявленѣ, Сретеније, Цвети, Духови, ни єдно дете ниє умело казати шта значе. Могао є тко провести по шест, седам и више година у школи нашой и њи сваке неделѣ у цркву, па ипак да незна значенѣ ни єдне иконе, ни єдне ствари у цркви, ни єдног богослужебног реда и обреда, ни єдне єктеније. — Више смо о божиєм закону дознавали од туђинаца по туђим школама, и из туђих књига, него од своих учителя и свештеника у своіой школи и у цркви. Часловац и Псалтир читао се најпре у глас, док деца оно пет или шест реди што є за лекцию задато, ненауче на памет, затим се то сѧчући и кривећи се баяги прочитавало пред учителѣм али као да є хинезки, тако се нитко ниє брињуо да деца дођу до разумевања онога што се чита. Отуда ове свете и сваког почитања достойне молитвене књиге дођоше код наших люди и код омладине у подсмех и у презиранѣ; єр нитко и не помишляше на благо ков оне у себи крию, а сви, готово без разлике, држаху да є у њима конгломерат неразумљивих славенских речи и изражая, комма се смисла незна. Исто тако било є и са црквеним поянѣм. Ово и ниє била обвезна наука, него є учитель одабрао по неколико мушке деце. коя имаю добре гласове, па их є учио пояти одговоре на литургіи и антифоне за велике празднике. Ученѣ ово ишло є скупа и у глас. Стария деца су велегласно сва у єдан глас кричала, а млађа уз њи гунђала. Поединце никад ни єдан пояо ниє, текста ни єдан знао ни разумевао ниє. Од туда оно немило ризвлаченѣ пояня, са кога нам се народ од цркве одпадио; одтуда оно изврганѣ речи у црквеним песмама, ков є тако већ отело мах, да су деца па и одрасли люди (и сами неки учителѣи) пояли овако: „Сят, сят, сят Госпоѣ славаоц; — Амил, да исполнят ся остављаша; — но єдин збави нас; — во славу Бога од сатн“ и іош горе ковшта. Ни єдан свечар ниє знао своме светцу тропара одпояти, а іош манѣ казати шта оне речи у тропару значе. Ни єдан ђак ниє знао, да поянѣ, часловац и псалтир припадаю к науци вере и закона.

Науци гледаня ніе се знало ни имена; од вештбаня и изоштраваня умних и душевних снага дечіх ніе било ни трага ни гласа; о вештбаню у мишленю и говору ніе ни єдан учитель наш ни помишляо, нити су школске старешине и визитатори од свега овога што учительима казивали. — Шта више, ако є ков дете запитало учителя о чему год, што є у природи опазило, то є тим навлачило на себе найвеће негодованѣ, и сматрано є као упорно и безобразно, пак є за то іошт гдекои пут и биєно било. Под таквим наставлянѣм ніе чудо, што су нам се деца затупити морала, и што є њихов разум и срдце у парлогу заостало.

Читати учило се свуда сричући овако: Буки аз ба, я я, Бая; буки он бо, буки аз ба боба и т. д. — И тако се учило читати не само из старога буквара, него и онда кад є садашньи за гласанѣ удешени буквар у употребленѣ уведен. Я сам наилазио у єдной од найуредніих тобож' школа да се читало у букварском разреду другога полгодня овако: „Ша твердо он што, слово у су, што су, твердо яѣ тѣ, люди у лу, тѣлу, добро он до, буки рци аз бра, добра, єст є, люди аз ла єла.“ И овако: „Буки он глагол дебело єр Бог, єст є, Бог є; слово твердо вѣди он ство, рци иже ри створи. и он іо, створиіо.“ — Овако и іош горе учило се код нас читати, па с тога су нам деца по две и три године провела, док су до читаня дошла, па и то є било ядно и недотупавно. — Само є две школе било у целом войводству где се до год. 1857. гласало, и то силом истеруюћи гласове.

Прва Читанка читала се као и Часловац, єри су читали у глас, нит се разбирало знака писаня нит усклика, ни за точке ни за двоточке; о смислу ни спомена било ніе. Паметан човек морао се упропастити кад є покрай школе прошао и слушати морао, како сва деца с учителѣм, ил ма поєдино доте, (без одмора и без спуштаня гласа без свести о оном шта чита) питанѣ на ков одговорити треба, читаху ево овако: „Єсу ли вам познате планине брегови и чотови. Чим су обрастли. Из землѣ изтичу извори. — Киша пада у капляма, чим се чуваио од кише, снег пада налик на перѣ. Шта радіе гледате кад пада киша или снег, зашто.“ — На то би учитель одговорио: Доста, видим да добро читате, сад ћемо читати далѣ! — Ето то нека служи за осветленѣ, како се и на кои начин у нас іош године 1857 српско читанѣ учило. Ако є на испиту захтевао кои гост да деца читаю ма где из кньиге, то би на

њега напао Директор да се окане тога посла. Немогу деца знати сву читанку ил псалтир, него доста є нека испитую из оних шест седам листи што су по стотину пута у школи у глас читали, и по томе на изуст научили били. Ни у єдној школи нису деца умела приповедати ни оне приповедке што су у читанци, а іошт манѣ друге; о прошлости народа нашег, па и о прошлости самога свог места нису деца ни појма имала; ни єдне народне песме, ни єдне єдине народне пословице нису деца учила; не беше ни трага од живота и живости у народној школи. Редко є ков дете знало и за своє право народно име У говору употребляваху и деца и учитељи туђе речи н. пр. .штрихла, плајваз, федермесер, регреш, пухпинтер и т. д. Земљописно комаће читало се без земљовида, природописно без єдне єдине иконице, о єзикословлю нигде ни трага било ниє, нигде се ниє доводило у свезу оно што се учи са оним што є одпре научено. — Деца нису знала ни за своє место рођења, нису познавале ни сеоске власти и старешине, нису знала ни кад є храм њиове цркве, нит су разликовала у месту свом народе по народностима и верама. —

Писанѣ се учило одлучено од читања. Почело се учити тек у часловској школи и то по оловци или по прегледалици, писало се без сваког појма о потезовима почевши ма од ков стране, и тераюћи ма како. Часловци су писали првих пет месеци сваки дан малу азбуку, а потом за исто толико времена велику. Псалтирци су писали єдно те єдно: Ада, Боя, Вода, Гора, Диня Ириг, и т. д. — Ни єдан ђак ниє умео написати што по казиваню; диктандо ниє се никада писало; од слободне писмене радњ нигде не беше ни спомена. —

Рачун се учио овако: Мала деца уз велику сикала су по сву годину у глас броянѣ: єдан два три до деведесет и осам, деведесет и девет сто, и т. д. Сва су деца уз то главом махала, као оно дервиши у текіи кад се петком после подне кланяю. Учитель є дотле резао пера, прописе леньирао, или є чинио „прохлаждениє“ по ходнику. Старија деца певала су у глас све четири рачунске таблице, и то у варошким школама не само на српском него и на немачком — па по негде и на мађарском єзику. — Овај умануги и недотупавни посао рађен є у место рачуна на памет. Прави рачун на памет сматран є за пиларски посао; с њиме се учитељи нису хтељ да занимаю, или управо нису ни знали да га има на свету. Писмени рачун састояо се из написиваня броева, из напамет

наученних правила рачунања и из радње сва четири вида за учитељм. Горега механизама није могло на свету бити од овога. Могао си задати што најлуђе, па би деца ипак радила и учитель с њима заједно. Тако је један директор год. 1855. задао на испиту ово: Сабери 24 коња, 5 волова, 195 мерова жита, 85 форинти и 27 мерова пасуља.“ Дете није знало шта да ради, а учитель му је повикао: „Лудо! како неби знао! подпиши, па сабери ето ти готово посла. То се бар може најлакше учинити!“

Напоследку ни у једној школи нашој не беше ни спомена о рисању ни о вођарству и вртарству, нигде се не певаху одабране светске и народне песме. Гимнастику сматраху људи наши за комедијашки посао; учитељи за ню ни знали нису, а камо ли да ю у школе уведу.

Ето тако нам бијаше са школским радом пре десетак година, и то нек нико не мисли да сам побројо све мане из најгорих школа; напротив я сам пред очима имао најболе школе наше из онога времена, и навео сам чега ни у њима било није, а одтуда дâје се мислити како је ядно морало бити станје осталих наших народних школа.

Но није се ни мало чудити стању томе; ер у оно време не имадосмо ни у једној школи ни једне иконе за наочигледно сматрање вере и закона. Ми, кои имамо пуну цркву најкрасних икона, кои се у собама нашим пред иконом Богу молимо, имађасмо школу празну без иконе, или са каквом полупаном иконом, кою је учитель с тавана скинути дао, и на коіой се само мало позлате и боје видити могло. — Изгледало је као да хотимице очемо децу да одвратимо од православия и да угушимо у њима и последню искру естетичног чувства. — Ни у једној школи нашој небеше слика за науку гледања, ни земљовида, ни рачуналке; само се у гдекоима видити могла „рука што перо држи,“ ал ни једно дете незнађаше шта та слика показује, и на што служи, него се уобште то сматраше за неко сташило, и деца се од слике те као од баука бояху. Напротив могао си видити у многим школама о клину обешене измоловане магарце што су деци о врат вешали кад лекцию ненауче; такође прутови и фиргазови сачињаваху необходимо нуждна средства за васпитаване у школама нашим; прут бијаше као неки скиптар у руци учителя и његових спомоћника старіих ђака, што пазиште и децу преслишаваше.

Школске зграде бијаху нам уде и загушљиве, у многим

седима па и у самим варошима мрачне и влажне; многе школе без патоса и без скамија или са незгодним скамијама. У школи бијаху деца понајвише без књига, нигде не беше фонда ни завета за куповање књига сиромашној деци; фондова школских имали смо само на неколико места, па и ти стајаху без сваке користи и без правога опредељења. У школама не беше свећковина и свећана дане. Школа' бијаше према броју житељства и у самим већим местима веома мало; девојачких школа беше само неколико и то једноласних, без па се у овима женска радња учила. Главну школу са четири разреда имали смо само у Сомбору, а и та беше удешена по старом калупу и у доста незгодном стању што се педагогичне стране тиче. Недељних школа не беше баш ни у једном месту, шегртских било је до душе неколико али тек само по имену. Школских фасија на неколико је само места било.

Но од свију ових зла, што претиште напредак школски, највећи су били: лани положај учитеља наших и њихова слаба вештина у одправљању звања.

Положај учитеља наших беше врло жалостан. Школских наредба и закона небеше готово никаквих. Намештање учитеља бивало је обично по миту или по пријатељству. Ко је школу надгледао, и како? како су визитатори са учитељима поступали, узимо само од 1840. па до 1857. године? Каква је права имао лани наш учитељ? Ко је њега поштовао и уважавао? Ни је ли на грдну срамоту нашу бивало старешина кои су учитеља као свог роба сматрали, и од њега захтевали да им кошњару чисти и коње чеше и пои? Ни су ли једном Господину у Темишвару још године 1856 учитељи башту заграђивати и свакојака мита носити морали? Уз то плате учитељске беху мале, па било је случаева, да је лани учитељ морао приликом побољшања плате или премештања на бољ снабдевено место, старешини свом обвезницу дати, да му је по стотину форинти дужан. На начин најпогаији глобили су сироте учитеље неке неисправне старешине, па већ и сами сеоски главари без бакшиша плату им нећаху издавати. —

Учитељи бијаху без икаква метода, ни једне педагогичне књиге нисе у њи могао видити; о школском листу није код нас још нико ни сањати могао, састанцима и договорима учитељским не беше ни спомена. —

Препарандија стајала нам је худо и жалостно. Плата је професорска мање износила него надница једног простог надничара,

Здание препарандске школе беше низко и опало без икакве учевне опреме; код Завода овога небеше никаквога завештаја ни за препаранде ни за професоре ни за учевна средства. Библиотека имађаше на 600 комада ков још с почетка поклоњених, ков од ковкуда покупљених старих књига. Педагогија учила се по рукопису од 5 до 6 табака и овај беше пун погрешака. У овој педагогији међу осталима беше и то написано да учитель неможе се назвати и васпитателѣм; ер што родитељи за цели дан покваре, то ниє у стаю учитель за 4 сата поправити. По томе дакле од учителя се ишту само неке механичне способности да може децу у миру и у тишини отдржавати и благим споляшњим обичаима навикавати их. Педагогија се преписивала, без тумачења задавала, и од речи до речи наизуст учила. О антропологији и психологији, о историји васпитавања и учења, о делима и начелима најславнијих педагога не беше у овој науци ни спомена. Методика учила є да учителю нису нуждне науке и вѣжества, но само извѣстне механичне способности за обучаванѣ деце у читаню писаню и рачуну. Али и о овоме беше мало науке и то све застарело и вајкадашнѣ. Ту су приправници учили како треба познавати писмена у четири пута т. є. прво с табле школске и са малих штица; друго с штице школске; треће по азбучном реду, и четврто по реду како се сриче. О школским књигама ниє било ни спомена ни онда већ кад су ове на свет изишле и у школе уведене биле, — Препарандија стаяла є особно ван сваке свезе са основном школом, нити є било практичних покушаваня у овим школама, ни аускултованя, нити ков свести о разумном начину обучаваня. Из економије учило се само о саденю дудова и држаню свилених буба. Рисанѣ и краснопис предаван беше без гледаня на практичну корист одавде по учителѣ. Географија се учила без мапа єдино при помоћи маленог єдног земаљског глобусчића. О природословним наукама, о Геометрији, о гимнастици и хармоничном пояню ни трага ни гласа још онда у овом заводу небеше.

Ако є што млађи учитель препарандије уз предаванѣ српског єзика о познаваню и употребленю читанака, и о начину како се деца уче писати и читати узгред приправницима говорио, то є све сматрано од редовног учителя Методике за фантазију и недотупавну санярију и морало се само крадом чинити, да се непобија цена постоећем реду.

Црквена и школска свечаност о св. Сави ниє била у пре-

парандїи дозволѣна, нити се трпила. Єдва се смело о делима овога светителя пред ученицима говорити. У зданию приправничком не беше ни єдне єдине свете иконе баш као оно и у школама и т. д. — — —

У идућем брою говорићемо о том какве су наше школе постале од године 1857. до 1861. и какве су сада. —

Мисли и изреке єднога од првих педагога новиєга доба.

УЧЕНѢ И УЧИТЕЉ.

Свако ученѣ мале деце ваља поглавито на то да иде, да умне снаге развия, а не да само знања дає. Учити малу децу, да само шта знаю, а не хтети оним знанѣм развияти умне снаге у њима, лудост є. Школа, коя не тежи за тим, да снаге развия, но само да научи децу овим најобичнїим вештинницама за живот, то є права пука школа, што само пукце одгая, па ће бити и остати пукци. —

Ученѣ валя вештбаюћи да развиє моћ мишлѣня. Онай механизам, што само товари у памет, а не обазире се на моћ мишлѣня, ниє наука за људе, но само за чворке, чавке и папагає. —

Я мрзим на сваку пасивност у ученю и у мишлѣню. Ниє знанѣ што снажи, већ разумеванѣ, не мртво нагомилаванѣ знања у памети, већ свестно пречињенѣ тога у разуму, не приманѣ већ траженѣ, не веровањ већ испитиванѣ, не готово већ готовленѣ, не предъватанѣ већ расчланьиванѣ. —

Не сме наука бити цел, већ средство. Где год се узме наука за цел, ту човечия личност пропада, а изађе идолопоклонство науке, као што се то на нашим великим школама виђа. Права є цел ученя развитак ума. —

Ниє ни на великой школи научност у голом знању науке, већ у самосвестном мишленю и раду на њой, нити є темељност у обєктивном исцрпленю предмета, већ у субєктивной висини и енергїи мишленя, што само науке развия. —

Подстицанѣ на саморад, то є поглавито средство при изображаваню деце. Теория подстицаня то є данас права теория ученя. Зато ниє при ученю деце єзгра ни учитель ни учевни

предмет, већ дете, а учитель заједно са учевним предметом само є средство, и има се удешавати према детету. —

Право є ученѣ у томе, да сваки сам собом истину (знанѣ) потражи и да се помучи, да є нађе. То само изображава. —

Я би убио ђавола од радости, кад год кою нову истину сам нађем. —

Само оно ученѣ прија, на коєм деца собственом снагом мишленя раде. Побудити тай собствени унутрашньи умни рад у деци, то є найпоглавитїи и найкористїи посао правог учителя. —

Воля и любав к ствари тим се побуди, кад се учини, да дете само своим мислима око оне ствари ради. Само се тако усвои наука. —

Нико не буде паметан од туђег знаня, већ само од свога. Ко само онолико зна, колико є учио, то є слаб човек. Своє собствено знанѣ, то є што загрева, оживлява, тера; туђе є знанѣ као и позаймлѣно довек ладно и мртво. —

Никоме оно не вреди, што има без напрезаня, нити то помаже, нит се поштує и уважава, нити є стално. Шта дакле слѣдує одтуда по развитак моћи мишленя, волѣ и тежнѣ? — Я држим, да сам доста ясан, зато нека ни єдан учитель то незаборавля, но за вечиту успомену мою увек на уму има. —

Да би могао учитель децу на овай саморад, ову умну гимнастику побудити, подстаћи, надражити, ште се, да є животног духа, да є снажан у знаню и дисциплини, да има подпуну власт са оним учевним предметом, ште се слободно предаванѣ, а не из књиге, и вештина, да уме предмет онай не само у диялошки вид свести, већ и у питаня нова и занимљива за децу, да свако питанѣ буде деци као остругa, да их подигне на живу пажню, да побуди на живостан саморад, па да сама нађу ону истину што се тражи; тако ће постати истина њиов собствени проналазак, те тим и собственост. —

Развитак урођених способства починѣ са найситнїим мрвама, па иде на више, док не дође до личнога вршка. —

Не донесе дете на свет смбрионе од поймова, већ само способност за поймове. Нема у човечїой души ня од поймова, па што чекаю учителя, да их излеже; него се имаю она природна способства за поймове своим начином да развию. —

Право ученѣ иде са гледаня на поймове. Поймови без гледаня само су празне речи. —

Наука са децом има онде да почне ил онде да настави, где су деца собственим искуством и гледанѣм дошла, па пошто

им є оно изашићно и пошто су о оном обавешћена, ступа се даље. Са познатога има се прелазити на непознато, а све непознато има се пре што боље показати наочигледно, па онда водити појам. Најпре ствар, па онда име и реч; а међу појмовима є први онај, што є најпростији, па онда се ваде следећи. Са конкретнога прелази се на абстрактно. —

Свако ученѣ дете ваља да се непрестано обазире на моћ детињега схваћања, ню непрестано да вештба, и само с њом да ступа на даље и на више. Ко на то пази, само тай и напред ступа, и само є то прави учитель.

Најбољи є метод ученя диалогичко развияюћи. —

Ко ма кою склоплѣну систему предає озго доле, тай починѣ кућу градити с крова, он загушує разум; али ко предаванѣм упућує и наводи, да слушаоци сами склопе систему, тай буди, тай учи најболѣ. —

Оно ученѣ, где деца говоре речи за учителѣм ниє учитељска вештина већ бабска. Деца ће, ако оћеш, за тобом и наукати. Што се разуме ниє нуждно, да се говори за другим. Наука док се не разуме не вреди ни за шта. Несварљиво єло уквари іош и моћ свараня. Само є она наука знанѣ, коя се разумом свлада и учини. —

Све разумно има се разумљиво предавати, почевши с гледаня. Што год є проналажљиво има се тако предавати, да сама деца истину нађу. Само оно што ниє проналажљиво, већ што є дато, позитивно, то се мора и деци дати, да приме као што є, ѳр с њима то истраживати била би лудост. —

Учитель има само оно и онолико да говори, колико є нуждно за подстицанѣ деце на саморад. Дете ваља да говори, и да говорећи учи и научи говорити, а не учитель. Што манѣ он, а више дете узговори, то є больи и метод и успех. —

Сваки учитель ваља да зна, да голо и непрекидно саобштаванѣ умори децу и људе. Рад, собствени рад, тай живот држи. —

Валян учитель не говори много, ни рад зашта ни рад науке. Говорљив учитель загуши децу многим говором. —

Сваки начин ученя може у вештака бити добар, само не брбљяви. Брбљяви учитель то є страшило, хавет, што загуши у деци дар мишленя и убиє. —

У школи, коя ће да одговори данашњем времену не вреди папагајство читаня, рачуна и катихисиса, са чим се оно до скора растресаше маћисторска педантерија, ароганција и игно-

ранција. Данас се пште развитак снага, а не натрпанѣ и нагомиланѣ мртвих слова, пште се свестрано пробуђенѣ душевних дарова дечіих. —

Іош и данас има гомила школа, у коима влада леньост, незнанѣ, предрасуђа, механизам, шлендрија, шалабактерлук. —

Іош и данас има гомила школа, што правом изображеню исто толико шкоде, колико користе; има их гомила, у коима грађани и селяци науче читати и писати, али им се природни здрави разум загуши. —

Вредност школе не мери се данас само по гомили наука, што их деца науче, већ и по степену развитка умних дарова помоћу оних наука; а овай развитак мери се по окретности, живости и снази истих дарова и њиовог саморада. Свако ученѣ треба да є гимнастика и атлетика ума. Не само оне лекције, што имаю за предмет науку разумљиву, него и све остале треба да подстичу на умни рад и умерено напрезанѣ. У томе є далеко већа корист, него у мртвом нагомиланю голих наука. —

Што се већа гомила научног материяла тек мртво натовари у памет, то се већма загуши разум. —

На изуст знанѣ, ако є само знанѣ речи, не вреди ништа. —

Што има да се памти, нека се пре изясни док се разумом не схвати. Само се оно и лако и радо памти; што се разуме. Човек није автомат, мртва бесвестна машина, па несме се с њим и поступати онако; није нѣгова глава мртва машина, да у њу сипаш, шта и како ти є воля разумљиво и неразумљиво. —

За слаблѣ одарено и за туплѣ дете нема већега убиства но задавати му гомилу на изуст да учи. Тек то га сасвим затупи, умане. У кога є слаб желудац, ваља сам по мало да једе, док га неоснажи за више. —

Највећма се чувати ваља, да се гомилом наука не загуше слабе детиње умне моћи. Ту гомилу ваља детіи разум да свойски пречини, а да не напуни главу, како би увек остало понешто и слободне прелишне снаге, да може оно и само собом далѣ пречињавати. —

Што год се учи ваља да се изради свойски. Ништа већма не ослаби ум и разум него овлашно полутанско ученѣ. —

Неопроштен є грех измучити децу тим, да гомилу знања науче, а не старати се, да незабораве то. Како ли є лепо одпуштати децу, да знаю гомилу ствари вредних памтења. —

Де год учителя видиш, да има у школи много посла са дисциплином, то знај, да є кукавица и незналица. Вештак држи дисциплину болѣ ученѣм, него дисциплиновањем. —

У школи без духа одма ме спопадне мука, не само душевна него и телесна. Нема ти ништа несносније, него по читаве сате морати слушати људе без духа, мртве ил живе ал тривиялне, просте механичне, све иде по чекрку, а нигде своє волѣ ни свести видети. —

У школи треба да влада дух религиозни, ал не брбљиви фарисейски ни кланяви и притворни, него прави побожни, и да све радње просиява; а у школи хришћанской ваља да влада дух хришћански. —

Учителски испити у србском учителишту.

(Продуженѣ).

Између 24. и 31. Юлия о. г. у учителишту Сомборском од старіих практичних учителя, на особито захтеванѣ и по допуштеню кр. Министарства Просвете допунили су учителски испит за главну основну школу са четири разреда ГГ. Іован Настић учитель Србобрански кои є 1859. припрaвничке науке у овом заводу свршио, и тада проглашен био за учителя у главной школи са изузетком само четвртога разреда; и Александар Раић учитель III. разреда србске главне школе у Вршцу, кои є год. 1864. други припрaвнички разред овде свршио, и том приликом проглашен био за учителя у основной и у нижим разредима главне школе. Іош су од савршених припрaвника из прошлих времена допунили испите: ГГ. Душан Стойшић, Дамян Попов и Сава Бугарски. Сва троица проглашена су за учителѣ у основной школи.

У првом припрaвничком разреду било є 22 ученика, од коих су троица из Кнежевине Србске. Од ових су тринайсторица свршили подпуно науке што се у I. разреду предаю, и могу без сваке препоне у други разред прећи; шесторица имаю из поєдиних предмета добивене слабе и єдвадовольне оцене на почетку идуће школске године поправити; єдан се изасланство пре испита да ће од своє волѣ течай поновити, а двоица због слабог успеха мораю течай првогодишньи поновити.

Кад су оно школе наше у војводству Српском под енергичном и мудром управом Гд. Школ. Саветника Дра Натошевића пре десет година живо у напред прошле, и кад је у то време цео остарели механички начин обучаваня одбачен и с новим рационалним начином заменћн; — тада су школе наше у епархіи будимской од целе ове реформе удаљне остале. Тамо се іош єднако срицало и у глас рачунало све по старински без смисла и без осећаня. У єсен године 1863. држао је Гд. Натошевић предаваня из новога Метода у Будиму и у Мухачу, и предаваня та слушали су готово сви учитељи и школски управитељи из дотичних протопресвитерата. Да би се осведочити могло, у колико је овостручно деланћ код дотичних учителя добрим плодом уродило и у колико су они способни постали за одправланћ учительског звања у садашњем напредном времену, наредило је кр. угар. нам. Веће под 29. Августа 1865. бр. 95.715. да сви учитељи Будимске епархіе, кои су на поменута два места предаваня из Метода слушали, имаю на концу 186⅝. или найдаље 186⅞. год. практични учительски испот положити. Прве године положише такав испит само три учителя. Лане због рата није се испит овай држати могао, а ове године само су два учителя из Будимске и један из Вршачке епархіе поменути испит до с'вољним успехом положили. Остали учитељи Будимске епархіе, нису на испит дошли по свој прилици због бедног сиромаштва свог.

У Банату, после покрета од године 1848. ушло је у обичай да се на српска и на мешовита српско-романска учительска места за учитељ поставляю романски препаранди; због тога су многи српски синови из средњег Баната, па већ и из самог Кикиндског Диштрикта прошлих година у Араду романску препарандию слушали, и по том као Срби право своје на српска учительска места доказивали. У новије време почео је у Банату све већма отимати мах по српске школе незгодан обичай да се романски препаранди за српске учитељ употребляю, при свем том што ови нису за то ни мало способни. За предупредити ово зло, и уклонити све неспособне романске препаранде из српских школа, високо земальско правительство издало је наредбу од 23. Апр. 1866. бр. 11.890. по коіой сви они романски приправници, кои су на српским или на мешовитим учительским местима, обвезани су били найдаље до конца Юлия 1867. год. у Сомборском српском учительништу положити испит о способности за обучаванћ на српском єзику.

Једно је наређено, да они ове врсте учитељи, који до горњега рока овај испит не положе, имаю се са српских и мешовитих места дигнути и на романска упућени бити.

У след ове наредбе из Вршачке и Арадске епархије није дошао у Сомбор ни један учитель да испит ове године положи, премда се за известно знаде да се у првој епархији пет до шест таковних учителя налази, а нарочито ће бити по неки такав и у епархији Арадској, на пр. у Арадском предградию Гаю, у Печки, у Нађлаку, и у другим неким поморишким местима, где није могуће, да је Србство сасвим већ утамањено.

Из епархије Темишварске, у којој по казиваню зналаца најмање тридесет до четрдесет романских учителя на српским и на мешовитим учительским местима служе, дошло је на испит само шест учителя. Од ових је г. Владимир Павловић учитель Гатски положио не само испит прописани за осведочење о способности обучаваня на српском језику, него на собствено своје захтевање испитан је био из свију поготову из свију предмета што се у овом заводу уче; с тога је он проглашен за способнога да може учитељем бити и у српским школама. Г. Љубомир Марковић положио је прописани испит с довољним успехом и дата му је сведочба да се може употребити као учитель у школама са српским језиком обучаваня. Остала четири учителя положила су испит с једва довољним успехом и дате су им сведочбе, да се само по нужди употребити могу за учитеље у школама са српским језиком обучаваня. —

Из свега овога види се, да романски приправници са врло малим изузетком, нису способни за одправљање учительског звания у српским школама, и потоме чудно нам долази, што надлежне школске власти у Банату још и данас при постављању учителя на чисто српска места, романске препаренде предпостављаю онима, који се за српске учитеље у овом српском учительишту достојно изобразише!

Желити би било да господа референти школски и чланови у дотичним конзисторијама и окружни Управителъи школски свагда постављање учителя за дело савести сматраю, и да једино по правој способности, извлаченој у сведочбама српског учительскоприправничког завода, предлажу и постављаю учитеље, а да никакве себичне цели ни пријатељства при овом послу пред очима не држе; ер иначе сами ћемо криви бити ми Срби, ако нам се људи наши у Банату узвлаше посредством школе и цркве ков су баш на то одређене, да их у народ-

ности и у побожности сачуваю, отдрже и узвисе. — Ово се неговори никоме на укор, него єдино из родолюбля и за предупредити у будуће случаєве, кои би немило дирнути морали сваког поштеног Србина, и кои би могли бацити сумню на оне явне органе, кое смо вазда штовати научили, и кои треба да се особито поштую и уважаваю у народу нашем.

Іошт ми остає говорити о приватним учительским испитима. Два савршена богословца из Баната и єдан митровачки приправник, сва троица од више година практични учитељи, по добивеном допустеню од дотичних високих власти, пуштени су на испит из свию предмета што се у овом Заводу предаю; єдан є између њих од испита одустао, а двоица нису у стаю били испит с довољним успехом положити, па по томе нису ни сведочбе о способности добити могли.

Почем є и овом приликом осведочило се, да нити богословци нити други ученици нису у стаю данашњим данои учительски испит положити, док науке у овом заводу редовно неизуче; то є управительство учительшита србског, високои кр. угар Министарству Просвете поднело предлог, да се у напредак сви просителъи, кои би приватно желили учительски испит полагати, упућую да најпре редовно педагогичне науке у овом заводу уче, при чему би се савршеним богословцима и пратикчним учитељима у повдиним случаєвима могло допустити да први приправнички течай приватно учити могу, ал други на сваки начин редовно да учити имаю. —

Доидућа школска година у овом Заводу починє се 1. Октобра по нашем. Родителъи и старателъи, кои би желили синове и питомце своє за учителъ изобразити, позиваю се да их до тога дана овамо доведу и управителъству завода представе. У Завод се примаю само они младићи, кои су 16. годину живота навршили, и трећи реални или четврти гимназиялни разред у явним или у нашим Србским гимназияма с добрим успехом свршили, кои су подпуно здрави, и кои испит за приманє у овом Заводу валяно положе. Сваки кои примлћи бити жели има осим школске сведочбе донети іошт крштено писмо и лекарску сведочбу. Ова последня мора бити од жупаниског, относно регименгског, или од варошког главног лекара издана. На испиту за приманє иште се знанє науке вере, библичних повести, србске граматике и правилног читаня, славенског правилног читаня, рачуна с целим броєвима и

разбитцима, обштега земљописа, и основног црквеног поња, у колико се ово у народним нашим школама учи.

Желимо, да честити и одабрани млади Србльи из свију краєва нашег народа поврве у српску учитељску школу, где ће се у духу свог православне вере, и миле народности за најважније и најкрасније звање, за народне учитеље изобразити, и на службу милог нам рода Српског себе посветити моћи.

„Из Српског Учитељишта.“

Школске вести.

ДОСИТЕЈЕВА СВЕТКОВИНА. На велику Госпоину ове године слављена є у Чакову светковина у славу највећег мудраца и учителя српског Доситеја Обрадовића, кои се у том месту год. 1739. родио и у тамошньой српској школи најпре учио. У цркви на служби Божиой говорио є проповед високопреч. Г. Теофан Живковић архимандрит Бездински. После службе ишло се с литиом у кућу где се Доситеј родио. Ту є освећена плоча на коіой є урезано име и година рођења безсмртног мудраца српског, благословљена є школска застава, говорене су три беседе и певана є песма у славу Доситеєву.

Да би кућа у коіой се Доситеј родио, за свакда српском остала, наумила є честита општина Чаковачка купити ю и у њой отворити девоячку школу. На ту сврху поклонио є Господин Архимандрит Живковић 100 фр. српски отлични и родољубиви властели Јован барон Николић и Ал. пл. Николић поклониште свакі по 50 фр. Іошт є том приликом Госп. Архимандрит Живковић поклонио на основаніе српске девоячке школе у Темишвару 200 фр. — При сяйном обеду, тога дана високопреч. Гд. Стефан Михаловић Архимадрит Бездински, говорио є у славу великога Доситеја. — Желимо од свег срдца, да се девоячке српске школе у Темишвару и Чакову што пре отворе, и тим да се у предълу, где се Доситеј родио, и где є године детињства провео, остваріи єдна од највреліих жеља новога просветителя српског!

ПРЕДЛОГ ЗА ПОДИЗАНЈЕ ОСНОВНИХ ШКОЛА У СОМБОРУ. У Сомбору има осим унутрашніе вароши 4 предграђа: Горња варош Селенча, Банат и Црвенка. У овима нема іош досад основних школа. Била є истина у Горньой вароши покрай цркве єдна основна школа, ал ту є пређашньи директор године 1855 приликом кад се главна школа с четвртим разредом разширила, укинуо. Садашньи управитель школски, године 1859. 1860. и 1863. пет пута є предлагао овдашніем поглаварству, да се српске основне школе подигну у Црвенки где има 330 деце, и у Банату, где има 169 деце, а да се горньоварошка школа успостави у предграђу Селенчи (са 132 срб. деце). На све ове предлоге ниє ништа урађено, нити є управительство одговора удостоено било. Сада є 27. Августа поново управитель овд. главне школе садаш-

њем уставном представништву предлог учинио, да се горњоварошка школа установи, и да се засада барем још једна нова предградска српска школа отвори. — Чујемо да је и високо угарско Министарство Просвете општину нашу на подизаня ове предградске школе званично позвало. Надати се од родољубља садашњих наших варошких представника, да ће се ово просвету Србаља овдашњих велеважно дело скорим у дјйство привести, и с' тога их молимо да се угледе на врстне Новосађане, Кикинђане, и Вршчане, који толико предградских школа основаше, а манје их је на брою, него што је нас овде. Подижимо свуда народне школе српске, пак ће нам цркве пуније а биртње и тавнице празније бивати. То иште од нас Дух светога Саве и мудрог Доситеја; то захтева Дух садашњега просвећеног времена; то је једно од првих и најглавнијих условия обстанка и напредка нашег особито овде на овој страни, где смо с туђинцима измешани и где нам је црква, школа и просвета народна, једино и највеће благо наше.

КЊИЖЕВНА НАГРАДА. Преосвештени Макарије епископ Харковски, и славнопознати духовни писатељ, кад је по свршетку наука пре 25 година на књижевном полю делати почео, завештао се, да ће сав новац, што за књиге добијо буде, на пользу књижевства обраћати. На књигама својима досада стекао је он сто двадесет хиљада сребрних рубаља, које је предао у државну касу, с жељом да му се за живота издаје лихва, коју ће он у напредак на издаванје својих дела трошити. После смрти пак његове имаће постотке од горње главнице обраћати на књижевне награде, и то једне године имаће се по одређеню св. Синода награђивати најбоља дела духовног садржаја, а друге године по одређеню Академије Наука имаће се најбоља дела, која се о светским наукама на руском језику спишу, награђивати.

НЕДЕЉНА ШКОЛА. У Баварској изашла је следеће наредба о недељној школи.

1. Сва деца мушка и женска дужна су после свршене основне школе походити недељну школу, и то до краја 16. године.

2. Од ове школе ослобођени су сами они, који другу вишу коју школу походе, или са знањем дотичне школске власти науку ову приватно имаю.

3. Пре него што ће које дете на краю 16. год. из ове школе одпуштено бити, има да положи испит свечан, да је прописане предмете доста научило.

4. Ако које дете неби довољног успеха учинило, има по пресуди дотичне школске власти још једну годину дана више ту школу походити,

5. При одпусту има се сваком детету издати сведочба о том, и само ће се онай сматрати за ослобођена, ко ту сведочбу покаже.

ШКОЛСКЕ КЊИГЕ.

Недавно изишао је каталог ц. кр. издавательства школ. књига у Бечу за год. 1867. који је и уреднишству овом ради обаве достављен. Како се школска година сад започиње то за

нуждно находимо из каталога тог издавати и читательима овога листа саобштити списак књига за српске школе потребних, а то су ове ;

Мали Катихисисъ — — — — — —	4	новч.
Средњи Катихисис — — — — — —	13	„
Восточнога вѣроисповѣдания Катихисисъ за више ученике разреда у Епархіи Бачкой — — —	23	„
Кратка свештена Историја — — — —	6	„
Буквар за српска училишта — — — —	16	„
Прва єзикословна Читанка — — — —	27	„
Друга књига о єзикословію и читаню — —	50	„
Читанка за четврти разред српских главних училишта — — — — — — — — —	47	„
Церковное пѣніе въ недѣльныя и праздничныя дни на весь годъ за оупотребленіе сербскихъ народныхъ оучилищъ — — — — — — — — —	13	„
Часословъ (школскій) — — — — —	11	„
Псалтирь (школски) — — — — —	27	„
Катихисісъ малый (синодални) — — —	13	„
Нѣмачки буквар за српске школе — —	9	„
Erstes Sprach und Lesebuch — — — —	25	„
Практично немачко єзикословие и Читанка за III. разред градских и главних училишта — —	36	„
Практично єзкословие за IV. разред градских и главних училишта (без Читанке) — — — —	32	„
Књига упражненія у рачуну за сеоске школе —	22	„
Руководству ко краснописанію — — —	79	„
Упутство за предаванѣ букварских наука —	76	„

Од књига с латиницом напоминѣмо ове :

Hervatska početnica za pervi razred pučkih učionah. Dio I. — — — — — — — —	11	„
„ „ „ „ Dio II. —	8	„
Hervatska početnica sa slikama (Illustrirte Ausgabe) — — — — — — — — —	21	„
Perva slovnička čitanka — — — — —	31	„
Druga slovnička čitanka — — — — —	49	„
Čitanka za IV. razred katoličkih glavnih učionah	64	„
Pedagogičko-didaktički kaziput od Fr. Klaića —	26	„
Методика рачуна на памет — — — —	38	„
Методика рачунаня с цифрама — — —	37	„

Српска чйтанка за гимназије од Др. Ј. Суботића.
I. део — — — — — — — — — — 65 новч.
„ „ „ „ II. део. — 98 „
Цвѣтник српске словесности од Дра Ј. Суботића I. део — — — — — — — 1 ф. 09 „
„ „ „ „ II. део — 1 ф. 09 „

Међу књигама што се за награду доброй деци куповати могу налазе се код поменутога ц. кр. Издавателъства ове :

Огледало християнске добродѣтельи, саставлѣно из Жития Светих, кои се у православно источной цркви и у српском народу особито почитую, од Н. Ђ. Вукићевића. *) — — — — — — — 50 новч.

Стварно наставленије у газдованю, у виду приповѣдке за младеж од. Ф. В Хофмана (у лепом везу). — — — — — — — 1 ф. 05 „

Явна Кореспонденция.

Г. Ј. Дамяновићу учителю у Рачи. С два форинта, кои сте у писму од 20 Јулия послали намирена є предплата за школу вашу од 1. Јануара до 30 Јюния, а не за друго полгодие, єр за прво полгодие нисмо никаквих новаца примили. О овоме изволите се код дотичне обштине или односно на пошти коіой сте новце предали известити.

☞ Опоминѣмо све оне дужнике, — има их до 400, — кои су прошле 1866. године Школски Лист примали, а за њега платили нису, да дужности своіой што скорије задоста учине. Овогодишње многобройне дужнике, кои нам за целу годину или само за друго полгодие платили нису, пристойно молимо, да нам новце што скорије пошлю. Новци нека се у плаћеном и препорученом писму пошлю, єр иначе могу нестати. Будући да нам понайвише Обштине дугую за Школски Лист, што се њима или њиховим школама шаље; то учтиво позивамо Господу коя такове Листове употребљую, да би се код дотичних обштина заузели, да ове предплату, кою нам дугую, што скорије пошлю, иначе ће се издаванје Листа због оскудице у материялним средствима обуставити морати.

---

*) Ова є књига по добивеном данас извештаю у Бечу сасвим распачана. —

Издаје и уређује Никола Ђ. Вукићевић.

Брзотиском Андрије Вагнера и друга.

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Брой 17. у Сомбору 15. Септембра 1867. Год. IX.

Школски Лист излази месечно двапут: сваког 15. и последњег, а Пријатељ српске младежи излази као додатак школскога Листа. Цена је за оба Листа 4 фор. на годину.

Српске народне школе пре десет година и данас.

II.

У прошастом броју показао сам како су наше народне школе пре 10 година изгледале. — Сад ми је дужност написати верну слику наших народних школа после године 1857. по којој ће сваки читалац увидити, јесмо ли и у колико смо напредовали. Но пре него што се посла прихватим дужан сам казати, да је ова слика снимљена с наше школе у години 1860. и 1861. Многе школе остале су и после у таквом напредном стању. Што су пак гдекоје натраг пошле, томе узрока ваља потражити у промени управе школске, по којој је непосредни надзор школа прешао у друге руке, које нису толико снаге, воље, вештине, знања и педагогичнога такта имале, да су школе те у напредном стању отджати могле. —

Да видимо дакле наше основне школе, какве су под управом школскога саветника Дра Натошевића постале.

Пре свега заведено је тумачење молитава, веровања и заповести, и обавешћивана су деца о овоме. За темељ науци вере и благонравности положено је предавање библичних приповедака старога а особито Новога Завета. С почетка су управитељи школски и учитељи викали да је то много, да то не може бити, јер и они сами то незнаю, а како ће децу да науче. Међутим искуство је показало, да то може бити, и после три године скоро у свима нашима школама оба ова посла су са добрим успехом рађена а раде се и сада. У школ. листу 1861 и 1862 изишле су Библичне повести у библ. речма ради учитеља, а на скоро затим у два издања обнародоване су биоли-

чне повести Новог Завета. Било є такође много вике, што се неучи катихисис на памет по питањима и одговорима, али є и ова вика брзо престала, єр на испитима уверили су се ревнитељи старога начина катихизираня да деца много више и болѣ знаю о вери и о закону сада него пре што су знала. Очевидац сам био, како су іош год. 1860. свештеници на єдном месту приликом испита одговорима дечіим из катихизиса чудили се и явно признали, да многи богословац наш то незна што из науке вере садашньи псалтиріци умею. —

Читанѣ недельних Евангелия и Апостола и тумаченѣ ових на српски, одма є іошт у години 1858 и 1859 као редован предмет науке вере у III. и IV. разреду больих школа наших уведено, и спочетка употребляван є у помоћ ради тумачења Школски Лист, а наскоро потом издао є покойни владика Платон књигу, кою свака школа и сваки старіи ученик треба да има. Такође уведено є у обичай да се изречения из св. Писма пишу и рецитую и за правило владања у школи и изван нѣ узимаю. Изречения та изишла су найпре у школском листу и у Читанци за IV. разред а после и обашка у књизи под насловом „Науке из Светог Писма.“

На предлог Господина Натошевића списана су Житія Светих за децу. Житія та изишла су найпре у школским листовима, а по том по благослову св. патриярха српског Самуила штампана су о трошку ц. к. правительства под насловом: „Огледало християнске добродѣтели састављно из Житія Светих.“ Чим су ова житія у школском листу излазити почела, захтевано є да учитељи науче децу да знаю за дела найглавніих светаца, а особито да знаде свако дете добро житіе свог светца, и да га за пример и углед узима.

Почем є поянѣ за редовни предмет школски проглашено, упућени су учитељи, да сваку црквену песму коя се у школи учитл има, ученицима и ученицама найпре разјасне и да их са садржаем и значенѣм песме те упознаду, па тек онда да є задаю учити на памет и пояти. Да би се ово са успехом радити могло разјашњавани су тропари и остале црквене песме найпре у школ. листу, а потом є издата „Спомоћна књига за разјашњаванѣ црквеног пояња за учителѣ и младеж.“

Заведено є у школи разјашњаванѣ ектения, црквених молитава, показиванѣ значења црквених икона и обреда, цркве, праздника, богослуженя и годишньих црквених времена; све

ово по Школском листу и по књизи: „Изясненіе свете Литургіе, коя є тога ради и издана. Равним начином разумљиво ученѣ и тумаченѣ Часловца и Псалтира употребљено є за науку вере, и за развиянѣ религиозних осећаня, о чему до 1857. ни трага ниє било у нашим школама. —

Све ове струке спаяне су и довођене у свезу єдна с другом, и одтуда є изишло свестно предаванѣ науке християнске по свима оним школама, где су намештени добри и поштени стари, или искусни и вешти нови учитељи. Нема сумнѣ да ће ово по развиянѣ врлина християнских у народу нашем од највеће користи бити, само ако и пречастно свештенство наше с одушевлѣнѣм и жаром и ревношћу науку вере у цркви и у неделньой школи прихватило и предавало буде, да нам деца незабораве у животу оно, чему их школа за живот научи!!!

Наука гледаня, мишленя и говора уведена є у све наше школе по Упутству за букварске науке, заєдно с вештбанѣм умних и душевних снага дечіих. Ово є од неоцењене користи како по умни и морални развитак, тако и по єзик наш, и већ се показују красни плодови ове науке и овог вештбаня на садашньой деци, коя нису више тунява и боязльива, него слободна, отворена, радознала; нити употребљују туђе речи у говору о найобичніим предметима, као оно од пре, него говоре чисто српски како о школским и домаћим стварма, тако и о занатима, занатлиями, о оруђу, пословима, єлима и другим предметима из обичног живота. Тай чисти српски говор наше деце с почетка су по варошима родитељи дечіи измењивали, али мало помало сад већ примаю га, те по томе множина красних српских речи улази у обичай, и до неколико година, ако Бог да, истиснуће се сасвим њемштина и турштина из красног єзика нашег. —

На место сриданя заведено є одма године 1857 ученѣ читаня са писанѣм, по начину, како є Гд. Натошевић на првим учитељским састанцима у Кикинди, Сомбору, Новом Саду и Темишвару поменуте године, први пут српске учителѣ научио, и у упутствима за учителѣ штампати дао.

Ову исправку у народној школи сматрати морамо као средсреду, око ков се сав преображай наше народне школе обрће. Но и єсте ова исправка од великог и далеког замашая по нас. Њоме смо ми усвоили себи навданпут лако и без сваке муке, оно што су народи западне Европе за 300 година

смишљали, покушавали и дотеривали; њоме смо без сваке тегобе, као неком чаробном силом са најгорег и најтежег метода, одједанпут прешли на најбољи најлакши и најразумнији. Вештбање у механичном читању уређено је сад у школама нашима по правилима најбољих педагога. Разумљиво или логично читање, о коме се пре тога у нас ни знало није, уведено је у све школе и сад се већ читанке свуда читају разумљиво, с пажњом на садржај поводног комада, с разговором и испитивањем о прочитаноме, с размишљањем о томе и упућивањем на корист, што се одтуда по живот извести дае, и с тубењем онога што је нуждно, притом наће се у свакој бољој школи по гдекоји псалтирац или псалтирица, који и естетично читати умеју. —

Приповедке из читанака умеју деца приповедати, и приповедаю их код куће и у суседству, а народ то слуша и прима из уста дечице своје најкрасније лекције о поштењу, о вредноћи, о милосрђу, о уредности о слози, о штедљивости и о другим врлинама, које човека ваљаним човеком чине. Исто тако приповедаю учитељи деци приповести из српске Историје, и милина ти је слушати, како сад већ код ваљаних учитеља свако псалтирче наше знаде приповедати: о сеоби Србаља из Бојке, о крштењу Славяна, о равноапостолним учитељима Славянским Кирилу и Методију, о краљу српском Владимиру и његовој жени Косари, о Стевану Немањи и светом Сави, о краљевима Милутину и Дечанском, о цару Душану силном, о младоме Цар-Урошу, о Кнезу Лазару, о пропасти царства српског на полю Косову.

А шта да рекнем о народним песмама, тим светим преданиама из прошлости Српске. Песме се ове у нашим краевима већ заборавиле беху, и наместо њих певаху се ковкакве често недотупавне и гнусне. Незаборављени Вук сакупио је и издао песме народне, — али школа за њи ипак знала није. Господину Натошевићу припада та заслуга, што је он први народне песме у српској школи читати, наизуст учити и рецитовати дао, издавши их најпре у школском листу и у посебним књижицама, а неке и у поправљеном буквару. Сад већ свако Србче, које у школу иде, зна по неколико народних песама, казује их код куће и на састанцима испред кућа, и тако се понављаю ишчезнуте слике славне и мученичке прошлости наше у уму и срдцу овостраног народа српског, а тим се челичи

народна свест, подиже народни понос, подстиче родољубље и и пожртвованје за обште благо у народу нашем. —

Земљописни предмети уче се из читанке, и на земљовидима што су ових на предлог Госп. Натошевића, и по наредби правителственој Обштине варошке и сеоске за школе набавиле. У больим и разпространјим школама нашим, особито у IV. разреду главних школа изненади се човек знањем дечијим из Геометрије, Физике Геологије и Историје натуралне. И све то иде свестно, у разговору, лаким начином и без ученја на памет. У место граматичних суводарних правила, ради се єзгра єзикословља, где му є место, по примерима у школском листу и у упутствама. Старија деца свестно разпознаю реченице и у њима подлог, прирок, и попуњена; разпознаю добро делове говора, број, падеж, лице и време, а што є найнуждније, присваюу себи чист и правилан говор на матернем єзику и снагу, по коіои осећаю и разпознаю, шта є лепо и добро србски речено, шта ли є погрешно.

Свуда код читања, и ученја основних наука, са оним што се учи, доводи се у школама нашима у свезу оно што се дотле знаде, и вештбаю се деца у размишљаваню, описиваню, сравњиваню, приповеданю, погађаню, како є где чему место. Све то сачињава умну гимнастику, коіом се снаге духа дечиег буде и правилно а постепено развијаю у найболјем складу и у хармонији. Овоме равнога рада бадава ћеш данас у околини нашој по школама других народа тражити. Морао би чак у Чешку и у Немачку ићи, да овакав и больи рад видиш у овом погледу, него што є у оним нашим садашњим школама, у копма су валани и честити учитељи.

Писанје се учи по новом методу почевши рукописним цртама; деца одма с почетка уче писати свестно и по такту; пишу што им се каже и сами размишљањем погађаю речи ков писати умею, пак их одма и напишу. Чим деца писати науче, одма се почињу вештбати у писаню реченица по казиваню (диктандо), и ово се потом ради сваки дан у другом и у трећем разреду. Сваки дан пише се друго, било изречење из св. писма, било одабрана пословица, ил друга каква кратка сентенција из економије из физике ил из дијетике, коя деци за правило владања и делања у животу служити може. (види школски лист, читанку за IV. разред, Буквар, и књигу: „Науке из св. писма.). У больим школама израђују се и писмени саставци, како є за кои разред прописано. Многи ученик на свршетку трећега разреда

уме на папир ставити приповедку кою є чуо, уме саставити обично писмо, конту квиту, сведочбу, и. т. д Сравни ову радњу садашње школе, са прописима по оловци премазанима ил са прегледалица преписанима, какве є давала школа наша пре 1857, па ће ш, хтео или нехтео, дивити се морати напредку, кои є за тако кратко време у нашим школама у погледу науке писаня учињен.

Рачун ради се сада у школама србским из главе и на табли свестно и разумљиво, по Методици и по упутствама госп. Натошевића на конференцијама и у школском листу даванима. Примери се узимаю из практичнога живота. Сикање, и броње у глас, рецитоване таблица и ученє правила рачунских на изуст из свију ваљаних србских школа є сасвим избачено. У школама се налазе рачуналке, и бољи учитељи направили су себи рачунске штице, по мустри у школском листу од год. 1866. — Заведено є у главним школама рисање, и ради се елементарна Геометрия у IV. разреду ове школе. Препоручивана є свуда гимнастика, и на много места ради се, по упутствима Гд. школског Саветника у школском листу написаним. Напоследку на особиту радост и задовољство народа певаю се на многим местима народне и друге светске песме, како кои учитељ на ово доколе.

Ово є у главним цртама слика садашњега стања наших школа у бившем војводству на свршетку год. 1860 и 1861, и сада се, као што рекох, тако и још боље ради у свима ваљаним школама Бачке и Баната, и у оним школама у Срему, Славонији, војној Граници и Будимској Епархији, гдегод свестни и разборити учитељи делаю.

Пре ове реформе бияху школе у кнежевини србској далеко боље и напредније, од овостраних школа наших. Данашњим даном не могу се оне са овдашњима мерити, и само ће онда моћи успоред са овима напредовати и превазићи их, ако се и тамо у пуној мери усвои све оно, што є на овој страни од године 1857 до 1861 установљено, и од тога времена са успехом рађено.

Што є год добра и напредка данас у нашој школи то є изишло из мудре управе Господина Др. Натошевића. Он є најпре на састанцима у Кикинди, Сомбору, Новом Саду и Темишвару год. 1857; на практичним течајевима од више недеља у Сомбору године 1858, 1859 и 1860; у Карловци и у Пакрацу год. 1857, и напоследку у Муачу и у Будиму 1863.

учительима нашима улио свест о своме званю и о дужностима овога, и упутио их шта им и како им одсад радити валя; он є ради овога издао кратко упутство за учителѣ найпре године 1857, и по том умножено године 1860; он є напоследку, готово све наше школе у провинциялу бивше Войводовине, Угарске, Срема и Славоније званично полазио, и полазењ ово найвише є допринело к поболшаню школа ових.

Приликом прегледаня школа и држаня испита ниє трпио наш Госп. Саветник да се коєкакве орације говоре, и кои су учитељи мислили са овим забуньивати га, застиђени повлачили су се натраг, са уверењем, да є оно гола лаж и варанѣ само. При испитиваню молитвица сећао є старию децу на све што се на оне речи односи из других молитава, црквених песама, часловца, псалтира и изречения из св. писма; при испиту верованя морала су деца приповедати дотичне библичне повести, показивати дотичне иконе, сећати се на иконе те у цркви, морала су сводити науку ову у свезу са еванђелиєм и апостолом, и погодити кад се то у цркви чита, изяснити дотични праздник, изговорити дотичну црквену песму, казати шта ова па српски значи, и одпояти ю сви скупа, или по єдна скамия или самце; при испитиваню заповести радо є имао, да му се деца сећаю изречения из св. писма ил народних пословица о томе, приповедака и басана односећих се на ту заповест из буквара, читанака и школског листа, и ту є била врева деце около нѣга, живот школски и рад найживостнїи. Веома му є мило било, кад є коє дете знало на изуст казати коє еванђелиє ил апостол, кою молитву из часловца ил одабрани псалом, па их є онда одма питао шта значи то, каква є ту наука, и како нам се по той науци владати и управляти валя. Питао є увек коих свечара има найвише међу децом, па є єдне по єдне позивао да устану, и стоећи с прекрштетеним рукама да слушаю, како найстарїи свечар приповеда живот светца свог, ту є уплетао поученя, савете и опомене, и учио их є, да то запамте и за образац свог живота узму, па тим добрим делима и тако хришћански да светца свог славе, а не обѣденем и пиянком, што є гнусно и светцу неприятно; затим би испитао како знаю и разумею, тропар и остале найважниє духовне песме што се на успомену тога светца односе, и онда би сви свечари стоећи морали одпояти тропар своме светцу, при чему би найстарїи свечар почињао, а после би найманѣга прозвао, да он самце одпои іош єдаипут тай тропар. Уз гла-

ваи посао при испитиваню молитава, црквених песама, часловца и псалтира сећао є децу на сродство славенскога єзика са србским, и упућивао да само пазе што читаю, и што се у цркви чита, па ће мало по мало размишлянем много и сами разумети. а што неби разумети могли нека учтиво питаю учителя и свештеника, па ће их ови научити.

При испиту из науке гледаня волио є да свако дете редом, ил' ков уме пре, карактеристичне црте од оне ствари на икони или из сећаня каже; што ситниє да є опишу, што оштрије да ухвате разлике и налике, што више да кажу о користи, коју од те ствари или животиње имамо, — и том приликом била є врева од деце што се отимаху, да на питаня нѣгова одговоре и погоде; то є била права умна гимнастика, весела забава дечја, живаност и прави живот развияюће се мисли; то є учинило, да су деца єдва чекала да дође на испит Господин из Темишвара ил' из Будима, који највећма воли добру децу.

При читаню буквара и читанака сећао є децу на све сродно о том, уводно псалтирце и часловце у разговор уз букварце, и упућивао, да сваки из своих књига и наука погоди шта се на то односи; тако є рађено код приповедака, тако код описаня и дидактичних поученя, тако у свему. Видило се у обште да он подпуно познає, разуме и у власти има све што у народној школи учи, и томе су се особито старији учитељи чудили и дивили, єр су запамтили, да є то у прећашня времена другчије ишло. Особито є волио, Господин овај да му деца казую народне песме, да одпеваю по коју народну песму, да приповедаю о светоме Сави, Кнезу Лазару, Милошу Обилићу, Доситею и о другим славним србским мужевима. При испитиваню из земљописа свагда є прво питао о ономе месту где є испит држан и одкуда су деца, затим о околини. Деца су морала знати који народи ту живе; како се они разликую по вери и по народности; који су од тих народа нашему сродни и по чему; од кога би суседног народа ми што добро научити могли; какве обичає има наш народ у околини той; који су обичаи лепи; који се улепшати даю; који су обичаи шкодљиви и по напредак народни убитачни, па их ваља оставляти, и т. д. Затим би тек прешао на земљописне предмете из Читанке, ков би єдан ученик читао, други на земљовиду показивао а сви пазили шта се испитує, шта се на земљовиду показує, и о чему се говори. — При испитиваню из природописних предмета више є било разговора из науке гледаня, па сравньиваня

и прилагођивања на домаћу корист особито на земљоделство и промишлѣност.

За писанѣ задавао є он сам изреке према слушаоцима удешене, што су по присутствујуће људе више важиле него какве учене придике, особито сав говор о написаном изреченију био є indirecte управљи на усаветованѣ слушалаца, и на одклоненѣ мана ков су у народу нашем у обште и у том месту на посе мах отеле. —

Из рачуна свуда є задавао задаће о држаню куће, о благослову радиѣ и пameтне штедиѣ, о проклетству раскошности у оделу и у пићу, о том како би и на кои начин могле породице и општине напредовати, и я држим, да є тим многоме одраслом слушаоцу очи отворио, а деца, коя су такве задаће израђивала, и оне савете нѣгове слушала, мораю по времену у газдованю пameтния одрешения па и срећния и напредния постати, него што смо ми, коима у младости нико никад о овим стварма говорио ниє.

Многи ће учитель радо признати да є из оваких испита више научио него из књига. Я сам то исто признаєм, и явно овде исповедам, да сам истина и пре године 1857 читао неколико валяних педагогичних дела и часописа, али све што тамо о напредку школе и васпитаня пише, бияше ми неразговетно и тавно, док ми речи Господина Натошевића на првом учительском збору и при испитима године 1857 и 1858 очи неотворише, и што сам год после тога времена знаня себи прибавио, и њима роду своме као учитель младежи наше послужио, на томе по преимућству, Нѣговом мудром руковођењу захвалити имам. — (Продужиће се.)

Преглед наука,

ков є у явном учительско-приправничком Заводу српском у Сомбору, течаєм школске 186⅝ и 186⅞ године приправнички катихета предавао.

I. ПРИПРАВНИЦИМА ДРУГОГ РАЗРЕДА.

1. Катихетика.

Ова се наука дели на три главна отсека, од коих први говори о том, шта се у катихетичном наставляню учити има; други предлаже, како то предавати треба; а трећи показуе, какав треба да є катихета.

Први отсек гласи о том: §. 1. Шта треба катихуменима у погледу хришћанске науке предавати; §. 2. Откуда катихета верозаконску науку црпсти има; §. 3. Какав ред при предаваню катихетичне науке треба да буде; §. 4. Треба ли науку моралну од науке о вери одвојити, и најпре ѕ деци предавати, или обе у свези; §. 5. Како Катихумене у разреде поделити треба; §. 6. Треба ли да катихета науку хришћанску у сваком разреду сврши преко године, или да ѕ кроз више година предав.

Други отсек предлаже о том: §. 7. Који ѕ метод при предаваню хришћанске науке најбољи и најудеснији; §. 8. О вештини, знати згодно питати; §. 9. О вештини, како дечије одговоре згодно употребљивати треба; §. 10. Што се тиче питаня, на што још катихета пазити има; §. 11. На која правила има катихета при тумаченю еванђелия пазити; §. 12. На која правила има катихета при приповеданю библичних повести пазити; §. 13. О приповеданю живота христовог.

Трећи отсек говори о том: §. 14. Ков особине катихета имати мора, да својима дужностима за доста учинити може; §. 15. О особинама катихете у погледу нѣговог духа; §. 16. О особинама катихете у погледу нѣгове волѣ; и §. 17. О особинама катихете у погледу нѣговог тела. По рукопису катихетином. Седмично 1. час.

2. Црквена История.

Ова ѕ наука поделѣна на два времена. Прво се време простире на првих десет столећа, докле христова црква у заѕдини беше; а друго заузима простор од коначног оцепленя западне цркве од источне, или од XI. столећа па до данас.

Први простор времена садржи ово: Период I. §. 1. Како ѕ новозаветна црква христова основана; §. 2. Како ѕ црква христова у апостолска времена напредовала; §. 3. Како се црква христова у II. и III. веку распространивала; §. 4. Како су хришћани у I. и II. веку били гоњени; §. 5. Како су хришћани у III. веку били гоњени; §. 6. Служба божия и обреди овога времена; §. 7. Разлика међу црквеним чланови-ма; §. 8. Одношаи цркве ѕдне према другој; §. 9. Свето писмо новога завета; §. 10. Црквени писатељи; §. 11. Наука о вери и паравности; §. 12 Ѕреси за прва три века. — Период II. §. 13. О цару Константину Великом; §. 14. Како се црква христова до VII. века распространивала;

§. 15. Како се црква цкрва христова од VII. до XI. века распростанявала; §. 16. Служба божия и обреди од VII. до XI. века; §. 17. Єрархия; §. 18. Распре између папа римских и цариградских патриярха; §. 19. Сабори; §. 20. Црквени писатељи; §. 21. Наука о вери и наравности овога периода.

Други простор времена садржи ово: Период III. §. 22. Како се западна црква од єдинства Васеленског оцепила; §. 23. Бедно станѣ православне цркве на истоку; §. 24. Како се православна црква у Русиіи распространявала; §. 25. Како се западна римска црква распространявала; §. 26. Станѣ православне источне цркве овог периода у србском народу; §. 27. Реформация на западу; §. 28. Покушаи чинѣни, да се цркве, источна и западна, саедине; §. 29. Шта є Рим радио у погледу православне цркве у Русиіи; §. 30. Богослуженѣ и обреди у православной источной цркви, §. 31. Нови обреди западне цркве; §. 32. Монашки чин у источной и западной цркви; §. 33. Духовна просвета у источной цркви; §. 34. Ученѣ источне цркве. — Период IV. §. 35. Патриярси у Русиіи; §. 36. Станѣ православне цркве на истоку; §. 37. Станѣ православне цркве овог периода у србском народу; §. 38. Како се православна источна црква у Русиіи распростанявала; §. 39. Сабори; §. 40. Духовна просвета; §. 41. Духовни писатељи; §. 42. Западна римска црква; §. 43. Протестантска црква; §. 44. Манѣ секте што се од XVI. века појавише. §. 45. Православни србски патриярси и митрополити у аустрійской држави. — Хронология важніих дога ђая из новогзавета. По рукопису катихетином. Седмично 1. час.

3. Тумаченѣ Апостола.

Апостоли су тумачени оним редом, коіим се у цркви читаю. При овоме узета су у обзир сва она правила, коя у §§. 11. и 12. катихетика прописує. Апостоли на памет изучени єсу ови: неделѣ 2. 26. и 27. после духова; светитељима зачело 335. и преподобнима 213. зачело. Седмично 1. час.

4. Литурѣика.

У овой науци протумачено є све оно, што се на цркву ма у ком виду односи, понаособ пак 1. О почетку хришћанских храмова; 2. О споляшнѣм изгледу православне источне цркве; 3. О значеню свете цркве; 4. О светом олтару и што

є у њиу; 5. О светим сасудима; 6. О осветлѣнію; 7. О звонима; 8. О свештеној одећи; 9. О времену кад се богослуженя отправляю; 10. О светој литургији оглашених и верних; 11. О литургији пређеосвећеној; 12. О свештеном особлю, наиме првом, другом и трећем чину; 13. О црквеним послужительима нижега реда; 14. О црквеним књигама што се у православној источној цркви употребляю; 15. О особним радняма: архиерејским и свештеничким; и 16. Тумачењ странних речи. По рукопису катихетином. Седмично 1. час.

5. Типик или Правило Црквено.

Практично су показивана правила, по коіима се у недељне, празничне и тежатне дане у цркви што читати и пояти има. Покрай тога особито є вниманѣ обраћено на то, како се на литургији по малом уходу пою тропари и кондаци преко целе године, ма у коє време, и ма коіи храм био. Седмично 1. час.

6. Поянѣ Црквено.

Осим осмогласног у православној источној цркви уведеног пояня, и то на начин: самогласни, подобни, тропарски, антифонски, и блаженски, іош се предавало и учило:

1. Сѣдални на глас први: светоме Николаю, божићу, благовестима, и великој суботи; овако и херувимска песма.

2 Сѣдални на глас трећи: божићу, богоявлѣнію и благовестима.

3. Сѣдални на глас четврти: св. Николаю, божићу, богоявлѣнію, благовестима, цветима и духовима.

4. Сва величања на ютрењи преко године.

5. Сви ирмоси празника христових и богородичних, великог четвртка и велике суботе, као и Василијеве литургије.

6. Достойно велико на глас први, четврти, пети, и осми.

7. Причасна сва преко године на три начина: 1. као што се пое „На Сінайстѣй горѣ,“ 2. као „Нетлѣнія искушеніемъ рождшая,“ и 3. као „Да молчитъ всякая плоть человѣча.“

8. Опело христово на глас пети прву и другу статију, а на глас трећи статију трећу.

9. Велико возбраной воеводѣ, као и разне стихире што се о великим празницима пою.

10. Духовне песме у славу божию и нѣгових угодника светих састављене. Седмично 5. часова.

7. Граматика српска.

По поновљеним облицима прошасте године свршеним читање су правилније списане српске књиге, ков беше скопчано са єзикословним и стварним разјашњаванѣм, као и са показиванѣм, како се речи єдна с другом по законима єзика слажу и састављају, па да из њих прави говор постане. Ово є рађено по Даничићевим Облицима и Бошковићевој Синтакси I. и II. Седмично 1. час.

8. Писмени Састави — Штилистика.

Изашпѣна су општа правила писмених састава, од коіих су єдни приватни или посебни, а други су публични или явни. Ови бивају са разним земаљским властима, а они са појединим лицима.

Приватни пословни састави садржаваю 1. Признанице или квите; 2. Обвезанице или облигације; 3. Рецеписе; 4. Пуномоћства; 5. Реверзе; 6. Сведочанства; 7. Уговоре или контракте; 8. Тестаменте; 9. Молбенице или Инштанције; 10. Обяве, и 11. Писма разног рода са правилима и примерима. Седмично 1. час.

9. Граматика Славенска.

Обликословлє є поновлѣно, а при том є читан и на српски превађан псалтир, коіи є у виду и єзикословном и стварном разјашњаван. Седмично 1. час. (Продужиће се.)

Катихизичке Беседе.

БЕСЕДА 7.

О Богу, као Творцу и Промислителю света, видимог и невидимог.

„вѣрꙋю во ѥдинаго Бога Отца, вседержителя, Творца нбⷭ и земли видимымъ же всѣмъ и невидимымъ.“

„Нема дакле сумнѣ, да є Бог Творац сваке вйдиме и невидиме тварке. Пре света произвео є свемогућом вољом својом из ништа све небесне Силе (т. є. Анђеле). За тим є

створио Бог из ништа овай видими и вештествени свет. Напоследку створио є Бог човека, кои є саставлѣн из невештествене разумне душе и вештественог тѣла.“ (Правосл. Испов. Ч. 1. вопр. 18). И тако є по ученю св. цркве, основаном на св. Писму, створио Бог найпре Анђеле, за тим видими свет, небо и землю, и найпосле човека. Рецимо у кратко о тима трима створењма Божиим.

Пре свега створио є Бог свет невидими или Анђеле. Анђели су дуси, створени од Бога ради тог, да би га прославляли и нѣму служили, и осим тог, служили у овом свету людма, водећи их у царство Божие. Бог их є дао, да чуваю градове, царства и пределе, манастире, цркве и люде. Анђели приносе пред величество Божие, молитве и милостинѣ наше, не зато, као да Бог сам не би видио наших молитава, по тога ради, да нам посредую као наша старија браћа, као суштества, коя су до Бога найближа. Анђели являю людма дѣла Божия, казую волю Божию; само име Анђел значи посланика. Осим тога сваки човек има Анђела Хранителя, кои є свагда невидимо уз нѣга, опоминѣ га на добро, чува га од опастности и гони далѣ од нѣга непријателя наши душа, т. є. ђавола. Но и ђаволи су биля негда Анђели, чисти, добри, потоме, што є све од Бога створено „добро зѣло.“ Али су ђаволи постали злима, што су сами хтели; због своє гордости и не послушности, лишени су своє првобитне славе и блаженства. Они су виновници сваке нечасти, они развраћаю човечие душе. Они опадаю човека код Бога и Бога код човека; само име ђаво значи опадача. У осталом они немогу човека присилити да грѣши, но га вараю искушењма.

После света невидимог, створио є Бог свет, кои видимо. Бог га є створио за шест дана из ништа — єдном речю своиом. У први дан створио є вештество вселене и затим сав свет. У други — свод небесни, или видими небесни простор. У трећи дан одделио є Бог на земльи воду од суше, затим се земља позаповести Божиой, улепшала травом и дрвима. У четврти дан створени су: Сунце, месец и звезде. У пети — рибе и птице. У шести — животна четвороножна, живећа на суву, дивльи зверови, скотови и гадови. Кад є тако на земльи домовину будућег цара устроио, створио є Бог и самог човека. Сва земна створења постала су єдном речю: да бѫдѣтъ! При стварању човека било є нешто особито. Бог єдан у св. Троици, као да држи савет: „сотворимъ человѣка по обра-

38 нашемѵ и по подокїю.“ И сотвори Бог тѣло првог човека Адама од Землѣ, дуну у њега дишѣ живота, т. є. даѳ му є душу разумну, слободну и безсмртну, створену по образу и по подобию Божием. Бог є увео Адама у рај или у прекрасни єдан врт; дао му є раану, осим других плодова райских и плод дрвета од живота; питаюћи се тим плодовима, био би човек и самим тѣлом безсмртан. Најпосле узевши од Адама, кад є спавао єдно ребро, створио є Бог из тог ребра жену Адаму, Еву, матер свию живећих.

У првобитном, невином стању били су Адам и Ева подобни Анђелима, ни су знали ни за бриге, ни за тугу, нити за болести, били су свети и блажени. „У уму њиновом владало є знанѣ, у вољи — правда и доброта.“ Адам є познавао Бога, колико є као суштество створено и ограничено мого знати, и уколико му є благодат Божия допуштала. По том пак што є знао Бога, знао є и све друго чрез Бога. Тако, кад є Бог привео Адаму сва животна, да им имена надене, назвао є он свако животно именом. Што се тиче волѣ, та се у невином стању покоравала вољи Божиој и разуму, ма да є онда била слободна и човек био властан грѣшити или не грѣшити. О том се у св. писму овако вели: „Богъ ѿначала сотвори человѣка и ѿстави є̑го въ рѹцѣ произволенїа є̑гѡ. Предложилъ ти ѻгнь и водѹ, и на неже хощеши, простреши рѹкѹ твою! Предъ человѣкомъ животъ и смрть, и є̑же аще изволитъ, дастсѧ є̑мѹ. (Сир. 15. 14—17).

Но човек ни є послушао заповести Божие: да неокуси од рода с дрвета познавања добра и зла. Преварена речма ђаволским, кои се претворио у змію, окусила є Ева од забрањног плода, и наведе и Адама на то; обоє преступише Божию заповест и сгрѣшише пред Богом. За ту непослушност изтерани буду Адам и Ева из раја, и лише се првобитне чистоте и блаженства. Гнѣв Божи, патнѣ и болести, како душевне, тако и тѣлесне, и најпосле смрт: то су слѣдства грѣха наших праотаца! Тай є грѣх, као прилепчива болест, прешао са своим слѣдствима, на цело потомство Адама и Еве, на сав род човечи. Опет милосрдни Господ није оставио наше прародителѣ у бедном стању њиновом, него є дао њима и њиновом потомству надежду спасења у обећаном Искупителю света. О овом обећаном и већ дошавшем Искупителю беседићемо у слѣдећим беседама, а сад се повратимо главном предмету данашње беседе, створен светю.

Кад є Бог за шест дана видими свет и човека створио, у седми дан „почи ѡ̑ всѣхъ дѣлъ своихъ“ то вел, престао є више шта из ништа стварати. Но то не значи, да є Бог престао сасвим од дѣлања и старања о створеном од њга свету. Не, єр свет би се онай час разрушио, кад би Бог престао бити промислителѣм. Промисао Божји чува биће и силу твари, управља их на благе цѣли, сваком добру указує помоћ, сваком злу противи се, и шта више кадкад извлачи из њга могуће добро ради самог човека. Бог промишлява о свакой тварки од велике до мале, но заиста найвише се брине о човеку, кои є по образу и по подобию Божиєм створен. „Ни двѣ ли птицы, говори Спаситель. цѣнятсѧ є̑диными а̑сса̑ріємъ (мали новац) и ни є̑дина падетъ ѡ̑ нихъ безъ воли Отца вашегѡ. вамъ же и власи главніи вси и̑зочтени сѫть (Мат. 10 29—30).

Заключимо данашню беседу нашу поуком св. цркве (правосл. исп, вопр. 31.): „свако добро, какво само можеш представити у уму свом, односи се к Богу, найвишем добру, као причини и начелу. Напротив свагда мисли, да Бог никаква зла нема.“

Свет си Боже наш и Теби славу шалѣмо: Оцу, и Сину, и Светом Духу сада и довека. Аминь.

(Продужиће се.)

Записник

вођен у јавној седници Збора учительског, држаној у варошици Сентомашу дана 21. Августа 1867.

Присутствујући:

Пречестнѣйши Господин Намѣстник Окружни Управитель и Збора учительског председник Петар Чолић из Турић, Честнѣйша Господа пароси: Григорије Парашки из Шова, Єврем Јанковић из Турић, Григорије Крстоносић из Кера, Јован Ковачевић из Сентомаша, Симеон Милодраговић из Кулпина; Господа свештенички спомоћници: Симеон Манински из Сентомаша, Георгије Продановић из Сентомаша, и Велимир Пркосовац из Шова, Господин Лазар Качански ђакон из Сентомаша; Господа школски старатељи: Симеон Говорчин из Кулпина, Симеон Стефановић из Турић, Димитрије Поповић из Старог Кера. Господа

учитељи: Лазар Ђулинац Паланачки, Петар Савић Паланачки, Милош Ђеодоровић Д. С. Ивански, Прока Лазић Силбашки, Радивој Павловић Парашки, Аркадија Поповић Шовски, Васа Вуичић Обровачки Мирослав Грујић Товаришки, Александар Стаић Д. С. Ивански, Станислав Грујић Врбашки. Чедомиљ Бошњаковић и Велько Поповић Турински, Васа Клаић Кулпински, г. Александар Вуић из Турије и Стеван Поповић из Сентомаша свршени приправници, г. Милан Ковачевић осмошколац из Сентомаша, г. Никола Бугарски учитељ Старо-Керски г. г. Јосиф Јулинац и Дамян Суботић учитељи Футошки. Јован Бугарски учитељ Адашевачки, г. Ђорђе Бугарски свршен приправник из Парага, г. Сава Пешић свршен Богослов из Шова, г. Сава Кањански благајник из Сентомаша, Ђорђе Чолић кнез Турински, г. Мита Јосић учитељ НСадски, Јован племић Николић бележник Сентомашки; Господа учитељи Сентомашки: Јован Настић, Павао Дамяновић, Лазар Михајловић и Младен Стефановић; Пера Вукадиновић старатељ Силбашки, Младен Манојловић, Васа Ићин и Исидор Летић из Сентомаша.

Горњим числом скупљени збор учитељски, приспевши у нестну православну српску школу, одпоз: Царю небесни, затим Преч. Господин Петар Чолић председник збора, прогласи скупштину за отворену, поздрављајући нејзине чланове са позиву одговараюћом беседом, у име Бога, слоге и љубави српске, и позиваюћи свечано све чланове збора на исключиву ограду к саветуюћем предмету. Затим пак узе налог Честнејше Православне Конзисторије НСадске од 31. Марта 1866. под Бр. 71 позивно Интимат бивше Високославне Кр. Угарске Конзилије од 31. Марта 1866 под Бр. 11888, — прочита га збору и пређе к избору перовође, за коег буде избран Г. Јован пл. Николић бележник Сентомашки, и по избору перовође изабере се одбор, кои ће спремити предлоге о коима се има саветовати. За председника одбора буде избран г. Јован Настић учитељ Сентомашки. За чланове пак, Господа учитељи: Мита Јосић НСадски, Велько Поповић Турински, Дамян Суботић Футошки, Прока Лазић Силбашки, и Васа Клаић из Кулпина.

Изаслан Одбор по изтечаю кратког времена, донесе у седницу следеће предлоге:

1. Да се одреди седнички рок овоме збору.

2. Да се наше школске власти умоле да издејствују помоћ учитељима, за време трајања зборова учитељски.

3. Да се у сваком српском месту оснуе фонд школски,

и да се поведе саветованѣ о новцу за сиромашну децу одређеном.

4. Да се дотичним путем Високо земаљско Министарство умоли, да исто одобри у већем и ширем округу учитељске зборове, као у поједним жупанијама, потом у краљевини а напоследку и у целој држави.

5. Да се у сваком српском месту оснује школска књижница и читаоница за духовни развитак учитеља и свију, који за народном просветом теже.

6. Да се израде практично следећи предмети као :

7. Једна лекција из умног и ручног предуготовленија, са науком гледања скопчана — (предложена је прва лекција).

8. Једна лекција умног рачуна од 1 — 12 са писменим скопчано.

9. Да се покаже практично како се тумачи славенски језик (узет је предмет из Часловца „Тебе необоримую стѣну.“)

10. Да се већа о начину како да се оснује фонд за пензије учитељске, удовице и сироте њихове.

11. Да се одреди, који ће од учитеља и какав предмет на идућем збору предавати.

12. Да се време и место идућег збора одреди.

13. Да се писмени предати предлози поједних учитеља стоће скупштине прочитају.

На ово пре свега буде решено :

а) Да се седнични рок овога састанка и збора за саветованѣ ограничи за 21 и 22 овога месеца.

б) Да се практични предмети предаю.

в) Да се о рађеним предметима већа, и казују своја искуства, ово као надокнадно 13 предходећим точкама.

Господин Јован Настић чита свој писмени рад о главним основима воспитања и науке.

За њим Господин Велько Поповић Турински учитель, о поступку при предавању предмета на основним школама, у сва три разреда заједно.

И трећи Господин Младен Стефановић учитель Сентомашки, о послу зашто је нужно да се сваки учитель : За свако предаванѣ приправља.

Збор узе радњу до знања са одобрењем.

Са овим свршује се скупштинска седница у ½ 1 сата по подне и закључује се у 3 сата по подне, кад да наступа и дебатованѣ на учињене предлоге.

Збор се Богу моли, и затим се разилази.

Продужує се седница у 3 сата по полдне у заказаним советования предметима.

Скупљеног збора Господин председник са збором заєдно Богу се моли.

Затим узе реч Господин Старокерски старатель Димитриє Поповић, молећи Господина председника, да би се у уводу прочитани Чест. Конз. налог іошт єдаред ясно прочитао, и како є такови прочитан био, на прву точку примети Г. говорник да од њих 17 Господе школских управителя, само 4 члана у данашњем збору учествују, због чега предлаже да се явна жалба супрот неприсутствујућих Г.Г. Управителя у овај записник стави у толико пре што сам хвалћни Налог Чест. Конз. њихово присутство захтева и наређує, не манѣ и зато : што сам позив њиховог чина њихово неизоставно присутство у учтельским зборовима изискує.

Ово се од скупштине єдногласно усвая и у овай записник усваянѣ означує.

Господин ђакон Лазар Каћански разлаже, да се у смислу горићг Конз. Налога, топрв дебатує о предмету обучаваня юности, кои предлог прочи чланова збора зато усвоити немогоше, почем є одбор већем у преподневной скупштини предлоге дебатованя у ред ставио, кои се єдногласно усвоише, и по којима дебатованѣ, а затим решаванѣ сада по точкама редом у записник се уводи и то, на :

1-ву. Почем є у преподневной скупштини заключен седнички рок саветованя збора са 22-им овога месеца, то у наведеноме погледу престає далѣ дебатованѣ. — на :

2-гу. Да се пречастни Господин Председник преко Честнѣйше Консисторие код земалског Високославног Министарства у име збора умоли, да би исто приликом боравленя зборова учительских, Господи учителѣм, одредило пристойне дневнице и безплатан подвоз, почем и данас више особа због новчане оскудице, при збору изостати морадоше. на :

3-ћу Да се у сваком српском месту оснує српске школе фонд, шупонадежно ослања се збор на уплив и утицай, Господе мѣстни управителя, школски старателя и учителя. Гди већ равни фондови постоє умоляваю се именита Господа, да до првог идућег учительског збора, о стању таковых збору точно известиє набаве. на :

4-ту Да се дотичним путем високославно земаљско Ми-

министарство умоли. како би се српско народни учительски зборови и састанци и у шири округ и делокруг преобратили, и то на окружне, поедаред у години дана свагда светле неделѣ у среду, — на Дивцезалне, и то сваке године у месецу Августу, и на обште Српско народне, кои би се у држави на опредѣленим местима, сваке треће године явно у месецу Августу зато држали, и држати имали, што у наведеном добу, како Господа управляюћи Свештеници, тако Г. Г. Школски надзиратељи и Господа учитељи најболѣ доспеваю, први неимаюћи у то доба толико црквени дужности као у прочем добу, втори понайвише као земљопритяжателји свршуюћи жетву, а трећи имаюћи прописане ферие.

Господин Учитель Велько Поповић подномаже овай предлог знатно и важно са тим: да су нуждни шири учительски зборови, зато што има многи књижевни и училишни школски мана, кое би се у обште само путем ширег и обштег учительског збора уклонити, а на место мана за ученике, слѣдствено за народ, полезние књижевне науке увести могле. Господин учитель Јосић из НСада жели да се дода, да се ово потраживанѣ оснива на начелу што су явни зборови и код других народности у држави дозволѣни, — кое би усвоено.

5-то Да се оснуе у сваком српском месту, Српсконародна школска књижница и читаоница за духовни развитак учителя и свију, кои за народном просветом теже, ослоняюћи се и у овоме просветном погледу и предмету на Г. школске управителѣ, старателѣ и учителѣ, да ће хвалѣна Господа, по датом им повереню са своим упливом и утицаем, како год код разноврсни обштина, тако и код самог народа, са найбољим успехом извршителји народне желѣ, а слѣдствено заключеног благородног завода посредствени основатељи бити.

Заключена седница у ½ 6 сати по полдне, а одлаганѣ заказуе се $^{23}/_{8}$ Августа у 9 сати пре полдне.

Господин председник моли се Богу са збором и потом следуе разлаз. —

Дана 22. Августа у 9 сати пре полдне по предходећој Божиној молитви, Господин председник отвора скупштину, са позивом да се вчерашњим даном донешен записник прочита и аутентикуе. (кое се по учињеном прегледу и допуненю и уради).

Господин председник позива Господина Велька Поповића учителя Туринског да чита по други пут свој писмени рад о

поступку при предаваню предмета на основним школама у сва три разреда заједно. Г. Поповић чита свој рад: I. коло о учењу молитава са занимањем сва три разреда, — ова радња по учињеним чрез збор неким приметбама и протумачењем радника, буде од збора примљена; II. коло о напаметном рачуну, са почетницима и занимањем са сва три разреда, чита раденик, но чрез збора є учињено примѣчанѣ Г. учителя Мирослава Грунѣа из Товаришева, да се при рачуну у сва три разреда могу и почетници, кои су до 3 броя свршили и из већих питања, коя се часловцима задаю одговорити н. пр. 21 новчић и 42 новчића, — десетице израђују часловци, а єдинице почетници єр су то они свршили — уважа се у записник.

III. коло о писању и исчитаваню писмена са почетници и са занимањем сва три разреда, — читаюћем раднику — примѣчава збор, да се при досадањем обучаваню у обште до искуства дошло, како при саданѣм плану предаваня ученици тешко читаю, и зато да би добро било сваке недељ барем два сата на изключиво читанѣ жртвовати, препоручує се добро истериванѣ са гласанѣм. — IV. коло о ученю текстова за поянѣ са занимањем са сва три разреда, — чита далѣ Г. раденик; нѣгово читанѣ би праћено од збора са примѣчанияма, а с' нѣгове стране са супротним изясненѣм, — а почем раденик са овим колом свой рад заключи, прави Г. учитель Настић из Сентомаша примедбу, да има у првом разреду осим четири споменута іошт єдно коло, и предлаже да се велика пажня науци гледаня поклони, примедба се од збора усваја.

После овога послованя наступи практични рад I. лекция умног и ручног приуготовленя са науком гледаня, — при овоме раду учествовали су: Г. Г. учитељи Младен Стефановић из Сентомаша, Аркадия Поповић из Шова, Јован Настић из Сентомаша, кои последњи од целокупног збора са највећим задовољством задоби у поклон запето вниманѣ и одобраванѣ. За I. лекціом Г. учитель Ј. Настић и другу продужи са рачунањем од броя 1 — 12 на обште задовољство, и почем се збор Богу помоли буде седница у ½ 1 сата по нолдне заключена, и за 3 сата по нолдне одложена.

Продужена седница у 3 сата по нолдне отвара се са молитвом Богу, за тим аутентикує се рад ютрашнѣ седнице, и уєдно се усваја.

По окончаном аутентикованю Госп. учитель Мирослав Грунѣ из Товаришева израђує 3. лекцию практично тумаченѣ

славенског єзика у сва три разреда, коіом приликом Г. учитель Грунђ од збора заслужно признанђ получи. Господа учитељи Настић из Сентомаша и Јосић из Новог Сада препоручую Г. раденику немешанђ славенских речи у говору.

На точку 10. предлога одборског закључуєе да сваком члану збора слободно остаєе при првој скуштини у наведеном погледу што се тиче основоположења пензіе учительске, њихових удовица и сирота предлог донети, єрбо ће се такови и таки о идућој ширег круга скупштини озбильніе и обширніе у претрес узети, почем због краткоће времена у данашњој седници у овом велеважном питаню ніе могуће определено решенђ у ствари донети, у толико манђ поєдине чланове категорично на рад обвезати.

На точку 11. одређуе се:

1. Да се изради начин предавања молитве Господње.
2. О познаваню и исписиваню самогласника.
3. Да се изради єдна приповедки из буквара „Туђе недирай.“
4. О народној економіи у обште.

На 12. точку састанак одређуе се на уречено време у месту Турій.

Овако довршеним послом, изабра се одбор за подпис и аутентикованђ целог записника, састоећи се из Господина Председника Петра Чолића, Свештеника Господина Єврема Јаковљевића, Григория Крстоношића и Господина Јована Ковачевића Ј. Димитрія Поповића Бележника Старокерског, и одборника збора.

Затим одпои се благодарителна молитва, Господин Председник са кратком беседом опрости са од збора, кои са живео Г. Председник, живео перовођа, живео збор остави седницу.

Заключено у Сентомашу 22. Августа 1867. у ½8 сати у вече.

Петар Чолић с. р. Нам. и Окр. Школ. Надзиратель. Јов. Николић с. р. перовођа. Григорій Крстоношић с. р. парох Старокерски управитель. Јоан. Ковачевић с. р. парох Сентомашки. Симеон Маинки с. р. Свештеник и заступник Гдина Намѣстника. Велимир Пркосовац с. р. спомоћник Ст. Шовски. Симеон Говорчин с. р старатель Кулшински. Димитрије Поповић с. р. старатель Старо Керски. Димитрије Јосић с. р. Јован Настић с. р. председник одбора. Дамян Суботић. с. р. учитель. Велько Поповић с. р.

Школске вести.

СВЕОБШТИ ЗБОР АУСТРИСКИХ УЧИТЕЉА. У Бечу држан је на свршетку прошлог месеца први збор аустриских учитеља, на коме је до 2000 учитеља из свију крајева монархије ове сакупљено било. Цел саветованя беше питањ: Да ли су народне школе у Аустрији оно што треба да буду? На збору овом признато је, да садашњ народне школе у Аустриском царству нису оно што би имале бити, и доконано је молити владу, да се школа у уставном духу преустрои; да се донесе закон, коим ће се самосталност народне школе уямчити; да се за надзирателѣ поставляю люди од струке; учитељи да стоје под заштитом закона, и да се од сваке самоволѣ старешинства ослободе; материялно станѣ учитеља да се свуда знаменито према потребама побољша; да сва деца од 6 до 14 године у редовну школу ићи морају; препарандије да се болѣ уреде, и да се општи збор аустриских учитеља сваке године састае.

СРБСКИ УЧИТЕЉСКИ ЗБОРОВИ. Из Србобрана являю нам да је тамо 21. и 22. Августа обдржаван први учитељски збор Новосадског округа, о радњи ковга могу се читатељи листа овог из горесложеногa записника известити. Збор је радио и свршио свое послове у найболѣм реду, што члановима на похвалу служи. Такође являю нам, да су гдекое општине своим учитељима том приликом материялну рукопомоћ пружиле, да могу у збору учествовати. Тако је општина Старовѣрбашка учителю свом подвоз и 5 фр. на трошак том приликом дала, а општина Керска дала је учителю свом такође подвоз уз дневнице од 1 фр. 50 нов. за време траяня збора. Ово нека на углед свим нашим општинама служи.

У Старом Бечеју држан је 31. Августа учитељски збор округа Сегединског, о деланю ковга надамо се да ћемо скорим читатељ наше известити моћи.

У Бечкереку сакупило се било на одређено време 24. Августа до 20 чланова из тамошњег школског округа, да збор учитељски држе, но већини се свидило, да збор овай на дан 28. Августа одложи. Ели збор поменутога дана доиста обдржан, о томе до данас известня немамо.

У Сигетском протопресвитерату у дољной Бараньи, држан је учитељски збор 11. 12. Септембра у селу Брањину. О овоме збору ћемо у идућем брою читатељ наше известити.

УЧЕБНИ ОДБОР КОД СВ. СИНОДА У РУСИИ. За врховно надзираванѣ духовних школа у пространом царству руском, установлѣн је ове године код Св. Синода у Петрограду учебни комитет, или одбор. Одбор овай састои се из председника, кои мора бити духовно лице, и из 9 чланова, кои се избираю из духовних и светских ученик особа. — Од ових чланова шесторица постоянно присутствую у одбору, а троица се шилю на прегледанѣ духовно-учебних завода. Првим председателѣм овога одбора постао је знаменити и учени Протоіерей Василѣв, кои је досада био настоятель православне русске цркве у Паризу. — Одбор овай стараће се о подизаню, уређиваню, држаню у добром реду и усавршаваню духовних училишта и семинария;

он ће разсматрати, и одобравати учебна руководства у поменутим заводима; њему се имаю на преглед шиљати програми предавања и годишњи извештаи; старањ његово простире се и на училишта за образованје и васпитанје дјевица духовног звања. Радна одбора подноси се на потврђење Светоме Синоду. Плата председателјева износи 3500 рубаља. Чланови кои иду школе надзиравати имаю плату 2000 руб. Остали 1000. руб. — Свега се троши на издржаванје званичника и писара при овом одбору 19,000 рубаља.

ПРИЛОГ НА ФОНД ШКОЛ. ЛИСТА. У месту Ченеју у Банату држана е 20. Августа ове године Беседа, на коіой е 20 фор. 30 нов. чиста прихода остало. Ову суму послао е одбор што е Беседу приредио, преко Госп. Ђорђа Богосављева учителя, уредништву овом, као прилог на фонд школског Листа. Желити е, да се овако и по другим местима сећаю фонда школскога листа, као што су то овом приликом Ченејци наши учинили.

НАИМЕНОВАЊА. Министарство просвете наименовало е под бројем 10326. за учителя главне основне школе у В. Кикинди Г. Аркадиу Варађанина кои е досад био привремени учитель девоjачки у истоме месту. — Изучио трећи реални разред у Кикинди, трговачку школу у Пешти, препарандиу у Сомбору, и проглашен е да е способан за учителя главне школе са особитом препоруком. — Тражио се іош: Димитрие Милошевић свршен приправник.

УПРАЗНЂНА МЕСТА. У Марадику, плата 126 фр. 12 пож жита, 12 пож. кукуруза, 3 хв. дрва, хв. сламе, 12 фунти свећа, 8 фр. у име школ. паушала, слободан стан и башта од 518 □ хватн. У Ривици, пл. 126 фр. 20 мерова жита, 6 фати тврдих дрва, и стан. У Павловци пл. 120 фр. 1200 ока жита, 6 фунти свећа и једно утро земље. — За сва три места имаю се молбенице до 24. Септ., по нашем ч. протопресвитерату Карловачком поднети.

Но известиу из Далмације упражњена су у Далмацији ова три српска учительска места: Кистањско с платом од 300 фр. и слоб. стан; у Ягодско, с платом 300 фр. и стан: Братишковачко с платом 210 фр. и обиталиште.

У Рац Алмашу у епархіи Будимской отворен е стечаj на упражњено учительско место. Плата е шестнаjст форинти а. вр. пет мерова жита и по сесие земље. Молбенице се шаљу ч. конзисторіи Будимской у Сент Андрию.

У Меленци тражи се Учителька, и учитель за I. разред мушки, свако с платом по 500 ф. — Такође у Товаришеву у Бачкой и у Рудни у Банату тражи се учитель.

У Сомборской Препарандіи починю се предавања 2 Октобра 1867. —

Издае и уређуе Никола Ђ. Вукићевић.

Брзотиском Андрие Варгнера и друга.

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Брой 18. У Сомбору 30. Септембра 1867. Год. IX.

Школски Лист излази месечно двапут: сваког 15. и последњег, а Пријатель српске младежи излази као додатак школског Листа. Цена је за оба Листа 4 фор. на годину.

Српске народне школе пре десет година и данас.

II.

(Продуженѣ и свршетак.)

Као карактеристично споменути морам особито ово, што ми је у очи падало приликом визитација школских и што сам од многих учитеља и свештеника из разних крајева наших чуо.

Господин школски саветник Натошевић при полажењу школа и држању испита ниje једнако за председничким столом седио, него се понајвише с децом бавио, између скамија ходио, и уз децу у скамије седао. Маљу и стидљиву децу миловао је руком по образу да их ослободи и охрабри, и деца су му се одма приволевала. Ободравао је децу непрестано да пазе, ко ће пре и боље погодити што их он пита. Најболу децу имао је обичај полубити говорећи: „Тако ће вас сав свет любити ако добри будете и неможете пропасти, ма ков неволѣ дошле на вас.“ — Гдикад би полубивши најболѣ у школи дете ово рекао: „Немам дара да ти дадем, него ћу те ево полубити, да ме се сећаш докле год узживиш, и да свакда добар и честит будеш.!“

После испита трудољубиве и ревностне учитељ похваљивао је рукујући се с њима и благодарећи им онде у школи јавно пред свима; препоручујући деци да их слушају, а сакупљеним родитељима дечјим и старешинама обштинским говорио је пред учитељем а за учитеља од прилике овако: „Учитељ је душевни отац ваше деце, од њега ће зави-

сити, да вам деца честити и срећни људи постану, па с тога, пазите га, и поштуйте, да му се мили то нѣгово свето али трудно и мучно дело сваки дан и свакда без престанка радити; невређайте учителя, немойте се за сваку маленкост на нѣга увређени наћи; плаћайте у напред й на време што му се по закону пристои и то подпуно, па и примакните колкогод више можете нѣговой маленой и худой платици, єр сами знате да є истина, што оно вели мудра она српска пословица: весело срдце куделю преде! —

Учитељ є ободравао на рад говорећи: „Наш учительски рад є, рад љубави и милости, па ваља да нас љубав води у свему; заузимайте се с љубави и самодреченћем за благо невине ове дечице, коју вам родитељи повераваю, да их васпитате и научите, да их честитим и ваљаним људма учините. Сетите се, да ће вас ови кад одрасту поштивати и пазити као своє наймилие, да ће вас и у крайньой старости своіой, кад ни пепела од вас већ више небуде било, благосиљати, и радостно сећати се своєга детиньства, своих добрих учителя и користних наука што су их у школи слушали, па ће тим радије и свою децу у школу слати, и сваком приликом се за школу и за учитељ заузимати.“

Одпустивши децу из школе, имао є обичай с старешинама местним прегледати целу сграду школску, те том приликом спазио є бистрим оком своим сваку па и найману ману и недоскудицу, обавешћивао є људе у здравственом погледу, како ваља школе и куће зидати; где є виђао да є нуждно говорио є људма да се сложе па да ново школско здание подигну, да школу са другим разредом распростране, да іошт єдну школу осную, да женску децу одлуче и за њи нову школу заведу, да уз ову отворе место за учительке ручних послова, да набаве за школу нуждне ствари, да осную завете за сиромашку децу, и да заведу недельне и шегртске школе. Уз то є свуда наговарао учитељ на свиларство, челарство, вртарство, и воћарство, као изворе лепих прихода за њи и за сву обштину, и као веома користну науку за децу.

Где є знао да су ваљани учитељи, тамо є изчекивао са испитом, док се људи неискупе, и сам є свештенике и старешине у школу позивао. У школама где су учитељи слаби, ниє толико марио да се много народа сакупи, и испит є с децом брзо прешао, а више се бавио са учитељм учећи и показуюћи му, шта све има у будуће да чини. На неки ме-

сти дозивао је слабијег учитеља у свој стан, и до поднoћи провео је сињиме упућујући га и учећи, како има децу у науци вере у читању и писању и у другим предметима настављати. При испитима пазио је учитеља с поштованјем пред децом као старешину њиховога, а готово као и свога. Погрешке учитељеве у методу или у знању није исправљао явно, но учитељу лагано и неприметно дошаптао, и гледао да пред децом и људма покрије и забашури, говорећи: „Знам да то знате, то су ствари мање и лакше, хајде сада да вас я мало о чему другом питам!“ —

Но несамо пред децом, него и на само и пред старешинама духовним и светским учитеља је одликовао, као господина и званичника, и тим је учинио, да су свештеници и државни званичници морално приморани били учитеља с поштованјем предусретати и тамо где то одпре није у обичаю било.

Код обштинских и срезких начелништва много је приликом визитације школске радио о поболшаню стања школског и учительског. Водио је учитеље од места до места са собом на колима; посађивао их је с десна до себе, и ако се кои застидио ил рекао: казаће људи да сам неучтив, одговорио би му: „Вас треба деца и људи да поштују и уважаваю, па я им у томе пример дајем.“ Нигда и ни у ком случаю није се поносио ни гордио својим високим достојанством, нит је марио, да за ово знаю, него је учитељима и свештеницима говорио: „Тим већма ће вас поштовати људи, кад виде и чују, да вас я отликујем и уважавам.“

Понижаваући се тако у хальинама државног великог отличија, кад му је кои свештеник ил учитељ рекао, да бар због својих званичних хальина то нечини, одговорио је: „У оваким хальинама долазе вам понајвише туђинци чиновници кои се на нашу школу и цркву и необзиру, и кои вас можда и презиру, па я хоћу у овом оделу да отдајем вама пристойну част пред светом, да сперем оно што они закаљаю и да умем већма, све би могуће чинио, да ваше поштованје у народу узвисим и умножим, да учиним да вас и иноверци онако поштују и уважаваю, као што наш народ свуда њихове црквене и друге власти поштује и сваку им част отдаје.“

Особито је поштовао и уважавао наше свештенике. Њима је прво у кућу долазио и свртао; њи је пријатељски молио и наводио да се за школу заузимаю, и да учитеља као свог помоћника у делу просвећивања и као млађега брата и друга

уважаваю; себе є пред децом и пред народом правио маљим, да њи већма уздигне, и говорио им є обично: „Мене сад виде ова деца и људи, па ко зна кад ће опет, ал вас имаю ваздa пред собом, ви сте им апостоли и благовестници, ви сте им учитељи и старешине, вас ваља да они свагда поштују и високо цене и уважаваю, па нека то и од мене виде.

Где га є недеља затекла ишао є у цркву на ютренє и на Литургию и примаюћи нафору љубио є служећег свештеника у руку, што сада код наших капутлија већ више није у обичаю, и кад му є кои од другова свештеника застиђен ово пребацивао, ил унапред га молио, да то нечини, одговорио би му смешећи се. „То ти чиним зато, да сам себе већма поштуєш!“ — Люди су се чудили и дивили овакой снисходљивости, и после нєгова пролазка свештенике своє, већма су уважавали него дотле. С' тога су се и свештеници долазку нєговом радовали, свесрдно га примали и многи од њи признавали, да им се чини, као да очевидни благослов Божій силази на село њихово кад овай Господин туда проће.

У овом времену, и у оваким покваренim околностима каве су у нас владале, где се, као што се явно свуд говори, до скора највеће светиње, на велику срамоту и пропаст нашу, на неким известним местима за новац продаваху, и где є у обичай ушло подмићиваньє непотизам и подкупљиваньє, — показао се господин школски саветник Натошевић као велики, над предразсудама времена и над собственом коришћу своіом узвишени карактер. — Нема тога кои є у станю био нєга новцем ил ма каквим другим даром подмитити, подкупити, задобити, и навести, да уради што є неправо и по напредак школе и народа шкодљиво! — Напротив он є сам неподмитљив будући, указивао сваком учителю љубав и помоћ без икаквих поклона, говорећи онима кои га тиме нудише: „Хулє и ниткови чине за новце љубав и дужност а не поштени људи!“ — Учителє и приправнике позивао є да се у свакой невољи на нєга писмено обраћаю, и помагао є њима делом и саветом где є год могуће било.

Кад є пре неколико година путуюћи први пут званично по Баранъи наилазио на учителє, што му — по обичаю од прећашњих времена уведеном, — пружаху петицу или десетицу у руке, с речима: „то є тако од прошастих времена уобичаєно“; он им є новце силом враћао и говорио: „Зар ви од те ваше худе и ядне платице мени да даете, кои имам од

царства три и пет пута већу плату него ви, и имам помоћи од отца мога колико год ми треба; сакрите се од стида што хтедосте да ме подмитите, и реците сваком, да се нико неусуди то чинити. Да сам и новаца хтео, не би оставио свој лекарски посао, кои ми є двапут више доносио. Нетребаю мени ваши новцй, та я сам се зато овога посла прихватио, да школу нашу подигнем, й да вама учительима болю плату израдим ако узмогу, а не да я од вас чупам и одадирем. Са удивленѣм приповедали су мени после и казивали ово учительи Бараньски, и єдан старац са сузним очима овако рече: „Ево я служим као учитель већ 54 године, и за то време многи є и многи иншпектор и надзиратель по школама ходио, али оваковог іошт видио нисам. Ей, камо срећа, да су нам увек овакви долазили, и да су овако с нама поступали, другачиє би нам сада школе стаяле, и другачіи би люди били ми учительи!“

После сваке иншпекциє школске а и иначе у свакой прилици, чинио є Господин Натошевић предлоге правительству, и по тима предлозима многа є наредба издата, коя на благо школа и на прави напредак нашега народа смера. У след такових предлога подигнута су на многим местима лепа школска здания и станови учительски; школске собе разсветлѣне су и разширене; деца иду више и уредније у школу, и болѣ су с' књигама снабдевена, заведени су на више места фондови ради овога, и покланяла є пређашня бечка влада толико књига, да є готово свуда половина ил најманѣ трећина деце, све школске књиге што се у првом другом и трећем разреду употреблюю, на дар безплатно добияло; отворено є више новых и неколико женских школа; заведене су на неким местима ручне женске радње; подигнуте су у Новом Саду две главне нормалне школе са четири разреда, єдна мужка а друга женска; заведене су такође главне основне школе у Вршцу и у Кикинди; издата є заповест да се школски воћняци засаде свуда, и више отреситих учителя заузимаху се како за воћарство тако и за свиларство и челарство; начињене су скоро свуда школске фасиє, и тим є обстанак постоећих школа наших за навек обезбеђен; учительски положай, — ако й незнатно, ипак у колико є према околностима за први мах могуће било, — побољшан є; плате су уредније пошле, и на неки мести знатно су порасле; учительи су морали набавити потребне методичне књиге, научили су и уче све болѣ разумнїи метод ученя свою за основне школе прописаних предме-

та; општине су морале за школу набавити нуждне штице, библичне иконе, слике за науку гледања, рачуналке, мапе, и књиге школске и спомоћне; тиме є положен темељ школским библиотекама, ков се где су год валяни учитељи и директори, хвала Богу већ и отвораю.

По неуморном настояваню Господина Натошевића постао є школски лист, кои ево већ девета година како излази, и учитељима и народу нашем добру науку доноси; већи део валяних педагогичних, и забавнопоучних чланака у листу том израдно є први основатель нѣгов, и ради неуморно и данас.

Исто тако ради он већ шестнайст година на полю књижевности наше у Седмици, Дневнику, Лѣтопису Путнику, у Календарима у Дунаи, Матици Застави и. т. д. — пишући чланке и учећи народ наш користним наукама, и упућуюћи га како ће се од пропасти сачувати и у напредак поћи.

Он є устмено и писмено предлагао, да се од кикиндске реалке начини економска школа, да се у Сентомашу и у Жаблю оснуе земљедѣлска школа; у последнѣ време све є око тога настоявао, како би се у селима и дољноземским земљедѣлским варошима найстарїи разред школски у чисто земљедѣлску школу претворио, и у разговору са познаницима своима жалио є, што није могао досада тим своим предлогом продрети бар само на єдном єдином месту, да се люди наши наочигледно осведоче о великой користи, кою би ова школа нашем занемареном и запуштеном али добром и честитом народу доносити могла. Такође є предлагао да се уз реалке, што се по нашим местима заведоше, додаду трговачке и занатлиске школе, и надати се, да ће се ове, док ствар мало болѣ сазре, доиста и отворити. Іошт є он говорио и писао противу зала што нас тлаче у свима слоєвима нашег дружевнога живота, противу пїянства и штрике, против глобленя варания и пропаданя народног.

Настояванѣм госп. школског Саветника штампано є више иконица и књижица за мале премиє добрим ученицима; он є препоручивао свуда да се заведу велике премиє за подстицанѣ деце у учењу; нѣговим старанѣм заведен є у Сомбору фонд школского листа с капиталом сад већ преко 3000 фр. и предан є Сомборской црквеной општини на рукованѣ и приплод; о трошку тога фонда издаю се добре књиге за учителѣ и родителѣ, за децу и народ; уз то є заведен и фонд за учитељске сироте, кои ако є и премален іош за сада, ал

ће бити временом већи ако Бог да; заведени су местни школски фондови у гдекоим општинама и лепо напредују. — По његовом упућиваню свуда є примљен за школског патрона св. Сава и слави се с великом свечаношћу у цркви и у школи. — Заведени су напоследку и учителски зборови, и покренут є говор о учителским пензијама, и биће по времену зацело и овай фонд заведен, док се само учитељи свойски овога прихвате.

Я сам описао овде, у колико ми є познато, станѣ садашнѣ наших народних школа и казао сам шта є за њи и за народ наш учинио Госп. школски Саветник Натошевић. Али іош неспоменух досада, у каквом є стању сада наша српска препарандија у Сомбору и ели и за ню што учинио врстни и честити овай наш Родолюб? Єст, доиста єсте, и што є он ту учинио, то пређутати никако несмем, єр кад би я то пређутао и затаіо, морала би проговорити красна ова сграда приправничка на сред Сомбора, у коіой ово пишем, морали би ме на одговор позвати сви поштени Србльи, кой знаю каква є наша препарандија била пре десет и пре петнайст година, и каква є она сада!

Препарандија Српска стои сада у красном и укусно сазиданом зданию, кога є из темеља подигла врстна црквена општина Сомборска, снабдѣвши о своме трошку са свима опремама школске аудиторије библиотеку и канцеларију, тако да данас на овой страни ни єдна наша већа школа овако лепо снештена и наместена ниє. Препарандија є наша у унутрашњости своіой сасвим преображена по начину найбољих овостручних иностраних завода и према нашим потребама и околностима, по плану кога є Госп. школски Саветник наш у начелима предложио, а висока влада земальска одобрила. По његовом упутству предає се сад у овом заводу катихетика, уче се библичне повести старог и новог завета, тумачењ недельних и празничних Евангелия и Апостола, Литургика, и Црквена История, а заповеђено є да се уче и жития светих. Појањ црквено учи се с найвећом прилѣжношћу а учи га єдан од найбољих знаоца и вештака наших у той струци. Педагогия се предає по найбољим ауторима, и оснива на антропологији, психологији и етики. Учи се История педагогије и наука о устройству школа. Рукопис по коме се ово предає износи на шестдесет и више табака и справља се за печатню. Одма на почетку године 1858 заведен є у препарандији нашой нов ра-

зумни метод за све струке основних наука уз познаванѣ и употребленѣ школских књига, са практичном радњом у народној школи, што од дана на дан иде све лепше и савршеније. Сад се у овом заводу предаје свестрана економија, истина понајвише само теоретично али ће одсад предавати се доста и практично. Рачуни се уче напамет и на табли у практичним примерима из економије, заната, трговине и домоводства. Заведено је хармонично појанѣ и певанѣ; практичније се обучава младеж у рисању и красопису, и предаје се гимнастика. —

Неуморном старању Господина Натошевића највише се има приписати што је плата учителя у Сомборском учитељишту са 200, и 320 фр., подигнута на 800 фр. са чиме је живованѣ учителя барем док су у служби обезбеђено, а пре њега маћу су плату имали професори препарандски, него ма који од њихових ђака чим у звање ступи.

Данашњим даном имаде Србски учитељскоприправнички завод више завета и заклада за учителѣ и за ученике. Сомборска црквена општина даје у помоћ годишње 300 фр., осим што у добром стању држи и оправља здање прйправничког завода, и придодаје сваке зиме 5 хвати огрева. Племенити В. Кикиндски Диштрикт даје 600 фр. годишње на поболшанѣ плате учитељске у овом заводу; и има више годишњих додатака на набављанѣ ученик средства и књига за библиотекуовога завода.

За ово време, — основао је покојни владика Платон фонд за сиромашне а отличне прйправнике у коме ће бити близо 20,000 фр. и из кога ће док је света и века многи српски приправници лепа благодѣяния примати за вечити спомен митроносног дародавца и добротвора младежи наше.

По предлогу Господина школ. Саветника, заповеђено је са највишег места, да се и у Богословиама нашима нови бољи метод учитељски предаје; Он је за време постојавшега војводства много радио око тога, да се заведе нова Препарандија у Пакрацу, и настојаванѣм покојног владике Стефана Крагујевића, устаовлѣн је тога ради код тамошње консисторије фонд, у коме по чувењу до 40,000 фр. а. вр. имати мора. Али од како престаде Војводовина, запала је и ова ствар, а од како је Сабор последњи свршен, од то доба се за њу више никад ништа и нечуе. Он је напоследку и на народном расправном Сабору од године 1865 школу нашу достојно за-

ступао и израдио, да се још једна професорска катедра у Сомборској препарандији о трошку народног фонда, заведе.

Из свога овога што сам у овом чланку написао, сваки ће увидити моћи, да су школе наше за ових последњих десет година знаменито напред пошле. Учитељи старији покренули су се из несвестног дремежа на бољи рад. Млађи учитељи, кои су за ово време из приправничког завода изишли прихватили су се својски посла свог. Цео народ наш, — код кога пред тим временом српска народна школа сав кредит изгубила беше, — познао је у школи праву усрећитељку свое деце, пак се почео заузимати за ову школу, и сад већ редко је наћи туђинством опоена родитеља, кои би туђу школу српској предностављо, кои би децу свою, из суете или занешености, пре у туђу школу шиљо, док најпре српску свршила нису. Општине наше уверише су се, па и сама племенита сремска жупанија јавно је у својим скупштинама изјавила, да школе наше под непосредном управом Господина Натошевића знатно напредоваху. Камо среће, да је спасоносна управа та дуже траила! У Срему, где је са укинућем Војводовине Српске, сав уплив овога мужа на управу школску још 1861. године престао, одма су нам основне школе опадати почеле, и још никако немогу да се опораве и унапреде, при свем том што је тамо средина српства, и што је тамо управа жупаниска у рукама познатих српских родољуба, кои би радо и свесрдно школи нашој помоћи и хтели и могли, само кад би било вешта човека, кои би се код жупаније и код државне власти за школу нашу заузимао онако, као што је то школски Саветник Господин Натошевић чинио.

Баш кад сам овај чланак довршивао, стиже глас из Београда, да се општеуважени Господин Др. Натошевић у Србию преселио, и да је тамо за привременог референта код Министарства Просвете именован.

У колико нам је жао, што нас је Господин овај оставио, у толико нам се воља радовати, што је у њему влада Кнежевина Српска добила чиновника способна, у школској управи искусна правична родољубива и енергична. Ја сам уверен, да ће по његовим предлозима и под његовом управом школе наше у Србији скорим се преобразити на боље и знаменито у напред поћи. С тога честитам високој влади српској на овом срећном избору, кои просвети оностраног народа нашег лепшу и сталнију будућност обећава.

Нама пак свима, кои смо као учитељи или управитељи школа српских на овој страни остали, нека пред очима буде свакда неуморна ревност нашег незаборављног Господина школског Саветника, и нека нас она, као каква звезда руководи на пољу обширног и велеважног рада нашег. На нама лежи дужност, да сачувамо красне оне добитке, које нам је Он за ово десетак година у школи нашој стекао; да вѣрно бдимо над васпитаванѣм и обучаванѣм младежи српске у духу свете православне вере и миле народности наше; да одржимо леп глас школи нашој код своих и код туђинаца; да се постарамо својски о просвећиваню народа нашег у општини, која нас издржава, да подпомажемо и читамо овај школски лист, у коме ће, и у будуће, наш општељубљени Саветник златним своим пером мудра своја упутства нама давати; да заводимо по свима местима недељне школе, читалишта и библиотеке; да приређујемо села и беседе, и да на овима држимо паметне договоре и разговоре о сачуваню народа нашег од зала, која нас тлаче, о сачуваню побожности и нравствености, и о распростираню просвете у народу нашем, о у савршаваню земљоделства и радиности; једном речию о усрећењу народа нашег.

Тако делаући показаћемо, да смо и у школи и изван школе прави учитељи и родољупци; сачуваћемо и одржати школу нашу у добром стању, и учинићемо да се народу српска школа и српска књига омили, и да нам народ у свима својим разредима добро васпитан, родољубив и у сваком погледу валян постане.

Темељ је свему овоме раду за последњих десет година код нас са преображаем српских народних основних школа положен. — На томе нам сада ваља даље радити својски у напредак, па благослов Божии неће изостати!

Никола Ђ. Вукићевић.

Извештаи са учитељских зборова.

□. ИЗ ПОДУНАВЉА. Рано у ютру 11. Септембра у друштву с неколико пријателя напредка школског, кренем се из негдашње подунавске тврдиње Штиљановићеве а садашњег убавог села бараньског Ерцег-Сульоша у Браньин иначе Кишфалубу на први учитељски збор округа Сигетског. Време је било прекрасно. Пут нас је водио преко брда засађеног ви-

новом лозицом. До половине брда свуда смо наилазили на Србе православне вере, који у својима виноградима бербу држаху, и нас путнике сладким грожђем гостољубно нуђаху. Попевши се на највиши врх „венац“ представљаше се нашим очима са обадве стране прекрасна панорама, с десне стране сматрасмо највећу реку нашу Дунаво и преко њ равну Бачку, а с леве се простираше Мухачко поље, ово друго Косово, са убавим селима и варошицом Баном, где ће баш тај дан годишњи пазар држан. Спустивши се с брда у долину, дођемо око 8 сати из ютра у село Бранъин, ков ће за држанѣ овог учительског збора одређено. Пошто одседнемо код свештеника местног, упутимо се у школу где ће се збор држати.

У место преч. протопресвитера Сигетског и окружног школског управителя Г. Драгутина Грујића, председавао ће на збору овом Господин Радослав Андрић парох Сульошки. На збору присутствовало ће седам свештеника, шест старателя школских и 13 учителя. (У целом округу има 15 учителя). На нарочити позив г. окружног управителя и неколико местних управителя дошао ће био као гост на овај збор и професор препарандије и уредник Школског Листа Никола Ђ. Вукићевић, и по саизволенію целе дружине учествовао ће у радњи овога збора. Такође опазисмо међу присутним гостима једног учителя из Мухачког и једног из Будимског школског округа.

Прва седница започета ће горепоменутог дана у 9 сати с призиванием св. Духа израженим у дивној оној духовној пѣсми нашој: „Царю небесный,“ коју збор умилно одпоя.

Преч. Г. Председник отвори седницу поздравивши сакупљену дружину кратком али ѣгровитом беседом, и објавивши званично писмо гд. окружног управителя, ким се председаванѣ њему поверава. Затим наименуѣ одбор кои ће одредити што ће се у овом збору предузети. На предлог председников усвои одбор неколико важних предмета за расправлянѣ, а нарочито имаюћи пред очима ту околност што многи између присутних учителя препарандију учили нису, умоли одбор Г. Вукићевића да држи предаванѣ из једне од најважнијих партија у Методу, а местни учитель г. Петар Берић прими се да држи са ученицима своима предаванѣ за углед. Пошто се све ово утврди приступи се к деланю, и то овим редом. —

Прво се предузме разговор о питаню: Зашто народ наш слабо шаље децу у школу, и шта би имали чинити свештеници, учитељи и старатељи, да се уредније и свесрдније школе походе?

Мило ми є што признати морам, да є разговор о овом питању између присутних чланова врло лепо и паметно вођен. У колико сам ја схватио већина є признала да є народ наш у округу том добар, но да неувиђа іошт корист од своих школа па понайвише зато децу нерадо и неуредно у школу шаље. Учитељи су се обећали, да ће се постарати од сада свойски и марљиво децу обучавати у свима предметима а особито у црквеном појању, на коє народ наш особито много важности полаже, и са чиме му се и школа и црква омилити може. Свештеници су дали уверење да ће они како у цркви, тако и иначе при многостручном свом с народом саобраштаю, особито на светой исповести и приликом светења водице по домовима, родитеље световати, да децу уредно у школу шаљу, а старатељи примили су за дужност, да попис небрежљивих родитеља местном поглаварству сваког месеца предаю, и да настоє, како би се оваки новчаном глобом приморали, да оно зарад васпитања своє деце чине, што им у найсветию дужност спада.

Пошто є разговор овай свршен и заключење донешено, држао є г. професор Вукићевић предаваньє из Метода учитељског о том: „У чему се састои преимућство начина учења писања и читања над сриланьем, и како се при помоћи науке гледања држи са новодавшим у школу ученицима ручно и умно приправлянье за писанье и читанье. Предаваньє ово траяло є више од два сата, и сви су слушатељи за цело то време са задовољством слушали, и у даним приликама питаня задавали о ономе што им се непонятно и немогуће бити чинило, на коя є питаня поменути господин одговарао и дотичне о свему паситно обазвешћивао. — Около єдног сата седница се заврши поянем воскресног тропара петога гласа.

Затим є у гостионици држан обед, на коме є на општу желю председавао найстарін члан овога збора Господин Теодор Андрић учитель Качвалски, кои є іошт године 1814 препарандию свршио, и већ 54 године као учитель народу служи. При обеду напияне су здравице понайвише у част преобразителю наших школа врстном Господину Дру Натошевићу, кога су тек у последње време свештеници и учитељи Бараньски познати научили, и кои є своим човечним и снисходљивим поступаньем, своіом правичношћу и мудрим своим речма, у срдцима њиховима себи найвеће поштованє задобио

После подне у три сата започне се друга седница с поянем Духовског Тропара. На овой седници држао є профе-

сор Вукићевић предаваће; „О учењу писања и читања“ показавши на више примера како се има поступати при учењу писања малих рукописних писмена, при учењу познавања свију осталих врста писмена, затим при спајању самогласа са сугласима и при считаваню с табле, са штица и из буквара, и напоследку како се вештбаю букварци у списивању речи по такту. У овом предаваню прошло је цело после подне до половине седмога часа, и тада се седница с поћем тропара светоме Отцу Нрколаю заврши.

Сутра дан 12. Септембра, отидемо сви у 6½ сати у цркву на ютренъ. Црква је Браньинска малена али врло лепа, посвећена је св. Отцу Николаю. На престолу Матере Божије с ниже леве певнице опазио сам венац жита и евенчицу грожђа, што народ наш по стародревном обичаю, прво о жетви а друго о берби, приноси на дар и поставља у рукотворени храм онога од кога сва блага добијамо. Овай прости дар детињске благодарности к' Отцу небесном веома ме је тронуо, и ја држим, да је дарак тай смирених селяна приятни Господу Богу од многих сребрних и златних дарова, с кима богати варошани — гдешто не без суете и хвалисања — цркву красе. Ютренъ је служио преч. госп. Јован Гойковић парох Болмански, а пояли су наизменце господа Учитељи. Као на дан отдания Рождества Богородичнога поjани су сѣдални, катавасия, и девета песма, и држано је велико славословие. Признати морам да отдавна нисам слушао оваке красне богомолъ, као што ово ютренъ беше. Служећи Свештенйк изговарао је ектеније и возгласе ясно разумљиво и разговетно, а притом смерно и са страхом Божиим не брзаюћи и непрескачући, као што се то на жалост по многим већим нашим црквама и на саме празничне дане чини. Учитељи су читали и пояли умилно и од свег срдца. Као што сам разумети могао овако се смерно и побожно одправља свако богослужение у црквама Будимске епархије, од како епархином овом управља садашњи Преосвештени Владика Арсеније, кога свештенство тамошње као свог Отца љуби, и као ревностна, правична, мудра и истинно побожна Архипастира с похвалама преузноси.

После ютреня држана је трећа седница збора на коjой је учитель местни госп. Петар Берић са неколико своих ученика практично показао, како се уче деца писати и считавати; затим је он исти ученицима својима приповедао једну библичну повест, и одма их је из истога предмета вешто испитао. По-

сле овога показивано є како се има учити рачун на памет од 1—10 и од 10—100, при чему є употребљивана рачуналька, и саобштено є учитељима, како се ова справа као спомоћно средство при предаваню рачуна употребљивати има. —

Пошто се деца одпусте, изнесе Господин Председник на тапет одбором усвоєно питанѣ: „Шта могу старатељи школски за благо школе урадити?“

Ово є питанѣ разчлањивано нарочито због тога, да би присутни старатељи са своима дужностима упознали се, и надамо се да су они овом приликом, не само упознали се са тим дужностима, него да су понели с собом са овога збора и велико одушевленѣ, ков им є за вршенѣ многотрудне а почастне службе њихове необходно нуждно.

Іошт є разговарано о предмету: „Како би се плата учителя и свештеника у Будимской епархіи поболшати могла?“ Докле се о овом предмету већало, посѣти сѣдницу збора Благородни Господин Фрањо Семелић жупаниски велики судац, кои од своє стране обећа, да ће сва могућа средства употребити, да се школске опреме и средства за обучаванѣ у србскии школама среза овог о трошку обштинском набаве, да учитељи уредно плату добияю, и да деца точно школу походе, позиваюћи управителѣ школске, да нѣму писмено яве за све школске потребе, а он ће настоявати да се ове подмире. Ове речи господина судца произвеле су дубоки утисак на све чланове збора, и заключено би, нѣму признаванѣ и благодарност овога збора протоколарно изявити. У колико є мени познато Господин Семелић є први судац у Угарской, кои є србски учителски збор своє посете и свога вниманя удостоио; єр досада неопоминѣм се да сам чуо, да є гдегод у Бачкой или у Банату кои судац на учителском збору био, и да се тако за нашу србску школу заузимао, као овай Господин. Нека му є дакле и у школском листу нашем од срдца „хвала“ речено.

По одлазку господина судца доће на ред питанѣ: „Како би се могло станѣ старих и немоћних учителя, и учителских удовица и сирочади обезбедити?“ Почем ми учитељи имамо у Пешти фонд за пензию, у коме є на 30,000 форинти капитала; то є решено, да се из збора овог путем ч. консисторие умоли в. кр. угар. Министарство просвете да понови негдашню правителственy наредбу, по коіой би сваки учитель од дана именованя свога у шест годишньих рокова свою єдно годи-

нѭ плату у тай пензиони фонд упети имао; од куда би после четрдесетогодишнѣ службе годишнѭ, уложеном капиталу равну, пензию примао, сирочад пак учитељска и удовице, као и учитељи пре четрдесето годишнѣ службе пензионовани, примали би половину пензиѥ.

Напоследку путем ч. Конзисториѥ умољено ѥ високо правительство, да се заключци последнѣг расправног Сабора нашег, относно школе и народне просвете, што пре потврде и у живот ступе. Іошт єдно имам са овога збора важно саобштити. На предлог Преч. Г. окр. управителя одредила ѥ висша власт, да обштине у Бараньи имаю свим учестницима зборова учитељских безплатан подвоз и дневнице од 80 нов. за време збора и путованя давати.

Толико сам запамтио од радньѣ збора учитељског у Брањину 11 и 12. Септембра држаног, и то ево саобштавам, а надам се да ће се записник реченог збора послати, да га у поштованом листу школском обявите, нека види србство да и Бараньски свештеници и учитељи нису ради иза свое остале браће изостати.

Остаѥ ми іош споменутя, да сам при повратку мом са ове учитељске скупштине кроз планину, надвирио се над убави предѣл „калуђере“ где ѥ негда свето Аранђелски Манастир „Браньин“ лежао, а сад се налази само у долини камен од частне трапезе са малецим гробльм, где се покойници неколико породица кишфалубских саранюю. Предел ѥ овай врло дивотан и у нѣму човек невољно мора се сетити на она времена кад ѥ народ наш патеѣи се под турцима, и бѣжући од њиховог суровог дивячства єдино у своим светим црквама и намастирима утѣхе и подпоре тражио и налазио. Као Србин овде, на єдном тако освеѣеном месту, помолим се Богу, да би и наша тако названа образована класа из лавиринта грешних и често незнабожких умишляя вратила се духом у лоно свете наше цркве, и да би са свештенством и учитељством сложно подѣйствовала на просвеѣиванѣ доброг народа нашег у духу свете вѣре и миле народности наше!

ИЗ ПАНЧЕВА. Овде ѥ 4. Септембра држан, под председништвом Гд. окружног управителя Димитрия Чобања збор учитељски, где су сви учитељи из целе панчевачке регименте сакупльни били. — У овом збору раѣено ѥ о том: Како би се могао основати фонд єдан за учитељску мировину. — Доконано ѥ ово:

1-во. Да сваки учитель, без разлике вере и народности може чланом истога фонда онда постати, кад се обвеже, да ће редовно сваког месеца, а почевши од 1. Окт. о. г. по 1 фр. а. вр. у исти фонд прилагати.

2-го. Кад се од веће власти штатути одобре и потврде, да онда сваки члан има 5 фр. а. вр. као ванредни прилог уложити.

3-ће. Да се умоле сл. општине да у помоћ овом племенитом заводу притеку, да се угледе на Сакулску и Идворску општину, ков су нам на ову цел свака по 10 ланаца земљ обећале. — Слава им!! Оне пак општине, ков немаю толико земљ, да нам по 10 ланаца на ову цел жртвовати могу, умољене су да нам у готовом новцу накнаду у име земљ даду. —

4-то. Моли̇ће се висша власт, да овоме добротворном фонду 1000 ланаца ритске земљ по ѳетину цену уступи; како би пре до цели доћи могли.

5-то Сваки неожењен учитель, кад се женио буде, мора нѣгова супруга пре венчања 100 фр. а. вр. у исти фонд дати; како би и она право на мировину из истога фонда имала. Ако узима учитељску кћер има нѣгова супруга право на мировину и без овога улога.

6-то. Удовац учитель кад се женио буде, мора нѣгова супруга половину или 50 фр. а. вр. у исти фонд приложити.

7-мо Фонд ће овай онда у живот ступити, кад на 40000 фр. готовине нарастио буде.

8-мо Мировина ѳ систематично приређена. Од 10 година службованя починѣ са 100 фр. а. вр. па до 300 фр. найвише.

За штатуте примио се гд Чобић да их напише. А кад се потврде саобштићу вам у свое време. .

После овога ѳ заключено: да се сваког месеца у сваком компанији, а сваког теченя школског у Баталиону зборови учитељски држе, где ће се прегледати рад из месечних зборова, а у месечним зборовима радиће се о напредку наших народних школа. Избраня су за ове зборове председници подпредседници и деловоће. И ови су ишли са Господином Директором Нѣговом високородию Господину Пуковнику, да га моле, да ову ствар потпомогне! —

Само овако браћо сложно напред! Са оваком племенитом идеіом и са оваким одушевленѣм и заузиманѣм, доћићемо до оне мете и цели к коіой тежимо! — Покажимо дакле браћо

народу српском да знамо шта нам је позив, и да нам напредак наших народних школа на срцу лежи. А делаймо неуморно на полю просвете народне, ер ћемо само онда моћи се прави последователи српског просветитоља и првоучитеља св. Саве назвати.

Іован Илић
учитель.

Школске вести.

ВЕЛИКА ДЕВОЈАЧКА ШКОЛА. Браћа наша Чеси, после великог и озбиљног труда отдржаше побједу на полю изображаваня свог младежи, те сад већ код њи не само у основним школама, него и у реалкама и гимназияма учи се на народном језику, а не искључиво на немачком. Особито се браћа наша у Ческой стараю о том, да им се кћери у духу народном и на материнем језику уче. Осим многих обичних девојачких школа, основаше они недавно велику девојачку школу у Златноме Прагу. Ова школа смештена је у красном зданию, и освећење се свечано $^{5}/_{10}$ Октобра ове године. Слава браћи нашой Чехословенима, што се тако озбиљно стараю за просвету своих кћери! Ми им искрено честитамо на дан отварања њиховог овог новог и најважнијег завода за васпитаванје и обучаванје цвета женске омладине, и желимо, да питомице прве велике девојачке школе Ческе, по времену на месту определења свог покажусе као достойне матере и васпитатељке синова, кои ће народ чески до највеће славе и валиности подићи. У једно пак обзирући се на наше потребе позивамо читатељ наше нека свойски настое у општинама српскима, да родитељи свою женску децу у школу точније шаљу; да се подижу по свим већим општинама школе учења и радиности за девојчице, а у најотменијим местима нашима да се припреме чине за подизанје и отваранје велике девојачке школе. — Време је већ крајње да барем женску децу нашу од туђинских васпитательних завода и од обезнаређења посредством ових, чувамо; да кћери наше васпитавамо у духу наше народности, а да би то чинити могли дижимо школе и заводе за ученје и васпитаванје наше женске деце!

КАНОНИЧКА ПОСЕТА И ШКОЛА. У Мукачеву приликом канонићке визитације држане 8. Септембра ове године посетио је епархијални архиереј преосв. г. Стефан Папковић тамошњу руску народну школу, и испитивао је ученике и ученице особито у читаню и пояню црквеном, сам будући велики љубитель и зналац црквеног пјења. Том приликом изјавио је Архипастир овај свою радост и задовољство над успјехом ученика, и покланяо је најбољима књиге и иконе. Затим је посмотрио станове учительске, и нови парохиални дом. Сутра дан држао је он седницу у школском зданию, на коіой је читан записник о стању цркве, парохије и доходака свештеничких. Том приликом наређио је исти Господин Епископ, да се девојчице у народној руској школи од дечака оделе, и да се у другой школской соби чрез девојачког

учителя обучаваю, изявивши да се општина има само за собу постарати, а сав остали трошак на издржаванѣ школе и плаћанѣ учителя он ће из своѣ благайнице подмиривати.

НОВА ШКОЛСКА ЗДАНИЯ У ОДЕСИ. У Одеси ѳ општина грађанска недавно заключила, да се о нѣном трошку подигну три огромна и лепа здания за народне школе. Свако здание имати ће велики врт, у коме ће се деца учити вртарству, и двориште са домаћим домоводством за мустру, где ће се женска деца учити држаню домаће живади, готовленю масла, сира и. т. д. — Осим тога одески грађанин и шпекулант А. М. Бродской, поклонио ѳ кућу у вредности од 25,000 рубаля, да се у ню смести нова ѳдна народна школа. — Ево врстна примера за углед српским богатим людма! Подижимо на све стране и ми школе, и то по преимућству основне српске мушке и женске школе; приносимо на то жртве, ко како може; плаћаймо добро народне учителѣ. па ће нам се добри наш народ осветити и у напред поћи. Господо свештеници и народни учителѣи, и ви уставне старешине по варошима и жупанияма гледайте, да у кругу делания вашег, моћним своим упливом, имућние људе добротворима школским учините!

НОВА СРБСКА ШКОЛА. У Новом Сланкамену отворена ѳ ове есени нова српска Школа. За учителя од управе сл. Регименте петроварадинске наименован ѳ Господин Цветко Поповић изучени сомборски приправник и бивши учитељ у Буковцу, Годишня учителска плата у овой новоотвореной школи износи: 360 фор. а. вр. 6 хвати дрва, стан и врт кои заузима ѳдно јутро земљ.

ИЗБОР УЧИТЕЉА. Општина Румска приликом избора учителя за свою главну и тривиялну школу, на прво место предложила ѳ за учителя IV. разреда досадашнѣг привременог учителя у истом разреду Г. Арона Аршиновића; за учителя III. разреда Госп. Стефана Милашиновића; за учителя II. и I. разреда Госп. Димитрия Нешковића; а за учителя ѳднокласне предградске школе у Старой Руми Господина Стефана Арсеновића. Надати се да ће дотичне школске власти овай правични и безпристрастни избор потврдити, и да ће изабрани ови млади учителѣи, као што су досада у наукама отликовали се, тако и од сад дужности свог звания савестно и са добрим успехом вршити, и тим поверенѣ честите општине Румске подпуно оправдати.

УПРАЗНЂНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА. У Меленачкой женской школи упразнѣно ѳ женско учительско место; плата ѳ: 500 фор. а. вр. слободан стан и за огрев нуждна слама. Учевни ѳзик ѳ српски. Приправнице кое ово звание желе добити имаю молбеницу с крштеним писмом са сведочбама о свршеним наукама, о владаню и досадашнѣм службованю, ч. конзисторіи темишварской што пре поднети.

У Товаришеву у Бачкой упразнѣно ѳ звание учителя женске школе, плата ѳ: 105 фр. три четврти сессие землѣ; 25 пож. наполице; 1 мер. варива; 100 фунти меса. 40 фунти соли; 15 фунти свећа; 6 хвати дрва и слободан стан.

Општина српска у Дубици у Хватской недалеко од Ясеновца потребуе учителя кои ће младеж српском ѳзику и црквеном пояю учити; плата ѳ 17 фор. 50 нов. сваког месеца; осим тога слобо-

дан стан и на целу годину 6 хвати дрва. — Рок приjаве, последњи Септембер.

Ових дана публиковаше на добошу, кад варошке куће у Сомбору да є у Ср. Карловци упражнѣно место србскога Учителя. Овай начин објаве побудио є код овдашњег србског грађанства крайнѣ негодованѣ, а код иновѣраца подсмех и руганѣ. Тражели Карловчани на овай начин и своє немачке учителѣ, или є то само ред отварања стечаєва за србске учителѣ, кои се вальда тамо неподашто држе? — Ако желе Карловчани и у обште сви Милитарци наши добити валяног приправника за учителя, то нека објаве у явним листовима србским, као што се то свуда у провинциjалу чини.

Нове кньиге.

* Од „Наукеоваспитаваню,“ кою пише врстни и неуморни кньижевник наш госп. Др. Димитриє Матић изишао є на свет ових дана други део под насловом: „Васпитаванѣ мале деце.“ У овой кньизи говори се о васпитаню деце за прьих шест година живота. Ми ю препоручуємо особито свима нашим свештеницима и учителѣима, а преко ньи родителѣима, кои су ради малену децу свою сходно законима природе човечие одранити и валяи правац дати развитку душевних и телесних снага ньихових. Надамо се да ћемо скорим моћи о овом код нас у новие доба прьом и особито важном делу обширние прозборити, а засада само толико велимо, да би желити било, да га сви родителѣи, кои читати умеjу, помньиво и с разсуђенѣм проуче, а они другима, кои нису читаню вични, валяло би да свештеници ил учителѣи найглавние науке из овог дела популарним начином казуjу, те тако да се начела доброга васпитања распростру по свима кућама нашим, по целом народу србском.

* У Загребу изишла є на свет: „Хисторияньижевности народа Хрватскога и Србскога написао В. Ягић помоћу югославенске академие знаности и умѣтности. Кньига прва. Старо доба.“ У овой кньизи излаже се повест наше кньижевности од седмога до конца четрнайстога века. Кньига є с великом прилѣжношћу и дубоким историчким и старинарским знанѣм веома вешто списана, и открива нам многе досада непознате или редко коме познате ствари из наше прошлости. Важно ово дело штампано є истина латинским словима, али се оно ипак тиче Србаля исто толико колико и хрвата, шта више рекли би да се у ньой обширние и с већим заузиманѣм говори о кньижевной радньи Србаля, кои с ћирилицом писаху, него о радньи осталих суплеменика наших. С' тога би по све желити било да се ова честита кньига и у источном делу народа нашег наиме код нас Србаля, како с ове тако и с оне стане Саве и Дунава, распростре. — Као што Гд. писац вели цело дело прорачунано є на три кньиге: у другой кньизи бити ће изложено средиѣ, а у трећой ново доба кньижевности наше, а све три кньиге састављаю єдну целину с обштим насловом и с єдном пагинацином. Прва кньига износи 13 табака у великой осмини, штампана є чисто и угледним словима а цена iой є 1 ф.

20 нов. Господа учитељи барем по варошима нашима нека се ревностно заузму, па нека и ову ваљану књигу препоруче нашем читаћем свету. Нетреба нам гледати на злосрећну разлику у писменима, која нас још жалибоже од браће наше хрвата раздваја, него читаймо и ми њихове и они наше књиге, кад и онако један и исти језик имамо. Само у слози има нам спаса, к њојзи нам дакле тежити, за њом чезнути, за њу нам се својски заузимати ваља!

Обява.

Код уредништва овога Листа могу се добити ове књиге: Библичне Повести Новога Завета у библичним речима од Н. Ђ. Вукићевића. Цена 30 нов.

Изјашнење св. Литургије вечерња и Утреня од истога. Цена 36 нов.

Спомоћна књига за разјашњаванје црквеног Појања за учитеље и за младеж списао Н. Ђ. Вукићевић. Цена 36 нов.

Науке из св. Писма за наизуст ученје. Цена 10 нов.

Назначај женскињем по светој речи Божјој, од свештеника Богдана Кузмановића, — са сликом. Цена 50 нов.

Од ових књига на првом месту назначене Библичне Повести штампане су о трошку уредника овога листа, с' тога се на сваких десет екземплара даје један на дар, а уз то још се на 25 екземплара даје на дар књига: Мисли о уређењу црквено просветних отношаја Срба у Аустрији, која се иначе за 60 нов. а. вр. продаје. Остале горепомењуте књиге, што се овде налазе, јесу својина фонда школскога листа, с тога молимо све пријатеље овога фонда, да се око распродавања постараю.

Уредништво „Школ. Листа.“

Оне читатеље наше, који лист овај примаю а за њега још једнако дугую, умољаваио поново да што пре предплату пошљу. Сад ће то најлакше сваки учинити моћи. Који нам дугую и за лањску годину, те такође позиваио, да се што пре отдуже, ер је томе већ крајње време. На жалост има много општина и више манастира, који нам како за лањску, тако и за ову годину дугују; с тога смо принуђени опоменути, да се и овостручни дужници што скорије на дужност своју сете.

Издаје и уређује Никола Ђ. Вукићевић.

Брзотиском Андрије Вагнера

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Број 19. У Сомбору 15. Октобра 1867. Год. IX.

Школски Лист излази месечно двапут: сваког 15. и последњег, а Пријатељ српске младежи излази као додатак школскога Листа. Цена је за оба Листа 4 фор. на годину.

Мисли и изреке једнога од првих педагога новијега доба.

НАУКЕ И ШКОЛЕ.

Ни један предмет не заслужује толико пажњу и уваженја, као наука хришћанска. —

Наука хришћанска онда је од успеха ако пређе детету у унутрашње убеђење, ако се претвори у крв, душу, осећање, — само та живот даје и изводи. —

Леньи и неваљали учитель наће одма повода, да предавање хришћанске науке напусти и од своје дужности одбаци. —

Оно је најбољи учитель вере, у кога је осећање и свест о вери развијена и изображена. Без тога не вреди никое знање и никое казиване, па ако ће се ко по сто пута заклинати на сваку реч од символа вере. —

Дечу ваља оставити и чувати у њиовой невиной вери и ухваню. Полемика о вери пред децом, не само да је неуместна, него највећа лудост или опачина. —

Наука о разлики вероисповести спада на људе, кои су дозрели за критику. За децу су само обшта хришћанска правила, само су та за њи разумљива и обште спасоња; а што распаја, раздражује, није за децу. —

Има ли за невину детиу душу отровније и хришћанству противније науке од оне, да је само она црква, у коioj је оно, једина у коioj се спасти може, а све друге да су безбожничке или кривоверске, па Богом проклете. — Свака интолеранција кое му драго врсте била, има увек гадну намеру. —

Пошто је један Бог, Бог свију људи, и сви људи један морал имаю, кои не истиче из догме, већ из нарави људске, и

пошто се права религозност — (чежња у човеку, да дође у хармонију са идеалом истине доброте и лепоте с Богом) — не сме бркати са конфесиом, — то се има у школи неговати та религиозност независно од конфесиони диференција, има се учити само она општа наука вере, у хришћанској школи опште еванђелско и апостолско хришћанство, што ону природену религиозност снажи, а не полемика, што своим раздорним питањима љубав ближњега, ту праву језгру хришћанства заеда и убија. —

Поштованье људства и она љубав, што све људе, цео род људски обухвата, то є по мом мнѣню практична језгра од сваке вере. Сваки є сепаратизам, расцепленѣ, и свађа због конфесиє подгриза, са њим пада и нестає толеранције и хуманитета. —

Школа има посла само са децом, а не са чивутима ни протестантима, ни папистама; она треба све оне раздорне ствари да уклања од деце, и да сву важност на оно полаже и о оном да говори, што људе сближује, а не оно, што их завађа. Само тим служи човечанству и ставља темељ за побраћенѣ људско, а уклања препоне и раздоре, што слабе многу па и нашу нацију. Само тим, уз уздизанѣ оних учевних материјала, што су кадри национо осећанѣ и мисли најболѣ да побуде и оснаже, постає права и национа народна школа. —

Што год разуман човек не може да схвати, па нека ће се и по сто пута на оно заклињати, оно опет остає за њега rudis idigestaque moles, остає caput mortuum, што никад неће његовом срцу говорити, ни волю скланяти, покретати, опредељивати. —

Хришћанска наука има да почне са приповеткама из старог завета, па да пређе на живот Спасителя, после на приче његове и изреке из св. писма, и ово особито да се добро изучи и к срдцу прими, по том се тек прелази на молитве и песме црквене, изясненѣ цркве, богослуженя, празника и заврши се са катихисисом вере. —

У рачуну є главно правило, не ићи ни корака далѣ, док ниє све оно што предходи добро схваћено. Неопроштени грех є само по прописаном плану терати далѣ и са семестрима прелазити на следеће оделенѣ од студије, а не гледати, да л' су деца све што предходи добро схватила. —

Код рачуна зависи све само од увиђеня. Ко брже болѣ трчи на вештбанѣ у примерима, тай ће опет да истера на онай стари бесвесни механизам, што никад ништа вредно ниє. —

У красопису пре и више се уради разумљивим упућивањем да деца виде и схвате шта є правилно и лепо, него само голим вештбањем. —

С науком читаня валя на то ићи, да се на супрот стане оној данашњој ненаситљивости што не бира, шта ће да чита, него се задовољи са свачим што пре дограби, ма оно најлуће било. —

Ко само чита а не мисли о том, тај ми долази као онај ждера, што све прождире, а ништа несвари. —

За вештбањ дара мишленя загонетке су врло згодне ствари ал' не да се кажу, већ погађаю, наводећи и упућуюћи из далека, док се не погоде. —

Ко год не познає свога оташтва и свога рода и племена, ниє човек, већ кукавица и нико и ништа. —

Сваки учитель валя да има точно описано своє место и целу историю од своє општине. —

Земљопис почињ са своіом постойбином и нацртом онога места, де є дете и школа, па одатле прелази на најближу, а после све на далю околину, до найдальих краєва света. —

Прва наука из историє треба да буду бигорафиє и монографиа из своє народне историє. Тим има учитель да задане децу на она велика и славна дела своих деда и прадеда, и то не само царева и кралѣва, коє не могу деца себи узети за образац, већ описе славних люди рођених у найнижим колебицама, а из свакога реда и врсте славнога деланя. —

Ниє ни помислити, да се може икоя грана од природословних наука са децом исцрпити. Зато є правило, да се одбере само оно, што є найважније најпростије и најелементарније, што могу деца одма видети и гледаюћи добити волю, да уче и остало. —

Високо мислити о природи значи високо мислили о творцу света. Природне науке најболѣ распростиру хуманитет. У сматраню природе, ту є почетак развитка од сваке праве вере.—

Данашњи педагоги вичу много о развиваню душевних осећаа. Улийте у децу поштованѣ и любав уз познаванѣ живота у природи на билю и животињи, па неће требати толико о запуштеном развитку душевних осећаа викати. —

Природопис почињ са точним и наситним сматранѣм поєдиних познатих животиња, биљака и руда, па сравнююћи их и истражуюћи налике и разлике хвата их у природне фамилиє редове и царства. —

Преко є нуждно, да се сваком старијем детету, будућем грађанину, предає наука о уставу и управи државе, о постојећим законима, о општим и грађанским правима и дужностима. —

Оћу да уче деца у школи радити, не само главом, већ и рукама, и ово не само женска, него и мушка. —

Наука песме престати са навршеном двапајстом годином. Са 12 година ниє још дете сазрело, па ма на кои рад да пређе, рад на нћговој души песме престати, єр тек ту настаю године најважније и најопасније. —

Тек у недељној школи долазе главније науке : разумљивија наука вере и морала, удубљењ и утврђењ моралних начела и карактера, наука о дужностима и правима грађанскима, о одношаю грађанина према властима и држави, познавањ земаљских закона особито казничких. Пре свршеног узраста не би смео нико од ове школе ослобођен бити. —

Недељна школа не треба да престане ни у 15-ој години, него са све манћ недељних часова да траје до 20. и преко 20. године. —

Женску децу ваља учити свима оним радњама и вештинама, што су нуждне за воденћ куће и гаянћ деце. —

Ми смо сви ради, да своє кћери удомимо, да буду домаћице и матере, а ничим их не приправимо за тай велики позив, да буду ваљане домаћице и ваљане матере. —

Да изобразимо ћерке, да буду ваљане матере, нема боље приправничке школе, него што су малодечије школице, зато би ваљало уза сваку већу девоячку школу одма и ову школицу дићи и с тим ни по часа не почасити. —

Природословље, новија єзици, математика и новија историја то су данас најпоглавитије науке и знања за људе средњега стања. —

Само незналица ће још и данас тврдити, да є велика школа нуждна за изображењ грађана. —

Латински и грчки єзик само є за оне, што оће строго од науке да живе, а грађанину не вреде данас баш ништа. —

Слобода науке, то є врло простран и врло пуст појам и готово увек застрани у самовољство. —

Дугачке ферије увек су од велике штете. —

НАДЗОР ШКОЛА.

Два поглавита узрока што не напредую школе то су, што нема довољно ваљаних учителя, а још манћ ваљаних настојателя и управителя. —

Добар свештеник слаже се са учитељм, па обоица приятелюю школи и раде само оно, што є на корист науке и васпитаня; а кои се свађаю и отимлю о првенство у школи, то су кукавице и несрећници. Учитељи и свештеници валя да се међусобно помажу у своіой великой светой задаћи, и да єдан другога подижу на све лепши и свойскіи рад, а оне, што се само препиру о власти и о првенству, валя да општина, ако є себя и своіой деци приятель, без трага отера. —

Нисам никако за то, да се узме школа из шака свештеника, алй ни зато, да се исключно њима повери; зато онога од њих поштуєм, кои не имаюћи на то довольно знања и вештине признає то, те уступа оном, ко их има, а мрзим на онога, ко има знања и вештине, па неће да ради, и гонио би га іош већма, него онога, кои нигде ништа о школи незна, а онамо се трпа да ради и да заповеда. —

ВЕРА И МОРАЛ.

Теоретични пантеизам или атеизам, о ком се сумњам да га има, није найсрамотніи. Далеко є срамотніи онай практични атеизам, што само живи за свою личност. —

Морал стои у близком сродству са вером, ал није апсолутно од ње зависан. То се и отуда види, што є само єдан морал на свету, а вера има неброй. У найвишой потенціи морал є самосталан, изтиче из чисте любави добра, и єсте та сама любав. —

Морал основан єдино на специялной конфесіи увек є дволичан, пошто се само манћему делу људства с любави обрће, своима верима, а далеко већи део људства презире. —

Мржня є свойствена само оной вери, што се издає, да є само она кадра, да учини човека блажена. —

Без духа хришћанскога није можан напредак ни облагорођенє људства. —

Свака држава што приморава свое граћане на ову ил ону формулована конфесию, тера их на неморалност. Не тиче се државе кое су конфесије поданици, то є ствар свакога овога за се, а држава има само да тражи моралну валяност од своих граћана. —

Морал може с религиозношћу тако скопчан бити, да буде

плод тога, — то є религиозни морал. Има много људи што су због вере неправедни, нетолерантн, грозни, неморални — то є религиозни неморал. Има моралних људи без вере то є го морал, морал без вере. Најпосле има људи и без вере, и без морала, то су најгори измет људства. —

Преглед наука,

које є у јавном учитељско-приправничком Заводу српском у Сомбору течаем школске 186⅔ године, Приправницима II. и I. разреда катихета предавао.

(Продужено.)

II. ПРИПРАВНИЦИМА ПРВОГ РАЗРЕДА.

1. Наука хришћанска.

Три највеће врлине хришћанске: вера, љубав и нада тумачене су и течаем ове школске године свршене по штампаној књизи званој „Православнога восточнога вѣроиспповѣдания Катихисис за више ученичке разреде у богоспасаемой епархіи Бачкой;“ наиме пак предавано є: о изворима богопознаваня и богопоштиваня, о старом и новом завету, символу вере и деоби његовој, као о Богу оцу, Богу сину и Богу духу светом.

У првом од ова три отсека символска изашћење су особине божије, створ овога света, видна и невидна створења божија и промисао божји; у другом отсеку показана су дела христова, и то откако се овде на земљи појавио па док се на небо узнесао није; у трећем пак отсеку тумачено є о даровима светога духа као и о плодовима тих дарова, за тим о єдној, светој, саборној и апостолској цркви и њеним заповестима, о светом крштењу и осталим тајнама, и о четири последња, као: смрти, општем васкрсењу, страшном суду божијем и вечитој награди.

У другој највећој врлини хришћанској т. є. у љубави показане су дужности према Богу ближњему, и себи самом; за тим о гресима, добрим делима и молитви господњој.

У трећем пак главном делу ове науке хришћанске говорено є о том, чему се хришћанин тврду веру као и постојану љубав имајући надати има; за тим о блаженствима. — Седмично 1 час.

2. Библичне Повести.

Како стари тако и нови завет свршен є течаєм ове школске године оним редом, као што су ове свете повести у библіи назначене. Употребљена є књига Даничићева под насловом „Приповетке из старог и новог завета.“ При приповеданю ишло се на то, да є све ясно, кратко и разговетно, и колико є више могуће да є у библичним речма.

Понаособ из старог завета свршено є: 1) Постанѣ света, 2) Први грех, 3) Брат брату крвник, 4) Потоп, 5. Кула Вавилонска, 6) Како є Бог изазвао Аврама, 7) Вера Аврамова, 8) Содом и Гомора, 9) Исак, 10) Сарина смрт, 11) Исакова женидба, 12) Јаков и Исав, 13) Јаковљево путованѣ, 14) Како су Јосифа браћа продала, 15) Јосиф у Мисиру или Египту, 16) Како су Јосифова, браћа дошла у Мисир, 17) Друго путованѣ браће Јосифове, 18) Како є Јаков ишао у Мисир, 19) Мојсиє, 20) Мојсиє пред Фараоном, 21) Изласак из Мисира, 22) Євреіи у пустињи, 23) Заповести божіе, 24) Лакомо гроблѣ, 25) Уводе, 26) Буне єврејске у пустињи, 27) Смрт Мојсијева, 28) Исус Навин, 29) Судіе, 30) Рута Моавка, 31) Гедеон, Јефтаіе и Сампсон, 32) Илиє и Самуило, 33) Самуило и Саул, 34) Давид пастир, 35) Давид и Голият филистимски, 36) Давида гоне, 37) Смрт Саулова и цар Давид, 38) Урінна смрт, 39) Авесалом, 40) Помор у Израилю, 41) Соломун, 42) Деоба царства, 43) Ахаав и жена му Језавеља, 44) Пророк Илия, 45) Єлисиє, 46) Ропство Асирско, 47) Пророк Јона, 48) Пропаст царства Јудејског, 49) Пророци, 50) Ропство Вавилонско, 51) Данило, 52) Како су Єрусалим на ново сазидали, 53) Естира и стриц іой Мардохео, 54) Єздра и Неемия, 55) Антиох цар Асирски, 56) Мататия и нѣгов сни Јуда Макавеј. Завршетак.

Из новог пак завета свршено є: 1) Како се арханђео Гаврило явио Захарію и Марін, 2) Рођенѣ Исусово, 3) Мудраци од истока, 4) Исусово детињство, 5) Како є Исуса Јован крстио и ђаво га кушао, 6) Апостоли. Свадба у Кани, 7) Самарянка, 8) Наука на гори, 9) Чудеса Исусова, 10) Іош друга чудеса Исусова, 11) Велика грешница и жена ханаанка, 12) Смрт Јована крстителя, 13) Притче Исусове, 14) Богати и Лазар, 15) Деца и богатуни, 16) Милостив Самарянин и немилостив слуга, 17) О смерности, 18) Преображенѣ хри-

стово, 19) Лазар, Марта, и Марија, 20) Цвети, 21) Беседе Исусове, 22) Виноградари и царева свадба, 23) Беседе Исусове о послетку света, 24) Тајна вечера и прање ногу, 25) Исус у Гетсиманији, 26) Како су Исуса ухватили, 27) Исус пред Кајфом, 28) Исус пред Пилатом и Иродом, 29) Како су Исуса на смрт осудили, 30) Исус на крсту, 31) Погреб Исусов, 32) Ускрс, 33) Како су два апостола ишла у Емаус, 34) Како се Исус явио Томи апостолу, 35) Спасов дан, 36) Тројице, 37) Смрт Стефанова, 38) Како се Савао обратио, 39) Како се Петар опростио тавнице. Седмично 1 час.

3. Тумачење Еванђелија.

Еванђелија су тумачена оним редом, којим се у цркви читају; што є §§ 11 и 12. у Катихетици за тумачење еванђелија прописано, то є при овоме у обзир узето. Еванђелија пак моралног садржаја, као што су: прве, треће и деветнаесте недеље после духова, за тим сиропусне и треће недеље часног ускршњег поста, изучена су од речи до речи на памет. Седмично 1 час.

4. Литурђика.

Као и у II. разреду, будући є заєдно предавана.

5. Типик или Правило Црквено.

6. Појање Црквено.

Као и у II. разреду, єр су оба ова предмета заєдно предавана.

7. Граматика српска.

У овој науци изложени су закони єзика, по којима се правилно говори, чита и пише. Ова наука дели се на четири дела, од којих 1. показує науку о гласовима, 2. о постаању и значењу речи, 3. о облицима, и 4. о реченицама или синтакси.

Прва три дела свршена су у овом разреду течаєм и ове школске године, наиме пак 1. о словима, њиховој деоби и претвараню, 2. о пригласицама или акцентима, 3. о говорима или дијалектима, 4. о видовима речи, као именицама, придевима; броєвима, заменицама, глаголима, наречицама, предлозима, свезама и усклицима, 5. о облицима оних видова говорних, који промени подлеже.

Код именица постављене су три промене по роду удешене; код придева две, и то по окончаю тврђем или мекшем; код глагола пак шест промена, ков су по врсним уметцима удешене. — Све ово предавано є по Даничићевим Облицима, и Вуићевой српской Граматици удешеной и устровеной. Седмично 1 час.

8. Граматика црквено — словенска.

По књизи названой „Грамматика церковнославанскаго язы-ка ѿ Бугнїа Іованнович҃а“ тумачени су сви видови говорни са облицима граматично изведенима. Такође свршен є и правопис коїи се у данашньим црквеним у Русіи штампаним књигама налази. Часловац є читан и на српски преваћан. Седмично 1 час.

ПРИМЕДБА. Недельом и празником свагда беху приправници оба разреда на ексхортаціи, и то од 9—10 сахати пре подне. — Исто тако сви приправници редовно иђаху сваки дан изутра у цркву на ютренѣ и литургію, коя сваки дан у прописано време беше, а недельом и празником понаособ на вечернѣ, ютренѣ и литургію.

У Сомбору 20. Јулия 1867. године.

Димитриє Поповић
Приправнички Катихета и Учитель српске и црквено-словенске Граматике.

Катихизичке Беседе.

БСЕДА 8.

О Сину Божием, Господу нашем Іисусу Христу.

„вѣрꙋю во є҆диного Господа Іисꙋса Хр҃ста, Сына Божіа є҆динороднаго, иже ѿ Отца рожденнаго прежде всѣхъ вѣкъ; свѣта ѿ свѣта, Бога истинна, ѿ Бога истинна, рожденна, несотворенна, є҆диносꙋщна Отцꙋ имже вся бысша.

У другом члану Символа вѣре предає нам св. црква ученѣ о другом Лицу свете троице — Богу Сину.

Єдан є Бог и єдан є син Божіи, раван Отцу по свима Божественим савршенствама. Како вѣрꙋемо у Бога Отца, тако

вѣруємо и у Бога Сина; „кто не чтитъ сина, той не чтитъ отца, прославшаго его.“ Син є Божји не само по том Господ, што є као и Бог Господ вселене, но и по том, што нас є искупио и придобио себи крвлю своіом. Ми смо нѣгови у тешнѣм смислу, као син што припадлежи — Отцу.

Сину Божиєм подпуно приличи име: Іисѹсъ, т. є. Спаситель; єрбо є спасао люде од грѣха, проклетства и власти ђавола. То є име наречено Господу іош пре појављења нѣговог на земљи. „Роди́тъ же сы́на и нарече́ши и́мя є́мѹ Іисѹсъ, той бо спасе́тъ лю́ди своя́ ѿ грѣ́хъ и́хъ.“ — рекао є Анђел праведном Іосифу, обручнику пресвете Дѣве Маріе. (Мат. 1. 21).

Спаситель наш назива се и: „Христомъ,“ т. є. помазаником. У старом завѣту називали су се помазаницима, првосвештеници, цареви и пророци, єр су им заєдно с помазањем (њих) светим улѣм, давани били дарови Духа Светог. Исус Христос далеко є виши првосвештеник, цар и пророк. Он є сам себе принео за умилостивителну жртву за грѣхе целог света. Нѣму є дао Отац сваку власт на небу и на земљи; Он цар не само као Бог, но и као Богочовек, увенчан є славом и частћу за подвиге страдања на земљи ради спасења рода човечиег. Он нам є јасније и подпуније, него сви пророци објавио превѣчне тајне божества, одкрио є све што нам є нуждно ради спасења. Он є Христос, Помазаник, єр є он и без спољашнѣг помазања улѣм, пун Божества и пун дарова Светог Духа.

Тако є дакле Божествени учитель наш, коега се именом ми Христијани, дичимо, коега ученѣ исповедамо, заиста Христос, Син Бога живога! Он наша глава, — а ми чланови нѣгови, Он наш Учитель, — ми ученици нѣгови, Он наш Творац, ми створења нѣгова; Он наш Господ, — ми слуге нѣгове. Слуге? . . . Но он сам нас нас хтео назвати слугама, да како? браћом, друговима своим (Іоан. 15. 15.) Тако є пун љубави, тако є к нами милосрдан Спаситель. Єсмо л' достојни ми таке љубави, таког милосрдија? О пресладки Исусе! Твоим су се именом истеривали бесови, лечили болни. Прогони из нас, кои твоє име призивамо, прогони бесовске страсти: гордост, завист, сваћу, излечи наше душевне и тѣлесне болѣ. Немамо добрих дѣла, коя би нас оправдала на суду твом; само єдну имамо надежду и утѣху: верујемо, да си ти Бог наш, а ми люди твои. „Всякъ и́же исповѣ́сть, я́ко Іисѹсъ є́сть Сы́нъ Бо́жій, — Богъ въ немъ пребы́ваетъ, и той въ Бозѣ́.“ (Іоан. 4. 15), казао є љубимац и ученик твој, свети Іоанн Богослов.

Исус Христос назива се Сином Божиим — єдинородним. „Тим се означава, де є он єдан само Син Божи рођен из суштества с Богом отцем; слѣдователно превазилази далеко све Анђеле и свете мужеве, кои се називаю Синовима Божиим — по благодати," или по усиновленю чрез Исуса Христа, кои „даде область чадомъ Божиимъ быти всѣмъ вѣрующимъ во има єго" (Іоан. 1. 12.).

Син Божи превѣчно се рађа од Бога отца безтѣлесно, духовно и нама непонятно. Никако се сполшно не може изяснити то превечно, Божествено рођенѣ. Да би се иначе јасније изразило, да є Бог Син єдиног суштества с Богом Отцем, свети Отци саставили су речи: „свѣтъ ѿ свѣта, Бога истина ѿ Бога истина." „Кад погледимо у Сунце, видимо видело, од тог видела рађа се видело у свој подпебесној; но и єдно и друго єдно є исто видело нераздѣлно, єдне природе. Тако исто Бог є отац вечно видело, од нѣга се рађа Син Божи, кои є такође видело; но Бог Отац и Син Божи єдно є вечно видело, нераздѣлно єдног Божественог єстества." (Прост. катих).

А шта значе речи: рождена, не сотворена? Речи су те састављене против нечастног учења Ариевог осуђеног на првом вселенском Сабору.

Последнѣ речи другог члана: „имже вся быша," садрже ученѣ, да є Исус Христос, као Бог, творац вселене; потоме што є Бог Отац све створио са Сином своим, као вечном премудрошћу своіом и вечним словом своим: „въ началѣ бѣ слово, и слово бѣ къ Богу и Богъ бѣ слово. Сей бѣ искони къ Богу. Вся тѣмъ быша и безъ Него ничтоже бысть, єже бысть." (Іоан. I. 1 — 3.).

И тако верујемо и исповедамо, да є Исус Христос Син Божи, єдиносуштни и нераздѣлни с Богом отцем, творац и владика земље и неба, да є Он наш Господ, Спаситель, Посредник, Цар и Учитель. Но не заборавимо притом, да ће Он бити Судија и Наградитель. Осим Исуса Христа „нѣсть ни ѿ єдиномъ же иномъ спасенїа. Нѣсть бо инаго имене подъ небесемъ, даннаго въ человѣцѣхъ, ѿ немъ же подобаетъ спастися намъ. (Дѣян. 4. 12)

Да би се данашња беседа наша о Сину Божием утврдила у уму и срцама нашим, опетуймо и свагда у свако доба говоримо с умиленѣм срца кратку молитву, кою нам даје света Црква: Господи Іисусе Христе, Сыне Божій помилуй насъ! Аминь.

ЗАХВАЛНИЦА

Господину Дру Натошевићу заслуженом Школском Управителю

од учительског збора српске главне школе Сомборске.

Господине!

У повестници наше књижевности, на коіой учени наши люди и сви кои се узимаю у интелигенцию народну, раде неуморно и живот свой посвећую подизаню и распространяваню народне просвете и облагорођаваню душе и срца, прибависте и Ви себи за свагда єдно достойно место, са коега се узвисисте из многих синова народа српског, єр ви сте тай, кои истории образованости наших народних школа заче прву найсяйнию страну.

Сходно духу цркве, народности своє и духу времена добро уређене школе єсу основа, на коіой се народна будућност зида, с тога и сви свестни народи свойски прионуше око уређиваня и преображая своих школа, коє ширећи просвету у народу праве човека — по себи створа земнога — интелигентним господаром света. —

С тугом признати морамо, да наше народне школе стояху у веома ядном стању; али данас ниє тако, данас нам се срце и душа распламћує што с поносом и поузданћем погледати можемо у просветну будућност наших школа, єр мудром управом, неуморним радом, безпримерним пожртвованћи, вештином и педагогичким тактом Вашим за последньих ових десетак година, за коих им бесте управитель, уредисте их онако, како ће у найодличнием смислу речи развияти и распростирати праву и чисто моралну просвету у народу нашем; учинисте, те се у њима све промену тако, да и оному механизму, што є онда у њих било, данас већ єдва трага имаде.

Знамо веома добро, колико много остає, да се іош уради на великом овом делу — на пољу школског рада — што га Ви почесте и унапредисте, но даће Бог па ћемо га и довршити, єр Ви ударисте темељ чврсти нашой народной школи, коя постаде већ огледало духа народна.

Господине! ниє нам намера да Вас пред светом хвалимо,

хвали вас дело Ваше, ков ће остати вечно у народу српском и добиће код потомства још боље поштованє и достойнију оцену, но код неких савременика наших; оћемо да кажемо, да нам је јако жао, да жалимо, из све душе наше, што се растасмо с Вама: но дочим знамо, да сте Ви то сами желили, утеха нам је подпуна. Само Вас још молимо, да нас и на даље умом своим управљате и као звезда водите путем, кои нам показасте, како треба да извршимо завет великога безсмртника нашега св. Саве, те да прибавимо школи нашой достойно место међу школама просвећених народа у Европи.

Примите дакле Господине нашу дубоку захвалност за Ваше велике и врле заслуге око наших народних школа и њихових учителя, примите наше искрено штованє, љубав, поздрав и најврућу жељу, да Вас свемогући Бог много лета у животу уздржи на славу, част и корист новој домовини Вашой и народу Српском!

Живео!!

Дано из седнице учительског збора, српске главне школе сомборске држане у Сомбору, на дан првовенчаног краља 1867.

(Следују подписи местног управителя, катихете и свију учителя срб. главне школе сомборске.)

Допис.

Ђ. М. Из Вршца. (задоцнено). Под председаванјем Пр. Г. Флипа Трандафиловића окр. протопресвитера и школског управителя држан је овде 2. Августа учительски збор, на коме је прво прочитан записник пређашњега збора. Затим су учителји казивали своје приметбе на задату одпре тему: „Ков се мане и недостатци у нашим школама опажаю.“ На предлог Гд. председника заключено буде да учителји са школским старателима за време ферия сву за школу способну децу точно попишу и опомену родитеље да их у школу шаљу; даље да се осную местни школски фондови, из коих би се сиромашној деци књиге куповати имале. Потом је докончано да се у свима школама округа овог недељне школе држе, и то да недељом и празником пре службе Божие имаю учителји и катихете младеж од 12 — 16 године с повтораванјем предмета из основне школе занимати, а после подне да свештеници сву младеж у науци вере обучаваю. Том приликом заключено је да се и за ове недељошколце попис направи. — Учителји вршачки јаве да шегрти неуредно школу посећују, и да многе од њи мајстори прикриваю и у школу непуштаю. На ков заключено буде, да се ше-

грти попишу, и магистрат да се умоли ради нуждне у том помоћи. Напоследку опет умоли и опомене Гд. Председник све присутствујуће, да се заключака овога збора свойски придржаваю, и да свагда напредак учће се младежи пре очима имаю, и тим се збор заврши.

Школске вести.

НАИМЕНОВАНЯ УЧИТЕЉСКА. Бачка консисторија наименовала є, а високо министарство просвете потврдило є под бр. 11880 за учитељ у Молу: Лазара Јосимовића за мушки, а Јована Стоиновог за женски разред. — Онай є свршио шести а овай пети гимназијски разред у Карловци, а обоица препарандију у Сомбору и проглашени су, да су способни за учителя главне основне школе са особитом препоруком. Явило се іош 18. компената, међу коима две приправнице.

Будимска консисторија наименовала є за учитељ: 1. у Чипу Милоша Павловића, кой є изучио трговачку недељну школу у Будиму а препарандију у Сомбору године 1867. а проглашен є, да є способан за учителя основне школе у Будимской епархіи. — Ниє се нико више явио. Потврђено од министарства под бр. 11536.

2. У Мађар Болю: Бранка Влашкалића, кои є изучио. 6. гимназ. разред у Суботици, а препарандију у Сомбору год. 1855, положио є пак практични учительски испит у Сомбору год. 1867. Способан є за учителя основне школе у Будимской епархіи. — Явио се іош Тодор Павловић. — Одобрило министарство. под бр. 11539.

3. У Медини: Боголюба Ћосића, кои є изучио 4. гимназ. разред у Осеку, Богословлю у Карловци а препарандију у Сомбору. Способан за основна учителя. Ниє се нико више тражио. Одобрило Министарство под бр. 11537.

Позив на нов лист духовно-књижевног садржая

„ПАСТИР.“

Од неког времена явише се у српской књижевности различни листови, кой и почеше по многим гранама научним подпомагати развијање корисних знања и наука у читалачком свету нашем. Радујући се том појаву мислимо, да ће унапредак већ престати сметић, због коіих се до данас видге у српству не яви ни єдан лист, кои би ширио знања по струци богословской у народу нашем. Зато смо наумили, да с благословом господина Митрополита нашег Михаила оснуемо овде у Београду єдан духовни лист, у коме би се и нама и другима образовани лицима у струци богословской дала прилика, да порадимо, како би развијање богословских знања подеднако ишло с развијањем осталих наука и знања у народу нашем.

Да є такав духовни лист потребан и да може донети леша плода, доста ће бити, да само ово речемо:

1. Неоспорна је истина, да су начела изведена из хришћанских догмата и јеванђелског морала поуздан водја у овоме свету, како ћемо достојно провести век свој међу браћом, а да и не споминемо, да нас живљење по тим начелима спрема за наше више, небеско опредељење. Задахнути душе тим узвишеним начелима, напоити срца добротворним пићем њиховим, значи стварати поштење, челично карактере, развијати племените грађанске врлине.

2. Хришћанска је вера чврсто везана са судбином народа нашег више можда него у икоје другог. Кад се она у њему утврдила и процветала, онда настаје најсјајније доба српског државног живота; кад смо злим удесима допали ропства у туђина и иноверника, она очува у погаженом народу нашем живу успомену минуле славе и величине и неодољиву жељу за слободом и самосталношћу; кад смо устали против насилника својих од четири стотине година, те започели дело народног ослобођења, она беше поглавити покретач борби тој, беше најмоћнија потпора у свима подвизима врлих отаца наших за народ и земљу. Објашњавати развитак те вере и утицај њен на прошлост и садашњост нашу, то је колико и разлагати најглавнији живаљ у бићу народа нашег.

3. Ова света вера, која је била овако верни пратилац народу нашем у свима и срећним и несрећним тренутцима његовим не треба да слаби, већ ваља све већма да се снажи међу синовима српскога народа; нити се може допустити, да проповедници слова господњег, којима су предходници од политичке пропасти наше па до не давно били готово једини писмени људи у народу нашем, заостану иза осталих представника данашње просвете наше у другим гранама научним. Па зато је прека потреба, да се постарамо о свима средствима, којима би се стало на пут, да се у младом народу нашем не умноже, у следству равнодушности верозаконе, жалосни појави покварености и пада моралног, већ да се колико је год могуће очуваю строге врлине честитих предака наших. А да би се народ, који тежи к умном развитку свом, предохранио од свега, што може наудити нарavствености његовој, да би му развијање умних способа ишло у највећој сугласности с облагорођењем срца и душе, највише могу допринети људи, који по свом положају стоје у ближем додиру с њим. Образовани а родољубиви свештеници и учитељи овде су на првом месту. Радити, да нам свештеници и учитељи прибављено знање своје умножаваю и разгранюю, како би све већма ширили у народу животворне луче хришћанске просвете, подгревали љубав к поштеном животу, распаљивали свети огањ за народност, за слободу од ига туђинског, то је другим речма заузимати се за светлију будућност нашег домаћег и народног живота.

*

По овоме, што довде рекосмо, наш духовни лист, који смо назвали „Пастир," имаће тежњу да објашњава начела наше православне вере, да упознае читаоце, од колике је она вредности за сваког Хришћанина, нарочито за нас Србе, да чува лепе и благе обичаје народње, да буди у срцима људи склоности к добру, истини, правди, поштењу.

Према оваковој тежњи нашег листа штампаће се у „Пастиру" све, што се тиче наше православне вере и цркве, а на име:

1. Састави догматички.
2. „ црквено-исторички, највише српске цркве.
3. „ хришћанско-морални.
4. „ о разлици наше вере од других.
5. Животописи знаменитих црквених учителя и проповедника.
6. Беседе и разна хришћанска поучења.
7. Доносиће се по могућству кратки а точни извештаји о важним новим књигама и списима црквене књижевности; о радњи архиерејског сабора; о сувременом стању свештенства и т. д.

Сви састави, кои ће се штампати у „Пастиру“ писаће се сасвим популарно тако, да ће их свак лако разумети и схватити. А уздамо се, да ћемо одговорити задатку „Пастира,“ кои му овим програном намењујемо. У томе храбри нас и дата реч од више наших пријателя, кои су образовани на вишим духовним заведењима, да ће нас у овом предузећу својски подпомагати. Покрај тога примићемо саставе и од других свештених и световних лица, ако се само с програмом нашим подударе.

„Пастир“ ће почети излазити 1. Новембра ове године и то сваки пут сваке недеље на целом великом табаку у осмини. Стаће како за кнежевину Србију тако и за све српске крајеве на годину 60 гр. или 6 фор., на пола године 30 гр. или 3 фор. на три месеца 15 гр. чар. или 1 фор. и 50 новчића. Новци се полажу напред, и поруке без новаца неће се уважити. Ко пошаље новце за 10 уписника добиће један лист на поклон. Преплата траје до конца Октобра ове године. Господа уписници нека точно означе најближу пошту за достављање листа.

„Пастиру је једина потпора да се може појавити и опстати та, што се надамо топлом одзиву од српског читалачког света; а мислимо, да ће се у њему наћи доста кои ће бити нашег уверења, да вера представља врло важну улогу у судбини народа, па да ће нас радо подржати у овом послу народнога замашаја. Нарочито пак уздамо се у своје другове, свештенике и учитеље народне; ер смо уверени, да и њима тако исто као и нама лежи на срцу, да богословске науке буду што више заступљене у колу осталих наука и знања у књижевности нашој. — У Београду на малу Госпођу 1867. — Уредник „Пастира“ Никола Поповић, свешт. и професор хришћанске науке у београдској гимназији.

Явна кореспонденција.

Г. П. Купусаровићу правнику у Сакула. Ваш Господин Отац подпуно је за ову годину предплатио, и још преостаје код мене 1 фр. што ће се у предплату за идућу годину урачунати.

Г. М. Атанацковићу у Новом Селу, и Г. Бошковићу уч. у Војки, Подпуне броеве Школ. Листа имамо само од 1862. год. по 1 фр 60. н. од 1864 свега броева осамнаист по 1 фр. и од 1865 броева 6 с два додатка и садржаем по 50 нов. — Књиге оне могу се у књижари С. Шена у Сомбору добити.

Издаје и уређује Никола Ђ. Вукићевић.

Брзотиском Андрије Вагнера.

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Брой 20. У Сомбору 31. Октобра 1867. Год. IX.

Школски Лист излази месечно двапут: сваког 15. и последњег, а Пријатель српске младежи излази као додатак школског Листа. Цена је за оба Листа 4 Фор. на годину.

Мисли и изреке једнога од првих педагога новијега доба.

ЈАВНИ ЖИВОТ.

Најплеменитији људи само су се о томе старали, да поправе стање људства у малом и у великом. —

Будење свести за опште благо, то је данас најлепша и највиша задаћа. —

Сваки грађанин до онога последњега надничара треба да стоји на у најманьой али склопљёной цёлини, да има свою дружину, а ова своје скупштине, де би сваки поштен члан друштва имао свой глас, па да се ту светују о усавршеню свог рада, о своим дужностима и правима, да један другом делом и саветом буде на помоћи. —

За човека одушевљена за обште благо нема данас благослова без удруженя свију оних снага, што исту тежню имају. —

Никад ништа од онога грађанства небуде, које нема ни својих друштава, ни својих органа, ни чланстава. —

Ваља не само занатлие да склопе свак своје друштво, него и лекари и правници и учитељи и свештеници, и сви. —

Наше потомство имаће посла, док схвати наше време, како је можно, да читава друштва и зборови, да најизображенији и најученији људи за све имају више свести, него за уређење јавнога живота.

За честита човека нема данас више приватне среће без општег благостања.

Рођаем у друштву упућенисмо, да єдан другом у животу помажемо. Исто то ниште од нас и она виша племенитија свест. Ко год є овај глас и позив у себи осетио, примио є идею божанства у себе. —

Живот у држави ваља да буде живот активне дружине позитивна саучешћа и међусобнога помагања. —

Без општинске свести и заєдничке радње свију за опште благо и напредак чине људи само просту гомилу, а не друштво. Друштвени живот онде є само, де се заєдничка друштвена општинска цел унапређує. Само у правом друштву има и правих друштвених снага, што се само ту развијаю и ту раде, де є општинске свести и духа. Зато нетреба да има никаквих тайних ни сепаратичких друштава. Ко год ступи у ков є тайно и затворено друштво, што није сваком честитом грађанину приступно, тай своју снагу извлачи од општинства и одриче є општинству, а то неби никако смело да буде. Ја сам безбусловно за све, што є явно, и препоручуєм то свима, а мрзим на све, што год се крије од явности. —

Домаћи, породички живот многих врло є штетан по друштво. Човек што є само ограничен на своју породицу увек є и другчије ограничен и єдностран, и тим стиснут и себичан. Таки човек није кадар, да ради шта опште-корисного. Многи од тих људи не само да нису општинству на корист, него су још од штете. Сви ваља за тим да тежимо, да споимо породички дух са племенитим општинским. —

Зар није можно начинити у сваком месту бар по єдну дружину од припознато найплеменитих људи, што би себи узели за цел да унапреде опште благо. Само збор таких људи кадар є унапредити општину у свакој струци. Све што у том кругу има одношая на благо и свију скупа и сваког појединце, био би предмет световања и договор за тай збор. —

Изображенє є опште благо, општи напредак снага и ослобођенє у найпространијему смислу те речи. —

Найтврђи град, што га данас могу општине и државе да дигну за своју одбрану противу своих душмана, то є просвета народа. Оне мале сеоске кућице што се зову школе, то су данашње тврђаве

дињ. Де те цветаю, ту є и народ снажан и срећан, богат и напредан, ма био најмањи, а де тих нис, или де те пропадаю, ту мора и тај народ пропасти макар био другчис највећи. —

Дистервег.

ЗАПИСНИК

првог јавног збора учитељског у Протопресвитерату Сегединском, Диецези Бачкој,

кои є 31. Августа 1867. у Српском Бечеју, под председништвом окружног управитеља, пречастног Господина Александра Бостића држан.

У ком учествоваше од част. Г. свештеника и местних управитеља школских: Јован Цветковић из Фелдварца, Урош Нинић из Мола, Алекса Јосић из Срб. Бечеја; од Господе Катихета: Александер Поповић из Срб. Бечеја, од Господе местних Старатеља школских: Тома Иванић бележник из Фелдварца, Стефан Попадић подкнез из Срб. Бечеја, Аркадија Матић тежак из Петровог Села; од г. Учитеља: Трифун Влашић ђакон из Сенте; Арон Илић и Евђеније Вучић из Мартоноша; Тома Јанкићевић из Сегедина; Ђорђе Луданић, Никола Коњовић и Ђорђе Гојковић из Суботице; Драгутин Дадић и Никола Кирић из Аде; Сима Нинковић и Милош Летић из Фелдварца; Тима Слепчевић и Ђорђе Марковић из Петровог Села; Алекса Докић и Лазар Јосимовић из Мола; Тодор пл. Брановачки из Сенте; Лазар Поповић из Шандора; Ђорђе Петровић, Стеван Жекић и Ђорђе Глибоски из Срб. Бечеја; Од господе гостиу и грађана: Ст. В. Поповић свршени правник из Пеште, Др. Арон Војновић одветник из Срб. Бечеја, Тада Елчић економ из Срб. Бечеја, Милутин Татић, жуп. пристав из Куле, Сима Стефановић економ из Турие, Мита Соиборски земљомер из Срб. Бечеја, Ђорђе Крестић сврш. медицинер и Сава Крстић медицинер из Срб. Бечеја. Димитрије Зорић сврш. Богослов и певац из Срб. Бечеја, Ђорђе Петровић сврш. Богослов из Мартоноша, Велько Поповић и Ђорђе Радосављевић учит. из Турие, Велько Поповић сврш. приправник из Мартоноша, Исидор Стојановић и Самко Стојановић економи из Срб. Бечеја, Стеван Јоцић трговац из Срб. Бечеја и Вуја Главашки тежак из Српског Бечеја. —

Сакупљени збор помоли се Богу.

По свршеној молитви председник отвара саветованје збора,

препоручујући, да се сваки говорник само чисто опе ствари придржава, коя у делокруг данас скупљеног збора спада, а на против, избегава све оно што би чию личност вређало.

За овим се приступи избору деловође, за кога избрани буду Стеван Жекић и Ђорђе Глибоњски учитељи Српско-Бечејски.

Тома Јанкићевић поздравља срдачном беседом сакупљени збор; изявлюе велику радост, што од оваког братског договарања леп изглед има на бољи и сретнији напредак народних школа.

Збор му се одазвао са „живео.“

1. Збор овај имаюћи пред очима велике опе користи, кое из оваког здруженог договарања по напредак основне народне школе проистећи могу; — пре свега за дужност своју сматра, високой влади, што е наредити благоизволела, да се окружни учитељски зборови држати имаю, усрдну своју захвалност и овде одати и изявити, твердо уздаюћи се: да ће свестно држанѣ тих зборова, повода дати, да висока влада допусти и главне учитељске скупштине држати, у коима ће из целе овостране православне Српске Єпархиє учитељи и други народне школе искрени поборници учествовати моћи.

2. Збор овај приметивши, да у средини своіой невиди врле трудбенике народне школе: Павла Берића, Милоша Ђурчића и Александра Чичовачког учителѣ Молске, коих е користну раднюо немила смрт, у найлепшем цвету младости прекинула. — —

при спомену имена младих тих сатрудника своих, тронут жалостном судбином њиновом, тужно и узбуђено одазвао се том спомену са „Бог да им душу прости“ и „вечна им памет.“! —

3. Читаю се ланьске године предлози зготовлѣни и поднешени од Ђ. Луданћа, Ђ. Марковића, М. Д. Деановића и Ђ. Глибоњског, и пита се: да л' ће се при овима остати, или ће се и други саслушати, пак после о свима по себце реч водити?

Збор се изяви, да жели при донешеним и ставлѣним предлозима остати и о њима договарати се.

4. Луданић и Марковић узеше своє предлоге натраг, єр увиђаю, да є оно, што предлагаше од чести постигнуто. Деановић са болести одсутствуе; тако узе реч Глибоњски, и пре

свега прочита свој писмени састав о правој важности народних школа — —

збор є овај чланак пазљиво слушао и са одобраваньем до знања узео.

5. Пређе се на предлоге, и тим поводом поведе се реч о школској молитви пре и после предавања. По дужем договору буде решено —

да се при молитвама неодређују правила, те да се нечитаю єдне и исте при и на свршетку предавања, но да се на изменце узимаю како свршене молитве, тако и тропари, псалми, као и друге научене духовне песме. С тим ће осим Богомолє и по повтораньє вишеречених од велике користи и добитка бити, а и више времена на остале предмете остати. Приметило се іошт и то, да ће молитве на сазиданє душевно деце, онда найвећи утисак причинити, кад сваки васпитатель, не само говором, но и своим добрим примером њима и у цркви и у школи и ван ових, предходи.

6. Заподене се реч о школским читанкама, почем неки приметише да нису у духу народноме сачињене и списане па и по нашу децу, као Србчад, пробитачне бити немогу. —

Овим поводом устане Ст. В. Поповић, и моли, да му се у збору допусти говорити, не као учителю од струке, но као Србину, коме добро народа на срдцу лежи, што му се и дозволи. У говору свом наводи, да су саданє наше школске читанке, прво пуно погрешне, што се єзика тиче; друго, што су кроз и кроз немачким духом написане и вели, да су с тога више отров него душевна рана по нашу децу. — Наводи далє, да су у том погледу читанке у Кнежевини српской много болє, и предлаже, да се узме у обзир, напредак читанака у осталих народа а нарочито у Србіи, па да се према томе израде читанке, ков ће одговарати потребама нашим. У далєм свом говору вели, да школа неваља само єдну страну човека и то разум да развија, но треба и срце да му облагороди, развије, и у пуной складности васпита и изобрази. —

Овај є говор са бурним допадањем и одобраваньем од збора праћен, и решено є да се позову учитељи Марковић и Глибоњски, да први из буквара, а други из читанака поимснце недостатке наведу, и у погледу на преустроєнє таковых, своє писмене предлоге о доидућем збору донесу; да се после висока власт школска умоли, да по тада сглављном и од збора усвоєном разпореду, ако за добро нађе, за школе наше,

нове читанке посредством за то способних особа израде и уведу. —

7. Код рачуна како напаметног тако и писменог увидило се да већом строном, у школама овог округа, тежко се успева. После дужег договарања решено є —

да се у првом разреду, као на оном месту где се поред осталих и овој науци, главна и добра основа дати има, од бр. 30. у сва четир вида, умно и писмено, манѣ свршити несме, а више по околности времена и успеха слободно є.

8. Претресаюћи збор редом школске предмете, дошао є и на приповеданѣ библичних приповедака и житија Светих и донешен є предлог да се све ово што украће приповеда, придржаваюћи се свагда поглавито ствари —

узимаюћи у обзир време коє ситнице код ових предмета изискую и односе, збор є усвоио овай предлог.

9. Саветовало се о великой потреби и важности недельних школа, и признало се, да поред све найболѣ волѣ и надстояваня до данас у погледу тога, слабо є шта учињено; решено є,

да се сваке године пре свега деца, из дотичних записника уредно попишу, пак онда чешће висшой власти приявлюю, те ће се иста за ту ствар больма заузимати, и родителѣ оне деце, коя су за те школе способна, опоминяти, а у противном случаю и силом натерати.

10. При саветованю о крайной потреби да се недельна повторна школа у свима местима што пре заведе, учињен є овай предлог и питанѣ: би ли могла и она деца, коя не само основну школу редовно свршила, но у ню ни ишла нису, а старя су од 12 год. примити се у недельну школу, пак да слушаю, док редовни недельошколци прописане предмете повтораваю, а после тога да се и они нарочито чрез катихету, светим молитвама и Православной вери обучаваю? — и би ли таково поступанѣ са овима, успех оних ученика задржавало?

Збор ма да ни мало не сумня о том, да би таково поступанѣ успеху редовних недельошколаца сметало и тай манѣ више задржавало, при свем том знаюћи:

да од стотине за школу способне деце 75. има, коя су 13 год. старости достигла, а основну школу, или су мало, или нимало походила, пак су због тога у погледу религиозно-моралном тако запуштена, да готово ни найманѣга понятия о истиной православной вери немаю, ни єдне молитве како треба

читати а іошт манѣ ту разумети у стаю нису; далѣ узимаюћи у обзир,

да би тай велики брой деце, кад би сваке неделѣ и празника за три године єдно задругим, као већ одрастнїи и разумнїи, у ту школу долазио и ту, да их нико ништа неучи, но само да пазљиво слушаю, како редовни недельни ученици молитве разборито читаю, Еванђелиє и Апостол тумаче, жития Светих приповедаю, пак би од самог тог слушања, и с њима мешања и другованя без сваке сумнѣ доста примила и научила, што ће им за живот користно и душу спасоносно бити; а кад би се іошт и чрез Катихету соразмерно том учила, а и вешти недельошколци побуђивали, да и они помогну ту браћу свою, односно сев, закону Божиєм научити, без чега честити и врли люди нити є било нити ће бити — то заиста пожелани успех, неби изостао! Осим тога многоуважаваюћи и ову врло претежну околност,

да би иста деца тим начином заєдно са недельошколцима после окончаног предаваня свагда из школе у цркву на службу Божию ишла — што би без сваке сумнѣ изостало, ако би се после подне обашка науке ради скупляла — и тако би у раной младости привикла се, сваке неделѣ и празника у цркву иѣи, те би се тим искоренио онай грешни обичай и неразумна мисао, као да є за младеж доста, ако само о найвећим празницима у цркву дође, —

све то свестрано расудивши, збор тврдо држи, да би морални добитак, кои би се тим начином постигао, по сав народ далеко претежнїи и користнїи био, него ли већи успех, кои би недельошколци без те сметнѣ у дотичним наукама учинили, — пак є зато према садашњим околностима, за врло нуждно нашао, да се вишепоменута деца у недельну школу приме, или правиє рећи, и ови и они чрез надлежну власт натераю и примораю, да у ту школу долазе, пак и на њи при преподаваню, саразмерни обзир узме.

11. Договарало се о томе како би се заклада за учительске сироте завести могла, и увидило се да є ово єдан од замашнїих предмета, кои се за кратко време како валя испрпити неможе, зато є предлагано, да се одбор одреди и нѣму та радня повери.

Тим поводом, устане Ст. В. Поповић, и говори, да би могуће било установити єдну учительску задругу, свију учителя Србског народа; та би задруга имала две цели: єдну научну

а другу материялну. Научна би цель била та, да се Српски учитељи скупляю сваке године на учитељске састанке, где би могли већати о напредку српских школа; а материална цель, што би се у той задрузи могла основати заклада за учитељску сирочад; заклада, коя би могла пружати и новчане помоћи оним учитељима, кои су по далѣ, па немогу да допутую до места састанка. У случаю, ако би збор овай предлог усвоио, обећава говорник са своѣ стране, да би готов био проучити такав састав задруга и осталих народа, и да би према томе поднео у идућем збору писмен обширан предлог, кои би саму ствар свестрано разяснио, и могућност задруге свию српских учителя доказао. — —

прима се са општим и бурним допаданѣм и одобраванѣм; а поред тога сходно горнѣм предлогу, решено ѥ: да се одреди одбор, кои ће писмен предлог, у погледу на закладу за сироте учитељске идућем збору поднети. У овай одбор изабрани су Т. Яникиѣвић и А. Илић.

12. Донешен ѥ предлог у погледу на школске испите, ѥр се увидило, да се на недељне и полгодишнѣ испите много времена потроши, због спремања и приуготовленя за исте; даљѣ, по свршеном малом испиту, мисле више родителя са дечицом заѣдно, да су школску годину навршила, пак како іошт к томе, польске радѣ наступе, и незавире више у школу — овай ѥ предлог од збора усвоѣн, ѥр ѥ доказано, да се о напредку школском приликом, месечног, а особито главног годишнѣг испита, свако коме ѥ до тога стало, довољно осведочити и уверити може.

13. Увидило се, да би врло добро било, кад би се при свакой школи по местним околностима школска заклада завести могла, и предложен ѥ слѣдећи начин: да свако дете изузимаюћи сиромаш, месечно по ѥдан новчић доноси. Од овог би се по времену до неке извеснe своте новаца дошло, коѥ би као главница закладе била, и коіом би местни учитель под надзором више школске власти руковати имао. Цел закладе поглавито била би та, да се сиромашни ученици са нуждним опремама школским по снази закладе намире и школске књижнице заводе. —

Ово се све усвоило с тим додатком, да тако исто и новци, за продане пешкире и остале ситнице, коѥ деца на барияци, рипида и чираци при погребу добияю, у ту закладу уѣу. Свршено ѥ даљѣ іошт и то, да се приликом погреба само

најстарија деца за пратњу употребљују, и по детету 5 нов. узима, од којих 2. да се детету за труд да, а остала 3 нов. да се такође школској закладі придодаду.

14. Председник говори, да би високом налогу у подпуној мери слѣдствени били, и да би правој задаћи оваковог збора што больма одговарали, нужно є да се о идућем састанку и практична предавања држе. —

Два учителя Жекић и Глибоњски приявише, да су вольни такова предавања на идућем збору ради угледа са децом школском држати.

15. Питанѣ є састављено: дал се могу школски часови, кои су законом школским утврђени за почетак и свршетак свакидашњег предавања, зими и лети променути, и сходно времену удесити?

збор се изјаснио да то може бити, с тим додатком да се само строго на траянѣ школских часова пази, ни у чему некрње, но свагда обдрже подпуно. Тако исто и што се дана тиче, кога деца школска недељно ради одмора имаю и слободно уживаю, може се по околностима места узети ма кои дан са горњим додатком.

16. Зна се, да є школским законом ѣимнастика, као редовни предмет у школе наше заведена, зато се предлаже и и цео збор позива, да на исту, већу пажню поклони и редовно упражнява —

прима се са одобраванѣм, да се онако и онолико из истог предмета изтерує, колико є о томе у школском Листу писано.

17. Предлог є ставлѣн, да се умоли високо министарство, да високоблагородном Господину Др. Ђорђу Натошевићу, из обзира великих и обште познатих заслуга Нѣговић око поправленија и уређења наших основних школа, управа истих Нѣму повери. —

Овай є предлог дочекан са одушевленѣм, и наређено є, да се што пре молба, ради тога, преко честнѣйше консисторие, на своє место одправи. Господин Ст. В. Поповић умолѣн є и примио се да молбу састави.

18. Почем є саветованѣ овог збора за сад свршено, упитало се: Кад да се збор састане? —

Жеља є обшта, да се светле неделѣ збор сазове и сакупи.

19. Лудаић предлаже, да збор од стране своє изяви благодарност овдашнѣм частном грађанству на љубави и искрености са коіом их угостише —

предлог овай би са свију страна и са општим одобравањем усвојен и до знања стављен.

Председник узима реч и изявлює скупљеноме збору своју захвалност, што бише за тим, и увидише користи, ков од оваковог здруженог саветовања, по школе наше, имати можемо, па с тога поред свију путних тегоба доћи непропустише. Вели далѣ, да успех овог првог састанка, ако баш и није како знатан, али му за то поред озбилног заузимања и надстојавања нашег, лепа будућност предстои. Напомиње напоследку, да ће сва оваква саветовања и договори узалудни бити, ако ми сви за тим небудемо, да се, у колико є можно, и у колико до нас стои, заключци овога и у дело приведу. Уздаюћи се у Бога, изявлює наду на скорашньи састанак и са збором се праща, на ков би са свију страна одпоздравлѣн.

За овим се целокупни збор помоли Богу и тиме у пола шест часова по подне саветованѣ заврши.

Александеръ Бастичь,
окружный срб. основ. училишта надзиратель.

Ђорђе Глибоньски,
Стеван Жекић,
деловође.

Школска друштва.

У Виртембергу постои од год. 1837 школско друштво, што су га завели ондашньи свештеници, ков є цел, да унапреде народно изображенѣ путем основне школе. Друштво се ово подузело, само својом речју да ради. Спочетка є имао сваки члан да уложи годишнѣ 2 фр. за трошкове, а кад се фонд оснажио, пао є улог на 1 фр. данас є само ½ фр. Одма є завело друштво лист као орган, и ради се лепим успехом. Од 1848 год. склопио се из тога друштва одбор за издаванѣ корисних књижица за прост народ, и овай ради врло похвално.

Далѣ постои ту од г. 1840 друштво учителя, што га є завео ондашньи управитель семинарије чувени парох Рике, од малих улога и поклона. Ово є друштво одма завело свой учительски лист, кои є и данас єдан од найбољих листова онде. Ово друштво установило є фонд за помоћ учителя; из тог фонда издато є прошле год. 974 ф. на учительске удовице,

263 ф. на сироте и 142 ф. на болесне учитељ. Главнице нема више но 4500 ф., а остало су све ков редовни, ков изванредни прилози, поклони ил приходи од Листа и од књига.

Окром тог постои од г. 1857 друштво за потпору римских учителя. То є скупило за ово 10 год. фонд од 12749 ф. из прилога од 1002 учители, 453 свештеника и 24 приватних. Сваки прилаже 1 ф.

Лањске године завели су сви учитељи башка друштво учитељско и имаю свой лист, што га є дужан сваки члан да држи. Од г. 1862 постои и друштво єврейских учителя, има их само 38 чланова.

Окром тога завео є прошле год. єдан од учителя са своіом женом полгодишньи течай за учитељке женских радня, имао є 15 ученица, дао є 676 сати у ручним радняма, 114 сата за практичну радню у школи, 56 сата у красно- и правопису, 49 сати у рачуну и састављаню рачунских писмена, 76 сата у рисаню, 64 сати у теоретичној науци о методу и дисциплини, свега 1035 сати. Испити у овой школи испали су на велико задовольство свію надзирателя и власти.

Све ово саопштавамо ради угледа.

Станѣ фонда Школског Листа,

коим Сомборска српска црквена општина манипулира, на свршетку године 1866.

У почетку месеца Јануара године 1866, главница фонда Школског Листа износила є: — — — — — — — — 3071 фр. 98½ н.

I. У течаю године 1866 ушли су ови прилози:

14. Марта, Г. Др. Конст. Пейчић из Павчева од чистог прихода свога дѣлца: Спомени Сави Текелію поклана — — — — — — — — — — 10 „ — „

23. Окт. Преч. Г. Стефан Михаловић Архимандрит Ст. Ђурђевски — — — — — — — — — 100 „ — „

20. Нов. Исти Господин Архимандрит Михаловић — 50 „ — „

Интересс од оба ова прилога има се по жељи Г. дародавца обраћати на плаћанѣ два ексемплара Школ. Листа, ков ће се шиљати єдноме сиромашном учителю Будимске, и єдној сиромашној школи Карлштадске епархие.

— Прилози на фонд Школск. Листа, у течаю године 1866 из Стапара, Митровице и Мокрина, о коима є у бр. 8. 11. 16. и 20. Школског Листа год. 1866 явлѣно, износе — — — — — — — — 6 „ 92 „

За пренос : 3238 фр. 90½ н.

Пренешено: 3238 фр. 90½ н.

II. У течаю године 1866 прилѣни су ови интереси:

1 На обвезницу од 200 фр. а. вр. за целу годину 1866. интерес 6% износи — — — — — 12 „ — „

2. На две државне задужнице Г. Павла Георгиевића, свака од 100 фр. ср. за целу 1866 годину 5% интерес с придом 30% но по одбитку 7½ % доходарине 12 „ 25 „

3. Интерес 6% на суму од 1332 фр. 52 кр. а. вр. за време од 20. Февр. 1866, до истога дана 1867 79 „ 95 „

4. На суму од 125 фр. а. вр. интерес 6% за време од 20. Февр. до 4. Августа 1866 — — — — 3 „ 36 „

5. На суму од 10 фр. што е 14. Марта 1866 у касу унешена, од истог дана до 20. Февр. 1867 интерес 6% чини — — — — — — — — — — — — — ; „ 56 „

6. На капитал Гд. Арх. Михаловића од 150 фр. интерес 6% од дана приманя до последнѣг Децбр. 1866 1 „ 47 „

Сума — 3348 фр. 49½ н.

Примотба. На растеретницу Барона I. Николића од 100 фр. ср. интерес од 1. Маја 1865, ние подигнут, због тога, што уз исту растеретницу нема више купона.

Од овога капитала налази се у издаваню за штампанѣ различитих кньига 996 фр. 37 н. коя сума преко целе године интереса ние доносила. Осим тога на штампанѣ кньиге: „Чланци о воспитаню" издата е 4. Августа 1866 у напред сума од 125 фр., коя такође од поменутога дана интереса доносила ние.

Овако е било станѣ фонда Школскога Листа на почетку Януара ове године, кад е рачун свию фондова, што их прквь. србска општина Сомборска манипулира прегледан.

Станѣ фонда за учительске сироте,

кои се уз фонд Школ. Листа манипулира, на свршетку године 186⅞.

По гласу рачуна у Школ. Листу од год. 1866 стр. 93 изложеног на почетку 1866 године износио е овай фонд — 194 фр. 20½ н.

У течаю год. 1866 као што е обявлѣно у бр. 19 и 23 Школ. Листа од исте године, прилѣ е прилог из Неузине, — — — — — — — — — — 1 „ 94 „

и од Гд. Настића из Србобрана — — — — — — 5 „ — „

Прилог Ђ. Радосавлѣвића учителя у Турiи, (види Шк. Лист. 1867 бр. 1 стр. 16) износи — — — — 2 „ — „

Интерес 6% на капитал од 194 фр. 20½ новч. а. вр. од 20. Февр. 1866, до истога дана 1867, износи 11 „ 65 „

Цело станѣ фонда за учит. сироте износи 214 „ 79½ „

Овако е било станѣ фонда за учит. сироте на почетку Януара 1867. приликом предае рачуна.

Школске вести.

ИЗ СРБСКОГ УЧИТЕЉИШТА. Предавања у српском учитељишту започета су 5. Октобра, пошто су пред тим три дана испити за приманѣ и накнадни испити неколицине ланьских приправника из повдиних предмета држани. — Наредбом в. кр. угарског Министарства Просвете од 1. Септембра о. г. бр. 8906 за привременог професора треће установлѣне катедре на овом заводу именован є Г. Александар Костић изучени техничар и учитель овдашнѣ реалке, кои є добивши на ново званиє декрет од Нѣговє Светости Господина Патрнярха Српског, горепоменутога дана у школу свечано уведен. По смислу горнѣ наредбе Преч. Г. Димитрие Поповић катихет има ове године у 16 седмичних часова предавати своє досадашнѣ предмете (види бр. 17 и 19 овога Листа) изузимаюћи црквено-славенски єзик. Главни приправнички професор Никола Вукићевић у 16 седмичних часова обучава приправнике у педагогіи, дидактици, исторіи педагогие, земьопису, отачаственици и црквено-славенском єзику, а такође и руководи практична покушавања приправника у основном обучаваню. Новоименовани професор Г. Костић у 8 седмичних часова предає природне науке и економију, рачун с геометрином, мађарски и немачки єзик. Господа помоћници Ђорђе Теодоровић и Никола Грујић предаю као и досада, први краснопис и рисанѣ, а други хармонично појанѣ и гимнастику. —

У првом приправничком течаю има 24 редовна приправника, од кои двоица течай понављаю а остали су сада у Завод ступили. Од новопримлѣних ученика єдан є свршио пети гимназиски разред, дванайсторица свршили су четврти гимназ. разред; седморица изучили су трећи реални разред, и двоица су по наредби в. кр. министарства примлѣни условно. Накнадно се уписао єдан гимназиста, и два свршена прогимназисте, кои дозволенѣ изчекую да се за редовне ученике приме. По овоме дакле било би у првом течаю, 27 приправника. Међу овима има 10 Бачвана (и то 4 Сомборца); 11 Банаћана; єдан Србианац из ужичког округа, 3 србина из Баранѣ, 1 из Толне, и само єдан єдини Сремац.

У другом приправничком течаю има 21 приправник. Од ових су 18 прешли из првога течая, єдан є као практичан учитель имаюћи дозволенѣ да учителски испит положити може, своевољно дошао да науке слуша, а єдан є као свршени Арадски приправник и вишегодишњи учитель примлѣн у други течай. Осим ових слуша предавања у II. течаю єдан Србин из Приштине, по имену Јосиф Костић, кои є у Београду другу годину Богословие са отличним успехом свршио, а сада се овде припрема за будућег учителя у своіой домовини. — Између приправника другога течая осморица су Бачвани, (и то 4 сомборца) осморица Банаћани (међу њима 5 вршчана); єдан сремац; троица из Србиє и єдан из Старе Србиє.

Из овога списа увидиће сватко, да завод овай из Србиє и из Старе Србиє више питомаца добија него из Срема Славоније и из Војне границе. Желити би било, да народ српски из поменутих краева

такође синове свое у овай завод шалѣ, како би се ту за ваљане учителѣ о народноі трошку изобразити и потом у школама тамошњим роду свом послужити могли.

Іошт би желити било, да се већ єданпут — по смислу заключеня народног расправног сабора од год. 1865 престану у дољним пределима нашим наиме у Срему и у Славонїи за учителѣ постављати богословци и други неприправни люди, кад имамо србску препарандію у Сомбору, у коіой се младеж наша за учительско звание єдино како ваља приправити може.

На жалост имамо дописа из Бачке и из Баната, у кома нам се туже, да неке општине силом настоє за учителѣ узети богословце и ђаконе кои се за учительско звание приправляли нису. Ми се надамо, да високо кр. Министарство просвете никако допустити неће, да се од постоећих наредба на штету школе одступи, а општинама нашим саветуемо нека бираю себа за учителѣ најболѣ и најврстније приправнике, кои сада без употребленя стое и мораю да из нужде писарске дужности одправляю, дочим би много болѣ у станю били роду свом као учители послужити.

НОВА СРБСКА ГЛАВНА ШКОЛА. Општина варошн Србобрана (Сентомаша) заключала е свою средоточну школу у главну основну школу преобратити, тако да у овой школи ученике првог и другог разреда обучава єдан учитель у єдной школской соби. Као што чуемо за учителя 1. и 2 разреда у овой новой главной школи постављен ће бити досадашњи учитель девоячке школе г. Павао Дамяновић; у трећем разреду бити ће учитель г. Нестор пл. Миковић а у четвртом г. Јован Настић обоица досадашњи учитељи средоточне школе Србобранске. После оваковог поделења досадашня учителиица послова и савршена приправница госпођица Анка Јанковићева примиће на себе и предаваће науке у девоячкой школи Србобранской. Предградске школе остаю у станю досадашњем, у њима ће се само буквариди и часловци учити, а потом ће прелазити мушка деца у III. разред главне школе, а женска у најстарије отделеће девоячке школе Живили родолюбиви Сентомашани, и да Бог да скоро отворили у средини своіой іош и прву србску земльодѣлску школу!!

ПОДИЗАНЂ НОВИХ СРБСКИХ ОСНОВНИХ ШКОЛА. Из поуздиног извора дознаемо, да е општина Новобечејска установила нову девоячку школу с платом учительском од 420 фр. — У Сомбору заключило е ових дана варошко представништво, да се іош две основне србске школе осную, єдна у предградиу Селенчи а друга у Црвенки. Плате ће у свакой бити 420 фр. а сав редовни трошак годишњи на издржаваће обе школе и плаћаће за кирию годчшће ће износити 1200 фр. Такође се у селу Марђити код Вршца о томе ради, да се Србљи од Романа отделе и да се чисто србска школа осную.

НАИМЕНОВАЊА УЧИТЕЉСКА. Ч. Конзисторија Вршачка наименовала е, а в. кр. угарско Министарство просвете потврдило е на бр. 12347, Господина Авакума Травања за учителя мушке светоуспенске школе у Вршцу. Новонаименовани изучио е 4. гимн. разред у Сегедину, а препарандію у Сомбору, и проглашен е да е способан за учи-

теля основне школе с препоруком. Явили су се још: Михаило Стојановић и Филип Милутиновић.

Ч. Конзисторија Будимска у оскудици довољних компетената наместила је привремено за учитеље:

1. У Ловри, свршеног богословца госп. Гаврила Болярића;

2. У Калазу г. Марка Римског;

3. У Србском Алмашу, Ђорђа Бечењка досадашњег Чиниског заступника учитељског, који је учитељски испит у Сомбору положио:

4. У Шиклошу, свршеног богослова г. Богољуба Топонарског;

5. У Литоби, свршеног приправника Илију Савића, и

6. У Херцег-Сулошу свршеног приправника Јована Деспотовића.

Све ово одобрено је од в. Министарства просвете под бр. 11,540 и 12,555, с тим додатком, да се на концу школске године 1868. стечај разпише и ова места онда да се стално попуне.

Ч. Конзисторија Темишварска наименовала је, а в. Министарство просвете под бр. 12,856 потврдило је за учитеље у Србском Св. Петру, и то: г. Владимира Вуића за први, а г. Милоша Алексића за други разред. Вуић је свршио романску препарандију, био је учитељ у Сараволи и положио је српски учитељски испит год. 1865. — Алексић је свршио 4. гимн. разред у Сегедину, а препарандију у Сомбору и проглашен је да је способан за учитеља у основној школи; досада је био српски учитељ у Парцу. Явили су се још. Светозар Миладиновић, Јован Жупуњски, Сима Болманац и Сава Бугарски.

УПРАЗНЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА. У Вел. Кикинди на предградској школи. Плата је: 520 фр. слободан стан и огрев.

У Гаду, плата 84 фр. 3 ланца ораће земљ, 1 ланац ливаде, ¾ л. баште, 30 пож. жита, 10 пож. кукуруза, и стан.

У Соки, плата 113 фр. 3 ланца земљ, 36 пож. жита, 3 хв. дрва и стан.

У Малом Бечкереку, плата 147 фор. 3 л. земљ, башта, 55 пож. жита, 10 хв. дрва и стан.

Учебни језик у прва три места је српски а у четвртом српски и романски. — Молбенице за сва ова места поднети се имају ч. конзисторији Темишварској.

Још је упразнено учитељско место у селу Чалми у Срему. Молбенице се имају на ч. Архиђиецез. Конзисторију поднети.

ЛЕКАРИ И ШКОЛСКЕ ЗГРАДЕ. Ово последње доба обраћају сви свестни људи велику позорност на школске зграде. Особито се око овога заузимљу млађи лекари, те јавним говорима и предаваньима учинили су на неброј места, да су ниске школске собе узвишене, узане и тесне разширене, мали прозори начињени су велики и удесни, са удесном вентилацијом; особито је урађено у томе, да су свуда постављене згодне скамије, те се сила мање виђа примера од кратковидности на деци, од погуривања, искривљења вртеняче, шкрофуле и осталих болештина, а од највеће је важности то, што се на њихову препоруку и заузиманје свуда дижу уз школске зграде игралишта за децу, и

свуда уводи гимнастика, о чему лекари највише настоє, и са чега ће им довек остати слава и света успомена.

УЧИТЕЉИ И КЊИГЕ. У Бечу се склопило друштво грађана на ту цел, да набављаю своим учителима потребне књиге и листове ради бољег изображења у учительской струци. Жалосно, є да учитељи ни у престолници немаю толико плате, да могу сами себи давати за изображаваньє нуждна средства, али є међутим хвале и угледа вредно, да се свестних људи нашло, што гледе за глу оном ма и овим начином колико могу помогну.

КЊИЖЕВНИ ПОКЛОН. Племенита Госпођа София удова Єремић поклонила є Старо-Бечейской Српской школской књижници приличан број разноврстних књига и тим се ова књижница знатно умножила. На овом лепом дару учитељски збор обштине Бечейске госпођи дародателки јавно захвалюе.

ПРИЛОГ НА ФОНД ШКОЛСКОГА ЛИСТА. У Селу Госпођинци на Крстов дан, приликом сеченя колача свечарског у єдном дому, говорио є млади свештеник тамошњи Господин Иванић сакупљеном друштву при столу беседу о проналазку частнога крста. За време овога говора сви слушатељи пазили су и владала є међу њима велика тишина. Пошто свештеник беседу изговори прихвати реч учитель г. Порфирие Бабић и позове друштво, да прилажу на фонд школского Листа. Том приликом приложили су ови. ГГ. Иванић капелан 20. новч; Бабић учитель 40 новч; Гавра Ђукић домаћин 1 фр; Тима Лазукић гост 10 н; Пая Путанов гост 10 новч. Скупљено є свега 1 фр. 80 новч. кою є суму уредништво овога Листа примило.

Явна кореспонденция.

Г. Порфирию Бабићу учителю у Госпођинци. Пролетос смо примили од вас 2 фр. 58 новч. а сад опет 4 фр. обоє у име предплате на Лист Школски, по томе имате добрих 2 фр. 58 н. кое ће се у предплату за идућу годину урачунати.

Г. Димитриевићу учителю у Брестовац. Школского Листа о 1859; 1860 и 1861 нема више у подпуним броевима.

Обштини Мохолской. Ви сте примили Шк. Лист од 1 Ян. до 15 Окт. а бр. 18 вратили сте. Позивамо вас да одма платите иначе ћемо тужити. —

☞ Докле сам могао издавао сам оба ова Листа, сад сам сву примљену предплату издао, а на дугу имам двапут и трипут више него што сам примио. Улудно позивам све дужнике и овогодишње и ланьске, да се отдуже, иначе ћу морати издаваньє Листа обуставити, док дугове неискупим, па ћу тек онда моћи све досадашње предплатнике намирити. —

Уредник и издаватель Школ. Листа.

Издає и уређує Никола Ђ. Вукићевић.

Брзотиском Андрие Вагнера.

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Број 21. У Сомбору 15. Новембра 1867. Год. IX.

Школски Лист излази месечно двапут: сваког 15. и последњег, з Приятель српске младежи излази као додатак школског Листа. Цена є за оба Листа 4 фор. на годину.

Неколико речи о полазеню школе.

Изображенѣ єдног народа зависи од свију школа нѣгових, а не само од народних. Но почем є сваки човек члан друштва, то се ишту од нѣга она знања, коя су свакои човеку нужна, дакле обшта, и без коих он ниє свезан духовном везицом за друштво. А да ми можемо само духом напредовати то свако зна. С тога су подигнуте народне школе; с тога валя и сва деца у школу да иду.

Само у оним државама учинило се да сваки граћанин читати и писати уме, у коима родительи мораю свою децу у школу да шалю. Код нас є отац као и у Хинеской опуномоћен господар у погледу образованости свога детета. — Истина био би знак свести народне, да сваки отац дає свою децу у школу без да мора то чинити. Ал и они код нас кои раде тако, нечине то што познаю важност школе, него већина их чини из оног узрока што се налази у актама Будимскиh за старе наше школе, (штампано у Матици). А тай є узрок: „да се не битанце“ или да нису на врату код куће, што є свеѕдно. Людма, кои тако мисле, школа є онда као нека безпослица. Майсторима є опет нашим школа као нека мода, єр є срамота да майсторско дете неиде у школу, као што є срамота да майсторска девойка иде без кринолина. Ово што сам рекао, найболѣ се потврђує тим, што ти люди за найманаю ствар какву зауставе дете од школе, па онда га уче да каже: био є болестан. Тако детету даю начин, коим може од школе остати, па ниє чудо ако га употреби да превари и учителя и родителѣ. Они опет люди, кои мисле на образованѣ своє деце, одна их друге године или іош прве (особито женску) даю из

наших школа у немачке, као да наши учитељи нису достойни деце њихове.

Али ма из коих узрока деца школу полазе, главно є 1. да сва полазе 2. да школу пре времена не остављају.

Тежак наш досада волио є да му дете овце чува него да у школу иде, ер онда би чувара плаћати морао; он се дакле више брине за овце свое него за дете. Дпоген би заиста и код ових људи казао, да би волео бити њихов овац него њихов син. Да ли ће се овакви људи обратити, ако виде шта знају ћаци њихових суседа и пријатеља? Да се пред сваким таким тежаком по једно ђаче продуцира, било би без успеха, ер мрзи да є нужно то човеку што он сам нема. Селяк ми є једном говорио како деца лепо у цркви пою; ја га на то запитам, зашт не шаље и он свое дете да научи појати. А он ми одговори: „знаш све є то лепо што уче тамо у школи, ал нема є тешко да чобана напевни.“ Више су њи тако чули лепо појаће у цркви, али више њи мисле као и овай селяк. Могул ту речи помоћи? Истина за опомињање речима најзгоднје є место цркве, ал колико су они такви речи пропустили с једна ува на друго. Ел ми пала кад реч на срдце? то є једно питање с овим, всуе се поправили. Где се речи примаю ту потреба друге мере. Другчије валяло би да се свештеник договори са званичним старешинама, па да оне људе, кои нису послали децу у школу званичним служитељи позову и да реку, дошло є време да сваки мора давати свое дете у школу и свештеник да их посаветуе, како є то грех код децу свою ни чему не уче. Зашто се не би ово средство код нас употребило, кад за исту цељ други народи часиће и приморавање као средство употребляю.

Друго є да деца не оставе пре времена школу. Хваленје оне деце, кои од школе не изостаю, није на свои месту ер деца нису крива ако уредно у школу не долазе, него родитељи, као што није ни заслуга њихова ако долазе. Мислим да су престале оне школе, у коима се догађало бежање од школе. Али вальда децу нећемо хвалити што не беже од школе.

Исто тако илоги учитељ говори деци да сваки дан приповедаю код куће шта су у школи научила, да корист, коју су добила у школи, покажу отцу. Али учитељ не треба да заповеда (свака реч учитељева за дете є заповест). Дете незна зашто то чини, него мисли зато што родитељи незнаю, па их он учи. Тако мисли и гдекои отац пак одма запушти детету уста са „знам и то боље него твой учитељ.“

Горе є іош кад учитель забрањује казивати што се у школи ради и учи. То є само код оних учителя, чия деца да смеду казати не би имала шта, єр се у школи готово не учи ништа, ал учитель понашањем своє у школи вешто сакрива под тим огртачем. — Сваки учитель ваља да ради по савести, да поиисли да є то єдино полє радње нєгове, на ком є класє скупоценије од злата, па да се школа нечини само да є, него баш да єсте права школа. А родитељи ће се заиста уверити о том, єр кад дете добије єдну ябуку, оно се хвали код куће а како се неби хвалило добитком у школи; само ваља да доиста шта добија, да од истине што научи.

Што се тиче деце, коју родитељи пре времена у туђу школу даю, примећујем овиша, да по децу ниє добро, да тако рано многе єзике уче. Таково дете незна іош српски, єр оно познає само мало ствари дакле мало и речи, па кад ученє своє рашири само на речи а не и на ствари т. є. више различних речи за єдну ствар употребљује, онда ће то дете мешати речи у говору и ни єдан єзик чисто неће знати. Али ако и научи, па какву корист, кад незна паметно да збори, а заиста у туђој школи се неће памети научити, єр се тамо предає єзиком ког дете неразуме.

У Швајцарској. С.

„Буди миролюбив и задовољан!“

(Єдна лекција из I. Читанке бр. 11).

Начин предаваня за прву єзикословну читанку ясно є изложен у кратком упутству, а после у Шк. Листу од год. 1862. стр. 242. али ипак неће с горег бити, ако и я овде поред целокупног рада єдногa предмета наочигледно представим, како се имаю приповедке у народној школи предавати.

Начин предаваня є двојки. Прво, може учитель у школи деци приповедити, па после испитати, или задати деци, да онай предмет код куће прочитаваю, кои ће слєдећег дана предавати, па да деца сама пре предаваня на питања учителєва саржай приповедке из сећаня казую, тим би се начином мање времена потрошило, а деца би имала и код куће посла. Ту би тек учитель најболє видео, ков дете разуме оно што чита. У обадва случая, после тога пређе се на следећи рад:

Деца отворе свою читанку, и нађу ту исту приповедку,

и прозвано дете чита на одсеке. Но почем у приповедци под бр. 11. нема подељења на одсеке, то ће учитељ моћи приповедку ту овако поделити. Први одсек, до: „доклѣ Бог неда боља времена.“ — Други одсек до: „па забораве и благодарити.“ — Трећи до: „мирно и смѣрно отиде кући.“ — Четврти: „болној својој матери.“ — Пети је до: у хлѣб умѣшени.“ — Шести до краја, —

После сваког оваког одсека, учитељ задаје згодна питања: о коме је ту реч? шта се о нѣму каже? и т. д. Деца на питања одговараю у подпуним реченицама.

Пошто је читанѣ на одсеке свршено, прозове се једно дете, да исту приповедку прочита у целости, а друго да ју приповеди, па се онда прѣће најглавнијем послу, а то је испитиванѣ из целог предмета, које треба овим од прилике начином да иде.

О чему смо ми сад читали у овој приповедци? — (Како је неки богат човек у време скупоће довео сироту децу у свој дом). — Па шта им је рекао? — Ели то било лепо од тога човека? — Какав је он био, кад је тако чинио? (милостив). — Какво је он добро дело с тим учинио? — (Дело милости телесне). — Која су то дела милости телесне? — Каквога је срдца био тај човек, кад је чинио тако? — (милостивог). — А каква је то добродѣтељ бити милосрдан? — То је плод дарова св. Духа). — Како се зове та добродетель? — (Милосердије или милосрђе).

Знате ли који пример из Библије, где се каже, да је ко био милостив? —

Ст. завет: Како Ноје из милости спрам голубице прима је унутра. — Како Авраам прима милостиво она три путника. — Како Јосиф милостиво дочекује браћу у Египту. — Како царска кћи прима малога Мојсеја, па га васпитати даје. — Како Бог храни Израилтяне у пустињи. — Јонатан како воли Давида. — Како она удовица у Сарепти прима Илију пророка у своју кућу. — Како Товит сахрањује мртве. (Часловци говоре оне примере које знаю, а остало псалтирци.)

Нови завет: О милосрдном самарянину. — О немилосрдном богатом човеку и сиромаху Лазару. — Христос теши Марту и Марију да неплачу за Лазаром. — Како Христос повраћа у живот младића Наинског сажаливши се на матер. — Како Христос трпељиво подноси увреде од жидова и пра шта им. —

Житија светих: Како св. отац Николај тајно даје милостињу оним девојкама. — Св. Николај спасава од смрти три грађанина и три невино осуђена војводе. — Св. Јован милостиви богато дели сиромасима. — Василије велики подиже болнице и надгледа сироте. — Св. Мартин милостиви (Св. Мрата) даје полу огртача свога сиромаху, да се од зиме сачува. — (Ово је за псалтирце). —

Из Буквара: како Сава учи Станка. — Како се учитељ с децом моли Богу, да Милоје оздрави. — Како Добрен неће ластче у гнездо и даје сиромаху опанке.

Нар. песме. Мајка св. Петра. — Косовка девојка. —

Бисер и драго камење: О путнику у градињу. — О просјакињи. — Како је Мојсије милостив спрам јагњета. — Голуб и пчела. —

Примери из I. и II. читанке, могу се само онде наводити, где су сва три разреда. Ти би били ови:

Из I. читанке: Како Стана исправља Стојана, што је погрешио. — Како је госпоја градоначелница помогла Богдановој матери. — Како Драгутин и Смиљана примају оно просиче у очи Божића. — Како Елисавета у време глади заранује сиротињу. — Како онај газда прима Живка и даје га у школу. — Како онај војвода у Млетцима даје сироче на занат. — Како добротворни Епископ 200 сирочади издржава. —

Из II. читанке: Како свештеник прима дивљака у своју кућу. — Како је онај газда дао погорелцима богати дар. — Како је сиромах надничар примио смрзнутога калфу у своју кућу. — Како је богати човек послао удовици краву и вреће са житом. — (бр. 51.)

Изрекења и пословице које се овде у свезу доводити и испитивати могу у школи од сва три одељења:

1. Еванђелска. Благо милостивима, ер ће бити помиловани. — Ако ко напоји једног од ових (сирота), само чашом студене воде, заиста вам кажем, неће му плата пропасти. —

2. Апостолска. Ко добро чини, од Бога је, а који зло чини невиди Бога. — Будите сви сложни, братољубиви, милостиви и понизни. —

3. Мојсијева. Ако брат твој у беду падне, помози му, и прими га себи, нек брат твој код тебе буде. — Туђина који вам је прибегао, не гоните; него га држите и љубите као своје и себе саме. Ако брат твој у сиротињу падне и теби

се у службу понуди и прода, не држи га ако роба, него као брата свога. —

4. Соломонова. Ко неће плач бедног да чује, неће ни његa у беди други. — Ко своје ухо одкреће од плача бедника, тај ће сам плакати, и нико му се сажалити неће. — Ко се бедном смилује Богу чини; он ће му напуно вратити. — Ко се бедном смилује и њему ће Бог. — Ко бедног гони Бога вређа: ко Бога љуби, он є и бедном милостив. —

5. Сирахова: Ко бедном помаже, и њему ће у време беде други. — Буди сироти отац, па ће и теби Бог бити, и већма те, него твоја мати миловати. — Ко се људна смилује, и њему ће Бог; ко се људна не смилује, неће ни њему Бог. — Не одврати лица твог од бедника, до Бога уздисај његов допре, кад се на тебе заплаче. —

6. Товитова: Не одврати лица твог од бедника, па неће ни Бог свог лица од тебе одвратити. Чини милостиње колико можеш; ако имаш много, подај много; ако имаш мало, подај од мала мало, тако ћеш стећи себи залог за време нужде. Нахрани твоим хлебом и гладнога, и покри твоїом хальином и нагога, и од сваког сувишка твог чини милостињу, и не зазири за њом. —

7. Народне пословице: Ко добро чини болѣ дочека. — Учини добро некай се; учини зло надай се. — Чини добро, па се некай. — Єдан другом ваља да помажемо па ће нама Бог. —

Ето видите дечице моја! Милостиви є Бог том добром човеку доста раде дао, па он и треба да невољнима помаже. Немојте мислити да ће сваком то добро пристати, кои има, а види, да ближњи његов оскудицу трпи, па му неће да помогне. Чините увек добра кадгод узможете, єр знајте, да ће вам то — ако не онај, а оно — отац небесни стоструко вратити. Опомените се на страшни суд, где ће Христос Спаситељ рећи: „све што учини ко єдном од ове моје браће, я сматрам као самом мени да є учињно! —

Да видимо шта є далѣ било. Шта су чинила деца, кад им є изнешен хлебац? — А зашто су се отимала? — Каква су то била деца? (Неваљала). Шта вам се іош недопада на той деци? — Што нису благодарила. — Єли то било лепо од њих? — Зашто? — (онај богати човек є њима у нужди помогао, кое нис морао, па су му требали захвалити. Па єсу ли баш сва деца тако непристойна била? — Да кое

ту још био? — Ко је била та Евица? — Шта вам се на њој допада? — (Што је била чиста). — Шта можемо отуда мислити, каква је она дакле морала бити? — Уредна и вредна). — Шта је она чинила? — Зашто се она није отимала? — Каква је она дакле била кад се није хтела свађати и отимати? — (Миролюбива). — Шта је Евица после чинила? — (Евица је захвалила своме добротвору и полюбила га у руку) — Јли то било лепо од ње? — Тако дечице, кад вам ко добро учини, треба свагда да будете благодарни! — Благодарног и признателног човека свако воли и свако му радо помаже, а неблагодарном, ако ко и учини једаред више зацело неће. „Ја ћу вам рећи једно мудро изречение кое треба да запамтите: „Захвалити некошта ништа, а мило је и Богу и людма.“ — Шта је сутра дан било? — Какав је лебац опет Евици допао? — Шта је она с њим чинила? — Коме га је дала? — Шта се догодило, кад је мати начела хлебчић? — Зашто се каже да се мати уплашила? — Па шта је рекла Евици (Шта вам се допада на Евичиној матери? — А зар би био грех, да је она новце затаяла; та онай човек пожда није ни знао за њи? — Против кое би она заповести сагрешила? — Како гласи осма Божия заповест? — Па она то неби украла? — (Ал без знања туђу ствар присвоити то је као и украдено). А кад се што нађе, и то ваља дати ономе, чије је. — Шта је Евица чинила с новци? — Па шта још ој је тай човек рекао? — Шта је можда још била намера истога човека са ти новци? — (Да ню искуша да види хоћели она донети). — А одкуд је он баш могао мислити, да ће она добити баш ту најмању циповку, кад је дао у ню новце метнути? (Отуда, што је знао да ће се остала деца за велике сомуне отимати). — Шта је била намера његова? — Да ню тако за доброту њену награди. — Каква је Евица још била, кад се није хтела отимати о веће хлебове? — (Задовољна). — Кои је човек задовољан? — (Кои се оним задовољава, што има). Тако дечице! Сваки човек треба да је са своји станем задовољан, па не треба му ништа туђега; тай не жели ништа туђе, а кад но жели, неће ни украсти. Онай је човек найсретнији на овом свету, кои је задовољан, ер као што сам рекао, тай нежели туђега, а кои је такав, тога Бог благосиља, и тай ће овога света срећан, а онога блажен бити. —

С. Ж—ћ.

Катихизичке Беседе.

БЕСЕДА 9.

О воплоћењу Сина Божија.

„вѣрꙋю въ Господа Іисꙋса Хр҃ста, насъ ради человѣкъ и нашегѡ ради спасенїа, сшедшаго съ небесъ и воплотившагоса ѿ дх҃а свѧта и Маріи дѣвы и вочеловѣчшася.“

У трећем члану Символа вере садржи се учење о воплоћењу Сина Божија, ради спасења света. Адам и Ева, а потом сав род човечји због грѣха подпали су проклетству Божијем, власти ђаволској, смрти духовној и тѣлесној. Да се спасе човек од пропасти, и да му се поврати изгубљено блаженство, нуждно є било задовољити правосудије Божије, измирити човека с Богом, уништити власт ђавола и отунити жаоку смрти. Но задовољити безконачно правосудије Божије могло є само Суштество Безконачно, слѣдователно ни човек, ни Анђео није могао то извршити. Ко може бити правим посредником међ Богом и човеком, ако не сам Бог? Ко може изгладити грѣхе цѣлог света, ако не безгрѣшни и Најсветији? Ко може разрушити државу смрти, ако не Владика живота и смрти, небесних, земних и преисподњих? Дакле єдан само Бог могао є спасти човека, кои є пао и пострадао! Но како? Како є могло милосрдије Божије човека опростити грѣха, а да не наруши законе правосудија? Безконачно — милосрдни и премудри Бог, у савету Пресвете Троице, одредио є ради спасења човечиег слѣдеће средство: Син Божји изволио є постати сином човечјим, и у смиреном тѣлу човечием свршити све оно, што човек учинити није могао. Одма после падења Адама и Еве, обећао є Бог њима послати Избавителя; за тим є не єданпут потврђивао то своє обећанѣ старозаветним праведницима: Авраму, Исаку, Якову и Давиду, одкривао є постепено људма тайну искупленя и приуготовио их є к приманю Искупителя посредством пророчства. Најпосле кад є рок одређени истекао, испунило се обећанѣ Божије, одкрила се велика благочестия тайна: Бог се у тѣлу явио, Син Божји постао є сином Дѣве; Господ наш Исус Христос нас ради люди, и ради нашег спасења, сишао є с неба и воплотио се од пречисте дѣве Марије дѣйством светог Духа. С вером и побожношћу разсмотримо нешто подробније истине, ков се садржаваю у трећем члану Символа вере.

Господ наш Исус Христос сишао є с неба и воплотио

се ради нас људи, ради нашег спасења, т. е. не ради једног човека, или народа, но ради свију нас, ради свег рода човечиег. Како е велико, како неизказано милосрдиє и љубав Господа к човеку! Син Божји изволио е родити се од Дјеве, постати сином човечијим, — зашто? зато да би људе учинио синовима Божјим. Владика вселене прима вид слуге, да би нама робовима грѣха дао слободу и славу синова Божјих. Чим ћемо благодарити Господу за тако велико снисхођењѣ и човеколюблѣ? Кад би му и сав живот наш са свим добром посветили, и то неби довољно било!

Господ Исус Христос сишао е с неба не променивши места, єр е он као Бог свуда и на сваком месту. По тако е било угодно његовом величеству — да себе смири и на себе прими човечиє єстество. Њега на небу непрестано славе Анђели, а на земљи скрио е он своју славу под видом човека. Најпре е био на земљи невиђен, после се пак појавио у тѣлу. Ето у каквом е смислу речено, да е Исус Христос сишао с' неба! Никтоже взыде на нєбо, токмѡ сшедый съ нєбесе, Сынъ человѣчискій, сый на нєбеси. (Іоан. 3. 13).

Господ Исус Христос воплотио се „ѿ дѣ҃ха сватa и Маріи дѣвы.“ Кад е Архангел Гаврил явио пресветој Дјеви, да е њу избрао Бог, да буде мати обећаног Искупителя, запитала га е Пречиста сумњајући се: „какѡ бѹдетъ сіѣ, идѣже мѹжа нєзнаю? дѹхъ сватый найдетъ на та и сила вышнягѡ wсѣнитъ та,“ одговорио јој е Арханђел. Онда е пресвета Марија изрекла речи, ков су небројена блага роду човечиєм принеле: „сѣ рака Господна, бѹди минѣ по глаголѹ твоємѹ. (Лук. 1. 34 — 38). Од тог доба — Бог слово постао е тѣлом; Син Божји — Сином Маријє. „Он е постао савршеним човеком с тѣлом човечијим и разумном душом, коя се сѣдинила с Божеством и у једном и истом лицу био е прави Бог и прави човек. У Исусу Христу нијє се Божествено єстество променуло у човечиє, нити човечиє у Божествено (єстество), но и једно и друго остало е савршеним у једном Лицу са свима својим својствима, осим грѣха, кои се односи на покварену природу човечију.“ (Правосл. Исп. вопр. 38).

Тако се Исус Христос не само воплотио, но и човеком постао т. е. не само да е примио тѣло човечиє на себе, него е сѣдинио с Божеством Своји и душу човечију, са свима њеним силама и способностима. Два єстества: Божеско и

човеческо у Исусу Христу есу несливена и нераздѣлена. Исто такои две волѣ: Божеска и човеческа, и два начина дѣлања: Божески и човечески, ма да су различни, ипак су нераздѣлѣни у Лицу Исуса Христа. Као човек лежао е Он повиен у пелама, гоњен био од Ирода, осећао глад и жеђ, спавао е, плакао, страдао, умро и погребен био. Као Бога славили су га Анђели, знао е све као Бог, видио е помисле човечије, једном речју лечио е болне, васкрешавао е мртве, васкрсную е из мртвих и вазнесао се на небо. Но повторимо: Бог и човек саставляю у Исусу Христу — једно Лице. По томе Он се и родио од пресвете Дѣве, и плакао, и страдао, и умро, не као човек просто, но као Богочовек. Ето почем су подвизи и страдања Спасителя у облику човека тако неизмерно велики и умилостивителни пред очима Божіим, а за нас тако благотворни и спасителни!

Завршимо нашу беседу поуком св. Цркве: „Отрании Бога вочеловѣчася видаще, устранимся бѣтнаго мїра и умъ на Божественная возложимъ. Сегw бо ради Богъ на землю сниде, да насъ на небеса возведетъ." Амињ.

БЕСЕДА 10.

О пресветой Дѣви Марїи Богородици.

„Вѣрую въ Господа Іисуса Христа, насъ ради человѣкъ, и нашегw ради спасенїа, сшедшаго съ небесъ, и воплотившагося w Дхa свата и Марїи Дѣвы, и вочеловѣчася."

Данас ћемо довршити прећашњу беседу нашу о воплоћењу Сина Божија.

Господ Исус Христос воплотио се од Духа Светог и Дѣве Марије. Рођење дакле Спасителя није било обично, природно, но надприродно и Божествено. Као што е на небу рођен од Отца без матере, тако се на земљи родио од матере без Отца. По томе е пресвета Дѣва Марија, како до зачећа и рођења Исуса Христа била Дѣва, тако е и у рођењу и после рођења остала Дѣва. И тако се пре седам стотина година речено пророчество Св. Исаије испунило: Дѣва „зачела и родила." (Иса. 7. 14.), — и остала чистом Дѣвом. Ето почему св. Црква назива пресвету Марију „Приснодѣвом," и почему се на св. иконама Њеним изображаваю кадгод три звез-

де, ков означаваю тройно дѣвство нѣно: до рођења, у рођењу и после рођења Богочовека.

Ма да є рођењ Исуса Христа било надприродно, ипак є било и природно, због чега се назива Богомужно, или Богочовечие. Исус Христос родио се заиста као човек од Дѣве Марие, узевши од Њ тело човечие. „Женски є род дужан благодарити мужевима,“ говори св. Кирил Єрусалимски, єр є Ева рођена од Адама, и ние од матере зачета, по као да є произишла од єдног мужа. Но Марија є благодарила, родивши не од мужа, но од себе єдне непорочно, чрез светог Духа, силом Божества.“ По томе є Исус Христос заиста Син Дѣве Марие и пресвета Марија права є мати Исуса Христа. Но као што є Божествено и човечие вестество његово неразлучно сѣдињено у єдно Лице; ково што є Син Божји уѣдно и син човечји; и син човечји у исто време и Син Божји, истини Бог; то се пресвета Дѣва праведно назива Матером Божином или Богородицом. Кога є Бог Отац назвао љубимим Сином своим, тог є истог и Дѣва Марија назвала љубимим Сином своим; тако є — Син по Божеству, овде по човечству; тако од — вечности, овде — од известног времена. Послушаймо, како о том учи света православна Црква.

Кад се пречиста Дѣва Марија Богородица удостоила да буде посредницом у тајни воплоћења; то су сви православни обвезани прослављати Њу и почитовати као матер Господа нашег Исуса Христа, као Богородицу . . . С тога є црква, из речи Арханђела и св. Єлисавете, додавши им неколико и својих речи, саставила Њој овај поздрав: „Богородице Дѣво радуј се, благодатнаја Маријо, Господь съ Тобою, благословена Ты въ женахъ и благословенъ плодъ чрева твоего, яко Спаса родила еси душъ нашихъ.“ Тај поздрав води свој почетак од самога Бога, и донео га є Анђел на земљу људима, єр Арханђел неби смео изрећи, да му Бог заповедио ние. Тако є исто и Єлисавета изрекла оне речи по налогу св. Духа, ков показуе Еванђелист: „и исполнися духа свата Єлисаветь. И возопи гласомъ великимъ и рече: благословена Ты въ женахъ и благословенъ плодъ чрева твоего. (Лук. 1. 41 — 42.). Тако и речи, ков є св. Црква додала пропазле од Духа Светог . . . У том поздраву спомиње се воплоћењ Сина Божиег и Његова доброчинства, коя чрез њега добивамо. У њему се садржи іош и то ученѣ, да безначално Слово Божие, ков є сишло с неба,

ние донело собом тѣла, него га є примило у утроби пресвете Дѣве од најчистије крви Њене, дѣйством светога Духа; родило се од Њ као од праве матере своє. Осим тога тай поздрав учи нас, да зовемо свету Дѣву Богородицом — по човечиєм єстеству Исуса Христа, и да се од Њ родио савршени Бог и савршени човек. Такође се у том поздраву, а наиме у речи: „благодатная“ садржава и то ученѣ, да є Дѣва Марија далеко више Божиє благодати учестница, него ма коє друго створенѣ, єр є она Мати Божија. С тога є св. Црква узноси више Херувима и Серафима; и она превасходи све зборове Анђелске, стоєћи с' десне стране Сина свог, као што псалмопевац говори: „Предста царица одесноу тебє, въ ризахъ позлащеныхъ одѣянна, преиспещрена.“ (Псал. 44. 10). Тай поздрав дужан є сваки православни хрстиянин читати с побожношћу, и молити Дѣву да нам посредує, єр молитва матере много доприноси к умилостивленю Сина. (Пр. Исп. вопр. 40 — 42).

По ученю дакле св. Цркве дужнисмо прославлати пресвету Дѣву Богородицу, молити іой се, искати од Њ помоћи и милости. Истина, чини се, да се ми одзиваио гласу св. матере Цркве, да се кланямо пресветой Дѣви и молимо іой се, ма да може бити не баш тако усрдно, као што смо дужни молити се. Но тога є мало. А по ученю св. Цркве пресвета Богородица: „предваряетъ на помощь и изкавляетъ ѿ великихъ бѣдъ и золъ — кога? благонравныя и богоискателя рабы свои.“ Па єсмо л' ми таки браћо! . . . Да би достойно прославляли пресвету Дѣву и заслужили да нам посредує, треба да њој подражаваио: Њеној смирености, чистоти душе и тѣла, оданости вољи Божиој, љубави к Богу и к роду човечиєм. У осталом и грѣшник може се слободно молити пресветой Богородици, но какав грѣшник? . . . кои се кає, кои жели оставити своє привике на грѣх, кои дубоко свою кривицу пред Богом чувствує.

Истине, о коима смо говорили у прећашњој и садашњој беседи, изразила є св. Црква у кратко у єдној прекрасној песни, коя се не редко у православни Храмовима пои и коју може запамтити сваки християнин, па и онай кои читати и писати незна и кои є малолѣтан.

„Кто тебе не ублажитъ, пресватая Дѣво? Кто ли невоспоетъ твоегw пречистагw рождества? Безлѣтно бо ѿ отца возсіявый Сынъ єдинородный, той же ѿ тебе чистыя проиде, неизреченнw воплощся, єстествомъ Богъ сый и єстествомъ сыя

человѣкъ — насъ ради, не во двою лицу раздѣлаемый, но во двою естествѣ неслитно познаваемый. Того моли, чистая, всеблаженная, помиловатися душамъ нашимъ.“ Аминь.

Братски позив на народне Учителѣ.

Драга браћо, народни учитељи! Докле ћемо у надежди очекивати, и као неку милост из туђих руку изчекивати, да нам ткогод пензије за нас и за наше сироте приуготови, и комад леба у отворена уста метне. Докле ћемо у иртвилу сна успавани бити, а будућности своје неосигуравати; време је већ приспѣло, у коему мора сваки да се за се побрине, а то нас и околности светске о том уче. Видимо и чујемо, на све стране, гди се сви сталежи сталним темељом осигураваю и за будућност свою приправляю. Нама бѣдним учителѣм баш ни одкуда никаква помоћ у погледу томе неуказује се; зато треба сами неуздаюћи се ни у кога, себи сталну пензию да оснујемо, и за нашу немоћ, и сиротне супруге а и дечицу нашу свойски да се побринемо.

Ево я сам пронашао један начин, по коему учитељске наше пензије да установимо, и тим будућност свою и своих сирота да обезбедимо. Ово је предлог налик на онай високоблагородног Госп. Маіора Милекића, коег је он за српске учитељ на српском сабору у Карловци године 1864. израдио; с том разликом, што сам я већу и пристойнию пензию, како за учитељ, тако и за сироте удовице и дѣчицу нашу опредѣлио, од кога се животарити може. —

Предлог мой гласи овако:

1. Сваки учитель био млад или стар, био женат или не, треба да сматра своје благодѣяније, свою опредѣлену плату, за капитал основног фонда, кои траје док је света и народни учителя, треба сваки да од истог капитала, те своје годишње плате и од свију годишњи прихода плаћа за учитељску пензију од сваке стотине форинти по два форинта процента сваке године, и то приликом годишњега испита школском окружном надзирателю да положи.

2. Свака православна обштина, у коіой школа и учитель има, дужна би била из обштинске порезне благайне плаћати

толико форинти сваке године за пензије учитељске, колико је и учитељ оног мѣста положио; па гди су два или више учителя, равним начином за свакога учителя треба да и обштина опредѣлену помоћ за пензије плаћа.

3. При сваком прелазку на бољу штацију, прве године дужан је такови учитељ, прираштај плате, у готовом новцу, у месечним ратама у речени фонд као капитал за пензије положити. Н. пр. имао је 210 фр. а. вр. плате, а прелази на штацију од 315 фр. дакле прираштај 105 фр. а. вр. треба у ратама основном фонду да положи.

4. Сваки млади учитељ прве године добивши штацију, дужан ће бити ¼ од своје целе плате и свију други прихода, у поменути фонд у месечним ратама положити, и као капитал основног фонда за пензије приумножити. И осим тога још од сваке стотине прихода, по два форинта сваке године фонду за учитељске пензије плаћати мора.

5. Право на пензију (мировину) имаду сви остарели и изслужени, и тѣлесно немоћни учитељи, удовице, и њихова сиротна деца, и то рачунаюћи после пете године учитељствованя.

6. Пензија плаћаће се по годинама службованя, и по класама учитељским. —

7. Сви учитељи, и њихове пензије а и плаће раздѣлюју се на 3. класе. Н. пр. у прву класу спадаю сви они учитељи, кои имаду од 400 фр. до 500 фр. годишње плате. Учитељи друге класе јесу они, кои од 300 до 350 фр. а. вр. плате имаю. У трећу класу спадаю сви они, кои од 150 ф. до 250 фр. а. вр. плате имаду.

8. Учитеља после 5. до 40. године службованя добиваће — — —	Класе: I.	II.	III.
	200 Ф.	150 Ф.	100 Ф.
Од 10. до 15. године, добиваће — — —	220 Ф.	180 Ф.	120 Ф.
Од 15. до 20. — — — — — — —	250 Ф.	200 Ф.	150 Ф.
Од 20. до 25. — — — — — — —	280 Ф.	220 Ф.	180 Ф.
Од 25. до 30. — — — — — — —	300 Ф.	250 Ф.	200 Ф.
Од 30. до 35. — — — — — — —	315 Ф.	280 Ф.	210 Ф.
Од 35. до 40. — — — — — — —	400 Ф.	350 Ф.	250 Ф.

9. Учитељска удовица, са једним, или више дѣце, равним начином, добиваће толико пензије, колико би и њен супруг с прама година службованя добивао.

10. Ако ли је сама удовица и без деце, била стара или млада, има право само на половицу пензије своега супруга — ако ли се уда, губи право на пензију. —

11. Сиротна деца, без отца и майке, до 17. године женско, а до 20. године мушко, да добияю помоћ свако на годину 60 ф. а. вр. на уживанѣ.

12 У пензию ставља се само онай учитель, кои є душевно и тѣлесно осдабио, и за службу неспособан постао, а и онай кои є 40. година службе у учительству довршио, и кои свидѣтелством лечника званично засведочи, было то на нѣгову молбу, или наредбом више школске власти, да є за службу неспособан.

13. Кои учитель своєвольно свою службу остави, или окривлѣн звание изгуби, лишавасе пензие, али свой уложени капитал, коег є приращтаем плате уложио — или прве године ½ плате у главни фонд уложио, право дигнути да имаде.

14. Дужни ће бити, како учитељи, тако и учитељке под пензиом налазећи се, од сваке стотине форинти свое пензие, по два форинта процента сваке године такође плаћати, и друге сироте подпомагати.

15. Руковање овог фонда, по моме мѣнию, да се повѣри и на бригу преда, єдном одбору учитељском из шест лица састављѣном под предсѣданием найвишег духовног лица или Матици Српской у Новом Саду; будући є славна рукуюћа администрацая врло од нас удаљена — а найпосле како већа странка браће учителя за праведние и болѣ пронаће.

16. Учитељски пензионални фонд у Пешти износио є до 1866 године, кое у обвезницама, кое у готовом новцу 31647 ф. капитала, интерес сваке године доприноси — — 1831 ф. — На пензие преко године издавало се 1689 ф. 56 новч. И овай капитал валяло би од сл. администрацие дигнути, и новом састављѣном одбору, у Новом Саду, коег одредили будемо, на руковање предати.

17. Сваки учитель и свака православна обштина, приликом годишњега явног испита дужна ће бити опредѣлену своту новаца Г. окружном школа Надзирателю предавати, овай пак ч. Консисторию о том званично извѣштавати и рукуюћем одбору исти новац на рачун има предавати. — Рукуюћи одбор дужан є сваке године чрез явне народне новине цѣо збор учитељски извѣштавати, и чим кои учитель или учитељка или сиротна деца у пензию ступе званично огласити, и явности одма предавати.

18. Ни єдан учитель, и ни єдна учителька удовица, ни сирота дечица немогу пре до пензије доћи, докле из окружија оног три учителя као свидѣтельи у молбеници неподпишу се, и окружном школа Надзирателю званично не яве, да є за пензію праведно пронађен, а за службу не способан постао. Из свега овде наведеног сваки брат увидиће мою искрену и добросмераюћу намеру, и начин лаки, коим до сталне пензије неосетльиво доћи можемо, и нашу будућност осигурати.

Из чисто незлобивог срдца мога драга браћо моя! примите овай мой искрени позив, коим вас у братску слогу позиваи, и учтиво молиш, да се сви по окружияма ваши искупите, и о овои важном предмету договарате.

Овако сложно договорни одправимо на найвише место молбу, да нам се желѣ наше званично уваже и одобре, на овай предлог да што пре у живот ступи.

Найпосле позовимо цео православни Народ, имућне родолюбе, све главније заводе и патронате, нашу врстну на све стране благонадеждну омладину, да нам сви, по могућности годишньим прилозима у име учительски пензија, братски добровольно у помоћ притеку. На найпосле найпокорније замолимо и високу нашу владу за єдан пристойно соразмѣрни капитал, ради умножения учительског фонда. Уверен сам за цело, да ће наше желѣ од свуда испуньене и услишане бити, и тако ћемо нашу пожелану цел постигнути.

У Чепину дана 28. Октобра 1867.

Стефан Карановић,
учитель.

Школске вести.

ПРАВОСЛАВНИ ШКОЛСКИ ФОНД. Іош 1813 г. позвала є влада све православне општине, да даю на учительску плату 10% додатак, таксе звану аукту, у правосл. школски фонд, кои се рукуе у Пешти, и све су се општине одма обеѣале и обвезале, па до г. 1848, док беше дистрикт. директора, кои су око скупляня свойски настоивали, долазили су ови додатци колко толко уредније, али од то доба западе, и нагомила се дуг, те се мора предузети ликвидација, по коіой се нашло до края г. 1864 у 732 прав. општине ускупа дуга 81638 ф. 95 н. Те године буду све општине осим Срема од угар. наместништва преко жупания позване, да свой нагомилани дуг исплате, или де преко 100 ф. износиш да издаю облигацию, па на ню одсад да уредно камату плаћаю. На тай позив одплати се у готовом новцу тек 7885 ф. 71 н.

и у облигацијама 6535 ф. 24 н. а међутим се за ове две г. 1865 и 1866 накупи нови дуг, тако да цео дуг ускупа до краја 1866 г. сад износи 72253 ф. 59 нв. Од ове суме, дужне су српске општине следеће суме. Ада 12 ф. 60, Адонь 223 ф. 65, Алмаш 202 ф. 65, Арадац 44 ф. 43.

Баја 277 ф. 20, Байша 138 ф. 18, Бан 3 ф. 36, Банос тор 100 ф. 80, Бата 267 ф. 54, Батасек 93 ф. 45, Бачинци 79 ф. 80, Башаид 5 ф. 4, Бегеч 172 ф. 20, Безедек 2 ф. 52, Беодра 9 ф. 55, Беочин 168 ф. Беркасово 88 ф. 20, Бечеј Н. 3 ф. 4, Бечеј Ст. 9 ф. Бечкерек В. 37 ф. 80, Бешеново 109 ф. 20, Бингула 204 ф. 36, Бобота 84 ф. Бођан 9 ф. 24, Бока 8 ф. 40, Болман 5 ф. 88, Боја 2 ф. 52, Боряд 2 ф. 52, Бочар 5 ф. 46, Бреме 4 ф. 20, Брестач 144 ф. 90, Брестовац 6 ф. 30, Бршадин 42 ф. Будим 504 ф. Будимр 1 ф. 68, Буђановци 159 ф. 60,

Варяш 10 ф. 8, Ватин 5 ф. 4, Вемен 4 ф. 20, Вера 42 ф. Визић 130 ф. 20, Вилян 2 ф. 52, Вогань 84 ф, Врбас 5 ф. 4, Врдник 81 ф. 90, Вршац 457 ф. 38, Вуковар 277 ф. 20.

Габош 79 ф. 80, Гај В. 119 ф. 28, Гарчин 2 ф. 3, Гложан 15 ф. 96, Грабово 96 ф. 60.

Дарда 4 ф. 20, Деска 8 ф. 40, Деспот Сент-Иван 58 ф. 80, Деронь 152 ф. 88, Дивош 378 ф. Динаш 57 ф. 96, Добринци 184 ф. 80,

ОСНОВНА НАУКА ЗА ВОЈНИКЕ У ФРАНЦУЗКОЈ. У Француској се ради о томе, да се улесе школе, да сви вояци, кои незнаю читати и писати, за време војничке службе приморани ово науче, да би читаюћи војничке науке и описана јуначка дела тим боље јунаци постали.

ЖЕНСКА ТРГОВАЧКА ШКОЛА. У Минхену у Баварској постои од 3 год. женска трговачка школа, де се безплатно предаю наука о немачком и француском єзику, краснопису, трговачком рачуну, простом и вишем књиговодству, меничном праву, уз науку о меницама, о контокурану и трговачкој кореспонденцији. Више девоjака изашло є већ из ове школе и намештене су као продавачице у дућанима и књиговодице, и све их се више и више тражи. Школу ову завео є пре 3 године ондашњи фабрикант Римерштит. Наука се предає сваки дан по 6 и 7 сати, течаћ траје 2 године дана. Прошле године ступило є до 100 нових ђака у ову школу.

НАУКЕ У ОСНОВНОЈ ШКОЛИ У РУСИИ. У Русији є наредила влада, да одсад у основној школи окром науке хришћанске, науке читаня, писаня, рачуна и историе руске уче деца и земљопис и природословне науке, и то, из физике бар обичне појаве у нарави да разумеу, а из природописа бар најобичније животиње, биља и земље да познаю.

СВЕШТЕНИК КАО УЧИТЕЉ. У селу Иванову у губернији владимирској у Русији, где се Фабрике налазе, селяци нехтедоше о свом трошку завести и издржавати основну школу за свою децу. Али ипак постои у том месту од више година ваљана основна школа, коя се издржава помоћу двојице отличних трговаца Гарелина и Зубковог. У школи има 120 ученика. Управу школе и обучаваће главних предмета прима є на себе безплатно млади свештеник места тога отац А. Альбидов. Он

одправля ту дужност већ 4 године дана. Школа є ова у врло добром реду. Сво предаваńе иде у разговорима између свештеника и деце; ученя лекция у овој школи нема. Ученици су страсно отдани науци и своме учителю, и веома су лепо развијени. Свештеник купуе сиромашној деци за своє новце књиге и хартию; цело своє од духовничких послова слободно време проводи с ученицима; с њима се после школе прохода по околини, и упознае их са природом и њени појавима, пак се још с њима и о разумном вођеню польске економије разговара и у той струци поучава их. Одраслим ученицима и селяцима дае он књиге на прочитанє из своє библиотеке. Суботом и недељом у вече сакупля се младеж к њему и ту се чита, толкуе и разговара. Старији ученици знаю и разумеју цело св. Евангелие и познато им є значенє св. Литургије; народну повестницу и земљопис знаю они такође врло добро, а гдекоји међу њима уче се и страним језицима.— Ето доказа да добра воля и љубав к делу може подићи унапред образованє народа и с' самим малим и незнатним новчани средствима! — Господо Свештеници и Учитељи српски угледајте се на Отца Альбидова, а трговци на Гарелина и Зубкова, па ће скорим сванути просвета и у колибе Српске!!! —

УПРАЗНЂНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА у СРБ. ЦРЊИ с платом 149 ф. 79 кр. 40 пож. жита, 20 пож. кукуруза, 4 ланца ораће земље, 4 хвата дрва, 4 хвата сламе и слободан стан. Учевни језик є српски.

У КЛАРИЈ, с платом 140 ф., 36 пож. жита, 12 пож. кукуруза, 50 ф. соли, 15 ф. лоиних свећа, 2 хв. дрва, 6 ланца ораће земље, за огрев довољно сламе, и слободан стан. Учебни језик є српски.

У ПАРДАНЮ, с платом 126 фр. 40 пож. жита, 20 пож. кукуруза, 3 хв. дрва, 8 хв. сламе, 50 ф. соли, 15 ф. лоиних свећа два и пол ланца ораће земље и слободан стан. Учебни језик є српски. —

У В. БЕЧКЕРЕКУ упразнђно є учитељско место у старијем разреду средоточне основне мушке школе. Плата є 420 фр. и слободан стан. —

У САРАВОЛИ. Плата є 157 ф. 50 н. подруг ланца ораће земље, 69 пож. жита, 100 фунти сланине, 65 ф. соли, 13 ф. свећа, 10 хв. сламе, 2 хв. дрва и стан.

У КЕТФЕЛЮ, плата є 150 фр. 4 ланце земље, 73 пожунца жита, 6 хв. дрва, 8 хв. сламе и стан с вртом од 560 □ хвати.

Молбенице се на сва ова места имаю поднета ч. конзисторији Темишварској.

ПРИЛОГ НА ФОНД ЗА УЧИТЕЉСКЕ СИРОТЕ. Господин Іован Стоянов новонаменовани девојачке школе учитель у Молу, приложио є на фонд за учитељске сироте два Форинта а. вр.

---

†

У Сенти преминуо є пре две недеље Іован Вуић отличии учитель II. разреда тамошње српске школе. Он є у младости своіой свршио гимнизију, богословию и препарандију,

и служио є у своме месту рођења као учитель седамнаист година. Дужност звања свога одправляо є точно, ревностно и са самопрегореванѣм, у чему є многим друговима своим за образац служио. Покрай дужности у старием разреду, држао є он найточние недельну школу са шегртима, и ова є била єдна од найбољих повторних школа у Србству. Ученици Вуићеви отликовали су се у стварним знањима из србске историе, земљописа и физике. Он є іошт ревностно обучавао младеж у баштованству и у другим струкама економие. — Бог да му душу прости!

„Вѣчна памать.“

Предплатници Школског Листа

за 1867. годину.

(Продужено из бр. 5.).

I. Далмация. Преосвештени Г. Стефан Книежевић Епископ Далматински за себе и за две школе 3. екс. Преч. Г. Г. Герасим Петрановић архимандрит 3. екземплара. Єротей Ковачевић архим. М. Крке. Стефан Вуйновић свешт. и члан консисторие; Кирил Жежел парох Задарски. Лук. Милковић парох Врлички; Спир. Вуйновић учитель Книињски. Спир. Маргетић прота у Имоцкоме Іован Явор парох у Скрадину. Ђ А. Іовић у Шибенику. Сви на целу годину.

II. Будимска Епархия. Високор. Г. Др. Ливие Радивоевић у Бечу 4 фр. Срб. Школа у Пешти 4 фр. Депутация Фонда Школ. 4 фр. Преч. Господа: Ст. Теодоровић парох Калашки 2 фр. Теодор Оцић прота 4 фр. Д. Михайловић парох и окр. директор у Мухачу 2. фр. Александар Ћосић парох Бански 4 фр. ГГ. Учитељи Димитрие Косић у Мухачу 4 фр; Ђ. Плавшић у Ст. Београду 4 фр; Гавра Болярић у Ловри 3 фр. Іов. Болярић у Соки 2 фр; Бранко Влашкалић у М. Боіи 3 фр; Божидар Ћосић у Бану 4 фр; Санмацић у Болману 1 фр. Катић у Ланчугу 2 фр. Обштине Сака и Вемен по 2 фр.

III. Бачка Епархия. Високопреч. Г. Герман Ангелић архимандрит и патр. мандатор за 2. екс. 8 фр. — Преч. ГГ. Исидор Козаровић арх. 4 фр; Сава Стойшић пар. 4 фр; Аврам Борђошки парох 6 фр. Петар Чолић пар. 4 фр; Гимназия Н.Садска 4 фр; Др. Данило Медаковић за два екземплара 8 фр; Адвокат Св. Вуић у Ади 4 фр; ГГ. Учитељи: Станковић у Стапару 4 фр. Николић у Стапару 2 фр. Коњовић у Брестовцу 2 фр. Хр. Бочкаи у Кули 2 фр; Павловић у Парабућу 4 фр; Лазић у Силбашу 6 фр. Бугарски у Керу за себе и за своє предбройнике 4 екс. на прво полгодие 8 фр; Поповић у Парага 2 фр. Клаић у Кулпину 4 фр; Грујић у Товаришеву 2 фр. Вуичић у Обровцу 4 фр. Поповић у Шандору 4 фр; Дадић у Ади 4 фр; Докић у Молу 4 фр; Стоянов у Молу 4 фр; Матић трговац и старатель у

Молу 4 фр; Іосимпвић у Молу 4 фр. Мирилов у Кањижи 3 фр; Бошњаковић у Турји 2 фр; Слепчевић у Петровоселу 2 фр. Обштинске Школе: Баја, Фелдвараџ, Турија, Д. С. Иван. по 4 фр. Читаоница у Футогу 2 фр. —

У Сомбору. Висококлаг. Гд. Петар пл. Зако Байшански поджупан. Србска Читаоница. Преч. Г. Симеон Костић катихет. ГГ. учитељи: Тодоровић и Белянски. Свега: 5 предплатника.

У Србском Бечеју. (Скупио Г. Ђорђе Глибоњски учитељ) а предплатили на целу годину преч. ГГ. Ал. Бастић прота и окр. шк. управитељ, Ал. Іосић свештеник. ГГ. адвокати: Іован Савић, Северин Татић, Сава Ђорђевић, Гедеон Пекаровић; Тадија Елчић варошки начелник, Ђорђе Мартиновић трговац, Іов. Сомборски архитект. ГГ. учитељи Петровић, Глибоњски, Деановић и Жекић, Дим. Зорић учитељ пѣния. Срб. Читаоница. Ученици: Милан Главашки, Павле Байшански, Марија Шимић, Єлена Вуичић — Шимоновић. Христина Стакић. — (за прво полгодие: Новак Главашки Анка Войновић и Єлисавета Хаднађева). Осим тога ГГ. Емил Лозанов, Ст. Стефановић, Ст. Манојловић и Никола Малетић и Милан Гргуров сваки по єдан ексемплар Листа за сиромашке школе и за учитељ. — И тако из самога Срб. Бечеја преко Гд. Глибоњског примљено є 112 фор. —

У Србобрану, скупио Г. Іов. Настић учитељ на целу годину: Преч. Г. Авр. Ђорђевић наместник, Мајнски свештеник; Настић, Михајловић и варошка Обшина. — На прво полгодие: ГГ. Іов. плем. Николић бележник, ГГ. учитељи Дамяновић Миковић Стефановић. Исак Везилић економи. Свега примљено 26 фор.

У Суботици. Срб. Читаоница. Пр. Г. Луданћ м. управитељ и парох, Ђорђе Гојковић учитељ и скупитељ.

У Новом Саду. Пр. Г. А. Монашевић парох и шк. управитељ. ГГ. Теодор Димић, Арон Михајловић скупитељ, Дим. Іосић, Іов. Углешић, Лазар Илић, сваки по 4 фр. Радослав Хорват 3 фр. Кафана Свилокосића 2 фр.

У Сегедину. ГГ. Адвокати: Мих. Лефтер и Іов. Сремац, и г. учитељ Янкићевић по 2 фор.

У Мартоношу. ГГ. Іован Илић парох, Теодор плем. Єремић школ. старатељ Арон Илић учитељ и скупитељ, Евгеније Вучић учитељ, сваки по 4 фр.

У Сенти. ГГ. Іован Вуић, Трива Влашић и Тодор Брановачки; Школска Библиотека у Сенти и два ученика. Скупио Іован Вуић.

(Продужиће се).

☞ Многобройне дужнике, међу овима до 200 Обштина, молимо да ланьску и овогодишню предплату што пре пошлю. —

Издає и уређує Никола Ђ. Вукићевић.

Брзотиском Андрије Вагнера.

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Број 22. У Сомбору 30. Новембра 1867. Год. IX

Школски Лист излази месечно двапут: сваког 15. и последњег, а Пријатель српске младежи излази као додатак школскога Листа. Цена је за оба Листа 4 фор. на годину.

Изява поштованим читатељима.

Уређиванѣ свију нашихъ явних листова скопчано је с немилим околностима, што је у свију мало читателя, а још манѣ предплатника. Али најнемилије су у том погледу околности овога Листа, што се за девет година обстанка нѣговог ясно осведочило.

Истина Школски Лист разашиљѣ се у 800 примерака, али је то по издавателя у толико горе, у колико он мора на штампу и особито на поштарину своје новце да издаје, а више од половине оних, који Лист примаю, покрај толиког опоминања чине се плаћаню и невешти.

Видећи дакле да се на овај начин неможе на крај излазити, намеран сам од идуће нове године само Школски Лист без додатка издавати.

По томе дакле од 1 Јануара 1858. године излази ће Школски Лист као и досада месечно двапут, и то сваког петнајстог месечног дана на једном целом, а сваког последњег дана на подруг табака, и тако ће преко године опет најманѣ 30 штампаних табака читатељи добити.

С тога пак што одсада „Пријатель Младежи“ неће излазити, спушта се знаменито цена Школскоме Листу, и тако за 1868 годину годишња предплата на овај Лист износи 3 фор; а полгодишња 1 фр. 50 н. На манѣ од по године предплата се неприма.

Ову сам промену учинио зато, да се овим начином држанѣ Листа одлакша како сиромашним општинама, тако и слабо наплаћеним учитељима. Себи пак умаливши трошкове и механичке послове, као што је поправљанѣ и одправљанѣ Листа, одлакшао сам у толико, да ћу одсада више и болѣ на самом

Листу радити моћи, а од свегколиког Србства поштовани и за школу нашу најзаслужнији Господин Др. Ђорђе Натошевић подпомагаће ме делом и саветом у вршењу задатка мог, као што є то и досада чинио.

У Школском Листу изилази ће :

1. Чланци о васпитаваню и ученю, о школи, учитељима, о родитељима, и домаћем васпитаваню.

2. Градиво за читанке и остале учебнике и спомоћне књиге по свима научним струкама, у колико ове у круг народне Школе спадаю.

3. Методично израђени уроци из појединих предмета, што се у народној школи предаю.

4. Преглед школских, педагогичних и уобште популарних дела из Србске књижевности.

5. Наредбе правительствене, ков се тичу школе, учитеља и просвете народне.

6. Школске и остале просветне вести из свију краева Србства и Славянства, као и из школа других околних и напредних народа, на ков се нама угледати ваља.

Учтиво дакле позивамо све наше Обштине, Учитељ и Управитељ школске, а преко њи родитељ дечие и све љубитељ школе и праве просвете, да лист овай предплатом подпомогну.

Досадашње велештоване добротворе и све чланове рода нашег, ков є Бог земаљским благама обилно благословио, најучтивие молимо, да изволе преплатити за сиромашне школе, коима ће се дар њихов редвно шиљати.

Напоследку позивамо улудно ГГ. учитељ да се постараю сваки у своіой обштини довољни брой предплатника на Лист скупити уверавајући читаюће обштинство, да є Школски Лист не само лист за учитељ, него и за све родитељ као прве и природне васпитатељ дечие од велике користи.

Предплата се има у плаћеном писму управо на мене слати и то најдаље до Св. Саве 1868 године.

У Сомбору на св. Андрию Првозваног 1867.

Никола Ђ. Вукићевић,
главни приправнички професор и школски управитель, као повлашћени уредник и издаватель Школског Листа.

Грађа за прво читанѣ и писанѣ у основној школи.

(Из природословља).

1. Снег є бео. Угљен — црн. Слама — жута. Небо — плаво. Крв — црвена. Трава — зелена. Сунце — светло. Ноћ — мрачна. Огледало — сяйно. Стакло — провидно. Во — велики. Миш — мален. Проя є ситна. Ораси су крупни. Торонь є висок. Трава — ниска. Греда — дугачка. Ивер — кратак. Полѣ — широко. Стаза — узана. Бунар — дубок. Таньир — плитак. Дебло — дебело. Шибица — танка. Брияч — оштар. — Будак — туп. Игла — шиляста. Прст. — заруб. Тане — округло. Врата су четворокута. Забат є троугут. Лед — глатак. Кора — рапава. Трпеза — равна. Наслоня — коса. Свећа — права. Срп — крив. Олово — тешко. Перо — лако. Камен — тврд. Тесто — мекано. Кожа — чврста. Стакло — кршно. Колац — крут. Прут — витак. Лед — студен. Ватра — врела. Змия — ладна. Со — слана. Сирѣе — кисело. Мед — сладак. Пелен — горак. Трњина — опора. Паприка — люта. Ружа мирише. Стрвина смрди.

На овом имаю деца научити да познаю телесна свойства.

2. Дан. Зора свиће. Звезде бледе. Петли пою. Сунце излази. Ветрић ћарка. Лишће трепће. Тице цркуњу. Роса блиста. Сунце одскаче. Люди раде. Подне превалило. Сунце се спушта. Вече примиче. Сунце залази. Ветар пири. Мрак се хвата. Звезде излазе. Ноћ се спушта. Месец сяе. Звезде трепћу. Тишина влада. Глуво доба. Све живо почива.

Бура. Сунце прижеже. Запара гуши. Небо се мути. Навлаче се облаци. Сунце потамнює. Виор витли. Лети прашина. Шушти дрвлѣ. Марва бежи. Крие се живина. Олуй руши. Севаю мунѣ. Пуцаю громови. Плюсак плюшти. Лете потоци. Бура попушта. Киша сипи. Небо се разгалює. Сунце се указує. Пружа се дуга.

3. Єсен. Беру се воћа. Ору се њиве. Сею се жита. Дани крачаю. Ноћи одужую. Време залађує. Кише падаю. Ласте одлазе. Мразеви настаю. Падаю магле. Дрва жуте. Лишће опада. Спрема се зимница. Мелѣ се жито. Отаче се вино. Колю се свињи, Топи се маст. Суши се месо. Жене се момци. Удаю се девойке. Подвикую сватови. Празници: Мала Госпоина. Крстов дан. Св. Параскева. Св. Лука. Митров дан.

Краљ Милутин. Аранђелово. Краљ дечански. Ваведение. Варварица и Савица. Св. Никола.

Зима. Дани најкраћи. Ноћи најдуже. Стежу мразеви. Мрзну реке. Снег веје. Кола шкрипе. Пуше се коњи. Цичи зима. Пуца дрвље. Урлаю вуци. Ватра гори. Пламен буца. Дим лети. Деца се тоциљаю. Люди се санкаю. Лете сонице. Пуцаю бичеви. Звече прапорци. — Оцеви и материце. Туцини и бадњи дан. Божић. Св. Стеван, Ново лето. Богоявленъ. Св. Іован. Св. Сава. Три єрарха. Сретение. Св. Симеон.

4. Пролеће. Дани одужую. Ноћи крачаю. Душу ветрови. Копне снегови. Топе се ледови. Зима попушта. Небо плави. Сунце грие. Зелене се поля. Пупе дрва. Мирише любичица. Цветаю воћа. Листа шума. Долазе ласте. Гњизде се тице. Леже се живина. Жабе крекећу. Бубице миле. Пролећу лептирићи. Гмижу црвићи. Славуи пое. Потоци жуборе. Ратари сею. Вртари расађую. Стада пасу. Јагањци скачу. — Мученици. Благовести. Цвети. Велика неделя. Ускрс. Ђурђев и Марков дан. Спасово. Св. Константин. Духови.

Лето. Дани најдужи. Ноћи најкраће. Врућине превлађую. Косе се ливаде. Вози се сено. Дену се пластови. Роб се чеше. Доспеваю трешње. Цвета виноград. Жуте се њиве. Жетеоци жању. Везиоци вежу. Возиоци возе. Вршиоци врше. Веячи вею. Воћа узреваю. — Видов, Иван и Петров дан. Св. Илия и Пантелия. Мајка Анђелия. Преображенъ. Велика Госпоина. Усековање.

5. Знаци кише: Кад марва много риче. Кад овци алапљиво пасу. Кад се коњи и магарци ваљаю. Кад пси траву ждеру. Кад петлови много кукуричу. Кад се гуске яко деру. Кад се живина много вива. Кад се патке много гнюраю. Кад се врабци по праху купаю. Кад ласте ниско лете. Кад вране много гачу. Кад жабе яко крекећу. Кад рибе по води скачу. Кад муве већма пецаю. Кад многи пужеви изађу. Кад многе гљисте измиле. Кад со овлажи. Кад стари дуварови посукну. Кад дим доле пада. Кад магла у вис оде. Кад изоди већма удараю. Кад жуљеви већма болу. Кад болови већма севаю. Кад се звона већма чую. Кад се планине ближе чине. Кад се око сунца и месеца види коло. Кад се влашићи (звезде) јасније виде.

6. Без ваздуха неможе ватра горети. Свака вода непрестано испарава. Каламир показуе прави стрии правац. Кад сунце изађе пастав дан, а кад зађе, ноћ. Снег є смрзла пара, а

ињѣ сирала роса. Муња є електрична варница. Грмљавина є хука ваздуха. Северни є ветар ладан а јужни топал. Западни ветар облачи, а источни ведри. Ветрови и буре прочисте ваздух. Кад се овци боду, биће буре. Кад гриј не ваља стаяти крај воде. Испред буре има увек виюра. Снегови и киша пов изворе. Киша и роса пои биља. Зора є найлепши појав на небу. Звезди има стаяћих, ходећих и репатих. Све су ходеће звезде земљ. Све су стаяће звезде сунца. Найлепше стоє звезде у штапцима. Испод штапаца стои найсјяна звезда волујара.

(Продужиће се).

Катихизичке Беседе.

БЕСЕДА 11.

О земном животу, страданю и смрти Господа Исуса Христа.

„вѣрꙋю вѣ Господа Іисꙋса Хрїста, распатагѡ за ны при Понтїйстѣмѣ Пїлатѣ и страдавша и погребенна."

Исус Христос родио се, живио на земљи, страдао и умро ради нашег спасења. Па како є свршио наше спасењ? Учењем своим, коим нам є одкрио правц и вѣрни пут у царство небесно, — животом своим, у ком нам є предао, найвисши, найсавршенији образац спасителних добродѣтељи. Особито су пак много допринели нашем спасењу: понижењ страдања и смрт Исуса Христа. Спасително понижењ Господа Исуса почето є у Витлеему а свршено є на Голготи. Владика вселене рађа се у узкој пећини, у сред ноћног мрака, у зимно доба, у сиромаштву и непзвестности. Божествени законодавац подвргава се закону Мојсеовом. Онај, коме се кланяю и кога славе Анђели, до тридесете године живи у смиреној самоћи и повинуе се назови Отцу свом. Найсветији прима заедно с грѣшницима крштењ од слуге свог. Владика Херувима и Серафима трипут се дао од ђавола искушавати. Онај кои собом испуњава небо и земљу, нема на земљи места гдѣ ће главу склонити, иде из града у град, из села у село, — и свуда, по градовима, селима и пустињама, штедро и неуморно сее семена спасителног ученя, лѣчи болне, чини найвећа чуда за тѣлесну ползу и душевно сазиданѣ люди. Но за сав свой труд и доброчинства, не само да му нису єдноплемена браћа благодарила, него є још трпио од њи, укоре, облагиванѣ, потайну завист и явну

мржню. Најпосле његов ученик Јуда издаде Јудеима свог кротког, милосрдног, Божественог учитеља. Њега невиног ноћу ватаю као опасног кривца, воде га свезаног у безакону судницу, а ученица Његови тада се разбегоше, као овци без пастира, један од најврстнијих Његових ученика одриче га се и самом заклетвом. Господ и Владика испитује се од слугу, ругаю му се, бију га, плюю и ћушаю. Изнемоглог, измученог душевно и телесно Спасителя воде к јазичнику, наместнику Римског Императора у Јудеи и ишту смртну казн осуђеног од њи праведнику. Пилат види невиност Исуса Христа, но за угодити Јудеима предаје га, да га на ново испитую, бију и руже, и најпосле саизволява Јудеима — предаје га на мучителну и грозну смрт — да се распне на крст. И Спаситель распет на крсту између два разбојника трпи муке, ков се немогу описати, слуша поруге разпинателя своих, види матер свою и љубимца свог код крста плачуће; но без роптаня, с молитвом за непријателе свое, предаје дух свој. Видећи Владику и Створителя свог поругана и мртва, сва се природа ужаснула, сунце се помрачило у сред дана, земља се затресла, камење пораспадало, завеса црквена раздрла се на двое. Но не ужаснуше се, не раскаяше се непријатељи Исуса Христа. Они измолише од Пилата стражу, коју код гроба поставише и печатом гроб запечатише, да неби ученици могли ноћу тело Исусово украсти и рекли да је он васкрсао.

Тако је Господ наш Исус Христос, страдао, умро и сахрањен био! Он је заиста страдао душом и телом као човек, у свему нама подобан; страдао је и умро заиста не по Божеству, ков је безстрастно и безсмртно; но по човечству, с коим је увек скопчано било Божество Његово. Страдао је Господ и умро добровољно, ер је он о том пређе знао и не само да се уклонити мого, него је још једном речю мого уништити све своје непријатеље и распиначе. Сам он о себи говори: „Азъ дꙋшꙋ мою полагаю, да паки пріимꙋ ю. Никтоже возмѣтъ ю ѡ Мене, но Азъ полагаю ю ѡ Себѣ. Область имамъ положити ю и область (власть) имамъ паки пріяти ю“ (Иоан. 10. 17 — 18). Он је страдао невино за то што „грѣха не сотвори, ниже ѡбрѣтеся лесть во ꙋстѣхъ его.“ Спаситель је пострадао и умро за нас и место нас, за то, што су наши грѣси, безакоња целог рода човечиег, заслужили такве строге казни; за њи је требало правосуднје Божје таквог подпуног удовлетворења;

„Они грѣхи наша носитъ и ѡ насъ колѣзнуетъ, и мы бѣхомъ егѡ сматрали да је у невољи и у пошасти и ударцу Божијем и понижени. Али он је рањен због наших преступа и сломљен због наших злочина. Казна која нам доноси мир пала је на њега, и ми смо оздравили захваљујући његовим ранама“ тако говори св. пророк Исаија (53. 4 — 5) Спаситељ је страдао и умро за нас, ради нашег спасења. Страдањем и смрћу Својом исплатио је за нас дуг послушности вољи Божијој, учинио је задоста правосудију Божијем за грехе наше повратио нам је љубав и милост Божију, уништио је проклетство, сатр'о је смрт и ђавола, разрушио врата паклена и отворио двери царства небеског. „Не диви се говори св. Кирил Јерусалимски, што је сав свет искупљен, ер онај, који је умро за њега, није био прости човек, но Син Божији једнородни! Грех једног човека Адама могао је нанети смрт целоме свету. Па кад се „једнаго прегрешењем“ (Римл. 5. 17.). смрт укоренила у свету, то зар неможе много већма правдом једнога живот завладати? И кад су онда први људи изтерани из раја зато, што су окусили од запрећеног дрвета, то зар се сад теже посредством дрвета Исусовог приводе вјерујући у рај? Кад је први човек нанео свеобшту смрт свету; то зар Творац његов неможе принети живот вечни, ер је Он сам живот. . . . Није толико знатно било безаконје грешника, колико је важна правда Умрлог за нас. Нисмо ми толико згрешили, колико је учињено правде Онај, Који је положио за нас душу своју,

За све и место свију страдао је Господ Исус Христос; сви могу у Њиу и чрез Њега наћи спасење и живот вечни, Но спасаваю ли се заиста сви? Спасаваю се само они, који се с Господом саједињаваю, вјером и љубављу, који укрућују, распињу своје страсти и жеље, и живу по заповестима Христа Спасителя. А они, који невјерују у Исуса Христа, или вјерују а не живе како он заповеда, него се поводе за нечастивим, — такови по други пут распињу Спасителя, и подлеже осуђењу једнако са онима Јудеима, који су га распели.

Ах, Браћо! ако нису крстна страдања и смрт Спасителя за нас спасителна, то шта ће нас спасти од гњева Божија, од вечни мука у геени огњеној? Промислимо се, покајмо се за времена, обратимо се свим срдцем к нашем Спасителю и из дубљине душе зовимо Му: „Господи, спаси насъ: погибаемъ! Аминь.

БЕСЕДА 12.

О крсту.

„Мнѣ же да не кѫдетъ хвалитиса, токмѡ ѡ крстѣ Господа нашегѡ Іисѹса Хрїста, имже мнѣ мїръ распасѧ и азъ мїрѹ.“ (Гал. 6 — 13.).

У прошастой беседи говорили смо Браћо! о спасительним страдањма и смрти Господа нашег Исуса Христа, а сад ћемо рећи неколико речи о спасителном оруђу тих страдања — частном и животворећем крсту.

Господ наш Исус Христос ради нашег спасења изволио е претрпити распетиѥ и смрт на крсту, — и тим уништио проклетство, разрушио пакао и отворио врата райска. Ето почему е крст, кои е пре оруђе казни и срамота био, постао оруђем спасења, знаменѣм победе, радошћу и украсом Христиана. Крстом увенчаваю се православни храмови; крстом се красе круне царева християнских; крстом (с произношењем свештених речи) свршаваю се св. тайне; крстом се освећуе све, што треба освећења; крстом се ободраваю войници у рату; крстом се одликуе вѣрни од невѣрног. Св. крст, кад му се с вѣром кланямо, или кад се крстимо, има велику силу. „Да се нестидимо исповедати Распетог“ учи св. Кирил Єрусалимски. „Слободно да крстимо тѣло руком, и хлѣб, кои едемо; пехаре из коих пиемо; да се крстимо при полазку и долазку, кад лежемо у постелю и кад устаемо; кад путуемо или кад се одмарамо. Он е велики чувар, кои се дае бедним за дар; и слабима без труда, ер е он благодат Божиа, знак за вѣрне и страх за зле духове; потом што е крстом Господ њи победно, „изведши ѩ позорѣ съ дерзновенїемъ“ (Кол. 11. 15). Они кад виде крст, сећаю се распетог. Они се бое онога, кои е скрушио главу ждаину. Победни, спасителни знак крста Исусова сабрао е све. Покорно е Персиянце, укротио Ските; он и данас лечи болести, гони зле духове, обара преваре врачара.“ Свему том видимо иногобройне примере у Истории цркве Христове и у животопису св. угодника. „Крстъ врагѡвъ гѹбитель, крстъ злочестивыхъ казъ и плѣненїе, а вѣрныхъ держава, благочестивыхъ Хранитель и ѥллиновъ ѡгонитель,“ пои света Црква. (Канонъ кресту, пѣснь VI. ст. 2.)

Исти св. Кирил Єрусалимски учи: „нек ти е крст први непомичним основом, и на том сазидай сво остало ученѣ вѣре.“ Ако пазљиве испитамо, то ћемо у знаку крстном наћи све

најглавније истине вѣроученя Християнског, видимѣмо, да є св. крст, као неки скраћени символ вѣре. Крстећи се говоримо: „Во има Отца, и Сына, и святаго Дха.“ Тако дакле кад се крстимо, изражавамо вѣру нашу у Бога Отца, кои нас є створио и чува, кои непоштеди ради нас Сина свог єдинородног, — у Бога Сина, кои се ради нашег спасења родио, страдао и умро, — у Бога Духа Светог, кои нас освећує и разум нам отвара. Крстећи се пред сваким осведочавамо, да исповѣдамо наиме ону вѣру, коју нам є Исус Христос предао, Апостоли проповедали, и коју чува и исповеда света вселенска Црква. Крстом понављамо и потврђуємо оне обвезе, коє смо добили при св. крштењу. Кад се крстимо онда склопимо три већа прста, коє означава єднакост и єдиносуштност Лица св. Троице; а слаганѣм два мања — саєдиненѣ два єстества: Божественог и човечиег у Лицу Исуса Христа. Кад мећемо прсте десне руке на чело, то значи, да треба мисли наше посветити Богу, а разуи нек се покори вѣри. Затим пренесемо руку на груди; тим изражаваємо обвезу и готовост нашу — любити Бога од свег срдца. Најпосле мећемо руку на десно и лево раме; коє значи, да наша дѣла и поступци морају бити чисти, и по закону Божиєм. Ето браћо! каква є важност и какав значај крста. Шта дакле потом да се мисли о людма, кои се крсте небрежљиво, несмислено, безобразним, ништа неизражаваюћим млатанѣм руку? Може се мислити, да ти люди незнаю те вѣре и цркве, коіой по рођењу спадаю, или ню неуважаваю. И таки люди нестиде се и не страше показивати своє незнанѣ и несмисленост и у самом храму Божиєм! . . .

Гледећи на крст или крстећи се, требамо помислити, да смо дужни, ако желимо правим ученицима Исуса Христа бити, подражавати Му, слѣдовати нѣговом божественом ученю, ићи по стопама нѣговим. „Иже хощетъ по мнѣ ити, да отвержется себе и возметъ крстъ свой и по мнѣ градетъ“ (Марк. 8. 34.). О каквом крсту говори овде Спаситель? Заиста не о оном, на ком є био распет Сам он, и многи св. Апостоли и св. Мученици. Ми сами можемо узети крст на себе, кад распинѣмо тѣло наше са страстима и похотом, кад се ради Бога одричемо чувственних задовољства, угушуємо у себи страсти, коє нас у грѣх увалюю: гордост, користолюблѣ, угодност тѣла, гнѣв, завист и тим подобне. Могу метнути на нас крст и зли люди, кад отимаю неправедно од нас наше имањ, част и добро име. Ако све то трпељиво сносимо; не подражаваємо злобе

и зависти према непријатељима нашим; онда носимо прави крст и слѣдујемо Христу Спасителю. Кадкад нам и сам Бог пошлѣ крст, кад нас лиши родитеља, деце и свега, што нам є најмилије га; кад нам пошлѣ болести и друге беде. И кад при свем том неклонемо, не роптамо на Бога, него му благодаримо и славимо; онда носимо прави крст, кои є угодан Господу; онда се можемо називати правим християнима. Крст, коме се кланямо и коим се крстимо, онда є само за нас спасителан, кад у души нашой крст носимо; кад имамо живу вѣру и љубав ради нас распетоме.

Спасителю наш, кои си за нас пострадао на крсту! молимо ти се крстом твоим: прости, очисти грѣхе наше, напиши крст твой у уму и срдцима нашим! „Даруй нам, Господи, — молимо ти се са св. Црквом, — „вѣрѹ непостыдну, љубовь нелицемѣрну, надежду извѣстну; благослови наша входы и исходы, дѣланїа, дѣла, слова, помышленїа!“ Аминь.

Богословия у Банялуки.

(Допис.)

Богословия у Банялуки, кои є лане основана, ове године одпочела є предаваня 1. Септембра.

Свега ученика има у њоj 29; и то 21 у првом а 8 у другом разреду, од свию њих 19 є у облагодѣянию; єр само сушта сиротиня долази овамо из разних краєва Босне, да се приуготови чину свештеничком и учительском, а синови имућних люди по цѣлой старой Србиi, Босни, и Ерцеговини, обично науче нешто мало читати, писати и рачунати, неки научи iош немачки ил' италиянски єзик, и то им є све наука. Сиротиня само кад би средства имала врло би радо до највиших наука учила се, а има их, Бог их миловао, тако даровитих и за науку способних какових само бити може; само грдна є штета, што ова млађана србчад немаю средства ни начина, да се умно развию и као што ваља изобразе, па да покажу србству, а и осталоме свѣту шта вреде.

Многи ће мислити, да є ово претерано речено, а ми вам истину божию исповѣдамо, да є то сушта истина, о чему би се најболѣ увѣрили, кад би вас судбина овуда навела.

Програма завода овог због разних околности неможемо овде стављати, ал можемо слободно исповѣдити, да є најсветия дужност и задатак ове богословиє, да од млађане србчади,

поред ваљног умног васпитања, посредством гимнастике, здраве и физично развијене људе изведе, ер у здравом тѣлу и душа є здрава, а као таква тек у стању є бити од велике користи себи, породици, општини, роду и по томе човечанству. Потом се настои да се у младежи нашој пробуди свѣст родољубија, ер без тога нико ма милионима владао, није у стању ниједну племениту жртву учинити. А когод има појам о родољубију, тай ће лакше разумѣти моћи шта є дужан чинити да оправда високо назначенѣ човека, дужности грађанина и христијанина, велики позив учитеља, наставника и пастира стада христова, и што є найважније за нас, име Србина и Словенина. А да би до такве племените свѣсти довели наше ученике, држимо за велику дужност да се с' њима патријахално обходимо; ер врло нам є добро познато, кои се под деспоцијом и тиранијом васпитаю, да су већином само за добре робове ваљани.

Главни професор и управитель ове богословије є Василије С. Пелагић, коме є ова народна школа толико мила и драга срцу као собствена душа; а то се види отуда што є лане као у првој години њеног постања претрпио грдна изученя од коих за чудо є како є жив остао, о коима борбама није умѣстно овде говорити, него ћемо оставити нека' их лѣтопис банялучке богословије прибележи; и опет при свем том није хтео є оставити, него є исту іош у болѣ станѣ са своим ревностним трудом и старанѣм и пожртвованѣм довео, и ако є прошле године сва Босна тога тврдога мнѣня била, да ће у истой години богословија ова пропасти. Исти професор є о распусту школском у пола болестан оставио босанске купке и киселяке а отишо путовати, да изради његоў милости за сиротне ученике у овой богословији. И заиста нашао є 100 дкт. цес. што є довољно на издржаванѣ 10—12 благодѣянаца а као што смо више видили примио є толико ученика у благодѣяније (19 богослова и два веома сиротна ученика из основне школе, єдног из Требиња из Ерцеговине, а другог од Вардара.) да му ни 200 дкт. цесар єдва подмирити их може, па ако се какав племенит србин или славенин са помоћу неяви, онда ће сву ту суму он из своє кесе подмирити морати, па макар узаймио; — Сву ову младеж смештио є он у своє две собе, а трећу є општина банялучка изволила подарити. Осим тога немаюћи удобног смѣстишта за други разред богословије, исти є у своє собствено обиталиште (собу), ће спава и занима се, за врѣме смѣстио, док се друго смѣстиште за њега наће. Љубав овог

младог професора према овоме училишту из тога се најясније види, што є лане од свог залогаја уштедио и на основанѣ фонда за сиротне ученике у банялучкой богословіи 100 дукт. цесарски жртвовао, обећавши се, као што ћемо ниже видити у основном писму сваке године по 1000 гроша чар. на умноженѣ овог фонда прилагати.

Основно писмо нѣгово, кое є обштини банялучкой предао овако гласи:

„Високопоштована обштино! Знаюћи я да є просвѣта и наука найяча моћ и снага, и да она нетрпи незнанѣ и сиротиню, коя своіом тако рећи чудотворном снагом све оно постиѣи може, што срце човеково жели и осећа; другим речма: наука є ярко сунце, свѣтило небеско, кое своим благотворним зрацима сваку билъку и пузећу насѣкому животоньицу из зимног снѣжног мртвила у живот повраћа. При том знаюћи іош и то, да су главни носиоци народне просвѣте и свѣсти млађи наступаюћи нараштаи, на конма свѣт остав, кои се сматраю као будући стубови и подпора наше свете матере цркве и православне вѣре, предрага српског єзика и завичая и наше драгоцѣне народности српске; па зато, ако и ко, а оно баш ми срби босанци што пред народом предњачимо, дужни смо пред Богом и людма найозбильніе принути за науку зато, што смо ми найвише међу браћом нашом заостали у просвѣти, и свесрдно старати се, колико є више могуће о васпитаню и правом просвећеню наших будућих заступника: синова, кћери, приятеля и сродника, и у обште свию сународника, кои би у ставю били, ако Бог да, по времену врсни сѣятельи и расадници спасаваюће науке бити. Одговорити том високом нашем Богом опредѣленом назначеню писмо у стаю без великих жртви особито материялних т. є. новчаних.

Зато, драга браћо, желећи я од моє стране колико толико оправдати то наше назначенѣ, и желећи онолико колико сам у стаю од мога скромног учительског звања подпомоћи нашу врло оскудну богословію, а с тиме макар колико осигурати нѣн велеважни за нас обстанак, то у име преблагога Бога прилажем 100 дкт. цесарски на основанѣ „фонда за сиротне ученике у банялучкой богословіи“ и то за оне, кои желе чину учительском и свештеничком посветити се, понизно молећи високопоштовану обштину банялучку, да ову суму но-

ваца благоизволи примити, и у договору савѣта богословског што прие на сигурно мѣсто под интерес дати.

Суму ову у врѣдности сто дуката цесар. полажем я на речену цѣл из тога узрока, што ясно видим, да ова ново основана богословия наша, не само да не може, са оваквим нѣним скудним станѣм, до желѣна успѣха достићи, него шта више морала би пропасти без довољног броя учених се у њоѣ ученика; ер нема асне пошт. Господо, науку празним зидинама школским предавати, него да би се цѣл постигла и нѣн велики задатак оправдао, то она треба да сваке године о своме трошку єдно 10 — 15 ученика издржава, макар спочетка, док народ о њоѣ право понятие добие, па кад позна нѣну важност, онда ће є сви сталежи народа, радо подпомагати, у ню свое млађе на васпитанѣ слати.

Дакле, речену суму новаца под овим уговором даем: да се ове године 1867. Септембра мѣсеца (ово є било 20. Маи 1867 год.) прими у благодѣянне по 10. благодѣянаца и до Петрова дана идуће године 1868 издржаваю. А ако би когоѣ издѣйствовао, ма ће му драго било, толику суму новаца, да се с њоме 10 или срећом іош више ученика издржавати узмогне, онда, у таквом случаю овай ће мой улог поштована обштина и савѣт богословие под интерес дати, и од тога интереса сваке године 1. сиротном ученику помоћ давати, док я са помоћу Божиом у стању будем, тай исти фонд с новим прилогом умножити, бар толико да се іош єдан ученик од интереса издржавати може.

При овоме даєи мою тврду рѣч, да ћу одсада сваке године док гоѣ служити народу узможем, на найзначайнїи дан за србску просвету т. є. светога Саву србског просветителя и найвећег учителя по 1000 гроша чар. наумложенѣ прилагати; ер онай кои ние у стању наєданпут знатну суму новаца на такве цѣли жртвовати, а оно заиста кадар по такву или већу или ману суму новаца одредити сваке године од своих прихода, што му неће врло осетльиво бити, а народу, ако би се срећом таквих дарователя умножило, од врло значайне користи било би; ер по сви камен, па ето град.“

Василие С. Пелагић, професор.

Школске вести.*

ПОДВОЗ И ДНЕВНИЦЕ УЧИТЕЉИМА. Усљед представке ч. конзисторије Бачке, да више учитеља због сиромаштва немогу на конференцију доћи, одредило је в. кр. угарско Министарство просвете наредбом од 7. Новембра о. г. бр. 13,437 на славну жупанију Бачком одпуштеном, да убогог стања учитељима приликом конференција дотичне општине подвоз и дневнице дати имаду.

СРБСКИ СЕЉАК ОСНИВА ШКОЛУ. Аксентија Лаџић житељ и земљедјелац у Србском Св. Петру у Банату, поклонио је тамошњој србској школи главницу од 2864 фр. в. вр. заветовавши, да се од припадајућег прилодка учитељ другога разреда плаћати има. Тим се може редки добротвор овај сматрати за главног основателя истога разреда почем његов прилог већину плате учитељске у истом разреду сачињава. Нека буде врстном и честитом овом Србину срдачно „Х в а л а“ пред целим Србством речено, и да Бог да се много оваких сељака у роду нашем нашло, кои ће примеру његовом слѣдовати и тако богоугодна дела чинити.

Я би рекао, да су поменутога дародавца на ово богоугодно дело по свој прилици морали побудити ревностни свештеници Сен-Петерски, међу коима је старешина негдашњи први и најотличнији питомац србске препарандије преч. госп. Никола Іоановић, кои већ полвека добрим примером и пастирском ревношћу своме стаду свѣтли, и кои је у свое млађе доба један од најревностнијих проповѣдника слова Божијег био. Нека је „С л а в а“ дакле и ревностним духовним пастирима, кои народ на добро упућују!!

НОВА УЧИТЕЉСКА КЊИГА. Господин Василије С. Пелагић професор и управитељ Бањалучке Богословије, списао је летос књигу под насловом: Руковођа за учитеље, школе и општине Србскобосанске, Ерцеговачке, и старо Србијански.“ Књига ова штампа се у 2500 примерака и као што чујемо сачинитель намерава ју по свим горепоменутим земљама безплатно раздавати.

ПРИЛОЗИ НА ФОНД ШКОЛСКОГА ЛИСТА ИЗ В. КИКИНДЕ. Ових дана примило је уредништво ово знаменити прилог од 80 ф. 10 н. на фонд школ. Листа из В. Кикинде, уз следећи допис:

„Овде код нас и ове године као и сваке — држала се светковина о св. Сави, и будући да је то управо школска светковина, зато се присуствујући побуђени најпре, да на фонд Школског Листа неку свету жртвују; — но будући се то онда мала сума чинила, тако друштво умоли вредног и врло ревностног нашег црквеног тутора Г. Нику Фани — да се и даље скупљаня прими, пак даном приликом још коју форинту и од они прикупи, кои нису при светковини били. Г. речени тутор да би што већу суму, на у речи стоећи фонд послати могао, није хтео ону прву малу суму досад ни шиљати, док није, не само од

---

* Започети у пређашњем броју чланак „Православни школски фонд“ продужиће се у бр. 23.

поединн іошт накупно, него своіом великом ревносћу и популарносћу издѣйствовао є: да є и св. Црква 25 ф. на ту цѣл жртвовала.

Предхвалѣни Г. тутор што є чекао да му се од представништва заключенѣ изда, да их може поднѣи, — морао се досад уздржати од пошиљаня скуплѣног новца. Сад кад є све у реду умолѣн од Г. Ника Фани имам чест овим послати вам новце фонду Школ. Листа наменѣне, заедно са именима Г. Г. дарователя и любителя просвете. — Као: ГГ. Алекса Лаковић диштр. благайник 5 ф., Александер Радовић, вел. бележник 2 ф., Коста Райковић, парох 2 ф., Ђорђе Влаховић пар. администр. 2 ф., Іован Удицки парох 1 ф., Спиридон Веселиновић ђакон 50 н., Лука Поповић бележник 2 ф., Яромир Лефлер проф. у реалци 1 ф., Франя Рихтар проф. у реалци 50 н., Васа Стефановић 1 ф., Ника Фани тутор 2 фр., Ника Ружић тутор 1 ф., Глиша Іорговић учитель 55 н., Стева Петровић учитель 1 ф., Спиридон Трбоевић хороуправитель 1 ф., Тодор Кнежевић учитель 1 ф., Аркадна Варађанин учитель 1 ф., Светозар Недић учитель 40 н., Христифор Айваз учитель 50 н., Сима Айваз учитель 50 н., Миша Красић привр. учитель 50 н., Коста Іовановић 1 ф., Жива Средоев 1 ф., Глиша Веселинов 1 ф., Лаза Іовановић 30 н., Жива Стойков 20 н., Раца Симић 20 н., Макса Мирков 20 н., Жива Терзин 10 н., Димитрие Бранковић 50 н., Ђура Филиповић 50 н., Михаил Вайдић 20 н., Н. Марковић 50 н., Тома Дорословац 50 н., Михаил Сабовлѣвић сенатор 1 ф., Сима Симић почаст. нотарош 1 ф., І. Грујић 40 н., Н. Н. 2 ф., Петар Никовић 1 ф., Север от Стояновић 2 ф., Пера Становвић 1 ф., Ђорђе Радак сенатор 1 ф., Атанасие Николић сенатор 1 ф., Таца Удицки 50 н., Шандор Петровић 50 н., Димитрие Янковић 1 ф., Пера Ристо 40 н., Димитри Адамовић 1 ф., Лаза Іовановић 1 ф., Коста Радовић 1 ф., Никола Веселиновић 50 н., Света Црква В. Кикиндска 25 ф., Петар Богдановић 1 ф., Алекса Вайдић 1 ф., Іоца Лаковић 50 н., Ђурица Станкић 1 ф., Никола Стаматовић 50 н., Лазар Стефановић 1 ф., Миша Сабо 40 н., Іован Іанковић 50 н., Н. Н. 25 н. Цела сума 80 ф. 10 н. кою суму од осамдесет форинти и 10 н. ауст. вредности под данашньим даном ево имам чест послати учтиво молећи, да би доброту и мали такову — на више назначено место предати.

У В. Кикинди 13. Нов. 1867. Григорій Іорговић учитель.

Саобштаваюћи имена свију приложника и прилоге њихове, у име одбора фондом Школ. Листа рукуюћег захваљујем избраној црквеној обштини Кикиндској, и врстним скупительима и дародавцима, и желим да се на честите Кикинћане и остали Срби угледаю, па да прилажу на фонд Школског Листа, како би овай определеню своме што већма одговорати и Србству на велику душевну користсдужити могао. У једно изявљем, да сам поменуте В. Кикиндске прилоге у суми од Осамдесет форинти и 10 новчића а. вр. под данашньим благайнику одбора кои фондом Школск. Листа манипулира предао, кои є новце те у касу дотичну унео, а на њи од данашњега дана 6% приплод иде. —

У Сомбору 25. Нов. 1867. Н. Ђ. Вукићевић.

ПРИЛОГ НА ФОНД ШКОЛСКОГА ЛИСТА. Г. Іован Илић учитель у Панчеву приложио є фонду Школскога Листа једну форинту ауст. вред.

ЗБОР БАНАТСКИХ УЧИТЕЉА. Из Баната нам јављају, да ће се у Темишвару последњих дана месеца Децембрија по новом календару држати збор свију банатских учитеља без разлике вере и народности, на коме ће се између осталог о побољшаню материјалног стања и о пензији за старе учитеље, за учитељске удовице и сироте радити. Молимо, да нас браћа учитељи у свое време о деланю овог збора известе. —

* „Две Приповетке из збирке Хр. Шмита.“ Под овим насловом изишла је ових дана из печатње А. Вагнера књижица за младеж од г. Н. Грујића учитеља Сомборског. Садржај је Младен Јакшић (Heinrich von Eichenfels) и Голубица (Das Täubchen) — Цена 30 н. а. вр.

Явна кореспонденција.

Г. А. М у Нашету. Небрините се ништа, предплату сам примио.

Г. Н. Максимовићу уч. у Земуну. Овим признајем, да сте Ви мени 12 ф. у име предплате за све три цркве Земунске послали. Држим, да се тутори лакше између себе поравнати могу, него да ми я одавде новце шаљем, а они мени опет натраг, ков чинити немогу.

Г. Сими Петровић уч. у Идвору. Ви сте остали дужни за друго полгодиње ланьске и за прву четврт ове године, свега 3 фр. У место да дуг тај платите вратили сте случайно достављени вам бр. 18 у коверти те с тога проузроковасте ми трошка 30 н. С тога сте дужни сад 3 ф. 30 кр. ков новце имате овамо послати. —

Пр Г. Леманић пароху у хрватской. Вашу предплату писам примио. Изволите запитати се код Пр. Г. Проте, ком сте новце предали па с тога вам писам ни Листа шиљао.

Пр. Г. Е. В. у В..... Чланак ваш примио сам с благодарношћу, али због тога што је велики, па неби се могао ове године свршити, задржао сам га за почетак идуће 1868. године. Ако Лист неузможем издавати, онда ћу Вам га вратити. —

Г. Дамяновићу у Сентомаш. Господин онай морао ми је вашу предплату у приправничком заводу дати, и то у време испита, па сам с ума сиетнуо и писам у протокол увео. У осталом я вама верујем, и признајем да сте за целу ову годину платили. — Исправку сам примио, и употребићу.

Благор. Госп. Др. П. М. у Па..... Ваша предплата траје до последњег Децембра 1868, ер по гласу записника ви сте на почетку ове године положили 3 ф. и сада 4 ф. свега дакле 7 ф. Од овога припада 4 ф. за ову, а за идућу годину 3 ф.

☞ Све Обштине и Господа, што нам за ланьску и ову годину дугују, позивају се улудно, да дуг тај отдуже, ер томе је доиста већ крајње време.

Издаје и уређује Никола Ђ. Вукићевић.

Брзотиском Андрије Вагнера.

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Број 23. У Сомбору 15. Децембра 1867. Год. IX

Школски Лист излази месечно двапут: сваког 15. и последњег, а Пријатель српске младежи излази као додатак школскога Листа. Цена је за оба Листа 4 фор. на годину.

Позив на предплату.

По изјави у броју 22. обнародованој Школски Лист излазиће у течаю године 1868. сваког месеца по двапут и износиће преко године 30 штампаних табака.

Лист овај необходно потребан је свакој школи, сваком учителю и управитељу школском, а од велике је користи и по све оне родитеље, који су ради разумно и по начелима здраве Педагогије децу своју васпитавати.

Да би се трошкови око издавања Школског Листа подмирити могли нуждно је, да свака обштина за своју школу, а сваки учитель и сваки окружни и местни управитель за себе, Лист овај не само држи него за њга на време и плаћа.

С тога позивам Господу Управитеље школске и Учитеље, да с' предплатом похите, и да као прави пријатељи овог јединог школског органа Лист овај обштинству места свога свој-ски препоруче.

Годишња цена за год. 1868. је три форинта а. вр. а полгодишња 1 фр. 50 нвч. Као што се на друге листове предплата у напред шаље, тако нека изволи и сваки онај, који Лист овај држати жели предплату у напред, и то у плаћеном и препорученом писму са означењем суме прислати.

Сваки родољуб и пријатель школе а особито сваки народни учитель умољава се, да се скупљаня предплатника у месту свом прими.

На пет предплатника даје се скупителю Школски Лист на дар, а толико предплатника могао би сваки народни учитель и у најманьем сеоцу наћи, и онда би Лист безплатно добијо.

Господа скупителји имаю уз то іош право на сваких 10 предплатника по єдан примєрак Школскога Листа сиромашним школама на дар слати.

У Сомбору 15. Дек. 1867.

Н. Ђ. Вукићевић
уредник и издаватељ Шк. Листа.

О учительской плати.

Поболшанѣ наше плате, то є било и битће наше вечи то ядикованѣ. Іош потражуємо и пензие за се и за своє удовице, очемо да смо правно намештени, и ради смо, да су нам надзорници люди нашега станя!

А са чим смо ради, да ово извоюємо? ядикованѣм, молбама, тужбама, петицияма.

Па колико смо сви и Бог зна како то ради, опет є редак, кои не види, да смо іош Бог зна где далеко од ове сневске среће.

А зашто нам остаю сва молканя и тужканя напразно? Док домаћин за маню плату радена налази, зар не би грешио да свою кесу распусти, и да дае више, кад може о манѣм да проће? и док радењак нема ни изгледа, ни способства, да шта више добие и завреди, зар ние приморан, да се задовольи и с маньим?

Іош манѣ нам се надати и помишляти на повишенѣ плата, док год домаћин држи и верує, да є ова злеудна плата већа него заслуга, и да стои према заслузи као 3 : 2.

Єли у нас оскудиде на учительима? Не. Де год се моле боля штация отвори, одма их є као гавранова.

Єли ко од нас у станю, да се захвали на овой служби, па да своим знанѣм потражи болю и службу и плату? Не. Са ово мало ядна и чемерна знања, што га задобиємо у празной латинской и скученой реалной школи, нисмо пристали никуда.

Уз то нема на меродавним местима іош ни близу онога увереня, да наш труд са нашом платом нестои ни у каквом размеру, шта више, држи се обично да не заслужуємо ни ово.

Ту су наши яди, ту наша неволя!

Али завиримо и у сами себе. Избројмо колико нас є, кои би се усудили пред испитну комисију изаћи, да полажемо, не онай испит, што се данас од учителя иште, него онай, што смо га сами полагали, кад смо из препарандије излазили; а на данашњи испит, да нас потераю, тролетницу би добили. Колико нас има, кои смо од оно доба само коракнули напред у своіой науци и вештини, а камо ли напредовали с временом? Колико нас има, кои смо употребили сва она средства, што их употребе други, да израде повишенѣ своих плата путем правим и сигурним? Колико нас има, кои смо своим радом око деце у школи задобили лепѣ родителѣ, па да се ови заузимлю за нас, кад се поведе реч о поболшаню наше плате? Колико нас има, кои смо изображенѣм ума и срдца, учтивошћу, добрим владанѣм у школи и ван школе, и отчинским понашанѣм према деци заслужили име правог васпитателя и учителя младежи? Колико нас има, кои радимо, да сами своє материялно станѣ побољшамо средствима не само допуштенима, него препоручиванима и налаганима, не само на свою корист, него и на корист обштина наших, као што є воћарство, свиларство, челарство, вртарство и друга. Колико нас има, кои радимо, да побољшамо материялно станѣ своих обштина користном науком у недельной школи, на бесѣдама, селима, зборовима и другим приликама, па да обштине имаю од куда, да нам плате поболшаю, и да то драговољно учине.

Тек онда, кад будемо могли с правом искати, да нам се плате поболшаю, а немолякаюћи и просячећи, онда ће нам се морати дати.

Пре свега дакле учимо, учимо што више можемо, и то наука корисних, за наш свет практичних, наука, коима ћемо одма моћи и друге учити; иштимо, да се у препарандіи іош више предаю ових практичних наука, па макар се морао течай разширити на три и на четири године дана; склапаймо друштва и ступаймо у друштва од корисних наука и радня.

Тек онда, кад сваки од нас са темељним и практичним знанѣм буде себи знао задобити уваженѣ и припознанѣ, тек онда ће се и на наше праведне желѣ морати обазирати и мораће их испунити, а донде ће све бити узалуд, па ма колко ко уздисао.

Зато ми є чудо, да іош има по деког, што држи, да є и ово много и премного, што се данас у препарандіи учи, — да іош има, кои држи, да нетреба учителю практичних знања,

него коме є до тога, да иде у друге школе, а учитель да ніе дужан ни учити тога, ни подстицати на то, — да ніа што іош и данас вичу, да нетреба учителю, да зна живих єзика, нетреба знања о вери, не треба да зна краснописа и рисања, не треба да зна рачуна на памет, ни воћарства, свиларства, челарства и вртарства, не треба польске ни домаће економије, не треба природословних знања, ни да се забавља са практичним радњама.

Зато є моја реч „Напред са знањем“ само ће нам то помоћи, само ће то материялно стање наше побољшати. Куда год се ко на данашњи дан обазре увериће се, да знању ніе нуждно молікања, ни ишчекивања милости; оно добива где год оће све без искања. Зато, науку преда се, па израдимо своим знањем и свойским свесрдним радом поболшање плате. То є єдино сигурно средство, а без тога є све друго узалуд, све само голо просячење, које просиоцима приличи а не одабрани и поносити људма.

Чистимо дакле прво испред своих врата!

Грађа за прво читање и писање у основној школи.

(Из природословља).

(Продужено)

7. Земљом се даље чуе, него ваздухом. Вода сирзавајући хвата се у ситне иглице. Уже се на влаги опружи и затегне. Дрвени клинци расцепе стену, кад се наквасе. Зимњи усевима снег є користан, а голомразица их убије. Кад грије ваља угасити ватру на огњишту. Кад се ватри запречи ваздух одма се угаси. Што сунце косије хвата то слабље грије. На билюре пропуштен зрак пали. Вечерња црвен предказује леп дан. Муња запали и убије, а не гром. Кад се вода загреје претвори се у пару. Ваздух обухвата свуд унаоколо землю на 40 миля висине. На високим планинама стоје вечити снегови. На земљи има много брда, што ватру бацају. Месец нам є найближи од небесних светова. Од земље до месеца има 50 иляда миля. На месецу има пуно брда и долина. Кад земља месецу заклони сунце, он помрачи. Сунце є милион пута веће

од земљ. Звезда волуяра є после нашега сунца најближа нам звезда.

8. Кад удариш окомице држальем о землю, набиє се сикира. Што є шеталица краћа, то брже сат иде. Ветар с мора влажан є, а са сува сув. Што є више промає ваздуха, то веселиє ватра гори. Што зраци сунца стрмиє хватаю, то већма грию. Кад се патос водом полиє, разхлади се соба. Магнет привлачи гвожђе и кроз друге ствари. Светлост є єдан од највећих дара Божиих. Светлост има три главне боє: црвену, жуту и плаву. Коя свећа најцрньи сен баца, та највећма светли. Без топлоте немогу бити люди, животиньє ни биля. На ватру бацано блато пре є угаси него вода. Кад се пара разхлади претвори се у ситне капльице. Кад пара и магла у вис оду, начиние облаке. Облак є гомила водених бешчица и снежних мрвица. Кад сунце најведриє излази, обично тай дан кише буде. Кад сунце кроз маглу излази буде обично леп дан. Дуга стои увек на противной страни од сунца. Зими излази сунце врло касно, а седа рано. Лети излази сунце врло рано а седа касно.

9. Што дужу ћускию (полугу) узмеш, већи ћеш терет кренути. Бистра вода чини се много плиња, нег што є. Говор и слушањ на цев сила се болї и далї чує. Што су таньє жице, то є яче уже. Кад се креч гаси начини се толика топлота, да вода узавре. Двоструки прозори болї држе топлоту него најдебльи зидови. Што чешће свећу усекнюеш, то дуже гори и болї светли. Половину огрева заштеди, ко га гори сувo, а не сирово. Испред ложења валя дрво уз ватру ставити, да се осуши. Изнутра ложење пећи најболї грию, а најманї огрева требаю. Ветар што с баре душе наноси болештине. Сунце пре отопи снег на крову него на земльи. Кад помешаш бою црвену и жуту, добиђеш невенасту. Помешай бою жуту и плаву, добиђеш зелену. Помешай бою плаву и црвену, добиђеш љубичасту. Кад ласте и роде рано доћу, знак є ране године. Кад чеде рано побию трутове, биће рана зима. Кад сева и грии не валя крити се под високе ствари. Кад грии не валя стояти код огньишта и димньака. У врелом поясу земл никад зиме нема, но вечито лето. Месец сваки дан за ¼ сата доцниє излази. Месец свако 7 дана по єдну главну мену пређе.

10. Кад грии не валя стаяти на прозору, врати, уз дувар и уз печ. Кад грии неваля трчаги ни бегати на коню ни на

коли. На коіой кући има добар громовођа, ту никад гром штете не начини. Со као и шећер ухвате се из воде у лепе коцке. Снег се пре отопи испод дрва, него по далѣ од њих. Дублѣ у соби стоѣне пећи болѣ грију, а манѣ огрева троше. На западу облаци предсказују кишу, а на истоку прође без нѣ. Пара є чудо яка, она данас највеће терете вуче. Од землѣ є само кора тврда, а све испод нѣ жива ватра. Месец има 4 главне мене: новину ил младину, нараштај, пуни ау и уштап. Сунце даѣ светлост месецу, без тога неможе светлити. Кад є сенка од усправлѣних ствари најкраћа, онда є право подне. Лети излази и залази сунце ближе северу, а зими ближе югу. Лети стои сунце у подне високо на небу, а зими ниско. Звезде излазе као и сунц на истоку, а залазе на западу. Около северне звезде имаеєдно коло звезди, што никад не залазе.

11. Источни є ветар сувљи и ладніи, єр из сувих и ладних земаля долази. Западньи є ветар топліи и влажніи єр долази с мора и топліих предела. Ветрови прочисте ваздух, разблаже врућину и зиму, осуше землю ил наведу кишу. Свака капля росе прелива све дугине боѣ. На висини є сила ладніѣ, зато на планине пре падне и дуже се одржи снег, него на равници. Магнетска игла на другу натакнута ил о концу посреди обешена окрене се одма и покаже север и југ. Бушећи угриѣ се свдрдо и искриви, ако се не лади. Расушена бурад и други дрвени судови у води набрекну. По гвозденой стази на равници вуче конь 50 пута више терета него другчиѣ. Јужна и западна страна код нас є топлија, него источна и северна. На земльи има 5 појасева: средом врели, около овог оба топла, а на краєви оба ладна. У ладним појасима землѣ никад ледови и снегови не избиваю. Високо у ваздуху тако є ладно, да су сред лета облаци пуни снега, зато се беле. Како вода кроз различне таване землѣ пролази, тако и перући их различна извире. Врели извори и ватрена брда сведоче да є земля оздо жива ватра.

12. Свако 24 сата окрене се земля єдаред, отуда дан и ноћ. Месец треба 29 дана да све своѣ мене прође. Звезде су и обдан на небу, ков се лети обноћ виде, а ков се зими обноћ виде, те су лети обдан на небу. О мученицима и малой Госпоини раѣа се и седа сунце у 6 сати, тада є дан 12, а ноћ 12 сати. О зачатию раѣа се сунце у 8, а седа у 4 сата, те дан трае само 8, а ноћ 16. сати. О видову раѣа се

сунце у 4 а седа у 8 сати, те дан траѥ 16, а ноћ само 8 сати. Земля треба 365 дана, да обиђе своѥ коло око сунца, то ѥ година. Земля ѥ одпала од сунца и била ѥ ватрена лопта, док се није с поля издвила. Земля ѥ тако голема, да би човек ходом од 5 миля на дан требао 3 године дана, да ѥ обиђе. Коло што га обдан сунце небом прави лети ѥ врло велико, а зими мало. Сунце ѥ тако далеко, да би из топа тане 10 година летити морало док би онамо дошло. Помраченѣ сунца буде, кад месец између нас и сунца тако на правац изађе, да нам заклони сунце. По оном колу звезди, што се зову велика кола, уме ко пази свако доба ноћи казати. Свака ѥ звезда већа од землѣ, али се чини мала, ѥрбо ѥ врло далеко. Све на небу звезде чине само ѥдно коло светова, а такових кола има неброй. Човечји ум није кадар замислити простору света ни краја ни конца.

Катихизичке Беседе.

БЕСЕДА 13.

О васкресенію Господа Исуса Христа.

„Вѣрꙋю вѣ Господа Іисꙋса Христа, воскресшаго вѣ трєтїй дєнь по писанїємѣ.“

Да би спасао огрезли у грѣху род човечји, дошао ѥ ѥднородни Син Божји на землю, родио се од пречисте Дѣве Марије, предавао ѥ людма спасително ученѣ, чинио ѥ чуда, но не познаше га Іудеи, претрпио ѥ од њих пониженѣ, поруге, распетије и смрт, на гроб Нѣгов навалише камен, ударише печат и поставише стражу. О том смо ето говорили у прећашњим нашим беседама! Сад ћемо говорити о найрадостнијем васкресенію Господа. Вѣрꙋемо у Господа Исуса Христа „воскресшаго вѣ трєтїй дєнь по писанїємѣ.“

Сећатели се Браћо! велике и свете ноћи Светлог Христовог васкресенија? Шта осећате свагда, кад први пут почну појати: „Воскресенїѥ твоѥ Христѥ Спасе“ или: „Христосѣ воскресе изѣ мєртвыхѣ.?“ Какву неописану радост, какво усхићенѣ осећа тада свака душа христијанска! Одкуд то? Отуд, што ѥ заиста васкрсао Господ. Дакле заиста ѥ васкрсао Исус Христос! Сведоци су томе: пророци, кои су далеко пре предсказали како страдани и смрт, тако и васкресенија Нѣгово,

Мироносице и Апостоли, кои су га неколико пута после васкресенија видили; сведоци су том многобройни народи, вѣрујући у васкрсшег, — и ви сами, кои сте дошли у храм, да прославите дан васкресенија Господњег. А како се свршио тај највећи и најважнији у истории догађај?

Пре него што се на земљи свако обрадовало васкресенију Спасителя, у другом свету, у предѣлу мртвих славила се већ победа Нѣгова над смрћу и паклом. Кад е пречисто тѣло Господа почивало у гробу, Он е душом неразлучно саединѣном с Божеством, сишао у пакао, да избави одтуд душе праведника, кои су Нѣгов долазак очекивали; Он е поразио ђавола и власт нѣгову и царство му разрушио. Лепо изражава св. црква силазак Спасителя у пакао, у стихирама и канону велике суботе. Тако на пример пои она: „На крстѣ твоемъ божественное истощанїе провидѣвъ, Иваковъ ужаса, вопїаше: Ты силныхъ прѣсѣкъ єси державу, Блаже, пріокрадся сущимъ во адѣ, яко весилнъ.“

На земљи пре свију знала е за васкресеније Господа св. Марија Магдолина. Најпре е тај глас чула од Анђела, затим е видила самог Исуса Христа. После се явио и другим Мироносицама и рекао им: „радуйтеся!“ Прва жена Ева — прва е сгрѣшила. Женама Мироносицама — првим се явио васкрсли Господ, да би показао, да е грех Еве сад уништен. Апостоли од радости из прва нису вѣровали Мироносицама, да су оне видиле Исуса Христа и држали су да им се привидило. Но Спаситель явио се Сам најпре Луки и Клеопи, кад су путовали у Емаус, затим Петру и најпосле свима Апостолима, осим Томе, у соби, ков су врата била затворена. Св. Тома није хтео вѣровати, кад су му други ученици рекли: видили смо Господа. Но после осам дана яви се спаситель наново ученицима своим, покаже Томи прободена ребра своја и руке, гвожђем ранѣне. Тома усхићен радошћу ускличе: „Господь мой и Богъ мой!“ Тѣло Христово после васкресенија било е прославлѣно, духовно; но он е изволио сачувати на нѣму траг од своих страдања — ране од гвожђа, да би самим тим ранама свагда посредовао за нас пред Богом Отцем и дао каюћим се грѣшницима спасителну надежду на нѣгово милосрдиє. Затим се явио Спаситель ученицима своим на мору Тиверијадском, и овде е трипут Петру рекао: „Паси овцы моа“ и тим га е повратно у Апостолско звање, кога се пре трипут одрекао пред Іудеима. После тог вињали

су Господа не вданпут не само Апостоли, но више од пет стотина браће. Тако є за кратко време после васкресења, живио Господ на земљи и неколико се пута являо Апостолима. За то време не само да их є увѣрио о истини Свог васкресења, но и беседио є с њима о тајнама царства небесног; о оним истинама, кое су они имали явити целом свету. Последњи пут говорио є с њима на гори Елеонској. Но о том њемо говорити у идућој беседи.

А сад іош вданпут рецимо: Хрїстосъ воскресе! Воистинѫ воскресе! Зашто нам є тако мило, опетовати те речи? Зашто се радујемо васкресенію Христовом? Зато, што є васкресењи Своим победио Господ најлуће непријатељ наше — смрт и ђавола; ослободио нас грѣха и проклетства; запечатио истину Свог ученя, и истину своих обећања. Васкрсиуо є наш Искупитель, васкрснућемо и ми! Он Глава, а ми чланови Његови; гдѣ є глава, тамо ће некад и сво тѣло доћи. „Понеже человѣкомъ смерть бысть, — и человѣкомъ васкресенїе мертвыхъ. Якоже бо ѡ Ѧдамѣ вси умираютъ, такожде и ѡ Христѣ вси оживѫтъ (1. кор. 15. 21.) Смрт нпе Християнину страшна; она му є прелаз у вечну безсмртност; у место тѣла земног, грубог, подложног немоћи, болести и трулежу; добиће тѣло духовно, небесно, светло, без болести и трулежа. Ето зашто Християнин прави држи и саму смрт за добитак себи, и с радошћу є очекује. „Мнѣ єже жити Христосъ, а єже умрети — пріобрѣтенїе єсть,“ говори св. Апостол Павле (Филипис. 1. 21). Само једно и данас може нам смрт учинити страшном — грѣси наши. И заиста, смрт є грѣшника люта. Они немаю праве радости у животу, нити утѣхе при смрти; неће имати славе и веселя и после васкресења.

Но докле нам важи іош покајанѣ, докле смемо приступити очистителној чаши Божественог тѣла и крви Христове, немоћмо клонути и очајавати. Васкрснимо духом из мртвих дѣла, оставимо све грешно, свуцимо обветшану одећу с дѣлима и похотима; особито пак љубимо и пазимо један другога и простимо свима, кои нас ненавиде. Па онда слободно припаднимо к Христу Цару и Богу нашем, и зовимо му: Господе наш и Боже наш! помилуй нас! Аминь.

БЕСЕДА 14.

О вазнесенію Господа Исуса Христа на небо.

„Вѣрую въ Господа Іисуса Христа, возшедшаго на небеса и сѣдяща одесную Отца.“

После васкресенія свог из мртвих, ниє се дуго Спаситель бавио на земљи. Од времена првог грѣхопаденја земља є постала не местом славе и блаженства, него местом искушења, борбе и разне туге. Требало є ню препородити, да буде домовином увенчаног славом и чашћу Господа и светих Нѣгових. То ће и бити некад, єр ми „новаго неба и новыа земли, по обѣтованію єго, чаемъ“ (2. Петр. 3. 13). Спаситель се бавио на земљи само толико, колико му є нуждно било, да увѣри Апостоле о истини свог васкрсења и најпосле да их спреми на будуће подвиге службе њихове.

У четрдесети дан после васкресенја свог из мртвих, одвео є Господ Исус Христос ученике своє на гору Елеонску, близу код Єрусалима. Ту им є заповедио, да се неудаљаваю из Єрусалима, него у нѣму да чекаю обећаног Утѣшителя — Духа Светог. Затим их благослови, и благосиљаюћи вазнесе се на небо у слави. Још нису ученици престали били гледати за Божественим учителѣм, а већ им се явише два Анђела и рекоше: „Сіи Іисусъ, вознесыйся отъ васъ на небо, такожде пріидетъ, имже образомъ видѣсте єго идуща на небо.“ (Дѣян. 1. 11.). Апостоли се поклонише вазнесењем се Господу, и повратише се у Єрусалим „съ радостію великою,“ како говори св. Еванђелист Лука (Лук. 24. 52.).

С радошћу великом! А како други Еванђелист говори, да су се Апостоли, кад им є мало пре тога Спаситель рекао: „Идѣ къ пославшемъ ма,“ тим речма ожалостили? (Іоан 16. 7.). Сад пак, кад се заиста вазнесао к оном, кои га є послао радую се Апостоли! А есу л се могли рећи ће когод радовати? Шта више и ми после одања Пасхе, на вазнесење, кад нестане радостне песме: „Христосъ воскресе,“ осећамо неку тугу, као да смо се чега лишили, или да нам є чега нестало. А како неби Апостоли тужили, кад су неколико година заедно с Божественим и милим њиховим Учителѣм поживили, а сад се с Њим разстали? ... Отуд се види, Браћо да ми кадгод судећи по човечјем уму, у многом погрѣшимо, сматрамо оно за беду и несрећу, чему би се требало да радуемо; и радуемо се оном, где треба да плачемо. Апостолима є Господ

отворио ум — да разуму писања Пророчка, и потом су знали, да „такѡ писано єсть, и тако подобаше пострадати Хрїстѹ и внити въ славѹ Свою.“ Они су знали, да Господ, кои се вазнесао на небо седи с десне стране Бога Отца, т. є. да царує као Богочовек над искупљеним од Њга човечаством. Зар су могли нерадовати се том они, кои су тако яко любили Господа? Они су знали и то, да се он вазнесао на небо, да их неће оставити на земьи као сироте, него да ће невидимо с њима бити, њи руководити у труду, снажити у подвизима и страдањима, и найпосле да ће их узети к себи и с њима више никад неће се разставити, него вечно царствовати у слави. Они су знали и то, да ће им Господ кои се на небо вазнесао, послати пресветог Духа — Утѣшителя, кои ће их утѣшити у временом растанку с љубљеним Учителем, опоменути и разяснити им све оно, што су од Њга чули, док є на земьи био. Ето зашто су се, после вазнесения Господа, ученици Њгови повратили у Іерусалим с радошћу великом!

И ми се браћо! називамо ученицима Исуса Христа, Християним: Ми смо ступили с Њим у тайни св. крштеня, у заѣдницу; а іош у тешню свезу у тайни св. Причешћа. И ми смо, као и Апостоли добили дарове Духа Светог у тайни св. миропомазаня. И за нас се молио Господ: „Отче, ихже далъ єси мнѣ, хощѹ, да идѣже єсмь Азъ, и тїи вѣдѹтъ со Мною. (Іоан. 17. 24.). И нама є речено у св. писму, да „восхищени вѣдемъ на облацѣхъ, въ срѣтенїе Господне на воздусѣ, и такѡ всегда съ Господемъ вѣдемъ.“ (1. Солун. 4. 17.). Но мислимо ли ми и то мислимо л' често о свету том? Познаємо л' високо достоянство имена Християнског; величину дарова Божіих, кое смо добили заєдно с тим именом; светост нашег позива и значеня на земьи; блаженство или ужас, кои нас у вечности очекує? Радуємо л' се да ћемо некад видити Господа? . . . Но мислили ми или немислили о том, радо или не радо гледали Господа, време ће зацело наступити: „всѣмъ намъ подобаетъ явитися предъ сѹдищемъ Хрїстовымъ.“ (2. Кор. 5. 10.). О том ћемо говорити у идућој беседи, а сад обратимо ум и срдца наша на седећег у слави Господа.

Исус Христос, вазносећи се на небо, обећао є вѣрујућима, да ће бити с њима до „скончанїа вѣка.“ Па ели испунио то обећанѣ? Испунио є и испуњава! На скоро после вазнесения Спасителя, ополчио се ђаво злобно против цркве Христове. Колико су тежких гоненя, жестоких мука и различних

казни претрпили Християни у прва три века! Колико є саблазни, єреси и раскола повикло из недара саме цркве Християнске! Па шта би? Єли пропало Христянство? Єли одољо ђаво Христовой цркви? Не! Ето већ є много векова од вазнесенія Господињег прошло; найяча царства пропадоше, многе задруге и науке човечије нестадоше и заборавише се. А црква Христова, црква православна стои тврдо, чува вѣрно свету вѣру, Богослуженѣ и тайне. Како би пак могла обстати св. црква течаєм толико векова, у сред таких опасности, да є не чува Сам Божествени основатель и Глава нѣна? И тако — „никойса малое стадо; јакш благоизволи Отецъ вашъ дати вамъ царство“ (Лук. 12. 32.)! Ето подпоре за нашу вѣру, заштите против такозваних слободоумних неверника! Господ Исус Христос вазнесао се на небо, и сѣди у слави у оном човечијем тѣлу, у ком се родио од Дѣве Марије. Можел' ко мислити, да нас Господ не люби, нас браћу свою, да о нама непромишљава? Не, Он люби нас болѣ, него мати дете своє, Он се брине за нас и посредує нам. Ето подпоре нашой надежди, ето утѣхе несрећницима, ето олакшице за грѣшнике! Господ Исус Христос, кои се вазнесао на небо није се разставио са земльом. Он є близу нас, Он є свагда своіом благодатию код нас. Он стои на врати срдца нашег и чека, да их отворимо и нѣга заводемо .... Зар ћемо тако немилостиви и неблагодарни бити да неодговоримо той и такой любави нашег Владике и Спасителя особитом, отданом любавлю? ...

„Готово є срдце наше, Господе готово є! Дођи и усели се у нас; ѣагони из нас све што є недостойно Тебе. Сам Ти Царуй над нама, изведи нас на пут заповести Твоих и уведи нас у свету гору Твою и селишта Твоя.“ Аминь.

(Свршиће се.)

Мратиндан, Видовдан, Михольдан.

(Месецословна белешка).

У нашем народу има три дана у години, што се сасвим другчије зову, него што у месецословима источне цркве пише. Та три дана есу: Мратиндан 11. Новембра; Видов дан 15. Іунија, и Михоль дан 29. Септембра.

Новембра 11. црква наша чини успомену св. мученика Мине, Виктора и Викентија, а ми Србьи уз то славимо св. Стефана Дечанског. Но народ нема ни за єдно од тих имена, него тай дан зове

Мратиним даном, или вели данас е свети Мрата. Има и пословица народна коя гласи: „Свети Мрата снег за врата.“ Свечари тога дана дођу у цркву и донесу свећу, а на питанѣ ког свеца славе одговараю: „Ми славимо Светога Мрату.“ У Истории неналазимо да се св. Стефан Дечански називао Мратом. Да одкуд то име? Погледаймо у календар римске цркве, па ћемо 11. Новембра наћи успомену Мартина Епископа. До конца шестнайстог века служили су се сви хришћани нашим старим календаром, кад би дакле то и сада тако било; онда би ми у календару римском нашег 11. Новембра нашли св. Мартина. Овай светитель живио е у III. после Христа столећу и био е родом из Панониe из града Сабарие. (Steinamanger, Szombathely, Хрв. Каменск). Нѣга и наша црква за свеца признае и назива га светим Мартином Милостивим. Житие нѣгово се налази у синаксару 13. Фебруара, а ако се неварам такође и 22. Октобра. (види у Школ Листу 1859. стр. 94 под насловом: „Св. Мартин Милостивый.“)

Почем е пак Светитель овай на западу (Панония припадала е патриаршiи града Рима) своим богоугодним дѣлима просиио, то се по себи разуме, да е успомена нѣгова тамо, а особито међу Христианима у отачбини нѣговой већма прослављена, него на истоку. Дакле од прилике тако, као што ми данас славимо св. Саву, ил св. Арсения а Грци, Романи, Руси и Бугари за те свеце єдва и знаю. Или као што Бугари светкую св. Іоана Рильског, православни Буковинци св. Іоана Сучавског, Руси своe народне свеце, Црногорци св. Петра и Василия, Срби у Старой Србiи: св. Саву II. Никодима, Данила, Ефрема, Петра Коришког, Іоаникия Дѣвичког и друге свеце, коима ми правила нечитамо, и за кое код нас єдва єдан између хиљаде знаде. Шта више ето овде код нас ни данас іош неупотребљюе се правило св. Кирила и Методия, премда су они просветителы славенски и за нас Славене најзаслужнiи угодници Божiи.

Познато е из Историе да су пре Немањ многи Срби у западним краевима неко време под утицаем западне цркве стаяли, па по томе ние се чудити, ако е из римског Мартирологиона светкованѣ св. Мартина узето, а народ е по своме обичаю туђе име Мартин преиначио на Мрата. У осталом можно е да су наши стари од хришћана старосједиоца ових земаля светкованѣ св. Мартина примили іош пре, него што е римска црква из заедниче вселенске цркве изступила.

Іуния 15. држи цела источна црква успомену Амоса пророка а ми Срблы тога дана празднуемо св. Кнеза Лазара, али народ наш назива тай дан Видовданом, а да га е тако звао іош пре битке на Косову, види се одтуда, што е Милош Обилић по народном преданию и по народной песми у очи тога дана на Књежевой вечери рекао ово:

„Сутра есте лиен Видов данак,
Виђећемо у полю Косову:
Ко е вѣра, ко ли е невѣра.“

По моме мнѣнию народ е наш у то време, а и много пре тога времена од старине светковао 15 Іуния Светога Вита називаюћи га „Свети Вид,“ а дан Видов дан, као што говоримо и сада Николь дан, Иваньдан, Петровдан и т. д. Тога е свеца морао и Кнез Лазар као своe крстно име славити. Ово мнѣние своe оснивам и на той околности,

што се у великом Кијевском Молитвослову, (ког сам ја у детињству имао и пре 17 година једној погорелој цркви у дољној Бачкој поклонио) под 15-им Јуния после редовног тропара и кондака св. пророку Амосу назначено налази, у колико се опоминьем ово: „Въ сей день совершается память преподобнаго Отца нашего Вита монаха.“ По свој прилици се успомена св. Вита или по нашем изговору светога Вида, у прећашня времена по рукописним србуљама правилно прослављала у народу нашем, ер је било као што и данас има на тај дан доста свечара. Кад данас запиташ ма кога од простих људи, коима је крстно име 15 Јуния, кад је свечар, — одговориће ти: о Видову дну, као што други веле о Николу дну, о Аранђелову и т. д. У Историји Раићевој читамо да је Кнез Лазар Грбљановић родом био Катунар из Витанице, следователно из западног краја народа нашег, где су преци његови лако могли за крстно име узети Светог Вида, кога и данас браћа наша Далматинци римске вере веома поштују и призиваю као помоћника од окоболе. У календару новом под 15-им Јуния находимо: „Вит“ а у народном календару Матице Далматинске пише баш по народном говору: „Вид.“ — Да је овај светац (можебити у замену язическог Световида) код христијанских Славена особито почитован био, види се одтуда што у Зл. Прагу постои стародревна саборна Црква Светога Вита. (Sanct Veit's Kirche). — Напоследку 29. Септембра држи наша црква успомену преподобног Кирјака отшелника, а сав народ зове тај дан: Михољ дан или Миољ дан, и по томе Миољски свечари, Миољске задушнице. Миоль, Михоль или Миховиль, то је исто што и Михаил. У Синаксару, Минеју и у месецословима нашим бадава ћемо тражити тог дана Михаила, али чим загледамо у нови календар находимо 29. Септ. Михаила Архангела, коега се слава у свој западној цркви тог дана обавља, као што код нас 8 Новембра. —

Ово мнење своје ја сам у предаваньима моима почевши још од године 1854 више пута даном приликом слушательима моим казивао, сада — добивши питање тога ради од једног велеуваженог и у народу нашим припознатог лица, — предајем га јавности.

П. Ђ. В.

Допис.

В. П. У Турини Ваведение. У дужност ми спада читаоцем свету явити, да смо Богу хвала корист првог „Збора“ дочекали, а то је да смо у овом месту „Вечерњу Школе“ установили, и то беше овим током:

На предлог Преч. Г. Петра Чолића местног пароха — Наместника и окруж. Шк. Управителя, закаже се „Седница“ у школском стану; у седницу ову буде позвана обштина са представници, и више други становника. — На овај позив стекоше се сви позвати; и тада част. Г. Ђврем Јаковљевић парох и местни директор као председник скупштине разчлани намеру и цел скупштине, и почем је у важној

беседи нацртао корист и послѣдице „вечерњих школа“ на ма буде од целе скупштине усвоено, и заключено, да се вечерња школа сваки дан — изузимаући недељу и празник од 5 — 7 сати увече држи, за младеж оба пола како за мушке тако и за женске од 12 год. до женитбе и удатбе. — У атар тога честита општина Туринска живо се заузе и сва средства ради вечерњих школа набави, као: висеће врло красне светиљнике, тако да се у сваком углу поред њи може читати, даље нуждне таблице, књиге, земну круглу — глобус — нуждне српске мапе и др. С тога нека в честитой општини туринской слава и хвала. —

Даље, осим местних учителя, из родољубља приминше се стручних предмета за предаваньє у корист учеће се омладине Преч. Г. Петар Чолић, Г. Милан Јовакић природоиспитатель и Г. Ђорђе Јовановић бележник. —

Предавања у вечерньой школи одпочеће се 22. Новем. и досад добисмо за мушку школу 60, и за женску 80 ђака, толико за сад, а у будуће явићу како смо сачинили „Деобу часова,“ и какви се предкетя у те часове предаю. —

Нека благослови Господ Бог овай срећни почетак, и да Бог да се све Општине наше на Туринску угледале, и свуда вечерње школе ради просвете народне заводиле.

Школске вести.

ПРАВОСЛАВНИ ШК. ФОНД. (Продужено из 21. броя). Православном Фонду школском у Пешти у име 10% додатка дугую још и ове општине:

Ђала 10 Ф. 8, Ђармат 22 Ф. 68, Ђир 81 Ф. 90,

Елемир 36 Ф. 54, Ердевик 247 Ф. 80

Жумберак 8 Ф. 40,

Збег 75 Ф. 60,

Иванда 145 Ф. 53, Ивањ 2 Ф. 52, Идош 16 Ф. 38, Ињош 4 Ф. 20, Илок 151 Ф. 20, Илочац 2 Ф. 52, Инђиа 105 Ф, Ириг 361 Ф. 20, Итебеј 64 Ф. 26,

Јазак 168 Ф. Јегра 624 Ф. 75, Јосефово 4 Ф. 20,

Калаз 226 Ф. 80, Каменица 220 Ф. 50, Канак 73 Ф. 92, Каньижа Ст. 11 Ф. 76, Каньижа Т. 48 Ф. 93, Карлово 14 Ф. 70, Качфала 6 Ф. 72, Кер 60 Ф. 90, Керестур 2 Ф. 94, Кетвељ 10 Ф. 8, Кикинда 46 Ф, 20, Кисач 35 Ф. 28, Кишфалуба 4 Ф. 20, Клара 6 Ф. 72, Ковин 226 Ф, 80, Кралѣвци 184 Ф. 80, Крушедол 84 Ф. Кула 105 Ф, Кулпин 102 Ф, 90, Кумани 6 Ф. 30,

Лалић 4 Ф. 20, Ланчуг 2 Ф. 70, Леденци 149 Ф. 94, Лежимир 198 Ф. 50, Липово 3 Ф. 36, Лигоба 69 Ф 12, Ловра 4 Ф. 20,

Маиш 4 Ф. 20, Манђелос 203 Ф. 87, Марадик 84 Ф. Маринци 61 Ф. 74, Маркушица 159 Ф. 60, Мартонош 86 Ф. 30, Медина 88 Ф. 62, Меленци 12 Ф. 60, Мечка 1 Ф. 26, Миклошевци 189 Ф, Мишколац 283 Ф. 50, Модош 106 Ф. 68, Мокрин 10 Ф. 50, Моловин 113 Ф. 40, Моноштор 1 Ф. 68, Мохач 15 Ф. 80, Мохово 77 Ф. 70, (Свршиће се).

УПРАЗНЂНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА. У ЧУРУГУ, у тителском баталиону упразнѣно е учитељско место с платом годишњом од 309 ф. а. вр. два хвата тврдих дрва и слободним станом. Стечај е отворен до 10. Јануара по новом кал. Молбенице с доказима поднети се имаю Чуружкой (II.) компаніи.

У СЕЛУ ГОСПОЂИНЦИ у тителском баталиону тражи се учитель за женску школу, плата е 240 Ф. а. вр. и два хвата дрва.

На обадва ова места особито ће се у обзир узети они просителъи, кои су у Српском учителъишту сомборском науке свршили.

Предплатници Школског Листа

за 1867. годину.

III. Епархия Бачка. (Продужено) М. Бођан, Обштина Шове. ГГ. учитељи: Зарић у НСаду, Летић у Фелдварцу, Аркадия Поповић у Шова, Дамяновић у С. Томашу. Гд. Єфта Арадски сенатор у Суботици. — Сви на целу год.

У Шајкашком Округу. На целу годину: Обштине: Надаль, Жабаль, Чуруг, Ђурђево, Сентиван, Госпођинци. Тителъ, Лок, Вилово, Градиновци, Дольни Ковиль, Горньи Ковиль, Кађ и Мошорин. Преч. Гд. Протопресвитер Максим Папић, кои е доброту имао ланьску и овогодишню предплату од обштина у вредности од 100 фр. прикупити и послати, на чему овим явно захвалюемо. — Благор. Г. Марко Крестић аудитор, и Г. Михаил Крестић трговац у Тителю. ГГ. Учитељи: Поповић и Іовановић у Жаблю, Јанковић у Ђурђеву, Бабић у Гопођинци. — Іошт платише за прво полгодие ГГ. учитељи Драгошевић у Надалю и Гавриловић у Ковилю. —

IV. У Архидіецези: Обштине: Осек, Митровица, Брчка у Босни, Чепин (дар омладине Пештанске), Тења, Даль, Вера, Брашадин, Пачетин, Бобота, Трпиня, Маринци, Габош, Маркушица, Острово, Негославци, Вуковар, Петровци, Сотин, Илок, Бачинци, Ердевик, Дивош, Беркасово, Чалма, Бингула, Визић, Нештин, Кузмин, Земун 3 екс. За обштине Стеяновце, Вел. Радинце и Вогань предплатио е Преосв. Гд. Епископ Горньокарловачки. Читаоница у Осѣку, Митровици, Иригу, и Дворана у Вуковару. Преч. ГГ. В. Петровић арх. за себе и за м. Хопово 2 екс. У. Милутиновић прота, И. Руварац сингел. Свештенство у Војки, І. Поповић пар. у Јакову, Ђ Марковић парох у Григуревци. В. Николаевић свешт. у Голубинци. — Високр. Г. Павао Петровић п. кр. саветник. Бл. ГГ. Васа Николаевић адвокат, Теофил Димић окр. шк. управитель; Др. Радойчић, Б. Іовановић в. судац. П. Мауковић трг. у Шиду. С. Стојшић проф. Л. Елаковић шк. старатель у Брчком у Босни. ГГ. Учитељи: Д. Милошевић, Ђ. Крагуевић, Кристић, Н. Максимовић. Сви ови предплатили су с 4. фр. на целу годину. Осим тога 5 предплатника има на прво полгодие.

Изд[illegible] и уређуе Никола Ђ. Вукићевић.

Брзотиском Андрие Вагнера.

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Брой 24. У Сомбору 31. Децембра 1867. Год. IX

Школски Лист излази месечно двапред: сваког 15. и последњег, а Пријатель српске младежи излази као додатак школског Листа. Цена є за оба Листа 4 фор. на годину.

Катихизичке Беседе.

БЕСЕДА 15

О другом долазку Исуса Христа.

„вѣрꙋю въ Господа Іисꙋса Христа, возшедшаго на небеса, и сѣдꙗща wдесноу Wтца, и паки градꙋщаго со славою сꙋдити живымъ и мертвымъ, егwжѣ царствію неꙋдетъ конца.“

Мило нам є браћо! мислити о неограниченом милосрдию Божием; утѣшително є за нас вѣровати, да є Господ дошао у свѣт, да спасе грѣшнике; да су нам свагда отворена врата милосрдия Божия, ако се истино покаемо. Но тежко нама, ако се, тешећи таким мислима, не побринемо за спасенѣ наше; ако се неузпротивимо разним искушењима и саблазнима, и станемо одлагати свою поправку од дана на дан. Бог є занста милосрдан, но и правосудан. Не заборавите, да є Искупитель наш, уедно и судия наш. Чуйте, чему нас учи св. Црква у седмом члану символа вѣре: „вѣрꙋю въ Господа Іисꙋса Христа: паки градꙋщаго со славою сꙋдити живымъ и мертвымъ, егwжѣ царствію не сꙋдетъ конца.“

Овай свѣт што видимо налик є на какав дом, кога є Творац премудри устроио за обиталиште човеку. Погледайте, како нам є велику любав указао Творац при устроєню тог временог нашег обиталишта! У нѣму є све, што нам є нуждно, и што нам за забаву служи. Но то што є Господ створио за нас у царству природе, није тако важно, као оно, што є свршио за нас, за душу нашу у царству благодати. Син Божи дошао є на землю, претрпио є пониженѣ, мученя и смрт, да нас узведе на небо, и даде славу и безсмртност. Отац небески спремио є за нас многе обитељи, далеко болѣ од овог свѣта.

И за сва та доброчинства хоће Господ само, да га се сећамо, да у Њега вѣруємо, да Њему благодаримо и да Га љубимо. А шта ми чинимо? Ползуємо се даровима благости Божије, а редко се сећамо Благодѣја. Трудећи се само о временим добитцима и земаљским забавама, слабо се сећамо дарова благодати, кои нам се даю у светим Тајнама за вѣчно спасенѣ душа наших. Има ли много на земљи, кои право вѣрую? И међу вѣруюћима има ли много, кои заиста љубе Бога? Господ све то види, све то зна — и дуго трпи. Но доћи ће време, кад ће небесни Домаћин доћи, да се прорачуна с неблагодарним слугама, приставницима Његовог великог дома, да иште од њих одговор, како су употребили даре Његове, — одговор за сва дѣла, речи и помисли. Тада ће — добити сваки, што є у свом животу на земљи заслужио, или вѣчно блаженство или вѣчне мѫке.

Душе праведника, после смрти тѣлесне, одма се почну наслађивати блаженством, а душе грѣшника — муком. Но и једни и други добиваю награду за дѣла своја испрва не подпуно, не савршено. Наслѣдник богатога Отца, док є млад, іош не може слободно разполагати будућим своим богатством. Преступник, кои є у тавницу бачен, ни є сасвим казнѣн, док му се последња пресуда не очита за нѣгову кази. Тако и човек не добива свою награду за дѣла пре, него после васкрсенија тѣла, да би и оно учествовати могло у блаженству или у муки душе.

И тако осим суда за сваког човѣка поѣдинце, биће свеобштѣ суд за све људе, — послѣдњи, страшни суд! Господ Исус Христос доћи ће на землю онако видљиво, као што се некад вазнесао од землѣ на небо (Дѣян. 1. 11.). Но неће доћи на землю у онаком виду, у каквом се појавио на земљи први пут, кад є дошао да искупи род човечји. Онда є био на земљи као ягнѣ незлобиво, кротко, свима милосрдно и добротворно, непризнато, ненавиђено и најпосле распето од Юдеја. А по други пут доћи ће на землю са славом, као неумитни судија, у збору Анѣела; сви народи, сва племена земна сабраће се и предстати суду Нѣговом. Тада ће сви умрли људи од Адама до свеобштег суда, васкрснути, душе њихове саѣдиниће се с прежашњим тѣлом, а код осталих живих груба тѣла у ѣдан пут ће се изменути у танка и безсмртна. Онда ће сав земаљски живот сваком човеку пред очи изићи, и пред сав свет изнеће се сва дѣла, каква є ко свршио на земљи,

— и не само дѣла, но и рѣчи намере и помисли. Онда ће они, кои нису у истину вѣровали — вѣровати, ма и доцне за њи било; грѣшници осетиће стид и грижу савести, ал бадава покајање; лицемѣрни, кој су се држали на земљи за добродѣтељне, биће изобличени у тајним дѣлима своим пред људма; горди биће понижени. А напротив смирени праведници биће прослављени пред свима! невиност опадпута биће оправдана; добродѣтель гоњена, — награђена. Онда ће се одкрити пред свима премудрост и правосуђе Божиег промисла при устројству судбе праведних и грѣшних! тада ће се явити слава и величаство крста Христова! На страшном суду биће сви у једнаком достојанству, без разлике звања и стања: господари и слуге, богати и убоги, отмѣни и прости, учени и неучени. Нелицемѣрни судија неће гледати на земаљска одличја и достојанства, но сваког ће питати: како се трудио у кругу, у кои є био постављи; како се ползовао силама и способностима, кое є имао. На страшном суду неће бити испитивања, истраге, ни сведока ни правдања. Свезнаюћи Судија Сам ће одкрити дѣла сваког, Сам ће оделити праведне од грѣшника, као што пастир лако разделює овце од коза. Праведне ће поставити на десну страну, а грѣшне на леву. Првима ће рећи Господ: „Пріидите благословеннїи Отца Моегѡ, наслѣдѹйте уготованное вамъ царствіе,“ затим ће се окренути к' грѣшницима, и страшну пресуду изрећи: „Идите ѿ Мене проклатїи во огнь вѣчный уготованный дїаволѹ и аггелѡмъ єгѡ.“ (Матѳ. 25 31 — 46.). И онда ће праведници отићи у царство небесно на вѣчно блаженство, а грѣшници у пакао — на вѣчне муке. — Вѣчност! вѣчност! Ужас ти потреса душу, кад на њу помислиш! Тисућу, милиони, милионима милиона година проћиће, — и праведници ће непрестано благовати, а грѣшници іош се мучити .... „Благо онима што стоє с десне стране, а тешко онима с леве,“ рекао є равноапостолни Владимир, кад є гледао на насликани страшни Суд, ког му є неки грчки проповедник донео. Заиста и ви Браћо! осећате то исто, кад слушате о страшном суду. Но потрудите се, да то осећанѣ буде тако плодотворно у вас, као и у св. кнеза Владимира. Чешће мислите на страшни суд, то є најбољи лек против грѣшних склоности и привика, то є узда за страсти и похоте тѣлесне. А сад допунимо бесѣду нашу рѣшењем питања, кое би сваки радо рѣшити хтео.

Кад ће баш доћи Господ на земљу, да суди живим и

мртвим? Кад ће бити страшни суд? То су питали Апостоли Самог Господа. Па шта им је рекао? „Нијесте ваше разумјети времена и љета, која Отац положи во Својој власти.“ (Дјела. 1. 7.). Дан свеобштег суда још се мање зна, него дан смрти наше: „О дни томъ и часѣ никтоже вѣсть, ни Ангели никакіи, токмо Отецъ.“ (Мато. 24. 36.) Но при свем том Исус Христос, знајући, да ће се у последње дане појавити лажни пророци и христи, који ће привлачити људе к себи, изволио је показати неке знаке другог доласка Свог и краја свјета. Евангеље царства, т. ј. Христијанска вјера, проповједаће се по свој вселеној; но због умноженог безакоња међ самим Христијанима оладниће љубав многих, устаће народ против народа, и царство против царства, биће глад, куга, земљотрес. Но тада још неће крај свјета бити. Затим ће се појавити антихрист (противник Христов), човјек пун безакоња, избрано оруђе ђавола. Да би придобио за себе људе, чиниће он многа чуда, трудиће се да истреби Христијанску вјеру и да се њему као Богу кланяју. (2. Сол. 2. 4.). Против светих људи, против исповједника истине вјере подићи ће најжешће гоненје, мучиће их, трзати и губити. (Апок. 13. 5 — 7.) Но ужасна влада његова неће дуго трајати, јер вели Сам Исус Христос: „Ако по скорби дній тѣхъ, солнце померкнетъ, и лѹна не дастъ свѣта своегѡ, и звѣзди спадѹтъ съ небесе, и силы небесныя подвигнѹтсѧ: И тогда явитсѧ знаменіе Сына человѣческагѡ (крстъ Христовъ) на небеси. И тогда восплачѹтсѧ вса колѣна земная и ѹзратъ Сына человѣческагѡ, градѹщагѡ на облацѣхъ небесныхъ съ силою и славою многою. И послетъ Ангелы Своя съ трѹбнымъ гласомъ велїимъ и собератъ избранныя егѡ ѿ четырехъ вѣтръ, ѿ конецъ небесъ до конецъ ихъ.“ (Мато. 24 29 — 31.). И онда ће се почети страшни суд Христов!...

И гле опет се с мислима повратисмо к главном предмету наше бесједе — страшном суду. Ми незнамо кад ће бити. Но он ће заиста бити по томе, што ће се пре небо и земља разрушити него што се наруше, и неиспуне речи Господње. Но како ћемо предстаћи страшном суду Христовом? С каквим ћемо образом изићи пред Господа? . . . Време пролази, живот наш краћи бива, час смрти можда је већ близу. А шта смо ми учинили ради спасења душе наше? Шта смо приправили себи за вјечност? Докле Бог трпи грјехе наше, дођимо к себи и поправимо се и покајмо се. Притецимо под заштиту Матере наше — Цркве. Она ће нас покрити ризом молитава

своих; очистити од грѣхова своим тайнама, и научити, како ћемо избећи будући гнѣв Божији. Она зна слабост и лаку страну природе наше; зна и неограничено милосрдие Божие. Помолимо се дакле заедно с њом и њеним речма:

„Окомъ благоутробнымъ, Господи, виждъ моє смиренїе, яко по малѣ жизнь моа иждивается, — и ѡ дѣлъ нѣсть мнѣ спасенїа. Сего ради молюся: окомъ благоутробнымъ, Господи! виждъ моє смиренїе и спаси ма!“ *) Аминь.

С Руског превео

Василие Николаевић
свештеник.

Нова заклада.

Пречастни Господин Димитрие Поповић парох Сомборски и катихета српске Препарандие предао е 19. Дек. о. г. српской црквеной општини Сомборской главницу од 200 фр. а. вр. с молбом, да општина узме новац тай под свое руковање као закладу, из кое ће се интерес на одећу, обућу и књиге сиромашной дечици обоег пола, коя у овдашнюю српску школу иду, по времену употребљавати.

Заветно писмо, коим е заклада ова установљена, овако гласи:

„Племенитој избраној општини православно источне цркве у слободној и краљевској вароши Сомборској у Сомбору.

Племенита Изабрана Црквена Општино!

Овде приложене 200 фор. = две стотине форината у аустријској вредности (наиме пак једну стотину и двадесет фор. у готовини, а осамдесет фор. у две обвезанице, у свакој по 40 фр. а. в.) молим да племенита општина од мене потписаногa примити изволи под своје руковање као закладу или фундацију, из које се интерес на одећу и обућу као и на књиге сиромашној обојег пола дечици српској овдашње наше главно-основне народне школе по времену употребљавати има

*) Види на краю каноника: „чинъ какѡ подобаетъ пѣти двенадесатѣ псалмѡвъ особь.“ и проч.

Моја је понизна молба, да се племенита општина не само руковања ове закладе прими, но да је родољубивим својим прилозима и потпомогне, како би се мало по мало дошло до таквог средства, којим би овдашњи наш народ свестан постати, и тако на прави пут напретка изведен бити могао. А да би се до тога што пре доћи могло, находим да је потребито и нужно, да племенита Општина један одбор одреди, који би имао позвати све овдашње родољубе наше, особито оне које је Бог са имањем благословио, да ову по овдашње сриство наше врло спасоносну закладу и срцем и душом потпомогну, сећајући се ових речи из светога писма: „Блажінъ разумѣваи на нища и оубога, въ день лютъ избавитъ его Господь.“ Псал. 40. ст. 1.

Ствар је истинита, да више од две трећине дечице наше овде у Сомбору не иде у школу. Обично се овдашњи сиромашни родитељи изговарају да је то зато, што им дечица немају шта обући. А колика велика и морална и материјална штета бива по овдашње сриство од те немарности, види се отуда, што убитачна следства исте немарности на очиглед сиромаштво и пропаст за собом повлаче.

У нашој угарској држави има де као што је познато више народа. Но од ових као што видимо само онај народ и морално и материјално напредује, који децу своју уредно у школу шаље, и на то последњи свој новчић троши. Који дакле родитељ ову своју дужност занемарује, тај доиста децу своју морално убија; јер је света истина, да без школе нема ни просвете ни свести, а без овог двога ниједном народу ни напретка ни опстанка бити не може.

Жеља је моја, да се ова заклада у црквеноме рачуну посебно води, по примеру осталих црквених фундација које имамо; па ако да Бог те иста заклада родољубљем Племените Општине знатно порасте: онда би се одмах идуће школске 186⅞. године полутина од тога интереса могла почети на одело сиромашне наше дечице школске употребљавати, а другом полутином од интереса капитал да јача.

Што се пак тиче будућег располагања са овим интересом, жеља је моја, да Племенита Општина и у томе утицаја имаде, и то у споразумљењу са дотичним збором учитељским овдашње наше главно-основне школе.

Топлом саучешћу Племените Општине ову закладу пре-

поручујући са најотличнијим високопоштовањем јесам. У Сомбору 19. Децембра 1867. године.

Племените Изабране Црквене Општине

захвални и обвезни слуга

Димитрије Поповић,

Намесник и Парох Сомборски, и приправнички Катихета."

Дописи.

У Шајкашком Сентивану. Ми у нашем месту сваке смо године св. Саву, као школског патрона свечано прослављали. — А ове године свечано прослависмо и Воведение пресвете Богородице, патрона девојачке школе; и то поводом овим: На молбу овдашњег ђакона и учителя девојачке школе г. Андрије Арачлића, даде овдашњи мајстор Петар Пасторначки, насликати икону Воведения пресвете Богородице за речену школу, у којој се две његове кћери васпитаваю.

Господин ђакон у договору с подписаним саобшше ствар ту г. Пароху Ђорђу Перишићу; те тако договорисмо се нас троица, да се на праздник Воведения у девојачкој школи водица освети, пак да приликом том и прилог на фонд школског листа по могућству сакупимо.

У недељу пред Воведением, обави г. Парох народу у цркви да ће се на Воведение у девојачкој школи водица осветити. Покаже им приложену икону; и позове народ, да се што у већем броју на речени праздник сакупи.

По важности тога празника, народ се и онако на тај дан у већем броју сакупља; али кад дознаде из уста свога духовног пастира, да ће осим празника тога још една и то опет духовна свечаност држати се, још у већем броју сакупи се. Осим нашег г. свештеника и ђакона, тај дан при Божественој Литурђији чинодејствоваше још два страна свештеника, и то господин Димитрије Марковић парох Горњо-Ковилски, — и господин Јоанн Тешић парох Ђурђевачки; — кои су нам са своим присутством свечаност нашу увеличали.

По свршетку Литургије пођемо у девојачку школу. Напред ишли су ђаци са рипидама, за овима една девојка у бело руво обучена носила је икону Воведения; шест девојчица у исто руво обучене са запаљеним у руци воштаницама пратиле

су икону и пояле: „Днесь благоволенїа Божїа предображенїе.“ За њима слѣдоваху свештеници и сакупљени народ. Пошто се водица освети, казивале су поменуте девојчице повѣст о Воведению пречисте Богородице. После њи наш г. парох у краткой беседи своїой рече ово:

„Много година школе наше рамале су, ер нису имале свога преустроителя, за преустройство пак данашње наших основних школа, имамо благодарити врлом и многозаслужном србину, господину Дру. Ђорђу Натошевићу, бившем саветнику школском; кои желећи по примеру других у просвети напредујућих народа, и наше школе унапредити, трудио се дан ноћ неуморно, док није видио поволян успѣх свога желаемог труда, и основао в Школски Лист и фонд Школскога Листа. Данас на овом полю дѣла г. Никола Вукићевић, професор препарандије у Сомбору, кои издаваюћи Школски Лист, позива све благочестиве српске обштине, да га у издаваню тог за школу полезног листа, подпомогну. Тако Християни благочестиви приликом данашње ове светковине я вас позивам, да на тай фонд школскога листа сваки од вас по могућству вашем приложите, и ако би Бог дао, да би ми најманю суму новаца од ваших добровольних прилога саставити могли, ми ћемо за дужност нашу сматрати, приложнике побележити, и господину Вукићевићу у Сомбор доставити. Надаймо се пак, да ће исти господин благодарност свою према нашой обштини изявити, и нами приложницима путем школскога листа явно благодарити, и имена свию приложника у штованом листу том обявити. *)“

Речи ове нашега духовног отца и пастира тако су наш народ тронуле, да се на той светковини од ове мале обштине 26 фор. и 20 нов. ав. вр. сакупило прилога на фонд школскога листа.

Из овога се види шта се дае учинити, кад в свештеник са учителы у слоги, договору и љубави.

Илия Марковић
учитель.

У Срему. Скоро у сваком брою Школскога Листа читамо да браћа учителы у Бачкой и Банату па и у Баранъи зборове држе и братински се саветую о болъи напредку за школу. Угар. нам. Савет од 30. Марта 1866 године под бр.

*) Види ниже међу школскими вестма.

11,888. изда наредбу на епархиялне власти, да настоявају, како би се код нас учительски зборови што пре увели, а ми овде у Срему и у Славонiи iош ни єдног учительског збора немадосмо, премда нам школе нису баш у најболѣм ставю Я сам се са више учителя разговарао о том, како би и нас та срећа постигла, да нас обасја сунце лепше будућности, да и ми овде код нас почнемо оним путем корачати, коим сад већ сви свестни учитељи иду, али ми єдан од браће Учителя рече, да ми то сами несмемо чинити, док нам виша власт не дозволи. Знаюћи и сам да є тако написао сам ово неколико редака с молбом, да би се и наша школска власт на нас сетила и што скорие први збор учительски скупити дозволила. У надежди да неће ове моє речи, ков у име све браће учителя написах остати глас вапиюћег у пустињи, жељно очекуємо позив на први збор учительски у Срему.

Єдан учитель.

У Пачетину. У 21. бр. овога Листа показа нам брат наш С. Карановић начин, коим би будућност свою и своих супруга и дечице на тако лаки начин обезбедити могли, да се ни на најманьой учительской плати оскудица ни примѣтила неби. Брат наш М. Ђукић учитель Вуковарски заузе се око тога посла и писао є свима околним учитильима, да се најпре писмено договоримо, код и где да се састанемо и о овом за нас врло важном послу договоримо. Похитаймо што пре позиву брата нашег Ђукића и састанимо се код нѣга и посаветуймо се о овом врло важном предмету: небили што пре у живот ступио. Та време є браћо! да се и ми єдном из таме, по коioй iош и данас блудимо — извучемо и на свѣтлост међу осталу браћу учителѣ ступимо. „Дѣлайте дондеже свѣтъ имате“ учи нас небеска мудрост. Шта нам остає сад браћо! него да радимо, на не само о овом предмету, него и о другом — о збору учительском — неби ли нам и овай што скорие дошао.

М. Е. Лончарић учитель.

Школске вести.

ПРАВОСЛАВНИ ШКОЛ. ФОНД. (Продуженѣ из бр. 21 и 23, и свршетак). Православном Школском Фонду у Пешти у име 10% додатка дугую iош и ове Српске Црквене општине:

Најфала 7 Ф. 56, Нана 43 Ф. 26, Негославци 302 Ф. 40, Нештин 285 Ф. 60. Нимет 12 Ф. 60, Нерадин 92 Ф. 40, Неузина 8 Ф. 40, Обровац 53 Ф. 90, Опатовац 84 Ф. Ороспамош 10 Ф. 92, Острово 103 Ф. 32,

Павлиш 8 Ф. 40, Павловци 88 Ф. 20, Падеј 58 Ф. 90, Палавка 231 Ф, Пантелеја 90 Ф. 9, Параге 72 Ф. 24, Пардањ 66 Ф. 64. Пачетин 63 Ф, Пачир 4 Ф. 20, Петрово Село 182 Ф. 70, Петровци 136 Ф. 8, Печвар 105 Ф. 85, Пешта 33 Ф. 60, Пивнице 147 Ф, Пирош 1 Ф. 72, Подпорањ 6 Ф, 72, Помаз 46 Ф. 20, Поча. 1 Ф. 26, Путинци 142 Ф. 80,

Рајинци в. 79 Ф. 80, Рајинци м. 79 Ф. 80, Ривица 132 Ф. 30, Рањица 2 Ф. 10, Рудна 104 Ф. 37, Рума 926 Ф. 10,

Сад Нови 1260, Сака 58 Ф. 59, Санад 27 Ф. 30, Свилош 42 Ф, Сегедин 120 Ф. 75, Семиклош м. 5 Ф. 46, Семартон 168 Ф, Сенћурађ 31 Ф. 78, Сенпетер 14 Ф. 28, Сента 97 Ф. 2, Сентиван 19 Ф. 95. Сентомаш 604 Ф. 80, Сечуј 3 Ф. 40, Сибач 138 Ф. 60, Сивац 25 Ф. 20, Силбаш 52 Ф. 92, Спириг 10 Ф. 8, Сотин 71 Ф. 40, Станичић 27 Ф. 30, Стапар 5 Ф. 88, Стељановци 88 Ф. 20, Средиште в. 5 Ф. 4, Суботица (к. беле цркве) 89 Ф. 79, Суботиште 138 Ф. 60, Сулош 4 Ф. 20, Сусек 235 Ф. 20,

Тараш 3 Ф. 36, Титош 3 Ф. 36, Товаришево 57 Ф. 96, Товарник 189 Ф. Трпиња 84 Ф.

Фелдвар на дунаву 486 Ф. 36, Фелдварац 109 Ф. 20, Франјево 8 Ф. 40, Футог 553 Ф. 89,

Црна бара 44 Ф. 94, Црња 51 Ф. 89,

Чалма 92 Ф. 40, Чанад 14 Ф. 28, Черевић 277 Ф. 20, Чип 27 Ф, 72, Чобанац 76 Ф. 44, Чока 4 Ф. 20,

Шандор 72 Ф. 24, Шаренград 115 Ф. 92, Шарок 2 Ф. 52, Шид 609 Ф. Шиклош 411 Ф. 60, Шове 86 Ф. 52, Шуљам 84 Ф. Шурјан 66 Ф. 46,

Свега од српских општина 21472 Ф, 83.

Од помешаних српско романских:

Арад 47 Ф. 88, Батања 16 Ф. 80, Влајковац 8 Ф. 40. Гад 68 Ф. 4, Дента 193 Ф. 20, Ечка 40 Ф. 32, Јбука 6 Ф. 72, Кеча 7 Ф. 56, Кнеж 10 Ф. 8, Краљевац 5 Ф. 4, Лукаревац 33 Ф. 60, Маргита 156 Ф, 10, Надаш дубоки 81 Ф. 48. Најлак 319 Ф. 20, Печка 50 Ф. 40, Саравола 14 Ф. 28, Семиклош в. 50 Ф. 40, Сенћурађ м. 129 Ф. 18, Сока 89 Ф. 47, Станчево 111 Ф. 72, Товладин 98 Ф. 28, Фенлак 10 Ф. 8, Хрњаково 119 Ф. 70, Чаково 364 Ф. 14, Чанад 125 Ф. 60, Чеиеј 95 Фор. 34 новч.

Свега од помешаних општина 2253 Ф. 99, потоме пада на романске општине около 50,000 Ф. а. в.

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ УЧИТЕЉ. Од Нове Године изилази у Пешти на мађарском езику Лист за народне Учитељ, коме є наслов „Néptanitók lapja.“ Лист овай покренуо є сам министар просвете Барон Етвеш и издае се о трошку учебног фонда, а шиље безплатно свима учитељима. У њему ће се саобштавати правителствене наредбе о школама, просветне и школске вести, и извештаи за учитељ нужани. Говори се да ће званични Лист овай на свима езицима, кои се у Угарской говоре, изилазити.

ПРИЛОГ НА ФОНД ШКОЛСКОГА ЛИСТА. — Прилikом освећења водице у девојачкој школи у Сентиванy у Шајкашкој : на Воведенне 1867. год. приложили су на Фонд овај:

Госп. Іован Тетић парох Ђурђевачки, 1 ф. Г. Ђорђе Перишић парох Сентивански 1 ф. г. Гаврил Писаревић трговац 1 ф. г. Андрей Арачлић ђакон и учитель 1 ф. гђа. Анна Арачлић 30 нв. гђа. Марија Арачлић 20 нв. гђца Ёца Арачлић 10 нв. Илија Марковић учитель 1 ф. Никола Николић угоститель 1 ф. Петар Пасторнански ковач 1 ф. Гаја Мирилов начелник 50 нв. Кузман Шапнов начелник 50, Тодор Пасторначки ковач 60 нв. Анта Комленов тутор 30 нв. Іован Нецков тутор 30 нв. Стеван Маглов ц. к. наредник 30. Граничари : Новак Станкић 1 ф. Младен Пустињак 1 ф. Урош Рапић 1 ф. Совра Коић 1 ф. Ћића Ченеиц 1 ф. Аркадија Ранков 1 ф. Іован Павлов 1 ф. Стеван Гаврилов 20 нв. Іован Милиновић 40 нв. Тодор Ђукић 10 нв. Димитрие Станкић 10 нв. Новак Узелац 20 нв. Никола Рапић 40 нв. Аца Станоев 30 нв. Новак Марель 30 нв. Іован Маглов 20 нв. Тодор Буандрић 10 нв. Исак Милинов 30 нв. Іован Ченеиц 40 нв. Стеван Прилица 20 нв. Сава Шапоиац 30 нв. Гаврил Дунђ 20 нв. Іован Бугарин 30 н. Іован Атанасиев 30 нв. Ђорђе Бубрић 40 нв. Тодор Комленов 30 нв. Танасија Пачарић 30 нв. Панта Рапић 20 нв. Глиша Путник 40 нв. Глиша Марель 10 нв. Панта Шапоиац 20 нв. Лазар Дунђ 40 нв, Михаил Ђукић 10 нв. Порфири Крклюш 40 нв. Прока Медурић 20 нв. Петар Ивков 30 нв. Прока Шапнов 10 нв. Никола Пачарић 40 нв. Аца Путник 20 нв. Дамян Ранков 20 нв, Яков Крстић 20 нв. Ђорђе Маглов 20 нв Милош Павлов 20 нв. Ђока Кађура 20 нв. Антонне Тодорац црквеняк 10 нв. Милица Плавшић србкиня девојка 50 нв. Свега 26 фор. 20 новч. У Шајкашком Сентивану, на Воведенне 1867. Ђорђе Перишић парох Сентивански. Илија Марковић учитель. Андрија Арачлић ђакон и учитель. —

Горе назначену суму од : 26 фор. 20 н. а. вр. данас примивши, предао сам в Славном Одбору сомборске српске црквене обштине, што Фондом Школского Листа рукује, и у име истога одбора захваљујем честитим приложницима. У Сомбору 29. Дек. 1867.

Н. Ђ. Вукићевић.

УПРАЗНЂНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА. У Великом Гаю (у Торонталской жупанiи) са српским преподавaнiя езиком. Благодѣяния с тим знанием скончана есу : 200 фр. а. вр, 24 кибле жита, 24 кибле кукуруза, 3 хвата дрва, сламе колико изгоре, 4 ланцэ ораће земљ и свободан стан.

Ко жели ово звање получити, има прошенне свое с крштеним писмом, са сведочбама о свршеним наукама, досаданѣм службованю, моралном и политичном поведенню свом подкрепљена послати на епархиялни консисториум у Вршцу.

У ДОЉНЂМ КОВИЛУ у тительском округу. Плата в 180 фор. а. вр. готова новца, 12 мерова жита, 2 хвата тврдих дрва и слободан стан. За ово место стечай в отворен до 15 Јануара по новом календару. Молбенице с доказима о учительской способности и о нрав-

ном владању имаю се предати Ковильской компанiи. У особити ће се обзир узети они просителi кои су у Сомборском Српском Учителъишту педагогичке науке с добрим успѣхом свршили.

ПРИЛОГ НА ФОНД ШКОЛСКОГА ЛИСТА. Прeч. Г. Петар Римски парох Сент-Андрейски приложио е на Фонд Школ. Листа два фор.

ПРЕДПЛАТНИЦИ ШК. ЛИСТА ЗА 1867. ГОД.

IV. Србия. Нѣгова Свѣтлост Михаил Обреновић III. Господар и Кнiз Српски. Високопреосвештени Господин Митрополит целе Србие Михаил, Преосвештени Г. Іоаникие Владика Ужички. Теодосие Мраовић Архимандрит. Др. Димитрие Матић секретар савѣта, Стефан Миросављевић начелник санитета, Илия Коларац. Крста Протић парох у Љубовићи. Гђа Анка Дамяновића, Гђа Ангелина Милойковића учителька на терезияма.

Осим тога има іош 26 уписника из Србие, за кое нам е разноситель явно да су платили. — Ови, као и многопоштовани предплатници из Баната, (92) из епархие Пакрачке, (7) и из Горьокарловачке, (77 међу коима има 46 свештеника, 6 грађана и 23 богословца), нека нам опросте што им имена засада због недостака простора штампати немогосмо, —

☞ Са овим бројем завршуе се девета година Школского Листа. Даљи обстанак нѣгов зависи од довольног броя предплатника, од коих нам е најманѣ 500 нуждно да Лист овай годишнѣ у 24 броя и на 30 табака издавати се може. С тога позивам све пријателѣ школе и народне просвете да с предплатом на овай свакоме полезни а по цени најевтинiи Лист похити. Годишня цена е 3 ф. а полгодишня 1 ф. 50 н. Предплата се шалѣ унапред у плаћеном писму или по поштанском упутству, но има се добро назначити наслов и последня пошта. Господа учителъи и сви прави родолюбi умоляваю се да се заузму за скупљанѣ предплатника, а на пет предплатника, доби ће скупитель Школски Лист безплатно.

Досада се пријавило само 28 предплатника. С' тога изявиги морам, да ћу с пошиљањем 1. броя причекати док се довольно предплатника неприяви. Небуде ли то, онда ћу после шест неделя досадашњим предплатницима новце повратити, єр неможе се захтевати, да издаваюћи Школски Лист уз толики труд, іош и у дуг себе увалюеи.

Без готовог новца никоме више Листа шиљати немислим

Многобройне дужнике последньи пут опоминѣм, да се до последнѣг Јануара 1868 год. отдуже.

Издае и уређуе Никола Ђ. Вукићевић.

Брзотиском Андрие Вагнера.

Бр. 1. Год. II.

ПРИЯТЕЉ СРБСКЕ МЛАДЕЖИ.

Додатак Школског Листа.

I. ИГРЕ И ЗАБАВЕ

ЗА РАЗВИЈАЊЕ ТЕЛЕСНИ И ДУШЕВНИ СНАГА.

Гађанѣ лоптом.

(Гимнастична игра за друштво.)

Игра се на уском а дугачком простору. Одреди се мета с коѣе се, и место у коѣ ће се гађати. С почетка треба узети краћу мету, а после све дужу. Место у коѣ ће се гађати обележи се на згодном дувару кружећи га углѣном или другим чим. С почетка ваља повелику плочу обележити, а после све маню. Ако двоица играю, онда се погоде, да єдан гађа, а други лопту додаѣ, и овай стои близу плоче. Сваки удара по пет пута застопце, са тим правом, ако у плочу погоди, да іош пет пута удара.

Вештии гађачи у плочи забележе два кола, па ко погоди ѣе коло, добиѣ право ударати іош тридред, а ако погоди манѣ коло, іош пет пута.

Ако има згодно дрво са гранама, онда се може обесити обруч савиѣн у котур, па гађати кроз нѣга, на исту погодбу, као оно озго, на плочу. Вештии гађачи обесе у већи котур други маньи, па гађаю по истой погодби као код плоче са два кола.

Неки обесе о грану комад даске, па гађаю у ню. Што є маньи комад даске, то є больи гађач, кои є погоди.

Може се усправити и повећи пань, па на нѣга ставити и подапрети даску за гађанѣ, или место даске повећу лопту од кучина, па ню обарати.

На згодном месту, где се неможе никоя штета учинити,

може се гађати и каменѣм, зими снежним лоптама, у већу снежну лопту, или у главу од снега начиниће лутке.

Ако є веће друштво, онда се поделе на парове, као при игри лонгамете; па єдни гађаю, а други праве лопте од снега, или купе лопте, ил каменѣ. Сваки гађач има право пет пута за стопце ударати, па ако ни трећина удараца или итаца не погоди, онда долази друга страна да гађа, ако ли трећина итаца погоди, н. п. од шест парова десет, или од четир пара шест онда имаю право изнова исти они ударати. Има и погодба у обкладу, или на залог, кой непогоде ни єдаред, или кои више.

Има и гађанѣ клупчета кучине летећи по висини, или гађанѣ кола од даске бежећега по ледини. Овде се има пазити, да єдан другог не удари, зато се закрати, да нико несме ударати летеће клупче, кад є већ ниско дошло, ни точка, ако пође на друштво.

Да начиниш на топлой пећи, да се што заледи.

(Физикална игра.)

Напуни калайну кашику снега помешану са солю; стави на црепић у мало воде; тако удешено метни на врелу пећ. Док се растопи снег и со у кашики, кашика се за цреп давно замрзла.

Исто тако замрзнуће на врелой пећи таньир на таньиру. Успи у таньир мало воде; стави у нѣга други таньир пун снега помешано са солю. Док се отопи снег, таньир се већ давно замрзо.

Рачунске игре.

1. Како се може од 45 одузети 45 па да опет остане 45?

2. Неко упитан колико има година, одговори: ⅝ провео сам у детинству, ⅛ у младости, ½ као зрео човек, и ево већ има 14 год. како остарих, нађи колико є свега?

II. НАУКЕ.

Іован Дамаскин.

(Сачинио Граф А. Толстой.)

I.

Од калифе љубљен Іован,
Беше некад на то позван
Да управља у Дамаску
Подчињеном, сам он єдан,
Ма да беше прави хришћан.
Властелин га поставио
Да правицу људма суди
Све є њему подчињено
Све што живи, што є туди. —
Он управља у том граду
Он свакоме тамо суди,
Њега штују, њега знаду
Сви тамошњи људи.
Дворн су му окружени
С мирисним вртовима
Коњно су украшени
Лазурнима колѣвима,
А зидови одевени
У ћилибар драгоцени.
Хлад, засенку лепу праве
Те завесе свилоткане
Сувим златом изшаране,
А вештачке оне справе
Водоскоци у баиима,
Струе дивно даню, ноћу,
Као поток на стенама.

Ох, ал су то лепи двори,
По коим се Іован шеће,
Ал и ту му срце мори
Црна туга, — он их неће,
Те тавнице златне сяйне.
У срцу му друге тайне
Желѣ стое,
Срце оно жалосно є
Што дар њему Богом дан:
Песма света, срцу драга,
Дражя од свег светског блага:
Ту би био успаван
У найвећой сиротиньи
Задоволян он би био
Да є дегод у пустиньи
Де чарлия ветриђ мио
Кроз то гранѣ исплетено
И кроз лисе то зелено.
Са маюшном земуницом
Измено би он палату,
Па би срећу обилату
Као самац ту уживо,
Неби увек прислушкиво
Тужбе људске као сад,
Неби знао за тай яд.
Спокоян би тамо био
Єр би себе посветио
Родним маштам' ума свога,
По упутству Бога великога, —
А глас њгов красноречив
Далеко се већем чуо,
Он є млого ужасную
Єретике, што иконе
Нехтедоше поштовати,
Већ почеше мудровати; —
Жесток борац он є био
Єр є своє супарнике
Увек снажно победио.
Па ко такав слављен беше,
Хришћани га преузнеше
Као борца вере своє;
Име Іован светлило є
Пред очима свих хришћана
Као сунце на излазку,
Та свако є тада знао
За Іована у Дамаску,
Али узнос целог света
Скромној, смерној души смета,
Неслаже се то са њоме.
У заносу великоме
Іован у двор господара

Ступа, да се разговара.
На души му тежак терет,
Бледо лице израз туге
Пред великим господаром
Ево смерног, верног слуге.
„Господару, саслушај ме!
„Достојанство ово моѣ
„Велико ѥ,
„Величанство, власт и сила,
„Ниѣ царе мени мила, —
„То све мени несносно ѥ.
„Нисам, верујући, нисам рођен,
„Да управљам ни да судим,
„Ал не зато, што ја овде
„Морам јако да се трудим
„Већем зато, што ме позив
„Свети зове,
„Да оставим дворе ове,
„Ер сам рођен певац прост;
„Да узносим премудрост
„Свемогућство вишњег Бога,
„То ѥ позив жића мога.
„У гомили тих велможа
„Мучно ми ѥ пробављати
„Скупоцено ово време,
„Пир, весељ, ужасне ме.
„Друге гласе тамо чујем,
„Ја у души ядикујем, —
„Други гласи мене себи мами
„Немир, туга, напада ме.
„Одпусти ме о калифо
„Да слободан будем сада,
„Песмам' светим Бога славит
„Душа ми ѥ моја рада!

Тад калифа реч прозбори:
„Зашто да те туга мори,
„О љубимче мој премили,
„Зашто су ти ти образи
„Тако сетни утонили?
„Буди вес'о, та не трај
„Жалост читав ѳдан век,
„Та сваком се болу може
„Наћи на том свету лек!
„Мудрошћу ѥ твоіом само
„Посто Дамаск тако славан,
„Кажи, ко ѥ нама сада раван?
„Ко на нашу силу бойну
„Ко би смео дигнут' войну?
„Па то све ѥ учинила
„Превелика мудрост твоја,
„А зашто ће милост моја
„Тебе већма да узвиси,
Нећеш бити тай, кои си,
„Ха, брат, брат мој ти ћеш бити,
„На поле ћу поделити
„Цело ово царство моѣ
„Полак ћу ти поклонити
„Нек ѥ твоѣ,
„Па управљај, царуј тамо,
„Ал код мене буди само!"
„Господару, ја немогу
„Примит' штедрог дара твога
„Жар и пламен срца мога,
„Ја немогу угасити, —
„О ти незнаш моѣ станѣ,
„Од природе ѥ позванѣ
„Моѣ право, певац бити,
„Творцу Богу послужити. —
„У песничким грудма царе
„Недогледан стои свет,
„Ове груди, — ова клет,
„Царство, престо, све то скрива,
„Ту ми душа све ужива.
„То изменит' песник неће,
„Код њега ѥ прамалеће
„И кад свене оно цвеће,
„Част, богатство, слава сила,
„Код њега ѥ изобиља.
„Сва скровишта у природи
„Неизмерне те равнине
„Магловите из дальине
„Што се виде те планине
„И дубине оне морске пуне воде,
„Сунце, месец, ситне звезде
„Што по томе небу ходе,
„И селена ова цела
„Милинама ускипела,
„Све то есте одблеск мали
„Сенка сама од милина
„Што ѥ вечно провиђенѣ
„Оживело у грудима
„Избранога свога сина.
„Онај, кои у том, свету чудном,
„Приступа имаде,
„Коме Бог с висине даде,
„Ком с висине он допушта
„Да загледи у скривено
„То горнило, где се сушта

„Слава божанствене силе
„Трепти, сја, гдено су се
„Све милине света збиле,
„Тай се немож' тог одрећи
„Ни за злато, ни за благо
„Што є другом свету драго.
„Одпусти ме о калифо,
„Да слободан будем сада,
„Певати є душа моя,
„Певати є она рада!"

„Нисам властан тебе задржати,
„Нити жељи твоіой на пут стати,
„Иди, иди, о љубимче мой.
„Иди, куд те мами позив твој!" —

Дивни двори Іованови
Запуштени давно стоє,
Златно кубе опало є,
Трава расте по кровови;
Прах є на њих попадао
Зид по зид се распадао. —

Не счислѣно благо силно
У благайни што є било
Сиротињи све є дано,
Већ одавно.
Распуштене верне слуге
Господаре служе друге.
А где им є њин господин?
То ни єдан ние знао;
Из двора є он нестао.
У његовим одаяма све су стене
Паучином превучене,
А иконе окићене,
И вештачки израђене
Стоє прие попрашене.
Водоскоци сви обрасли
У зеленой маховини
А камене плоче ясне
Недаду се ни видети
У той грдной травульини,
Єдне живе душе нема
У том двору, у той пустолини.

(Продужиће се.)

Мува.

(Басна.)

У некой цркви пуной красоте и величаства сећаше нека мудрица мува, па мргодећи чело и тарући нос мудроваше о том: од куда є, како ли постаде та зграда; є ли ван њѣ онай, ко є начини, и има ли га? я не увиђам како и ко би мого то бити? Вештина — викне из буџака паук, погледай све; свуда ћеш наћи закон и ред у знак, да их вештина сагради. Стане се мува смияти говорећи: хехе, вештина; видиш ти премудра паука, вештина; а шта є то вештина? сама гола измишљотина; варай ти кога хоћеш, муву непревари, него да ти я кажем, како та зграда постаде: дође случайно гомила камења и дрва и злата и боя, па се почеше случайно слагати єдно на друго и єдно уз друго, ето ти како изађе ова зграда и ови украшаи; може ли шта природние бити, и може ли се лакше мислити него то! Мал' не пуче паук од смиа. — Муви можеш ово опростити, али кад и учен човек стане овако као ова мува доказивати о постанку света, онда он ни колико онай паук памети нема.

Правда.

(Из науке о дужностима.)

Ко є праведан? ко сваком оно пушта, шта коме по правди припада зове се човек од правде. По томе є лако знати, шта

значи праведан бити, и шта ко има чинити, да се назове човек од правде. Па одкуда долази, да толико силно неправедних на свету људи има? Долази отуда, што є неке сасвим превладала себичност и лакомост; а код других опет отуда, што нит уиеу нит хоће да осећаю и да познаю велику вредност правде и справедљивости. Са човеком од ясна и крепка осећања правде можеш се упустити у посо кои му драго; он се чува и од сена неправде, као од највећега безбожства, и тврдо є уверен, да само праведна течевина и благослова има, а неправедно стечено никад благослова не донесе, него носи на себи клетву, коіом и праведну течевину упропасти. Он се држи оне свете пословице: неправедна крајцара упропасти и ляду праведних. — Премислите сами, одкуда толике свађе и непријатељства и клетве и ядн, и наћићете, да є највише отуда, што многи људи у свом послу и служби и дужности не пазе на правду; а без правде нити є љубави, ни пријатељства, ни слоге, ни икоєга добра. Зато є сваки човек дужан бранити правду, али судиє највећма. Отуда се види, колика є одговорност на сваком, ко правду суди, и правду брани, не само пред људма но и пред Богом, и оно є знак највећега невалялства и нитковлука, кад и судија погази правду, било то из себичности и лакомства, или да некоме учини љубав. Отуда и св. писмо са оном страшном речи вели: неправедан є човек мрзоћа пред Богом.

Словени.

(Єдна лекција из историе.)

1. СТАРИ СЛОВЕНИ.

Словенски народи кои данас под именом Словака, Чеха, Поляка, мало- и велико Руса готово цео север, а под именом Бугара, Срба, Хрвата и Словенаца готово цео исток Европе заузимлю, живили су у старна времена иза татранских гора до балтичког, црног и азовског мора. Ту су као и сви већи народи европски поделћни били на племена, коє страни писци називаху Антима, Венетима, Сарматима и другчиє. Међу тима словенским племенима бияху и Срби са Хрватима, кои сами себе белим или великим Србима и Хрватима зваху, а своє землє белом или великом Србиом и Хрватском.

Словени удаљени од Грка и Латина нису живили у великим градовима и великолепним домовима, нити су се отимали за господарством, ни тражили, да стране народе подярме; али ни као Хуни и Обри (Авари) и они остали источни народи, кои се оно без сталних седишта скитаху суседе хараюћи и плячкаюћи; него су живили просто и мирно на своим сталним седиштима у слободним селима, и чак доцније због непријателя погдешто у утврђеним градовима, забављаюћи се највише земљоделством и другим мирним радњама.

Стари страни писци кажу за старе Словене, да су били люди побожни, правични, поштени, благи, простосрдни, врло гостољубни и веселе нарави, а све снажни и врло срчани, и да су врло любили свою независност, свой језик и обичаје, у чему се особито одликоваху стари Срби.

У прастара времена нису задуго имали скопчаних држава, ни господара. Свака је породица имала своега старешину, кои је њом владао. Свака је општина била самовласт, без свезе и одвисности од других; али суседна села била су у договору, и послове тичуће се целог суседства размиривали су породичке старешине договором. Само кад је требало водити рат на непријателя онда су бирале старешине войводу заједнички и томе су предавале власт, кою је тай по свршеном рату натраг враћао. Врло доцније, кад су их као мирне и безазлене люде почели странци гњечити, стали су и они склапати најпре мање, а после све веће ал врло крте државице, жупаније, баније, войводства, кнежине, док нису најпосле као и сви други дошли до краљевина и царевина.

То је, што из прастарих времена, о нашим прадедима знамо.

2. ЧЕСИ, МОРАВЦИ И КОРУТАНЦИ.

Кад су у западним земљама особито при распаданю римског царства силни они крвави ратови започели, из коих увек земље остаяху опустошене, онда се почеше и Словени из татранских гора на запад ширити, те опустошене земље заузимлюћи и њих обделаваюћи. Тако их беше на западу већ у другом веку, а на истоку римскога царства још и пре; али највећма се усколебаху на краю четвртог века (г. 375.) кад оно Хуни из Азије у Европу наюше, те преко реке Волге и Дона наишавши, стануюће туда Словене неке покорише, а многе

собои повукоше. Тада узнемирени и остали Словени покрену се и дођу на запад Европе до реке Лабе (Елбе) и до Дунава, а неки чак до ядранског мора, али већ тада нађу овуда друге староседиоце Словене.

У другой половини петог века дођоше Чеси са своим војводом Чехом у свою данашню землю, тада звану Боемску. Тада дођоше и Пољаци у свою данашню землю под своим војводом Лехом.

Одма за њима дођоше из татранских гора и Моравци и Словаци и населише опустошену Моравску, дойну Аустрию и целу горню Угарску, тада звану Панонию.

За њима пређу преко татранских гора и Мало-Руси и населе источне крајеве горњ Угарске, неки и Ердељ.

Још неки поселише се у дойне подунавске пределе, у данашню Бугарску и Каравлашку тада звану Мизию и Дакию.

У шестом веку бијаше Словена у Бугарской до Солуна, и двоица од њихових људи доспеше до тога, да беху цареви источно римског царства у Цариграду, Јустин и Јустинијан (код куће зван Управда) а више њих беху славне војводе истога царства: Велизар, Хвалибуд, Доброгост, Всегорд и други.

У другой половини шестога века, кад Обри из Азије преко татранских гора наиђоше потиснў неке Словене далѣ напред, и тада се населише Штајерци, Краљци и Корутанци. Још доцније дођоше и Хрвати и Срби у своје данашње землѣ, које тада иза Хуна и Обра сасвим опустошене стајаху.

Тако беху почетком седмога века Словени готово једини становници целога данашњега аустрискога царства, изузевши само горню Аустрию и Тиролску, где становаху Немци, и неких источних крајева, где са Словенима Румуни измешани бѣху. Само на угарской равници становаху Обри са Бугарима, који тада бијаху једини плаћкаши и силеџије, што на околне мирне и прилежне Словене насртаући од њих истеривахў данак и њих силом у своје чете ватаху.

Овай тежки и срамотни јарам нехтеше Словени више подносити, него се дигну г. 623. са своим војводом Самом, те сложно у неколико крвавих боева потуку Обре и њихова се јарма отресу, а после узму истога Сама за свога краља г. 627. те сви скупа једну велику словенску државу начине.

(Продужиће се.)

Издаје и уређује Никола Ђ. Вукићевић.

Брзотиском А. Вагнера и друга.

ПРИЯТЕЉ
СРБСКЕ МЛАДЕЖИ

за

ГОДИНУ

1867.

Издаје и уређује
НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ.

II. ГОДИНА.

У СОМБОРУ.
Тискано код Андрије Вагнера.

САДРЖАЈ.

I. Игре и забаве.

ГИМНАЈТИЧНЕ ИГРЕ. Гађанѣ лоптом, стр. 1. Гађанѣ бесчугом, стр. 9. Рванѣ, 17, Љуљанѣ на дасци, 25. Ход по брвну, 33, С лакта у шаку 50. Стајанѣ на прузи, 65. Бацанѣ обруча, 169.

ФИЗИКАЛНЕ ИГРЕ. Да начиниш на топлой пећи да се што заледи, стр. 2.

Да игла на води плива, 9.

Да начиниш на јаву шаре удубљено или извишено, 18.

Повести запаљену свећицу 25.

Да дознаш, кол од две свеће болѣ светли, 33.

Да начиниш од соли кристале, 66.

Доказ да пламен од свеће ниє у среди врео, 89.

Да лепе кристале добиеш, 89.

Шта є дадно а шта є топло, 105.

Печатни восак као електрична машина, 137.

Црвену ружу у белу претворити, 153.

Црвену боју у зелену протворити, 153.

Водовод. 170.

ИГРЕ ЗА ЗАЛОГ. Описач, стр. 34. Налике и разлике 90. На што є шта, 105. Сѣканѣ, 121.

ШАЉИВЕ ИГРЕ. Неможеш свуѣи ни своє хаљине сам, стр. 50. Паленѣ свеће, 67. Из две руке у єдну, 121. Од три начинити девет, 137.

ЗАГОНЕТКЕ, стр. 34. 50. Загонетке у стиховима с решенѣм, 185.

РАЧУНСКЕ ИГРЕ, стр. 2. 10. 18. 25. 34. 50. 67. 90. 105. 121. 138. —

РТЧУНСКЕ ЗАДАЋЕ. 154. 170.

РЕШЕНЯ. 10, 18. 26. 34. 50. 67. 90. 106. 122. 148, 186 и 187.

II. Науке.

СТИХОТВОРНИ ПРОИЗВОДИ: Іоаннъ Дамаскин с руског од Деспотовића. стр. 2, 10, 19, 26, 35, 51. Митровица на развалинах града Срема прозваног Сирмиума. стр. 67 и 91. Ютром (из Венца) од Милашиновића, 75. Майска песма од Милашиновић, 99. Успомена на Владику Платона од Нешковића, стр. 106. Частни крст од П. В. стр. 122. Ютреня песма од Милашиновића, 127. Славопѣв по псалму 103. од Нешковића, стр. 139. Єсења песма, од Милашиновића, 154. Где станує благи Бог, 188. Пѣсма о Богоявлению, 200. —

Народне песме: Моба Кнеза Лазара, 120. Божић зове, 199. Три тичице. 199.

Песмице за дечу : У вече 64. Вечерња песма, 88. Опроштај младића, 115. Неколико дечијих честитака од Д. 159. Моли се Богу. 171, Лаку ноћ 192.

БАСНЕ. Мува 5. Магаре и терач 12. Мрави, 21. Вуци и судбина, 28. Шума и бура, 53. Учтивост, 72. Зец млади, 72 Вук и учитељ, 97. Дрва, 108. Срећа и слепац, 122; Два рибара, 123; Овнови, 142; Облак и њива, 142; Дрољи, 155. Лис и пето. 171. Чеље и бубе, 189.

ПРИПОВЕДКЕ, ПРИПОВЕСТИ И АЛИГОРИЈЕ : Чиавачи 13. Плата 29. Неволя мири с Богом, 40. Дар христијанске љубави, 74. — Крађа, 109. Грижа савести, 162. Св. Сава осведочени 194. Благородно дело. 193. Ко псује, тај е неваљао човек 200. Кафана Сиратска од Бери. Сен-Пиера, 55. Један несрећник у очи нове године по Ж. Полу. 112. Пустињик 175 и 192.

ИЗ НАУКЕ О ДУЖНОСТИМА. Правда, стр. 5.

ИЗ ЦРКВЕСЛОВИЈА, Број дана великог поста, 38.

Јеврејско спомеништво Скинија, од Милана Костића 83. Божић у Витлеему. стр. 181.

ИЗ ИСТОРИЈЕ. Словени. 1. Стари Словени стр. 6; 2. Чеси Моравци и Коруганци, 7 и 13; 3. Срби и Хрвати, 14; 4. Крштење Словена; Српска образованост и књижевност, 76. Црте из повести монастира Привине Главе од В. Бороцкога, 86, и 102.

Животописне слике из Старе Историје : Ликург, 53; Солон, 72; Крез, 97; Псаменит, 109; Агрипа 123; Леонидас, 142; Аристид, 155; Еуклид из Мегаре, 156; Фокион, 172; Дамон и Финтија, 173; Клеант, 191. —

Цар Леополд (слике из отачаствене историје) 1. Турци на Бечу 114: 2. Ослобођење Будима, 116; 3. Предазак Срба под патријархом Арсенијем Чарноевићем, 127; 4 Јован Монастирлија Војвода српски, 129.

ИЗ ЦРКВЕНЕ ПОВЕСТНИЦЕ : Причест у тавници, 167, и 178.

ИЗ ПРИРОДНИХ НАУКА. Препелица стр. 23. Из приповести о небу и земљи, стр, 42. и 60. На чему стоји земља 110. О плавом небу, 124. Иде ли сунце или неиде, 145, и 157.

ИЗ ДИЈЕТЕТИКЕ. О спаваню. по Дру А. Гешену, од И. О. стр. 79 и 99.

ИЗ ЕКОНОМИЈЕ. О сеиню воћнога семена 29. Пресађивање и припитомљаваље младица, 46.

ШКОЛСКЕ БЕСЕДЕ и СВЕЧАНОСТИ. Беседе о школи и њеном значењу, 118 и 135. Свечаност о јавном испиту у Банајлуки, 148. Разговор Душана и Владете на истој свечаности, 149, и 159.

ЦРКВЕНЕ СВЕЧАНОСТИ. Архиерејска педесетогодишњица Митрополита московског Филарета, 130.

ДОСЕТКА. Сличан одговор, 154.

Бр. 2. ПРИЈАТЕЉ Год. II.

СРБСКЕ МЛАДЕЖИ.

Додатак Школског Листа.

I. ИГРЕ И ЗАБАВЕ

ЗА РАЗВИЈАЊЕ ТЕЛЕСНИ И ДУШЕВНИ СНАГА.

Гађанѣ прстеном, бечугом.

(Гимнастична игра за друштво.)

На две сгодно усправљене мотке обеси се о једну о дужем концу висећи повећи гвоздени прстен, бечуг, а на другој мотки стои у сразмерној висини кука, да се бечуг може за ню закучити. Може се играти и између два наблизу стојећа дрвета, а и у соби, обесивши бечуг за слеме. Може играти један, ил двоје, или више, и ови било сваки за себе, а за неку обкладу или залог, или у друштву поделѣни на парове, па на одређен број итаца и погођења пушта се бечуг са одређене мете.

На место бечуга може се узети згодан комад гвожђа с преда зашилѣно, а место куке мала дрвена плоча, у коју се гвожђе задене, кад погоди. Овде се има чувати, од гвожђа кад натраг долази, зато се вата са сгодном пратлячом.

Да игла на води плива.

(Физикална игра.)

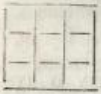
Протри иглу мало међу прстима, и стави є положке пажљиво у чашу на воду, па ако пажљиво узрадиш, неће потонути, него ће пливати на води, још ће се окренути, док се не устави у правцу југа и севера, као свака магнетска игла. Зашто?

Познато є, да се вода и маст не мешаю, него вода истера маст у вис, па не пушта ни иглу, да утоне, єр є остала од прстию масна. Што є игла маня и масним прстима болѣ натрвена, то болѣ плива. А што се окреће, док не стане на правац юга и севера, то є отуда, што є магнетска снага земљ јужним и северним своим крајма себи вуче, док не обустави. На води є игла слободна, виси, као да би по среди о концу обешена стояла.

Рачунске игре.

3. Троица купе корпу ябука и поделе овако: Први узме 9 комадя и іош ¼ од осталих; други узме ⅓ од оставших и іош 9; а трећи све преоставше; па кад сваки свое преброя, а оно имаћаху сви єднако. Пита се колико є било ябука у корпи.

4. Од овога четворокута, кои се састои из 12 маньих четворокутића сбрисати 8 линия тако, да остану само 2 четворокута.

РЕШЕНЯ НА РАЧУНСКЕ ИГРЕ ИЗ 1. БРОЯ.

1. Напиши овако: 9+8+7+6+5+4+3+2+1=45
и подпиши овако: 1+2+3+4+5+6+7+8+9=45
па ће одузетком остати. 8+6+4+1+9+7+5+3+2=45

2. Свега 80 година, од коих є ⅕=16; ⅛=10; ½=40+14=80.

II. НАУКЕ.

Іован Дамаскин.

(Сачинио Граф А. Толстой.)

(Продуженѣ.)

II.

Благосилям вас долине,
Шуме, њиве и планине,
И све воде, — што су оде.
Благосилям плаво небо
И слободу златну милу,

Благосилям божю силу
Благосилям и палицу
Мога верног сапутника,
Ову стазу коіом идем
У станиште одшелника.

Благосилям светлост сунца,
И ту прну ноћну таму
У пустињи пусту, саму,
Сваку билъку кою газим
И звездицу благосилям
Сваку, кою оде спазим.
О, да могу смештао би
С вама живот мој,
Примио би вас ко браћу
У загрљај свој! —
Као бура одозгоре
Кад се земљи приближује
На є облак притискује,
Као морски што се вали
Горе дижу сви у пени
Тако расте задах божи
Задах свети сад у мени.
На уснама већ ми хвала
Задрктала,
Та хвалићу, што є право,
Та хвалићу здраво, здраво.
Ал каква би само дела
Душо моя похвалити хтела?
Оћул битке, оћул војне,
Како с' оре трубе бојне.
Какову ћу я задаћу
Моме дару сада дати,
Шта ћу прво опевати?
Еда ли ћу да узносим
Я торжанство, славу чию,
Ил да певам о падежу
Песму плачну, најтужнију?
Благо оном кој' по реду
Славних дела живот свој,
Бистротечни украсно
И кои се правди вечној
Своим жићем приближио;
Благо оном кои є по свету
Увек правду и истину тражио
И, кои є нестигнув ту мету
Ко побеђен пао и остао
У гомили ништавој и хладној
Као жртва, — мисли благородној.
Али Іован неће, — неће
Да уздиже, да покреће
Чувства своя топла, врела,
Да опева њина дела.
Онај кога би му душа
Узносити сада хтела,
Није горди син победе
Ког узносе, кога гледе,
И пред киме млоги бледе,
Није, није он у слави,
Сяй, величѣ, — не кружи га,
Предамном є, — та видим га
Са простима рибарима;
Очи моє нѣга виде
Између њина златних, зрелих
Како иде,
Како сипа речи своє
Благу пићу нашем жићу,
Како води гладно стадо
Што за правдом хеј гладує
Ка извору нѣном радо!

О мой Боже, зашт' да несам
Рођен я у оно преме
Кад си телом подносио
Мучително овде бреме?
Зашто несам подносио
Те страхоте о Господе
Та мучења, те болове,
И на крсту те окове?
Да сам мого целивати
Крај одеће свете твоє
О Господе мой покрове
Славо, и узданѣ моє!
Ал зато ћу да обратим
Я на тебе сво мишлѣнѣ,
По теби ћу управити
И срцета мог биснѣ,
Одаћу ти душу мою
Моє сво живлѣнѣ.
Нећете се усне моє
За другога отворити,
Само Христа Бога мога
Од сад ћете узносити.

III.

Часови пролазе брзо,
Жар палећи іоште није
Сенка ноћи изменила,
Іош вечерня хладовина
Није сасвим наступила
Дан лазурни већ се брише
Да с природе уморене
Покривало ясно скине!

Путник иде, а пред њиме
Размећу се разне слике
Разне слике и прилике:
Превисоке оне горе
Вршак им се снегом бели,
А кедрови превисоки
Подножје им заузели.
Ту се Јордан промолио
Па се кроз та поља вије
Докле год се у далеко
Мртво море изгубе
У широкој тој пољани
Там' корито суво стоји
Од потока кедронскога
Који давно већ не пои,
Који давно већ не гаси,
Жеђу рода човечкога. —
Већ се смркло. Стишао се
Жагор силни, тишина се
Зацарила,
Над пустињом е широком
Бледа луна излазила;
Ситне звезде трепетаху
Кудгод гледнеш, на све стране,
На свакоме неба краю
Те стрмени голих брда
Од камена што су тврда
Збегаваю с' на дно доле
Предубоке провалије
Па недаду да се долн
Надалеко ту развије,
Ер су с обе стране стене
Превисоке, узвишене. — —
Крстове, символе вере,
У тим доле јругама
Овде, онде, странік види
Изрезане над онима
Пустињачким пештерама.
Ту живују смерни оци
Са свих страна тога света,
Ер им туде тишина, жагор
Целог света, ништ не смета;
Ту покоја и спасења
Смерне, свете душе траже,
Туде оци у молитви
Своје старе дане сваже. —
Проаз мали чува стена
Сазидана за обрану
Против дивљи Сарацена.
А у њојзи врата стоје,
Није зато, што се оци свети боје,
Већ да овај душман прави
Светињу им неоскврви.
Мала врата кула чува
Над сводови што е' сведена
Што е с травом, са зеленом
И са цвећем покривена.
Па где тим степенима,
Гледај само, гледај пази,
Види како до тих врата
Дамашчанин Јован слази.
„Теби тежим, о безбурни
Усамљени свети стане,
У теби сам наумио
Да проводим моје дане
Заоставше у старости,
Туде хоћу да проведем
У покоју и радости.
Теби, теби о пустињо,
Покланам се ево смерно,
Да испуним позив свети
Да испуним њега верно.
Ту нек буде уточиште
Од песама светих мои,
Туде нека душа моја
Славу Божју одсад вазда пои.
Одбацивши бриге света,
Дар и гусле, оци свети,
То вам мисли брат нови принети!

(Продужиће се.)

Магаре и терач.

(Басна.)

Баш сте ви људи будале, рече магаре терачу, кад се мени смијете, зар нисам ја вреднији од многих других животиња! Мучи човече! рече терач, та нико се несмије на твоју вредност. А да на што? На

уши. Ха ха, рече магаре, шта га вас има без ушију, кои смрдите, и смрдећи више лудости почините, него сва магарад на свету, па се још ви мени смнете!

Чмавачи.

(Приповедка.)

Била три детета, и њих тое спаваше єдаред седам година не устајући, отуда их прозвше људи чмавачима. Кад прође седам година, пробуди се єдно од њих, и протре очи, и зевну, и рече: каква є то крава што риче. Ово рекавши леже и зачми опет, и осташе све трое чмаваюћи још седам година. Кад прође и ово седам година, пробуди се друго, и протре очи, и зевну, и рече: ние крава већ є во; и ово рекавши леже и зачми опет, и осташе све трое чмаваюћи још седам година. Кад прође и ово седам година, пробуди се треће, и протре очи, и зевну, и рече: каква крава, каква во, недате човеку ни да проспава на миру. — То су били чмавачи. Не знам єсу ли се пробудили, али по свој прилици, да још и данас чмаваю.

Словени.

(Єдна лекција из историе)

2. ЧЕСИ, МОРАВЦИ И КОРУТАНЦИ.

(Продуженѣ.)

Славенска ова држава лепо процвета под Самом, али се по нѣговой смрти г. 662. расцепи на три манѣ: северно одпаде Ческа са своим војводом Кроком, коега ћи Љубиша удата за војводу Премисла започе оно славно племе ческих кралѣва Премисліћа, кои преко шест стотина година ческом круном и землом славно владаху. Западну државу склопе западни Словени: Штаєрци, Краньци и Корутанци под именом корутанских Словена; а средня и найвећа држава бияше Моравска, у кою є окром данашнѣ Моравске спадала цела Аустрия и цела горня Угарска. Ова држава беше поделѣна на више кнежина, жупания, и од нѣ изађе доцние оно велико моравско царство.

Ово раскомаданѣ Словена употребе Обри на свою корист, те стану опет у поєдине словенске краєве упадати и плячкати, и у томе чак у франачке землѣ упадаху, док их франачки краљ Карла велики сасвим неразби г. 799. Али Карла том приликом заузе и све землѣ с десне обале Дунава од Баварске па до Саве, и њих као крайшке државице своєга горостаснога царства, ков цео запад заузимаше, устрои на

жупаније под именом грофовства подели, и своје људе за грофове и господаре корутанских моравских и хрватских Словена намести г. 811.

Ови франачки грофови утесњаваху ове народе врло, и дође зло дотле, да прво Славонци и Сремци скочише, па здружени са Бугарима с оне стране Дунава из Бачке и Баната, који већ тада пословењени бияху, и са остатцима побугарених и по-словењених Обра франачке господаре г. 850, са своим великим жупаном Трпимиром растераю и побию, и тада своје обе области, панонску и далматинску спое у једну већу хрватску државу.

Исто овако патише и моравски Словени од своих грофова, који се ни о чему већма нестараху, него како ће моравску властелу непрестано међу собом завађати и тим народ на странке поцепан држати, да тим они безбрижније господарити могу. Али доцније стану се и ови франачки грофови сами међу собом свађати и о власт отимати, коју прилику употреби моравски кнез Моймир, да се од ових туђинских господара опрости, и његовом наследнику Растиславу и Светоплуку, који своју столицу у Њитри имађаше изађе за руком, те франачке господаре из своје земље истера, те онда и остале северне Словене, Чехе, доникле Пољаке, Слезиане и друге до Лабе једно спои г. 884, и оно велико моравско царство начини, коем и неки немачки краеви подчињени беху и данак плаћати мораху.

Ово бияше осталим Немцима и зазорно и на штету, те подигну на ове Словене рат, али свуд од Словена побијени најпосле позову у помоћ Мађаре, сродне Хунима и Обрима, који тада у Караблашкој становаху, и који овамо дошавши и Словенима и Немцима триста чуда починише.

---

3. СРБИ И ХРВАТИ.

На почетку седмога века, кад оно Обри опустошивши Срем Славонију и Далмацију сташе упадати и у грчке краеве и Цариграду претити, видећи грчки цар Ираклије себе у невољи позове у помоћ Хрвате и Србе да га одбране од Обра обећавши им све земље у Илирику, Мизији и Тесалији, што од Обра отму дати за седишта. Хрвати и Срби становаху тада иза татранских гора у данашњој Галичкој и Пољској до Лужице и Кракова од Висле и Лабе па до истока реке Днепра и Днестра, једни мимо других, Хрвати западно а Срби источно.

На позив Ираклиев дођу прво Хрвати г. 634, са свои пет војвода, пет браће рођене, од коих се најмлађи зваше Хрват, те одма заметну рат са Обри и после крвавих боева Обре надбивши настане се у северној Далмацији до реке Врбаса и Купе и у околним тада пустим земљама.

Одма после Хрвата г. 636. крене се и један део српског народа из онога предела, што се Бојком зваше, (између Прута Висле и Днестра) и добију под истим условима као и Хрвати од Ираклија најпре солунску област, где се настане и град Србицу кои и данас стои, назидаю; а после се преместе ближе међу Бугаре и Хрвате од реке Мораве и Ибра па до Врбаса и низ јадранско море до Драча, те тако населе данашњу Србију, Босну Ерцеговину, Далмацију, Арбанаску и стару Србију.

Први посо Срба беше као и Хрвата да дивље чете Обра, кои туда мутише, потуку и растераю, и кад ово свршише, онда се ту коначно настанише, где се одма на жупаније и кнежине поделе са своим поглавицама, кое зваху у Босни бане, у Рашкой жупане а по осталим крајима велике кнежеве. С почетка владаху ови самовластно, независећи један од другога; доцније се начињше веће области, велике жупаније и кнежине, кое се још доцније слише у краљевине. Такове веће области биаху код Хрвата Славонија, Хрватска и Далмација, а код Срба на истоку Србија и Босна, а на западу Неретва, Травунија, Зета и Хум. У свакой области држаше народ кадгод требаше народне скупштине, где се скупљене старешине световаху и договараху о обштем благу.

С почетка су били Срби и Хрвати подчињени грчком цару Ираклию, коем су понешто морали и данка плаћати, али највише давати у помоћ војске. Доцније се под невештим и слабомоћним Ираклиевим наследницима од Грка ослободе и остану неодвисни; па вични земљоделству и осталим мирним радњама прилежним обделаванем лепо упитоме ове од Обра опустошене и задивљене земље, кое још подигнувши порушене градове и украсе, а они на приморју стануюћи прихвате се још и трговине и морнарства, те на брзо дођу до лепога богатства и снаге.

Доцније зарате Хрвати са Франкима, а Срби са Бугарима и Грцима, где и један и други много страдаху, док се и Хрвати од Франака, и Срби од Бугара и Грка неотеше. Хрвати спое своје поцепане области г. 852, под великим жупаном Тр-

Нимиром уједно и начине лепу и снажну краљевину. Велики кнез Томислав г. 925. прозове се први хрватским краљем и његов син Држислав прими знаке краљевства, круну, скиптру и остало из Цариграда од грчкога цара, одкуда исто и његови наследници добиваху, међу коима најславнији бијаше краљ Крешимир. Но ово одношење између хрватских краљева и грчких царева прекиде се г. 1076. под краљем Звонимиром, кои нехте више оно примати из Цариграда од грчкога цара већ од папе из Рима.

У исто доба с Хрватима почели су и српски кнежеви смишљати, како би своје раскомадане области уједно спојили, али због непрестаних спољашњих ратова између Бугара и Грка, где увек Срби помешани бијаху и због унутрашњих немира не пође ово за руком, док на владу не дође велики жупан Стеван Немања г. 1159, кои све српске земље уједно спои и породицу славних српских краљева и царева основа.

Под оба ова краља, Хрвати под Звонимиром, а Срби под Немањом бијаху ова оба братска народа најсрећнији, и како стари писци пишу, земље њихове беху веселе и пуне свака блага и благослова. Не бојаше се убоги, да га повде богати, и нејаки, да му отима ячи, ни слуга, да му учини неправо господар, ер како се краљеви о свима једнако стараху, и никоме неправде не учињаше, тако не допуштаху ни властели, да народу неправо чини.

Немањина породица одржа српске земље пуно двеста година у независности, те ове доцније још лепше процветаше, док Срби са нелогом на Косову све не изгубише. Хрватска краљевина стаде одма по смрти Звонимира г. 1087. падати, и у његовом наследнику Стевану угаси се племе славних хрватских краљева Држиславића, а свађу хрватске властеле о круну употреби мађарски краљ Владислав, на своју корист, баш као оно Турци свађу и отиманје српске властеле, те освои хрватску круну и присаюзи хрватске земље угарскима; само Хрвати беху срећнији, ер са хришћанским краљевима посла имаху, а не као Срби са турским султанима.

(Продужиће се.)

Издаје и уређује Никола Ђ. Вукићевић.

Брзотиском Андрије Вагнера и друга.

Бр. 3. ПРИЯТЕЉ Год. II.

СРБСКЕ МЛАДЕЖИ.

Додатак Школског Листа.

I. ИГРЕ И ЗАБАВЕ

ЗА РАЗВИЈАЊЕ ТЕЛЕСНИ И ДУШЕВНИ СНАГА.

Рванѣ.

(Гимнастична игра за парове.)

Има га различно: на само дизанѣ, (кое се єдва може звати рванѣ,) или на само омањиванѣ, или на одбацанѣ, или на обаранѣ; и по томе на по ухвата десно, или лево, или на цео ухват, или слободно, како ко стигне.

По ухвата є, кад єдан своіом десном руком другога преко левога рамена, а левом руком испод десног пазуа пружено преко леђа ухвати; ово є полухват десно; а ако се левом руком преко рамена а десном испод пазуа ухвате, онда се зове полухват лево. Цео є ухват, кад єдан обема рукама другога испод пазуа пружено преко леђа ухвати, онда мора онај овога обема рукама ухватити преко рамена. Ово є најзгоднји ухват за дизанѣ и за бацанѣ од себе. а полухват є најбољи за омањиванѣ и обаранѣ. Ако се ко неће да даде дигнути, мора тежити земљи, као полу висити, при одбациваню мора се круто држати, да се на ноге дочека. При омањаваню мора гледати да оном ногом близу земљи буде да кою се омахує, и то подалѣ напред. При обараню мора се држати круто у крстима, да се неда сломити. Обарач несме подметати ноге, ни главом гнѣчити груди, ни прстима крста. Обарач се већма мори него обранач. па ако одма с почетка овог необори, онда валя да се пази, да га овај не умори.

Да напишеш на јетту име или шаре удубљено у лоску, или извишено на њој.

(Физикална игра.)

Ошеш ли, да буде име ил шара извишена, а ти растопи воска, па умачући кичицу ил перо у восак напиши име ил шару на је, и стави је у лото сирће да постои. Сирће огризе лоску де ниє воска. После спери у врелој води восак и остаће име ил шара извишена.

Ошеш ли, да буде име ил шара удубљена, а ти замочи цело је у растоплен восак, па онда бритвицом ил иглом напиши име ил шару, т. є. састружи туда восак, и тури је у сирће да постои, после оперп у врелој води восак, и остаће име удубљено.

Рачунске игре.

У єдној школи беху 22 ђака. Они єдпред у несташлуку надигну вику и прах, да их страх беше видети. Уће учитељ и стаће испитивати за коловођу, али немогавши дочути стави све овако у ред, па за коєг знађаше да є найгори стави га на последнє место 22, и онда ће бројати, па сваког седмог наполе из кола истиснута, док не остане последњи, и тай ће примити казань за све. Он є започео бројнє тако, да є онай, што є био найгори, и што га є на последнє место ставио остао последњи и казан примио. Пита се, де є почео бројати?

РЕШЕНЯ НА РАЧУНСКЕ ИГРЕ ИЗ 2. БРОЯ.

3. Било є 81, — 9 = 72 : 4 = 18 + 9 = 27 остало 54 : 3 = 18 + 9 = 27 и остало 27.

4. Збриши све крайне четвероугиње да остане само средњи мали и споляшњи велики.

читати. Тада пређоше од оздашњих Словена и они, кои до тада іош не бияху крштени у веру христову, и од то доба осташе у њоӥ сви тако тврди, да се никада више у свою стару незнабожачку веру невраћаху.

Ово словенско богослуженѣ по источном обреду не бияше западнѣм свештенству право; и почну га прогонити, док га код северних Словена после не дугог времена сасвим изгнаше; а код Хрвата и корутанских Словена одржа се дуже времена, док га соборном наредбом г. 925 сасвим не закратише, на коѥ се истина Хрвати лито одупреше и чак г. 1058. ѥдва смирише тим, што место источне литургиѥ узеше западну, али на ѥзику словенском, како ѥ и данас тако звани Глаголите имаю.

Иста ова судбина постиже и словенско писмо кирилицу. Најпре бияше ово обште писмо свию Словена изузевши само оно мало народа, кои се глаголицом служише; али после стане се према латиници с коіом западно свештенство навальиваше, мало по мало губити, док ѥ северни аустриски Словени после не дугог времена сасвим латиницом не заменуше и сасвим заборавише; а код южних Словена одржа се дуго векова, борећи се заѥдно са глаголицом противу туђинске силом наметнуте латинице, док се прошлог века и код Хрвата и Срба западне цркве обе неизгубише и неоста ѥдина туђинска латиница. Само код Срба источне цркве оста како словенско богослуженѣ по источном обреду тако и кирилица сачувана, коіом се данас іош и сви Бугари и сви мало- и велико Руси служе.

Препелица.

Пућ пурућ! Чуй, каква ѥ то певачица, што ѥ тако рано песму свою удесила! А, та то ѥ гласник пролећа, то ѥ наша препелица. — Сад те тек видим. Да си ми добро дошла птицо, у тавној, путничкој хаљини! За цело си се зажелела куће, па се сад радуеш, што си се опет вратила. Знам, далеко си била: чак у Мисиру, стотинама миља одавде. Па си преко брега и долѣ, преко мора и река, дан и ноћ путовала, мила птичице. Та реци, молим те, како си нас нашла без воће и компаса! Да како си храбра, кад те ништа не устраши од толиког пута, ништа те не нагони, да се натраг вратиш! Ала, кад би ми знала што приповедити о земљи іосифовој, о горостасним пирамидама и о развалинама стоврате вароши Тиве! —

Ал тебн се сигурно ниѥ допало тамо на ѥбани. Ти врло радо певаш, та песма ѥ твоѥ уживањ; а у Африци си редко кою птицу чула да пева. Озбиљно седе оне тамо у круни високи палма, њиња и љуляю се у врелом сунчевом зраку, да им се шарено перѣ као драго каменѣ засветли, те онда пролазећем путнику ѥдко привикую „гледаӥ горе, гледни само како смо светле, како смо лепе.“ Ал ти не мариш за таке украсе, ти у твоѥм тавном џбуну мирно тражиш у ниском стр-

ништву твоѳ дворе, а дигнеш ли се у вис, то веселиш вредног земљѣлца своіом песмом, опоминѣш путника да има неког горе тамо, што се и за тебе и за њѣга отачаски бринѳ, па онда опет смерно слећеш на земљу, у своѳ гнѣздашце. Па се твоѳ весело срце ниѳ ни понело на толикоѳ путу. Ти не гледиш с презренѣм на твоѳ заостале пријатељ, кои не могоше толикога пребродити пута. Ал зато се сви и радую теби, зато и чезну за тобом. Сви су неми, сви ћуте, кад тебе нема, а сви на ново оживе те запевају, кад тебе опет зачују.

И опет си се на време, ни рано ни доцне повратила. Ал како си знала тамо у Мисиру: да ѳ већ висибаба збліцила снег с главе, да се првић из јајцета пробудио, и да су муве одпочеле своіу игру у вечерњем зраку? Ко ти рече, да ће од лета и за тебе остати коѳ зрнце у стрнику наши поляна? — видим већ, видим како у лету дижеш главу небу, као да хоћеш да рекнеш: Онај, кои ме ѳ амо довео, он ће ме и наранити. Сви у њѣга гледе, и сваком он даѳ своіу рану у своѳ време. — Безбрижно и весело его градиш ти своѳ гнѣздо. Ал си ти смерна и чедна, не виеш га на високой грани, не градиш га на кућама ни на забатима, да те сваки гледи као лутку у излогу. Не, ти си се спустила у таласаоће се жито, на земљи градиш гнѣздо, да не пилы у њѣга злаличка светина. О, знам да се напред радуеш, како ће твои голуждрави пречелићи жуте своѳ клюниће из гнѣзда промолити, како ће те весело поздравити, кад им се са раном у гнѣздо вратиш. Да колико ли пута на дан одлећеш и долећеш гнѣздо?! а ѳ ли се смркло, замоташ их све лепо у твою топлу хальину. Па и сад, кад имаш толико бриге с децом своіом, и сад весело пућпуруѣш. Ти ниси као славуј, кои умукне чим ѳ гнѣздо направио и ја снео. Само се под ѳсен рећe чую твои мили гласи. Та онда ти се ваља растати са земљом, где су ти чеда твоја свет угледала, где си читаво лето весело и безбрижно провела. Сад ће поля бити гола и пуста; и како би и могла ти онда веселити! Снуждила си се, ѳ ли? Тек кад сунце седне, и ноћ своѳ тавно крило на земљу пусти, дижеш се и ти горе, али не небу у облаке, него далѣ, далѣ тамо к топломе югу. Па како ти низко и нечујно сад летиш по зраку; бриге те оборила. Да богме! кад се путник уморн и огладне, а он се весело сврне у свртану, где га чека ѳло и пиће, где га сладак сан за ново путованѣ крепи и снажи. Ал за тебе свртане нема, сиротицо мала. Ти даиоу валя да купиш зрно по зрно, да одржиш душу; а кад се сумрачи, кад друге животиње спаваю и у сну се опоравляю: онда се ти крећеш на далеки пут, не плашиш се мрака, не бонш се таме, а светлуцаоће звезде пут ти показую. Да, ти не смеш остати овде; вальда си се обећала твоим пријатељима, да ћеш се вратити. И хтела си доћи іош пре но што пчела из чашице мед пити почне, хтела си доћи; — али, ено те људи с великим мрежама чекаю, да те ухвате. И пропала си, ако те дочепаю. Онда ће те пријатељи залуд изгледати; твоѳ ће тело на вашару продавати. Не пазе људи на твоіу невину живот, не враћаю они добро за добро; ал ти пази на себе, бежи од опасне мреже, те нам се опет сретно врати, да нас развеселиш са твоіом милом песмом: пућ пурућ! 5.

Издаѳ и уређуѳ Никола Ђ. Вукићевић.

Брзотиском Андрие Вагнера и друга.

Бр. 4. Год. II.

ПРИЯТЕЉ СРБСКЕ МЛАДЕЖИ.

Додатак Школског Листа.

I. ИГРЕ И ЗАБАВЕ

ЗА РАЗВИЈАЊЕ ТЕЛЕСНИ И ДУШЕВНИ СНАГА.

Љуљање на дасци.

(Гимнастична игра за парове.)

За ову игру нуждна є даска и пањ. Даска се метне по среди преко пања, па єдно дете узяши на єдан, а друго на други край даске и тако се љуляю. Сваки мора ноге чувати, да не дођу под пањ. Ако є єдно дете лакше, па не може своим теретом да друго у вис дигне, онда му се мало више од полак даске попусти. Вештіи играчи љуляю се стоећки.

Поєсти запаљену свећицу.

(Физикална игра.)

Срежи од јабуке или од купусног корена комадић налик на парче свеће, и срежи од єзгре ораове комадић налик на витиљ па задени у ту свећицу, онда препали на другой горећой свећи, пошто си свима из даљега ту своју свећицу показао, и тури у уста, у кои мах є мораш угасити, па поєди. Свима ће се учинити тим чудноватие, што болѣ сакриєш, да нико не дозна, од чега є начињена твоя свећица.

Рачунске игре.

6. Умре неки калуђер и остави своє заштеђене сребриаке на своя четир друга, под условом, ако рачуном изнађу колико има свега, да добие А, ⅛ од целе суме; Б, ¼ од остатка, В, ⅓ од остатка, а Г, ½ од остатка, а остатак да поделе сва четворица на єднако, где ће сваки

добити још по 180 комада. Ако не знаћу рачуном, колико има свега, онда припада све намастиру. Колико є свега имао?

7. Неки трговац добие један сандук еспапа са овим надписом: 7, 3, 8, К. 5, 8, 6, 1000. Како є из ових бројева дознао, шта є у сандуку?

РЕШЕЊЕ НА РАЧУНСКЕ ИГРЕ ИЗ 3. БРОЈ.

Почео є бројати од 6-ог на 7-ог и даље.

II. НАУКЕ.

Іован Дамаскин.

(Сачинио Гр. А. Толстой.)

(Продуженѣ.)

V.

У пустињи той дубокой
Ко у гнѣзду скривеноме
Ћелије се црне виде,
У провалу дубокоме
Одсечених стрмих гора
У онима пештерама
Од тврдога што су кама; —
Тишина є тамо сама
Све є мирно, док на службу
Незбере се пустињака рој,
Па док песму не запою
Теби, силни Боже мој!
И на краю те долине,
Те бездушне пустарине
Тишина се зацарила.
Нема палме да є хладом
Своим землю заклонила.
Све є мирно као мртво.
Плаво небо притискує
Као ярам землю ову
Па тек кадкад издалека
Чуеш вику лавову
Што до ува допре твога, —
Тад настане опет време
Од мучаня великога,
Штоно кваре шуштавина
Осушене оне траве,
Испод кое змие главе
Промолюю, кад испузе
Из камене земље оне,
Ил скакавци кад пагоне
У вис горе да полете,
Па и друге плодне земље
Да оштете.
Ал када се та пустиня,
Кад се она узнемири,
Єк страхотан посвуда се
Тада по њој разашири,
Камен пуца, распада се,
А то небо люлюшка се.
А под њиме неко збори
Или пева, или гуче
Ил страхотно баш яуче.
На коњицу лаком коњик
Испод тога неба лети,
Лети тамо на планину
Над самостан божи свети.
Ту скакуна запенѣног
Заустави брзи лет,
Па проклеће свое шалѣ
На иноке, на самостан свет.
И с нова се све утиша,
Опет, с нова мир настане,
Опет, с нова зачуе се
Од орлића малих цркут
У по дана обасяна,
Сунцем ярким огреяна.
А у вече опет звезде изиђе

На трепећу и гледаю
Милостиво, љубко доле
И на ове стене голе.

VI.

Испод неба плаветнога
Облаци се прни вију
Па се изнад дола тога
Међу собом увек бију.
Плаво небо пуно слика
Као олтар украшено
У бою се боя слива
Те прилика
Још дивния лепша бива.
Е тако се и предамном
Котрља и увек мичe
Она чреда,
Коя но се мене тиче,
Кад ми око то погледа
Душа вичe:
Покојничe,
Онемлѣни хеј песничe,
Где су твои осећаи,
Где є груди твоих жар,
И дан теби Богом дар?
Прин'о сам га на олтар,
На жртву сам нѣга дао,
Ал из груди моих ниє,
Ниє још изчезао.
Још природа нѣму ласка
Још га себи примамлює
Ма да ми га та пустиня
Тако вредно успавлює . . .
Дар остаде као казна
У грудима моима,
Природа ме она гони
С утисцима своима.
Ко варница под пепелом
Коя тиня, а не плане
Док ю ветар не подпири,
Тако немож' да нестане,
Тако немож' да се смири
И у мени,
Дар скривени.
Испред овог застрашеног
Духа мога — маленога
Гомиле се стешняваю
Од ликова свакояки,
Уво моє, слух неяки,
Необичан чує строй, —
Ах страшак є живот мой.
Дркћем, стрепим, да не дирнем
У светиню я из таме,
У хаосу ноћи гоним
Моє псалме непеване.
Но узалуд, у битци той,
Превеликой, — безуспешной,
Я ћу тврдит' моя права;
Моя глава испитава
Овде само за молитве
За обреде одређене,
Тежнѣ овог срца мога,
Те ће бити побеђене.
Под одећом овом црном
Нека ми се срце скриє
Успаљено пламом силним
Што немирно тако бие!
О долино где сам скрио,
Где сам скрио, сахранио —
Умни полет моих сила,
У коіой сам уђутио, —
То є судба моя била, —
Ти ми подай души моіой
Међ стенама овим покой;
А ти ветре из пустинѣ
Дуни єдном, па разгони
Тежнѣ моє, што су самном
Од постанка од искони!

VII.

У пустињи той дубокой
Ту є Іован проводио
Своє дане — оплакане.
Млого дана, млого лета,
Ту є тужан препостио,
А никако да му ветар
Те пустинѣ разагони
Мисли старе, — тежнѣ праве,
Што га муче од искони.
Тако сетан єдног дана
На улазку свога стана,
На вратима од пећине
Седео є скриваюћи
Са рукама лице своє,
Седео є тугуюћи;
Кад пред нѣга ћриоризац
Єдан дође, — пред њим клекне.
На жалосним, тужним гласом

Ову молбу њему рекне:
„Помози ми о Іоване,
„Мој брат мили и по телу
„И по души, умръо ѥ,
„Ти му певай на опелу!
„Де напиши песме какве
„Да утешиш мене сетног,
„Ах смилуй се на ме бедног.
„Црна туга обузела
„Срце моѥ и мој живот,
„Плачем, ридам када видим
„Брата мога смртни ћивот.
„Помози ми о Іоване
„Де напиши две три песме,
„Па да срцу мом одлане,
„Да ми таки лакше буде
„Ову тугу подносим ти,
„Помози ми ер ти можеш,
„Моѥ боле утолити!“
Када инок изговори
Молбу свою, баш не малу,
Тада Іован реч прозбори:
„Зар ти незнаш строг мој устав,
„Старац ми ѥ запретно
„Да не певам, — када сам се
„Овом чину посветио!“
—„Старац неће за то никад знати,
„Отишо ѥ он одавде,
„Па се неће повраћати,
„Неће доћи за три дана,
„До нашега самостана.
„Зато немој одрицати,
„Већ ускори, . . .
„Да ме туга не умори!“ —

„Опрости ми што не могу
„Молбу твоју испунити,
„Несмем устав, ни заповед
„Наставника преступити.“

„О Іоване“, тай пустињак
Опет поче да говори,

„Да си лекар, а да мене
„Болест хоће да умори,
„А ти тврда срца човек
„Па ми не би помогао,
„Ах, какав би вишњем Богу,
„Ти одговор за то дао,
„Безутешан кад би њему
„Ја од тебе отишао!“

Говорећи инок тако
Задрмо ѥ срце нѣжно,
Добро срце Іованово.
Ниѥ инок ниѥ њему
Говорио безуспешно.
И његово срце беше
Пуно туге и жалости
И њему ѥ нуждан био
Зрак утехе и радости.
Као облак надшо ѥ
Задах свети сад на њега,
Пред очима беху слике
Светла лица божнега.
Звук песама необичних
Разлего се пред њим сада,
Уво му ѥ слабо чуло,
К'о да неко плаче, ѥда.
Тай му призор срце свлада. — —
Он приклони главу своју
Да саслуша звучне песме
Што извиру, што истичу
Из божие, рајске чесме.
Па када ѥ све то чуо,
Кад ѥ све то саслушао,
Тад ѥ истом у пећину
Своју мрачну отишао,
Па ѥ тамо нацртао
Са послушном руком својом,
Све што му ѥ задах свети,
Видети и чути дао.

Тим ѥ устав погазно
И заповед преступио!

(Продужиће се.)

Вуци и судбина.

(Басна.)

Ѕаред се побуне вуци противу лављег господарства, те одберу посланике и ови дођу на тужбу судбини говорећи: Свемоћнице! нашем племенитом вучјем роду додија самовољство гордога лава; та и ми смо божја створења као и лавови, а и яки смо и чувени смо, зато

дођосмо да молимо, да нас ослободиш од њега и да нас прогласиш за слободно племе, па да се више не мешаю лавови у наше послове, ни да нам они суде! Срдито их погледа озбиљна судбина па рече: Само поштени људи вредни су слободе, а вас ће лупеже све живо гонити, док вас не истребе.

Плата.

(Приповедка.)

Кад оно Мојсије на ону свету гору изађе, да прими закон и науку од свевишњега, добије заповест, да погледа доле у дол. Ту опази бистар извор, на кои онай час дође путник војник, па сишав с коња напи се и оде. Тек што он оде, дође на извор од оваца чобанче и нашав пуну кесу новаца, што је онай путник изгуби, диже и утече с њоме. Одма затим дође неки погрбљени старац на исти извор, па се напи, и седе да се одмори, и ту га сан ухвати, те заспа на трави. Мало час, ал ево исти онай војак, па стане бесно на старца викати и искати, да врати кесу. Старац се преклиниваше, да није ништа нашао, и моляше, и плакаше; али бесни војник стане све већма претити, и у беснилу тргне најпосле сиву, те старца прободе и уби. — Кад ово опази Мојсије, паде ожалошћен лицем на земљу и сакри се од стида; али у исти мах викне глас из облака: „Тако се све на свету ма кад освети; тай исти старац што га ту мртва гледаш, на истоме месту уби ни крива ни дужна оца истога онога дечака, што оно кесу нађе и однесе.“

О сеяню воћнога семена.

(Једна лекција за ученике старијег разреда основне школе и за недељошколце.)

Ко жели добра воћа имати, тай ваља да се постара пре свега ово из семена произвести. Могу се истина и изданци или самоници пресађивати али од њи буду дрва понајвише кржлява, чворновита и дивља. Воћке из семена произведене зову се дивљаке, и доносе понајвише ситан и опор род, а оне, које се брижљивом негом и вештином људском припитоме, доносе укусно, крупно и лепо воће, и зову се питоме или оплемењене воћке. —

За сеяњ могу се употребити коштице или семењ питомог воћа ал још је боље посеяти семењ ил' коштице од дивљег воћа; ер воћке што из семена дивљаке изникну јаче су и дуже трају, а оне што из семена питомог изникну краткога су века и болешљиве. Само од оне врсте воћа, што и без каламленя може крупно и укусно бити, као што су кестени ораси бадеми па и брескве, узимаю се за сеяњ најлепше врсте.

Семењ или коштице што се за сеяњ употреблюю, извадити ваља из зрелога и здравога воћа што је наздраво им снажном дрвету родило. Благи Бог поставио је у свако зрнце

клицу, из коє може велико и плодоносно дрво постати, ако се у землю посеє. Гріота є дакле коштице и зрневлє од зрелог воћа што єдемо бацати коєкуда, да пропадне, и валяло би да сваки учитель своє ученике, а сваки домаћин своє домаће наведе и упути, да свако семе од зрнастог и кошчастог воћа на страну оставляю и прикупляю пак у лонцима или у стаклу држе, док недоће време сеяня, а кад то буде, онда да га посею. —

Кошчице од шљиве, трешнє, вишнє, кайсіє, и брескве, а такоће семе од крушака може се одма онако скорашнє посеяти чим воће єдеш, само невэля га ма куда бацити, него треба за сваку врсту воћа држати по єдну дубоко узкопану лею и у ню кошчице и зрнє бацати. Вешти вртарй овако скорашнє сеянє препоручую особито за крушково семе, єр другчіє ово кад се осуши много снаге изгуби. У обште што є семе скорашньиє, то болє и лакше изникне и веселиє прти.

Ко тек у єсен хоће да посеє кошчице од шльива или од трешаня, тай валя да их добро испере и у ладу осуши, пак у кесицу остави, и пре сеяня у лонац с' пиштавином (Jauche) баци, да се тамо за две или три неделє одкиселе, па онда нека их посеє. Ако ли є пак рад у пролеће коштице посеяти, то их мора преко зиме у кесицама брижльиво чувати да их миши неизгризу.

На исти начин прибира се и чува семе од ябука и од другог семенастог воћа. Но ово нетреба пре сеяня бацати у пиштавину, него га валя држати за 24 сата у води, у коіой є мало салитре растворено.

Орахе бадеме и кестенє метнути валя у єсен у лонац пун влажне землє или влажнога песка па држати у подруму, а у пролеће их рано валя посеяти. Найбольи су ораси за семе они што имаю мекану љуску.

Гдекои имаю обичай коштице и семе од воћа, чим га изеду, у цветни лонац посеяти, и тамо држати док неизкліня. а потом лонац разбію и полагано сваку клицу заєдно са земльом, што є око нєних жилица, изваде и у семениште пресаде.

Семениште или греда за сеянє зове се оно ускопано и на леє поделєно земльиште, у коє се коштице или зрнє од воћа у ред сеє, да никне и да на том месту барем прве две године расти.

За семениште валя узети средню и лаку землю, коя нитя

є врло масна нит отвеh песковита. Земля та несме бити од скора нађубрена, єр би ђубре младоме кореню сувише ране давало, и разслабило га. Ако є земля врло яка и масна има се песком измешати. Здрава баштенска земля, на коіой є неколико година узастопце поврће сеяно било, найзгоднія є за семениште. Леднну валя найпре две три године землюником (кромпиром) или другом коіом окопавином засеяти, па се тек онда за семениште с' коришћу употребити може. У обште валя знати, да се воћка кад се пресади много лакше навикне на болю землю, него на слабію од оне, у коіой є поникла, па то є управо узрок што се врло добра земля за семениште неузима.

Іошт се има при избираню места за семениште особито на то пазити, да буде на отвореном простору куда благи сунчани зраци по васдан допиру, при том добро є да є оградом, брдом или високим дрвима заклоњена од ладних ветрова а опет да ю лад од дрва или од куће око подне закланя од жестоке сунчане припеке. — Земля не сме бити подводна ни млака. За семениште валя іошт у Септембру землю прекопати на две стопе у дубљину, и измрвити ю што но веле у прашину, да може семе и у дубљину и у ширину жилице пуштати и слободно се укорењивати. Тако ће и ваздух кроз ситне ямице на површини ћарлияти, роса и киша унутра лакше пробияти, а топлота сунчана огревати ю моћи. Горню землю валя измешати с мрвама отрулог дрвећа, и пре него што почнемо сеяти валя іошт єданпут землю мотиком окопати, и леє по њој направити. На овим леяма у ред се сеє свака врста воћа обашка. За трешнѣ, шљиве, јабуке и крушке узима се растоянје између свакога реда од єдне стопе, а у дужину єдно зрно од другога треба да с палца одстои. Између редова за орахе и кестене оставља се подруга стопа ширине а 4 палца у дужину између сваког комада. Ситно семенѣ н. пр. дудово сиє се у ред и само се с ¼ палца земльом покриє. Јабуково и крушково семе с ½ палца земльом се покриє; ситније коштице, на пример од трешања и вишања, шљива и кајсия, забоду се на 1½ палца; а кестенѣ и ораси с 4 палца дубоко у землю. — Посеяну землю треба лепо поравнити и често водом заливати ако є суша, но то валя врло полагано с почетка чинити, управо рећи водом шкропити а не насилно поливати, да се семенѣ из земље непоизваля. Уз сваки ред треба ударити тачку и у ню уметнути дашчицу с назначенѣм врсте воћа, коє є у том реду посеяно.

Мишеви су најлући душмани семена воћног, они га изкопаю и изгризу. С тога треба на неколико дана пре него што ћемо семениште засеати, посути по њему мало семеня и подметнути мишоловке да се миши намаме и похватаю, а после треба на какво онизко дрво наместити чагртальку, коя ће незване ове госте растерати, ер они немогу клепетаня и чагртаня трпити.

Усеяне леє преко зиме нетреба покривати, само их валя чувати од марве и од живине да их непотру и неизгазе. —

Што смо тако у єсен посеяли, то ће у пролеће Марта месеца изникнути. Кад семе изникне онда валя за прва 72 сата унаоколо на често понамештати мишоловке, ер у тай ма ако се миши изкляног семена дочепаю, свог га изгризу и покваре. Ако нѣжна она два листића, што су на сваком стручку поникла, првих дана неповређена остану, то се можемо надати да ће проницай одтада све болѣ напредовати. — Добар є знак ако од 600 зрня ил коштица 200 лепо изникну и израсту.

Целе прве године треба од ранога пролећа па све до єсени землю у семеништу често маленом мотичицом полагано окопавати да мекана и трошна остане, а сваку травку што на леяма поникне треба чупати и плевити. Притом у време суше ютром и вечером треба посеяно воће по мало заливати, и то водом, коя є барем 24 сата на сунцу стаяла. Уз такву негу порасту до єсени младице с педља у висину а одебляю као гушчиє перо, а преко зиме оставити их валя под снегом на миру. Само кад є голомразица, онда се сламом или лишћем нѣжне ове растиньице ноћу покриваю.

Друге године понавља се єднако исти онай посао што и прве. Семениште се марљиво полива, плеви, земля се мотичицом окопава, или само заоштрлястим дрветом дрля.

На почетку другог пролећа при влажном времену врло густе младице имаю се разчистити, и извађене с коричком заєдно на друго место пресадити, где се чешће заливаю да се добро приме.

За сачувати младице од зечева валя свуд унаоколо уз забодене кочиће повући двоструко ил троструко канап, од тога се зечеви поплаше и не доћу више.

Издає и уређує Никола Ђ. Вукићевић.

Брзотиском Андрие Вагнера и друга.

Бр. 11 и 12. **ПРИЯТЕЉ** Год. II.

СРБСКЕ МЛАДЕЖИ.

Додатак Школског Листа.

I. ИГРЕ И ЗАБАВЕ

ЗА РАЗВИЈАЊЕ ТЕЛЕСНИ И ДУШЕВНИ СНАГА.

Доказ да пламен од свеће није у среди врео, но само с поља.

(Физикална игра).

Узми комад од дебљ артије или карту, па є тури у пламен од свеће тако да управо изнад витиля стои, и подржи мало, али пре него ће се запалити извуци наполѣ, и видићеш на карти на оном месту округло црно коло, ков є у среди бело, знак да у сред пламена нема ватре, него само с поља. —

Да добиєш лепе кристале од стипсе.

(Физикална игра).

Растопи у лончићу вреле воде толико стипсе, колико год се растопити даде, и остави на миру да се вода излади, па ће се начинити лепи кристали од стипсе, ков ваља извадити и осушити.

Ако узмеш хромне стипсе (из апотеке) и ню тако растопиш, добићеш врло лепе црвене кристале, а од гвоздене стипсе добићеш врло лепе плавичасте кристале.

Налике и разлике.

(Игра за залог).

Сво друштво седне у коло. Коловођа зада две ствари или две животиње, или две растиње и др. нп. перо и оловку, артију и таблу, цркву и школу, прозор и врата, стол и столицу, краву и овцу, пса и мачку, кокош и патку, и др. И сваки од друштва мора рећи неку разлику или налику, ко некаже, дао залог. Није слободно оно казати, што је већ речено.

Рачунске игре.

На ово 64 поља, по 8 у дуж и 8 у напсати бројеве од 1 до 64 тако, да вис се од свуда сброи 260.

Решенѣ Рачунске игре у бр. 9. и 10.

30.	39.	48.	1.	10.	19.	28.
38.	47.	7.	9.	18.	27.	29.
46.	6.	8.	17.	26.	35.	37.
5.	14.	16.	25.	34.	36.	45.
13.	15.	24.	33.	42.	44.	4.
21.	23.	32.	41.	43.	3.	12.
22.	31.	40.	49.	2.	11.	20.

II. НАУКЕ.

Митровица

НА РАЗВАЛИНАХ ГРАДА СРЕМА, ПРОЗВАНОГ СИРМИУМА.

(Спѣв историчан, декламован у бесѣди Митровачкој 19. Фебр. 1867.)

(Продужено).

За времена док бѣ престолница
Срем се попе на врх славе свое.
Он тад доће и у повѣстницу
Као мати на исток градова, [11])
Ко што Рим се зваше на западу;
Па потомци бѣдне странке Рема
Понеше се сви у сречи своіой,
И код коих траж'ше гостопримства,
Те народе као свое роблѣ
И држаше и тако их зваше,
Па и землю на запад од себе
Склавонном они су назвали,
А Сервию ову што в' на югу, [12])
Робиньом да своіом и слушкиньом. —
Срем поста тад гнѣздом тих тирана,
Пани они што се називаху,
Од куд поздње поста наслов бана-;
Почем цѣлу грдну околину
Докл' допира влада тих тирана,
Панонном сладком земльом своіом

[11]) По Амиану Марцелину.

[12]) Свѣдоче све околности старина, да су Срби овдѣ живили іошт пре Ираклия, кои в оне само на цином жору живѣше и од татара гоњене Србе прихватно, и у Далмацији око Дубровника селишта им дао. Ер као што на сѣверу од Скита биаше Сибирия, тако и на югу Сабирия; долазеће обѣ речи од сабрати уедно народ, кои сирѣч немогаше далѣ продужавати номадичан живот свој, а противположено речи „рассеяти.“ Свако своме и браћа браћи име даваху, па сабрани тако уедно називаху се Сибири, Сабири, Сабри, или Сораби и Срби; а напротив томе номадичан живот водећи називаху се Скити, Скитинце, или россияни и рассеяни; одовуд русси и расси, кое последње туђинци рацима и райцима прозваше.

Називаху исти пани они. [13])

Но попре іошт те гордости Срема
Стиже амо луча Християнства
Ню донесе сам апостол Петар
Епината мѣсто себ' оставив;
А за њиме дође свети Павле
И постави смерног Андроника
Епископом свег предѣла Сремског. [14])
Но християнство никак не могаше
Незнабожству овдѣ одолѣти.
Іринеју епископу Сремском
Пробус даде одрубити главу
Каменитог сред моста на Сави. [15])
Тако све бѣ доклѣ цар Константин
Незнабожству несаломи крила;
Онда Срем град поста и столицом
Предѣлнога архіепископа. [16])
И каменни мртвачки сандуци
Данас што се из землѣ копаю,
Намѣнути беше тіи да буду
Вѣчне куће смерних христиана,
Подражаюћ учителю с' неба,
Ковг тѣло камени' сандук прими.

Тако текло до петог столећа
Када Уни, монголско колѣно,
Што но многе унке подигоше
У походу своме ратоборном, [17])
Под Атиллом храбрим вождом своим
Ударише, град Срем порушише,
И граѣане све њгове горде
То побише, то их растераше. [18])

Смрт Атиле растеране сабра

---

[13]) Име Пана значило є по свој прилици исто то, што у позније време беше спанія ил властелин, кои є jus gladii имао.

[14]) Све овако казуе Фарлати и Салаги у кн. 2-ој.

[15]) Читай жития Светих 26. Марта.

[16]) Цѣле Панониѣ по Амиану Марцелину, коя под Траяном и позднѣе и цѣо Банат заузимаше, доклѣ овай обитаем бѣ.

[17]) Тако Унгари (Угри или Маѣари) у подражаванѣ своих ових, преѣе Арпада међу Славене упадших праотаца, пре нѣке године подигоше своим најславнним мужевима унке, могиле назване.

[18]) Год. Хр. 442.

И Срем се град на ново подиже;
Док у шестом опет се столѣћу
Не явише Алани, Вандали.
С' „ван“ и „далѣ“ што сваког здравляху
На супрот им кои се појави
И за њима тврдице, Авари,
Под Баяном вождом своим силним. [19])
Ови град тай, то гнѣздо тирана,
До темеля свега порушише,
У развалах свега оставише,
Да се нигда подићи неможе. [20])
Срем кад тако и с' њим пани они
Попадаше, онда тек усташе
Њине слуге и синьи робови,
Єдно Срби, а друго Славонци,
Те жупане, бане и кралѣве
Из свог рода они имадоше.
Дуго време за тим постаяло
Срем град беше сама развалина,
Пуста, ядна, свом свету страшило.
Тек при краю деветот столѣћа,
Кад донеше и међу Славене
Божѣ слово Кирил' и Методій,
Први беху смирени монаси,
Што искаше душевног спасеня
На том мѣсту усамлѣном, пустом.
И зар божя правда тако хтѣде,
Да на мѣсту, гди є' гордост беснила
Смерност диже храм свевишњем Богу,
Посвећени светом Димитрію,
Покровителю побожних юнака;
Око храма да с' дигне самостан,
А около тог нѣколик кућица
Убожничких смерних християна,
Све с' остатци гордог града Срема.
И ова се мала населбина

[19]) Читай светску повѣстницу. Авари тражише драгоцѣности и у самим гробовима. С' тога ни єдан каменит гробни сандук ние овдѣ нскопан, коега ил заклопац ил он сам не би био у толико пробиен, да се могаше из њега све, што беше у њему драгоцѣног, повадити.

[20]) Г. Хр. 580.

Назва тада мѣсто Дмитровица,
Нуз самостан светог Димитрия,
Но касније опет Митровица,
Под Андрион Првим краљем Угра,
Под кога є Срем тада подпао.
При краљу том бѣ палатин Раде, [21])
Српског рода и српског племена
Сремски предѣл њега є родио,
Он ту своя и добра имаде
Гди с' велики и мали Радинци.
Поред краля и Раде Рим призна
Као главу свега християнства;
Па и знаде задобит' Игумна
Дмитровачког овдѣ самостана,
Те и овай, па уз њега цѣло
Дмитровачко мало становничство
Поклонисе Риму, као глави.
Онда Раде за таку услугу
Игуману измоли крст златни
И самостан поста абацпом, [22])
Оста тако до данашњег дана
Абација светог Димитрия.
Но у книге явне уведесе
Митровица мѣсто Дмитровица;
Док у књигах наших православних
Доскора се води Дмитровица. [23])
При заилазку тринайстог столећа
Срем краљевском нарече се земльом.
Бр као мираз уз ћерку краљевску [24])
Од Угра даде се Драгутину;
Па га овай и онда задржа,
Кад краљевство он уступи Српско
Млађем брату краљу Милутину.

---

[21]) Около г. Хр. 1050. Лѣтопис Праев' о краљевини (унгарской част I Ар. 89.

[22]) Г. Хр. 1057. У исто ово време, и док є Срем под Мађарима био, постале су све у Срему и сад налазеће се римокатоличке обштине, и све оне, кое мађарско пио на себи носе.

[23]) И сам прости наш народ из оближних села, никад неће рећи „Митровица," но свагда „Дмитровица."

[24]) Именем Катинку, кћер мађарског краля Владислава IV.

У то доба опет Митровица
Нарастла є новом населбином,
Населбином самих православних;
Што дигоше и други храм Богу
И светише г' светом Георгію,
Покровителю највећем јунака. [25])
Срем стаја тад под Србски владари
До четврти шестнајстог столећа, [26])
Кад Солиман Варадин освои
Уз Варадин цео предјел Сремски.
Митровица паде под Турчина
Црне данке стаде боравити,
Єр у њојзи населишес' турци,
Христијански вечни крволоци,
Покрај Саве од западнје стране.
Као виноград мразом утучени
Изгледаше Срем у црно обвит,
И у њему наша Митровица,
Све до битке срећне варадинске, [27])
У почетку осамнајстог века;
Кад та дође, под ким и сад стои,
Под благ скиптар христијанских владара.
Тад и турци из Срема с' степаше,
Па из наше такођ' Митровице;
Те на њино место досел'ше се
Занатлије и имућни люди
Испод бича турског бегајући,
Што и трећи храм дигоше Богу
У чест првом мученик' Стефану.
У том тако и добеже амо
Породица една из Бугарске,
Данашњега гроф Пеачевића,
И та купи права властелинска,
Од цесара Бечког Карла шестог,
Овде и у Подлужию целом.
Овде она и назида дворац [28])

[25]) На месту ове цркве стои данас само крст један у огради.
[26]) Г. Хр. 1526.
[27]) Г. Хр. 1716.
[28]) Митница, (Zollamt).

И за храну грдно стовариште. [29])
Кое стае и данас постое.
Митровица сад є свак дан растла
И душама, а и тековином,
И у петой поста десетини
Прошастога осамнајстог вѣка
Та столица жупаније Сремске.
Поста тако свог Срема столицом.
И Патачић први жупан беше,
Што є' управљао свим предѣлом Сремским. [30])
Но Срби су били уцвѣлени,
Што с' повелѣ њине забациште,
Собствена им с' управа не даде,
И десетке давати мораше,
Па да би се нѣшто утѣшили
С' половином прошастога вѣка
Заведе се крајина војничка,
С' њом свобода од сваког десетка.
Митровица поста главним мѣстом
Варадинске те војничке крајине
И у њојзи први бѣ пуковник
Монатерли, сви подвожда Српског [31])
Тако било до пре єдног вѣка
А шта с' сбило и како с' радило
Од тог доба до данашњег дана
Оставѣемо то на друго време.
То просборив и редом показав
И зачетак и обстанак Срема,
Па и живот наше Митровице, —
Све знатности из далнѣ прошлости, —
Врнус' Клио сад на другу страну,
На ружичну погледа будућност,
Па закликта и то из свег грла:
Митровица свог Срема столица
Нѣгда била, па ће опет бити! — [32])

---

[29]) Велики магазин код древног тржишта.
[30]) Г. Хри. 1745.
[31]) Г. Хри. 1750, кад се и жупаније Сремске столица у Вуковар премѣсти.
[32]) Са свршетком овог саставка молимо г. дописника Србобрановог

Вук и учитель.

(Басна.)

1. Шта велиш прияче за мог сина, упита вук учителя, гле, колико га малена видиш, али ти є тако люта срца, одма би заклао, ко би га дирнуо, од тога нико лако шта ниочупа; а лукав є да му треба пара тражити, то ће бити човек є л? Хоће да како, рече учитель, то су дарови, да буде вук прави.

2. Ама сам се забринуо, настави вук, у кою школу да га дам, да се ови дарови развию. Ваше обичне школе нису ни зашто, ту вам седе и телад и магарад и яньци и остала трулад, те се међу њима уквари вучия нарав; ту найвише уче децу, да буду мирна и поштена, а ни то није за вучию нарав; па онда іошт и карате децу, а то убије понос, и учите их свачему, а то загуши урођене таленте; шта на то велиш? Я велим, рече учитель, да ти њега оставиш у шуми у школи, ту є за вучию нарав найболѣ, и ту се вучји таленти найболѣ развию.

3. Хе, настави вук, ти се смиєш, али сам чуо за неку велику школу, где сами млади лавови иду; веле, ту деца свашта науче, а све од игре, и под заптом су, а чине шта хоће, то би било за мога; ама само чуєм, да тамо и гвоздензубина деца иду, а то су ти крвници и убице, па се боим покварiће ми се дете; шта на то велиш? Неваля их пуштати међу зле; рече учитель, поквари се крв, него я држим, найболѣ ћеш учинити, да ти њега оставиш лепо код куће, као што су и твои стари чинили, пак ће бити вук прави, као што су му и дедови били.

Крез.

(око 560 год. пре Хр.)

У свом путованю по малой Азіи дође Солон и Крезу, краљу од велике Лидије. Ово беше у оно доба найбогатіи господар. Његово големо богатство беше проглашено по свем

под бр. 18. и знаком Ф. од ове 1867. г. и све оне његове овдашње другаре, кои овай састављак као испрекрштан и за претерано поетичан огласиште, да они о Срему и Митровици истиниште, разговетние и удесиште, с већим и больим доказима подкрепљено, саставити и свету нашем саобштити потрудесе; ер напразно критизирати и казати ово и оно, то є найлагше, то може и баба код гусака учинити.

Сачинитель.

свету тако, да још и данас за сваког пребогата човека кажу: богат као Крез. Чим Солон дође, одма стане Крез своје богатство показивати мислећи, овај ће се Бог зна како чудити и њега за највећег човека држати. А кад види, да онај мирно гледа, онда га упита: да ли је видио срећнија човека од њега? Солон одговори: срећнији беше Атинац Тел, истина прост грађанин, ал имађаше добро васпитану децу, дочека унуке још боље, и после дугог мирног и задовољног живота умре славно у бою за отаџбину, где Атинци победу одржаше, те би сахрањен на општи трошак, и остаде му славан спомен код грађана за навек. Опет запита Крез: а кога држиш онда за најсрећнијег, мислећи, сад ће зацело њега Солон навести. Солон рече: браћу Клеовиса и Витона из Аргоса, јер обојица одржаше мегдане и добише венце, а обојица погибоше у исти дан, кад их цела Грчка виде, како своју стару поштовану мајку, јер, ова хтеде у цркву да иде, а не нађе се при руци коња да јој запрегну у кола, запрегоше се њих двојица и одвукоше мајку своју у цркву; тронута тим стара мајка помоли се Богу, да дође њеној деци најлепшу срећу, што је на овом свету људи имаю; и њена молитва буде услишана, јер обојица падоше тај дан и славно погибоше у бою за своје отаџбину, — тако им остаде за навек красно име огледала у поштованю своје старе мајке, те им и грађани дигоше споменик у славу за навек. — Срдит Крез да Солон никако њега не наводи, упита: а зар мене недржиш за срећна? Солон рече: признаћу, да си богат благом, и да си у томе нико с тобом мерити не може; али то је промењиво, и не могу те за срећна држати донде, док не чујем, да си и окончао срећно. Насмије се Крез Солону; али се наскоро окрене Крезова срећа. Хтеде он и онога јуначкога персиског цара Кира да подасе сломиће, па упитавши у делфијској цркви за савет, доби одговор: ако Крез пређе пограничку реку свог царства Халис, велико ће разорити царство. Пун нада, да ће то бити персиско царство упути се у бој. Жесток бој са персијанцима потраја читав дан. Крез буде потучен и утече у своју престолницу град Сард. Кир долети у потеру за њим. Под градом заметне се бој с нова. Крез буде и ту побијен, и у оној тишини дође, те неки персијанац непознаваући Креза потеже, да га смлати; но ту искрзну неми Крезов син, и у оном страху доби језик и викну: не кради, те тим спасе оцу живот. Ухваћен жив Крез буде пред Кира доведен, и овај га по тадашњем обичаю осуди, да га жива

спале. Онде се сети Крез Солонових речи, па узданувши рече: многи є несрећно скончао, ког є срећа највећма подигла; и ово рекавши викне: о Солоне! мудри Солоне! То чув Кир, па заповеди, да га врате, и онда га упита, шта оне речи значе? А кад овај све исприча, какав є имао разговор са мудрим Солоном, помисли тада Кир и на свою срећу и нѣзино непостојанство, те тронут, опрости Крезу живот и задржа га уза се као пријатеља и отца, и овај му доиста делом и саветом од велике користи беше.

Мајска песма.

С истока ведра прелива с дивно
Зорице мили злаћани сяй;
Просипа росу – благослов божий, –
На меку траву на зелен гай.

И сунце ето, излазећ сайно,
На небу плавом, позива нас,
У шуму тамо, где се разлеже
Малених тица умилни глас.

Где сваки цветак умивен росом,
Посвуда шири миомир свој,
А око нѣга облеће, бруи,
Марљиви, вредни челица рој.

Где сваки кутак радостно слави
Руяну зору мајскога дна
И где'но слави небесног отца
Китњаста, дивна природа сва.

Па зато хај'дмо, дечице мила,
Хајдемо тамо у лиснат гај:
Да с њоме скупа славимо Бога,
Што нам є дао мирисни Мај! –

У Руми. Ст. Л. Милашиновић.

О спаваню.

По Дру А. Гешену.

(Свршетак.)

За здраве и одрасне доста є да у 24 часа само еданпут спаваю, и спаванѣ то има трајати као што є горе речено од 20—25 године 5—7 часова. Али код деце, код старих и слабих људи има се спаванѣ са бденѣм чешће мењати, єр њима шкоди, ако само єданпут, па ма то и дуже трајало, спаваю, као год што здравим и одраснима шкоди ако више пута спаваю или ако сан прекидаю.

Врло є шкодљив и напрасан прелазак из сна у будно станѣ, кад нас на прилику какав јаки утисак тргне из сна, єр онда се пробудимо са неким грчевитим потресом, кои

се шири од стомака до мозга. и напик є на електрични потрес. Врло є лакомислен посао даклем кога кад мирно спава шале ради наѣданпут дреком пробудити; а исто є тако лакомислено хтети кога одвикнути, да не говори у сну, поливанѣм ладном водом, или месечару метнути пред кревет каду пуну воде, тако да кад хоће да устане, а он прво метне ноге у каду.

Сан са многим сањарима нив опорава, ѳр су ту све душевне силе у живом деловаиу, те се не одмараю. После таквог сна неће човек бити ни мало окрепљен, као год да є целу ноћ спавао у трупкаюћим се колима, у коима тело нема згодна намештаја ни мира, што є све нужно за право подкрепленѣ. А да може човек тврдо и мирно спавати, не сме се у последньим часовима пре леганя душевно напрезати и узбудити. Ко се све до леганя озбиљним ученѣм бави, или се удуби у мисли о навали своих послова, или у шарене слике духа и уображеня, било као стваралац или уметник, тай или неће скоро моћи заспати, или ће му оно чим се напоследку бавио у сан прећи и у том полунесвесном стаиу недати му мира и мучити га; ѳр дух мора да се уталожи, да се прибере пре, него што ће се после напрезаня покою предати. Тако исто бива, кад смо што пили или уживали штогод, што силу уображеня дражи и т. д. па одмах хоћемо да спаваио. Последньих часова у вече ваља се бавити само лаким занимљивим пословима и тела и душе, не ваља стомак тешким єлима или яким пићем претоварити, не ваља мислити о теретима прошлог или идућег дана, па ће нам сан бити заиста тврд и опорави ће нас, те ћемо се окрепљени у ютру пробудити.

Врло є рђава навика не моћи заспати, док се іошт у кревету нечита. Найгоре є читати у вече занимљиве књиге, ѳр ове уморени дух наново крећу и тераю сан, кои се већ био спустио на веће, али и новине често подстакну кою мисао, коя у сну неда мира; а и не хесапећи овамо опасност, коя прети с тога, што є свећа близу кревета, о коіой опасности имамо толико страшних примера, Хуфеланд дає іош єдан савет, али наравно извршити тай савет єдна є од найтежих задаћа. Он вели: Бриге ваља с хальинама заєдно свући. А и телу є нужна опорава, оно мора у пуном смислу речи бити у миру. За то є нужно лежати опружено, и само главу врло мало уздићи; найболѣ є лежати на страни, а люди се и незнаюћи ноћу преврћу, да не би крв навалила и загушила се на єдној страни. На леђи лежати понайвише є незгодно, а рђав

є обичай (особито за оне, кои имаю много крви), дићи руке више главе, єр онда крв навали у главу и у прси. Тело ваља ослободити од сваке узке одеће, како би сокови могли без препоне тећи. Спаваће капе треба изоставити, єр загрею главу те крв навали у главу. Пре се може допустити да они, коима су ноге обично хладне, ноћу имаю на ногама чарапе, али ове мораю широке бити и несмею се везати врпцама. Ништа не ваља кревете ковкаквим справама грејати или шта више, те справе целу ноћ држати код себе. То се само може чинити код мале деце, єр ова не развияю самостално довољно топлоте.

Особито се препоручуе, да се за душек узимаю модраци коњском струном или сламом испуњени, а у узглавницама не ваља да има много перя. За сваког, ко се може навикнути, најбољи є покривач танак јорган, а на ногама лака перина. Тиме бива тело без сумнѣ чвршће, єр спаванѣ у дебелим перинама због яке топлоте дражи систему живаца, тело постае осетљивије и одвећ слаби. А да кревetске хаљине увек треба да су чисто неће бити нужно ни спомињати.

За чудо є да се собе за спаванѣ обично рђаво изберу. Најшире и најздравије собе лепо се наместе, да се ту дочекую гости, што бива двапут три у години дана; а најманѣ и најгоре избиће узму се за спаванѣ, и то нарочито где ће деца спавати, а оно баш ваља то би најпространије собе да су за спаванѣ. Даню треба да су прозори што дуже отворени, зими не ваља у угрејаној соби спавати. Наложити ваља само ону собу, у којој деца спаваю, али ни та не сме бити яко угрејана. Желити є да су спаваће собе од жубора и сокачке лупе удаљене, што є већма могуће; ноћу нека є мрак у њима, и ако ниє нужде нека не гори жижак. Позната є ствар, да ниє пробитачно држати у спаваћој одаи цвеће и друге мирисаве ствари. Прозоре не треба ноћу ни у летнѣ доба отварати, пре се могу, ако соба ниє велика, врата оставити отворена. Лицем се не ваља прозору окренути, то шкоди ако очима, а и сан є у том случаю при месечини и у ютру немирнији, ако нису завесе угасите боє и дебеле.

Манѣ или више шкоди и спаванѣ више особа у єдном кревету. За децу и младе људе од највеће є опасности спаванѣ са старим особама, квари њихов здрави развитак и дає повода унутарњим болестима, а напротив ове старе особе чисто се

подмлађую. Као да млађи живот, свежу снагу магнетично у себе привлаче!

Спаванѣ после ручка, изузевши кратки одмор после ручка кад су топли летњи дани, може се безусловно само старіима допустити, єр отежчава свариванѣ, а и иначе є врло шкодљиво. Осим тога тера крв у главу и чини да є човек зле волѣ; више умара, него што креши, одузима волю к послу и душевном напрезаню, смета напоследку да се не може ноћу спавати. Зато сваком свєтујемо, да се одвикне од тог рђавог обичаја, а то ће лако моћи, баш ако є тай обичай код нѣга и дуго траио, а зацело ће му то од користи бити.

И. О.

Црте из повѣсти Монастира „Привине Главе.“

(Свршетак).

По записнику 1741. год. црква є садашња сазидана год. 1741. благословом Патріарха Арсенія Іоановића. Ктитор први био є Симеон Вуковић житель Шаренградски, кои дарова 1000 фор. сребра, он є и саранѣн у овой цркви с леве стране до певнице; и нѣгов син Іован, кои є подигао торањ год. 1771 и цела нѣгова породица. И други су прилагали на зиданѣ цркве као: Іосиф от Монастерли полковник 150 фор. Коста Поповић из Шаренграда 200 фор. и Іован Симић из Шаренграда 100 ф. Трифун Исаковић капетан 115 ф. Аким Скокић из Шаренграда 100 ф. Прота Паланачки 100 ф. Прота Шидски 100 ф. Іован Скокић из Паланке 100 ф. Продановић полковник за себе и сина Саву 200 ф. Племенити Радивој Реажић из Врбаса поклонио є тада 8 волова и плуг с добром оправом процењено у 1075 ф. 30 кр. Пајша Георгијевић и Радул Стекић из Бачинаца 200 ф. Николић обрвахтмајстер 200 ф, архимандрит Раковачки Никанор и Шишатовачки Викентије 200 ф. Данил Радушевић єромонах Привиноглавскій 175 ф. и Мојсей єром. Привиноглавскій 100 ф. Стеван Стојчевић ишпан коморски у Нештину 100 ф. Гавра Димић и Теодор Петровић из Вуковара 175 ф. и други многи у суми 6788 ф. 30 кр.

Црква є ова освећена блаженопочившим Павлом, Ненадовићем Архиепископом и Митрополитом год. 1760. 18. Јунија, у

име светих Архистратига Михаила и Гаврйла. Прй освећеню цркве купили су се и прилози на зиданѣ и поправлянѣ ћелия, и Митрополит Ненадовић приложио є 400 ф. за 4 ћелиє; полковник Продановић за себе и сина свог Саву 200 ф. Николић обрвахтмајстер 200 ф. протопоп и варошани Палэнчани 200 ф. Протопоп Яков Радушевић и варошани нештинчани 200 фор. и други многи у суми 3150 фор. коим су новцем ћелиє с восточне и южне стране обновлѣне и нове саздане. Звоно велико даровала є госпоѣа Маринка супруга Почившег Іована Монастерлиѣа обркапетана у Моровићу Маринка є та саранѣна овде у Манастиру год. 1754. 7. Іюния.

У време Ненадовића Митрополита морао є сваки удов ђакон и свештеник покалуѣерити се, и тако их є бивало како ков године по 8, 9, 10 и 11 єромонаха и по два ђакона и 2 монаха. Тада се служба Божия служила у цркви сваки дан, а недељом служио є обично игуман с ђаконом.

Я сам покупио имена оних єромонаха привиноглавских, кои су найпре мирски свештеници били, и бележке о некима овде ставлям: Симеон Живановић родом из Сомбора, учио се у Сомбору код мештера (учителя) Атанасия, рукоположен за свештеника год. 1721. Іюния 29., био на парохии найпре у Букину у епархии бачкой, а после у Чалми у Срему. Са женом є живио 25 година. Имао три сина, єдног у Товарнику свештеника Якова а два у Букину умро 1772. — Никанор Михайловић роѣен у Сотину у Срему, учио књигу у Бачу код єреа Стефана, рукоположен за свештеника Висарионом Павловићем Епископом Бачким год. 1736; Синѣелию имао од истог Епископа на парохию Бач, живио са женом 15 год. Дошао у Манастир год. 1749. имао три кћери и три брата у Бачу; умро 1771. — Герасим (найпре Георгий) Поповић родом из Шаренграда, имао деду Петра свештеника у Шаренграду, а отца Косту, учио се у Карловци код магистра Іована; за ђакона рукоположен 1739. 25. Декемвра а 27. истог месеца за свештеника; у Шаренграду є 13 година држао парохию. Оставши удов с єдном кћерию од полдруге године, дође у Монастир год. 1753. и пострижен буде чрез самог Митрополита Павла Ненадовића. Био є игуманом 6 година; (но не узаотопце; єр су се онда мењали игумани до 1779 год.); но крайнѣ био є незадоволян с тим станѣм, као што у записнику на єдном месту стои написано. Умро 1766. — Іеромонах Мисаил Іовановић родио се у Букину у Бачкой, био парохом у Мартинци,

са женом живио 30 година имао два сина; постригао се 1750 год. Марта 9. — Данил Радушевић, Проте Нештинског Якова син, изучио књигу у Карловци код учителя Мануила; парохом био у Нештину 17 година, имао децу, за њега стои у протоколу записано: „въ писаніи, читати, пояти добрѣ искусенъ.“ постригао се 1757 год. Њега є Митрополит Ненадовић, кад є дошао на конониčку визитацию год. 1763. 27. Юл. с произволеніем братства произвео за Игумна, и био є Игуман до 1767, пак после от 1768 — 1777. Умро є те године Нов. 27. и саранѣн у паперти церковной, живио 72 год. — Евтимій Поповић, родіо се у Шиду. Парохом био 25. година у Вуковару. Са женом живио 26 година, учио књигу код Гаврила Проте; имао єдног сина; постригао се год. 1760. Авг. 15. Њега є Братство изабрало за игумна год. 1767. 7. Авг. и био є игуман само годину дана. — Теодосій Гавриловић родио се у Бачинци, тамо био, ђаконом, за женом живо две године, дошао у Монастир године 1767. Мая 24. и постригао се чрез игумна Данила године 1767 Септемврия 6. Године 1778. по смрти Даниловой избран буде братством за игумна у присуству Іоанна Іовановића архимандрита Оповског (бившег после от год. 1784—1786 Карлштадским епископом и после од год. 1786—1805 Бачким) и М. Стефановића консисторіалног нотарія, био є игуман до 1786. умро године 1895. Декемврія 22. као проигуман. — Софроній Петровић, родио се у Сент-Андрїи тамо се и учио, парохом био у Берчели у епархіи Цетинской, произведен на степен діаконства 1783. Февр. 6. и свештенства 7. исте год. чрез архипастира Арсенія Пламенца Епископа Черногорског, у чин монашки ступио год. 1785. — Григорій Іовановић, родио се у Кулпину у Бачкой діаконом и свештеником произведен год. 1766. од те године био парохом у Илоку до 1779. а после у Ердевику до 1793. Те године остане удов Юнія 12. а Октовриа 12. дође у Монастир Пр. главу, прими монашески чин 5. Ноемврија и преко Консисторіаума произведен буде за игумна умро год. 1803. После њега сви су игумни косисторіално поставляни. —

Саобштио
Веніаминъ Бороцкій, іеромонахъ.

Издае и уређуе Никола Ђ. Вукићевић.

Брзотиском Андрие Вагнера и друга.

Бр. 13 и 14. **ПРИЯТЕЉ** Год. II.

СРБСКЕ МЛАДЕЖИ.

Додатак Школског Листа.

I. ИГРЕ И ЗАБАВЕ

ЗА РАЗВИЈАЊЕ ТЕЛЕСНИ И ДУШЕВНИ СНАГА.

Шта є ладно а шта є топло?

(Физикална игра).

Стави на стол три чиније. Усипи у средню млаке воде, у крайну єдну найладније а у другу вреле, па онда тури єдну руку у ладну, а другу у врелу ил топлу воду, подржи мало, затим тури обе руке у средню чинију, да се увериш, шта є ладно, а шта топло, и како є наше осећање од топлоте и ладноће нестално и варљиво; учиниће се иста она вода у средньой чинији на єдной руци топла, а на другой ладна. Зато се сигурніе мери топлота само термометром.

На што є шта.

(Игра за залог).

Сви од друштва седе у колу. Єдан зада неку ствар, кою оће, нп. ватра, вода, ваздух, земља, животно кое, дрво, воће, жито и друго, и сваки од друштва мора казати по нешто, на што є та ствар користна, или шкодљива. Што є єдаред речено не сме се по други ред казати. Ко не уме ништа да каже, дає залог.

Рачунске игре.

ПОГОДИТИ ЗАМИШЉЕНИ БРОЈ.

Нека ко замисли број кои оће, е. п. 6
Томе нека дода 1, имаће 7

Тай нека умножи трипут, биће 21
Томе нека дода 1, биће 22
Томе нека дода замишљени број, биће 28
Сад нека каже колико има свега, и одби од тога 4, па што остане подели са 4 и добићеш замишљени број.

Решенѣ Рачунске игре у бр. 11. и 12.

1.	58.	62.	5.	4.	59.	63.	8.
16.	10.	54.	53.	52.	51.	15.	9.
48.	47.	19.	20.	21.	22.	42.	41.
33.	39.	27.	28.	29.	30.	34.	40.
25.	31.	35.	36.	37.	38.	26.	32.
24.	23.	43.	44.	45.	46.	18.	17.
56.	50.	14.	13.	12.	11.	55.	49.
57.	2.	6.	61.	60.	3.	7.	64.

II. НАУКЕ.

Успомена

на

ВЛАДИКУ ПЛАТОНА.

(Примљено у „Венцу,“ и словљено на свечаности Платоновој 29. Јунія о. г. у Сомбору.)

Туга в пустош црна, празнина, сетна, тиа,
По коіой чемер горки теретне боле вия,
По чиєм прном полю све сами пелен расти
У чиєм мрачном крилу никакве нема слати.
Па така кобна туга, такови црни яди
У целом дичном Србству ево се сад усади,
Да му из бистра ока низ полѣ лица бледи
Теретним своим болом последню сузу цеди.
Па у той вельой тузи сад Србин кука, жали
Што му смрт једна у гроб врсног мужа свали. —
А ко то беше Србу толико драг и мио? — — —
У єдном мрачном гробу сред гробља црна, пуста,
Где смртна гроза дрема, где влада тама густа:
Ту мртав лежи, труне добротвор врсни, стари
Коим Србинство наше свевишњи Бог обдари;

Ту отац Србчади лежи, пастир дрховни, врли,
Сву дику, славу нашу, тай прни гробак грли,
Та све нам у тай гробак однесе смрт смиона,
Єр туде кости леже племенитога Платона. — — —
Колика силна добра учини Платон нама,
То рећи я не умем, то зборе дела сама,
Коя є Србству своме чинно неуморно.
Силеним своим благом, ков му народ даде,
Подигао є многе сяйне и дивне зграде;
Узвисио є силне и свете жртвенике
На коим Србу трепте сретног живота слике,
На коим с' наша сяйна огледа веля срећа,
Што ће му име славит' кроз многа столећа.
Он мете темељ чврсти србском просветном дому
Где ће се младеж србска, нада живота нашег,
Учити свему добром, красном и корисному.
Са своим родолюбљм подиже србско име
А туђину є стер'о маглину црне тмине
Да и он видет може да Срб іош ние пао,
Да іоште ние сасвим клон'о и прецветао,
Него да и он има у своме роду люди
Коима срце бие за род у врели груди,
Кои су цело благо готови жртвовати
Па и сам живот драги кои ће за род дати
Само да тиме срећу узвисе роду своме;
Па тако и он беше. што є у гробу томе.
Но да л' є Србству своме ревносно помоћ пруж'о
Єдино само множством силеног свога блага? —
Да ли заслужи вечну успомену тек тиме
Да му Србинство слави до века свето име? —
Не, ние само тиме! — —
Душа му іоште беше преиспуњена жаром
А задахнута светим, небеским, божіим даром,
С коим є роду своме нове дизао жртве,
Ков найцрня доба не могу да умртве,
Ков ће душу Србства све више сваким даном
Питат' и ранит' силно душевном благом раном.
Нѣгове силне књиге, сведоци труда веля
Где се огледа множство нѣгових лепих жеља
Да се Србинство храбро и душом своіом крепи.
Те дивне књиге
Побожност свету крпю у сваком слову своме
Кою є улит' хтео свом Србству миленоме.
Оне су доказ живи и сведок постояни
Нѣгове силне жудње, нѣгове чежње праве
Да се побожност света у народ нѣгов стани;
Да свое православлъ, да веру свою штуе
Догода живо срце у грудма куцат' чуе. —
Но іош му єдно дело у венцу славе сяе

Што ће у успомени нашој да вечно траје.
Са овог светог места, с катедре дома тога
Науком своіом благом учини добра многа
Учећи младеж нашу оной науци светој
С коіом му ученици у явном делу своме
У сретан живот могу подићи народ свој.
А да му овај завод до смрти беше мио,
Да є старанѣм своим над њиме свагда бдио
О томе сведок нек є последња жртва врла
Кою подиже Србству душа му неумрла. —
Таким пожртвованѣм у трудби големој
Дел'о є Платон седи за мили народ свој. —
На ето баш нам данас Господ с небесног трона
На велю срећу нашу даде врлог Платона;
Баш нам свевишњи Господ у данашњему дану
Указа наду нашу, звездицу обасяну
Коя є своіом зраком гонила сваку таму
Те є Србинству славном слала благодет саму;
Та данас Платон врли у данашњему дану
Увиде првог пута светску дивоту сяйну!
А сад га више нема, с овог є света нест'о
Његовой красной души већ є у небу место;
И тело ће му у прах претворит' тама клета,
Све ће му нестат' брзо што є од овог света,
Но добротворна само његова славна дела,
Што ће ко сунце сяти сред ведра неба бела,
Коя є миш'цом своіом просиј'о изобилно
У успомени рода учврстиће се силно;
И кадгода се кои Србин на њга сети
Са благодарним срцем име ће да му свети;
Успомена ће света његова да се слави
Докгод на земьи овой уживи Србин прави,
Па зато нек с' и код нас у данак славе ове
Усрдна благодарност код сваког сад одзове,
Па рецимо му скупа у место Србства мила:
„Успомена ти вечна, а земля т' лака била!“

Мита Нешковић.

Д р в а.

(Басна.)

Уз неки зид стаяху многа кржава дрвца обрезана и ошишана и на стотину места повезана и испрекивана, чуда и наказе овога света. Њих опази раст, па зачуђен упита: Ако Бога знате, ко вас тако нагрди. Човек, рекоше дрвца. И ви то напустисте? упита их даљ. Док іош деца бијемо, дође лукаво нама, те нас повеза и испресавија, па ето шта од нас изађе. — Да може и добра човечия душа и снажно срце сломљено бити и изопачено, показују они, кои хрђавим учитељима и свештеницима у шаке дођу.

Псаменит.

(Около 520 год. пр. Хр.)

Последњи од старо-египатских фараона, царева, беше бедни Псаменит. Њега стиже жалостна судбина. На персијском престолу беше Камбис, син великога Кира, али на славнога оца свог ни налик. Камбис предузе, да големом персијском царству присвои и Египат, те диже велику војску, и овога мирнога и безазленог фараона надби и зароби. Једна битка, па крај Фараону и Египту. Крвник Камбис да се још покаже, да ѣ он господар и победитељ, даде овога мирнога старца у гвожђе оковати и у тамницу вргни, па нареди, да из тамнице гледа, како његове и првих египћана кћери као ропкиње мораху непријателю у табор воду носити. Кад бедне девојке мимо ове тамнице пролажаху, где им очеви у гвожђу лежаху, плакаху очеви и кћери да се лелек до неба чуяше, сам Псаменит земљи обореном главом нит гледаше, ни сузе пушташе. Мало затим проведоше непријатељи 2000 зароблѣних првих египатских младића, на штраньгама око врата и уздица у зуби, терајући их на губилиште. Псаменитов син беше међу њима први. Закукаше из тамнице старци, као да им препуче срце, сам Псаменит земљи обореном главом нит гледаше, ни суза пушташе. Најпосле проће и Псаменитов најверњи слуга и приятель, старац, ком Персијанци по заповести Камбисовој све отеше и натераше, да дрхћући од чадора до чадора иђи мораше просећи залогай леба. Кад ово опази Псаменит, удари се руком по глави и врисне у плач, а сузе потоком полетеше. Дознавши за то Камбис, даде га одма предасе извести, па запита: што се заплака за слугом а не за кћерима и рођеним сином? Псаменит одговори: беда моих рођених и туга за њима толико ѣ велика, да немам ни суза ни речи за њих, али их имам за слугу, кои после дуге верне службе за цара сад у старости онако од глади пада. Речи ове дирнуше и ону зверску душу у Камбису, те опрости Псаменита и заповеди, да и сина његова поштеде, али за овога већ доцно беше, ѣр њега првог погубише.

Краћа.

(Приповедка.)

Уморен од пута стане трговац неки у полю под Цариградом не далеко од једне страже, па привеже за дрво своѣ клюсе, на коем много

бљаго имађаше и легне, да преноћи. Кад ютро освану, али нема ни клюсета ни блага. Устрашен брже оде цару тада владаюћем Сулеману и потужи се. Цар рече: Кад већ близу страже дође, зашто не учини и оно неколико корачаја, те ти неби нестало ни коња ни блага. Плачући одговори трговац: Велики царе! зар сам се смео посумњати од ноћи у земљи, коіом ти владаш! — На ову реч трже се цар, па рекне: а ти иди, па ћеш и ноћас код истог дрвета преноћити. Тако би. Кад ютро освану, и трговац се трже од сна, ал ту стаяше клюсе исто онако привезано, као што га привеза он, и натоварено истим оним благом, као што га натовари он; а о дрвету висаше мртав лупеж, кои крађу учини, али више не дочека дана. — Оваких дрва има іош много, малих и великих, по свима краєвима.

На чему стои земља?

(Од А. Иванова,*) с руског посрбио І. Лепава.)

Я се већ мало умирим, почнем сам манѣ размишлявати, почнем лепше слушати и служити, и за то су ме манѣ били. Али то ниє дуго траяло. Кроз цео єдан месец догађало се са мном све коєшта, или прекипи самовар**) или неочистим господинове чизме, или напуним бурмутицу дуваном уместо бурмутом. А то све због тога, што се у моју главу увукла нова несрећа: Е, мислио сам, ево ти сам већ дознао, да є земља округла; но на чему она стои, како се држи? Све то я іош не знам. Истина, я сам чуо много пута од наших селяка како се наша земља држи. Чуо сам, да има риба кит, коя лежи на мору океану, и на той риби стои земља, и кад се риба кит макне одма се затресе земља; а кад плѣсне репом воду, одма пада киша. Али се томе не може вѣровати, зато єр су и кит и океан сами на земљи, а не земља на њима. Да се земља тресе од кита, то би се сва земља затресла у єдан исти мах, кад се он помакне, а међу тим тресла се єданпут земља у нашем селу, а из Петрограда пишу моме господину да се тамо ниє земља тресла. Па тако исто чини ми се да и киша пада из облака, а не из мора; та ено кишњица ниє слана, као што є слана морска вода. Други су ми приповедали, да земља стои на слону, а слон на корнячи. Али какав би ту требао да є слон, кои би одржао на себи таку страшну величи-

*) Ово є наставак из „Приповести о небу и земљи," бр. 5, 6, 7 и 8, овога Листа.

**) Руска справа, на коіой се кува тей (чай).

ну, као што є наша земља, чій є пояс 37.000 врсти дугачак. Такога слона не може бити; па нема ни таке корняче, коя би одржала на себи такога грдногa слона и сву нашу землю. Осим тога слонови и корняче, као й китови живе и сами на земльи, дакле како се може на њима земља окретати? Но мећем случай, да земља стои на слону, а слон на корнячи, ал' на чему онда стои корняча? И под ню треба штогод подметнути; после под то „штогод“ опет ћешт што друго, и тим подупирачима неће бити краја. Све сам я то одавно чуо, али сам мало томе вѣровао. Понеки пут, гледаюћи на облаке, мислио сам, да земља ниє ничим подупрта, да она стои сама собом, без подупирача, на ваздуху, као што стои и облак. Али є облак лаган, па зато и стои на ваздуху; али како може стаяти тако великачко чудо, као што є наша земља?

Я се ту никада неби досѣтио, те ми опет неби остало ништа друго, него да опет одем свештенику, само да нису били близу празднци, и да ниє дошао син мога господина из школе. Он є волио са мном подиванити и свагда є и сам започињао; када се ми разговарасмо, я навалим на њега са питанѣм на чему стои земља? О чему се она држи на свѣту?

— „Ти знаш, да є земља магнет за човека и све што живи на њойзи. Видиш тако и сунце є магнет за сву нашу землю. Сунце притеже ню к себи и зато она може стаяти без подупирача. Сунце землю држи.

— А зашто то сунце не притегне землю сасвим к себи, како се она не прилѣпи сунцу, као кључ к магнету?

— Зато, одговори он, што и камен не пада на руку, кад є он привезан на концу, за кои ти вучеш к себи, кад се камен врти око руке. Да земља престане њи око сунца, тада би се одма прилѣпила к сунцу, као што се прилѣпи кључ магнету, као парче артиє к печату, као ноге човека к земльи; па када би се прилѣпила, може бити да би сасвим и изгорела.

Само ми є било зачудо, како да малено сунце може привлачити таку велику величину, као што є наша земља? Но хвала моме маломе господину, кои ми є и ту помогао, и баш сам се стидио кад ми каза, како се я и сам томе не досѣтих. Сунце се само чини да є тако малено, а оно сасвим ниє тако. Оно се чини да є мало веће од наше чинйице, зато што є оно далеко од нас. Я сам и сам знао, да издалека свака ствар изгледа много маньом, него што є. На пример: я сам виђео, кад су донели крст на нашу звонару, и. док га нису метну-

ли на ню, био є већи од свакога човѣка; а када погледам на нѣга сада, чини ми се да є іоште маньи од мене (а треба да знате, да я нисам врло висок). Крст є тай само осам сажнѣва*) над земльом, па како се он много сманьио; шта би било да га подигну на єдну врсту у висину? Тада би га ми сасвим изгубили из очию. Сунце одстои од землѣ не на єдну врсту, ни на две, па и ни на иляду, него на много милиона врсти. То пише у свима кньигама, рече ми мой млади господин, па и свештеник є исто тако мени говорио. Истина да сам се я и после тога сумняо, о томе да ли се може измерити на колико врсти одстои сунце од землѣ; како ћемо га мерити, кад се до сунца не може ни долетити, а некмо л' попети се. Они говоре, да памет може до нѣга доледити, т. є. да има така наука, коя може измѣрити. Земльомер може измерити цркву, кућу, звонару и издалека, т. є. да не дође к ньой близу; он може примѣрити, кад є кућа преко рѣке или каквог єзера: он само гледа на ню и пише нешто на артіи; а када сврши свою радню, он ће ми казати, колико є у звонари или кући хвати (саженя) ол' аршина, па ма да се ти попнеш на ню нећеш є лепше измѣрити. Каогод што земльомѣри мѣре землю и све што се налази на ньойзи, тако исто мѣре и небо и све што є на нѣму. Ево су они измѣрили, да сунце од землѣ одстои на неколико милиона врсти; измѣрили су, да є оно не само веће од землѣ, него да є баш пет хиляда пута веће од землѣ, т. є. требало би сложити по' милиона оваких земаля, као што є наша земля, па да изађе само тек єдно сунце. Ето ти га яко! Лако є рећи: пет стотина хиляда земаля! Ево где ћеш наћи премудрости створителя; наћи ћеш преблагога Бога, кои є створио така грдна небеска тѣла. После овога нетреба се чудити, како сунце притеже нашу земльицу, коя є наспрам нѣга као мрвица хлеба. Да, сунце може притегнути и одржати и двадесет таких тѣла, као што є наша земля. Ту не треба никаква дирекa, ни кита, ни слона, нити корняче. Господ се умудрио и без ньи. Силом своіом, коя се неможе видети, држи он све као што треба.

Єдан несрећник уочи нове године.

(По Жан Полу.)

Єдан човек стаяше о поноћи уочи нове године на прозору свом и гледаше неспокойно и очайно час непокретно небо,

*) 1 сажень има 3 аршина или 7 стопа; 500 сажнѣва чине 1 врсту.

час мирну землю, на коіой ямачно нико тако неспокоян и тужан не беше, као он што є. — Гледао є гроб свой пред собом, кой не беше више зеленилом младости, већ снегом старости застрт. Очайно є посматрао сав свой доякошньи живот, па є увидио да є на њиви богатог свог живота пожњео сам грех и болест, и таке пороке, кои му тело разорише, душу опустише, прса отровом напоише, а старост горким каанћм зачинише. Дани младости облећаху около њга као каква страшила и чудовишта, па га грозно опоминяху на оно приятно ютро, кад га є отац извео на раскршће живота, с ког десна стазица води на мирно и непрегледно полѣ добродѣтельи, на полѣ на ком вечито сунце сяе, и на ком анђели божіи живе; а лева стазица води у понор и развалину порока и известне пропасти, у мрачну пећину, са кое ледених зидина отров каплѣ, по коіой гує и якрепи пузе тражећи себи плћна.

На прсима му є змия до змиє висила, уста му пуна отрова беху и већ знађаше саде, где є био.

Без чувства а тугом и жалошћу обтерећен уздахне он и повиче: „О небо, небо, поврати ми іош єдном младост мою! О драги отче мой, одведи ме іош єдном на оно раскршће, да другчиє бирам!“ —

Ал драги родитель њгов већ се одавно упокоио беше, а дани младости њгове тамо одлетише, од куда се никад више не враћаю. Опажао є више пута свећу варалицу како над барицама светлуцаюћи трепти и набрзо се угаси, па є уз сваки пут тужно повикао: „то су мои изгубљени дани!“ Опазио є како звезда с неба пада и блистаюћи се изчезава: „То сам я“ — говораше крваво му срце, а зуби каяня угризаху му све дубљ у развалене ране уз тако сећанѣ.

У том заносу привиђаху му се месечняци по кровови, привиђаше му се ветреняча, како є дигла своя огромна крила, — као да му поразом грози, а у празной кућерини — у коіой мртва тишина влада, привидило му се да є заостала нека личина, коя као да све више и више њгов облик на себе узима.

Баш кад му найвећа страшила на очи стадоше излазити, зачу се нека свирка коя є „нову годину“ поздравляла. Умилни звук те свирке ублажи га малко. Дошавши к' себи, погледа унаоколо, сети се своих некадашньих приятеля, кои су сада и больи и срећнии од њга, кои су учитељи на земљи и родитељи срећной деци, кои су благословени од Бога и награђени за свою честитост и валяност, па уздишући рекне: „О,

и я би могао као и ви, ову прву ноћ наступајуће нове године сладко и спокојно проспавати, да сам хтео!“ „О, најсрећнији би и я био, — драги мои родитељи — да сам ваше жељ — кое ми о новой години подносисте и ваше мудре савете усваио и по њима се владао!“

У том грозничавом сећаню на свою младост — оно златно доба живота свог — причини му се, као да се она личина, коя є на се узела нѣгов лик, из гроба подиже и исправля.

Већ више ниє могао ту утварў гледати. Потоком му сузе потеку из очию; и он іош єданпут неспокојно уздане па повикне из свега гласа: „Поврати ми се, поврати младости моя!“

И заиста, младост му се на мах поврати; єр он є страоту ту само снио, он є іош млад био! —

Све є као што видиш мили читаоче! сан био; само нѣгова заблуда, нѣгов порочан живот ниє сан, већ ява. Но он благодари Богу, што ће іош као млад сићи с пута заблуде и греха, па ће ићи у будуће оним путем, кой ће га одвести на полѣ добродѣтељи, на полѣ где анђели божии живе.

Сиђи се с њим заєдно, млади читаоче, с' овог хрђавог пута, ако си већ на нѣму! єр овай страшни сан ће ти у будуће строги и неумолими судия бити. Па ако и ти некада овако тужно викао будеш: „Врати ми се іош єдном лепа младости моя!“ буди уверен да се неће повратити.

Посрбио:

У Н. Бечею, на Видов-дан.

П. Перић, ђакон.

Цар Леополд.

(Из отачаствене историе.)

1. ТУРЦИ НА БЕЧУ.

Прође преко 100 год. дана од несретне муачке битке, а у Угарской никако ништа на болѣ да поће. Средњи део Угарске и све дойне землѣ држаху непрестано Турци под своим крвавим мачем, а источни део са Ердељом стаяше под њиовим покровительством, кое врло мало уђе беше од њиова господарства.

Аустрия є била приморана сву свою снагу на полѣ у Немачку извући, да одбие ону велику погибео, што оно за-

грозн римской цркви услѣд раздора по Немачкой. Тридесетогодишњи рат испрпи сву снагу цара Фердинанда II. и III, те за то доба не могаху цареви ни помишљати, да отимлю Угарску од Турака.

Тек кад се тридесетогодишњи рат године 1648. оконча, добиѣ аустрійска влада мох, да смишља како би Турке из својих земаља истерала. Тако се под царем Леополдом наследником Фердинанда III. започне поново рат са Турцима. Повод рату беху ердељски кнезови, кои у своіой свађи Турке дозову, да их расправе, те и цара Леополда у рат увуку.

Турци са великим везиром Ахмет Ћуприлићем дођу год. 1663. са 100.000 војске, те оплячкаю сву Угарску, заѣдно са Словачком и Моравском, и многа места од царске војске отму, коя не могоше великой сили одолети.

Док Турци плячкаше, дотле се спреме наши за одсудну битку и 1. Авг. 1664. ударе се с Турцима код св. Готхарда на граници Штаѣрской на реци Раби, где царски војвода Монтекукула највише са Србима страшно Турке потуче, силну турску војску изсече и подави, сав турски табор отме и султана натера, те мора на 20 година мир учинити.

После овога мира заметне се рат са Французима, кои вавек велики непријатељи немачких царева беяху. Уз то се одма дигну по Угарской и Ерделю буне, у коју буде позван и султан, те тако овај сам погази уговорени мир и обнови рат. И одма дође нѣгов велики везир Карамустафа са 250.000 војске овамо, па са ердељским кнезом сдружен пређе све дојне земљ, и све горњ отевши од царске војске падне год. 1683. са целом своіом големом силом под Беч.

У овой великой опасности Беча, а са њим целога европског запада као и целог Христијанства притеку Бечу у помоћ сви западни владаоци, кои новцем, кои војском. Баварски кнез обећа 15.000 војске, саксонски подигне одма сву војску свою; и у осталим крањма Немачке покупи се такође знатна помоћ; али највећа помоћ дође из Пољске, коју јуначки краљ Іован Собиѣски сам собом доведе.

Док се ова војска скупљала дотле су Турци из своих силних великих топова непрестано Беч тукли, од 14. Јулия па до 12. Септ. У Бечу є било само 22.000 војске под управом славнога генерала Ридигер-Штаренберга.

Великих и тешких яда претрпиште Бечлиѣ за ово време обсаде. Од силних великих топовских зрна и каменя, што их

Турци из своих великих топова непрестано као кишу на Беч бацаше, бияху ови ядници непрестано у страу, да ће сви бити потучени. Од непрестанога бесноra юришаня турска на све капије стрепиште непрестано, да ће сви изсечени бити; а од лагумова што их Турци испод земље копаху и барутом подпаљиваху стрепиште непрестано, да ће сваки час у ваздух полетити. У нутри сваки дан све мање војске, ер непрестано юришаюће Турке одбияюћи гинуше; притом и хране у граду нестане, а од свију страна од Турака обколћени ни писма наполе послати немогоше, да своју невољу яве, и да помоћ ускори.

И при овој обсади Беча беше єдном Србину суђено, да буде Бечу на избављенје. Преобукавши се у турско одело изађе с писмом из града, прође кроз турски табор, све Турцима юначке песме певаюћи, ков радо слушаху, те свуда од паша чашћен кафом, прокраде се на другу страну Дунава до принца Лотриншког, кои онде на остале помоћне војске исчекиваше, добиє од овога писмени одговор, и истим начином прође натраг кроз Турке, те донесе одговор у Беч, кои се већ предати хтеде, да се само још кои час подржи.

Одма затим пристигну помоћне војске: пољска и немачка, те са свију страна склопе Турке, кои око Беча лежаху. Ту се заметне найкрвавия битка. Карамустафа буде страшно потучен. Од своє грдне војске єдва толико прибере, да се могаше натраг од Беча повући, оставивши онде сав стан, у коєм наши задобию 4000 центи барута, и 4000 ц. олова, 60.000 топовских танади, 8000 кола, 10.000 волова, 10.000 бивола, 5000 камила и преко 100.000 мерова жита, на 170 топова и небројно оружје и заставе.

2. ОСЛОБОЂЕНЈЕ БУДИМА.

Овим поразом Турака на Бечу започеше оне славне победе аустриянскога оружја над Турцима, коима ови мало по мало сасвим из ове стране избачени буду.

Одма после ослобођења Беча ударе сдружене хришћанске војске у Угарску, да и ню ослободе, коя небројних и нечувених зала од турскога насиля претрпи. Найпре посеку 6000 Турака на Староме граду (Алтенбургу) после их код Паркања на 13.000 ков посеку, ков подаве ил' живе похватаю. Идуће године изсеку их код Острогоня на 12.000, и многе топове отму, где се особито покажу три славне српске војводе: Іован Манастирлия, Павле Коморанац и Лазар Будимац.

Одма затим разбију Турке код Новог замка (Најхајзла) где их многе исеку и 90 топова отму. Међутим потуку Срби Турке у Славонији, у Хрватској и у Далмацији, у Лики и Крбави и продру за њима у Босну.

Следеће године 1686 очисти царски војвода Карло Лотрињски сву земљу до Будима од Турака, освои Пешту обседне Будим и јуначким га јуришом од Турака отме, где се опет оне три српске војводе славно отликоваху. Силни Турци ту падоше и силно турско оружје наши ту задобише. Тако се после 145 година опрости и Будим од погана турска господарства.

Један догађај, који се при обсади и ослобођењу Будима догодио, вредан је, да га споменемо:

Један од турских заповедника (бегова) по имену Хамза беше пре више година ухватио мађарскога грофа Петра Џапара, који се више пута противу Турака јуначки борио, пак већ незнајући, како да се Петру освети стане га презати у плуг и на њему орати. Гроф овај срећом некако утекне од Хамзабега. При ослобођењу Будима падне Хамза жив нашима у шаке. Одма га ови предаду грофу Џапару, који се такође при освојењу Будима врло јуначки показа. Хамза не надајући се никоме добру узме одма отрова, али како се задиви Турчин, кад га Џапар прихвати, па на место освете рече: „Ти си слободан, све ти је опроштено, и нико ти ни длаке дирнути не сме, и ћу те у твоју земљу одпратити.“ Ове речи толико бега до срца косну, да на смрти Христову веру прими и на Џапаровима рукама издане.

Кад Турци изгубе Будим повуку се доле преко Баранђ Осеку. Наша војска удари за њима и ослободи све пределе до Драве, где люто Турке на Печују и на Шиклошу разбише. И овде се Манастирлија са своим јуначким Србима славно показа.

Идуће године дођу Турци опет са новом великом војском у Угарску, али буду код Харканя близу Муачкога поља, где оно страшни Сулеман пре 160 година Угарску зароби, тако страшно потучени, да их преко 20.000 ту мртвих паде, и све благо везирово и сва ратна опрема паде нашима у шаке. И овом је приликом један млад Србин донашви из турска табора доказао нашима, где и како Турци леже и водио их је, те сила допринео, да се ова битка онако сретно оконча.

Одма затим истераю наши Турке и из целе Славоније,

окром неких тврђих места и претераю их преко Саве; а идуће их године истераю и из Београда, после и из Видина; на Нишу их преко 10.000 изсеку и генерал Пиколомин продре до Приштине и отме Арбанаску, а војвода Баденски изсече их на 6000 код Градишке, и освои већи део Босне. У свима овим победама сила су припомогли и овострани али особито оностранн Срби, да Турци онако страдаше.

Ове победе аустриске буду француском кралю зазорне, те стане у немачке земље упадати и осваяти их. То примора цара Леополда да све оружје на њега окрене. Ово видећи Турци дигну поново велику војску под великим везиром Ћуприлићем, те опет отму Видин и Београд и нека места и на овој страни. Наши се бориште јуначки, али са малом силом, ер велика војска беше на Француву, не могоше великой турскоЙ сили одолети, те тако се учини, баш као да хтеде срећа царску војску да остави. (Продужиће се.)

Бесѣда о школи и њѣном значеню.

(Говорило дѣте Томо Человић из Требиња, ученик IV. разреда у школи манастира Житомишлића, пред полгодишњим испитом 186⅝.)

Пун сладке радости и утѣхе, ступам я данас пред вас љубезна обштино, господо и моя мила браћо! да укратко о ползи науке, коју школа даѥ прозборим.

Мила браћо! школа ѥ као врт, у коме се дрва саде. Дрва, коя се у овом врту саде, то смо ми мила браћо, кои се васпитавамо, да добри и валяни људи временом постанемо. Баштован и радин овога врта ѥст наставник — учитель наш. Да би дрво могло у своѥ времедобар плод приносити, потребна му ѥ велика нега и надгледанѣ баштованово. — Има дрва, коя и без неге и без надгледаня вртара доносе плод, али плодови ови ѥсу хрђави, дивљи и немогу се ѥсти — оваковим дивљим дрвима, наличе она дѣца, коя или не иду или врло рѣдко иду у школу, и зато им ум и срдце остаѥ без неге не облагорођено; они су зато после сурови, неизображени и покварени људи, кои нису скоро ни од какве користи свѣту — хоће ли се пак, да нам дрво добар плод донесе, с коим се људи обрадовати и насладити могу, то мора и вртар да около њега ради! он га мора од сваке штете чувати, таманити по њему штетну животињу и црве,

кои му корен подгризаю и цвѣт му трую; мора свуда наоколо злу траву плевити, да не би она младо дрво загушила; мора дивље изданке и непотребне омладке обсѣцати; мора га на врѣме заливати, и землю около њега мекшати, и на њега добар навртак наврнути. — Тако исто видите љубазна браћо! мора и учитель с нама чинити, када нас учи и васпитава, за да єдном добри и користни люди будемо; он обраћа сву свою мисао и снагу на нас; добар заметак и сѣме невиности, добродѣтељи и побожности, коє се у срдцу нашем налази, он безодморно чува и гаи, да оно све яче и напредније у нама бива; он нас чува од грѣха, од преласти и превара; он чупа и треби из срдца нашег зле склоности и страсти: лажљивост, упорство, срдитост, непослушност и т. д. а мѣсто тога сади у млађана срдца наша вѣру и добродѣтель, и дає нам различна знања, коя ће у своє време богате плодове принети. — Врtар привезує младо дрво за яко колє, да управо расти и да има добар подупирач, противу вѣтра, да га не обори или не сломиє. И ми, љубезна браћо! и ми потребуємо подупираче, да неваљали и жестоки вѣтар свѣтскога лукавства и злоће не обори невиност нашу, а ти подупирачи єсу наши наставници, родитељи и учитељи! — Благо оной кући, благо оной школи, гдѣ су родитељи, учитељи и обштинари яки подупирачи дѣци и ученицима, око' кои се дѣтиња душа може снажно држати, за да се управи горе к Богу, одкуда долази сваки благослов и напредак. —

Из досад реченога можемо, љубезна браћо, познати, како є користна ова школа, будући да се ми у њој васпитавамо и одгаямо, да постанемо добри и валяни чланови нашег милог народа србског, и послушни синови свете православне цркве наше; у школи се овој полаже основ и временој и вѣчној срећи нашој, о чему ћемо саде мало яснiе прозборити. —

О како врло често и од нискога рода люде запада у свѣту велика срећа због тога, што су као дѣца у своїој младости у дому и у школи добру се научили. — Прекрасни Іосиф постаде старешина у Мисиру и сѣдио є први цару Фараону до колѣна; Давид, младо пастирче, постаде царем израильским; побожна Юдита постаде ослободителька роднога мѣста свога Витулиє; мудра Естира постаде царица персияска и бранителька народа израильског. Питам сада: чим и како она два младића Іосиф и Давид, и оне две женскинѣ Юдита и Естира до такове части и славе дођоше? Истина да су се у

томе показала дивна дѣла божиег промисла; али доиста и чрез мудрост и добродѣтель свою, коју су они као дѣца у школи, или барем у домаћој школи своих родитеља научили, и зато заслужише код Бога тако велики благослов и тако богату милост. — Па и данас имаде много и много таковых примѣра, гдѣ дѣца простога и низкога рода, до највеће части и славе допиру. А гди су они положили основ среће своје? Гди на другом мѣсту, ако не у школи, гди су много добра видили, чули и научили. Напротив пак многа дѣца од знаменитих и богатих родитеља, упадоше у велику потребу и неволю за то, што нису у школи ништа доброга научила. — Често уздали би се они у своје богатство и велико иманѣ, у велико достојанство, господство и власт своих родитеља и т. д. те зато неби употребили врѣме младости на добро, онда кад су могли лако много користне ствари научити. Касно се потом сѣтише, да су лудо радили, ер им иманѣ незгодом коіом пропаде, родитељи им поумираше, а они се у своіой младости не учише ни толико, да би могли себе као што треба издржавати.

(Свршиће се.)

Народна песма.

Кнез Лазаре намолио мобу
Сто момака, двеста девоjка
Сто момака крушевски юнака
Да пожању пшеницу бѣлицу.
Испод бѣла града Крушевца
Сто момака, двеста девоjка,
Сто срнова, хиљаду крстова.
Око' подне Кнез Лазаре дође
Да надгледи под Крушевцем мобу,
Да надгледи, да е благослови,
Са Милицом са српском царицом;
На он пође беседити моби:
„Благослови, Боже, мою мобу,
„Благослови, шеницом наспори,
„Да я могу припранити войску,
„И сву мою у Србіи сталеж;
„Све ми здраво и весело било,
„Све весело и Бога славило
„Што мален то големо било,
„Што големо то поштено било!“
Боже мили на свему ти Фала,
Штогод рече српски цар Лазаре
Под Крушевцем надгледаюћ' мобу
Што год рече од Бога се стекло.*)

Припослао: Іг. Вид.учитель.

---

*) Ова се песма пева као: „Паде стража код Томашеваца.“

Издаe и уређуе Никола Ђ. Вукићевић.

Брзотиском Андрие Вагнера и друга.

Бр. 15 и 16. ПРИЯТЕЉ Год. II.

СРБСКЕ МЛАДЕЖИ.

Додатак Школског Листа.

I. ИГРЕ И ЗАБАВЕ

ЗА РАЗВИЈАЊЕ ТЕЛЕСНИ И ДУШЕВНИ СНАГА.

Из две руке у єдну.

(Шальива игра.)

Узми и покажи, у свакой руци по єдан новац, опружи руке од себе, као оно кажирука и обкладі се, да ћеш из руке єдне узети новац у другу, а не ћеш руку руци приближити, ни руке ков савијати, већ тако укочене задржати. Затим се окрени до пећи ил ормана укруженим рукама, и новац из єдне руке стави на пећ, па онда се окрени даље и исти новац другом руком несавијаюћи є узми.

Сяканѣ.

(Игра за залог).

Сваки од друштва одбере за се кою ко оће песму да пева, али сваки другу. Неша стане у среду, па кад даде знак, мораю одма сви сваки свою песму започети и само живље глас пуштати. Кад Неша даде знак мораю одєдаред сви ућутати, и чим опет знак даде, опет сви наставити, где є ко стао. Ко неуме, дає залог. Неша пази.

Рачунске игре.

1. Нека ко изнаће од єдиничних бројва такова два, од коих се неби єдан ил други, ил оба ускупа или њихова разлика са 3 на чисто поделити дао. Имали их?

2. Неко истера 100 комада стоке на вашар и прода краве по 15, теоце по 3½ и прасце по ½ дуката, па кад преброя дукате, а оно управо онолико, колико е комада стоке продао. Колико е имао крава, телади и прасаца?

3. Пловно гусак баром. Долети чопор гусака. Лепо их поздрави гусак: добро ми дошли мили гости, баш се радујем лепом яту, сигурно вас има до сто. На то ће рећи гуска: Иди шта рече човече! да нас е још двапут толико, и још пола и четврт, и ти заједно с нама, тек онда би нас било сто. Колико е дакле било?

II. НАУКЕ.

Частный крстъ.

Крстъ є частный прекосвѣтъ,
На нѣмъ Іисѹсъ бы распетъ;
Велика є Христа слава:
Іисѹсова Онъ држава.

Крстъ є наше очишћенѣ,
Свїю грѣха опроштенѣ;
Дѹше, тѣла освѣћенѣ:
И са Богомъ примиренѣ.

Крстъ Ангеломъ милина,
Апостоломъ похвала,
Мѹченикомъ красота:
Свїмъ светымъ лѣпота.

Крстъ є свѣтѹ срећа права,
Нечастибымъ силна страва;
А вѣрныма слобода:
Дана одъ Господа.

Крстъ є цркве оукрашенѣ,
Божїихъ таина освѣћенѣ;
Свете вѣре основанѣ:
Красногъ Раи отваранѣ.

Частный Крсте слава Теби,
На помоћь те зовемъ себи,
Знагомъ своїомъ огради ме
И ода зла одбрани ме!

Аминь.

У Коларићу. П. В.

Срећа и слепац.

(Басна.)

Стане слепац проклињати срећу, да му даде врећу блага. Чуе га срећа, па донесе пуну врећу дуката и стави на стазу, коїом мораваше слепац проћи. Дође слепац стазом близу до вреће, па баш ту кад ће е згазити сарне и обиће е. Упрти срећа врећу, па опет стави пред њега. Дође слепац по други ред на врећу, па баш ту прекорачи преко ње и оде даље. Опет упрти срећа врећу, па му е стави по трећи ред пред ноге. Нађе слепа по трећи ред, али сад запе за врећу

и паде преко ње, па стаде псовати и клети: проклети пању, на тебе морах наићи, нека те ђаво однесе, — те гурне врећу ногом и оде даље. Е мој брајко! рече му срећа, узми памети собом; ер тебе да срећа у шаке улети, ти би је отиснуо од себе, а с памећу наћићеш и ухватићеш је, баш да би се крила и бегала од тебе.

Два рибара.

(Басна.)

Пођу два рибара на лов, један мрежом, други удицом. Идући рећи ће онај: ти можеш само по једну ухватити, а ја гомилу уједаред. То ћемо тек видити рече други, па седе и поче једну по једну пецати и низати, а онај заметнувши мрежу остави је и ни једаред не завири у њу. Ко је више ухватио? — Овако је са људма различних вероисповести: један нема ни цркве ни школе, ал куд год ходи и где год стане сећа се Бога и Богу се моли; а други дигну богате цркве и велике школе, али никад не завире у њих, па ко је од њих побожнији и бољи?

Агрипа.

(Около год. 490. пре Хр.)

Кад Римљани свог последњег краља због његових неваљалства прогнаше, онда се замету љуто зло међу њима самима, — начињише се две странке, простачка и господарска, под именом плебеја и патрика. Патрике са конзулима и начелницима одираху плебејце већма но пре краљеви. Кад овима додија, договоре се, да оставе патрике и да иду из града, те зграбе оружје и дигну заставе, па сви листом изађу из своје престолнице Рима и стане се онде на неком брду близу града. Сенат на невољи пошље једне па друге посланике, неби ли оне обратили, да се поврате у град, али узалуд. Онда им пошљу Агрипу њиовог љубимца. Овај изашав сабра народ и рече: браћо! чујте ову причу: побуне се једаред уди тела против желудца; додија им гледати, де он сред тела без бриге седи, а они се муче, па му вуку и даю, те не хте више нико ништа радити; не хтеше руке залогаја устима пружити, ни уста примати, ни зуби жвакати, сви се узіогунише и подржаше. Али, како желудац ников ране не доби, тако је не мога ни удима дати, те сви клону. Тада се ови осетише, да неправо учинише, и да ње ни желудац баш онако небрига и безпослен, као што им се учини, те му опет ране довуку, а он их занови и окрепи. —

Схвати народ смисао приче, те се врати натраг, али, пошто му особите заступнике допустиште, што их он између себе изабра и сенату придода.

О плавом небу.

(Од А. Иванова, посрбио І. Лепава*)

Кад сашијеш једну чизму, сашићеш и другу, и трећу. Тако исто и ја: упознадох се мало са земљом, а после ми се ође да знам, на што је то плаво небо? Ја сам већ видио, да оно није над нама као капа, ни кров, или ти кубе; него оно личи на мех (меур), у ком се у среди налази земља, као врло мало зрно; или на врећу, у којој се земља не дотиче ни до чега и стоји по среди, као главица купуса. Ја сам видио да се небо ни где не упире на земљу, ер да се оно упире, онда би когод и кадгод дошао до тога места, а тога никада нити је било нити ће бити. Па да се и упире: тада неби човек могао обићи сву земљу, небо би гдегод препречило пут; сви знаду, да су људи неколико пута обилазили око целе земље, и док су је једанпут обишли требала им је цела година дана да иду дан и ноћ, али опет нико није видио, да се небо гдегод упире на земљу. Елем небо, како сам ја мислио, иде около целе наше земље и нигде се до ње не додира, и свуда је врло далеко и високо над њом. Али ево питања: какво је оно из чега је направљено? И како се на њему држи сунце, месец и друга светила небеска? Ја сам чуо да је оно направљено од стакла; али је то лаж: не може оно бити од стакла, ер стакло прави човек. Ја сам чуо и то, да су за то стаклено небо клинцима прикована сва небеска светила. Али то може говорити само онај, који мисли, да сунце није веће него мала чинија; а сви паметни људи знаю, да је сунце врло-големо, као што сам ја чуо од мог малог господина и од свештеника, — а таку велику ствар не може одржати никакво стакло, и оно би се одма разбило, да метну на њега таку велику ствар, као што је сунце. Говоре још људи, да су сунце, месец и звезде прозори на стакленоме небу. Али је то права лаж; томе би се могло можда и веровати, кад би сунце, месец и звезде стојали на једноме месту али они

*) Наставак из приповести о небу и земљи.

ходе по целом небу, дакле они не могу бити као прозори, него су доиста тела небеска. Па шта є тай свод небески?

Я сам то питанѣ овако разгонетнуо: Кад се наша земля не држи ни на чем, него є држи само єдна сунчана снага, то зашто да се не могу исто тако држати и звезде, и сунце и месец! За што се они не могу држати на ваздуху! За преблагога Бога ниє ништа тешко. Елем сва небеска светила висе на ваздуху и држе се тако исто, као што се држи и наша земля ни на чему; то плаво небо, по коме се они шетаю, ниє ништа друго, него ваздух или безгранично место. Ето ти зашто є плаветно небо! Божиє є небо безпредѣлно, безгранично, а не тако, као што є прости човек измислио; оно ниє кавез за землю, и не мѣх (меур), као што се менѝ испрва чинило. Па ако є тако, то се може казати, да є и наша земљица тело небеско, зато што она такође виси на ваздуху. И да є погледати с месеца или сунца на нашу землю, она би се чинила да є на небу, зато што би она тада била и далеко и високо.

Тако сам я размишлявао сам у себи, па сам се томе свему и досетио. Истина, било би краће отићи свештенику (єр млади господин био є већ отишао на школе) и упитати нѣга о свему томе, али я сам хтео да и сам дознам. Али кад сам я почео себе да питам, за што є то небо плаво, кад є оно прости ваздух, а не стакло; за што є дуга крива као пола обруча, кад она ниє направлѣна на свод; кад сам почео о свему томе себе да питам, тада сам видио да я не могу себи то сам објаснити. Я сам чекао, и кад моя господа некуда отиду, а я ти тада брже болѣ отидем оцу проти. И кад сам дошао, казаше ми, да прота спава. То ми ниє било по вољи, зато што нећу уграбити тако згодно време, као што є сад било. Я чеках док се он пробуди, па и дочекаx, само што су ме мало за косу прочупали, кад сам се вратио кући. А куварица ми рече: „Тако ти и треба „округли!“ видиш ти нѣга, шта є измислио! То є, рече ми, дело господско; а твоє є дело наставити самовар!“ Шта ћеш де? Требало є да чекам до саме беле неделѣ. А на белу неделю я ти опет побегох оцу проти и запита га: „Да ли има, оче, стаклена неба?“ — „Не, нема!“ Одма ми одговори. И я ти сад дознах да сам я истину мислио, да є небо само ваздух или безгранично место, да тамо нема никаква стакла, и да є земля такође небеско тело. Я сам дознао іош, — што сам нисам могао погодити — да є небо зато плаво, што

в и сам ваздух плав. Дуга ние ни везица (трака, пантљика), ни рог, пит' она шврка воду из бунара, него дуга изгледа чудна само нашим очима, и чудна в она зато, ер сунце игра у капљама, кад пада киша, као што се ватра блиста и игра на стаклу са различитима бојама. И зато може дуга само тада бити, кад сунце сие и кад пада киша; а без кише и сунца не може бити ни дуге. Прота в мене научио, како и я сам могу направити дугу. Само треба напунити уста водом и после прснути према сунцу, — и ево ти готова дуга; у той киши, коју си просуо из своих уста видићеш таку исту дугу, као што в на небу, разуме се биће много мања, зато што из уста твоих не може бити толико кише, колико пада из облака.

И я се вратим од свештеника, а неби се никада нѣга сит наслушао. Єдну реч рече и одма ми паде нешто с очију. Што дубље у шуму — тим више й дрва; што више знам, више ми се оће да знам. Кад сам већ знао, шта в земља и небо, я почех мислити о звездама, о сунцу, о месецу. Пре сам я желио да се докопам свега тога, а сад сам видио, да в то дугачка загонетка. Што ти мислиш за недолю или месец дана, то би ти опаш, кои то зна, казао за єдан часак. А што више оћеш да знаш, тим губиш више времена, кад оћеш да дознаш све то ти сам. Да сам я знао читати, и кад би имао књига, у коима в све о томе писано, я би на крнюћи сваки дан по мало читао. И од тога времена дође мени мисао у главу, како би я могао научити, ако не штогод више, а оно бар читати и писати. У то исто време нас ослободише од спања. Сад би іоште болѣ било, да я научим читати и писати! Ево како сам я мислио: кад дође млади господин о светцима, я ћу га замолити, да ме узме са собом, а у граду се већ какогод може научити читати и писати. Осим тога, хтео сам се учити чизмарском занату, да могу себи заслужити парче леба, кад ме отераю одавде. Почнем ти я пзчекивати светце, као озебао сунце. А док сам я њи пзчекивао, мисли моє нису хтеле да чекаю, него ми се єднако врзу по памети. Али ништа нисам могао измислити, док не дође млади господин.*)

*) До 1862. били су руски селяци под спањима, и слабо в по селима у Русіи било школа. Садашњи цар руски Александар II. ослободио в све селяке у царству свом, и сад се већ тамо по селима свуда подижу школе, и народ у просвети напредуе.

Ютреня песма.

(Из „Венца.“)

О како сам слатко спио!
Благи Боже, теби хвала,
Што ѳ милост твоя дала,
Те сам само добро сниo.

Ти си, Боже, своїом мишцом
Надамноме штедро бдио,
А зорицин љубки зрачак
С полюбцем ме пробудио.

Па како сам сада чио! —
Твоя милост нек ми миo
Живот овай руководи,

Да навска теби годи
Моѳ младо земно жиће; —
О, ал' дивно зора свиће! —

У Сомбору 1867.

Ст. Л. Милашиновић.

Цар Леополд.

(Из отачаствене историје)

(Продужено.)

3. ПРЕЛАЗАК СРБА ПОД ПАТРИЈАРХОМ АРСЕНИЈЕМ.

Мудри цар Леополд осведочен у небројно прилика, колико су Срби на Турке огорчени, а Аустрији привржени, стаде далеко пре ових догађаја на Бечу и на Будиму смишлати како би их и више из оних страна овамо превео; те још године 1663. преко свога посланика Киндсберга и преко цариградскога патријарха обећа Србима, да ће им обновити њихово оташтво и вратити у старе своѳ слободе, ако овамо пређу и помогну Турке сломити.

У то доба српски пећски патријарх Максим враћајући се из Ерусалима дође у Цариград, и чувши за овай позив, пун радости о лепой будућности свога бедногa народа похити одма у Ѳдрене Ђорђу Бранковићу, потомку деспота Ђурђа Смедеревца, кои, низ свога брата Саву српског митрополита у Ерделю, у служби ердељскога кнеза у Ѳдрени посланик беше. Ту се договори патријарх са Ђорђем о преселењу Срба, и да би лакше народ на прелазак приволео одма ту у договору са Кинсбергом миропомаже Ђорђа за српскога деспота, коега после и цар најпре начини за барона, а после за грофа.

Одма се стану чинити по Србији тајне припреме за прелазак; али у томе спремању умре патријарх Максим и умало цела ова ствар не заспа. Деспот Ђорђе стави се после са новим патријархом Арсенијем Црноевићем (Чарновићем) у договор

и дође сам у Беч, те одговори цара, да се ради прелазка Срба не договара са цариградским патријархом, да не би Турци ствар дознали, него са српским патријархом Арсенијем, кои є на она царска обећања готов одма пристати и народ превести. Онда изда цар ону славну диплому од 6. Априла 1690. и позове Србе, да овамо пређу, обећавши им врло знатне повластице.

Повластице те или привилегије, издате од цара Леополда године 1690. и 1691. сачињавају главна и вечита права народа српског у Угарској а то су ова:

1. Срби се сматраю као особити народ, независан од вармеђа и спаија, и само цару подложан.

2. Обрчу се Србљима собствена седишта, или, у старой отачбини њиховой, ако се ова од Турака отме; или, ако то не може бити, у погранични областима, кое они од Турака отели буду.

3. Даје се народу српском унутрашња управа или поглаварство (мађистрат) по старим правама и обичаима народним.

4. Осигурава се народу српскоме право да може себи бирати војводу, као политичког поглавара и управителя народног.

5. Даје се Србљима слобода вероисповести, вршења црквених обреда, и држања старог календара.

6. Потврђує се српскоме народу право, да може себи на сабору избирати архиепископа (патријарха), кои ће своіом духовном влашћу независно управљати над свима црквама православне вере у царству овоме.

На овай свечани позив и на царско уверење тих своих права одма се народ српски из оних крајева једнодушно одважи, и на 40.000 породица, около по' милиона душа, међу коима беше около 100,000 ратобораца, под предводительством своега патријарха Арсенија заједно са свима архивама и благом оружани на ову страну пређу и настане се у Срему и у Бачкой и више горе уз Дунав чак до Будима и до Сентандрије.

Ово преселење Срба било є од велике користи по аустриску царевину, кои тада сила неволя имађаше. Војска царска беше тада истерињем Турака из Угарске јако истрошена и ослабљена. Турци разјарени, што их из Угарске избацише, стаду као бесни вуци с новом силом навалњивати. По Угарской беше на све стране пуно бунтовника, кои сви уз Турке пристаяху. На Француза мора цар Леополд многу војску иза-

слати, те тако осташе ове земљ сасвим голе и без одбране, и већ Турци једно по једно место на овој страни поново отимаху. Но чим Срби овамо дођоше, одма се по царевину све на болѣ окрену, царско оружѣ поче поново противу Турака и противу њихових присталица по Угарској главне победе задобивати, док коначно Турке не сломи, и Банат и Ердељ и све остале угарској круни припадајуће земљ и крајеве цару неповрати.

4. ІОВАН МАНАСТИРЛИЈА ВОЈВОДА СРБСКИ.

Чим Срби на ову страну прѣђоше, одма и войну на Турке прихвативши заишту од цара ћорђа за своега войводу; али почем ово због важних државних узрока никако бити немога, то сви пристану уз Іована Манастирлију познатога из прошлих ратова славнога јунака, те овога после за войводу добију.

Велики везир Ћуприлић поврати своєму султану све земљ и градове с оне стране Саве и Дунава, прѣђе год. 1692. са 100.000 войске из Београда у Срем и пође на Варадин. Царска войска, коју в предводно маркграф Лудвик Баденски изађе му на сукоб. Обе войске састану се на Сланкамену. Ту се збуде она велика пораза Турака.

Везир довуче се поћу ближе Варадину и нашу войску одсече од Варадина, а наше шајке на Дунаву разбив и похвата, те тим целу нашу войску доведе у опасност глади, ер сва храна лежаше у Варадину. 19. Августа заметне се крвави и страшни бой. Најпре јуришаше Турци као бесни, али јунаци одбијани од наших силни падаше. После стану наши јуришати, и пођу мало напред, али са великим губитком. Страшна сеча потраја више сати. Сам везир са крвавим у руци мачем у црном оделу ићаше напред. Силни турски коњаници изсеку многу нашу войску и ова већ пође на траг узмицати. Али у најодсуднијем часу Манастирлија са свои српски коњаници и пешаци, коих на 10.000 беше, довуче се Турцима за леђа, те сећи стане. Ово доведе Турке у велику забуну. Но на једаред у највећој битки и вики турске свирале замуче, и све се заставе поклоне, ер велики везир Ћуприлић зрном у главу погођен мртав паде. Одма нагну Турци бегати и њих 30.000 проваливши нашу войску утекну. Наши се натуре за бежећима и небројне их изсеку. Преко 30.000 Турака паде на Сланкамену ков на месту мртво, ков у бегању. Сав турски стан са 150 топова и небројним оружѣм и заставама наши задобију. Тако се оконча сланкаменачка битка, која довека оста Турцима не залечена рана.

Исто се овако славно показа Манастирлија и на више места противу Турака. Тако године 1694. кад Турци Варадин обсеше, оте од њих 22 велика брода пуна хране и џебане и 16 великих топова и овим их примора оставити Варадин. Тако их год. 1696. у битки код Ченеја под Темишваром силне изсече и војводу њихова Шаркањ пашу жива ухвати. Али највеће заслуге, што их Манастирлија Аустрији учини беху оне многе знамените победе, што их задоби у биткама противу бунтовника по целој Угарској, особито: на ердељском Београду, на Дебрецину, на Сегедину, на Кечкемету, на Шопроњу, на Печују, на Шиклошу, на Бачу, и на другима местима.

По смрти Манастирлијевој, кои год. 1707. умре, кад и патријарх Арсеније, — прими управу српске војске под именом народне милиције полковник Мојсије Рашковић, кои год. 1688. на особити позив цара са своја оба брата и нешто народа из Старог Влаха у Србији, где є кнез био, овамо дође и у Шаренграду се настани, где се и данас виде зидине од његового некадашњега замка. У то време беше све до 1740. год. сав Срем, сва Бачка и Банат населјено Србима, кои су ту имали народну војничку управу под својима капетанима и адјутантима. Знатан є био капетан Арадски Јован Текелија, кои є против Турака славно војевао, и при освајању Темишвара год. 1817. први са својим Србима у град ушао на капију која се за дуго називала Текелином капијом, а сада се зове бечком капијом. Синови Јована Текелије били су Петар, Лазар и Ранко. Пошто се укине поморишка крајина српска Петар отиде у Русију, где се као славан генерал одликовао, а Лазар и Ранко остану у отачбини као отлични племићи српски. Ранков син био є неумрли добротвор младежи српске Сава Текелија. Од капетана у Бачкој заслужује прво место кнез (гроф) Јанко Бранковић, кои є на почетку прошлога века у Сомбору и у околини овога места народом српским управљао. Он є био синовац последњег деспота Ђурђа, и одликовао се у многим биткама. Још є године 1822. у животу био, а по смрти сарањен є у Сомборској цркви. Синови његови преселили су се у Срем, где є до скора породица грофа Бранковића трајала.

Архиерејска педесетогодишњица.

Редко се догађа да владика доживи педесетогодишњицу свога свештенства, али још далеко необичнија и ређа бива архиерејска педесетогодишња слава. До сада у колико нам є

познато, нити є код нас Србаља, нити код осталих Славяна православне цркве, било овакове славе.

Ове године 5. Августа на дан предпразнства свѣтлог Христовог Преображенія навршио є високопреосвештени Филарет митрополит Московски педесету годину архиерейства свога, и с њим славило є сво духовенство, и сав православни народ руски свечаност овога дана. —

А шта є узрок той обштой радости духовенства и свегколиког православног народа у Русіи?

Узрок той обштой, искреной и великой радости є велика архипастирска ревност, дубока богословска ученост, и неуморна дѣлателност кою є преосвештени Филарет за педесет година архиерейства свога, а и пре тога од ране своє младости за благо цркве и пастве своє свагда делима својима засведочавао. Нѣму се има найвећма благодарити ширенѣ духовне књижевности и с тим распространенѣ праве християнске просвете у народу руском. Он є сам на богословском и популарно-духовном књижевном полю такорећи од ране младости своє дѣлао, а дѣла неуморно и данас. Нѣгово дѣло: „Начатки християнскаго учения“ (Мали Катихизис с библичном повѣсти) штампано є у 252 изданя; „Пространи Християнски Катихизиз,“ кога є он списао, доживио є 91 изданѣ на руском єзику, а преведен є и на грчки, немачки, француски и енглески. (Хоћемо ли га скоро и на српском єзику имати?) Друга знаменита и обширна дѣла нѣгова издавана су по шест и по десет пута. У самой московской синодалной типографіи изишло є до сада на свѣт 360 изданя нѣгових дѣла у два милиона двеста хиляда изтисака. Архипастирской ревности мудрога Филарета има се захвалити што су многе тисуће руских старообредаца саєдинили се с православном црквом задржавши омилѣно своє старинске обреде. Нѣговим уплывом и заузиманѣм заведена су многа човеколюбна и благотворна заведения; знаменито є поправлѣно станѣ свештенства и њихових сирота и удовица; по нѣговом ходатайству и заузиманю извршено є ослобођенѣ селяка од властела. Пол вѣка свѣтли свѣтилник нѣговог високог ума, архипастирског доблестног подвига, дивног примерног живота и недремаюћег мисленог ока, служећи на духовно саздиданѣ многих милиона православнога народа. Пол вѣка стои знаменита личност ова на стражи свете цркве, као огромна снага, коя храни неизмѣност светих обичая и цѣлост древних црквених преданя. У лицу Филарета добила є катедра Москов-

ска наново морални уплив на целу православну цркву у Русији, не по сили споляшњих околности, него по дѣйству личног авторитета садашњег првосветителя свог.

Високопреосвештени митрополит Филарет обично проводи лѣто у Троицко-Сергиевской лаври или у Гетсиманском саду близу те лавре, где є он основао скит или мали манастир у коме само шест инока пребиваю. Свою педесетогодишньицу провео є он у лаври, и то као што рекосмо на сами дан предпразнства Преображенія, на кои є он год. 1817. завладично се. Већ уочи тога дана приспеле су биле у лавру депутације са свию краєва Русие, да поздраве маститог архиєрея. Митрополит по слабости здравља и дубокой старости своіой није могао сам службу служити, него се у ютру 5. Августа причестио Светих Тайна у домашньой цркви свог митрополитске палате.

Познато є да у Троицко-Сергиевской лаври има више цркви, између ових су две саборне, или као што Руси кажу Собори. Єдна є саборна црква Троицка, а друга є Успенска. У Троицком Собору служили су приликом ове педесетогодишньице св. литургию: Филотей архиепископ Тверски, са Савом епископом Полоцким и Леонидом епископом Дмитровским, а на молебствию за митрополита присаединио се к служеню Иринарх архиепископ Казански. У Успенском Собору служио є Нил архиепископ Ярославски и Ростовски, с Григориєм епископом Калужким, и Никандром епископом Тульским, а на молебствию служили су још: Антоние архиепископ Владимирски, Нектарие архиепископ Нижегородски, и Софония епископ Новомиргородски. На молебствию читане су ектение, ков су нарочито за ову свечаност сачињене.

Пошто се црквена свечаност сврши звоне сва звона, и архиереи са свештенством и с посланицима отиду у митрополитске палате да поздраве найстарнег архипастира православне. Пространа дворана єдва є могла сместити све посланике, кои желяху примити благослов маститог архипастира. Свию очи управљене беху к столу, код кога се на скоро укаже достославни Єрарх. Главни прокурор св. Синода гроф Дмитрій Толстой велегласно произнесе поздрав од цара, царице и целе њихове породице єдоме митрополиту прислани, и прочита писмо царево тога дана у Ливадіи подписано, у коме се красноречиво излажу пастирске заслуге митрополитове за цркву отачбину и науку, и дарує му се — по обичаю Киевских митрополита — предношење крста при богослужењу, крст на митри, и панагия (друга) на брилиянтовом ланцу; сврх тога

шилю се њему на дар брилијантима украшене слике три владаоца за коих царовања є он на катедри архијерејской сѣдио. Митрополит узевши на себе панагију захвали се на дару с неколико речи. Затим гроф Толстой преда митрополиту расположај св. Синода по случају те светковине, и яви, да є стигла честитка кою є послао преосвештени Михаил митрополит српски. Леонид епископ Дмитровски и викарій епархије Московске поздрави митрополита од стране паства његове. Затим стану подносити поједина посланства адресе, а нека и иконе. Општество љубителей духовне просвѣте поднесе на дар изтисак новог издања дѣла: „Записки на книгу Бытія," кою є преосвештени Филарет пре 52 године први пут на свѣт издао. Преосвештени старац захвали на честитаню, и цѣлує поднешене свете иконе.

Духовенство епархије Московске замоли преосвештенога старину, да се за спомен овога дана у свима саборним црквама епархије Московске постави по єдна икона светога Филарета милостивога, и да се потврди установленѣ седам стипендија, кое они за свештеничку сирочад у училишту за дѣвице духовног звања у спомен педесетогодишњице архипастира свог основаше.

После тога приступаху посланства: духовенства Александро-Невске Лавре; многих епархија; духовне академије Московске и Петроградске, неколиких семинарија, Московске синодалне Типографије. Потом се представе старешине првопрестолне Москве, Московско дворянство (племство), представници општине Московске, человѣколюбивое общество, коме є он председник, и многа благотворителна заведења, коя су за његово време и по његовом благослову основана, или у боље станѣ доведена. Московски Єдиноверци (старообредци, кои се с православном црквом савдињише) поднели су стародревну икону Дњепровску Божије Матере, коя є копија Херзонезке иконе, што ю є св. Владимир о крштеню свом од Грка добио. — Црквени старатељи (тутори) града Москве сакупили су 25.500 рубаља сребра, и тиме положили темељ заклади за пензију болних и немоћних свештеника епархије Московске, и поднели су митрополиту на благослов ово своє дѣло. — Премда су само неке честитке прочитане биле, ипак є свечано честитанѣ у дворани дуже од два часа траяло. Пошто сѣди митрополит свима благослов даде, препоручи он своме викарію епископу Леониду, да прочита слово, коим он на све

честитке одговара Архипастирско слово то произвело є дубоки утисак на све присутствујуће!

Потом митрополит преко мѣре утрудјен овом свечаношћу удаљи се у своє покоє, а госте упути на обѣд, кои є за њи у трапезарији лавре приправљен био. При обѣду овом напијане су здравице, и пѣвци пояли су кантате. — У вече била є сва лавра осветљена. Код Лавре било є више од 10.000 сакупљеног народа из саме Москве, осим оних многобројних Руса, што су се са других страна изкупили били на ову свечаност. На Преображенѣ служио є у Троицком Собору Ириларх архиепископ Казански, а сви архиереи били су на обѣду код митрополита.

У Москви проведен є юбилеј митрополитов такође с великом свечаношћу. Уочи 5. Августа држано є у свима Московским црквама „Всенощное бдѣние," а на сами дан тай после св. литургие чинѣна су молебствия. У Московском катедралном Успенском Собору служио є Игнатій епископ Можајски са одабраним духовенством древне престолнице, проповед говорио є протоєрей Покровског Собора. Народа є било толико много, да су многи на полю око цркве стаяти морали.

У цркви грчкога посланства у Петрограду на педесетогодишњици митрополита Филарета говорио є 5. Августа о. г. настоятель цркве отац Неофит ову бесѣду:

„Данас смо се сакупили ми у овом храму да прославимо и благодаримо Господа нашег Исуса Христа, што се данас навршило 50 година од како є прави ученик и мужествени воин Христов, митрополит Московски Филарет, узведен био у сан архиерејски. Зар се чудити треба, браћо, што и ми узимамо живо учешће у той великой радости, коя сада нашу єдиноверну браћу обузима. Слава руске цркве, слава є и наше, слава целе источне православне цркве, коя се радує, што є нѣно православиє тако се добро примило на овой страни, и тако се дивно разцветало, те покри планине сенка нѣгова, и гране нѣгове покрише кедрове божиє; оно разпростре своє лозе до мора и до рѣка отрасли своє (Пс. 59.). За доказ ове истине служи између осталога живот и рад сѣдог митрополита Филарета. Овай к великоме дѣлу од Бога призвани муж, као крепки заштитник високих истина православия, за време тако дуготрајне и достославне службе светой цркви, био є свѣтилником не само предѣлне руске него и све православно-католичке цркве наше. По богатству и дубљини мудрости, по висоти

своєга ума, по узвишености духа и по чистоти срдца био є он прави подражатель и вѣрни послѣдователь великих и богопросвећених учителя: Григорија Богослова, Василија Великога и Іоана Златоустога, и других свѣтила цркве наше. Њгова сачињења распростиру просвѣту духовну међу синовима све православне цркве. Име њгово уважења є достойно за нас Єлине іош и с тога, што є он не єдаред изразио свою особену любав к нашой любимой Єлади. — Има ли Єлина, коме не би познато било велико и животу њговом сходно име Филарет? Коме није позната отчинска любав њгова к свима православнима, њгово свагдашнѣ старанѣ за благостанѣ православнога свѣта? Колико є пута подизао он силни глас свой за православне, кои трпе под гнѣтом безчовечних варвара! Није ли свима нама знано, како у последнѣ претешко ово за нас време митрополит Московски, ни о чему другом није говорио, ни за што друго није молио странога (енглезког) принца, кад му овай у походе дође, но само єдино за православне своє єдиновѣрце на истоку? Доиста є у срдцима Єлина, и свию православних с любави напечатано име овога адаманта православља. Као обилни но мирно текући источник, он изобилно и животворно орошава њиве божие, неуморно стараюћи се о благу православне цркве и о благоустройству православних народа. Мудрост њгову приповедаю страни народи, и похвалу њгову обявиће црква. — Узнесимо дакле, браћо, умове наше к Спасителю нашем и помолимо се за великог и славног єрарха овог. Господи Исусе Христе Сине и Слове Свевишњега Отца, кои си светом и частном крвлю своіом утврдио цркву! сахрани вѣрнога слугу твога митрополита Московскога Филарета здравим, продужи іош дане њгове, и увек даруй твоіой светой цркви такве мудре, ревностне и добродѣтельне єрархе, на благо цркве и на славу Твога имена!“

Беседа о школи и нѣном значеню.

(Говорило дете Томо Человић из Требиња, ученик IV. разр. у школи манастира Житомишлића, пред полгодишньим испитом.)

(Свршетак).

Видили смо да є користно по овай живот учити се и ићи у школу, али се од тога іош несравнѣно већа корист добия у школи ради вѣчности. Васпитати значи не само дѣчие способ-

пости будити и оживлявати, и њи по вољи тамо или амо обртати, него значи младог човѣка тако одхранити, да он може сам своѥ право опредѣлѣнѣ за време и за вѣчност докучити — као грађанин овога свѣта треба да способан буде у свѣту овом за оно звање, на коѥ га ѥ Бог позвао, и као суштаство коѥ ѥ одређено за вѣчност; ѥр за небо треба да се іошт на земљи стара, како би у своѥ време, кроз своја добра дѣла, у небо на своѥ опредѣленѣ доћи могао. —

Да би могло васпитанѣ свою праву цељ постићи, да би могла младеж у стаю бити, до свог вѣчног опредѣлења досѣћи, то васпитанѣ мора бити християнско, мора задануто бити духом християнства; ѥр право васпитанѣ и изображенѣ добия свой добар корен и подпору тек у Християнству. — Християнство ѥ света земља, на коіой найлѣпша дрва са найбољим плодовима правога изображеня расту и напредую. — Главни дакле задатак школе треба да буде тай, да нас приведе к Богу, кои ѥ начело, почетак сваке мудрости, просвете и живота. — На ово нас сам Господ Бог опоминѣ и позива чрез Сина свога Исуса Христа говорећи: „Ѡ҃ ѥ҃сть живот вѣчный, да знаютъ тебѣ ѥ҃динаго и истинаго Бога, и ѥгожѣ послалъ ѥси Іи҃сѹ҃ Хр҃іста. (Іов. 17. 3.)

Познати Бога и Сина нѣгова Исуса Христа можемо ми тек чрез васпитанѣ и науку. И ако ми то добро познамо, онда ћемо бити од користи и за домовину, и за цркву, и за род и народ свой. Ми се морамо у школи привикнути іошт и християнскоме животу; ѥр чему се човек у младости навикне, то ће и у старости чинити За то се нама у школи заповѣда да ред држимо; у школи се учимо потребним молитвама, навикавамо се да идемо у цркву и ту се приправљамо, како би достойно примали свете тайне, ѥрбо ѥ то по закону нашем потребно ради вѣчнога живота.

Зато о мили родитељи, ако желите да дѣци своіой времено и вѣчно користите, шаљите их прилѣжно у школу, и настойте да улиѥте у срдце њихово любав к школи, и почитанѣ к учителю и свештенству. Што више буду родитељи марили за школу, и што они буду већма благим уплывом своим на децу, труд учителя подпомагали; тим извѣстниѳ ће сѣме из школе пасти на добру земљу, и принети обилне плодове.

Сачинйо учитель Ђорђе Петковић, Босанац.

Издаѳ и уређуѳ Никола Ђ. Вукићевић.

Брзотиском Андрије Вагнера и друга.

Бр. 17 и 18. **ПРИЯТЕЉ** Год. II.

СРБСКЕ МЛАДЕЖИ.

Додатак Школског Листа.

I. ИГРЕ И ЗАБАВЕ

ЗА РАЗВИЈАЊЕ ТЕЛЕСНИ И ДУШЕВНИ СНАГА.

Печатни восак као електрична машина.

(Физикална игра.)

Узми шипку воска, коим се запечаћују писма, па га тари о рукав чојане хаљине или о какву вунену крпу, док се не-угрије; тако угријани восак држи изнад ситно изрецканих папирића, па ћеш на велику радост своју опазити, како папирићи издалека скачу и за восак пріону, па се на њему за неко време држе. —

То исто покушај чинити са шипком сумпора (жвепла), с стакленом цеви или са ћилибаром. Стари Грци су баш на ћилибару (јантар, илектрон) ову снагу природе познали, и по њему су в електричном снагом назвали. Путници приповедају да индијанска деца у јужној Америци смолу са некога дрвета за оваку исту игру употребљују.

Од три начинити девет.

(Шаљива игра.)

Начини три подеблѣ белеге са кредом на врата, и обкладн се, да ћеш од њих са два чаровна ударца начинити девет. Онда удри длаком по креди, остаће белеге на длану и имаћеш их шест; затим шопи онога с ким си се обкладио или другога истим длаком по леђи, и тамо ће три белеге остати.

Рачунске игре.

ПОГОДИТИ КОМЕ ПЕТ ЗАМИШЉЕНИХ БРОЈЕВА.

Замишљени бројеви треба да иду један за другим. Нека их све пет једно с другим зброи, тај износ нека са 8 умножи, тај износ нека са 2 подели, тај износ нека са 5 умножи, и нека ти овај износ каже, а ти одбаци обе нуле, и преоставши број то је средњи од замишљених, пред њега стави оба што напред иду, а иза њега оба, што за њим следују. н. п. замислио је 7, 8, 9, 10, 11, ово износи $7 + 8 + 9 + 10 + 11 = 45 \times 8 = 360 : 2 = 180 \times 5 = 900$. Одбаци обе 00 остаје 9 као средњи од замишљених.

ПОГОДИТИ КОМЕ КОЛИКО ИМА У ЏЕПУ НОВАЦА.

Нека умножи своје новце са коим бројем хоће и нека дели са 2 колико реда хоће, само нека ти каже кадгод множи и са чим и кадгод дели, ди и ти оно исто чинипи са својим бројем, а то је 1. н. пр. има 7 дуката, и ради овако: умножи са $2 = 14$, и ти умножи 1 са $2 = 2$, он опет умножи са $6 = 84$, и ти умножи са $6 = 12$, он подели са $2 = 42$, и ти подели са $2 = 6$, он умножи са $3 = 126$, и ти умножи са $3 = 18$, он подели са $2 = 63$, и ти подели са $2 = 9$, најпосле нека ти каже његов износ, кои ћеш ти поделити са својим, то ти је тражени број, $63 : 9 = 7$.

Решенѣ рачунских игри,

из броја 15 и 16.

1. Нема их. н. пр. 2 и 5, њихова је разлика 3, и даде се поделити са 3 начисто. н. пр. 2 и 8, њихова је разлика 6, и то се дели са 3 начисто. н. пр. 2 и 7 скупа 9, и то се дели са 3 начисто. Тако је 2 и 4, 1 и 2, 2 и 3 &c.

2. Имао је

2 краве	=	30,
7 телади	=	24½
91 прасаца	=	45½
100		100

3. Било је 36 гусака. Двапут толико чини 72; пола је од $36 = 18$; четвртина чини 9; то све скупа износи $99 + 1 = 100$, или то исто по овом рачуну: кад би $¼ + ¼ + ¼ + ¼$ свега изнело 99 или $100 - 1$, онда она ¼ чини 9, а $¼ = 4 \times 9 = 36$.

II. НАУКЕ.

Славопѣв.

По псалму 103.

Ала си силан, Господе света! —
У величанство и у красоту
Оденуо си горостас свој,
А у светлости обуко си се
Ко у одећи дивотној.
Широко небо као шатор дивни
Разапео си чудесно ти,
А водом силном скривени стоѥ
Чудесни твои дворови,
Уместо кола сијани, дивни
Облаци т' свагда на служби стоѥ;
Лагана крила прозрачна ветра
Проносе светом божанство твоѥ.
Ветрове чиниш, Господе света,
Да т' служе као анђели неба,
А плам огњени слугама чиниш
Да т' верно дворе гдегоде треба.
Темељ си дао постојан, спажан
Големој земљи што с' ваздан креће,
Да с' из тог круга, догод ѥ света
Ни с' длаке ѥдне помаћи не ће;
А недогледним безданом дальним
Одено си ѥ као росом цвеће.
На стрменитим горама дивним
Силене воде стоѥ и леже,
Али од твога громовног гласа,
Од претњ твоѥ разлазе с', беже.
Оне с' пеню у висину го́ре,
И опет с' натраг у долу лију,
Ал међу никад, шта си им дао
Не смеју прећи да землю скрију.
По долинама сенастим, цветним
Изворе бистре изв'о си байно,
А између гора протичу воде
Као неко тихо шаптањ тайно.

Па ту на тима водама бистрим
Врелану жељцу зверови гасе,
Веселе тице у складном певу
Пуштаю туда умилне гласе.
С' сяйних висина, дворова твоих,
Напаяш силно дивотне горе,
А земля с' сити благошћу твоіом,
Кою іой шалѣш с неба, од горе.
Ти даеш траву, што буйно расте,
Те стоку питаш с ньом, силни Боже;
Зелѣ за корист човеку пружаш
Да хлѣб из землѣ изводит' може.
Румено вино лозице плодне
Сваком весели срце у груди
А бели хлебац пшенице златне
Крепи и снажи срца у люди.
Ти вите кедре питаш и раниш,
Што се на гори ливанской вию,
На коим гнѣзда тичице плету
Те у ньи слећу, легу се, крию.
Високе горе, врлети кршне
Козама дивльим мили е стан,
А зечевима плашльивим, брзим
Уточиште е челични кам.
Ти месец створи, што нам времена
Казуе верно у сяю свом,
А сунце свагда познае место
Западу своме руменом.
Кад црну тмину десницом твоіом
По байном свету одвиеш ти;
Ноћца завлада а шумски, мрки
Зверови по ньой излазе сви.
Тада и бесни лавиhи силни
За плѣном своим рикати стану
Па мутеh свуда по пустой ноћи
Од Бога свою тражиду рану.
Ал када мило сунашце гране
И светом проспе злаћане бое
Тад се и они скриваю натраг
И опет лежу у ложе свое.
Сада тек човек ведар и чио
Излази вольно на пос'о свой

Да га до миле вечери сврши
У срећи своіой дивотној. —
О вишњи Отче, како су млога
По свету твоя дѣла велика,
Све си премудро створио свуда,
Земля є пуна твоєга блага!
Гле, дивно море како є грдно
Де му се стране у недоглед шире
Ту гмижу разне животне силне
Па час се скрију а час провире.
Ту лађе плове, а морски звѣри
Ков ти створи, играю с' тамо.
На тебе чека све, да им даєш
Пићу на време, да сито буде!
Кад твою штедру отвориш руку
Добротом твоіом насите с' сви,
А када свов лице одвратиш
Све є препуно туге, жалости.
Ком духа узмеш, тай гине, пада,
Враћа се у прах опета свой;
Пошлѣш му духа, на ново с' диже
Све у красоти и блеску своме.
Зато нек слава довека буде
Господу, Творцу свог света бела,
Нек се весели у слави своіой
За толка своя дивотна дела. —
Погледа л' само Господ на землю
Из темеля се таки затресе,
Дотакне ли се високих гора
А оне пламте, пуше, дйме се. —
Зато ћу певат' Творца небеса
Догод ме трає на овом свету!
Па нек му буде мила и драга
Беседа моя из уста слабих
А я о Богу веселићу се.
Нека свуда са землѣ ове
Нестане подлих грешника худих;
А ти прослављй довека Бога
Безсмртна душо што си у мени!!

У Новом Саду, месеца Августа 1867.

Мита Нешковић.

Овнови.

(Басна.)

Хтеде овчар, да му стадо преплива неку речицу, па стане натеравати овце на воду али узалуд. После дугог мучења досети се, па окупи овнове, кои клепетуше на себи имаћаху. Чим ови напливаше одма нанђе за њима цело стадо. Онда се сташе овнови хвалити: „ли овчару, шта ти сад вредимо ми! Ёсте, рече овчар, али не ви, но ваше клепетуше; па онда скиде и превеза клепетуше на друге овнове и преведе овце опет натраг. — Овнима овновима подобни су они људи, кои се хвале са својим достојанством, на место да се ова хвале с њима, а кои се поносе са оном чашћу, која се не одаје њима, но оном достојанству.

Облак и њива.

(Басна.)

А шта ми вреди што те заливам, рече облак њиви, ето наплазим са мунама и громовима и плюском што већма могу, па тек што одем, сијне сунце и претвори све у прах. Немој очајавати рече њива, већ чини свој посо и поливај, још шљи и нођне росе па ћеш се и сам радовати са жетвом. Ёдним плюском ма како яки био не учини много него капљ многе и непрестане, те ваљаю семену. — Не ослањај се учителю на један говор, макар био анђелски, него дај науку непрестано и на разне начине, и буди уверен, да добро семе, што га Бог у срдце човечие метну мора поникћи.

Леонидас.

(Г. 480. пре Хр.)

У онима жестоким боювима, што их бише Грци за своју слободу у одбрану противу насилника Персияна, показа се спартански краљ Леонида као први юнак на свету.

Персийски цар Дарие разгнћвљен на Грке Атинце, што ови подпомагаху Грке у Азији, да се опросте персийска ярма, крене велику войску на Грке у Европи, да и ове подярми. Најпре пошљ посланике у све грчке градове, да ишту земљ и воде у знак предаве под персийски ярам. Неки градићи устрашени дадоше ово, ер персийско царство беше тада најсилние, сав свет не зваше персийског цара другчие, него великим царем. Само две мале грчке државице Атина и Спарта држаху своју независност за веће благо, него иков на свету,

те зграбе персијске посланике и баце с бедема говорећи: отуда узмите земљ и воде.

Пун гњева Дарије пошље 100000 војске, да оно мало Грка сможди. Али под мудрим Солоновим и Ликурговим законима разви се у Грчкој најлепши цвет грађанства, цвет јунаштва и љубави свог оташтва и своје независности, која не броји душмане, него побеђује или умире за она света блага своја. Кад се већ велика персијска војска на грчку обалу искрца, не беше у Грка више но само 10000; па ова шака показа на пољу маратонском под славним вођом Милкиядом, шта с кадра мудра снага са одушевљењем да учини. То мало Атинаца разбије и сатре сву ону велику персијску војску тако, да једва нешто до својих лађа добеже и на њима се срамотно спасе. —

На ово распаљен Дарије стаде још већу војску опремати али у томе га и смрт стиже, те његов син Ксеркс сам војску на Грке поведе. Онаку силну војску никада доиде свет невиде; 56 различних народа беху у ту војску сломљени; 7 пуних дана и ноћи требаше, док само чиста војска преко онога грдног моста дарданелског пређе, а превлачењ пртљага траја више недеља дана. 1,700.000 беше саме чисте војске. Кад Ксеркс са брда неког своју силну војску погледа, нарасте му срдце од поноса и тада се заплака кад се сети, да после 100 година ни једнога од толиких неће више на свету бити.

Мала Грчка зазре на ову грдну силу душманску, али се и сва листом подиже на одпор. Два човека беху душа и срдце народу, Темистоклес Атинац, који имађаше на мору и Леонидас Спартанац, који имађаше на суву оташтво своје бранити. —

На северном краю Грчке стоје високе непроходне планине, што земљу закланаю, и има само низ море узан кланац Термопиле, кроз који се може сувим у Грчку ући. Ту се постави Леонида са својих 4700 јунака да ону голему персијску силу одбија. Зачуди се Ксеркс, де се ова шака људи усуди њему на супрот стати. Одма пошље уводу, да извиди колика је сила у Грка. Овај дође и каза, да је то мала четица, па да се неки вештбаю у хрваню, а други певаю и ките се, знак, да хоће изгинути, а не предати се. Зачуди се Ксеркс тој одважности, па пошље посланике, да им предаю оруже. Дођите да га узмете, беше одговор. Опет пошље Ксеркс посланике Леониду, обећаваюћи му силно благо, ако њему пређе. Спартанци

нису научили славу задобити издајством, беше одговор. Неки од Грка опази с брда непрегледну војску у Персијана, па поплашен дотрча у табор и рече: сунца нећемо видети од мноштине персијских стрела. Тим болѣ рече, ѳдан Спартанац, бар ћемо се у лађовини борити. У тај мах ударе Персијанци на кланац, али што год наиђе, паде под грчким мачевима. Ни ѳдан Грк неуступаше ни корака. Персијанци навале већма, али преко лешина своих мораху натраг бегати. Нагомилаху се читава брда од персијских лешина, а од Грка падоше тек по декои. Разјарен Ксеркс заповеди своим најодабранијим четама што их зваше неумрлима, да напред иду; али и ови неумрли падаху под спартанским мачевима као и они пре њих, а ни корака од кланца не задобише. Више дана и дан и ноћ траяше овај крвави бој, без најмањега успеха за Персијане. Најпосле ухвате таки страх, да несмијаху ни наплазити. Тада заповеди Ксеркс да се поваде камџије, па да стражњи шибају предњѣ и у нутра натераю, али не поможе ни ово. Клоне дух у персијской војсци, колико год силна беше. Тада добију Грци глас, да их ѳ хуља Ефиалт, коѳг ће име док ѳ света срамотно остати, издао и део персијске војске тајном стазом преко планине превео, те да ће их сад Персијани и с леђа напасти. Још беше часа, да се Спартанци спасу, али јуначко срце у Леониду брзо се одважи. Беше неко пророштво, да ће у том бою ил Спарта пропасти ил спартански краљ погинути. Леонида се обрадова, да ће своіом главом заменути оташтво. Одма одпусти већи део своих јунака, да изађу, па ће на другом месту за своѳ оташтво борити се, а задржа само своѳ триста Спартанаца и 1100 Теспијанаца, кои ни пошто не хтеше оставити свою браћу, него противу одговараня Леонидовог осташе да са њим погину. Тако преоста Леониду 1400 друга, а друго оде дома.

Кад у ютру дан освану и сунце обасја, па и Леонида сврши молитву и сва се дружина лепо оправи као на веселѣ, излете сви виком из кланца и улете у персијску војску. То не беше обичан бој но крвна сеча. Кад поломиште копља, онда се прихватиште мачева и ножева, па кад и ове поломиште, онда се рукама и зубима давиште и клаше. У томе лавском бою паде и Леонида од гомиле стрела, што се сломиште на њега. Кад ту страшан поколь учиниште, онда се повуче његова преостављена чета на неко брдашце и ту после неброя од побијених Персијанаца падоше сви, бранећи се као лавови, сваки посопце

чудо од јунака. Али ни издаица Ефиялт не проће срећне, утукоше ту и њега и оста му срамно име док є света и века.

После овог боя разби Темистоклес Персијанце коначно, Грци одржаше најславнију победу, а благодарно оташтво подиже Леониду и његовој дружиници на месту де падоше крајсан споменик, од камена срезана грдна лава са овим написом: „Кажи путниче спартанскоме народу, да му синови овде падоше и почиваю — верни своіой заклетви и своіой дужности.“

Опроштай младића.

Води коня прва сестра,
Носи друга бойне справе,
А најмлаћа пита брата:
„Кад ћеш брате ти из рата?

„Узми, Сеіо, дробно семе цвећа
„Па га проспи по сивћаном песку,
„Заливай га своіим сузама,
„Ютром рано и вечером касно!
„Кад из песка произрасте цвеће,
Онда ће ти брат из боя доћи!!“

У Белой цркви

Франя Грајнер.
правник

Иде ли сунце или неиде?

(од А. Иванова посрбио Ј. Лепава мостарац).

Да є сунце тако исто округло тѣло, као што є и наша земля а не пљосната погача, о томе се већ нисам ни сумняо. Знао сам такође, да оно одстои од землѣ на сто милиона врсти, знао сам да є оно пет стотина хиляда пута веће од наше землѣ; само нисам знао да би пояс, коим би хтео опасати сунце, требао є да три милиона врсти (од прилике 290007 миля) дугачак; ето виш' колики би му пояс требао!.... Знао сам такође и то, да до њега неби могао долетити за 275 година, ма прелетио за минут читаву врсту! Другчиє не може бити. Кад сунце єдним притежаєм своим држи у покою таку ствар, као што є наша земля, по себи се разуме да оно не може бити мало; а кад є оно 500000 пута веће

од земљ, а ипак кад га гледамо са земљ, чини се да ниє веће од малога таньира, то се зна да оно ниє близу наше земљ. Я сам то све лако схватио. Али за ме є найтеже било ово: Како є да наша земля иде око сунца, а сунце да стои на єдном мѣсту? И неби се никад досѣтио, да ми не помогоше. Хвала Богу дође опет наш млади господин. Он ниє долазио о ускрсу, него є дошао лѣтос баш о каникулама. Он є пре носио прву, а сад плаветну огрлицу. По тим сам дознао, да є он прешао у велике школе — у свеучилиште, у коме валя учити четири године. Ту су већ многи и брката ђаци па све се іоште уче. Свега се учи єданаист година. * Разумѣ се да за тако дуго може и будала научити. Многа господа и не доврше све науке, него из ђимназије оду одма на службу. Мислим: зашто то они хите тако, кад є сваки сит, одевен и обувен; даклем може сиђети за књигама и учити се док є млад. Па ево дође и млади господин. И одма, како є дошао, поче да зида школу код нас. Он почне распитивати: како сам я то све дознао, и рече ми, да ће ме узети са собом кад пође у варош. Єдаред га я запитам: ће бива сунце ноћу? ће се сакрива, кад заће? Он ми на то одговори: сунце се никада не сакрива, незалази нити одакле излази, єдном речи оно не иде. Я му рекох: я знам да оно нема ногу, и да неиде као човѣк; али иде тако, да се само собом подиже и спушта, оно плови по ваздуху, сад доле сад горе. А он ми на то рече: Ниє тако; нити се сунце подиже, нити се спушта, него земля сама иде око нѣга.“ — „Како то?“ упитам га я. — „Ето како, — рече ми он, — сунце се не може окретати око свију небеских тѣлеса, коя оно држи на свѣту. Оно држи не само єдну землѣ, него іоште и друга така иста свѣтила, коих ће бити више од шестдесет. И на сваком том свѣтилу бива тако исто, као и у нас, дан и ноћ; и на сваком се чини, тако исто као и нама, да се сунце зором рађа, а у вече залази. Шта би сунце чинило, да се почне око свакога тѣла окретати? — Не, Господ є то мудрие уредио. Он є уредио тако, да се свако од тих шестдесет тѣлеса само окреће око сунца, те тиме само себи прави ноћ и дан. Исто тако окреће се и наша земля.“

Па зар земля не стои на єдном месту?

*) У Русіи трає ђимназија 7 година; у прешашње време разликовали су се ђимназисте од универзитетлиа по якама; ер су носили сви ђаци униформу.

Да како да нестои. Она никад нестои на једном месту него једнако иде.

Како то може бити? Да земља иде, ми би чули, и осетили, а међутим нечујемо ништа, нити осећамо да она иде.

То бива с' тога, ер земља није као какво коло, и ваздушни пут није калдрма: ту нити се тресе, нити одскаче; ту се необрћу точкови, него земља иде лако, и тихо, тако да ми никако неможемо чути тај ход. Ето лађа иде по води и не тако глатко као земља по ваздуху, па и ту нам се кадкад чини, да стои на једном месту а међутим лађа иде све далѣ и далѣ. —

То је истина. Па како то зар земља сваки дан обилази око сунца; ел' тако?

Није, таки велики пут не може она проћи за један дан; зато што је тај пут 900 милиона врсти дугачак. Премда земља иде врло брзо, али опет не може она таки пут обићи за један дан. Она прође за дан и за ноћ само два милиона врсти. А да земља прође сав тај свој пут, треба јој 365 дана, т. ј. педесет и две недељ или 12 месеци, једном речи: цела година дана. За то ми и рачунамо време по годинама; зато и рачунамо у години 365 дана и ноћи. Тако да је наша година исто, што и једно путованѣ землѣ око сунца.

Хм! доиста чудна посла! Но шта раде остали шестдесет небеских тѣла?

Они такође знаю свој пут, као што зна и земља свој. Дакле небеска тѣлеса нетиу успоред нити заједно, већ свако за себе?

Тако је. Свако небеско тѣло има свој пут; а да није тога, то би се они сусрести могли. И једно из њи, које је ближе сунцу, и у које је због тога краћи пут, обиће тај пут и за 88 дана, те тако је у години тамо 88 дана и ноћи. А оно небеско тѣло, које је од сунца најдалѣ, — далѣ неголи земља, — обићи ће једанпут около сунца само за сто шесет и четири године (наше); тако да ће његова година бити већа од цѣлога нашег вѣка, у коме се рачуна сто година.

Јао! јао! Да шта тамо људи раде?! може бити не живе ни једну своју годину дана?

То зна само један Бог, колко они живе, и живели они тамо. Ми знамо, да је тамо само то једно исто што и у нас, т. ј. да је тамо дан и ноћ као што и у нас.

Е, добро! А како је то: када земља иде около сунца

цѣлу годину дана, зашто не бива на њој цѣле године дан? одкуда ноћ?

Ниѕ ни то велико чудо. Узми лубеницу или лопту у руке и носи ѥ около свѣће: на њојзи ће бити свѣтло само с ѥдне стране, и то с оне стране, с ков ѥ свећа, а с друге биће тамно. Исто тако и земља! Ће ѥ свѣтло на њојзи тамо се рачуна дан, ће ѥ тамно — тамо ноћ.

То ѥ тако; али земља иде около сунца цѣлу годину, тако би ѥдна страна била цѣлу годину свѣтла, а друга цѣлу годину врачна; на ѥдноме мѣсту била би цѣлу годину ноћ, а на другоме дан!

Оно би тако и било, да се земља окреће само око сунца; али она се окреће іоште и около себе саме . . . . . .

Шта то ви рекосте?! Око себе саме? Зар се може ко окрећати около себе?

А зар се ти ниси никад вртио кад стоиш на ѥдној нози?

Па зар се и земља тако исто врти?

Тако исто.

Но како се могу та два посла на ѥданпут радити? кад се вртиш тада не можеш ићи унапред; а кад ћдеш унапред не можеш се вртити.

Зашто да се не може?! Ти си видио, како играю по нѣмачки или по польски?

А како да не, видио сам!

Па кад си видио треба да знаш, да играюћи двоѕ и двоѕ окрећу се око себе, али у то исто врѣме и иду унапред: дакле раде два посла окрећу се и око себе и около среде собе. —

(Продужиће се.)

Свечаност о явном испиту у Богословіи Српской у Банялуки.

У недељу 18. Іюния држан ѥ први испит у српской богословіи у Банялуки, кою ѥ лане 1. Октобра г. Василиѕ С. Пелагић одпочео, и кроз сву годину сам самцит све дужности учителя и уредителя одправляо предаваюћи у њој осам предмета, у коима су ученици врло добро успѣвали, што се највише може приписати озбильном и ревностном толкованю и простом обяшняваню учителя, и нѣговом отачаском с њима посту-

паню. С' тога и на испиту овом говорили су ученици, не брзоплетно и што но веле ђачки, него свестно с разсуђењем као оно учитељи што се на збору свом разговараю и поучаваю.

Недељом и свецем држе се испити за то што у те дане народ после службе Божие, коя се тамо веома рано свршуе, у безпослености време проводећи, може без штете свое на испите доћи, и ту се користити; због тога су и предмети на испиту по реду предлагани, да би сви присутни могли науку слушаюћи примати и схватити.

На позив поменутог роголюбивог учителя скупило се, после излазка из цркве, до своих 150 отмењих банялучких православних становника у богословску школу, где су свуд унаоколо столови и клупе, као оно у позоришту понамештани били. Испит е траио пуна три сата, и слушаоци су све до свршетка с задовольством пазили й слушали, а по том пуни радости разишли се говорећи: „Озаке славе ние овде ни пре Косова било!"

Као што е о Светосавской свечаности у овом заводу држан занимљиви разговор*); тако су и на овом испиту два ученика по имену Душан й Владета госте приятно забављали простом своиом беседом, коя е у Банялуки са одобраваньем примљена, и кою ево саобштавамо, држећи, да и удаљним србльима неће бити неповольно овако што читати:

РАЗГОВОР ДУШАНА И ВЛАДЕТЕ.

Душан. Божя вам срећа славни зборе! помози вам Бог браћо србадио! а Бога ви, ни е ли ту ђегоћ и мой приятель Владета?

Владета. Бог ти срећу дао, брате Душане; овде сам; ево ме; добро нам дошло, здраво путовао, како си са здравльем?

Д. Болье те нашао Владета; добро сам у свему, хвала Христу; а како си ми ти, есили здраво и мирно сацелом твоиом врстном породицом?

В. Хвала Господу Богу, све е добро, мирно, за сад напредно и благоутешно; а ће си ти вере ти за толико? сви смо те се зажелили и врло нам е драго, што имадосмо срећу опет да те у здравлю и веселю у средини нашой видимо.

Д. Ето, мало сам прошао по свету, да видим и чуем штогоћ лиепога и полезнога, да би бар тако одаюћи по

*) види: Школ. Листи бр. 4. и 5. ове године.

свѣту скинуо завѣсу с' очију, кад нисам имао прилике скинути в учећи се у школи.

В. Па деде љубави ти твоје испричај нам штогођ: ђе си био, и шта си у страном свѣту видио? ми ћемо те радо слушати и срдачно ти зато благодарни бити.

Д. Оћу с' драге волѣ, мој драги брате србине Владета: прво и прво био сам у Београду, ђе сам млога свакојака добра и лѣпоте видио и чудно се, како в све оно могло за тако кратко врѣме учинити се: прекрасна варош, одлично украшена спрам свога ючерашњег почетка, прилична трговина, велики и дивни поредак, ревностно старање за обшту срећу, безконачна љубав ка светој слободи, подизање школа, уважење наука и радо подпомагање истих, међусобна братска љубав. и. т. д. Али између свега тога најмилије ми в било, кад виђо страота велико здание, највеће и најлѣпше у цѣлој вароши, кое се може са првим бечким и париским зданиями мѣрити, ђе на њему златним словима написано стои: „Миша Анастасијевић поклоња за науку и просвету своме отачаству.“ У томе зданию смештена в: Гимназија, трговачка школа, велика школа, то ће рећи свеучилиште, школа за учење музике, министарство просвете и црквени дѣла, народна библиотека, књижница, музеј, ђе се могу свакојаке знатности, старине, древности и драгоцѣности видити, пѣвачко друштво, вештачка школа, т. в. ђе се учи сликати, и в една веома велика, прекрасно украшена одаја, ђе се народ, кад в каква велика народна свечаност, скупља, и торжаство прославља. Ово здание стои, као што кажу близу 200,000 ћесарских дуката; ал зато народ свога добротвора, капетан Мишу, још за живота яко поштује и уважава. Слава му и од нас! (громко: живио!)

В. Чудно ли нас обрадова брате, над нам каза за то благородно дѣло капетан Мише, кои в своме српском народу толико велико добра учинио, као што в учинио славни незаборављени добротвор српства Сава Текелија у Аустриской Србији, као и његови послѣдователји и честити србљи: Јовановић, Нака, Српински, Миланковић, Владика Платон, и Коларац у Београду, кои вѣчан спомен оставише докле траје српског имена, Бог би милостиви дао брате Душане! да и остали имућни Срби њиовим благородним и добротворним путем пођу, да тиме име своје овѣковѣче и српство подпомогну.

Д. Далѣ из Београда, брате Владета, одем я преко Новог Сада и Пеште у Беч. И ту сам ти брате читава чудеса видио. Боже мой драги! каква ли є овде чистоћа и поредак, красота и лѣпота; какви ли великолѣпни дворацы и трокатни и іошт већи здания имаде; какве ли се туде велике науке уче: лекарске, воинычке, богословске, филозофске, трговачке и многе друге. Кад погледиш силну трговину бечку, многобройне фабрике и магазине, у коима се милионима ствари израђуе, ков се по цѣломе свѣту купую и продаю, и кад бациш поглед на њиове трговце, господу и званичнике, а особито, кад видиш врстни и трудолюбиви народ сеоски, кои се, као и варошани непрестано у послу и раду налази, помислио би да су ови радионица, нѣмци, не само комшие, него и рођена браћа енглезима, кои своіом силном трговином цео свѣт претекоше, кои своим лађама и градим галиама сва светска мора обиграше и обигравају, распространяваюћи свою трговину по свима краевима земнога круга.

В. Добро брате Душане; ал кажи ми: вси ли ти испитао и дознао одаюћи по свѣту макар ков стране: Да ли би ми Срби могли тако способни за науку, радиност, вештину и трговину бити, као што су ти споменути и остали европски народи? И да ли би се српски дух и српска памет с њима мѣрити могла?

Д. Да шта мислиш брате Владета! Да смо се ми Срби с њима заедно почели развияти и просвећивати, и да смо у онаквом државном стању и политичним околностима били, као ови речени и други европски народи, ми заиста баш неби иза њих ничему изостали; но шта више, може бити да би многе у нечем куд камо претекли.

В. А почему ти то тако судиш Душане?

Д. Ево почему: погледай на истоку нашу прекодринску браћу, малу кнежевину Србію, кои до ючер ниє ништа имала, ни значила; а данас, осим свега осталог, погледай само толике основне школе, женске мале и велике школе, гимназие и полугимназие, реалке, трговачку и велику школу т. є. свеучилиште, воену академію, богословію и. т. д. А кад би ми почели се развияти таман у оно врѣме, кад су Немци, Енглези и Французи почели, ми би данас питали њих: ко дрма жешће науком и трговином, ми или они?

В. Истина є права, да є тако драги мой србине Душане! Я и ако нисам као ти путовао по свѣту и очима моіима ви-

дио све оно што си ти, али и опет знам један прекрасан примѣр, да ми Срби ако нисмо од природе паметнији и даровитији од њих, заиста баш нисмо ни глупљи. Ер наш, човек србин, оде у Беч и научи нѣмачки и француски језик за годину или за две дана, а Немац или Француз дође међу србе и живи с' њима по 10—15 година на опет неможе правилно чисто српски говорити. Друго, Грци, Јевреји и синови други народа дођу међу немце и француске и постану међу њима милионери као што је барон Сина у Бечу родом Грк, и Родшилд у Паризу родом Јевреин; а међу нас исти ти народи долазе, и не само, што не могу више нас у трговини стати, него што више врло се редко догађа да се они с нама и успоредити могу. А то ће рећи, да смо ми Срби вреднији за трговину, него ли и сами остали европски народи. Напослѣдку имали каквог преимућства међу србима над осталим западним европским народима, то ће нас најболѣ увѣрити, достојанство наших народних пѣсама и пословица, ков су најјаснији изјав и сведок српског Гения. А кад би ми још били научени као што су други народи онда их се ми Срби ни учему стидили неби! — А куд си ти далѣ отишо Душане?

(Продужиће се.)

Сличан одговор.

Две селянке дођу у варош и замоле неког дебелог господина да им каже, где је Успенска црква. „Шта ћете у цркви“ смешећи се запита их дебелко. Чудно питанѣ — одговори старија селянка — ми смо раде нѣи у цркву, да се Богу помолимо!“ То је права дангубица — продужи дебелко: — видите како сам ја здрав и дебео, а никад нејдем у цркву.“ „Томе се ниje чинало чудити, — одговори млађа селянка, — у моега отца код куће има један бравац, кои је много дебља и ранѣнији од вас, а ниje ни он још никада у цркви био, нит се Богу молио.

Издаје и уређује Никола Ђ. Вукићевић.

Брзотиском Андрије Вагнера и друга.

Бр. 19 и 20. **ПРИЯТЕЉ** Год. II.

СРБСКЕ МЛАДЕЖИ.

Додатак Школског Листа.

I. ИГРЕ И ЗАБАВЕ

ЗА РАЗВИЈАЊЕ ТЕЛЕСНИ И ДУШЕВНИ СНАГА.

Црвену ружу у белу претворити.

(Физикална игра.)

Поклопи црвену ружу лонцем, и под њиме сагори шипку сумпора или неколико палидрваца. Тим ће се накупити око руже сумпорова кйселина, коя се по загушљивом задаю лако познає, а од те киселине ружа ће побелити. На овай начин можеш своим гостима у врту на велико удивленѣ њихово показати белу ружу између црвених на єдном бокору. — Тако побелѣну ружу замочи у воду, па ће се одма у црвену претворити. Иначе ће уливом ваздуха тек после шест сати пређашню праву бою на ново добити.

Са овом игром можеш лепу шалу направити. Тако на пр. убели овако єдну румену ружицу, па є поклони своіой сестри с лонцем заєдно, и реци нека ю забрави у орман, а ключ нек код себе држи и после шест сати нека орман отвори, да види свою ружу. Знам да ће ти се сестра зачудити, кад опази да се бела ружа у црвену претворила.

Црвену боју у зелену претворити.

(Физикална игра.)

Скорашнѣ лишће ружино поли с мало чистог шпирта, па остави нека тако неколико дана постои, затим кани у ову

течност неколико капи разлучавке (шатвосера), пак ће поцрвенити; потом успи стрешовог уља (вайнштайн-олаа), па ће црвена течност позеленити. Напоследку успи у нутра размућене галице (гвозденога витриола), па ће поцрнити.

Рачунске задаће.

1. По смрти неког винара трговца остану 3 сина и 21 буре вина, и то: 7 пуних буради, 7 наполу пуних, и 7 празних; и треба ово тако да поделе, да сваки добие єднако вина и єднако буради, али да вино непретачу. Како ће поделити?

2. Неки школски надзиратель обилазећи школу затицаше увек више мушке деце него женске, ма да у месту више женске деце за школу беяше. Єдаред нађе 75 свега, а женске беше са 11 манђ него мушке, колико дакле беше мушке, а колико женске?

3. Три девојчице одиесу заедно у варош јабука на продаю: 1-а 27 комада, 2-а 29 комада, а 3-а 33 комада. Све три продавале су єдном ценом, а кад су продале и свака своє новце пребројиле а оно у све три єднако новаца. Како є то? (Продужиће се).

II. НАУКЕ.

Єсења песма.

(по немачком.)

Нестало яке жеге,
Већ сунчева слаби сила;
Ветар хуји, непогода
Шири своя бурна крила.

Умукнула є' буйна песма
Дивни польски певачица,
Ма іош гдегде видети є
Мала ята ласта вица,

Кое знаю ладни ветар,
Ладни ветар са севера,
Што нас зимом и ладноћом
Угостити скоро смера,

Па се купе да одлете,
Да одлете оном краю,
Где за зиму и ладноћу
Нити памте, нити знаю.

Где и сада сунце сиє
Из све силе свога жара; —
Тамо лете, да полазе
Своя мила места стара.

О, када би и я мога'
С њима тамо полетети.
Видео би дивног рая
Видео би места свети!

Но стишай се душо моя,
Єр кад буде божя воля:
Отићићеш с' овог света,
А у места лепша, боля!

Стигне ли ти веку зима,
Огласи л' те єка звона:
Стићеш месту, гдено цвета
Лепшим цвећем васиона! —

Из „Венца“

Ст. Л. Милашиновић.

Дроњци.

(Басна.)

Познате се на ћубрету дроњци, ко је од ког бољи, па их стаде вика грђа него оно цигана. Ланени дроњци повикаше на памучне, и вунени на кудељне, али прво повика свилени на кучинявога. Ту ти не беше изнашања своих вредности, већ само туђих мана. Не тражите ти они судије; сваки свој судија беше. Ти си овакви, ти онаки: и рита, и дртина, и отрцаница, и какви их не беше, шта га ту грдних речи паде, да их по свима циганима купиш, неби их онаких нашао, најгрђе падаху од свиленог и од кучинявога. До луше, да є кучиняви груб, и да одере свиленога, где год се очеше о њега, то є истина; али богме и онај, ма да є од господска рода, пружи язик, као да є одпао од цигана, па онако му ни онај адраповац не оста дужан: шта ти спања, спања ил просак, овде є све єдно, овде си дроњак као и ја, и ниси ни у длаку бољи од мене. — Ал какви их дроњака међу људма има, сами би се дроњци застидили од њих! —

Аристид.

(Г. 480. пре Хр.)

За време грчко-персијских ратова прослави се Аристид као єдан од најзнатніих мужева. Рођен од племените атинске породице одликоваше се како љубављу свог оташтва и јунаштвом, тако и љубављу правде толико, да га сав народ па и сви доцніи векци прозваше „праведни Аристид.“ У бою на маратонском полю допоможе он највише те Грци разбише Персијанце. Он беше єдан од оних десет војвода, што већма љубећи своє оташтво нег свою славу први уступи Милкијаду врховну власт над војском. После ослобођења оташтва од душмана поживе Аристид у миру поштован од своих сагрђана као єдан од најврсніих људи. Али Темистоклес хтеде да буде први у држави, па само од Аристида зазирајући, стане на овога потварати, да иде за самовлашћу, те код онога лакоумнога, а сувише за своїом независношћу понешеног атинског народа дотера своим красноречивим опадањем дотле, да се сав народ диже, те Аристида на 10 година из оташтва прогна.

Ту се најболє види, како є речитост кадра оборити и поштење.

Сав народ стече се на суд. У ту гомилу уђе и Аристид. Уз њега стајаше неки прост грађанин, кои непознаваше Аристида, па како ни писати незнађаше, а он замоли Аристида,

да му на њгов црепић (коим гласове даваху) упише Аристидово име. Аристид га упита : а шта ти є учинио Аристид, да му о глави идеш ? Ништа, рече онај, и непознаєм га, него ми є противно, што сав свет само њга зове праведна. Аристид узме цреп и упише своє име. Већином гласова буде од своих сугрђана осуђен, да се прогна. Он остави своє оташтво молећи се Богу, да неда, да се оно покає за ово Али каиић дође брзо, и Атинци у невољи изпред битке на Саламису позову Аристида натраг. Врати се Аристид, па својим мудрим саветом подпомогне војводе, и окренут Темистоклесу рече : а од нас двоице видећемо сад, ко ће оташтву више добра да учини. Ту у следећим биткама показа се Аристид славним јунаком, и поживе у миру поштован и љубљен од своих сугрђана.

Колику веру сав народ у њму имађаше сведочи овај случај : кад Темистоклес начини план, како ће на непријатеља да воює, рекне народу, да є склопио план, врло пробитачан по народ, ал мора остати тајна, него да му даду кога, у ком највише вере имаю, па ће том открити. Народ изабере Аристида. Темистоклес открије намеру, да є рад непријатељске лађе да спали. Аристид се окрене народу па рече : намера є истина пробитачна, али ниє ни лепа ни праведна. Одма повиче сав народ : што ниє лепо ни праведно, неможе ни пробитачно бити, те одбаци Темистоклеву намеру.

Колико Аристид некористољубив и неподмитљив беше најболђ показує то, што он дуго година све оно големо државно благо под својом управом имађаше, па умре у великој старости, а у такој сиротињи, да га мораху о обштинском трошку сахранити, а њговима ћерима одредише мираз из државне касе. Све што иза њга оста, то є лепо име праведнога. На фалерском пристаништу подиже му народ споменик, ал најлепши и вечити начини он себи сам праведним делима својим.

Еуклид из Мегаре.

(Г. 400 пре Хр.)

Младић Еуклид беше родом из Мегаре мале єдне варошице близу Атине; но њму се већма допадаше, да живи у Атини него у свом рођеном месту само зато, да може овде што чешће онога мудрог учителя Сократа слушати. Єдаред се посвађаю па зарате Атинци и Мегарци, и Атинци запрете, да

ће сваког Мегарца погубити, ко се усуди ући у Атину. Ово беше за младог Еуклида врло тешка запрека, ер он ништа толико нелюбляше као слушати мудре Сократове науке; али за ово опет свој живот излагати и главу у торби носити учини му се мучно. Најпосле опет превлада любав науке, те неплашећи се од запреке предузе, да сваку ноћ у Атину долази. Свако вече по заходу сунца преоблачаше се он у женско руо, и тако долазаше из Мегаре у Атину, а то беше на два сата хода. У Атину у шавши иђаше право Сократову дому, па се ту до после поноћи бављаше, а пре зоре опет се у Мегару враћаше. Тако излагаше он опасности сваки дан живот свој, и не беше му мучно тай ход од четир сата сваку ноћ учинити, само да се наслуша Сократа и његових дивних наука, па да по томе научи, да и сам мудар буде и добар.

Иде ли сунце или неиде ?

(од А. Иванова, посрбио Ј. Лепава мостарац).

(Продуженѣ.)

Сад увиђам и сам, да ѳ могуће да се земля и около себе обрће, и да у исто време около сунца обилази. То ѳ на примѣр тако, као кад узмем жврк (зврк, чигра), па га завртим, а он се сам око себе врти, и уѳдно по соби бѣжи.

Да, да! дедер сад метни на патос свѣћу и нека играю, или нека се жврк врти око ње, то ће ти бити ко сунце и земля. Сунце стаяће, као свѣћа, на ѳдном мѣсту; а земля као жврк бѣжаће око њега; и осим тога, врти ће се жврк и око себе. А кад се он врти око себе, тада ће се освѣтльивати час ѳдна, час друга страна, елем на свакой страни биће час дан, час ноћ!

Доиста, тако ѳ! Тако ѳ исто и кад играю : ѳдаред ѳ господин плећима окренут свѣћи, ѳдаред госпоѣа; после тога опет он, а после опет она; тако се по 20 пута догаѣа, док обиграю сву собу. Сад знам, да ће у њих бити 20 дана и 20 ноћи, док обиграю ѳданпут собу. Ѳл тако ?

Да, да! Но док земля обиђе сунце, окрене се она то к сунцу, то од њега 365 пута; зато ће бити у нѣ 365 дана и 365 ноћи у ѳдной години. А док се она окрене около себе ѳданпут, треба іой не ѳдан минут, као што треба господину

и госпођи, кои играю, или жврку, него іой треба пуна 24 сата. Зато се у нас и рачуна у дану 24 сата, тако да є дан и ноћ све єдно, што п єдан обртай землѣ около саме себе.

Знам, знам, є и сад већ знам! А знатели шта се іоште врти исто тако, као земля?

А шта іоште? . . . Жврк, господин и госпођа, кад играю по нѣмачки.

Шта іоште?

Точак у колима, ниє л' тако

А шта іоште?

Не, немогу на друго да се сѣтим.

А новчић? Знате, кад, га зврцнем па се по столу окреће. . . . .

Тако, тако, имаш право: и треба да знаш, кад би на томе жврку, или на томе новчићу сѣдила мува, то би се њоой чинило, да се жврк нѣзин неврти, него да се свѣћа окреће, око ков она бѣжи саєдно с жврком. Када се жврк почне окретати свѣћи, онда се њоой чини, као да се раћа сунце; а кад се жврк почне одвраћати од свѣће, тада оно за ню заоди. То се исто чини нама на нашой земльи; нама се чини, да се сунце окреће око землѣ, а не земля око сунца. Па ово се не збива само са сунцем, а бива ево како: када путуєш веома брзо на лађи и гледаш попреко, то ти се чини, да ти неидеш, а као да иде брег, међутим он стои на єдном истом мѣсту. Сад знам да се свагда не може вѣровати очима. Тако є и са сунцем; не треба вѣровати да ізлази и залази, да се раћа и да сѣда.

Е браћо, да є ко виђео, како сам ко опарен излетио из собе од превелике радости! Господин мой вичe: почекай, почекай іоште єдну реч! Али сад ме већ лако неврати. Дай, мислим, да направим жврк, па да га одма завртим, нека се мени врти, као што се врти земля. Направим ти я жврк, прилѣпим му воском на страни муву, па ти га пустим. Жао ми є само што се он веома брзо окреће, тако да се ядной и жалостной моіой муви ништа ниє видило: ни колко є дана и ноћи било на нѣму, нит колко є година около свѣће нашарао! Док ми не дође куварица па ме увати за перчин: „видиш ти нѣга, рече ми, ће є он нашао посла! Немаш другога посла, шта ли?“

О, ово, тето, ниє прости жврк!

Да какав є то?

Ово є паметан, реко іой; овай се врти као земля, на нѣму бива, и дан и ноћ,

Видим, опет се њему нешто завртило у главу! Опет ће да буде округао!

Ниѕ да ћу бити округао, него нећу више ни престаяти. Я идем с Петром Алексиевићем у варош!

Ала си ти будала! да ти идеш у варош . . . . тамо ће те прва кола прегазити.

Па шта, тето, кола су лѣпа ствар: она раде два посла као и земля.

Е већ поче да бунца! покварише баш сасвим момче. —

Неколико дечіих честитака о имендану.

I.

Прими оче поздрав овай
Имендану твом
Бог ће с неба да те штити.
Своіом десницом.

II.

Я Вам желим добро свако
Од превишњег, — силног Бога,
И молим се: да овако
Доживите лета млога.

III.

Нек Вас Бог поживи
Јоште многа лета
Са тиме Вас данас
Душа моя срета.

IV.

И ако сам мала
Опет нешто знам,
Дан овай свечани
Я Вам честитам.

V.

Мой поздрав мали,
Мален ко я,
Две речи само
Казати зна,
Здравлѣ и срећу
Бог нек Вам да.

(Продужиће се.)

Разговор Душана и Владете,

(о испиту у Богословіи Банялучкой).

(Продуженѣ и свршетак.)

Душан. Из Беча кренем се и дођем на море у Хамбург, из кога се морем иде у Енглеску, Русію и у Америку; и ту ти видим, ђе сав народ ради, као мрав и трудољубива челица, као да ће йљаду година живити. Дао би Бог брате да и наш народ тако радити почне! Ту ти срећом нађем и єдног Американца из Невіорка поимену Џонсона.

Владета. Е фала преблагоме Творцу, што те є намѣрио на сина сѣверно подземне сѣдињене слободне браће; сигурно од њега си штогођ сасвим ново чуо; єр знам, добро, да славни Американци из слободних саединѣних држава, кад се међу собом, па и са странима састану и разговор поведу, прва им є рѣч о науки, школама, слободи, трговини, а редко се код њих говори о ковкаквим сплеткарињама, безпослицама, шепртљама и безобразним лакрдијама, што є само непоштеним невалалим људима, и злоћудним женама прилично; него као поштени и честити људи вазда зборе о срећи, поредку и благостаню своме домаћем, народном и државном.

Д. Тако є и било љубезни пријателю, и драги мой Србине Владета: Он ми причаше осему, како є код њих; али највише о томе, како међу њима напредує наука и народно обучаваньє; како є код сваког сѣверног Американца реч „наука и просвета“ тако важна, толико љубима и тако пунозначајна као реч „самог вишњег Бога.“ Ох! како ми драго и мило бѣше, мой сладки брате Владета, кад ми са поносом и гордошћу рече мой познаник Џонсон, да сваки американац тек онда осећа да є прави човек и грађанин, кад є научен и кад су му сва дѣца његова научена и васпитана; а стиди се и од Бога и од људи, кад му дѣте што мало знаде и кад бадава проводи драгоцѣно време, кое као брза рѣка пролази. Рече ми даль Џонсон: да сваки поштени Американац презире и нерадо гледа сваког оног из средине своє, кои нерадо дає и подпомаже науку и просвету народну, ту највећу пријателицу и савезницу сѣверних Американаца а трипут жешће презире, па шта више и ненавиди онога грађанина, кои би се усудио из глупости и неразумия свога роптати и говорити противу моћне науке и свете просвѣте, па шта више и из средине своє изключујога. А тако исто поступаю и са онима, кои због своє самоволѣ, мржње и осветe школе народноі просвети, напредку и благостаню; єр знаю да онай кои шкоди народу, шкоди и самой држави и царевини. Такви људи, говораше Џонсон, од стида и презреня поштених људи, несмию слободно у очи погледати ни самой дѣци американској. „Ми се утркуемо, — продужи іош даль с гордостию и поносито Џонсон, — ко ће више учинити добрих дѣла, и ко ће више уложити у фонд народне просвѣте. Код нас є найлепша найсветия и найпреча ствар народна школа и народна просвѣта, због чега врло радо богат и сирома, учен и простак пре-

половиће свој залогай у корист школе и науке; и то нас є учинило оно што смо.

В. Да, љубезни брате Душане, зато они и постадоше за 91 годину од свога ослобођења од енглезког робства, такав славан и честит народ, кои се са првим европским народима мѣрити и сравнити може, а у многим стварима, за тако кратко врѣме превазиђоше и претекоше све народе на цѣлом свѣту. Слава им! А какве су им школе, шта ти рече Душане тај познаник твој Џонсон?

Д. Говораше ми да су им школе велике, високе, простране, тврде и врло чисте, и у њима учитељи врло честити радини, ревностни а научени; и ни єдног минута, осим празника, непроводе у праздности и безпослицама, но єдинствено брину се, док су у том великом званию, о свом високом позиву и назначеню; єр тако су савестни и поштени, да трудом своим ране се и живу, а недаю рећи себи, да забадава єду лебац и зној народни. А и како неће бити у нас тако уређених школа и ваљаних учителя, говораше Џонсон, кад сваки наш општинар и грађанин са управитељима и надзирателма школа ревностно и врло радо у дружству по 5—6 њих сваког мѣсеца у школу отиду, и виде, како є у њој и около ње, а у врѣме школских часова уђу у школу и учтиво сѣдну у клупу или на друго ков одређено мѣсто, и внимателно по читав сат и више слушаю, шта предає учитель ученицима, каколи толкує и обяшњава науку; те тако ми дознаємо, како нам успѣва и напредує наш найдрагоцѣнији аманет, т. є. подпора и утѣха наше старости, стубови вѣре и закона и будући чланови државе и народа, упознамо из ближе, шта уче наша мила и драга дѣчица: синови, сродници и остали пријатељи и сународници. Тада ми општинари, кои се рачунамо и сматрамо као руководителји народа, том приликом упознамо се још болѣ с вредности и способности наших учителя, у чије руке предаємо сво наше благо, да га они науче, васпитаю и на праву стазу упуте; пак, пошто их добро познамо каквису, и шта су, по томе их оцѣнуємо, поштуємо, уважавамо и према њиновој способности народољубию и прилѣжном стараню плату одређуємо (Плата пак најстаријем учителю у главној основној школи у Сѣрној Америци износи 1600 талира годишнѣ, а сеоским учитељима плата є месечно по 50 талира;) а оне кои противно овоме раде казнимо т. є. из службе отпуштамо. Све ово чинимо ми Американци из саєдинѣних држава зато, што смо свест-

ни сами себе, и што врло добро знамо, да є учитель, ако є само онакав какав треба да є, за народ то, што орган за дисанѣ, и што сви знамо као свету истину, да су за државу и народ важнїи учитељи, него и сами министри, єр они бавећи се у народу познаю срце народно, желю и нужду нѣгову.“ — После свега тога нашег разговора, драги брате Владета, я пун радости и задовольства благодарим честитом Џонсону, опростим се и растанем с' њиме; и ево ме опет, у име Христа Спасителя, у нашой драгой и милой отачбини. Но кажи ми, молим те, какав є ово почитаєми сабор?

В. Данас нам є брате први испит у србској босанској Богословїи, коју смо прошле године првог Октобра, у име Божиє основали и одпочели; пак просветолюбиво обштество баиалучко дошло є видити и чути; како нам ова школа стои и како у њој мила дѣчица наша напредују, єр то се при испиту найлакше оцѣнити може.

Д. Па добро брате Владета, нек вам є сретно и дуговѣчно, нек вас Бог своїом моћном Десницом руководи, нека Он добротворе науке, правде и истине стократно награди, а злотворе, ако их имаде, на прави пут обрати, изведе и упути. Почните дакле, у име Христово, Бог вас свевишњи миловао!!

Грижа савести.

(Приповедка).

Баш тамо, где се два села с границом своих земаля разставляю, у сред шуме, догодило се єдне пролѣтне ноћи при байной месечини страховито дело. Неки човек клечаше на грудима другог мртвог човека. Црни облак обави бледо лице месеца; славуй престаде умилно пояти, када клечећи лежећег страдалника преврташе и све што при нѣму нађе себи узе, затим га баци себи на леђа и похита с њим недалеко жуборећем потоку, да га утопи. Но у том брзом ходу своме наєданпут застаде под мртвим телом. Месец се указао простирући своє тихе бледе зраке кроз гранѣ и чињаше се, као да любки зраци нѣгови туже и ядаю за покойником. У тай мах заори се труба поште књигоноше — — — а убици беше као да є мртвац на нѣгови леђи оживео и као да га гуши, те брзо баци терет и почне бегати; бегао є — бегао є далеко, далеко! Напоследку заустави се код рѣке єдне, те прислушки-

ваше. Све бијаше тихо и мирно, само таласи отицаху као да од убице побећи смераю; но он се све већма лютно што немогаше заметнути траг свог крвног дела. Похита натраг, тумараше тамо амо по брегу горе, доле; зној му є са чела капљао и учини му се као да су му сви чланци с окови стегнути. Свуд унаоколо беше пусто и немо, само где коя ноћна птица прелеташе тамо амо. Убица стане, те погледи на све стране; пође, и тек што корак два корачи у забуну падне; све є пред очима крв видио и држао є да му дрва, горе и долине пут препречую. Већ є зора почела просипати прве златне своє зраке; из доля и с брегова зачусе пуцањ бича а убица брзо стаде далѣ бежати.

Радини нађу мртво тело и однесу у оближнѣ село. На глави с десне стране мртвог тела видео се удар, као од оштрог камена. Дознати се није могло од куд' є био убивни страдалник; єр се никаква сведочба нашла није нити га є ико познати могао. Сутра дан ће страдалника саранити у гробљѣ, коє лежи покрай цркве на брегу и нуз коє каменити пут иде. Силни се народ стекао на укоп. Беше их и из оближњих села; сваки є хтео сажаленѣ и последню почаст бедноме страдалнику указати. Народ га є мирно без икаквог гласа само с оиђеним срцем пратио.

Пред црквеним вратима спусте носицой тело покойника и свештеник почне овако тужну беседу: „На путу си ти пао. Ко зна за чим ти є срдце тежило, коє ли є срдце за тобом чезнуло. Но, нека онай, кои све познає и све држи, мир и покой даде твоіой души! Као непознат си пао од непознате руке Нико незна од куд доће, куда ли путова; али Бог, кои зна одкуд си и куда си пошао, примио те є у вечно населѣ. Коє си вере био, коим си єзиком говорио, незнамо; ко ће у стању бити од немих уста на то одговора добити!“

„Подигните са мном ваше руке и говорите за мном што я говорио будем — рече Свештеник присуствуюћима. „Сви подижемо наше руке теби, свезнаюћи Творче! мислимо и држимо да су оне чисте од сваког злочинства. Овде у св. храму твоме припознаємо да смо невини од тог крвног дела. Правда є Божя вечита! Неоклевай! Неоклевай! ти, кои си твог брата убио! — Зар познаш да невидими мач над твоіом главом лебди, кои ће пасти на твою главу и тебе поразити. Врати се, покай се док є за времена! Ненагомилавай порок на порок; єр кад затруби труба правде Божиє.“ — — —

Сваком присуствујућем ронише се сузе низ образе од велѣ туге и жалости. Све тихо и мирно беше; — ал уѣдаред зачуе се с пута труба поштанска и у тај мах изкочи — из средине сабраног народа — млад ѣдан човек и падне пред ноге свештеникове вичући: „Я сам!“ — Пошто га подигоше, прйпозна, каюћи се за своѣ дело, како ѣ у возроши новце господара свога, код кога ѣ служио, потрошио; како ѣ тог непознатог напао и убио; како ѣ позадуго тамо амо тумарао; како су му руке дрктале кад их ѣ горе дигао и како га ѣ глас трубе смео и приморао да прйпозна.

Мирно без икаква гласа само са тугом у срцу врате се пратиоци с гробља и са сузним очима отиду дома.

Два човека на преки начин изгубише све радости земаљскога живота, ѣдан невино и без своѣ кривице као оно праведни Авель, а други као ядни братоубица по закону човечаске правде и по праведној пресуди земаљскога суда.

У Сомбору посрбио

Ј. Б. учитель.

Причест у тавници.

(Догађай из времена Диоклетияновог гоненя).

Има ѣдно здание у Риму, у коме су многи премногн исповѣдници вѣре Христове страшне муке претрпили; то ѣ здание мамертинска тавница, коя ѣ остала из незнабожачких времена до данас у цѣлости, као сведочба срдце параюћих призора што се у њой догађаху. Тавница ова сазидана ѣ у земльи од огромног комаѣа тврдога гранита, и била ѣ на два ката. У ню се спуштало кроз округле одушке, кроз коѣ ѣ и рана сужнима ношена, и кроз коѣ ѣ нешто мало светлости и ваздуха допирало у ово мрачно и страховито обиталиште. Сужньи у овой тавници, особито у долнѣм кату, много су се патити морали од нездравог ваздуха и смрада. Гдекои од ньих били су скучени у желѣзне карике што бияху у зиду утврђене, те нити су могли сести ни лећи, другима су само ноге биле у кладама а иначе могли су лежати и седити на голом сноду тавнице, кои беше посут оштрим кременѣм и цреповима од разбиених судова.

У овой тавници, кою сад описасмо, било ѣ 4 Октобра 302 године до сто християна разнога узраста, коѣ мушких, коѣ

женских. — Сви ови ймали су сутра дан изићи на борбу са звѣровима, или просто рећи, бачени бити дивљим и гладним звѣровима на растрзанѣ. Крвожедни народ и сам цар римски Максимиан присутствоваће на том безчовечном позоришту. — А знате шта су скривили сви ови сужњи пред лицем римскога суда и народа? Скривили су то, што су били прави християни, што су слободно и дрзновено признавали, да є Іисус Христос син Бога живога, и што се нису хтели поклонити поганичким идолима. —

Вече є било. Сужњи страдалници добро су знали да ће сутра земаљски живот у ужасним мукама окончати, али ипак међу њима владаше мир и свѣтла радост. Они пояху стихове из псалмова, кои доликоваху њиховом тадашњем положаю. Страдалци из горњѣга ката сачињаваху єдну певницу, а они из долињга другу, те тако поянћм єдни другима одговараху као што оно псалмопѣвац говори: „Бездна бездиѳ призиваетъ въ гласѣ хлакій твоихъ.“ (11, 8).

Жестоки незнабожци приправише о обштинском трошку господску вечеру страдалницима, вальда за то да се лавови и пантери, што их у тай мах гладом морише, не могу пожалити на римско гостопримество? Сродници и пријатељи сужњих дошли, бияху да их тѣше и да се с њима опросте, носећи собом к своим єдиновѣрним страдалницима болю и савршенію рану, од оне што им даваху незнабожци, а та є рана љубав християнска. Ко би хтѣо прави појам добити о християнским агапама (вечерама љубави християнске), тай би могао упознати ову у правом и савршеном виду у овой последньой предсмртной вечери светих мученика, окружених своіом браћом по вѣри и по крви. С' свѣтлом радошћу бесѣдоваху они са своима присним о свом непостидном упованю, о другом болѣм свѣту, и о надежди да ће се скоро с њима опет састати у обитељима Отца Небеснога. Гомила любопитних незнабожних Римљана окружаваше братску трапезу светих мученика, сматраюћи их с' жељом да би им на лицу опазили знаке туге и очаяня. Али страдалци наши бияху тако спокойна и свѣтла лица, као да ће сваки іошт стотину срећних година живити. Гледаоци особито упрли бияху очи на єдног прекрасног младића из знамените породице Римске, кои є такође међу осуђеницима био. Панкратиє, — тако се зваше тай младић, — опазивши да незнабожци на њега с' особитом радозналошћу погледаю, окрене се њима па им рекне: „Браћо моя! Зар вам није доста на-

ших сутрашњих страдања; што узмућујете још данас вашим искушавањем наш унутрашњи покој? Ал кад је тако, а ви сматрајте само пажљиво црте наших лица, да их незаборавите у дан последњег суда. Речи младићеве застиде љубопитне Римљане, и они се мало помало стану разилазити, — ал многима од њи остадоше оне на срдцу, — те и сами са ових речи посташе доцније христијанима.

У то време кад су незнабожци ранили тела мученичка зарад тога, да сутра дан њима почасте дивље зрелове, св. црква, љубвеобилна мати страдалаца, справљала им је другу далеко вишу и болу вечеру. У једном подземном храму (базилики) међу гробницама успувших христијана, стари пресвитер Дионисије свршивао је Божаствену Таину тела и крви Господње, да се њоме укрепе војни христови на последњу смртну борбу. Свршивши службу побожни свештеник окрене се народу, тражећи човека, коме би могао поверити, да ово драгоцено благо однесе у мамертинску тавницу. Из средине присутствујућих изиђе Тарцизије, дечко од 12 година, и клекнув на колена пружи руке молећи пресвитера, да му повери ово велико дело. Зачуђени ал и обрадовани дрзновењем дечка овог старац рекне му: „ти си још врло млад дете моје; ово велико дело превазилази твоју снагу; ти још незнаш колико опасности теби предстоји на том твом путу.“

„Знам ја врло добро, Отче мој! Али моја младост служиће ми за најболу обрану.“

Добри свештеник једнако се бојао поверити детету Божаствено Тело; али поновљена молба Тарцизијева, његово клечање, његова необична красота, која га чињаше налик на молећег се Божијег анђела, — све то поколеба нерешимост старчеву, и он завивши свету Таину у два чиста убрусца, преда ју дечку говорећи: „Дете моје; ја се прикланам на твоју молбу. Срдце моје, каже ми, да ћеш ти сачувати ово неоцењимо благо што ти сад поверавам. Но сети се сине мој, да ти је нуждно јако на опрезу бити, и избегавај многољудне улице. Иди с' миром. Нека те Бог чува!

Радост обасја прекрасно лице Тарцизијево. Положивши поверено себи сакровиште под пазухо, и придржаваући га обадвема рукама, упути се он преко отдаљених и на страни стоећих сокака к мамертинској тавници, недаући' од себе нинајманега гласа, и помњиво прислушкиваући сваки и најманьи шапат. На краю једног сокачића, из ког се улазило на простор

(пияцу) што є близо мамертинске тавнице, наиђе побожни дечко на своје вршњаке, који изишавши из школе, ту се сиграху. Несташна дјеца, чим опазе Тарцизија, обколе га и понуде да се с' њима сигра. Он им одговори да неможе, єр има важна посла што се одма неотложно свршити мора. Несташна дјеца ни су хтела знати за нєгов посао него га єднако нападаху, а єдан између њих опазивши да Тарцизије нешто носи, рекне му: „вальда носиш коме писмо Тарцизије; дај га мени, я ћу га чувати док се ти сиграш.“

Не, ни пошто, одговори Тарцизије, и погледа на небо молећи се у себи Богу.

„А, кад се ти тако боиш, то мора да нешто важно код себе имаш. Дај да видим шта є!“

С' овима речма пружи онай несташко руку да отме од Тарцизија оно, што овай под пазухом ношаше. Бѣдно дѣте са очайним усилиєм трудило се да недопусти несташку дотакнут се Светиње. Заподене се међу њима очайна борба. Противник Тарцизиев био є већи и ячи, али Тарцизије, знаюћи шта брани, бранио се храбро и одважно, те га противник неможе савладати. — Гомила радозналог народа изкупи се унаоколо, и из гомиле те єдан груби плебеј (простак), узнавши зашто се Тарцизије брани, шкрипећи зубима повиче: „то мора да є християнин, — који носи своје тайне.

Ове рѣчи магичком снагом подѣйствују на глупе гледаоце. Они стану несрећног Тарцизија батинама песницама и блатом тући. Но он као да неосећаше ни найманє бола од ударака, погледаше на небо, и крѣпко држаше на грудма своје сокровиште. На то єдан из гомиле, — големи месар, — удари бѣдног дѣчка песницом по глави тако яко, да овай обнезнанѣн падне на землю. Крвожедна гомила гледалаца подигне веселу вику, а безчовѣчни месар прикучи се к Тарцизију, да му руке с груди разстави и да извади што є тамо било сакривено. У тай мах снажна нека мишица даде светокрадцу такав удар, да се сместа стропошта колики є дуг био уз своју жртву. То є био државни воин огромног узраста и херкулове снаге, који узме одма на руке єдва дишућег дѣчка и понесе са собом. Светина познавши у смѣлом воину єдног од знатних официра царске гарде, с' почитанѣм разступи се пред њим, те се тако он могао на страну удалити носећи Тарцизија.

Кад се Тарцизије осети на руку вѣрнога воина, тешко

уздане и почне брижљиво сматрати лице свога избавителя немогући га одма познати.

„Буди спокоян Тарцизије рече му познати глас, ти си у вѣрним рукама; живот є твој изван опасности.“

„Ах није Квадрате! Живот се мој завршује, али се небрини за нѣга, већ сачувај божаствене тајне, што су на моим грудма; я сам их носио у тавницу нашој браћи.“

Добро дѣте моє, небрини се рекне тронути Квадрат, коме є оно што на рукама држаше сад іошт драгоцѣније постало, єр то бияше не само жртва пройског самоодреченя, не само тѣло мученика, него сам Господ и Владика мученички. — Изударана, али іошт прекрасна глава дѣтиня приклони се к' мужественим, прсима воина, али руке осташе као и пре сложене на грудма. — Квадрат чисто летећи однесе свою драгоцѣну ношу у катакомбе (под земне храмове с' гробницама првих християна). Нитко га несмѣде на путу зауставити.

Сузе облію лице старога Дионисия, кад вѣрни воин донесе у подземни храм бездушно већ тѣло блаженога отрока, на коєга грудима под рукама унакрст сложенима нађоше цѣле и невредиме божаствене Даре. Сви присутствујући жалостиво плакаху и дубоко тронути, с пристойном почашћу сахране свештене останке блаженога мученика – младенца у гробници Калистовој. Папа Дамас (384 год.) даде доцније изрезати на мраморној дасци, што покриваше гробницу честитог дѣчка, овай надпис:

„Tarcisium sanctum Christi sacramenta gerentem,
Cum malesana manus peteret vulgare profanis,
Ipse animam potius voluit emittere caesus,
Prodere quam canibus rabidis coelestiamembra.“

то єст Свети Тарцизије носио є Христове Тајне; незнабожци хтедоше осврнити их нечастивим рукама; ал он пре є волио под њиховим ударцима испустити душу, него псима бесним издати Тѣло Христово.

(Продужиће се).

Издає и уређує Никола Ђ. Вукићевић.

Брзотиском Андрије Вагнера.

Бр. 21 и 22. **ПРИЯТЕЉ** Год. II.

СРБСКЕ МЛАДЕЖИ.

Додатак Школског Листа.

I. ИГРЕ И ЗАБАВЕ

ЗА РАЗВИЈАЊЕ ТЕЛЕСНИ И ДУШЕВНИ СНАГА.

Бацанѣ обруча.

(Гимнастична игра за женску децу).

За ову требаю мали обручеви или венчићи, и лопарице или штапићи. Обручеви се обавию разнобојним везицама (пантљикама); најболѣ в узети везице од народних боя, а лопарице се узимаю с прста дебеле.

Бацанѣ обруча предузима се на пространом полю. Друштво се понамешта у наоколо, тако да єдна сиграчица од друге на десет корачая одстои. Игра се састои у том, да єдна девојчица лопарицом своіом завитла обруч кроз ваздух тако, да се овай у виду полукруга спушта пред другарицу, коя до нѣ с десна стои. Ова другарица смотрено дочека обруч на свою лопарицу и завитла га одма далѣ, и то се тако ради, док се коло много пута необреди.

Што више има обручева, тим лепше игра изгледа. Најзгоднїе в узети полак толико обручева колко в сиграчица.

Кад се хоће обруч да завитла, ваља га држати оздо између, палца и кажипрста леве руке, коя се мало у вис подигне; лопарица се држи у десној руци и вршак іой се подметне изнутра под горню страну обруча. Пошто се тако удеси онда сиграчица прсте леве руке брзо растави, а десном обруч кроз ваздух завитла и другарици га своіой пошлѣ. —

Водовод.

(Физикална игра.)

Узми пет неједнаких чаша и поређај их једну до друге тако, да је прва највећа, друга мало мања, трећа још мања, а последња најмања. Ону највећу напуни водом и замочи у њу до дна један крај подуже вунене пантљике, па онда ту пантљику разреди по свима другим празним чашама тако, да свакој до дна допре. Вода ће се из пуне чаше кроз пантљику прелити у све остале.

Рачунске задаће.

(Продужено)

4. Нека пиларица донесе на продају ја, и прода најпре полу од свега и још ½; после прода од преосталих полу и још ½; и трећи и четврти пут прода увек од преосталих полу и увек још по ½, најпосле још остане још 1, колико је имала свега?

5. Неки газда имао 1008 комада оваца, и имао 12 обора, тако, да је у сваки по 2 овце више стати могло него у други, колико је стало оваца у први обор, а колико у остале, док су све стале?

6. Упитан неки месар, колико је прошле јесени потрошио оваца одговори: од чопора што сам купио потрошио сам најпре полу и још 1½, после сам од преосталих потрошио опет полу и још 1½, тако сам и на трећи и четврти мах потрошио увек од преосталих полу и још по 1½, најпосле ми остала 1, погоди колико сам имао.

7. Маша, Миша и Моша опазе на столу неколико новчића; на то ће рећи Маша: ја имам двапут толико; Миша рекне: а ја имам трипут више од тебе; њему рекне Моша: а ја имам четир пута више од тебе. Сви скупа имали су 160 новчића. Ко ће погодити, колико су видели на столу?

8. Упитан неки љубитељ голубова, колико их свега има, одговори: кад би их имао још толико, и још ½, и још ¼ толико, и још 5, онда би их свега било 160. погоди колико имам?

9. Неки чобанин имађаше велико стадо оваца, ал мање од 700. Кад их је пуштао из обора по 2, преостала је 1, кад је пуштао по 3, опет је преостајала 1, исто је тако преостајала 1, кад их је пуштао по 4, 5, 6, само кад их је пуштао по 7 неостајаше ни 1. Колико је имао?

10. Запитан неки управитељ глумаца колико има глумаца, а колико глумица одговори: имам глумаца колико и глумица, али кад приброим и себе у глумце, онда има свака глумица двапут више уза се глумаца него глумица, погоди колико нас је?

11. Њих 20 договоре се да изађу у шуму да се провеселе, и даду скупа 20 фр. на то, и то: сваки муж даде по 2 фр. свака жена по 1 фр. а девојке по ½ фр. Колико је било мужева, колико жена, а колико девојака?

12. Овај врт са 4 орова дрвета на среди и 8 јабука унаоколо има да се подели на 4 брата тако, да сваки добије једнаки део врта и да сваком допадне по 1 орах и по 2 јабуке, како ће се поделити?

13. Овај комад земље са све 4 стране једнаке и ових 10 трешњевих дрва има да подели отац и четири сина, тако да отац добије четврти део и 2 дрвета, а њих четворо деце једнаке делове и сваки по 2 дрвета; како ће поделити.

14 Од ових 6 једнаких четверокута да се збришу 5 линија, па да остану 3 четверокута. Како ће се учинити?

15. Неки крчмар добије 11 гостију на конак, а имао је само 10 постеља и опет се обкладио, да ће на то десет постеља њих све 11 тако полегати, да ће сваки за се постељу имати. Како је ово извео? *)

II. НАУКЕ.

Моли се Богу!...

Моли се Богу мирно дете,
Свакога јутра, вечери сваке;
Ил' био болан, или био здрав,
Сећај се Бога тренути сваке!

Прођеш ли мимо часнога крста,
Сети се одма Исуса Христа,
Што је свој живот за тебе дао,
Наследне грехе са људи спрао.

У Руми.

У цркву ходи па скромно слушај,
У срдце слажи, речице свете,
Па ће ти Господ здрављице дати.

Да лако учиш, весео будеш; —
Моли се Богу мирно дете!
Само ћеш тако срећан постати!

Ст. Л. Милашиновић.

Лис и петао.

(Басна).

Чуо гладан лис петла да пева, па одма трч тамо. Ал јест, петао на дрвету. Овде морам опет употребити лукавство, помисли лис, па рече: тако ти Бога синовче, како ти пада на ум, на овој гичи зими певати. Ја предказујем дан, рече петао. Шта, учиш се лисица зачуђена, дан предказујеш, зар си ти пророк, та није ли ово мрка ноћ.

*) Решење на рачунске задатке из прошлог, и овог броја изићи ће у последњем броју овога Листа.

Єсте, рече петo, ал ми већ напред осећамо дан. О чуда, викне лис, та то є само пророцима дано! Петo поче поново певати, а лис почне око дрвета играти. Зашто играш упита петo. Од радости, рече лис, о петлу! та ти си прави цар међу птицама, летиш као лак лептир, поеш као монастирски певац, предказујеш шта ће да буде, па да се не радујем гледећи пророка! о да би само достојан био увек узате бити; та ходи мало ближе, да те боље видим, и ако допустиш, да целивам, да се могу похвалити код своих, да сам целивао главу цара и пророка. Допадне се петлу хвала, те сиђе, а лис га ухвати, па рече: е мој петлу! жалостно ти твоє пророштво, кад не умеш ни то предвидити, шта ће с тобом да буде, — Чувај се од варалице! Та кад најслађе дивани, онда ти о глави ради.

Ф О К И О Н.

(г. 300 пре Хр.)

Рођен у Атини од простих родитеља, подиже се Фокион својим изврсним владањем и љубављу своєга оташтва до првога државника. Он беше славан грчки војвода. У 45 битака предвођаше он свој народ и одржа славне битке над непријатељима своєга оташтва. Али још већма познат беше и слављен са свог неприкорног живота тако, да само он доби придевак „поштени Фокион.“ Поред свију својих великих заслуга за свој народ оста он сиромашан, што мога бити најбогатији. Єдаред му донесу посланици од онога славнога маћедонскога краља Филипа много благо на поклон. Фокион их упита: Зашто између толиких Атињана шаље баш мени Филип толико на поклон благо. Єр тебе єднога држи, да си човек поштен и врстан, рекоше посланици. Фокион одмахнувши руком на благо рече: па зашто неће Филип, да я и останем таки. Посланици навале на њега, да прими дар за љубав своє деце, и да их не оставља у сиротињи. Фокион одговори: ако буду на мене, онда ће моє мало имање, што држи мене одржати и њих; ако ли не буду на мене, зар на мој рачун да проспу у раскошу и у неваљалству, а замном да се довека прича, да сам примио мита од Маћедонаца. Ни овим се не даше посланици одбити, већ изађу за њим у његов дворац, па се стану још већма чудити простоти и сиротињи. Ту нађу Фокионову жену, де сама леб меси, а њега гледаху, како сам себи са извора воду за пиће вади. Одма стану још већма навaљивати, да прими дар говорећи му: срамота є, да ти као приятель Филипов живиш у такој сиротињи. У тај мах проће испред куће

нѣгове неки сиромашак, што само єдну стару аљину на себи имађаше. Фокион пружи прст на тога и упита посланика: држите ли мене за горега него што є тай? Боже сачувай, рекоше ови. Па є задоволяи, а манѣ има него я, рече Фокион, я би се морао стидити, кад имаюћи више од нѣга, не би био задоволяи са своим, отуда видите, да ми ниє нужде примати туђе.

Поред све ове врности и поред оних небројних заслуга за своє оташтво као државник и као војвода стаће опет светина викати на нѣга и то под старост нѣгову, те га старца од 80 година осуде на смрт. Он се мирно преда. Кад га поведоше на губиште, викне єдан од нѣгових приятеля: ниє право! а Фокион мирно одговори: али ниє ни необично, тако є њих гомила поштених люди у Атини прошло. Одма после нѣгове смрти увидеше сви велику неправду, што є учињене, те све тужитељ Фокионове похватаю и потуку, а Фокиону дигоше красан споменик, али найвећи споменик остави он потомству своим мишленѣм, те се и данас као найверснїи спомиње.

Дамон и Финтия.

(г. 380 пре Хр.)

Дамон и Финтия били су два верна друга, кои стоє и данас као образац верности. Они живеше у Сицилиїи око 380 г. пре Хр. Ту владаху тада грозни господари, између коих найгори беше неки Дионисиє, кои многе невине люде погуби, а само из страа, што сам у себи стрепљяше за многа зла дела, што их почини. Та зла изађоше толика, да их већ више не мога народ трпети. Тада, а у очайности за своим оташтвом одваже се и ова оба друга на зло, што га данас хришћанину закон као найвеће безбожство закрањує, одваже се, да опросте своє оташтво од така крвника, да га убию. Ово крвно дело прими на себе Финтия, али несрећно, ер пре тога буде издан и ухваћен. Не страшећи се призна пред судом свою намеру. Дионисиє заповеди, да га погубе. Он замоли само за єдну милост; само на три дана, да га пусте, да свою саморану сестру смести а међутим ће ставити другога у замену. Тиран Дионисиє држећи за неможно, да ће ко за нѣга на смрт осуђена главом добар стати, ни да ће он на смрт осуђени доиста се на

смрт вратити, ако га само пусте, те љубопитан, какав ће томе крај бити, допусти да иде. Дамон и не сумњаюћи, да се неће Финтија вратити, чим сестру смести, уђе мирно у тамницу, а осуђени Финтија оде дома. Сви се грађани зачуде на ову веру Дамона. Прође два дана, а Финтиє нема; прође и пола трећега, а онога нема. Оста још два сата, па онда на губиште. Сви грађани стрепљаху за овог верног друга. Прођу и та два сата, и сав народ стане клети Финтију, да є друга свог изневерио. Поведу Дамона на губиште, и он иђаше мирно, да погине за друга свог, тврдо држећи, да нић Финтиє крив ако не дође, већ да се ма шта друго с њим догодити морало. Већ беше и крст подигнут, на ком имађаше Дамон умрети. Сад народ плакаше за њим. На єдаред зачуе се нека вика. Из далека се опази облак од прашине. Из те прашине искочи Финтија, и вичући: я сам кривац! паде као без душе Дамону око врата. Заплака се сав народ, єр така случаја од верности нико још не доживе. Сам тиран Дионисиє буде тим толико коснут, да обоицу опрости, те у радосном клику од народа буду обоица од своих суграђана унешени у град.

Повластица великог Александра Славянском народу.

Ми Александер, Филипа краља Македонског син, представни монархиє пастир, Грчкога царства основатель, Јупитера великога син, преко Нактабана проглашени собесѣдник Брахмана, погађач дрва, сунца и месеца, Персиє и Мидиє краљ. Господар света од исхода сунца до запада, от југа до сѣвера. Светлом славенском роду и нѣговом єзику милост, мир и поздрав от нас и от наших у владаню света наслѣдника. Будући да сте нам свагда у вѣрности истинити, у оружию храбри, ратоборни и крепки нам помоћници били, зато даємо и поднашамо вам свободно и то за навек целу пространост землѣ от сѣвера па до южнога краја Италиє, тако, да тамо ником остати, обитавати или станитисе, окром вас, свободно небуде; и ако би тко други тамо заоставши нашао се, нека вам буде слуга, и нѣгови потомци вашим потомцима, нека булу слуге. Дано у вароши нашой од нас, над великом рѣком Нилом основаной Александріи, лѣта дванајстог Богинѣ Минер-

ве. Сведоци ове ствари єсу наш домашни оружне-борац (athleta) и други єданаист князева, ков ми, без потомства умируħи, за наше и за целог света наслѣднике оставлямо. (Introductio in Art. Diplomaticam Mart. Schvartner professoris anni 1790. pag. 319.)

Саобштио П. Римски,
парох С. Андрейски, и местни школе управитель.

Пустиньик.

(Алигория).

Єдан младиħ сретне у путу пустиньика, са до пояса седом брадом, и кньигом у руци, из ков є пажльиво читао. Младиħ заустави га, и дубоко му се поклони. Пустиньик поздрави га тако племенитим и љубким погледом, да є младиħ зажелео, да га мало задржи, запита га дакле какву чита кньигу? „Ово є кньига судбине,“ рекне пустиньик, „еда ли би рад био што читати из нѣ?“ пружи му на то кньигу, а младиħ, ма да є знао више єзика и читати и говорити, ниє ни єдно писме познао у ньойзи; а тим тек постане љубопитан.

„Видим да се лютиш“ рекне му старац.

„Како не; а вальда и узрока имам“ отговори младиħ.

„Ако ħеш допустити да ти се придружим“ настави чича, можда ħу ти бити от користи. Єр я имам обичай да блажим душе несреħника.“

Младиħ покаже се да поштує високо чувене речи, У путованю наслушао се от старца небесне мудрости. Старац говорио му є о судбини, о слабости човека, о добродетельи, о пороцима, и то тако живо, и тако краснореčиво, да є младиħа сасвим очарао и себи приволео; овай га є приклињао да га не мане.

„И я тебе за то молим“ продужи старац, „па де закуни се, да нећеш ме напустити, за неколико дана, ма шта я радио. Младиħ закуне се, и пођу заєдно далѣ.

Кад є седало сунце, а наша обадва путника дођу до єднога сувише лепога дворца. Пустиньик замоли за ноħиште за себе и за младиħа. Вратар, кой є изгледао као неки велики господин, уведе их обоицу унутра, покаже их старешини, а овай их проведе кроз све велелепне дворане самога господара дворца. Добию места на дольном краю господарове

трапезе, ал господар није их ни једнога погледа удостоио; ипак зато све што је пред друге изнешено било и редко и укусно, то је и пред њи. Напоследку пруже им са смарагдима и рубинима украшени лењи, да се оперу; отведу их затим у лепу дворану да спаваю, а кад је свануло, даде им момак један дукат и крену се даље.

„Види се, да је господар овога дворца милостив човек, макар да је мало горд“ проговори младић, „у гостопримству је племенит,“ ово рекавши примети, да пустиник носи неку отворену, али пуну торбу о себи; у торби спази онај богати лењи, којега је, на сваки начин украсти морао. Одма споменути му шта о том — није се усудио, али се нашао у големом чуду.

Око подне стане пустиньак пред малени врати једне кућице, у којој је богати неки тврдица живео. Замоли стана за кои часак; стари неки и издрпани слуга прими га сурово, и пусти га заједно са другарем у двор, где им пруже неколико иструлих маслинака, тврда леба и покваренога пива. Пустиньак је тако задовољно јео и пио, као што је и дан пре вечерао; па онда окренув се слуги, кои је позора имао, да што неукраду, и журно их да иду — даде му дукат, којега је синоћ сам добио, благодари му на доброти, и замоли га, да га отведе господару, да се с њим мало поразговорй.

Слуга уплашрен, отведе обадва странца унутра. „Милостиви господине!“ почне пустиньак, „не могу ти доста учтиво благодарити, што си нас обоицу тако људски угостио; изволи у знак признателности моје примити овай златан лењи.“ — Тврдица мал није ван себе изашао. Пустиньак не даде му времена да из те забуне себи дође, и врло журно удаљи се.

„Старче!“ рекне младић, „та какви су то покори от тебе? Я невидим у теби ништа, из чега би могао судити, да си ти као и други поштени људи; ти си украо богати лењи от онога, кои те је човечно приватио, па си дао оном, кои те је сасвим неулюдно примио.“

„Сине,“ отговори му старац, „онай богаташ, кои прима странце из суете, да се богатству његовом надиве, бићше памеТнији; а ова тврдица, научићше се љубави к странцима. Њути само, па држ се мене.“

Младић іоште није знао с киме посла има, еда л с једним од најпаметнијих или од најлуђих; ал пустиньак му је тако величаствено говорио, да младић, и онако већ заклетвом привезан, није могао да одустане, већ пође и даље с њим.

Пред вече дођу до просте али за пријатно уживанѣ намештене куће, из чега се видило, да у њојзи нема ни излишности ни тврдованя. Господар њи бавио се с науками, и трудио се у тишини, да све што год из његових руку и уста испадне, да се слаже с мудрошћу и добродетелю; био є свагда благ. Тако є хтео, да назида кућу ту у пустињи, да прима у ню путнике улудно, а ниє се тим гордио. Сам изађе пред наша два путника, и уведе их у єдну прекрасну дворану. Мало затим укаже им почаст, позове их к себи на вечеру. У разговору мудри домаћин наводио є, како му се течай овога света недопада; пустињик отговори му, да ми непознаємо путове промисла Божиега, и да немамо право, кад из појединога догађая трудимо се да доводимо заключеня о целом, ког се само маюшне честице приметити даю.

Почну сборити и о страстима. Младић примети: „О ала су жалостне страсти!“ а пустињик продужи: Ови ветрови, кои напињю платнена ядра на лађи, кадикад утопе лађу; но без њих не би се лађа никад макнути могла; жуч прави човека лютитни; ал без жучи не мож човек да живи. Све што є год овде доле, све є опасности пуно, али є све уєдно и нуждно!

Младић се зачуди, кад чує, како свака реч онога човека, кои є мало пре онако сулудасто делао, има места. Напоследку после тако љубкога и паметнога разговора, домаћин одпрати госте у дворану, хвалећи Бога, што му є послао тако валяне и поштене људе, понудио им є и новаца, на одвеч учтив начин, но пустињик ниє хтео примити, већ каже да се сад с њиме пашта, єр мисли пре сванућа у Вавилон кренути се. Љубезно су се разстали, а особито младић био є пун поштованя према љубави достойноме сапутнику свом, и кад с пустињиком на само остане, немогаше се доста начудити доброти домаћиновој.

Пустињик у зору пробуди друга свог, „треба да идемо“ рекне, но рад сам, да оставии знак мога поштованя и моє љубави према овима људма; — узме буктињу и упали њоие кућу. Младић уплашен дрекне, хтеде да спречи проклето дело старчево, ал овай счепа га, и повуче за собом. Кућа букне сва у пламен. Пустињик, кад се прилично удалио са другом, окрене се погледи кућу па рекне: „Хвала Богу! гле мога доброга домаћина кућа срушила се сва! Благо њему!“

Младића снађе чудо, и дође на ту мисао, да старца из-

грди и побегне од њега; но нит є єдно, нит друго урадио; єр пустињак га опет вештином своїом придобије, и пође с њим даље — на последње ноћиште.

(Продужиће се.)

Причест у тавници.

(Догађај из времена Диоклетијановог гоненја).

II.

У Мамертинској тавници ниє се ништа знало о том шта се са Тарцизиєм догодило. Христијански сужњи с нестрпленєм изчекиваху доброга гласника с небесном утєхом. После дужег изчекивања укаже се напоследку у тавници начелник царских тєлохранителя Севастијан, кои беше потајни христијанин. По његовом забринутом лицу страдалници слутише, да он недолази с добрим гласовима и стану га са свију страна запиткивати, како ствари стоє. Светла радост на лицима мученика потавни, кад им Севастијан укратко приповеди, шта се догодило са светом Тајном кою є носио к њима Тарцизиє, и кад им даде на знање, да разјарени народ у гомилама тумара около тавнице и мотри на сваког ко у њу улази ил излази, па с тога ниє можно свето Причешће из храма Божиег овамо донети. Потом Севастијан призове к себи ђакона Репарата, кои є био међу сужнима, и каже му нешто на уво. Тај час лице ђаконово зажари се од радости и он отишавши у удаљени угао тавнице веселим погледом даде знак Севастијану, кога є овај добро разумео.

Севастијан є управо с тога дошао био у тавницу, да се опрости са своим пријатељм Панкратиєм, кои є заедно с осталом дружином осуђен био, да га зверови разтргаю. Док є ђакон био отишао да изврши тајни налог Севастијанов, ког му овај донесе од папе Марцелина и од целог сабора римских пресвитера, дотле два пријатеља уклонивши се мало на страну поведу овај разговор:

„Сећаш ли се Севастијане, — рекне Панкратиє, — онога вечера, кад смо нас двоица код прозора дома твога гледали мрачно зданиє Колисеја и слушали рику дивљих зверова што су тамо позатворани?“

„Врло се добро тога сећам, мили мой друже! И мени се чини да є твоє срдце тада унапред осећало шта ће те сутра снаћи.“

„Тако є заиста. Неки тайни глас, говорио ми є, да ћу я сутра пасти као жртва људске злоће. Но докле год не настане тай за мене жељени час, све ми се чини, да се я нећу удостоити те особите части; єр шта сам я учиниo, да се достойним покажем мученичкога вѣнца ?

„Пријателю! Ти знаш, да є то дѣло благога Бога, а не твоє. Али кажи ми молим те, како се у души своіой осећаш сада у очи дана, кад ћеш се удостоити мученичкога подвига.

„Истину да кажем, Севастияне, та узвишена срећа далеко надмашује и саме најсмѣлије моє надежде, да се мени чини, као да ю видим на сну а не на яви. Ти ћеш ме разумети, ако себи представиш, да ћу я сутра променути ову хладну и смрдљиву тавницу са свѣтлим обитељима райским, гдѣ ме очекују сабори светих, и ликови (хорови) анђела, кои безпрестанке пою у славу Божию.“

„Немаш ти мени ништа више казати ?“

„О имам іош много, врло много. Кад я представим себи, да сам я младић, кои сам єдва оставио школску скамию, па ћу ипак сутра изићи пред мога љубљеног Господа да примим из Нѣгових руку вѣнац правде приправљени за оне, кои Господа љубе, — кад то себи представим, онда сам сав тронут од радости.

„Ти си срећан Панкратиє, кад ти є душа тако спокойна.“

„Знаш ли, добри Севастияне, чему се я особито дивим и радуєм — продужи Панкратиє и непазећи шта му пријатель рече. — Я се радуєм што ме є Бог удостоио овакове смрти. Само да ти знаш, како є лако и мило у моим годинама оставити ову землю са нѣним крвождним звѣровима, и іошт крвождніим људма. У сто пута била би ми тежа смрт, да ме є снашла на очима добре моє матере, да сам на самртној постељи морао слушати запевку и нарицанѣ оне, коя ми є живот дала, и кою као сйн особито љубим и поштуєм. Єли да ћу є я сутра іош видити ? Єл' да ћу іош єданпут чути сладки глас нѣзин? Ти си ми то обећао Севастияне.“ — И сузе облию образе младога страдалца, али он надвлада сам себе и опет продужи своим обичним веселим гласом говорити : „Збиља, Севастияне, ти имаш неку тайну, кою си ми обећао одкрити. Откри ми є сада, и тако є можда ово последня прилика, у коіой ћеш то учинити моћи !“

„С драге волѣ, — драги мой пријателю. — Ти си ме питао : шта є мене задржавало, до сада, те се нисам рѣшио

умрети за Христа ? Я сам ти онда рекао, да є то моя тайна. Ево сада є теби одкривам. Я сам се завѣрио, да ћу бодрим оком бдити над твоіом душом Панкратіе. Ту дужност налагало є на мене наше пріятельство. Я сам опазио да ти силно желиш пострадати за Христа. Ти си іош врло млад, па сам се бояо да нећеш моћи обуздати пламтећу жељу срдца свога, и можда би учинио штогод, што би бацило сенку на твоє дѣло. Ето, то є узрок са кога сам се одважио ћутати, док невидим тебе ван сваке опасности."

„О, како си ти племенит, мой добри Севастияне!"

Сећаш ли се, дѣте моє, продужи Севастиян, — како сам се и старао предупредити тебе да неподереш наредбу ћесареву; сећаш ли се, како сам те зауставио, кад си хтео да изобличиш судію, кад су Цецилію погубили ? Ти си хтео умрети онда за Христа, и то те онда неби мимоишло; али у твом судском приговору онда би стаяло да си политички преступник, и да си на смрт осуђен због увреде величанства. Може бити да би се тада и сами незнабожци зачудили твоіой дрзкости, и хвалили би тебе као неустрашимог младића, и као ироя грађанских врлина . . . . И ко зна, можда би се облак гордости подкрао у твою душу, и помрачио би ясно плаветнило неба твог, баш у сами час смрти твоє. — А овако ти умиреш єдино за то што си християнин."

Тако є Севастияне, — рекне Панкратиє, и заруменi се.

„Но када сам я видио, — продужи Севастиян, — да су тебе ухватили онда, кад си са самопреговараньем дворио христове исповѣдинке; када сам видио, да тебе вуку у ланцима по улицама, да ти се као и другим вѣрнима ругаю и подсмѣваю, и када сам дознао да є име твоє уписано у смртни приговор заєдно с другима, кои су одсуђени єдино за то, што су християни; онда сам сам себи рекао: Сада є мой посао свршен, и сад већ више нећу ни прстом макнути, да те ослободим."

„О како си ти паметан, племенит и мени отдан, добри Севастияне! Твоє к мени пріятельство налик є на љубав Божию, — рекне Панкратиє, сузе лиюћи и грлећи Севастияна. — Испуни ми молим те само іош ову єдну молбу: Не оставляй мене до конца своим саучешћем, и предай моіой матери, последню волю мою!"

„Жеља ће твоя бити испуньена; па макар ме то и живота

стало. У осталом ја се нерастаем с тобом па дуго време, Панкратије мој, — одговори Севастијан.

У то време приступи к њима ђакон и яви, да є све спремљено, и да ће се сад света тайна у тавници извршити. Два млада пријатеља посмотре унаоколо и Панкратије се силно изненади неочекиваном призору, кои се очима његовим укаже. На земљи лежао є на леђи свештеномученик пресвитер Лукијан. Руке и ноге страдалникове биле су оковане, тако, да се ни мањи немогаше. На његове груди прострео є ђакон Репарат на троє сложени лапени убрусац у место антиминса, а на овай убрусац метнуо є хлеб и сасуд с вином, ког є своим рукама придржавао. Достойни пресвитер управи очи к небу и изговори молитвене речи, кое се казую кад се света Тайна освећуе. Затим су мученици редом приступали и с найвећом смиреношћу причешћивали се тела и крви Христове.

Така є снага св. цркве. Ако и єсу непроменљиви закони њени, она их є кадра прилагођивати и самим ванредним околностима, а да их ипак неповреди. Правило є црквено: да се св. Тайна тела и крви Христове свршивати има на престолу у коме се налазе мошти мученичке. У овой прилици видимо ми да се осветила божанствена Тайна на телу мученика и самим мучеником. Истина он є још жив; срдце његово биє још под стопама божественога „Агнца," али он с пуним правом већ може к себи примењивати речи Апостолове: „живъ мн кто-мъ азъ, но живетъ во мнѣ Христосъ." Он є овде жива слика Искупитељева. И єдва да є кадгод икои други жртвеник тако достоян био Жртве што се на њему приносила као што є био овай живи жртвеник, кои беше уједно и приноситељ жртве.

(Из Християнског Чтенија, Априљ 1864.)

Божић у Витлеему.

(Из Церковне Лѣтописи од год. 1866).

Света земља имала є године 1865. ту утеху, да є у њеой праздник „Рождества Христовог" врховни архипастир њен прадновао. Његово Блаженство Кирил патријарх Јерусалимски (овога имена други, а 128-ми по реду између Јерусалимских првосветителя) стануе обично у Цариграду, али є већи део поменуте године провео у Јерусалиму. Још за времена прочуло се у светом Граду, да ће о Божићу у Витлеему слу-

жити сам патријарх. Православни поклоници с нестрпљењем ишчекивали су тај радостни дан, особито су се томе радовали руски поклоници, коих је у то време преко 600 на брою у Јерусалиму било.

На бадњи дан у 10 сати изјутра звоњењем у нова три звона (поклон руских поклоника) објави се житељима св. града да патријарх полази. По обичају гомила народа сакупи се у узкој улици патријаршије, да испрати доброга архипастира. Патријарх с два архијереја неколико архимандрита и јеродиакона крене се на коњима. Време је било ладно и кишовито, али ипак многи христијани пођу су за првосвештеником, да прославе дан рођења Спасителјевог на самом оном месту, гдје се то дело милости Божије догодило, а још више их је пред тим на неколико дана по лепом времену већ тамо одпутовало било. Јездило се на коњима брзо и журно, јер је једнако киша падала а вјетар дувао. Патријарх сједио је на бјелом коњу, пред њиме јахаше дворски каваз с буздованом у руци а уз њега два слуге водише коња. Архијереји су јашили за патријархом.—

Непроље ни један сат путовања а путници наши зауставе се код манастира св. Илије који је на висини што раставља видокруг Јерусалимски од Витлеемскога. Ту слуге коње одмараху а међутим Патријарх нехотећи улазити у манастир смјести се у њеку сграду која је низ пут стајала. Игуман с братином послужи путнике кафом, ракијом и варивом. Непријатно време и трудно путовање служи за извињење нашим путницима што у дан строгога поста тако рано једу, али Патријарх се ипак није дотакнуо ни једнога јела. Он нејше никад ни ракије ни вина, ни чаја ни саме кафе, па ипак је у својој дубокој старости још здрав и крјепак. За време бављења код манастира св. Илије приспе Витлеемско изасланство што дошло беше да поздрави и дочека патријарха. —

После одмора од 20 минута крену се путници даље и прођу покрај споменика Рахиљног, гдје се к њима придружи и руски конзул из Јерусалима са својим драгоманом. Од манастира св. Илије пут се најпре спушта у долину, па онда се опет косо подиже к Витлеему, који стоји готово на једнакој висини са манастиром. Још се није могао догледати Витлеем, а већ се зачује љубки глас звона, који разведри и обрадује уморне путнике Јерусалимске. Напослједку приспевши на висину угледаю они и дом Ефратов, град свети, у који наскоро уђу и прођу кроз једну узку и кривудаћу се улицу. На краю улице нађу се они на великој просторији пред најстаријим и

највећим у Палестини християнским храмом. Множина народа ту их дочека. Два реда воjака стаjаху упарађени с єдне и с друге стране куда Патриjрх пролазаше. Путници наши посилазе се с коња, и кроз упарађене воjнике, и гомилу народа упуте се к маленим западним вратима св. храма, и кроз тамни притвор уђу у цркву. —

При улазку у храм патриjрх се обуче у мантию (патриаршески плашт) и уз поjање уђе кроз трећа врата у праву цркву, гдје благослови народ и попне се у свой стол кои є на ступцу с ниже десне стране. На спрам њега с леве стране у стол стане други његов наместник митрополит газски. Трећи архиjерей уђе у олтар.

Часови се започну. Патриjрх по обичаю сам започне читање првога часа и потом читаше молитве на свршетку сваког часа. Псалми су читани брзо, али тропари поjани су свечано и полагано. Први є тропар одпоео сам Патриjрх. После Евангелиja кадио є он сву цркву и св. Вертеп. На трећем часу по жељи патиjрховой читао є руски Архимандрит из Єрусалима Евангелиє на славиjском єзику, и то на царским дверима лицем к народу окренут, и потом є кадио и он цркву и св. Вертеп. На шестом часу читао є Евангелиє єпископ Таворски Агапиє, а кадио є єдан свештеник. На деветом часу читао є Евангелиє чредни свештеник на арапском єзику. На свршетку часова єдан ђакон говораше проповед коя є траjала око ¾ сата

Затим се почне вечерње, коє є служио єдан свештеник. Патриjрх сам читао є предначинателни псалом. Кад започеше поjати стихире на „Господи воззвахъ,“ изиђу из олтара на сѣверне двери свештеници, кои ће на входу учествовати, и метанисавши пред царским дверма, узму благослов од патриjрха, па се опет на южне двери врате у олтар. Најпре є ишао на благослов руски архимандрит с два ђакона, затим остали свештеници два и два. Ту є било неколико арапа свештеника кои имађаху на глави у место камилавке црне чалме. Єдан између њих, свештеник из прекоiорданске стране, бияше веома голема стаса, црне боє, у бедуинском народном оделу и готово са свим бос.

О входу њаху најпре старіи а затим млађи свештеници и стаjаху у полукругу, први до патриjрховог стола, а последњи код иконостаса. Архиђакон стаjао є с Евангелиєм к патриjрху окренут. После возгласа: „Премудрост прости“ патриjрх одпои са свештенством: „Оѵ҃ѣте тиχіи҃.“ Поjање ово траjало є 10

минута. Код рѣчи: „достоинъ єси“ . . . . . свештеници поклоне се малко патриярху и уђу у олтар, но не свуку се него остану чекаюћи почетак литургије. Паримеи се читаху сви побрже — без интонације и разтезаня гласа. После паримеа заори се стихира: „Веселися Іерусалиме“ и свештеници у пређашњем поредку изиђу на царске двери и стану у полукругу пред патриярховим столом. У среди тог полукруга намештен є био столац с хлѣбовима, коих є било на самом кругу до десет, а осим тога стаяла є иза стола велика котарица пуна хлѣба. Хлѣбови су били повелики, и на свакоме бияше с горнѣ стране напечатана слика Рождества Христовог. Кад се стихира сврши, патриярх прочита „Нынѣ отпущаеши.“ После возгласа пояло се само єданпут: „Рождество твое Христе Боже нашъ.“ У то време служећи свештеник такође само єданпут у на крст хлѣбове окади. На найгорнѣм хлѣбу стаяше од сребра вешто направлѣни свѣћняк, кои изгледаше као дрво обременѣно плодом (то су чашице за вино єлеј, пшеницу и т. д.) Архиђакон узме у руку овай свѣћняк и стане с њиме за стол лицем к патриярху, а служећи свештеник подигнувши обадвема рукама горњи хлѣб држаше га, лицем к олтару окренувши се. Патриярх из стола свог прочита молитву благословну, и кад изрекне речи: „такω ты єси благословлаи и освящаи всяческая Христе Боже нашъ“ . . . тада свештеник хлѣбом, ког у руку држаше, прекрсти остале хлѣбове, и поднесе га патриярху. Овай цѣлива слику Рождества Христовог, што є на хлѣбу напечатана, и преда хлѣб конзулу, кои до њега у столу стаяше. Затим є патриярх раздавао цѣле благословѣне хлѣбове християнима. — После раздаваня хлѣбова и мале ектеније одпои се „Трисвето“ и настави се Литургия св. Василия Великог, коя є траяла читав сат. —

Докле є богослуженије траяло, дотле є више пута киша престаяла и опет почињала падати, а при излазку из цркве, тако є яко падала, да се народ морао по ходницима манастирским сместити, а није могао до кућа на ноћиште допрети. Многи су провели ноћ у самой цркви и у Вертепу, гдѣ се Христос родио, сећаюћи се оне свете ноћи, кад є спаситель свѣта на овом месту у найвећем сиромаштву благоволио као човѣк родити се од преблагословене Дѣве Марије. (Свршиће се).

Издае и уређује Никола Ђ. Вукићевић.

Брзотиском Андрије Вагнера.

Бр. 23 и 24. **ПРИЯТЕЛЬ** Год. II.

СРБСКЕ МЛАДЕЖИ.

Додатак Школског Листа.

I. ИГРЕ И ЗАБАВЕ

ЗА РАЗВИЈАЊЕ ТЕЛЕСНИ И ДУШЕВНИ СНАГА.

Загонетке у стиховима.

(По немачком).

1.

Ја сам мален, спретан колац
Од метала сјајна, јасна
За шав, накит људма служим
За децу сам пак опасна.

Игла.

2.

Из земљ расте
И зелен буде
Пун е кожица
А гризе људе.

Јабука.

3.

Без језика зборим јасно
А вичем без плућа
Радујем се и тугујем
А без срдца вруће.

Звоно.

4.

Има ноге не да иде.
Већ да стоји само
А на њеном с' крилу сладко
Одмарати знамо.

Столица.

5.

Метеш ли ме с лева
Тад ништа не вредим
Ал знатна сам врло
Када с десна седим.

Ништа.

6.

Румена штала
Малена стоји
Ал много бели
Коњица брзи.

Уста и зуби.

7.

Прво сам бела к'о бели снег
После зелена к'о зелен брег
Затим к'о крв сам румена ја
А деца радо једу ме сва.

Вишња.

У Руми

Мита Нешковић учитељ.

Решеня на рачунске задаће.

(Из два предидућа броја).

На 1. Први добија 3 пуна, 1 наполе пуно и 3 празна,
други „ 2 „ 3 „ „ и 2 „
трећи „ 2 „ 3 „ „ и 2 „
свега 7 7 7

На 2. Било је 43 мушке и 32 женске деце, по овом есапу : подељено 75 : 2 = 37½, и 11 : 2 = 5½, сабрано 37½ + 5½ = 43 мушких, и 43 — 11 = 32 женских.

На 3. У 1-ој кући давале су по 3 јабуке за 3 новца, и прва је продала 7 гомилица, друга 8, а трећа 10, остало је првој 6, другој 5, а трећој 3 комада. Са овим оду у другу кућу и добију за сваки комад по 3 новца, те овим изађе : у прве 7 × 3 = 21 + 6 × 3 = 18 то је 39 нв. у друге 8 × 3 = 24 + 5 × 3 = 15 то је 39 нв. у треће 10 × 3 = 30 + 3 × 3 = 9 и то је 39 нв.

На 4. Имала је 31; од ових је продала најпре полу = 15½ + ½ = 16, остало 15, онда прода полу = 7½ + ½ = 8, остало 7, зати прода полу = 3½ + ½ = 4, остало 3, најпосле прода полу 1½ + ½ = 2, и остане 1. —

На 5. У први обор стало је 73, а у остале све по 2 више, по овом есапу : 2-и обор има 2 више, по томе има 3-и обор 4 више, 4-ти обор 6 више, 5-и 8, 6-и 10, 7-и 12, 8-и 14, 9-и 16, 10-и 18 11-и 20 и 12-и 22 више, дакле 2 + 4 + 6 + 8 + 10 + 12 + 14 + 16 + 18 + 20 + 22 = 132, кад се ово одбије од 1008 остаће 876, а ово поделѣно на 12 даће 73, и тако изнесе 73 и 75 и 77 и 79 и 81 и 83 и 85 и 87 и 89 и 91 и 93 и 95 = 1008 —

На 6. Имао је 61, по овом есапу, 1 што му је остала и 1½ што је напоследку потрошио чине 2½, а ово је пола од последње суме, дакле последњи ред било је 5, од којих је потрошио 4. Оно 5 и 1½ есу 6½, а то је пола од треће суме, по томе је у трећи мах имао 13, од којих је потрошио 8. Оно 13 и 1½ есу 14½, а тоје пола од друге суме, по томе је у други мах имао 29, од којих је потрошио 14½ и 1½ = 16. Оно 29 и 1½ есу 30½, и то беше пола од целога стада, по томе је било свега 61, од којих је у први мах потрошио 30½ + 1½ = 32.—

На 7. Било је на столу 5. Миша је имао 10, Миша 30, а Моша 120, по овом есапу : Маша је имао најманѣ, рецимо 1, Миша је имао 2 нв. више, то је 3, а Моша 4 нв. више од Мише, то је 4 × 3 = 12. Сви троје имаћу 1 нв. + 3 + 12 = 16 делова или скупа 160, по томе један део 1/16 износи 10, дакле на столу је било 5. —

На 8. Имао је 60 комада.

На 9. Имао је 301 по овоме есапу : наћи најманьи број, кои даје са овчаревима броєвима 2, 3, 4, 5 и 6, де му увек 1 остаће, на чисто поделити, тай је број 60. Овом додато 1 даје број, кои би био добар на 2, 3, 4, 5, и 6, али није добар за 7, мора дакле бити више оваца него 61. Да се дозна прави број, треба сад множити 60 са 2, 3, 4 и далѣ и све додавати по 1, па делити са 7, док се не наће

прави, а то є $5 \times 60 + 1 = 301$. Има и већих бројева, који овако изађу, али є речено, да нема 700. Већи су бројеви ово: умножи $2 \times 3 \times 4 \times 5 \times 6 + 1 = 721$; даље: на 721 додај 420 или $2 \times 420 = 840$, или $3 \times 420 = 1260$.

На 10. Било є 4 глумца заедно са управитељем и 3 глумице.

На 11. Може се решити на више начина:

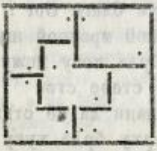
1	муж	2 фр.	17 жена	17 фр. и 2	девојке	1 фр.	=	20
2	„	4 фр.	14 „	14 фр. и 4	„	2 фр.	=	20
3	„	6 фр.	11 „	11 фр. и 6	„	3 фр.	=	20
4	„	8 фр.	8 „	8 фр. и 8	„	4 фр.	=	20
5	„	10 фр.	5 „	5 фр. и 10	„	5 фр.	=	20
6	„	12 фр.	2 „	2 фр. и 12	„	6 фр.	=	20

На 12

Овако.

На 13

Овако.

На 14.

Овако.

На 15. Овако: Ово 10 нула представља 10 постеља а ово оздо

су гости. Он најпре замоли госта с прве постељ, да само на часак прими још једнога себи док остале послаже, пак ће онда и тога у своју постељу сместити. Кад гост 1-и пристаде на то и прими 2-ог к себи, онда стави крчмар 3-ег госта у 2-у постељу, 4-ог г. у 3-у п. 5-ог г. у 4-у п. 6-ог г. у 5-у п. 7-ог г. у 6-у п. 8-ог г. у 7-у п. 9-ог г. у 8-у п. 10-ог г. у 9-у п. и онда му остаде 10-та постеља празна за оног госта једанаестог госта. Лепа превара. —

II. НАУКЕ.

Где станує благи Бог ?

(По немачком.)

Где станує благи Бог ? —
Видиш оно плаво небо
Како чврсто горе стои
Како є' ширно, недогледно,
Нит граница има свои ?
На виш звезде како трепте
Као злаћане точке сяйне,
Ту є Господ подигао
Своє дивне дворе байне!
На отуда из тих двора шалѣ благост свою
На те чедо материно и на браћу твою!

Где станує благи Бог ? —
Гледни оной мрачной шуми
Како с' брда небу дижу;
А високе стене стоє
Ко с' облаци да се стижу.
Чуй на врху брда хуку
А у дольи шапат благи,
Ти задркћеш од милоте
Што є и ту творац драги!
Ал га око твоє не мож угледати туди
Само дах му осетићеш из мирисни груди. —

Где станує благи Бог ? —
Чуєш ясни одек звона
Што т' у цркву зове сада ? —
Ох, како є у њой дивно!
Сама светост онде влада;
Како с' тамо топло моли,
Мялозвучно како с' пое
Тамо одсвуд люди хите
Да покаю грехе своє;
Єр є туде станак Божій, што се дивно сяе
Где с' пред лицем Створителя народ моли, кае!

Где станує благи Бог? —
Цео свет є станак Божій,
Ал кад му є воля света
На најманѣ мѣсто с' склони
Код толика ширна света.
Колишно є срдце људско
Па и ту се Господ стани
Те их теши светом надом
А од зла их чува, брани.
Чувај и ти твоє срдце, да остане чисто
Па ће с' Господ и у њега станит тако исто!

У Руми.

Мита Нешковић
учитель.

Челе и буба.

(Басна).

Дође нека буба челама, па видећи како раде и себи зимницу спремају стане ни се ругати говорећи: а шта се ви ајднице тако мучите као да ћете довек живети. Нећемо довек рекву челе, али ако да Бог те дочекамо зиму, а ми ћемо є имати са чим дочекати, и не ћемо долазити вама да просимо, као што ви долазите нама смрдибубе едне.

Димостен.

(г. 384 до 322 пре Хр.)

Димостен родом из Атине оста іош дететом од 7. год сирота без оца и мајке. Као дечак слушаше єдаред у скупштини чувена говорника Калистрата, де говораше о љубави оташтва. Одма и у њему љубав ова тако усплamте, да од то доба ништа већма не желяше, него да и он народу и оташтву свом исто тако од користи буде. Ту види, како говорник најлепше прилику има, да мисли и срца људска одврати од зла, и да наведе на добро. Одма предузе, да и сам у своє доба говорник буде. Од тога часа остави све игре и забаве, па приону за науком, стане са највећом ревности читати и учити списе од најславнијих списателя, узме и препише Тукидитову историю више реда, да само што већма утуби оне снажне из-

разе, упише се одма у школу код славнога учителя филозофіе Платона, и славног учителя говорништва Исея. По нарави не имађаше дара за говорника, беше слабачак и више болешљив него здрав, ер се не вештбаше у гимнастици за времена, уз то беше и гласа врло слаба, не могаше гласа никошто изговорити, и іош имађаше ту рђаву навику, да при говору непрестано десним раменом намицаше. Кад први ред као говорник пред скупштину изађе, не само да се народу не допадне, него га іош исмеяху, те се застиђен натраг повуче. Али га то не заплаши, него се затвори, па се мучаше, да други говор болѣ састави и болѣ изговори; али буде и по други ред исмеян, и оде застиђен дома. Тада му дође єдан од приятеля, то беше глумац. Димостен му се потужи, како несрећно проће: а онай рече: я ћу ти помоћи, али, да ми само єдан лист од Софокла ил од Еврипида на глас прочиташ. Димостен учини. Онда узе глумац, па исто оно прочита, али згодним гласом и вештим изразом, тако, да Димостен сам увиди своє недостатке, чисто не вероваше, да су то они исти стихови, што их он мало час одчита сам. Истя приятель опомене га том приликом и на остале нѣгове мане све редом. Онда предузме Димостен, да те своє природне недостатке свлада, те од то доба ићаше често на морску обалу край Атине, па се онде надвикиваше са хуком таласа, и онде говоре држаше, да би и глас оснажио, и уз то се научио, да га при говору никоя вика не сбунює. Често држаше говоре идући уз брдо, да тим груди оснажи, да не мора сваки час предисати. После узимаше мале камичке под єзик, па говораше, да би се навикао не само глас р, него и сваку реч и поред те сметнѣ ясно изговорити. Кад и ово савлада, онда се затвори у неки лагум, па пред огледалом стоећи држаше говоре, да себе гледећи научи, како има при говору стаяти, гледати и рукама радити, да би и овим свой говор начинио савршенім. После узме шиляст оштар мач, па га стрмоглав обеси за слеме тако, да управо раменом под врх од мача допираше, те тим се одучи и од намицаня раменом, ер га шиляст мач увек люто убадаше. Найпосле да се неби усудно из затвора изађи, док се сасвим од своих мана не одвикне, одреже косу до главе, те тако не смияше никуда на свет излазити, него се тим болѣ за говорника извештба. Кад после свих ових неуморних вештбаня опет у скупштину дође, а он се са своіом дубоко прозирућом мудрости и свезаразивом снагом говора и израза тако народу

допаде, да се сви Атињи задивеше, едва вероваху да є то онай Димостен, што га оно дваред изсмеяти мораху. Од то доба похвальиван и узношен трудио се он све већма о свом предузећу и изађе найелавнїи говорник на свету, кои мудрим говорима своим више добра народу свом учини, него прве војводе и юнаци. Сви доцнїи говорници мучише се, да буду Димостену равни, али га нико недостиже. Тако се и данас држи за првог од свию; нѣгови говори стоє и данас после две иляде година као образци найврснїих слова, сваки их чита с радошћу, свуда се славе као прва на свету. Тако може човек што оће и противу саме природе, кад само свойски прионе, особито ако с младости почне.

Клеант.

(Г. 350 пре Хр.)

Клеант, сиромашки дечак из Лидие у малой Азии, беше од детињства мало потеже памети али вучен неодољивом жељом и чежньом за науком усуђиваше се на сваку, ма како да се тешка чињаше. У оно доба беше у Атини славни учитель Зенон, ковг име по свем свету чувено беше. У чежньи за овим славним учителѣм дође Клеант у Атину; али како ће да живи, ако сам своим рукама незаслужи; а док ово заради, у томе и дан прође, па каде ће да слуша Зенона. И опет умиње нѣгова неодољива чежня све препоне свладати. Он се погоди у нека вртара, те му ноћу воду нашаше и нѣговой жени на ручном млину брашно меляше, те тим себи обноћ заслуживаше, колико му за живот обдан требаше. Тако сеђаше он по вас дан, па слушаше Зенона и беше здрав и яки. Знаюћи Атинци да є сиромах, а овамо гледећи, како чист ходи и по вас дан Зенона слуша не могаху појати, чим ли се, одкуда ли издржава. Найпосле почну сумњати, да нис кои недопуштен начин, како заслужуе, и дође дотле, те буде Клеант позван на суд, да покаже средства, од куда се издржава. Клеант позове одма собом и вртара и овога жену, те ова оба сведока посведоче, шта є кадар чинити човек, у ком гори воля за науком. Овом ванредном постоянству зачуде се судие, па хвалећи и поштуюћи Клеанта нареде, да му се одсад из државне касе дае новчана помоћ, да би се лакше одржао; али му учитель Зенон не даде, да прима поклона ни помоћи, док може сам, да тим свою ревност чисто сачува.

Лаку ноћ!

Ближи се ноћца, ближи се санак,
Постеља мека,
Веће ме чека;
Хвала ти благи небесни Боже
Исусе Христе, што Твоја може
Силена моћ
Надамном бдити васцео данак,
Сад: Лаку ноћ!

Када ме мајка покрива брижно
Помислим лако:
Како є свако,
Пречиста Дѣво, под штитом твоіим,
Си гуран свагда животом своіим.
А када санка, и мајком моіом
Овлада моћ:

У Руми.

Буди код мене заштитом твоіом
Сад: лаку ноћ!

Склопићу сада очице моѳ,
А тело моѳ
Престаће своѳ
Свакдашнѣ раде делати далѣ,
Єра ми Господ анђела шаље,
Да мирно заспим; — но да л' ћу
своѳ,
Док зора сине, отворит очи,
То, Боже, знаде свезнанѣ твоѳ.—
А усхте л' твоја, предмудри Боже,
Силена моћ:
Да навек заспим; — примите браћо,
Родитељи мили, учитељи моіи
Сад: Лаку ноћ!!

Ст. Л. Милашиновић.

Пустиньик.

(Алигорија).

(Продуженѣ и свршетак).

Последнѣ вече нађу се код єдне удовице коя є имала дивно љубку унуку од 14 година, и у кою є сву свою надежду полагала. Удовица є све учинила, да одговори части и дужности добре домаћице; кад є свануо дан, а она заповеди унуки да испрати и проведе госте чак до неког моста. Она радо пође с њима. Кад стигну до моста „ходи“ рекне старац „ваља ми баби твоіой захвалити,“ то рекавши, счепа девойку за кике и баци ю у воду. Она се загнюри, іошт єданпут покаже се горе, па потоне! „Чудовиште людско ти!“ „о тешки и проклети грешниче!“ продере се младић. — „Ти си обећао, да ћеш имати више стрпленя,“ прекинувши му говор, настави старац. Треба да знаш, да би ова девойка, кою є благи промисао живота лишио, за єдну годину дошла главе баби своіой а за две би теби. „Али ко є то све теби казао несрећниче!“ викне срдити младић, „па ако си тако пашао да стои у оной твоіой књизи судбине, питам те смеш ли ти убити дете, коѳ теби никаквога зла нанело ниѳ.

Док є Младић тако говорио, примети на старцу да нема браде, и да му се образи млађано румене; пустињичког одела нестане с њега; красна четири крила покриваху му велелѣпно у светлости блистаюће се тело. „О посланиче небесни! о Анђелу Божии!“ повиче младић „ти си се из блаженога раја спустио доле да научиш слабога смртника, да се покорава вечноме определенію благога промисла.“ А анђео рекне: „Люди суде о свачем и о оном, што не схваћаю добро, и непоняю ясно; ти си био єдан између свију люди, кои си заслужио, да се обавестиш!“

На то младић: „Я неверуем самоме себи, али допусти ми, да те замолим, да ми разясниш: зар неби уместнје било, да се она девойка поправила била и на пут добродетељи извела, него што є живот изгубила?

А анђео продужи: да є добродѣтељна постала, и далѣ живила, била би іой судбина та, да би она убиєна била.

„Па шта“ узме реч младић „зар мора да буде грешника и злосрећника? и да несрећа иде на главу добрих люди?

Анђео примети: Злочести никад немаю среће; они су на то, да служе за пример маленоме брою овде живећих добрих; а из свакога зла добро се рађа.

Младић запита далѣ: „а кад зла неби ни било но само добра? — „онда“ рекне анђео — „Онда би ова земља друга земља била. Свеза догађаи, имала би други ред, а тай ред, кои би савршен био, може места имати у обиталишту самога вечнога Бога; он є милионе светова саздао, од коих два єднака наћи нећеш; и та крайня разлика спада у свойство неограничене нѣгове силе. На земљи нема на єдноме дрвету два єднака листа, а на полю безконачнога неба, две звезде нема, кое би єдна на другу сасвим наличиле; и све штогод видиш на овой грудви, на коіой си се родио, у известно време мора се наћи све на своме месту по непроменьивима наредбама Онога, у коега є єдной руци Све. Люди тако држе, да є она девойка, коя се мало пре утопила, изненадно пала у воду, и она кућа да є случайно изгорела; ал нема тога, што се изненадно, што се случайно догађа! Све є проба, или каштига, награда, или заслуга.

„Ала“ продужи младић . . . . у кои мах он изрекне „ала“ — а анђела нестане. Младић клекне на колена, помоли

се Богу и обећа слушати и покоравати се његовима светима наредбама.

По Волтеру *) посрбио

П. Іанковић
свештеник у Срб. Итебеју.

Свети Сава Освећени.

(Прпица из житија.)

Кад е св. Сава Освећени вданпут путовао кроз пустињу, нађе он на 4 сарацина (турчина) кои су већ изнемогли били од глади и од жеђи. Сава се сажали над њима, извади из свое кожне торбе меда и корења па их нарани. Варвари се окрепе овом раном, запитаю старца гдѣ он живи, и отиду даљѣ.

После неколико дана дођу ови сарацини управо у пештеру Савину, и из благодарности за доброчинство његово донесу му неколико лебова, сира и урме. Свети зачуди се овој признателности варвара и са сузама ово рекне сам себи: „Душо моя видиш како се ови незнабожци постараше да мени захвале за малену услугу! А шта смо дужни чинити ми бѣдни и неблагодарни, кои сваки дан уживамо многа доброчинства и дарове Божие, па ипак у нехатости и небризи живот проводимо, и не старамо се Богу угађати, неиспуњавамо његове заповѣди, и не прослављамо достойно велико име Његово!

Благородно дѣло.

(Приповедка.)

Єдном проходаше се Господин неки по своме добру, и у проходаню сретне єдног старог човека из оближњег села, кои вођаше краву на вашар да ю прода, па га запита: Куд водиш краву старче? Старина му искрено приповѣди, да му е крава єдино добро и да целу породицу његову рана и издржава; али да е дужан, па да ю зато мора продати. Па колико си дужан? запита господин. Ах господине! толико сам дужан, да целу годину са женом и децом гладујем, исплатити неби могао — дужан сам 50 фор. — Одкуда ћу и сирома човек толику суму новаца набавити? Одкуда ћете набавити? рече господин; зар незнате Онога горе, кои над нама бдие и кога е помоћ најближа онде, где е нужда највећа, Он е тако хтео, да се ми данас састанемо; али немојте се увређени наћи, ево вам 50 фор. па исплатите дуг ваш а краву водите кућн па ранite и вас и породицу

*) Из ове аллегорие види се, да и окорели безбожник кадкад уђе у себе, призна Бога, и прославя благи промисао његов.

Преводилац.

вашу. Док в старина — коме су новци изненада као с неба дошли — од радости к себи дошао, да великом добротвору свом благодари, беше овай благородни господин, нечекајући никакове благодарности, одавна отишао.

Браћо! да се нелюбимо само речју и єзиком, него дѣлом и истином. Іов. I. 3. 18.

превео М. Е. Л. учитель.

Божић у Витлеему.

(Из Церковне Лѣтописи од год. 1866).

(Свршетак).

У шест часова ноћи по источном броjаню, дакле около поноћи зазвони на ютренѣ. Храм бияше осветлѣн множином разнобойних лампада, ков дивотни утисак чињаху на очи и на срдце. Патриjарх с свечаношћу уђе и стани се у своме столу. Преко пута од њга стаjаше митрополит Газки. Заночне се полуноштница, на коiой се после 50-ог псалма пояху све стихире на литiи и на стиховнѣ. Затим слѣдоваше Трисвето; тропар праздника и одпуст полуноштнице. Видећи да се после одпуста починѣ ютренѣ, запитам єдног Грка: а кад ће бити велико павечернѣ. На ков ми овай озбильно одговори: павечернѣ иде после вечерня! Я му на то примѣтим: А да зашто су пояне стихире с литиє на полуноштници а овамо є благословенiе хлѣбова било синоћ на вечерню? На то ми одговори: благословенiе хлѣбова иде само за себе, а лития такође сама за себе! —

Шестопсалмiе читао є сам патриjарх. Катизме читане су єдна за другом без прекидања, поделѣно на славе, и међутим псалмовима читани су и псалми полиелея т. є. „Хвалите има Господне, Исповѣдаитеся Господеви,“ и псалом изабрани. — Затим се пояху врло полагано сѣдални. У то време свештеници узму благослов и обуку се. За свештеницима узму благослов и оба архиереја поклонивши се пред патриjархом без метания и полюбивши га у руку. После тога сам патриjарх кроз царске двери уђе у олтар и обуче се у подпуну архиерейску одећу. Три архиерея, 20 свештеника и 7 или 8 ђакона, сви с запаљѣним свећама окруже частну трапезу очекујући да се сѣдални одпою. — Кад се други сѣдален сврши, настане кратка тишина у храму, у тай мах сам патриjарх из олтара започне умилним гласом уз припомоћ свештеника и народа пояти

сѣдалеи по полиелеи: „Пріидите, видимъ, вѣрніи, гдѣ родисѧ Христосъ. . . . . — —“ Я сам у овај свечани трепутак завидио грцима, ков є полнѣ таквога смисла, на материнѣм єзику у овај час и на овом месту, морало до особитог и напредног усхићења довести. Поюћи изилажаху свећеносци два и два кроз царске двери и полагано корачаху к южним степенима, кроз ков се улази у богоприемни вертеп. На самоме улазку у свештену пећину пояше се „Слава и нынѣ“ и разлегаше се іош єданпут та иста духовна пѣсма.

О, да се бар по други пут ова дивна песма на славянском єзику појала. Доиста би за нас многобройне Славяне, кои ту присуствовасмо, било вишеземно уживанѣ појати ю идући к самоме ономе месту гдѣ се Христос родио. Сав вертеп изнутра по стѣнама застрт є био жутом свилом са плавим крстовима посутом а само место, гдѣ се Христос родио застрто бияше танком бѣлом копреном, кроз кою се разливаше свѣтлост многих лампада, и иза ньи блисташе се звѣзда на самом оном месту, на коме є човечаском роду први пут зисияло сунце правде, на коме се родио Искупитель цѣлога свѣта од преблагословене Дѣве Марие. Патриярх с архиереима засташе пред самим местом роѣења Спасителѣвог лицем к народу. Пред ньима у полукругу стаяху ђакони. Већи део свештеника због тескобе изиђе одма кроз сѣверни улазак у горню цркву. Пѣвци пояху „Степене четвртога гласа.“ Патриярх лицем к западу окренувши се прочита Евангелиє уставом прописано. Ние ми нуждно спомињати како дѣйствує ова евангелска повѣст на самом месту догађая, у онай исти дан и може бити у онай исти час кад се сбила, на срдца християнских слушателя, кои разумею речи Евангелиста. После Евангелия пѣвци запою: „Всяческая днесь радости исполнишасѧ“ а патриярх цѣлує место роѣења Христовог означено звѣздом. Затим архиђакон прочита: „Спаси Боже люди твоя“ придодавши и она прошења што се на Литіи читаю. На свршетку уз прошеніе „О милости, жизни, мирѣ, здравіи и спасеніи рабовъ Божіихъ“ читаху ђакони у єданпут свяки свой ситно исписани лист имена или читулю, а с ньима и сви притомни по тихо спомињаху и моляху се Богу за своє наймилиє. Ово спомињанѣ имађаше у себи нешто особито свечанога. Я сам и сам био єдан између оних кои спомињаху, али ми є врло жао, што нисам могао у тай мах бити горе у великой цркви, да оданде слушам молитвено гуденѣ што из дубльине Св. Вертепа долазаше.

Полиелей завршн се обичним возгласом: „Милостію и щедротами“ и ми станемо на сѣверне степене пенати се у горњу цркву поноћи: „Христосъ раждается славите: Христосъ съ небесъ срящите . . . .“ У тай мах три свештеника вдан грчки, други арапски и трећи руски с вдним делом народа остану у вертепу и одпочну св. Литургију, на коіой се читаше Апостол и Евангелие на три взика. Било є тамо и немало причестника.

Изишавши из вертепа горе обиђемо трипут с литном сав храм кроз побочна врата попречне стѣне и кроз галерију колонаде. Напред су пшла дѣца у стихарима с' прекрштеним ораром носећи крст и рипиде. За дѣцом слѣдоваше лик арапских пѣваца, и дугачки ред свештеника идући два и два. Потом грчки пѣвци и за овима ђакони, архиереи и на последку сам патриарх. Докле се трипут унаоколо обишло, дотле є појнѣ канона дошло до шесте пѣсме. Оба хора појала су вдним и истим гласом, и по истим нотама, али су у толико нараздалеко билѝ вдан од другога, да нис било никакве разногласице ни сметнѣ; а та би се морала догодити, да се іош по жељи многих поклоника и славянски појало. Пошто по трећи пут проће литија кроз сѣверну галерију колонаде, врати се средом цркве, гдѣ на средини на месту означеном марморним украсом на патосу, патриарх застане и прочита се на славянском взику сугуба ектенија за добротворе и посѣтителѣ Витлеемске светинѣ, и за све кои учествују у овой светковини. С појањем: „Кто Богъ велій, яко Богъ нашъ.“ ступи сва Литија кроз средња врата попречне стѣне у прави храм и Свештеници уђу у олтар. Било є три сата после поноћи. Патриарх стане у свой стол, а нѣгов наместник митрополит Газски преко пута од нѣга на своє мѣсто. Девету пѣсму и свѣтилен појао є патриарх и нѣгов наместник држећи стране. Арапски нис се више појало. Али с леве стране олтара иза древне преграде раздаваху се неустровни звуци коптског појања, наспрам кога се грчко чинило као каква прекрасна симфония.

Кад се појаху хвалитне стихире патриарх изиће мало из цркве. Мало затим глас звона позове вѣрне на Литургију, патриарх се опет у цркву врати, и давши благослов свештеницима за служенѣ сиће се из стола и стане на сред солеє, гдѣ се Богу помоли, цѣлива иконе и благослови народ, па онда отиде на сред цркве, гдѣ є била за нѣга столица намештена. Пѣвци запоју: „Слава тебѣ показавшему намъ свѣтъ“ а свештеници обучени у одежде, изиђу носећи на рукама одѣяние

Патриаршеско. Оба архиереи узевши у тай мах благослов од патриарха отиду у олтар да се обуку, а патриарха облачили су на сред цркве по обичаю. После Славословия одпои се тропар и тим се утреня завриш. Нато архиђакон гледећи к олтару рекне: „Архїереи изыдите!“ Обадва Владике „у камилавкама под крепон“ држећи у руци служебник изиђу на царске двери и стану до патриарха єдан с деспа и други с лева у реду са свештеницима. Столице бияху и за њи приправљене. Архиђакон окренувши се патриарху веле гласно и са узвишеним тоном узгласи: „Рече Господь: Такѡ да просвѣтится свѣтъ ваш предъ человѣки яко да видятъ добрая дѣла ваша и прославлятъ Отца вашего, иже єсть на нєбєсѣхъ.“ Архиереи се стану Богу молити и Литургия се започне у 4½ сата изутра. Прва ектения говорена є грчки, друга славянски а трећа арапски. У време антифона архиереи су мало поседили. На малом входу пак се пояло: „Пріидите поклонимсѧ,“ него у мѣсто тога входно празника и потом: „Спаси ны Сыне Божій рождййсѧ ѿ Дѣвы . . . .“ После тропара и кондака чинѣно є многолѣтствие патриарху и спомињани су поименце и други вселенски патриарси. Апостол читан є грчки, славянски и арапски. Евангелие читано є на статие или на отделења, као оно што се код нас о Ускрсу чита. Отделења завршиваху се овим речма: „поклонимсѧ ємѹ . . . . витлємѣ їѹдейстѣмъ . . . . поклонюсѧ ємѹ . . . . во странѹ свою.“ Прву є читао Патриарх код частне трапезе окренувши се лицем к народу. Испред царских двери читао є руски архимандрит на славянском єзику. Код патриарховог стола читао є єдан свештеник на арапском єзику. Спрам њега с друге стране код стола патриаршеског наместника читао є єдан ђакон, поклоник Бесарабие, на румуньском єзику. Напоследку на амвону што є на сред цркве читао є єдан ђакон на грчком єзику. На великом входу Патриарх примаюћи св. дискос спомињаше живе, а примаюћи св. чашу спомињаше мртве добротворе, и најближе своє предходнике. Литургия се свршила кад є свитало. Іошт за по сата после Литургие патриарх се бавио у цркви делећи анафору.

При излазку из цркве опет нас киша сретне. Да є било лѣпо време патриарх би после обѣда ишао на коњу с народом у долину пастирску, и тамо би у пештерской цркви сходно молитвословие држао, а сутра дан би служио службу у сусѣдном селу християнском, кое се зова: Беджала. Али због рђава

времена врати се он још тога дана у Јерусалим непоходивши ни долину пастирску. — С њиме се врате и наши путници и дошавши близо Јерусалима зачују звуке умилних звона са куле новооснованог свог народног богоугодног заведенија. Тек онда се сетише они, да њихова драга отачбина на дальном сѣверу у тай радостни дан, заедно с празником Христова рођења, слави успомену кад из њ са стидом и срамотом побѣгоше нападачи Французи и с њима 20 народа.

Један посѣтитель Витлеема.

Божић зове . . . .

(Народна песма).

Божић зове сврх планине оне високе:
„Весеље се Срби, браћо! врнеме ви је,
„Приправљте ми све бадњаке свилом кићене,
„А одаје и пенџере ловоричицом,
„А иконе и столове маслиничицом,
„Простирите шениц' сламу мѣсто трпезе,
„А по њојзи трпежњаке златом везене,
„Наврћите добре овне на ражњевима,
„Сиеците суво месо, а пекмрите,
„А ложите крупна дрва нецепајте,
„Приправите доста вина, руйна црвена.
„Ви невѣсте и ђевојке, коло ватајте,
„Ви јунаци, из пушака често мећите,
„А ви старо и неяко, Бога молите.

Три тице с неба.

(Народна песма).

Три су тице с неба долећеле,
У покоћи у очи Божића,
Честитале Божић Ришћанима,
Ришћанима носе с неба даре:
Једна носи гроздак од лозице,
Да се Срби понапију вина;
Друга носи класак од шенице,
Да Србкињ мисе погаче;
Трећа носи братског миробожја,
Да се Срби и грле и љубе,
У љубави један другом вика:
„Мир је Божји! је се Ристос роди.“

Ко псує, тай є на путу да постане невалъо човек.

Єданпут седио є Јурај Вашингтон ослободитель северне Америке с неким официром за трпезом при ручку. — Официр у разговору опсуе нешто. На то Вашингтон као поплашен испусти нож и вилюшку на плятицу, тако да ова звекне, и у тай мах погледа он оштро официра па му озбильно рекне: Я сам држао, да се ми као паметни васпитани и учтиви люди владамо, а сад видим да ние тако! Ко псуе, тай се неможе ни паметним ни васпитаним, ни учтивим човеком назвати. — Од тога времена у Америци сматра се међу отменим людма псовка за непристойно и гадно дело, и паметни люди клоне се псовке. Само ковакакве бекрие и хуле псую и ружне речи говоре. Ко псуе тэй є на путу да постане поган, одмет светски и неваљао човек.

Пѣсна о светомъ Богоявленію.

Іорданъ шуми, врутке баца,
Што Сынъ Божій к' нѣм' кораца;
Брегови се зиблю, тресу,
Радую се мѣстом гдѣ су.

Гдѣ с' одъ Отца положени,
Садъ од Сына похоѣени;
Похоѣени освећени:
Вѣчно славни учинѣни.

Іоаннъ стрепи као човѣкъ;
Радуе се као пророкъ,
Стрепи руку подизати:
Бож'вг' Сына полѣвати!

Ал'га Тайна оживлява,
Срећа свѣта озарава,
Што провиђа избављенѣ:
Грѣшныхъ людій очишћенѣ.

Вѣтри тихи завіяю,
Те горицу савіяю,
Да се кланя Тайни овой:
Прекодивной сасвим новой

Небеса се раздваяю,
Страхъ и ужасъ задаваю;
Са блистанѣмъ и грмлявомъ:
„Спасителя киге славомъ.

Отацъ Творацъ чини чуда,
За прославит' Сына свуда;
На Нѣг' шалѣ Духа свога,
И говори: „Ето мога

Возлюблѣнна Сына мила,
Ког' є Моіой равна сила;
Тог' слушайте и любите:
И вѣрни му пребудите.

Отче Благій — то желимо,
Ал' за милость мы молимо;
Нашу волю Ты управляй:
И добротно нама помагай,

Да будемо твоя чеда
Пуна вѣре, пуна нада
Да нам любав срдца гріе,
Ко што учи 'Вангеліе.“

У Кол. 1 Дек. 1867. П. В.

Издає и уређуе Никола Ђ. Вукићевић.

Брзотиском Андрие Вагнера.

Бр. 5. и 6. **ПРИЯТЕЉ** Год. II.

СРБСКЕ МЛАДЕЖИ.

Додатак Школског Листа.

I. ИГРЕ И ЗАБАВЕ

ЗА РАЗВИЈАЊЕ ТЕЛЕСНИ И ДУШЕВНИ СНАГА.

Ход по брвну.

(Гимнастична игра за парове.)

За ову игру узме се најпре поштра а дугачка даска, и под сваки крај подметне се по један пањ, пак се онда вештба свако засе, по тој даски идући чучке, после усправљено, после иду обоје, једно с једнога другу с другога краја, а на сукобу обгрле се и пажљиво окрену па иде сваки далѣ. Кад су се извештбали на широй дасци и на нижим а једнаким пањевима подметачима, онда узму ужу даску, после греду, или грм, и ставе га све више, најпосле на неједнаке подметаче, т. ј. један сила виши, а други нижи, да брвно косо лежи. Игра се увек на песку, у случаю да кои падне, да се неугрува.

Да дознаш коя од две свеће болѣ светли.

(Физикална игра.)

Стави на сто табак или лист чисте беле артије, и на ню плайваз (оловку), да усправо стои, а на један педаль подалѣ обе запалѣне свеће. Плайваз ће бацити од сваке свеће по један сен. Од које свеће пада црњи сен, та болѣ светли. Онеш ли да дознаш, у колико болѣ светли, а ти одмичи ону ячу свећу све далѣ од плайваза, или ону слаблю све ближе плайвазу, док оба сена небуду једнако прна, и по размеру дальине од плайваза до једне и друге свеће видићеш у колико коя већма светли или слаблѣ.

Описач.

(Игра за залог.)

Све друштво седне у коло. Єдан на коєг коцка падне седне у среду, а сваки од друштва мора по реду нешто о нєму рећи, да изађе опис. Н. пр. први ће рећи: онога ике и презиме, други године колико є стар, єдан ков є вере, други где є рођен, єдан ко му є отац и мати, други има ли браће и сестара и родова, єдни ће рећи по штогод о нєговом изгледу телесном, какве є висине, дебљине, какве косе, очију, носа и ако има каквих знакова, други ће описивати оног душевна свойства, дарованя, владанѣ и т. д. ко неуме ништа рећи, или рекне што ніе истина дає залог; а пази онай сам, о ком се казуе.

Загонетке.

1, Ко пиє воде, кад нема воде, а кад има воде, онда вино пиє?

2, Шта є то, шта Бог никад невиди, цар редко, а селяк сваки дан?

3, Шта видимо кад ништа невидимо, а невидимо кад све видимо?

4, Шта є то, што нико нема, и нико неће, али да има, неби дао ни за Бог зна коє новце?

5, Шта є то, ко га прави, неће га; ко купуе нетреба га, а ко треба незна га?

6, Шта є то: кад се метне на ноге, онда стои на глави?

Рачунске игре.

У ово 25 поля да се упишу бројви од 1 до 25 тако, да никои брой не буде изостављѣн, никои двапут написан, и да у сваком реду уздуж и увис збројани бројви изнесу 65.

РЕШЕНѢ НА РАЧУНСКЕ ИГРЕ ИЗ 4. БРОЯ.

6. Имао є 3600 комада. 7. По првим писменима од бројева: с т о К значи комада, п о ш и.

II. НАУКЕ.

Іован Дамаскин.

(Сачинио Гр. А. Толстой.)

VIII.

Разлежу се ясна звона
По узаној той долини,
Скупляю се сви иноци,
Скупляю се у цркви
У храм божи, где є тело
Покойника донешено,
Скупляю се на опело.
Сви у ред су тамо стали;
Од свећа се сја олтар,
Тихо Іован тад запое,
Целбоносни тужни тропар.
Іован пое, оборивши
На мртвога брата взор,
Тужне песме попева му
Сав иночки хор.

ТРОПАРИ.

Дал имаде на том свету,
Да л' имаде радости,
Што у себи туге нема,
Нема горке жалости.
Имал' славе на том свету
Што се никад не мења
Дал се вечно сја круна
Пуна драгог камења?
Све нестае, све є слабо,
И од сенке слабіе,
Од санова пусте ноћи
Све є то варљивіе.
Єдан тренут, єдан само,
Па нам смрт све однесе,
Тело наше пра' и пепо'
Ветар светом пронесе.
Зато Христе, што се сјеш
У светлости лица свог,
Удостои вечне среће
Слугу твога избраног.

*

Као јунак грозни паће
Пуста самрт и мене,
Око моє своє сродне
Немож' више да гледне.
Смрт ме паће, обори ме,
Као коса пољски цвет, —
Я међ вама іоште стоим
Али незнам за тай свет.
О, зашта ми смо смртни,
Живот овай злохудан
То є суште привиђенѣ
То є само варљив сан.
Зато од'те браћо мила,
Скупите се овамо,
Молбу нашу вишњем Цару
Да сви скупа предамо.
О Исусе, што се сјеш
У светлости лица свог,
Удостои вечне среће
Слугу твога избраног!

*

Где є светско пристрастіе,
Где су маште живота,
Где є злато, где є сребро,
Где богатства дивота?
Где є мноштво верних слугу
Где є жагор, где є пир,
Где су беде, где су јади
Што земаљски кваре мир?
Свега тога више нема
То є био ништав сен,
У живот є вечни, бољи,
Наш покойник пренешен.
Зато браћо помолмо се
Цару вечном безсмртном,
Да на суду благ он буде
Слузи своме избраном,
Да му даде место мира
У насељу раја свог,
Помолмо се за спасенѣ
Душе, брата покойног!

*

Од'те браћо над гробове
Да видимо пепо пра,
Од тога смо сви саздани,
То нек свако од нас зна.
Куд идемо! шта смо били? —
Дал у гробу лежи том
Богат, убог, цар ил вояк
Са каковом разликом?
Ко є слуга, ко господар,
Дал се туде познає?
Еда ли се високима
И ту почаст одає?
У гробу смо сви єднаки,
Богат, убог, млад ил стар,
Од свију ће пра и пепо
Одлетети у ветар.
Помолмо се Богу зато
За спас душе покойног,
Да му Бог да место мира,
У населю раја свог!

*

Богородице пресвета
Майко сунца онога,
Ков никад заћи неће
Майко Бога вечнога,
Спаси оне што се на те
Овог света уздаю
И молитве препокорне
Кои тебн предаю.
Ти умоли благог Бога
Да милостив буде Он,
Кад покойник овай дође
На суд, а пред његов трон,
Да пресели њега тамо
Где праведни станую,
Где у срећи и блаженству,
Вечне дане благую.
О пресвета, о пречиста,
Молбе наше саслушай,
Нек наследник вечних блага
Буде покойник овай!

*

Я полазим ево сада
На далеки, незнан пут.
Са страхом є и надеждом
Испуњена моя груд.
Нити чуєм, нити видим,
Мртав лежим овде сад
Ви ядате, ал я незнам
Ништа за ваш плач и ядј;
Очи моє склопио є
Смирио є вечни сан,
Скончао сам моє дане
Па сам миран, спокоян.
А ви браћо, то вас молим
Да се Богу молите
Док сте живи, док по томе
Свету земном ходите.
Да ме Господ кад узсуди,
Из дугога сна пробуди,
Па усели у свой рай
Где с' нечуе уздисай!

* * *

Іован пое, оборивши
На мртвога брата взор,
Тужне песме попева му,
Сав иночки хор.

IX.

Іован пое, иноци му
Тужне песме попеваю,
Па заєдно с њиме своя
Осећаня изливаю.
Уєданпут сад искрсне
Непожелан єдан гост,
Па им горку ту жалост
Іош умножи, да є већа
Да є свако дуго знаде
И да є се дуго сећа.
То є био наставник стар,
И Іованов Господар.
Намрштено црно чело
Од єда є пуни хтело,
Суров, страшан, гнєван поглед
Покварн им свети обред.
„Зар се тако устав држи?
„Шта є моя заповед?
„Зар се тако хеј частвуе
„Свой наставник стари сед?
„Єл пристойно сад певати
„Мртва гледећ брата свога,
„Плакати є, ест плакати,
„Наша дужност у то доба.
„Хајд изиђи недостойни,
„Извуци се из тих стена,
„Самостана усамлћна.“

Гнєвним словом учитеља
Поражен є певац био

Колена є преклонио
Пред ногама његовима,
Он є пао и ридао
Небил срце наставника
Тиме мало умекшао.
„Ох, опрости, опрости ми,
„Ни сам незнам, веруй мени,
„Да сам закон преступно,
„Незнам, дух упалѣни
„Неодольив глас є чуо,
„Мал да ниє издануо, —
„Па у тузи у найжешћой,
„Па у больи у найвећой,
„Ев изиђе песма ова
„Сиђе с срца мога камен,
„Угаси се мало пламен,
„Што є згаро и обаро,
„Срце моє, душу мою;
„ Ох дай, дай ми руку твою,
„Опрости ми оче стари,
„Са милошћу, желео би
„Да ме воля твоя тврда,
„Да ме с ньоме сад обдари!“
Али старац он нечує
Како песник ридкує.
„Далѣ, певче, далѣ . . . далѣ . . .
„Іош у теби страсти живе,
„Іоште ниси забацио
„Твоє маште развратьиве.
„Іош и сад си пун гордости,
„На пако се хей осврни,
„Далѣ, са стопама твоим
„Пустињу нам ту нескврни!

X.

Вест жалосна разишла се
У све крає самостана
Смутили се сви иноци
Па за брата изгнана,
За великог певца тога,
Замолиште старца строга,
Сви у збору у жалости
Да погрешку учиньену
Он му сада іош опрости.
Ал' он ко ступ од камена,
Од опроста ни спомена.
„Устав што є узаконѣн,
„Од самога мене тада
„Немож' лако биг' изменѣн,
„А кои є год наклонѣн
„Ка гордости, томе греху,
„Тай сви знате, да изгонѣн
„Између братства бити мора,
„Без икаквог изговора!
„Но ако се грешник кає
„И грехове своє жали,
„Епитимином преступке
„Своє мора да поправи!
„Нек сметиште лавре ове
„Обилази наоколо
„То створенѣ гордо, холо,
„Па смиривши душу свою
„Са лопатом и са метлом
„Нека мете кал и блато
„Што є тамо избацито.
„Докле год то неучини
„Дотле нема опроштаја
„Ни за колко уздисаја!
Он уђути. А братия
Разиђу се по ћелия',
Пуни туге и жалости
Што Іовану іоште неће
Стар наставник да опрости.

* * *

Презренѣ, браћо, на оног певца
Пасти тек може, дарове свете
Што склони на то, кумиру славе
Лаврове красне венце да плете.
Неправду сваку ко предпостави
Пред светим гласом истине, части,
Безстидно речи ко своє прода
Узносећ лажи и гадне страсти.
Безсавестне би беседе томе
Звучале увек — њему на позор.
Ко свенародни приговор — укор!
Ал ти што чезнеш за другом храном,
Високи срцем смирени духом,
Мислима кои живиш са Христом;
Ти што пророчку уживаш славу
Блисташ се с ньоме пред лицем
света,
Пониженя испићеш чашу —
Єр укор душе — теби несмета!

* * *

Речи тога старца строга
До Іована кад допреше,

Са душе му и са срца
Тугу жалост сву разнеше.
Чело му се разведрило
Па лопату сад прихвати,
За казан му одређену
Посла тога да се лати. —
Бога ради повиженѣ
Претрпит ће певац свако.
Зарад Бога и презренѣ
Сносити є нѣму лако.

* * *

Онай, што є вечном любављу,
Зло враћао са добрим,
Избиен и покривен крвлю,
Венчан крупом трновом,
Све страданѣм себи зближене,
Угнѣтене и понижене,
Све осени он своим крстом!

Ви, чіих год полет дарова
Под ярмом стенѣ и гине,
Верујте у избављенѣ
Господа Бога с висине.
Ви невољом притешнѣни,
Удрученом судбом злом,
Ви са Христом сахранѣни
Устаћете са Христом!

(Продужиће се.)

Број дана великог поста у православној цркви.

Велики пост у цркви православној састои се из поста „св четрдесетнице“ и „страстне седмице.“ Пост св. четрдесетнице почиње се после недељ беле, — с понедељника прве и свршує се петком шесте седмице поста. По том броју св. четрдесетнице од дана нѣних неизузимаю се ни суботни ни недељни дани, у коє ма да се пост ослабљава, али се опет неразрешава. Такови течай св. четрдесетнице сасвим є правилан, по томе што се саглашава с постом Исуса Христа, кои є непрекидно четрдесет дана трао. „Ми држимо пост, кои є држао Господ, — свету и како по имену, тако и у самом делу, велику четрдесетницу, — говори бложени Симеон Тесалоникиски, — ради своега очишћења и умилостивленя Бога, као да би принели тим почетак и десетак Богу од године нашег живота. Пост четрдесетнице почиње се с другим даном (т. є. понедељником) и свршує се уедно с петком (шесте седмице). И Спаситель наш постио є опредѣлено дана, а и толико ноћи. И св. Климент, Епископ римски, пише о том у установама апостолским. То су предали и сви отци, и освећени Сава и Іоан Дамаскин у Єрусалимском уставу, а браћа — исповедници — Іосиф Тесалоникиски и Теодор Студит — у своим песмама о св. четрдесетници. Отци, кои су писали песме поставили су у петак пред Лазареву суботу песму: „Дшеполезнѫю совершивше четыредесатницѫ“, и

ѕвтѣю сѣдмицѫ страсти твоѥа просимъ видѣти Хрїсте Боже.„

После св. четрдесетнице, коя се свршує петком шесте седмице великог поста, непрекидно од вайкада наступа у православној цркви „пост страстне седмице.“ „Васкресење Лазарево, неделю цветну и св. седмицу спасителних страдања, особено од поста четрдесетнице држимо“ — говори Симеон, епископ Солунски, — ради самих господньих найсветіих страдања, коя є за нас претрпио Господ, кои нас є страдања ослободио.“ Дани, Лазаревог васкресења и улазка Господа у Єрусалим, ма да неспадаю у страстну седмицу, ипак су дани плача и страдања Спасителѣвог. У дан васкресења Лазарева Господ „возмѫтисѧ самъ, — прослезисѧ и прѣта въ себѣ прїиде къ гробѹ, — и ѿ того дне їѫдеи совѣщаша, да ѹбїютъ его.“ Тако исто у дан улазка своега у Єрусалим, Господ „видѣвъ градъ (Їерѹсалимъ) плакаса ѡ немъ. Архїерѣє же и книжници искахѫ его погѹбити.“ (Лук. 19. 41. 47.)

Као што се св. пост четрдесетнице почео по примеру Господа, кои є 40 дана постио: тако є и пост страстне седмице установлѣн у православној цркви по заповеди нѣговој: „прїидѹтъ же днїе, єгда ѿѧтъ бѫдетъ ѿ нихъ женихъ, и постатсѧ въ тыѧ дни.“ (Лук. 5. 35.)

Таким начином восточна црква држи велики пост неизменѣно и точно подражаваюћи опредѣленом посту Христа Спасителя и слѣдећи заповеди нѣговој о храненю поста у дане страдања Богочовека. „Но Латини, — говори Симеон Солунски — и овде уводе новости против правила, делећи од св. поста два дана. Они починю и броє четрдесетницу од среде прве седмице до пасхе, изключуюћи од 40 дана дане васкрсне. Броећи све одређене дане поста предпасхалног, неоставляю они ни єдног дана поста ради частни страдања Господа, као што є предано. Код њи може се рећи, да се св. четрдесетница, против примера Господа, кои є непрекидно 40 дана постио, дели на шест кратки постова. „Догоди нам се, продужує бл. Симеон, да смо неке Латине запитали: какав ви пост држите ради спасителни страдања? — И рекоше, да незнаю шта одговорити. И као што они броє дане осим васкрсни, то смо ми питали: Зашто ви непостите, по преданю и недељом за време ускршњѣг поста. И они опет нису могли одговорити.“

У Голубинци на беле покладе 1867.

Превео с руског, В. Николаєвић свештеник.

Неволя мири с Богом.

(Приповедка.)

Ових неколико речи очевидно доказују, да Бог убиѣ и оживи човека, понизи га и подигне; да Бог казни іошт често на овоме месту грешника, али само зато што неће смрти нѣгове, што неће да га осуди, но хоће да се поправи да живи.

Пут ме нанесе єдном кроз неко лепо село; кад стигнем до гостионице, кочияш окрене се и рекне ми: Ала неби шкодило, Господине, да мало поранимо конѣ овде, здраво су се кукавни уморили, па кад би се мало поодморили, лакше би далѣ путовали; досетим се одма, да є сиромаху кочияшу и до тога, да и своє суво грло покваси, па му допустим да тера у путра. Тек я сбацих огртача са себе, и скочим с кола, а єдан невољник домили до мене и запроси єдан новчиѣ. Нећу заборавити никад оно горко моє саболѣзновавѣ, кад сам тога кукавца угледао, а особито кад сам житиє нѣгово из самих нѣгових уста саслушао.

„Ей Господине!“ почне ми, „само 10 година пре да сте ме видили, кои сам био, а какав сам сад; али казнио ме є праведан Бог, и напустио є зла на мене, да ми се сво село руга; него и ниє се догодило никакво зло у селу нашем без мене; но да болѣ знате, како є то, саслушайте ме молим вас, я ћу вам почети приповедати од моє младости.

„Я сам вам био єдинац и маза моих добрих родителя; а то є узрок све моє несреће; єр іошт из малена напуштали су ме да чиним шта хоћу свашта по моіой вољи, али знайте Господине, да по самой злой природи човечіой свагда се зло пре прими за срце детинѣ, него добро; и тако буде, те моим срцем овлада зло, єр ниє било оног, кои би чупао невалялу клицу из нѣга, чим се коя укоренила. И сад ми се єжи кожа кад помислим на сва она зла, коя сам починио; у гостионици, кад ми се поднапитом што допало ниє, готов сам био на битку, и више пута наймилій мой друг и брат єдва є могао изчупати испробияну главу из крвавих моих ноктию; лепо име сабрата мог титраюћи се калио сам; найвећа ми є радост била, да нарушим мир између мужа и жене и семе раздора између њих да посеєм; и нисам држао нимало на то, да є греота украсти. Ей! док живим нећу заборавити, шта се са єдном краћом моіом десило. Договорим се са више моих правих другова несретника, да похарамо єдног пчелара; продрзљива намера буде

дело; а кад украдене кошнице натакнусмо на мотке и почесмо носити, цри неки облак окружи нас, кои као да ниє одобравао дело наше претише нам, караше нас грмлявином, али ми нисмо налазили за вредно ни да мислимо шта о томе, док ниє гром опалио у єдно дрво одма поред нас и од врха до землѣ на две поле раздвоио га; ми попадасмо сви доле као мртви; али я сам први подигао се, и псовао небо и облаке, што нам посао покварише. А да сам коіом срећом разумео тако ясну опомену божию, сад ме можда неби гледали у овоме горкоме станю.

„Тим даном започне се моя права несрећа. Родитељ моє после истога догађая ни на два пуна месеца посараньивао; пукло им є срдце пре времена, што су имали пред очима покваренога сина, кои ниє обећавао нимало, да ће се игда поправити, єр их є гризло то, што су ме тако из малена напустили. Добро оно, коє є после смрти ньиове мени припало, сам є Бог проклео; лед, мраз, ватра, вода смањивалису га, а я ничему вешт, нисам могао ту ништа ни привредити; задужим се до ушию, и останем напоследку с празни руку.

„Цепало се срдце у мени од туге, кад сам прошао поред мога дома, кои є већ у туђима рукама био; враћао сам мисли моє на прошлост мою, коя ме є на жалост свагда стужила, и навела ме да изрекнем истину: „да грешника пре или после мора да постигне каштига божия;“ кад сам тако разсуђивао, — у грознима сузама купаюћа се свест моя побуни се противу тако лакомислено негда проведенога грешнога живота, и нагони ме те се одважим озбильно унапред да се старам, да накнадим свако добро, коє сам учинити пропашно.

Са таком намером напустим место то, у ком сам ганян био, па одем подалекоме рођаку, и заиштем ма какво место, те да вреднођом и добрим владанѣм милости божиє опет удостоим се и постанем честит, да неплюю више други люди на мене.

Али Бог є другче заключио! Дуга и невольна боля разслаби ме и у таку сиротиню баци, да сам од глади скапавао. Но опет фала Богу на мудрой управи, фала му на милости нѣговой, што ми є оставио овде времена да се поправим и што ме овде за грехе казни; я му се молим само нека ми опрости, нека се смилує на мене за навек. Бар да могу свакоме живоме да приповедим житиє моє, неби л се сваки сгрозио од зла, не би л утубио: да є сваки човек ковач и среће и несреће своє.“

Тако доконча говор сиромах, ког сам — гледаюћи где се каѥ — дирнутим срдцем саслушао до краја, и исто с том намером саобштавам свету, да у живоме примеру метем пред очи опасност, у коју многе єдино лакомислиѥ увлачи, а и пут коим треба да поће да се исте опасности опрости; а родитељима да метем на видело непзлечима зла, у која увалюю децу свою размаженим, кривим и запуштеним воспитанћем.

У Срб Итебею.

Шая Янковић парох.

Из приповести о небу и земльи.

Од Алексе Иванова.

(С руског посрбио І. Лепава Мостарац.)

Ала ѥ било лиѥпо време, кад сам ја у селу живио и овце пасао. Изиђем ти ја с огранком сунца у полћ, па се тек вратим кад оно седа. Само ти легнем под сѣно па ти ту и лежим, а овце око мене чупкаю травку. Надамном цвркућу тице, облаци се шетаю по небу, а ја лежим, лежим, па да се кадкад нетргнем и заспао би ту. Други пут опет мислим сад о овоме сад о ономе, и опет и неопазим, како време брзо проће. Изпрва сам мислио, да далћ од наше варошпце нема свѣта. Єданпут чуѥм ја од стари люди да наша варош ниѥ на свѣту єдина, и да их у нашой жупи има више од петнаѥст; и осим тога да и наша жупа ниѥ єдина а биће их у свом нашем царству около 50. Тада тек први пут доће мени у памет, да мора бити да ѥ наше царство велико. Ја сам мислио колико ће бити ютара у таком царству, кад у єдног нашег властелина има више од 12,000 ютара, а кад сам ја дознао да и наше царство ниѥ на свѣту єдино, него да има іоште и немачке, турске и француске земљ, и да има шведско, инглеско, персиянско царство, да имаю и Китайци своѥ царство — одкуда доносе нама чай, — ја се тада забезекнем и клонем од чуда, колко земаля и царевина има под небом? — Па и ту іошт ниѥ сва земля. Осим саме земљ (суше) има іоште и мора, коя су исто тако велика, као и цѣло царство, има мора што их зову океанима, коя су већа него све царевине уѥдно. — Да колико то има на земльи мѣста? И како велика мора да ѥ наша земля. Слава Богу, то се немож' ни казати ни пером опи-

сати! — И я сам мислио ће ли є то крај наше земље? — — ће є то мѣсто, на ком се она са небом састає. И кад я єдаред дођох на то пйтанѣ, оно ми после тога ниє никад ни из главе излазило. Кад почнем о том да размишлям и неосетим како и дан проће, па неки пут заборавим и на ужину. И не єдаред избише ме за то; кад се пренем а сунце већ давно сѣло и у селу већ давно гору свѣће, а моє овце — хой! хой! пландую по цѣломе полю! — па тек око поноћи дођем у село. Тек што коракнем преко прага, а већ почну ме карати и бити, али то баш ништа непоможе. Други пут никако да ми из главе изађе крај земље. И сам незнам шта се то самном догодило, само проклети крај неда ми мира. И я сам премишљао, како да нема човека кои би бар кадкод био на краю свѣта. Има у нас люди, кои су прошли много земаля и градова и бар да є єдан дошао на крај свѣта? — може бити да тай крај ниє у нашой земльи; већ у каквом другом царству; — па опет немож' ни тако да є. Био є, знам, єдан човѣк кои є прошао кроз различите земље: био є и у Турской, прошао є кроз сву Нѣмачку, бавио се дуго врѣме у Француской. Питао сам я и нѣга, но он ми рече: писам био на крај свѣта. „А шта є тамо далѣ за земльом Француском?“ „Тамо є, вели он, све вода, море.“ „А за морем?“ запитам га я. „А за морем, вели ми, опет є земля.“ „А зар оно немож' тако бити, да се ил по суву ил по води неможе далѣ ићи?“ „Не рече ми, тога неможе бити! — И ће ти я писам био, а о том писам ништа чуо да се ћегоћ немож' далѣ ићи.“ „Е па како є то? Ево виш поля, и ено му и крај, ево узми и жупу и она има краја; и сваком царству знаю границу, и свако море има краја!“ Како то може бити, да земля нема ни краја, ни обрежя ни границе. Или можда є она и без краја и без конца? — Но немож' бити да нема краја, єр само є єдан Бог безконачни; а све друго има краја и конца! Па ће є тай крај? И шта ће бити далѣ за њиме?“ Тако ти я размишля сво лѣто. Мислим — мислим тако, да ми се све у глави завърти, па напоследку тек манем руком и оканем се тог посла. И чини ми се на томе би све и остало, да ми ниє срећа помогла.

Єдаред у єсен, (я тада већ писам био пастир, него служче), сѣдим я у господской куйни сам єдан. Предамном стои на столу лубеница, тако велика и лѣпа, чиними се да се разреже била би црвена као крв. По лубеници ходаю

муве. Я ти ухватим єдну, приленим іой на крила парче артиє па є пустим опет па лубеницу. „Вуци, море, колица! Моя ти мува поче бѣжати све далѣ и далѣ. Она би ядна одлетила, но неможе єр су на плећима колица; овако се она вукла пешке, па све даље и далѣ, као да є когод тера. Ходала є ядна около цѣле лубенице, и дошла опет на оно исто мѣсто одкуда сам є и пустио. Доће єданпут, па опет иде далѣ, и опет потом истом путу; види се на њој као да се већ опила. И трећи пут неможе издржати, чиними се нису іой допуштала колица, — већ падне ядна на землю. Я се опет задубим гледам на лубеницу, на тай пут по коме є ишла мува. . . . . Па на єданпут плѣснем се шаком о чело. „Ала сам ти я будала! Мислим я: како да се нисам пре освѣстио А може бити да є и земля тако округла као што є и лубеница? И ми идемо по њој као мува по лубеници . . . . . Ако є тако тад' можемо ићи по њој макар сто година, па опет нећемо доћи до края! Па опет се неможе казати да є лубеница без края. Само се незна, ће є у нѣ почетак, ће ли є свршетак, зато што є она округла. Међу тим муви се чинило, — мислим я, — да є крај близу; и чини ми се она є држала: ево сад ће бити свршетак нѣзиного путованя. Но тай се крај удаљивао од нѣ све далѣ и далѣ, и ядна мува не нађе краја на лубеници, док ниє пала на нос. Я сад већ и непамтим што сам я тада све премишлявао, и дали сам я дуго тако сѣдио; само памтим, како сам побѣгао са тога мѣста и полетио куда ме двоє очи водише. Кад погледам око себе а оно башта, и куварица бере краставце. Я ти се посадим на спрам нѣ и сѣднем. „Но шта си сео па зинуо? Ево узми торбу, па є однеси у куйну.“ Я однесем торбу и опет се вратим и сѣднем на то исто мѣсто. И нисам се могао уздржати да не запитам: „Тето, хай тето!“ — „Шта є!“ — „Я велим да є земля округла!“ — „Шта говориш?“ — „Велим земля є округла!“ — „Чия земля?“ — „Па наша, ова иста на коіой ми сви живимо.“ — „Е па шта є она?“ — „Я ти кажем да є она округла као и лубеница?“ „Я те не разумиєм, шта ту лажеш невалялче єдан! Узми ову торбу па понеси замном!“ И тако прођосмо ми из башче. Послѣ тога прође — двиє недѣлѣ. Испрва сам се я тѣшио моим проналазком, а послѣ сам га се бояо. Када почнем сам себе да питам, како є ово, па како є оно кад є она округла, па по неки пут тек што неплачем од єда. Прнє свега чинило ми се чудно то: зашто се невиди да

є земља округла, зашто се она чини да є равна као длан? Я сам овако судио: кад би она била округла, требало би тада єднако ићи узгору и узгору, а послѣ све низгору и низгору. А међу тим идемо ми све єднако по равнини. Ако некада и и дођеш до брда, но кад прећеш преко њега, идеш опет по равнини. Но я сам хвала Богу, брзо изашао на чисто. Помогла ми є опет мува, на чему іой велика хвала. Може бити да се и њойзи чини, да она иде по равнини, єр она види мањ парче од лубенице, него ли што човѣк види од землѣ. И лубеница не види се цѣла, као што и човѣк невиди сву землю; мува види само то мало мѣсто под њом и што се налази око њ на два ил на три прста, а не више. А на лубеници є тако мало мѣсто доиста готово сасвим пљоснасто. И сам човѣк не може на њойзи примѣтити округлости; дакле ниє велико чудо што човѣк неможе да примѣти ту округлост и на земльи; нити є чудо што се наша земля чини човѣку да є равна. То є све зато што он види само мало парче землѣ, коє є пред њим, не више него на єдну врсту*), а тако мало мѣсто болѣ приличи на пљоснасто неголи на округло. Ако є на њему брдо, то є све єдно, што мали приштић на лубеници: и може бити да є он за муву и велик, а кад га сравним с цѣлом лубеницом то є он тако мали, да се готово сасвим не види на њой. То ће исто бити и са нашима брдима на земльи; често су она за нас врло велика, а за цѣлу землю она су као прштићи, врло малена. — Я ти са тим изађем мало лакше на крај и єднако сам потврђивао то єдно: да є земля тако исто округло тѣло, као и лубеница, само є земля неколико милиона пута већа од лубенице. Па кад є земля налик на лубеницу, како се то вода држи на њой, а непадне с њ доле? На лубеници нећеш воду одржати! Я ти ломих, ломих над тим главу, али баш ништа не измислих. Никако немогу да представим себи то, како се на земльи вода држи? И зашто ти люди, кои живе под нама, т. є. на другой страни землѣ-лубенице не одпадну од њ? Или опет овако: како им се несліє крв у главу, када стоє стрноглав? Я сам се дуго мучио над тим питанѣм; протицаше нећељ, мѣсеци, а я іоште немогох ништа да измислим ни да погодим. И већ сам почео мислити, да є то све лаж, да сам я сам све то себи измислио, и да земля неможе бити округла. Мучно

*) 7 руски врсти иду у нашу милю ил сат дужине.

сам се я тако све до тога времена, док ми не дође у памет да одем поп Іовану. Мислим, може бити свештеник ће ми казати. А аколи ми не каже? .... Па ако каже: лажеш ти деране, ти си се брайко помамио! ... Па нека буде ма и тако, а я опет идем.

(Продужиће се.)

Пресађиванѣ и припитомљиванѣ воћака младица.

(Єдна лекција за старије ученике основне школе и за недељошколце.)

У семеништу поникле младице имаю се друге єсени или идућега пролеће пресадити у разсадник, или у тако звану воћну школу, где ће се оплеменьивати.

За ováки разсадник има се одабрати исто онаково земльиште, какво се за сеянѣ употребљов, само се мора много већи простор узети.

Земља се у разсаднику мора три стопе дубоко узкопати, и то на овай начин. Землю из првог ярчића ваља на край на гомилу свући, затим поред тог ярчића ископати други и ископану землю у онай први ярак побацати. Тако се из трећег ярка у други, а из четвртог у трећи земља набаца, док се цео простор непрекопа. У последньи ярак набаца се она земља што є из првога изкопана. — Што є земља дубљ прекопана, то є болѣ по напредованѣ младих воћкица, єр ће у таквой земльи ньихове жилице више и болѣ ране у себе усисати него у тврдой и неизмрвљеной земльи. Копанѣ разсадника предузима се у сред лета ако желимо у єсен младице у нѣга пресађивати, да се земља ваздухом и сунчаном топлотом оплоди. Младице се пресађую у разсадник у єсен кад лишће с' дрва опадне, или рано у пролеће док се сок непочне у дрвима горе дизати. Коѳ се младице у єсен пресаде, те преко зиме увуку у себе доста влаге, да могу у пролеће одма потерати, с тога є болѣ пресађивати у єсен него у пролеће.

Сваки честит газда треба да барем по 100 младица преко године оплемени, па што му се прими може од тога нешто за себе задржати а остало по добре новце продати. — За разсадник за сто младица нуждно є 80 □ стопа простора.

Младице се пресађую овако: Најпре се маленим ашовом поваде с' коренѣм заєдно из семеништа све оне младице што су дебљ од гушчијег пера, а друге се оставе тамо іошт за

једну годину. Повађене полагано и пазљиво очисте се од земље што је за жиле прионула и унесу се у собу пак им се срдчани корен до половине оштрим ножем одсече, жилице што су као изданци окрешу се, а код зрнастог и ягодног воћа још се и вр' круне до трећега ока у косо одсече, што се са кошчатим и језгратим младицама чинити несме.

Тако припређене младице однесу се тог истог дана у разсадник, где се међутим уз повучени конопац леј четир стопе широке начине. У ове леј забоду се кочићи две стопе ширине једно од другога, а уз сваки кочић усади се по једна младица и то се свака врста воћа обашка сади као и у семеништу. Младице у разсаднику треба да дођу с једним палцем дубље у землю, него што су биле у семеништу. Кад се саде треба им коричке и жилице лепо наместити и ако је могуће пазити, да онако стоје као што су у семеништу биле, т. је. која је страна дрвцета северу окренута била, та да и овде исто тако окренута буде. Корење и жилице ваља свуд унаоколо ситном земљом обложити, загрнути, и стопалом или ђоном убити, а на површини земље около дрвета направити од земље округ, да се лакше вода слива около дрвета и да га запаја.

Разсадник се мора у пролеће и преко лета сваког месеца барем једанпут окопати и брижљиво плевити, да травулина на њему непорасте.

Има различитих начина, кима се младе воћке оплеменују. Ми ћемо овом приликом показати, како се калами у разцеп и у кору.

Каламљење у разцеп предузима се код нас у другој половини месеца Марта и у првој половини месеца Априла, али свагда само на лепом и тихом времену.

Шибљике од племените врсте у Јануару или у Фебруару приправе се и оставе.

Кад наумимо каламити донесу се питоме шибљике на место у суду с' водом. Стабло од дивљаке маленом тестерицом одсече се на полак стопе или на једну стопу више корена, па се оштрим вртарским ножем гладко поравни, да неостане рапотина од тестереня, но да је одсечена површина сасвим равна и гладка.

Затим се питома шибљика малим оштрим ножићем зареже испод дољњега ока на 1½ палца у дужину, тако да зарез буде с' поља шири и да на њему кора остане, а изнутра да је мало тањи, али ипак да на њему свуд уздуж маличко коре остане.

— На шибљици мора бити два до три ока, а најбоља су она из среде.

Сад се стабло дивљаке с' једне стране на 1½ палца у дужину ножем расцепи, и у расцеп се уметне племенита шибљица тако, да кора шибљице свуда додирне кору дивљаке. Кад се то уради, онда се одма цела рана воском добро замаже и крпом завије, па концем добро увеже.

Кад се овако калами, мора бити стабло четири пута дебље од калема, с' тога се каламљење у процеп тек онда предузима, кад воћка барем две године у разсаднику проведе. Ако је стабло ниже, могу се на њега две шибљице прицепити, и онда се дрво средом расцепи, па се један калем с' једне а други с друге стране уметне. —

Новији вртари на то иду да се стабло само онолико разцепљује, колико је нуждно да се у њега питома шибљица уместити може. Тада рана пре зарасти и лакшесе каламак прими. На овај исти начин могу се и гране на младици од 5 — 8 година каламити.

Каламљењем у процеп могу се оплеменьивати само она дрва, која су већ доста одебљала и очвала, па и опет много дрво неможе рану преболети. С тога су изумели каламљење у кору. Ово се ради у месецу Априлу до после Ђурђева дне. Стабло се претестери и кора ножем поравни, пак се до дрвета ножићем на 1½ стопе у дужину запара и мало одлюсне, али тако, да се дрво нимало неповреди. Шибљика се пре тога приреди, а сад се само с долњег зарезаног дела њеног споляшня мрка люска пажљиво ножићем скине, ал тако да се зелена кора испод ње нимало неповреди, и по томе се одма под кору уметне.

Зарез шибљике може бити и онакав исти као при спаяню,*) али у сваком случаю започети се има испод дольњега ока, тако да се око над зарезом нађе. — Пошто је питома шибица уметнута, има се калемским воском рана умазати и завити, онако као и код каламљења у процеп.

Каламљење у кору употребљује се у новије доба у свима разсадницима с тога што иде брзо, што се њиме стабло яко неповреди, те се тако калем лакше прими и прилюби, а дрво неболује, него одма напредује и снажно и дурашно постане.

*) Види Листа овог Год. I. Бр. 3. стр. 47.

Издаје и уређује Никола Ђ. Вукићевић.

Брзотиском А. Вагнера и друга.

Бр. 7. и 8. **ПРИЯТЕЉ** Год. II.

СРБСКЕ МЛАДЕЖИ.

Додатак Школског Листа.

I. ИГРЕ И ЗАБАВЕ

ЗА РАЗВИЈАЊЕ ТЕЛЕСНИ И ДУШЕВНИ СНАГА.

С лакта у шаку.

(Гимнастична игра за самце.)

Стави десну шаку на десно раме, и дигни тај исти лакат у вис толико, да равно стои; сад стави другом руком на тај лакат лопту или камечак или новчић, па онда спусти лакат, као да лопта ил камен ил новчић падне, али га том истом шаком ти ухвати пре, него што ће на земљу пао. Учини то исто левом руком. Стави после два новца, па ухвати и њих најпре десном после левом шаком. Затим покушај све више новчића на лакат ставити и све у једаред ухватити. Још већи ће вештак онај, кои ово уме клечећи учинити.

Да се свећа од леда на столу замрзне.

(Физикална игра.)

Посни на стол мало соли, и подржи ту од леда свећу на том месту било положено ил усправљено, и замрзнуће у часу.

Исто ће тако замрзнути калајни тањир за стол, кад полиеш мало воде на стол, и озго ставиш тањир тај пун снега помешано са солю. —

Неможеш свући ни своє аљине сам.

(Шаљива игра.)

Обкладн се, да неможе онај, с ким ћеш да се обкладиш, ни своє аљине сам свући; на ову обкладу сваки ће наићи; али се и преварати; ер чим стане он свлачити своју аљину, још брже свлачи и та свою, те тако више онај сам, него и ти.

Загонетке.

1. Дашто ми ти дашто: имам мора немам воде, имам поље немам траве, немам кућа ни палата, ал највећих градова, и писам ти готово ништа, а имам ти готово свашта.

2. Од куће иде, у кућу гледа, из горе иде у гору гледа.

3. У мог бељца девет покровача и опет се ребра виде.

4. Два лончића два варића, нити варе ни куваю, па сав свет изхране.

5. Кашику варива сто ока соли немож да осоли.

Рачунске игре.

На ово 36 поља уписати бројеве од 1 до 36 тако, да од свуда изађе сума 111, уздуж у вис и уваксрст.

Решеня из бр. 5. и 6.

I. На Загонетке. 1.) Воденичар; 2.) Себи равнога; 3.) Мрав; 4.) Две главе; 5.) Мртвачки сандук; 6.) Ексери у чизми.

II. На рачунске игре.

17.	24.	1.	8.	15.
23.	5.	7.	14.	16.
4.	6.	13.	20.	22.
10.	12.	19.	21.	3.
11.	18.	25.	2.	9.

II. НАУКЕ.

Іован Дамаскин.

(Сачинио Гр. А. Толстой.)

XI.

Помрчина разширила
На широко своя крила,
Мртви покој влада свуда
Влада ево и овуда
У заклону ових брда. — —
Месец иде преко тога
Плавог неба широкога,
Око њега звезде мале,
Па су лепо трепетале.
А разгњевљен инок стари,
За то ништа и не мари, — —
Он пит' гледи месец, звезде
Нити поток што жубори,
Већ отвори
Црна врата од ћелије,
У њој душе живе нис.
Тек на једној стени само
Распеће је изрезано,
Ту је лице Спасителя
Вештом руком напртано.
Ту пред њиме старац клекне.
Па обори чело доле,
На те хладне стене голе,
Па се кланя, па се моли,
И у прса мека бие,
Штогод може све силније.
Ей тако се дуго кланьо
И у прса ударао,
Док се није онесвешћен
На под црни стропоштао,
Сад виђенъ неко спази,
Што га већма још порази!
Отвори се свод пећине,
Раевски се мирис проспе,
Са надземне те висине, —
Кои и до њега доспе.
А с висине са тог неба
Попадали зраци доле,
Па су байно обасяли,
И те стене црне, голе.
И где у тим трепетнима
Златним зракма, ко се сяе? —
Света майка божия је!
У наручју светом своме
Држи она дете мало,
Па иноку тихо збори:
„Зашто мучиш ти Іована,
„Зашт' му недаш говорити
„И у славу Божию пети!
„Та његови звуци свети
„Молитвени свуд се оре,
„Ко глас с неба одозгоре;
„Ти су мелем болном срцу
„Што'но вида тешке яде,
„Кои доле на том свету
„Свако срце изненаде!
„Што си старче уставно
„Извор овай лековити,
„Што би вас свет напоно
„Целбоносном водом своіом?
„Зашто старче да усахне
„Врело такво кривдом твоіом?
„Зар је живот створовима
„Зато дао Бог са неба,
„Убияти да га треба,
„С испитима и казнима
„Непотребним', безплоднима?
„Бог је дао изобиле
„Свом бестаству створеноме,
„Ток рекама брзи даде,
„Кое теку мору своме;
„А брзину облацима
„Широкима, високима,
„Цвеће даде овой земльи,
„А тицама лака крила.
„То је воля божя била.
„И Іовану он је дао
„Оживляваюћи говор.
„Па зашт би га уставляо?
„Пусти врело нека тече,

„Нек благодат' божју коси,
„И нек славу сина мога
„По свом свету том проноси,
„На спас рода човечкога!
„Де раздреши чвор везани,
„Нек с' развију маште оне,
„Што ће црни мрак да гоне.
„Пусти овај дол' кедронски
„Даждом своїом да оросе,
„Нека име вишњег Бога
„По свом' свету том проносе!

Нестало є привиђења,
У облак се црни скрило, —
Зора свити старац гледи,
Шта се пред њим то све сбило.
И тада се подигао,
Да Іована свог потражи,
Па заповед своју строгу
Да разреши, да ублажи;
Да усрећи Дамаскина,
Ког є досве немилостно
Држ'о досад у ланцима.
„О Іоване, о мој сине,
„Избранче вишњег Бога,
„Запој сада од милине,
„Єр заповед моя строга,
„Од данаске нек престане,
„Желим да ти сад настане
„Право доба среће твое,
„Пусти срце, нека пое,
„Недрж' више у затвору
„Богодане маште свое; —
„А мени ћеш опростити,
„Я те молим чедо мое,
„Немилостив што сам био
„Па сам тебе тако страшно
„Са уставом намучио!

XII.

Запој, запој, страдалниче
Песму васкрсну,
Маште мое да на видик
Сада искрсну!
Престали су дани мука
Дани жалостни,
Сад' настанте дани нови
Дани радостни,
Где ми неће везат' закон
Овай єзик мој,
Нит држати у затвору
Маштания рој.

*

Овог, ког є рука
Оков с душе скинула,
Нека слави свако сазданѣ
Нек узноси, хвали, Господа сила'
Сунце месец, и звездице сяйне
И на свету свако дисанѣ!

* * *

Благо оном ком є можно пред Тобом
О Господе мислит, и зборити,
С безтрепетним срцем
И топлом молбом,
Што є шалѣ теби
Ка Господу свом;
Неправду ће увек правда победити!

* * *

Нек с' разлеже васкрсна песма моя,
Нек с' ко сунце изалазеће сяе,
Нек пробуди из мртвог покоя
Ко глас грома васиону целу;
Убиствени сан већ дуго траје!

* * *

То непада са висине
С' стрмих брда поток мали,
Ни ветрови страшне буре
Нису тако пиукали;
То нешушти у шумама
Лишће оно од дубова
Кои холо тамо стое
Пуно лета и векова,
Нит удара море силно
О брег онай каменити,
Неможе се тако чути
Удар онай страховити:
Већ то речи Іованове
На далеко свуда с' оре,
Кое гране ко глас неба,
Када пада одозгоре,
Кое звече ко мач оштри,
У рукама исполина
А над главом Христовога
Противника душманина.

Неизлази сунце сяйно,
Ненастае ютро баjно
Нит' се ято лабудова

На потоку заиграло,
Ког є сунце весне миле
Шаровито обасјало.
Не дозива то славуја
Миленога свога друга
Славуй тица пеначица
Из суседног оног луга;
Не носи се то шум звона
Из околних тих градова
Пуни божіих храмова:
Већ с' то чує плеск народа,
Ликованѣ Христиана,
Што речима Дамаскина
Славе, хвале вишњег Бога,
Ког ће вечно прославлати
Свака билька ова мала,
И звездица свака што є
На том небу затрептала!

превео с' руског

Петар Деспотовић
учитељ.

Шума и бура.

(Басна.)

После страшног боја, што га бура са шумом имаѣаше онази бура, да шума іош стои као и пре, а само се по нека сува грана вињаше, што є ветрови превртаху. Иди поветарче, рече бура, прегледай ми то бойно полѣ и да ми даш веран извештај, на коме є кривица, те непобисмо шуму, є ли на моим войводама Гориняку и Дойняку и Кошави и Вршняку и Всогоњи и осталима, или є баш непријатель яки и лукав. Оде поветарац и прегледа све и донесе вест говорећи: Велможицо! есте и непријатель яки, али є највише кривице на твоим войводама; сви су сувише ратоборни, на нечека єдан другога, него излеће свака за се, іош дегде окупе по два с противне стране, па се сами противу себе боре. а да они сви сложно ударе с єдне стране, морала би шума пасти. —

Чудо ми є, настави бура, како да ни войвода Хала небеше у у стању побити шуму, ни она люта юначина Мећава, него ено іош видим ону матору растину цара где стои између своих чета сред шуме нама у пркос. Велможицо! рече поветарац, стои дакако, али и стои тврђе, него што ми мислимо; што є дубоко у земљи укорењено нѣгово хилядогодишнѣ дебло, али и што га сва шума држи и брани; па іош да видиш како дрва сложно своє оташтво бране; ниједно ти ту незна за страх, ни єдно неузмиче, сви су се заклели, стояти єдно за друго и до последњега єдно друго бранити и закланяти; победа ил смрт, то им є реч; а све є на ногу, старо и младо; и онай најмањи шумарак, па да видиш, како ли є лукав; како се погнюри, док Хала прође, а после се дигне, па смиє. Таки народ непокори, ни сто Хала весавладаше га.

Ликург.

(Около 888. год. пре Христа.)

Лукург є био краљев син из Спарте у Грчкой. Он предузе да прође по свету, да види какве законе и наредбе остали народи имаю, па што најболѣ наѣе, да то и у Грчкой уведе.

Тако путујући и законе скупљајући наће и покупи и оне славне Омирове јуначке песме, Илияду и Одисеју, па донесе и њих у Спарту. При повратку затече у свом оташтву велике нереде и немир. Одма предузе да склопи законе, по коима ће сви — од краља па до последњега човека чинити само оно, што ће бити за обште добро. Пре него што ово велико дело одпоче, оде у цркву и принесавши жртву запита, да л' ће ова његова намера имати благослова. Одговор доби такви, да га тај још већма окрепи.

Да би добио сасвим боље нараштај људи, и то људе здраве и снажне, а он нареди: да се одсад само здрава и крепка деца одгаяју, а слаба и болешљива, да се у неку рупу бацаю, ер држаше, да ние вредно мучити се око њих. Његови закони за одгаянѣ деце беху врло строги: нико несмияше децу топло завияти; деца се мораху с малена навикнути на мало ела и на најпростију рану; мораху се научити, да свуда па и у мраку остану сама, а да се неплаше, ни да вичу. После седме године несмияше више ни едно дете остати у очиној кући, него се сва скупа васпитаваху ван очине куће под надзором власти о државном трошку. Игре и вештбаня и сав живот њиов беше од тада обште дружбен За науке и вештине ние се ту марило, него се само на то ишло, да буду сви снажни и срчани, да могу сваку непогоду без вреда поднети, како би на то навикнути сваком непријателю свом свакад готови били, на јуначки негдан изаћи. Дечаци се мораху вештбати у трчаню, хрваню, бацаню и гађаню каменѣм и ражњевима. Сваки дан се купаху у ладној води у реци Евроти. Нико од њих не смияше имати обуће, ма да е старіи њихови имађаху. Сви се учаху на то, да на свако питанѣ одговор даю брзо и кратко (то се звало лаконски, скраћено од лакедемонски, то беше име њиове земље). Сви се вештбаху у певаню јуначких песама. И старіи грађани вештбаху се у бойним вештинама, надгледаху младеж и жртвоваху се бесплатно на явне службе Нико несмияше терати заната и радиѣ, где се беру новци и прави богатство. Сва земља беше подељена на грађане подеднако, да нема едан више од другога. Те земље обрађиваху слуге роблѣ, хелоти, кое држаху врло немилостно. Златни и сребрни новци беху закраћени, него имаху некакве големе гвоздене новце. Овим хтеде Ликург да спрети крађу и митове. Да би отклонио раскошан и сладострастљив живот, нареди да сви мужеви ужинаю заедно, све по 15 скупа.

Неке од ових наредба недопадаху се богатим људма, особито она о деоби и єднакости добара и имања, али рад општег добра мораху пристати.

Уз краља стављи беше сенат од 28 старца, што их народ одабра, и до смрти их у том савету остави. На скупштинама народним читаху се наредбе краљевске и сенатске, пак их скупштине прихваташе и одобраваше. Врховни надзор над целом државном управом имаху главни надзорници (ефори). Престолница Спарта не имађаше обкопа ни бедема. — срчаност и јунаштво грађана беше одбрана и ограда. Ко за отаџбину погибе, тај беше са највећом славом сарањиван и отликован.

Кад све законе Ликург довршн, оде опет у ону путу делфијску цркву да запита, треба ли шта на закону овом променути, али пре тога позва сав народ на заклетву, да ове законе држи, и да ништа неменя, док се он неврати. У цркви добив одговор, да ће само под таким законима Спарта процвасти, велика и славна постати. Овај одговор пошље Ликург у Спарту, и оде некуда, одкуда се никад више на свој престо неврати.

Ови закони одржаше се 500 година, и Спарћани изађоше доиста яки и јуначан народ, али и ништа више, — сва она лепша и племенитија осећаня осташе за њих непозната, као и све лепше науке и вештине.

Кавана Сиратска

од Бернандена Сен-Піера.

У Сирату *) има єдна кавана, где се обично многи путници скупляю по подне. Єдан дан дође у кавану и єдан персиски ода, кои є целог свог века писао књиге о Богу, и кои више невероваше у Бога. Шта є то Бог? говораше он; одкуд є Бог? Кои є тај, што є њега створио? Гди є он? Да є телесан видили би га; да є дух био би разуман и правичан, те неби допустио, да буде зала на земљи. И я би, пошто сам му толико веп служио, био муфтия у Ишпахану, а неби морао, да бегам из Персије онда кад сам хтео, да отворим очи људма! И тако мудрица занесен својом таштином, да

*) Знатна трговачка варош на прибрежию Малабарском у средњой Индіи.

о првим узроцима свију ствари премишља, дошао є био до тога да полуди, и у место, да увиди, да он о томе неуме мислити, чињаше му се, да ніє било памети у онога, кои управља васионом. Он имађаше єдног по готову нагог роба Кафра, ког є оставио био пред кавапом, а он се беше извалио на єдно сиџаде и сркаше из филџана неко пиће с опијумом. Пошто се тиме већ разгрејо; запита свог роба, кои се на єдном камену сунчаше и мухе ваташе, кое є жељно прождирао. Ей црни сираче, верујеш ли ти, да има Бога? А зар има неког ко о томе сумња одговори Кафар. Затим извуче из платненог силава, неког малог дрвеног идола, па рекне: Ево Бога, кои ме чува одкако сам на свету, он є направљен од гране светог дрвета из моє домовине. Сви људи у кавани зачудише се робовом одговору исто тако, као и питаню нѣговог газде.

Одма потом єдан Брамин, слегнувши раменима рече црнцу. О стоко! Зар ти твог бога за појасом носиш? Знај да нема другог Бога до Браме кои є свет створио, и нѣгови су храмови на Гангеским обалама. Брамини су му єдини свештеници, кои се особитом нѣговом помоћу већ 120.000 година држе, у пркос свију превrата у Инђији. На то ће єдан чивутин рећи: Како могу Брамини веровати, да су храмови Божји само у Инђији, и да Бог само за вашу секту постои. Нема другог Бога осим Авраамовог ни другог народа осим израилског. Он га чува, и ако є по целом свету расеян, док га наново несакупи у Єрусалим, да му преда владу над свима народима, єр му є тамо био подигнут храм, кои є био некада чудо на свету. Рекавши то ударе му сузе на очи. Он хтеде и далѣ да говори, да му єдан талијанац у плавим альинама лутито пререче: Ви држите, да є Бог неправедан, кад кажете, да само израилски народ љуби. Он га се одрекао іош пре иљаду и седам-стотина година, кое и сами увиђате, почем вас є тако по свету разтурио. Бог сазива сада све људе у римску цркву, єр є она єдина што спашава. Єдан протестански поп данске мисије из Транкебара, сав пребледивши одговори на то мисионару римокатоличком: Како можете ви ограничити људско спасеніе само у вашој вероисповеди? Знајте да су само они спасени, кои слѣдују Еванђелију и Бога у духу и истини почитују, по законима Исусовим! Одма по том єдан турски царинар из Сирата, кои своим чибуком беше задимио, проговори с озбилним лицем обоици Ришћана. Зар се Бог само у вашим црквама може познати. Закон є Исусов пао, одкако є дошао

Мухамед, Свети Дух прорицао є у Исусу самим собом слово божиє. Ваша се вера подржава само іош на развалинама неких кралѣвства, а нашу негує најбољи део Европе, Азије, Африке и њнова острва. Она є данас и на престолу монголском, а распрострла се чак до у Хину, ту просвећену землю. Ви признаєте и сами, да су Чивути забачени у њиовой понизности; а знате и о победама пророкових мисия. Само су угодници Мухамеда и Омара спашени, а они су неверни кои слѣдую Алiи. На ове речи поче се смеяти онай оца из Перзије, где є народ Алiине секте; єр є он подигао толику цаку у кавани међу свима путницима, кои беху разне вере, и међу коима є било іош ришћана абисинских, копта, татарски свећеника, Измаилiана из Арабије и Гиєбра, што ватру обожаваю. Сви говорау о томе шта є Бог и како га ваља поштовати, а сваки тврдише, да є права вера у нѣговой само домовини.

У кавани є био єдан хинески наученик, Конфуциєве вере, кои є путовао ради науке. Он є у єдном куту каванском седио и пиюћи чай све слушао, али ниє прозборио ни речице. Турски царинар окрене се к њему те рече на глас: Добри Хинезу зашто сте умукли? Знано ће вам бити, да су многе вере продрле у Хину. Трговци из ваше землѣ, кои су самном имали посла, увераваху ме, да є Мухамедова вера најболя. Поклоните се као и они истини! Шта мислите ви о Богу и о вери нѣговог пророка? Наєданпут настаде нема тишина у кавани. Ученик Конфуциев извуче руке из широких рукава своє горнѣ альине, те скрстивши их на прса стаде се премишлати, затим одпоче озбильно ал приятно: Господо, частолюблѣ неда людма, да се у свему сложе; ако имате стрпленя, да ме послушате, я ћу вам навести єдан пример, кога се іош врло добро опоминѣм. Кад сам се кренуо из Хине за у Сират, навезао сам се на єдну инглеску лађу, коя є обплавляла свет. У путу бацимо котву на источной страни Суматре. Око подне изађу многи путници из лађе на суво, посадимо се на обали морской близу єдног малог сеоца у ладу кокоспалми, под коима се одмараше множина люди из разних земаля. Ту дође єдан слепац кои є проучаваюћи сунце ослепио. Он є био тако лудо частолюбив, да є хтео да сазна узрок светлости, неби ли се тиме на последку прославио. Он є употребио све оптичке, хемиске, па и саме маћиске справе, да єдан сунчани зрак у боцу затвори, и кад му то неиспаде за руком рече: Светлост сунчана нити є течна, єр ю ветар неможе таласати, нити є стална, єр се неможе ни єдно парче од нѣ одвалити, а ниє ни ватра єр се

у води негаси, дух није ер је видљива, а тело неможе бити почем је неможемо опипати, никакав покретач није будући неможе да крене с места ни најлакша тела; дакле од свега није ништа. Напоследку, проучавајући тако сунце, изгубио је вид, а што је грље и памет. Он је држао, да није он слеп, већ да сунце непостои више у васиони. Већ му је био један црнац, који пошто остави свог господара у леду, дигне са земље један кокос ора, те поче да прави од његове љуске кандиоце, а од кончића стењак и из озгре исцеди мало уља за своје кандиоцице. Док је он то радио, рече му слепац уздишући: Та нема више светлости на свету! Има сунчана одговори црнац. Шта је то сунце? повтори слепац. Ја незнам шта је рече Африканац, али само знам то, да кад се сунце роди онда почињем да радим, а кад зађе онда се одмарам. Но мени је више стало до мог кандиоца, што ми је у колеби светли, ер без њега не би вас могао служити ноћу. Затим погледа на свој мали кокос ора и рекне: Ево мога сунца! У том тренутку један сакати сељак, који је пшао на штакама поче се смејати; и држећи да је слепац од рођења такав рече му: Знајте, да је сунце ватрена кугла, што се рађа сваки дан из мора а залази на западу иза суматриних брегова. То би и ви сами видили, као и ми сви, да нисте слеп. Један рибар одпоче одма затим и рече богалу: Баш се види, да ниси никада из села далје изишао. Да ниси сакат, те да си обишао острво Суматру, онда би знао да сунце незалази иза његових брегова; већ да свако јутро излази из мора, а у вече се опет наново враћа у море да се разлади, то видим и сваки дан дуж обале. На то ће један с полуострва индиског рећи рибару: Како може један паметан човек мислити, да је сунце ватрена кругла, те да сваки дан излази из мора и опет се у њега враћа, и да се неугаси. Треба да знате да је сунце у нас божаство, које сваки дан проџри небо на колима, кружећи златан брег Мерувски, а кад се смркне онда га зиме Рагу и Кету прогутају, па га само на силну молбу Индианаца, што живе на гангеским обалама пусте. А тако лудо може само ко са Суматре мислити, — да сунце над његовим острвом само гриє, — који осим на чунчићу ни за какав други пут незна. Некакав Ласкарац управитељ једне трговачке лађице, која је бацила котву, умеша се у разговор. То је још будалаштија празноверица мислити, да је сунцу дража Индија од свију земаља на свету. Ја сам путовао по црвеном мору, по приморјима арапским, у Мадагаскар и по острвима Молуским и Филипским.

Сунце сија у свима тим земљама као и у Инђији. Оно не кружи ни око каквог брега, већ се рађа на островима јапанским, зато се и назива једно јапанско острво рађањем сунца, а залази врло далеко на западу иза инглеског острва. Ја сам о томе савршено уверен, ер још док сам био мали слушао сам то од мога деде, који је у сва мора бродио. Он би и даље о том терао, да га један инглески матрос непрекиде рекавши: У инглеској се најбоље зна како се сунце креће: Знајте дакле да сунце нити се рађа нит залази. Оно обилази непрестанце око света, и ја сам о том подпуно уверен, ер где год смо путовали, свуда га сретасмо. Затим узе палмову шибљику из руку једног слушаоца, и нашара на песку неки круг, трудећи се, да им представи путању сунчеву од једног тропа ка другоме; али кад му то неиспаде за руком, позове кинеша са своје лађе, да би посведочио оно, што је хтео да каже. Овај кинеш беше паметан човек, он је слушао све што се говорило, а сам није ништа рекао, али кад види, да сви слушаоци ућуташе, да би га боље чули, почне им говорити: „Ви се сви варате. Сунце се никако неокреће око земље, већ се земља окреће око сунца, износећи предању кретањем своим за 24 сахата, редом острве Јапанске, Молукске, Суматру, Африку, Европу, Инглиску и многе друге земље. Сунце неспи само због једног брега или острва, једног мора или хоризонта, па ни за љубав самој земљи; већ је оно у средини васионе, одакле са њом обасива нет других планета, ков се такође крећу и од којих су неке веће и од саме наше земље, а од сунца су много даље, него земља. Таква је једна планета међу осталима Сатурн, који има у пречнику 30000 миља а далеко је 285,000000 миља. Ја неговорим о малим планетама и о месецима, који повраћаю своју светлост планетама од сунца удаљеним, и којих има много. Сваки би се од вас о томе уверио, кад би ноћу погледао на небо, те неби слепо веровао, да сунце само његову земљу осијава. Тако говораше зачуђеним слушаоцима кинеш, који је свет обишао и небеса посматрао.

Као са сунцем тако је исто и с Богом придода ученик Конфуцијев. Сваки човек мисли да је Бог његов, да га има у својој капели или бар у својој земљи. Сваки народ мисли, да у своим храмовима схваћа Онога, кога цела васиона не обухвата. Па при свем том можели се икакав храм успоредити оном, што је Бог сам себи подигао, да би скупио све народе у једну општину. Сви храмови на свету, само су подражавања

природном храму том. У многим храмовима има умиваоница за очишћенѣ, стубова, сводова, кандила, кипова, записа, црквених књига, жртвеника и свештеника. Али где є тай храм у коме би била умиваоница тако грдна, као што є море, коє никакав сасуд схватити неможе; има ли тако красних стубова, као што су шумска дрва, или воћке, што се под плодом превијаю; да ли є игди подигнут такав свод као што є небо; налазе ли се ма гди таквих кандила, што светле као сунце? Єстели видли где тако дражестних кипова, кои су као чуствуюћа бића, коя се љубе, друже и коя говоре; наћосте ли тако мудри записа као саме природне благодети. Дали има где тако свеобште вере и закона, као што є љубав и захвалност к Богу, и љубав према нашим ближњима! Дали икоя жртва тако у срдце дира, као наша хвала према Ономе, кои нам є све дао, и као наше старанѣ за оне са коима треба све да делимо! И на последку гди є тай свети храм, кои би се могао сравнити са чистим човечїим срцем, у коме є првосвештеник сам Бог! Тако ће човек распростирати Божию моћ тим већма, што га изближе позна, и слагаће се болѣ са људма, што већма подражава нѣговой доброти. Нека онай дакле, кои є Бога познао учи и друге, да га познаду, нек непрезире суеверство онога, кои є у свом идолу єдну малу зраку приметно, нити незнабошца, кои се лишава и тога, да га неби постигла казна коя є оног филозофа задесила, што є ослепио хтевши сунчани зрак да усвои, те є сада толико понижен, да га робове очи воде.

Тако говораше ученик Конфуциєв, а сви људи у кавани, што се своїом вером узношаху, муком умучаше.

(Из „Зоре.“) С француског
Ђ. Димитриєвић.

Из приповести о небу и земльи.

Од Алексе Иванова.

(С руског посрбио І. Лепава Мостарац.)

(Свршетак).

Ево ти я изберем слободно време, кад не бѣше никаква за ме посла, па одем. Кад я дођем у свештеникову кућу, сретне ме на прагу попадия и упита ме: Шта ћеш?“ — „Я сам дошао отцу Іовану.“ — „Шта ће ти он?“ — „Та, я сам га хтео видѣти.“ Я сам се страшно, да іой кажем рад шта сам дошао.

Она отиде и зовне свештеника, и сама ту остане. Я само стоим и ништа немогу да кажем, као да немам єзика. И чини ми се тако би дуго стаяо, да ме сам свештеник незапита: „зашто си дошао сиюда?“ Не нађох шта да му одговорим на то питанѣ и почнем овако. „Молим вас да ме малко саслушате!“ — „Е па шта ћеш, де говори!“ — „Молим вас кажите ми паметну єдну рѣч!“ — „Шта ту говориш будало?“ — „Єст, я сам будала, не би ни дошао да питам будала.“ — „Е па кажи ми шта ћеш код мене, шта ти треба?“ — „Кажите ми, молим вас, каква є наша земля?“ Свештеник погледи на ме, а попадия се насмиє; тада ми є тако мучно било, неумѣм вам ни казати како. — „Каква земля теби треба? рекне свештеник. Има различите землѣ: песковите, иловаче, кречне и црне землѣ.“ — „Не, одговорим я, я вас питам: каква є наша земля уобште, како изгледа?“ — „Изгледа црикаста, то видиш и сам.“ — „Е ядан ти сам я! Не умѣм вам вальда казати. Мени отче нетреба то што ви говорите, него я би хтео да знам какав є наш цео свѣт? На што є он налик: на сандук, на ушшипак, или може бити на лубеницу?“ — „А гле ти њега; Од куда ти є то дошло у главу? Нашто ће ти то?“ — „Молим вас, отче, кажите ми, немойте одвраћати лица од мене, молим вас кажите ми!“ — „Єст, єст, одговори он мени, земля є баш управо као лубеница! Ех ура! како сам се обрадовао, кад ми он то рече. Гледам ка њега незнам ни сам шта ћу да га питам, и зарад шта сам дошао. Свештеник погледа такође на ме, мало поћути, па послѣ ми рекне да уђем у собу. У соби ми рече да сѣднем, даде ми орая и почне ме коѣ шта разпитивати. Я после тога дођем к себи и ослободим се.

Ево сад, — помислим я, — могу да разпитам све. „Кад є земля округла, запитам га я, зашто се вода неслива, и люди неодпадну од нѣ?“ — „Ти питаш, зашто люди неодпадаю?“ запита ме он. „Да доиста я би рад да то дознам!“ Свештеник изађе у другу собу, отвори неки сандук, извади из њега некакво парче камена, смоле, штали є, и донесе мени. „Знашли ми рећи шта є ово?“ — Незнам одговорим му. „Ово є рече ми, м а г н е т, такав камен, кои привлачи себи гвожђе.“ И доиста он узме мали ключ и примакне га магнету, и како га мало примаче, одма се прилѣпи за камен и стаяше тако тврдо, као да є прикован или као што стои човѣк на земльи. „Дедер одкини сад ключ од камена!“ рекне ми попа. Я ти потегнем

да га одцепим, али он ни да се бар помакне. Я сам мислио да се он врло лако може одлепити, а међу тим едва сам га одчупао од тог проклетог камена. „Е па сад, рече ми попа, поднеси га одоздол магнету, па држи ближе! Я то урадим и тек што поднесем ключ, а он излети из моѳ руке, и опет прилепи се камену и обеси се о нѣга стрмоглав, и тако виси а не може да одпадне. Каква су то чудеса? гледам я да ниѳ чимгод ключ или магнет намазан; но нема баш ништа: све ѳ било суво. Узмем опет ключ и одлепим га па га опет примичем камену, и я осетих да нешто тегли руку к камену, чини ми се да сам ключ оће да полети из моих руку. Я се ключем дотакнем камена са свију страна, а мой ключ стои како хоћеш док га сам неодлепим. Слава Богу то ѳ чудо! Я већ почнем заборављати своју земљу но сад ми отац Іован напомене: „Ето видиш ли, као што ѳ овай камен, тако ѳ исто и сав наш свѣт магнет; на іоште лѣпши магнет, неголи што ѳ овай; овай притеже себи само гвожђе, и то мало парче гвожђа, а земља притеже к себи и кућу, и људе, и зверове и воду, и све што ѳ на земљи. Зато се и вода не слива с нѣ, и зато човѣк не пада ма био на самоме краю земљ, као и овай ключ, кои виси стрмоглав. Осим тога, продужи свештеник, баш када би човѣк хтео да се одкине од землѣ, па да скочи, то неможе никако високо скочити, ѳр га опет нешто натраг привуче и зато он одма падне на землю. Ми обично говоримо да ѳ човек тежак, ѳрбо он има много тежине. А тежина значи то што тебе тегли или притеже, зато се она и зове тако.„

Боже мой! као да ми се велика паучина скинула с моих очию; тако ми ѳ било свѣтло и добро! И я већ ясно увиђах да мора бити да ѳ земља округла; но ипак іошт запитам: „Ал зашто земља изгледа пљосната?“ — „Дал' ти можеш далеко виђети? запита ме свештеник; колико ти можеш догледати около себе?“ — „Та чини ми се могао би виђети до ѳдну врсту!“ — „Е па ти видиш само на ѳдну врсту! А да можеш виђети и на десет врсти око себе, опет нећеш виђети сву землю ѳр она ниѳ мала као лубеница, него ѳ већа од стотину хиляда врсти. Да ѳ ми опашемо поясом требало би нам пояс 37,000 врсти (5400 миля) дугачак, а да я обиђеш, требао би путовати цѣлу годину дана. Како ће ту човѣк, као мува, виђети ѳ свуд унаоколо на далеко. Да ти можеш одлетити далеко, далеко од землѣ, н. пр. на мѣсец, тада би ти могао виђети сву нашу землю, и видио би оданде да ѳ

земља округла, а овако докле си на земљи, ти видиш само то што ти є под носом, видиш само єдно парченце землѣ а не сву землю. А тако мало мѣсто на њој, као што є єдна врста чини ти се да є равно (пљоснасто), єр є оно врло мално. Тако є и оно мѣсто на лубеници, на ком є седила мува, готово савсим за наше очи равно при свем том што є лубеница округла."

Вѣра и Бог, отац Іован говори исто тако, као што сам и я сам мислио. „А зашто се, запитам га, оним людма, кои живе с' оне стране землѣ, т. є. под нашим ногама, несли є крв у главу, они треба да иду стрмоглав, па како им се несли є сва крв у главу? . . . рекох я. — „А ево зашто. Као што и све друго на земљи притеже земља себи, тако и крв. А земља є свуда у люди под ногама, а не над главом; па с тога и крв свуда тече к' ногама." — „Па шта є то висина, шта ли долина (низина) за лубеницу? Узми є за кореи, тада ће врх бити доле; преврни іой кореи доле, — и пређашњи врх биће горе: тако є исто и са земльом. Ево ти стоиш на земљи; ће є сад у тебе горе, над главом или под ногама?" — „Над главом, одговорим я, тамо ће є небо." — „А ће ти є доле?" — „Под ногама, одговорим я, тамо ће є земља." — Тако исто и люди, кои живе на ону страну што є нама под ногама, зову оно врхом, што є њима над главом, а низином оно, што є у њи под ногама. То ће рећи: за њи ће бити низином сва земља, и они ће мислити да сви люди, кои живе на другой страни од њи, то єст я и ти и овај остали народ, да ми идемо стрмоглавце, и може бити упитаће и од њи когод такође као што си и ти запитао: зашто се у мою и твою главу несли є крв? У свакога округлог тѣла, дакле и у наше земљ, правом низином биће средина нѣзина, као што є жуманце у јаету, а озгор на њојзи, на кори, свуда є површина. Зато є и лако свуда по њој ићи, и нико се није бояо да ће му се слити крв у главу, као што се и ми овде тога небоимо, єрбо земља све нас кои идемо по нѣној кори привлачи к своіой средини, жуманцету землѣ, своіой сред среди. — „Хвала лѣпо отче! Само ево шта іош немогу себи да разясним, єли у тих люди, кои су под нама, као и у нас под ногама земља; па шта ће бити у њи над главом? Зар небо, као што є у нас?" — „Да како да є небо!" — „Зар є небо око цѣле землѣ." — „Да. небо се налази около цѣле землѣ." — „И доле под нама?" — „И доле!" — „Како то?" — „Даклем небо није налик на капу, него на округли меур око

земљ.„ — „Єст, небо є већма налик на меур, неголи на капу. Е, већ є за те сад доста, я морам ићи на дужност. Иди с Богом!“ — „Можете ли Отче од овога магнета дати мени єдно мало парче?“ — „А на што то теби?“ — „Я би га код куће добро разгледао.“ — „Немогу ти то учинити, одговори свештеник, него ево ако оћеш, датћу ти єдну шипку воска што се писма запечаћују, то ће ти бити као и магнет. Натари га добро о сукно, па ће се одма у нћму, у воску том, појавити снага налик на ону што є у магнету. Истина восак тай неће привлачити гвожће, но може привући мало парче артије.“ И у тай мах свештеник узме парче таквог воска па почне трти о свою мантию, после одере мало парченце артије и поднесе іой печат; гледам, а моя ти артия узкочила на печат, исто онако као мало час што се ключ к магнету прилюбио. Я узмем печат и артию, па рекнем: Е сад с Богом остайте отче! хвала вам на вашой доброти!“ и брже болћ умакнем. Али на путу немогох отрпити, него сћднем под плот па почнем трти печат о скут моє альине; поднесем га к артіи: хоп! проклета, одма се ухвати за печат! ухватила се ядна па виси. Я ти хтедох да ю понесем кући тако на печату; али несрећа одпадне брзо: како ми се чини вальда є изгубио печат свою снагу. Дай, да га опет натарем. Натрем га іош єдан-пут и баш артия опет скочи на печат. И тако є донесем и кући.

После тога размишљао сам, питао сам сам себе, и єднако излази тако да є земља округла. То ми є врло мило било, и немогу казати како сам био весео. Само єдно ме є єдило. Немогу да отрпим, него почнем о свему томе приповедати и осталима слугама, а они или ме неслушаю, или ми се у очи смею. „Сам си ти, рекоше ми округао! округла будало! Па тако ти я и остадох до вћка округлим, а међу тим били су они сами округле будале, а не я. —

У вече.

Несто є златни сунчани зрак,
На землю пао густ и црн мрак,
А с куле звонце зазвони, гле,
Нека се смири, нек леже све!

Лежите децо, лежите сви,
Па ће вам очи сан склопити,
Лежите децо настаде ноћ.
За дневни посо скупляйте моћ!

Д.

Издає и уређує Никола Ђ. Вукићевић.

Брзотиском Андрие Вагнера и друга.

Бр. 9. и 10. Год. II.

ПРИЯТЕЉ СРБСКЕ МЛАДЕЖИ.

Додатак Школског Листа.

I. ИГРЕ И ЗАБАВЕ

ЗА РАЗВИЈАЊЕ ТЕЛЕСНИ И ДУШЕВНИ СНАГА.

Стаянѣ на прузи.

(Гимнастична игра за самце.)

Запарай на патосу праву пругу. Стани прстима обе ноге тако нуз њу, да є таман додирну. Сад скрсти руке на прса, и онда покушай клећи и опет дићи се, а да се ноге не помакну с пруге ни руке с прсиу. Кад можеш то, покушай сад и чучни, седни, легни на землю на леђа, и опет исто тако устани, а да се ноге не помакну с пруге, ни руке с прсиу. Кад можеш и то покушай исто тако лећи на трбу и устати. Па онда покушай лећи на десну страну и устати, и на леву страну, само овде помози се лежући на десну страну десном, а на леву левом руком.

Тако на прузи стоећи, спусти се на обе руке на землю, да на длановима и прстима на ногу землю дохваташ, колена укруђена тако да се може други испод тебе провући; узми у десну руку креду, и покушай колко далѣ можеш кредом патос обележити. Исто то покушай левом руком.

Тако на прузи стоећи, ал размакнутим ногама а укруђени колени сагни се главом напред и најпре десном руком између ногу колико далѣ можеш натраг патос да дохватиш, и кредом да облежиш; а после учини то исто левом руком.

Да начиниш од соли лепе коцке.

(Физикална игра.)

Стави 12 лоти ситне соли у велику чашу ил стаклену теглу, и налиј озго 1 фун. и 4 лота чисте воде, па остави на топлој пећи док трећина воде неодпари; онда однеси ту чашу у топал подрум и остави єдан дан намиру, и начиниће се у чаши лепе коцке од соли. Извади их и осуши, а осталу воду у чаши стави опет на пећ, да одпари ½ и остави опет у подрум на мир, па ће се опет начинити лепе коцке.

Паленѣ свеће.

(Шалњива игра.)

Да неможе двоє препалити свећу. Подај єдном горећу, а другом не горећу свећу, да од оног препали, али под овим условом: нека на єдан риф ил мало раздалѣ єдан према другом сваки на єдно колено клекне, а другу ногу у ваздух пружи, и нека покушаю препалити свећу; готово є не можно и има васдан смея. —

Рачунске игре.

На ово 49 поља, по 7 у дуж и 7 у вис, написати броєве од 49 тако, да се од свуда сброи 175.

Решеня из бр. 5. и 6.

I. На Загонетке. 1.) Земљовид; 2.) На рамену пушка, сикира, и т. д. 3.) Бели лук; 4.) сисе; 5.) ње у люсци.

II. На рачунске игре.

1.	32.	34.	3.	35.	6.
12.	8.	28.	27.	11.	25.
24.	23.	15.	16.	14.	19.
13.	20.	21.	22.	17.	18.
30.	26.	9.	10.	29.	7.
31.	2.	4.	33.	5.	36.

II. НАУКЕ.

Митровица

НА РАЗВАЛИНАХ ГРАДА СРЕМА, ПРОЗВАНОГ СИРМИУМА.

(Спѣв историчан, декламован у бесѣди Митровачкой 19. Фебр. 1867.)

„Митровица свог Срема столица
Нѣгда била па ће опет бити.“
Тако ѥ̀ нѣгда загоркиња вила
Закликтала с̀ тужних развалинах,
С̀ развалинах гордог града Срема,
Престолнице римске на истоку,
С̀ кое име сав ов̀ предѣл носи.
С̀ развалинах, с̀ коих с̀ и зачела
Митровица наша свободица
И грађански сав живот у њојзи.
С̀ развалинах, по ким се шећемо,
Над коима и сада стоимо,
Па стоећи санак боравимо, [1])
Санак сладке забаве с̀ Музама;
А најслађе с̀ Клиом посестримом,
Коя смѣра и сад да нас води,
Као неач лагку, љубопитну,
У предѣле најдалѣ прошлости,
У предѣле байног баснословља,
У предѣле сладких нагађаня,
Тако сладких, као лѣпи санци
Што се с̀ нама играю у ноћци,
Штос̀ играю с̀ нама ко̀ на яви; [2])
У предѣле тих тамних старина,
Док іошт Кадм ненађе писмена
Незнаде се за живот грађански
Нит за лучу најманю просвѣте
У свој данас Европи дичној.
Там нас води Клио посестрима

[1]) Сан ѥ мировањ тѣла, а радня духа.

[2]) Нагађаня ова о зачетку Срема и Митровице зашло су далеко ближа могућности, него што ѥ повѣст о разорењу града Трое о зачетку Рима, и о многих других прѣје Иродота, Ливия и осталих дѣописаца сбивших се догађая.

На зачетак поносноga Срема
На зачетак наше Митровице
Митровице свог Срема столице.
У Латина беше краљ Нумитор.
Он имаде брата рођеногa
Амулия, горда и помамна,
Кои њга са престола сбаци,
А Егеста сина му он уби,
И ћерку му он Реу Силвию
С'гна у затвор, у самостан Весте.
Па кад ова наитием Марса
Заче, роди двоє близанчади
По имену Ромула и Рема,
Онда и те свирепи Амули
Рѣки тибру предат заповѣди.
Ал сад правда узавре божия,
Коя трпи и много попушта,
Да б' се смртни могли раскаяти,
Зла си дѣла с' добрим замѣнути,
Правда божя спасе те младенце :
Предаде их горской курячици,
Да их дои, да их одхранює;
Одхранѣне ко сиве соколе
Напусти их против Амулия.
Овай паде, Нумитор се попе;
Па своим сад даде унуцима
Сав он предѣл око рѣке Тибра,
Гди с' спасени, гди су одхранѣни.
Јначка та два тад близанчета,
Яки тѣлом, а ішт ячи духом,
Намислише у истом предѣлу
Подигнути град єдан витежки,
Град, што б' био над свим градовима
Као и они што су над јнакма.
Но у такав племенит намишљай
Уплете се сад страст црна људска.
Сваки хоће из њих да є старии,
Да с' град зове по њг'вом имену.
Близанци су, управ, не знаде се,
Кои є старии, ко ли од њих млађи.
Оба у свем бияху єднаки.

И народ се на двое подѣли,
На Ромула и на Рема странку;
Па сад двобой мораде пресудит,
Кои є старіи и кога ће име
Град носити на себи будући.
Тад Рем паде, а Ромул остаде,
И град нови доби име „Рома,“
Римом кога Славени назваше. [3])
Ал не могла очима гледати
Заоставша странка падшег Рема
Такву славу свога противника,
Па клонећ се и нѣгове странке
Пусте, холе, бѣсне и помамне
Оде тражит нову отачбину;
К'о што тражи и у наше доба
Милошева странка када паде,
Карађорђа а на владу дође;
За тим опет ова кад се свали
Устадоше горе Милошевци.
Люди мреду страсти людске живу,
И живиће, док є круга земног.
Од кога є частица узета
За саставак тѣла човѣчијег,
На ком расту ко коров у врту,
Силовите наше страсти людске,
Да би разум свагда посла им'о,
Те требити, па на то сеяти
Райско сѣме небесних врлина.
Но странка та надбиеног Рема
Плѣном стаде сама своих страстій, [4])
Па оставља свой сладки Лациум
И прелази іошт сву ону землю, [5])
Гди живише Волсци и Самнити,
Па преброди и море Ядранско

---

[3]) Год. 753 Апр. 21. пре Христа поче се градити Рим.

[4]) Єр да є пред ячега умѣла пасти и покорити му се, па нѣшто и јакоса претрпити, могла є остати у земльи, као што у наше време то на више места бива.

[5]) Од коих су по свой приличи Власи и Сармати, кои надбиени од Римляна морадоше такође нову отачбину на сѣверо-истоку потражити. Єр као што с' Чивутима учинише Римляни, тако чинише они и са

Гостопримства у Илира тражи,
У Илира народа славенских.
Што тражила то є и добила.
Илири ню радо прихватише:
Дадоше њој и тај комад земљ.
Што є сама себи изабрала
На равници покрај рѣке Саве,
Налик оном што є оставила
Поред Тибра, у земљи Лации [4])
Овдѣ она и град нов подиже
Прѣје Христа на седам столећа,
Поред Саве, ко што є' поред Тибра
Оставила нови град Ромулов,
И прозва га по имену своме
Добивеном од добрих Илира
Странка Рема с' єдном „Срем“ речию.
Срем и беше свагда граду име
Као и целој оној околини
Докле с' земля градска простираше.
Но кад Грци Илирик свладаше.
Под Филипом оцем Александра,
И Александер кад покори Сремце [5])
Онда Грци по єзику своме
Исти град Срем „Сирмом“ нарекоше. [6])
И ков тада єдини писмознанци
Уведоше г' тако и у књиге,
Ков онда градише и Лика.
Па кад послѣ два готова вѣка [7])
Римлани под војводом Анцием

поєдиним лицама, племенима и свим народима оним, кои се год њима за обстанак земаљског мира опасним видише. Гонише они ове са њихових огњишта и удаљаваху их од себе.

[4]) И изкони Юстинови свѣдоче да є Срем био дѣо Илирика. Па и споменик каменит, од Константина сина Константина вел. кои є овде у Митровици ове године ископан, сведочи то исто, и сведочи да є пут од Рима у Илирик и у Срем овамо био преко Тарента, Корџире данашњег Корфа, Батранта данашњег Бутринто, па да є у Илирик спадала Албания, Босна, Србия, Срем и од ових на запад сав простор до ядранског мора.

[5]) Год. пр. Хри. 335. И Филип є морао до рѣке Саве, а Александер преко ове побѣдити Илире.

[6]) Тако и мађари Срем зову „Szerém“

[7]) Год. пре Хрис.

Преотеше Іллирик од Грка,
Преотеше они тад и Срем град,
И речи Сирм даше свој окончай,
И у књиге уђе так Сирмиум;
Премда с' право свагда зваше „Срем“ он,
Као и Рим што се „Рома“ зове,
А не 'вако, к'о што г' ми зовемо. [10])
Почем тако наста римска влада
Народност се латинска узвиси
И над свима ілирским народма;
Па и Срема града становници
Постадоше римским грађанима,
Толик значећ, колик племенашма,
Господарма над други народи.
И кад цезар у Риму погибе
Владари се римски започеше
Кловит Рима, и свагда у рату
Ратожедне занимат римляне.
Тада Срем град поста на истоку
Престолницом тих владара римских,
И бѣ тако до цар Константина
Кои у Визант престол свој пренесе.

(Продужиће се.)

[10]) Право име свакога мѣста заиста оно е, кое му живећи у нѣму и около нѣга народ подае, а не кое му дае удалѣни туђинац. И наш Ранћ и сви други по увѣреню нашем врло су се затрчали, кои су име „Сирмиум“ као право име Срема узимали, и уз' то іошт додавали, да Сирмиум вели име од краля Гетског Сирма. По свој прилици сви ови са грчким єзиком слабо трудиште се упознати; єр би другчие знали, да као што су римляни више Іллирика живеће сѣверо-источне народе Дакима и варварима називали, тако су их Грци називали, Гетима т. е. сасѣдима од речи „γεῖτων“ сасѣд, или нагрдним именом Тривалима т. е. одрпаницама, од речи свог „τρῖβαλος“ одрпан; па кад се у повѣстници грчкой каже, да е Александер краля Гетског Сирма побѣдио, то толико значи, колико да би речено било, да е краля сасѣдног Срема победио. Да ние град Срем од са Рема стране добѣгших Латина називали, старіи, од Александра и єдиновремен Риму, нашто би се он називао од римляна „mater urbium ad orientem,“ као и Рим што се зваше „mater urbium ad occidentem“? И нашто би баш нѣга цареви римски изабрали за пребиванѣ свое, и баш уз нѣга стоеће сасѣдне землѣ нашто би римляни називали робиньом и слушкиньом? Па гди е іошт то било и могло бити, да побѣђени єдан краль у побѣђеной земльи могаше град нов зидати и у нѣму свое име на вѣк остављати тако, да се од нѣга и цѣо предѣл єдан зове? Никако ово нит е било, нити могло бити.

Учтивост.

(Басна.)

Єдаред дође магаре кући без дерања. Сва стока викне: море Сиво! рад си да те држе за васпитана, а амо ућеш и неявиш се. Магаре оклопи уши и ућути, па ће сутра на вече другчије показати своє васпитанѣ. Дође вече. Сва стока лежаше већ умирена, кад на єдаред закуца неко на врати, мал' не искочише. Сви викну: слободно. Ко уђе? Сива. Ушавши озбиљно стаде на сред собе, поћули уши, пак се продера колико га грло донесе; затим се стаде свима редом кланяти, и дерати, и ногом о землю гребсти. Сви обневидише од праха, и заглунуше од дреке дивећи се какве напредке учини магаре у васпитаню. — Тако є од кад є свако магаре: ил сувише, ил нимало.

Зец млади.

(Басна.)

Озбильним ходом као неки юнак дође млади зец крваве главе дома. Сва се зечја породица окупи око нѣга. Шта є то юначе! викне стари зец, та ти идеш сав крвав с мегдана с ким ли си га дело, кога ли надбио? Дело богме, и каквв жесток бој беше! Шта? повика зачуђена ружина, говори брже, с ким си се био, ниє ли са каквом псином? Не, него са єдним мишом, рече юнак, ал тако грдна и страшна миша ниє нико од вас ни видео. — Ето тако се све кукавице хвале, и што є коп већа хрђа, то већа чуда и юнаштва о себи прича.

Солон.

(Около 600 г. пре Хр.)

Солон беше трговац родом из Атине. Ради своєга болѣг изображеня пође по свету и обиђе многе землѣ, особито по малой Азіи, де тада науке цветаху, те се ту са ученима и мудрима людма дружећи изобрази. Свуда є гледао како народи живе, какве обичає и какве законе имаю, па тако прибави себи красна знаня и богато искуство, коїим после своєм оташтву од велике користи беше. Са тога покупљенога многога и користнога знања прозваше и нѣга мудрицом, као што их тада окром нѣга іош шесторица беху: Талес, Вияс, Питакос, Периандер, Клеовулос и Хилон. Од свакога знађаше народ казивати многа мудра изреченя о Богу, о промислу, о природи, а особито о людском животу, тако н. п. од Тала следеће: Бог є вечно суштаство, єр нема ни почетка ни краја. Свет є найлепши

створ, ер є божій рукотвор. Простор є највеће, што има на свету, ер у њему є све. Мисао є најбржа, ер пређе у часу све крајеве света. Судбина є наимоћнија, ер све свлада. Време є наимудрије, ер све изнађе.

Кад се Солон дома врати, затече велики немир у Атини и по свој земљи. Богати одираху сиротињу. Ко не мога оне големе камате платити, тога узимаху и продаваху у роблѣ. Богати беху судије по земљи, па судиште, како ком воља беше. На место краља затече Солон велике судије (архонте). Како дома дође, одма стане и њега за архонта, и додоше, да начини нове законе. Опази Солон, да највеће зло беше, што сви грдно задужени беху, те с тога пропадаху и општинске ствари, зато му прва брига беше, да дугове сманьи. Драконове законе, коіи до онда у Атини постояху беше приморан сасвим одбацити, ер врло строги беху, пошто за свако найманѣ преступленѣ досуђиваху смрт или изгнанѣ. Солон начини блажије законе, те учини с њима сав народ блажи, човечніи. Он нареди, да нико оног не дира, ко у цркви код Бога прибежишта тражи; да о мртвима нико ништа злог не говори; да странце нико не вређа, него да их сваки пријатељски прима; да сваки сваког на болѣ упућує; да са роблѣм и слугама сви човечніе поступаю; да сваки онай ко у рату осакаћен остане о државном трошку издржаван буде.

У влади предаде народној скупштини власт, да она рат ил мир заключує, да савезе и погодбе уговара, да државне чиновнике бира и да законе прави и меня. Он подели цео народ по имању на 4 класе, па и последньой класи, у коју дође сиротиня, даде право, да на скупштине долази и да говори, само што не мога нико од сиротинѣ за чиновника узет бити, пошто службе не беху плаћене. Девет великих судија, архонте, коіи до тада имаху власт над војском и над судовима и на богослуженю, ограничи Солон у њиновој власти тим, што им придода савет од 400 људи, коіи сваке године од најврснијих, најпоштованијих грађана бираи беше. Највишу власт даде главном суду Ареопагу, коіи састављен беше од наимудријих а најпоштенијих мужева. Архонти, велике судије улазаху у главни суд после године дана свог службованя. Ареопаг беше главан стуб владе и државе, — њему мораху Архонти давати рачун о свом раду; он имађаше надзор явнога живота и права; његово беше, све заључке народне скупштине добро развидити, да ли ће бити на корист народа или на штету, те по томе

потврдити их ил одбацити. Своѳ седнице, у коима пресуђиваху о смрти, држаху увек ноћу без свеће. Гласове своѳ даваху преповима коѳ бацаху у лонац од смрти ил помиловања. Строга правичност овога суда прослави се по целой Грчкой. Па не само явном и општем него и приватном домаћем животу Атиняна даде мудри Солон сасвим други и лепши правац. Највећма се постара о науци и васпитаню младѣег нараштая, кои не остави само на том, да се као у Спарти развия и изобрази само тело, него и срце и ум; по нѣговой наредби имаћаше се учити младеж у песништву, говорништву и мудрословлю (поѳзіи, риторици и филозофіи) а да би се и чуство красоте у њима развияло, мораху се вештбати іош и у Музици и Сликарству.

Колико закони ови мудри беху, опет их не држаше Солон као оно Ликург за непроменьиве, него позва народ, да се закуне, да ће их десет година пазити, а после по потреби новима больима заменути, и пошто их на велике дрвене стубове урезати даде, оде опет на пут по свету, да далѣ гледа и да учи, те тада походи и онога богатога Креза краля од велике Лидиѳ.

Дар християнске любави.

Деца, американска, што су им оцеви у последнѣм грађанском рату изгинули, послаше недавно Критской деци, коя су у Грчку кралѣвину избегла, на дар 16 долара, уз ову посланицу: „Драга браћо! Ми смо разабрали за несрећу, коя ѳ вас постигла тим, што ѳ отачбина ваша од непријателя яко страдала, и што сте ви оставити морали землю, у коіой сте се родили, па избећи на страну, — и то нас ѳ веома ожалостило. Радньом своих руку заштедисмо ми неколико долара, коѳ вам ево од свег срдца радо шалѣмо. Камо срећа, да вам можемо 16000 долара слати и тим ваше станѣ поправити! — Страданѣ ваше осећамо ми тим већма, што смо и сами недавно у исто тако ядном стаю били, док нас нису у домове за сирочад примили, где се о трошку слободне отачбине наше издржавамо и васпитавамо. Ми се надамо, да ће се и лепа отачбина ваша, Божіом помоћу, скоро ослободити дивлѣг и гнусног душманина свога, и да ће цела Грчка слободна и срећна постати, као што ѳ наша благословена отачбина. —

Примите дакле браћо и сестре дарак наш, он є истина мален, премален за да би могао подмирити потребе ваше, али ми вам га даємо у име нашег и вашег Господа Исуса Христа, кои є са пет хлебова и две рибице многе тисуће наранио! Нѣговой милости предаємо вас, у пуной надежди, да ће Он вас, кои за нѣга страдате и патите, доиста скоро ослободити и усрећити!

Ютром.

(„Из Венца.“)

1.

Одагнан є ноћни мрак,
Већ се зора плави,
А росица сяи се
По зеленой трави.

2.

И по цвећу шареном
Роса се прелива,
Па му лице млађано
Свежином залива.

3.

Онде птице малене
На ливаде слећу,
Да покупе бисерне
Капљице по цвећу

4.

Гонда далѣ весело
По горици лете,
И у песми кликую
О! диван си свете!

5.

Там кроз меку травицу
Єдан поток мали
Лепо, тиио жубори
Са сребрни вали.

6.

Овде опет пчелица
С цвета на цвет шеће;
Па и шарни лептирић
У госте :ой леће.

7.

Тамо пастир овцама
Лепу траву бира
Па безбрижан, весео
У фрулицу свира

8.

Яганьчићи весело
Око нѣга блеє;
Вуницу им лаорић
Лепо тихо вее.

9.

Поветарац немарно
Плодно дрвлѣ ния;
А бубица бубицу
По ваздуху вия.

10.

И ратар се весео,
На посао війне,
Да га младог ни часак
Беспослен не мине.

11.

Већ и сунце излази
На небесном плавну,
Да обаса вселену
Врлетну и равну.

12.

Дивно ти є Боже мой
У зеленой гори,
Кад се ютром тичій пой
Од свуда заори!

Ст. Л. Милашиновић.

У Сомбору ¼ 1866.

Српска образованост и књижевност.

(Из Историје).

Колико су Срби образовани били, кад су из Бојке свога старог отечества овамо дошли, није нам познато. Али знаюћи да су тамо сви Славени у склопљеним селима и утврђеним варошима живили и са земљедѣлством се бавили, да су Срби одма, како су овамо дошли најпре град Србицу а после одма и све остале градове дигли; то морамо отуда заключити, да су далеко више образовани били него и сами нѣмачки народи, кои су у она доба іошт сила сурови били. О књижевности нема из они доба никакви споменика. Само се толико готово извѣстно рећи може, да су имали своих песама, коима су славили своя божества и славна дѣла своих юнака, а тако су имали и своје приповѣдке и пословице, кое су преданием с' колѣна на колѣна прелазиле. Ёсул' писма имали непознато є, али су нѣки знакова имати морали, почем су ови у домаћем и земљедѣлском животу необходно нуждни.

Християнство, овай обшти извор людског изображеня и код Срба є развитак образованости яко подпомогло. Срби су дошли кроз своє прве свештенике, кое су све Грци били, у у тесну свезу са Грцима и Цариградом, кои є онда најлѣпше наукама цвѣтао, пак су имали прилику од Грка цветућих изображенѣм научити се наукама вѣштинама и занатима. Синови српских владѣтеля код Грка су у Цариграду изображавани, пак враћаюћи се у своє отечество старали су се, да и у свом народу развию образованост.

Іошт лѣпше процвѣта српска образованост послѣ Св. Кирила и Методија, не само што од ових славенско Богослужење започе, и свештеници славенским ѣзиком већи уплив на народ добише, него што ови славенско писмо кирилицу изумѣше, те тим лако бяше читанѣ и писанѣ научити, и помоћу тога св. писмо читати и преписивати, ал и друге грчке књиге преводити.

Најлѣпше процвѣта српска образованост под Немањама. Што уради св. Симеон мироточиви за српски државни, то син нѣгов св. Сава за црквени живот, а с' овим за образованост народа. Израдивши код Грка независност српске цркве добили су српски епископи већи уплив на народ. Под Немањама процвѣта црква најлепше. Немањ подигоше многе славне и великолѣпне манастире између њих св. Симеон Студеницу и Хи-

лендар, Стеван првовѣнчани Жичу, Владислав Милѣшево, Милутин подиже на 40 красних задужбина, Дечански високе Дечане, Душан св. Аранђела и друге. Уз манастире и цркве подигоше се, како у она доба обичај бяше и школе, ков онда само за свештена лица бяше. Са зиданѣм силних цркви и манастира процвѣта зидарство сликарство и занати. Од књига из тога доба остале су найвише црковне, ков су у та доба по свима манастирима преписиване а понѣшто и превођене биле. Али има и других књижевних споменика, од коих су найглавнији: животописание св. Симеона, єдно од св. Савве, а друго од Стевана првовенчаног; славни Душанов Законик, и Архиепископа Данила, Родослов.

Послѣ Душана и Уроша пође све натраг док све на Косову непропаде. Паденијем на косову дође црква заєдно с' наукама и образованошћу у врло тужно станѣ. Турци разоришe градове, спалише села и вароши, одвукоше небройни народ у робство, убише вѣру и науке. Лазареви наслѣдници мучише се іошт нешто сачувати. Стеван високи подиже славну Манасију, и многе друге оправи. Али турско насилѣ све већма навалюући наведе многу србску себичну властелу, да би се само у господарству одржала, те се потурчи, и ови посташе србской цркви и образованости найвећи душмани толико, да се народ на све стране разсеяти моро. Србски патријарси осташе у Ипеку, али се у оном турском варварству ни живи показати несмѣдоше.

Срби у овим странама имаше іошт пре доселења Мађара своє манастире, пак за цело уз њих и у њима и нѣке школе. Кад послѣ и србски Деспоти овамо прењоше наставе овдѣ своє станѣ о образованости свог народа, колико се под оним тешким околностима и турским нападанима чинити могло. Народ на све стране угнѣчен од турске силе морао се само старати, да го живот спасе и одржи. И при свему том подигоше се опет многи славни манастири, у Банату: Ходош Бездин, Св. Ђурађ, Месић, Златица, Базияш; у Бачкой: Ковиль и Бођан; у Срему: Крушедол, Гргетег, Опово, Ремета, Язак, Раваница, Раковац, Бешеново, Беочин, Шишатовац, Ковеждин, Привина глава, Ђипша, и далѣ на Сави Фенек; у Бараньи: Грабовац; у Славонии: Ораховица, Пакра и Лепавина; у Далмацији: Крка, Крупа, Драговић, Савина, Градиште, Баня, Майна и остали, у коима се при оним найтежим временима, што то свештеници за народ справляше. Исто се тако стараше и србски

Митрополити у Срему и Банату у Ерделю и Рватской, да народ колко є могућно у християнству и православию сачуваю и науком християнском утеше.

Кад се послѣ заведоше штампарије за србске књиге, прво у Млѣткама г. 1495, а послѣ и у Црной гори, Далмаціи и по другим странама, онда се почеше прво црковне а послѣ и друге књиге штампати, те тим се сачува, што іошт од Турака несатрвено оста, а послѣ поче опет наука и књижество мало помало главу дизати.

Од преселеня под патриярхом Арсением почеше се Срби дошавши у саобраћай са изображеним народима, највише настояванѣм наши царева, већма о своіой образованости старати. Неутрудими ревнитель за србске школе Митрополит Ѣаковић 1708 хтѣде их на све стране увести, али прека смрт осуѣти све оне красне умишляє нѣгове. Исто є тако покушавао и митрополит Мойсије Петровић г. 1724, док најпосле митрополит Викентій Іоановић г. 1733 најпре карловачку школу отвори, а послѣ се отвориште у Бѣограду, Осѣку и Далю. Али будући за ове школе никои фундація небяше, то се готово сасвим угасиште тако да г. 1791 Митрополит Стратимировић єдва трагова нѣки затече. Овай своим савѣтом учини те незаборављени благодѣтель карловачки Димитрій Анастасијевић карловачку, а послѣ Сава Вуковић новосадску гимназію основаше, коє под своим славним директорима: Румном, Волнином и Шафариком красно процвѣташе. Митрополит Стратимировић заведе Благодѣаније и конвикт гдѣ до 60 сиромашних ѣака припитаније безплатно имаше. На двѣ године после карловачке гимназије отвори се и Богословия најпре у Карловци а доцније у Пакрацу и по другим мѣстима.

Іош пре ових велика царица Мария Терезия стараюћи се за просвѣту свију своих народа нареди, да и Срби свуда народне школе осную, коє под своим славним директорима Јанковићем Вуяновским и Мразовићем лепо пођоше, док се г. 1813 под врховним школа управителѣм Несторовићом и препарандия отвори, од коє доба са изображеним учительима школе ове іошт лѣпше напредовати почеше.

У свима вишим и нижим школама поче народ образованѣм далеко лепше напред ступати. Од то доба пођоше многи српски синови и на страну у више школе и многи од њих на највиша достоянства доспѣваюћи сами се іошт свойские за свое старати и радити пођоше.

К' овоме дођоше и они други велики благодѣи, као што су: Сава Текелија, Сервицки и остали, кои за сиромашку дѣцу стипендије заведоше, да могу и на страни више и највише науке свршити. Са овим пође образованост іошт лѣпше напред.

Али, колико ови учинише, толико и књижевност свету ову народ просвѣћуюћу намѣру подпоможе, а овој управо Доситеј живот даде. не само своим пуно науке, него и просто србским народним єзиком списаним књигама. Пре њега писало се код нас старо славенским єзиком, тај се и по малим школама учио, зато осташе ове књиге народу неразумљиве пак од мале користи. Доситеј наш поче лѣпим народним єзиком учити и на науке ободравати, и послѣ њега се пробуди свуда лѣпши школски и књижевни живот, кояга после Матице и учена друштва іошт лепше подпомогоше.

Од србских списателя најславнији бѣше пѣсници: владика Мушицки, Сима Милутиновић Сарајлија, владика Петар Петровић Његуш, Іован Стерија Поповић. — Историци: Раић и Давидовић. — Природослови: Стојковић, Лазић и Маринковић, — а данас их има много у свима поєдинима наукама и вѣштинама славно дѣлаюћих и за свој народ стараюћих се радина, тако, да се Срби могу поносити и лѣпој будућности падати се, ако се само буду лѣпим и полезним списанијама ових користили и радине ревностно подпомагали.

О спаваню.

По Дру А. Гешену.

Нужно є сваком поєдином органу човечиєг, и у опште сваког живот тела, да има свога одмора, како би у своє време деланѣ своє наставити могао, како би могао наместо оних потрошених сила нову снагу прикупити, те се окрепити и очеличити за ново деланѣ. А што важи за поєдине органе, то у много већој мери стои о целокупности њиховој, о живом организму као целини, па био тај организам из царства биљског или животињског, био он на најнижем или на највишем степену безсловесних створења, или се називао разумним створењем, човеком; сваконе є нуждан одмор. Ми ћемо овде само о човеку говорити. Сви људи, ма се како разликовали по мери душевних и телесних сила, долазе напрѣзанѣм живота у неко станѣ, у ком су клонули и изцрпљени,

и из кога их извести може само єдна особита врста одмора, коя се зове сан. За време сна мирују сви делови кои су вољи подложни, неки више, неки мање, а ако баш неки органи (као органи за дисање, за сравњиваље и т. д) и раде, то бива много слабије, него кад є човек будан. Кад од умора почнемо дрематн, стану нас прво чуствила, па одмах за тим и мишци издавати; єдва видимо и чуємо што око нас бива, а наскоро не видимо и не чуємо више ништа; мишци клону, горња се већа преко ока спусти, мишци, што су у врату, не могу више да држе главу исправљену, рука испусти, ако є шта држала, и то тако бива докле не најпе напослетку право безсвешће. После дужег или краћег времена душа є спремна за ново деланје, и то нарочито сила уображења; за чуствила почињу опет, премда слабо, пријаняти нови утисци, тако, да се пред душевним очима нашим стане појављивати оно, што ми зовемо с а н ј а р и ј а м а. За сањарије є карактеристично то, што у њиховој свези недостаје увек оно, што ред обдржава. Нема ти ту одношаја између времена и простора, нема последице међу узроком и оним, што є проузроковано. Нема ту да є єдан ред од појава над другим истакнут, или да є спојен с њим у сагласну целину; ниже, него се поједине појаве прескачу, те направе читав дармар и заплет, па ако и изгледају као неки правилан ланац, то их ипак није воља и размишљаље спојило єдну с другом Свест є наша она иста у сну коа и на яви, само није тако жива; моћ памтења не може далеко да се враћа у прошлост, єр ми никад не сањамо о нашим детињским годинама нити о давнашњим догађаима (бар не без да су догађаи ти са саданьима помешани); сила уображења обично се врзе око ствари, с коима є на яви посла имала; исто тако и разум, осећаље и воља. Ове последње силе душевне ако се јако покрену, а ми се пробудимо, и то често тако брзо, да се іош у сну мичемо и морамо да мислимо, да ли сањамо или смо будни. Ако опет затим заспимо обично се врате исти сањови и наставляју се. Кадикад се пробудимо, па знамо да смо сањали нешто, али не можемо да се опоменемо о чему смо, а ако смо тврдо спавали, онда и не знамо єсмо л' шта сањали или нисмо. Живи сањови долазе обично ютром, кад смо већ неколико часова одспавали, а кад неможемо добро да заспимо, они долазе и таки после легања, често су им узрок спољашњи утисци, жубор и т. д. Кад се о коме, на прилику о Лесингу приповеда, да никад ништа није сањао, то није

истина; сваки човек сања, само неки живље, неки слабље; неки се могу боље да опомену, неки слабије. Кад су се живци чувства и осећаја довољно одморили, кад се тело сном довољно окрепило, онда се човек сам пробуди на ново деланје.

Што је човек млађи, то му је већа потреба, да дуго спава. За то мало детенце проводи своје време у спаваню и пићу, за то оно, дуже од године дана, спава више од по дана, за то је нуждан момку и девојци дужи одмор, него зрелом човеку и жени, за то је напоследку старцу, кои мало снаге на рад има да потроши, кратак сан доволан. К сну привлачи човека недостатак сполашњег забављаня. За то је дете одмах сањано, чим нема чиме да се забавља; да се само забавља то још не уме. Дуго време, тишина, сутоњ и помрчина успављују скоро свакога. Много чини у той ствари и навика, и има много одрастних, кои се с тешком муком могу задржати, да у обичајно време не легну спавати, а кад то време прође, могу после још дуго да нелегну. Здрави људи, а особито деца, могу осим тога заспати кад им је год воља. Познато је напослетку, да све што тера крв у мозак, лако навлачи сан. Тако на прилику јака пића, велика хладноћа и т. д.

Сада ћемо прећи на поједина правила о томе, како се има човек владати што се спаваня тиче, а што смо досад уопште о сну рекли, то смо држали, да је нужно било рећи, како би читаоци бар у површним цртама имали слику физиологије сна, и како би могли ово што ће следовати, на ачем темељу утврдити. А за живот препоручујемо да се уважи ово што долази:

Што се тиче питаня, колико сан има трајати, ту се може на два начина грешити; може се одвећ дуго и одвећ мало спавати. Обоје је по тело од грдне штете. Кратко спаване чини да је мозак врло осетљив, а исто тако и чувства, и живци за мицане; сила уображења је болестна, чуствила вараю, наилази несвест, болест очију, грчеви у удовима и т. д. Доцније се пређе из те болестне раздражености у претерану раздраженост, ум се затупи, сан не може на очи, мозак је слаб, и хоће капља да удари човека. У исто време и свариване иде тешко, човек не може да једе, зло му је, повраћа; све се влаге у човеку узнемире, кожа не може своје да чини, наиђе напоследку грозница и опадане, те навуче и саму смрт. То све бива брже код деце, мушких, раденика, сангвиника, код оних кои су иначе навикнути да дуго спа-

ваю, кои су недавно били болестни, а спорије бива код одрастнијих, код женских, флегматика и код оних, кои не напрежу ни дух ни тело, а уз то су увек здрави. Још је шкодљивије по организам, ако се сан тера каквим зготовљеним средствима, или ако се не може да спава због бриге или раскалашног живота.

Одвеч дуго спаванје рађа лењост и тромост духа, ум се човеку затупљује, дремован је и кад не спава, споро се и слабо креће, доцније наиђе слабоумље, а покрај тога дебљина тела, водена болест, и т. д.

Као правило може се узети за здравог човека до 20 година, не узевши године детињства, да спава 8—9 часова, а одатле до 50. године доста је 5—7 часова. А за доцније се године неда тако бројем означити, колико има спаванје трајати, јер то зависи од састава телесног, од стања сила човечијих у тим годинама и од занимања његовог. У зиму су ноћи дуже па се има дуже спавати него лети; лети се живци већма дражe и лакше уморе због јаке светлости и топлоте, па зато је добро, бар за оне кои имаю слабе живце, да још и обдан мало проспаваю.

Природа иште да човек у своје време спава, а на то је најзгодније ноћ, јер ноћу нема толико спољашњих утисака. А осим тога зна се из искуства, да у вече живље раде унутрашње справе у човеку, а то се на здравом човеку познаје по томе, што му жиле јаче бију, а у многим болестима се види то по томе, што грозничаво стане отме мах. То узбуђено стање нашег унутрашњег живота најјаче је око поноћи, кад је сунце од нас најдаље, те има најслабије утицаја на нас, а после се стане то мало по мало утишава. Очевидно је, да је цељ тога стања, да се изравнаю оне неуредности, што су у животињском телу поникле услед многобројних утицаја и делателности, што их је обдан било; и има се узети као нека благотворна криза, која се на том телу може познати по томе, што је ово испарење већма наклоњено Зато је сасвим наравно, да је тело у то доба у покоју, и с тога ваља да је поноћ од прилике средина спавања, т. ј. треба лећи око 8, 9, 10 часова, да се устане око 3, 4, 5. И то може служити као доказ, да је ютренје време најзгодније за развијање душевних и телесних сила. Рано устајање благосиља дела руку наших и нашег духа, крепи и снажи цели организам. За то ко се навикнуо да не

устав док већ сунце не огране, тай нек се отресе те навике ако ће му испрва то и теже пасти; наплатиће му се зацело!

Богати становници по великим варошима валяло би да свој начин живота преиначе, да не чине од ноћи дан, а од дана ноћ; валяло би да престану тражити друштва онда, кад грађанин покоя тражи; да не свршују игре и гостбе онда, кад се овай на ново деланѣ диже; да не устаю неоправљени из кревета онда, кад овай за за свој прости ручак седа. Па ће онда и они и потомци њихови имати румење образе, пуније лице, јаче силе, свежији дух, него данас што има ядни наш отмени свет. Па и ти трудољубиви наученичe, вредни раденичe, стварающи душе, мани се твоје рђаве навике, да време у неспаваню проводиш, премда су твоје тежнѣ и цељи племените, али ти се здравлѣ мало по мало подкопава, те и оно кратко време, што имаш живити, іош ти се већма скраћује, а ти и не осећаш. Послушай ме, па место око поноћи, а ти рано у ютру седай за стол што се на њему пише, па ће ти мисли лакше тећи, дух ће бистрије судити, посао брже ићи, него пре.

(Продуживе се.)

Єврейско Спомеништво.

СКИНИЯ.

По предаваню, из Литургике, професора Кијевске духовне Академије П. Ласкарева.

Док су Єврен живили патриархално, нису имали зиданих храмова ни богомоля; какав прост камен, или каква рака ил студенац беше за њи место, где се скупляху, да се моле Богу. Но кад прећоше из патриархалног стања у грађанско, то им валяде и о том другчије побринути се и они устроє „Скинию“ коя ће да скупи сво Авраамово племе.

Скинія била є храм особеног кроя и строя и могла се преиашати с єдног места на друго. *)

У то време имало є већ религиозно зидарство код Єврея свој значай и характер. Било є законом определѣно, како се мора скинія строити и украшавати. Ниє ту могао вештак ништа да измишља и да дода што свога — он є морао само да оно изпуни, што му є предписано. Религиозни (верозакони) спо-

*) Носили су є Левити, кои су служили око скиније као наши чтеци и црквењаци.

меници, као и сама вера, имали су откривени, божествени карактер. А с друге стране, како је једаред био подигнут храм, то јеврејски народ, није смео имати другог храма. (Лев. 17, 1—9 Втор. 12, 4—11). Зато је јеврејски народ у једно време морао да употреби све своје силе и сва могућа материјална средства, да подигне такав храм.

У течају времена имао је јеврејски народ, једно после другог три храма. Сваки је био сазидан по једном и истом образцу (калупу) као што га је показао Бог Мојсеју на Синајској гори. У том су се само разликовали: ако је један био богатије сазидан и украшен, ако је био већи или мањи, или што је био искусније израђен у појединим ситницама, но у главном био је један храм као и други.

Скинија се састојала из двора (порте) и из светилишта, или управо рећи скиније. Цело место личило је на дугуљасти четвргао тако, да се дуже стране пружале од истока к западу. Светилиште било је раздељено на две части: предња част звала се „Светоје“ а стражња углубљена — светоје светихъ.

Порта је била у дужину сто (100) а у ширину петдесет (50) лаката, и била је ограђена, окружена са 60 стубова (дирека), који су се задевали у бакарне цокуле, на форму као у што се у нас „небо“ меће, и утврђивали се бакарним чивијама. Капители (глава на стубу) беху оковани сребром. Сваки стуб био је пет лаката висок и стајао је један од другог на пет лаката далеко. На сваком беше сребрна кука, о којима је висило комаће кончаног платна, сваки комад дугачак петнаест лаката, што је служило у место зидова. То платно допираше све до источне стране, куда се улазило у порту. А ту, на улазку висила је на четири стуба, што су ту стајала, обешена завеса, такође из сучена ћетена; али у њој беше уткано хијацинтове (љубичасте), пурпурове (црвене) и багрянове (скерлет црвене ко крв) боје; и беше дугачка двадесет лаката.

Скинија је стојала у сред порте; зидови и то северни западни и јужни били су од дасака од ситим – дрвета (које не труне) и биле су покривене златом и утврђене, усправљено стојећи (vertical) у темељу сребром окованом. Северни и јужни зид састојасе из двадесет — десет лаката високих а подруг лакта широких — дасака; а западни из шест дасака те исте висине и ширине. По угловима скиније беху још два

ступа постављена, те у скинији беше ова размерица — висина њена десет лаката, дужина тридесет, а ширина десет. Даске су се утврђивале клампама; осим тога било је на свакој даски по пет карика, у које се мећале пречаге од ситим – дрвета. С источне стране на улазку у скинију не беше зида; у место зида беше ту пет златом окованих и у бакарним цокулама утврђених стубова, на којима беху златне куке. С таким стубовима — само што их беше не пет, но четир, и што беху утврђени у сребрним цокулама — раздељивала се унутрашња част скиније на две части тако, да је „святое“ било дугачко 20 лаката, а десет широко и високо; а „святое святихъ“ — и дугачко и широко и високо десет лаката.

При улазку у скинију висила је така иста завеса, ко при улазку у порту скиније. А така завеса оделявала је и свето од свето-светога, само што ова беше украшена са четири покрова: један је ланени, уткан хиацинтовим, пурпуровим и багряновим бояма, и украшен с херувимима; други вунени (од козије вуне), и два кожна са обојисаним длакама, сложени један преко другог, покриваше и скинију и зидове скиније, осим са восточне стране.

Порта била је назначена управо за народ. У сред порте стоји је пред скинном олтар рад жртви. К њему је доводио народ жртве, но иза њега није смео да проникне. Олтар беше сграђен из ситим – дрвета и окован бакаром, а по среди беше на њему бакарна пређа. За олтаром стояла је тучна умиваоница из женска огледала *) опредељена на то, да жреци у њему оперу руке, пре по што приступе к служби.

Само су свештеници смели улазити у святое, а у святое святыхъ смео је улазити само првосвештеник и то једаред у години, с десне стране код улазка стояла је у „святом,“ трапеза предложења. То је био мали олтар од ситим–дрвета, окован златом, са изрезканим краевима. Мећало се на њега сваке суботе по 12 хлебова, на брою дванайст израильских колена. Хлебови били су отделени један од другог са златним плочицама угнутим на форму олука. Супрот трпезе стоји је свећник са 7 свећа и био је од злата изваян налик на дрво. А напред ближе к святому святих, стоји је кадиони олтар. Свештеник је приходио амо свако јутро и вече, да пали ил гаси свеће, и да окади мирисима.

*) Металне плоче, које се у оно време употребљавале место данашњи стаклених огледала.

У „святом святих“ стояо је ковчег кивот завета. Он беше од ситим дрвета, и окован златом изнутра и споља, а по краєвима одозго пружао се златан венац као оквир. Кивот имао је у дужину два и по (2½) а у ширину и у висину подруг (1½) лакта. Заклопац му беше златна даска и звао се „очистилиштем.“ На краєвима кивота нагнули су над том дашчицом два златна херувима своє лице и крила. У кивоту храниле се таблице завета; поред њега лежала је Аараонова палица и стояла чаша с маном. Чистилиште у засену од херувима, било је управо оно место, с кога је Бог являо своє присуствиє, и одкуда је говорио народу израильском. Првосвештеник улазио је само једаред у свято святих, у време очишћења, и прскао је по светилишту крвлю очишћења.

Овака скинија била је као у спомен єврейском народу, и удешена тако, да се може пренашети с места на место, но кад се народ єврейски привикао сасвим к грађанском животу и осетио друштвену силу, то се појавила у њему жеља да ту мисао, коју је представљала скинија, овђковћи, да іой да тврђи споменички значај. Цар је Давид био намислио да сазида каменити храм, и сабирао је грдна средства за то, но његово царованиє било је крваво — пуно војне и убиства, а за зиданиє Божиєг храма требало је мирно, спокойно време, које није попрскано човечиом крвлю. Намеру свою, у једно са скуплћним материялом, с коим је хтео да зида храм, оставио је он своме сину — Соломону.

написао Милан Костић.

Црте из повћсти Монастира „Привине Главе.“

Монастир Привина Глава стои у подножию Фрушке Горе у жупаніи Сремской од Дунава 2, а од Саве 4, од трговачког места Шида 1, а од Беркасова, столице Іоанна Деспота, пол часа одстои, и сазидан је између два холмића, кои су шумама и виноградма засађени.

Одкуд је овай Монастир и коим је поводом име Привина Глава добио, зацело се незна, будући да се нигди у записним књигама старим монастирским назначено неналази ништа, чим би се исторични доказало постанћ његово. У једном

записнику новијем каже се, да є по приповеданю, неки Прибо или Прива, чій є сав данашњи атар Монастирски био, у старости свој, као пустињак іошт у деветом или десетом веку овде живио, и крај главе текућега потока истог имена подигао црквицу више извора источно, гди є данас гробље Монастирско, на коме се месту, до пре неколико година видио темељ старе његове цркве и ћелија. Тай старац Прива, скупио є био око себе неколико по свој прилици из Моравије прогнаних свештеника, и с њима на своіой земљи пустињички живећи Богу се молио.

Я би из тога заключио, да є тай старац Прива или Привина био онай за кога се каже у Књижевнику загребачком год 1864. у I. свезки на стр. 75. овако: „После године 838. с оне стране Драве у Дољној Панонији око Блатна језера постаде под верховним области франачком Словенска кнежевина, коіом управљаше Привина. Овай доби 12. Јуния 849. у Резну од краља Лудовика онай део Паннониє у властничтво.“

И у Истории восточно Славенског Богослуженя на стр. 34. стои: После повратка Методија учителя славенског из Рима, на све є стране рат беснио (т. є. от стране немачких свештеника против славенског Богослужения). У та бурна времена, то є. год. 869. 870. 871, а нарочито 872. пребивао є Архиепископ Методій у Панонији код Коцела Кнеза (сина Привина), кои є многе цркве сазидао. Или можда є то онай и исти за кога се каже у књиги: „Дух Народа Србског“ на стр. 83. Да є био неки Прибина, кои є око године 800 држо єдан део Срема, од кога є потомство његово водило презиме Прибинић, као Бранко Прибинић кои є под Душаном царем држао Раму, и долню Босну, и од тога Бранка произишло є опет презиме Бранковић. Из овога се дає заключити, да су Бранковићи основатељи овог Монастира. У єдном старом записнику године 1755 на првом листу стои написано: „Церковь святая мала и ветха саздана беше ва лето Господне 1496 и када майстори темељ за нову Церковь копаше, тада и на камену написано нађоше, да іоште од Деспотовъ святихъ Србскихъ саоружена бяше, то єсть свети Іоан Деспотъ србски владоваше ва то вримє и тада манастир Крушедол прављаше са братомъ своимъ Максимомъ Архиереемъ Србскимъ.“

У записнику од год. 1741 (али є овай у недавнашње време

преписан, као што се по рукопису познаје) писано стоји: „Овуда је свуда явно то, да је Монастир овај задушбина Деспота Српски, а имено последњега Іована Бранковић кои је 8 села као: Черевић, Баностар, Нештин, Чалму, Куковаце, Гибарац, Шид, Беркасово и Прибину Главу себи у баштину (allodial) у Краља Матиє (1458 — 1490) и у Краља Владислава II. (1490 — 1516) за 12000 жути дуката добио, и живећи у граду Беркасову, на пол сата од Монастира удаљном, дао је Монастир овај сасвим изнова од старе цркве к западу на левой страни потока сазидати, и нову цркву у крај њега поставити.“ То је што се зна до времена Турака у Срему, а има овде једно писмо Турско на половини једной великим писменима, а на другой маньим написано, може бити, да је у њему какво право овом Монастиру од њи дарованo, но штета што није до данас писмо то преведено на српски.

Пространство земльишта Монастира овог јест издавна ово: од восточне стране к Сотy међа Сувi Дол; од Западне к Беркасову међа Калуђерски Гат; од Југа к Бачинцима међа Пусина зовома, од Сѣвера к Бабской велико Брдо, кое имати може 2800 ютара; и на то има две привилегие једну од Іосифа I. године 1706. Априла 9. под Патриярхом Арсением Чарноевићем, а другу од Марие Терезие 1746 20. Декемврия под Патриярхом Арсением IV. — Реамбулация и Регулация сврху Фрушкогорских Монастира због нападаня и отиманя од граничећих се властелинства била је под Марием Терезием год. 1757 за све Монастире чрез Кралѣвског Комисара Георгия Фекете жупание Арадске верховног Жупана, кою је она за точну и правилну признала и одобрила год. 1757.

(Продужиће се.)

Вечерня песма.

Кад дечица легну спати
Почну звезде небом сяти,
А анђели из дальине
Са небеске те висине
Доле слећу, да над децом
Сву ноћ љубко стражаре,
Да им мир и покой благи
Ружни снови не покваре!

Д.

Издаје и уређује Никола Ђ. Вукићевић.

Брзотиском Андрие Вагнера и друга.